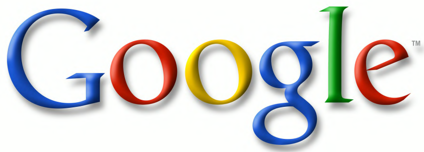

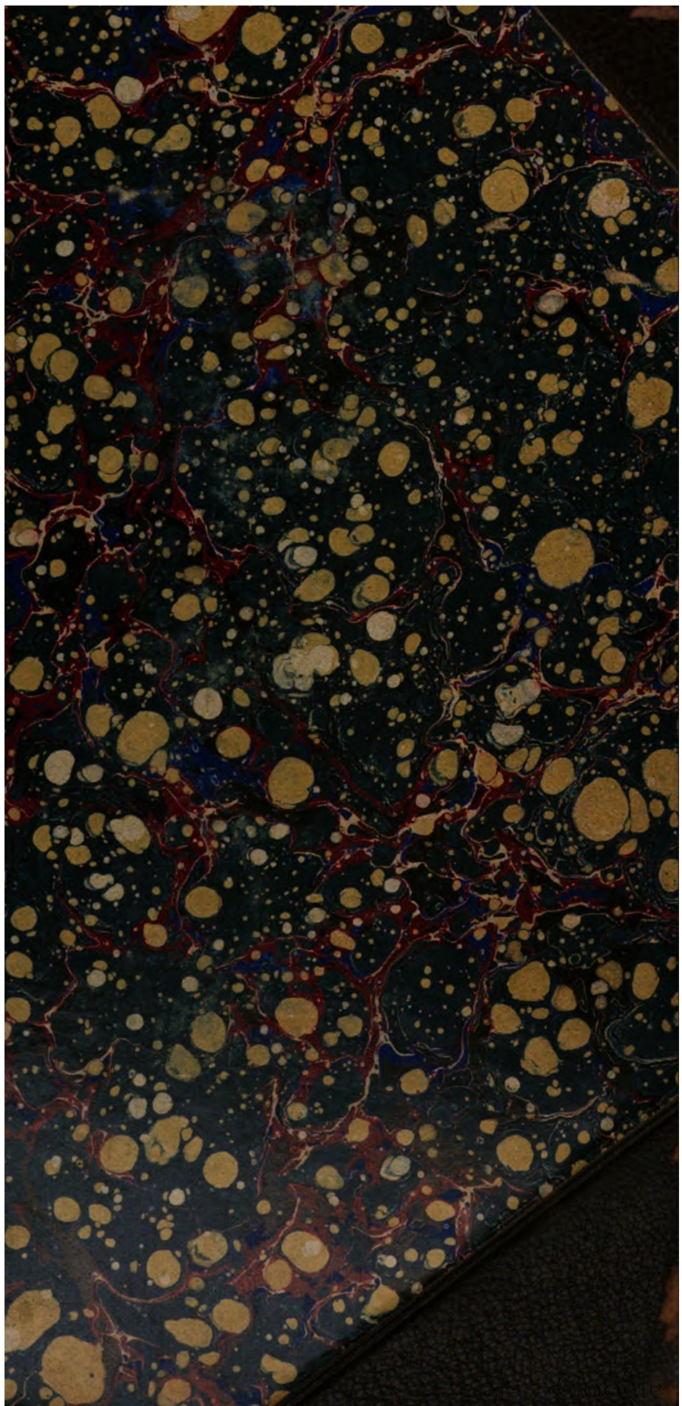

SIGILLVM ACADEMIAE HARVARDIANAE IN NOV ANG
CHRISTO ET ECCLESIAE
VE RI TAS

Den kongelige danske Skuepladses Historie,

fra dens Overdragelse til Staten i 1849 indtil 1874.

Af

Th. Overskou.

Efter Forfatterens Død fortsat og fuldført af Edgar Collin.

Første Deel.

Forlagsbureauet i Kjøbenhavn.

(O. H. Delbanco. G. E. C. Gad. Gyldendalske Boghandel. C. C. Lose.)

Thieles Bogtrykkeri.

1876.

Den danske Skueplads,

i dens Historie,

fra de første Spor af danske Skuespil

indtil vor Tid.

Af

Thomas
Th. Overskou.

Efter Forfatterens Død fortsat og fuldført af Edgar Collin.

Sjette Deel.

Forlagsbureauet i Kjøbenhavn.

(O. H. Delbanco. G. E. C. Gad. Gyldendalske Boghandel. C. C. Lose.)

Thieles Bogtrykkeri.

1876.

Den kongelige danske

Skuepladses Historie,

fra dens Overdragelse til Staten i 1849 indtil 1874.

Af

Th. Overskou.

Efter Forfatterens Død fortsat og fuldført af **Edgar Collin.**

Første Deel.

Forlagsbureauet i Kjøbenhavn.

(O. H. Delbanco. G. E. C. Gad. Gyldendalske Boghandel. C. C. Lose.)

Thieles Bogtrykkeri.

1876.

Under den sidste Halvdeel af Saisonnen 1848—49 havde hersket en Gjæringstilstand. De kunstneriske Formaal vare ganske blevne trængte tilbage, ved at personlige Interesser ivrigt bestræbte sig for at kue hverandre og skaffe sig selv den styrende Myndighed. I sin Heelhed havde den sammensatte kongelige Direction mere og mere iøinefaldende viist Administrationsudygtighed, og ved dens Medlemmers indbyrdes Kiv var Personalet blevet splittet i to Partier, der, gjennem Bysnak og Blade, søgte at komme hinanden tillivs paa en Maade, som hos Publikum bragte Directionen i Ringeagt og meget ilde Omtale. Den artistiske Førelse blev væsenlig overladt Regisseuren, hvis Embede, saaledes som det er ved det kongelige Theater, dog slet ikke har med Kunsten at gjøre, eller til Favoriter, som manoeuvrerede imod hverandre for at fremtvinge Forestillinger, hvori de havde brillante Roller eller høi Feu. Directionens Møder optoges almindeligen af Levetzaus i den allerhøfligste Tone og med mange Omsvøb fremsatte Indvendinger imod Collins kort og bestemt yttrede Meninger og Forslag. Ved en Anstalt, som idelig fordrer hurtige Beslutninger og deres øieblikkelige Udførelse, lammedes Forretningsgangen af udtværede Deliberationer og collegiale Vidtløftigheder; det var sjeldent, at en Directionsforsamling ikke

endte med, at de to Medlemmer, som rivaliserede om Erkjendelse af Dygtighed og Berettigelse til Herredømmet, forlode Mødet under en Tvist, som det fredelskende tredie Medlem, Adler, siden maatte søge at bilægge. Det var velbekjendt, at skulde en Sag bringes rask til Afgjørelse ved gjensidig Lempelse, da maatte den gjælde en Clients eller Tjeners Anbringelse som Bud eller Controleur: da firede den ene Directeur for den anden i Forventning om, at der ved en lignende, Kunstanstalten ligesaa vigtig, Leilighed vilde blive firet for ham. Overhovedet blev der af Directeurerne viist en saa særlig Omhu for de af dem ved Theatret „Anbragtes" Interesser, at disse Underordnede flere Gange fortrinsviis formaaede at bringe den splidagtige Bestyrelse til Enighed, endog imod dens egne Bestemmelser; saaledes: da en af disse gik ud paa, at et opdaget grovt Underslæb fremtidigt skulde forebygges, ved at der hver Aften skiftedes Plads af Controleurerne, og der af disse nedlagdes bestemt Indsigelse imod en saadan Ordning, „fordi den formindskede deres Nytaarsindtægter" (!), fandt Directionen sig bevæget til at tilbagekalde sin allerede iværksatte hensigtsmæssige Befaling, „eftersom man, i Omsorg for at afværge Besvigelse, havde overseet denne Omstændighed, der gjorde Bestemmelsen ubillig mod de sletlønnede redelige Controleurer." (!!) Personlige Interesser viste man i det Hele langt større Opmærksomhed end kunstneriske. Det var ikke ualmindeligt, at de to Stridende om Magten, for at staae sig godt med Personer og Corporationer af Anseelse og ikke være Den, som, ved at modsætte sig deres Ønsker, gav dem Anledning til at udraabe ham for at være „den Onde", enedes om at bevilge Forlangender, der vare imod Theatrets Tarv og som idetmindste Collin vilde have afviist, ifald han havde været den Enestyrende. Saa-

ledes vare anmeldte Operaforestillinger flere Gange blevne tilbagekaldte paa Anmodning af „Musikforeningen", for at den kunde faae sine Concerter; ja det var gaaet saa vidt, at man ved disse gav et med kongelige Sangere fuldt besat Fragment af „Jægerbruden" paa samme Tid, som det var Publikum bekjendt, at Directionen ofte havde paatænkt at gjenoptage dette indbringende Mesterværk, men hver Gang maattet opgive det, fordi Levetzau og Collin vare uenige om Besættelsen af et Par Roller, og derfor bestandig, naar Talen kom paa dem, afbrøde Forhandlingerne med, at det „for Øieblikket" var bedst at lade Stykket ligge. Fra begge Sider forekom overhovedet ved Sagernes Behandling Forslag om at lægge dem paa Hylden „for Øieblikket" saa hyppigt, at Yttringen blev optaget af Personalets Matadorer, som saasnart Noget, der ikke behagede dem, omtaltes som ønskeligt for Theatret, faldt ind med betænkeligt at bemærke, at det ikke var værdt at tænke derpaa „for Øieblikket". De, som havde Indflydelse, eller ventede at kunne intriguere sig den til, havde ogsaa Anvendelse nok for „Øieblikket" til at udfinde ad hvilke Veie og paa hvad Maade de bedst skulde virke til, at en Bestyrelsesforandring skete saaledes, at den blev dem til personlig Fordeel. Det var nemlig Alle vitterligt, at en Administrationsomdannelse maatte indtræde allerede inden den kommende Saison; den var bleven en uafviselig Nødvendighed. Directionen selv fordulgte ikke Bevidsthed om Afmagt til, i sin nuværende Sammensætning, fremdeles at lede Sagernes Gang; kun skød Levetzau Skylden paa Collin, som den Herskesyge, og denne, med langt større Ret, Skylden paa Levetzau, som den, der vilde tilegne sig Afgjørelse af Theatrets Anliggender, uden hverken at have, eller bryde sig om at faae Indsigt i dem.

Det var imidlertid ingenlunde sikkert, at Bestyrelses-forandringen vilde være gjort med den ene af disse to Mænds Afgang. Tvertimod: der var Meget, som tydede paa, at Grundloven, hvorom Rigsdagen forhandlede, maatte foranledige, at Theatret vilde til Hoffet og Staten komme i Forhold, der vare saa forskjellige fra de tidligere, at Bestyrelsesmaaden maatte undergaae en gjennemgribende Forandring af saadan Natur, at hverken Levetzau eller Collin kunde føle sig evnede eller tilbøielige til at gaae ind derpaa. Ved Theatret var der dog Ingen, som tvivlede om, at det Hele, der kunde komme ud af Røret, var, at en af disse to Mænd blev udnævnt til Enebestyrer, for at han, uden at hemmes af Kævl eller collegiale Omstændeligheder, kunde lade Tingene noget raskere gaae den gamle skjæve Gang. I Løbet af de 77 Aar, hvori Skuepladsen havde været kongelig og staaet under en Hofchef, var Personalet indlevet dybt i Forestillingen om, at havde dette Forhold end — efter dets Paastand ene og alene ved Sløvhed og Ukyndighed hos Directionerne — bragt Kunstanstalten i den nærværende mislige Forfatning, blev det dog det eneste, hvorunder den kunde antages at ville være at opretholde. Ingen Theaterperson havde derfor Tro til, at man for Alvor tænkte paa at foretage Forandring med Bestyrelsesmaaden, thi „det maatte jo utvivlsomt føre til, at det danske Theater, som nylig havde feiret sit 100aarige Jubilæum, blev ødelagt i Bund og Grund, og det vilde man neppe vove at paalægge sig Ansvaret for.“ Det Eneste, som Personalet med Spænding ventede Afgjørelse af, var saaledes, om det vilde blive Levetzau eller Collin, der herefter skulde føre Regimentet.

At der under 20de Decbr. 1848 var blevet nedsat en Commission til at ordne Kongens Civillistes Forhold til

Statskassen, „derunder indbefattet det kongelige Theaters og Capellets fremtidige Stilling og Bestemmelse," omtaltes paa Theatret som Noget, der, for dettes Vedkommende, ikke var Andet, end et Fif, hvorved man vilde tilveiebringe en Commissionsbetænkning, som kunde benyttes til ønskelig Støtte for en Resolution, i hvilken der erklæredes, at Theatret vedblivende skulde være „kongeligt"; og i at Levetzau var udnævnt til Commissionens første Medlem, men Collin ikke optagen i den, fandt de Magtgridske endvidere, til deres store Glæde, et ubedrageligt Beviis paa, „at der naturligviis allerede var truffet hemmelig Aftale om, at naar Theatret først afgjørende var bragt ind under Hofetaten, skulde Levetzau, som Overhofmarskal, være dets Chef og eneste Styrer." Til denne formodede Hensigt troede de, der vare blevne hans Partisaner, fordi de vidste, at hans Ubekjendtskab med Theatervæsnet og saavel de administrative som de kunstneriske Forhold ufeilbarligt vilde bringe ham i deres Hænder, at maatte yde kraftig Bistand, og denne meente de bedst at tilveiebringe ved Demarcher, der kunde udlægges til, at Personalet overhovedet nærede stor Agtelse for Levetzaus Dygtighed og inderligt ønskede at beholde ham. Ved Folkets øieblikkelige levende Bevægelse, for at komme til forfatningsmæssig Deeltagelse i Statsstyrelsen, var der hos Scenens Toneangivere, som havde sluttet sig sammen til skjøn Enighed om, at „det var dem, der, som af Publikum anerkjendte Talenter, constituerede Standen, og hvem det derfor tilkom at afgjøre, hvad der skulde bringes til Virksomhed som dens Tarv og Krav," vakt en stærk Begjærlighed efter ogsaa at faae Theaterstyrelsen demokratiseret. Man hørte dem tidligt og sildigt, i Foyeren og bag Coulisserne, docere, „at" — vel at mærke — „de erkjendt dygtige Kunstnere burde have Indflydelse

paa Theatrets Styrelse, da det ikke blot var kun ved dem, at det bestod som Kunstanstalt, men de ogsaa, langt bedre end de, der ansattes som Directeurer, kjendte, hvad der var til dets Gavn, og vidste at træffe det Rette til at fremme det." Siden de, hvis Theatret fremtidigt blev stillet saaledes, som man formodede, ikke, hvad enten Levetzau eller Collin blev Chef, kunde vente sig den ønskede Indflydelse formeligt tilstaaet, lode de det imidlertid for Øieblikket være nok med ivrige Bestræbelser for at tilliste sig den, ved at bringe Theatret under Bestyrelse af den af de to rivaliserende Mænd, om hvem de vidste, at han ved Mangel paa Dygtighed og Activitet, nok, naar det var deres Ønsker tjenligt, vilde give dem Leilighed til at faae Magten, uden at de kunde drages til Ansvar for dens Brug. I denne Hensigt dreve Lederne de (5te Deel S. 846) berørte Intriguer for Levetzau og imod Collin med stor Livlighed; fornemmelig vare de, med indtrængende Forestillinger og Overtalelser, virksomme for at faae Underskrifter paa Tillidsadressen til den Førstnævnte.

Da Troen paa, at disse Anstrengelser maatte føre til Maalet, i Begyndelsen af 1849 blev bestyrket ved Rygte om, at Levetzaus Vedbliven som Chef nu var fast besluttet, lod man det ikke være nok med at gjøre sig Forventning om gyldig Bekræftelse derpaa, men tog saa tillidsfuldt fat paa imellem sig at træffe Foranstaltninger til den Ordning, som man vilde have paa rede Haand til Godkjendelse af ham, at man freidigt lod den komme ud i Publikum, som saavidt afgjort, at den upaatvivleligt snart vilde blive iværksat. Allerede i Midten af April 1849 kunde derfor „Kjøbenhavnsposten" overraske sine Læsere med en ironisk Artikel, der er bleven mærkelig ved, at de tre Navne, som ideligt dukkede op i de følgende ti Aars mange Tvistigheder, hvorom Ingen

kunde have Lighed i 1849, deri for første Gang forekom i Forbindelse med hverandre; som ogsaa derved, at Artiklens Forfatter, sig uafvidende, i den gav Eftertiden Anviisning til at finde, hvorfra de Chicanerier og hadske Angreb, som Heiberg under sin Embedsførelse forfulgtes med, havde deres Udspring. Bladet berettede, at „selve Theaterpersonalet havde paatænkt og tildeels iværksat Forslag til en forandret Theaterbestyrelse," og at det var Nielsen og Phister, som stode i Spidsen derfor. Efter at have mindet Vedkommende om, „at det ikke var dem, som skulde gjøre Forslag, men at i dette Tilfælde vare Forslagsstillerne Publikum," vedbliver Bladet: „Vi see os istand til, som et glædeligt Exempel paa, hvad Publikum kan have at vente sig af DHrr. Nielsens og Phisters Forslagsret, at anføre en Prøve paa D'Hrr.'s Virksomhed i ovennævnte Retning. Efter Sigende skulle de have vidst at forskaffe Theatret en Acquisition. Man nævner Hr. Candidat Hoedt, den Publikum bekjendte Forfatter til et Bind lyriske Studier, som tilkommende Scene-Instructeur. Uagtet det vel ikke er muligt af Hr. Hoedts Forfattertalent, eller igjennem hans Duelighed som politisk Taler (Hr. Hoedt har nemlig stillet sig som Valgcandidat i Jylland), at komme til Kundskab om hans Duelighed for Instructeurforretningerne ved et Theater, synes man dog ved Gjennemlæsningen af hans Studier at spore saa alsidige Kundskaber, at det ikke er at betvivle, at dette Engagement vil blive en heldig Acquisition. Vi ville af Hjertet ønske Held til de nævnte talentfulde Mænds virksomme hædrende og uegennyttige Bestræbelser for Theatrets Organisation." Hvor nærgaaende denne Artikel end var, fandt ingen af de Paagjældende raadeligt at fremkomme med Forsøg paa at imødegaae den; „Forslaget" var altfor bekjendt som deres. At Artiklens Forfatter næv-

nede dem som staaende i Spidsen af „Personalet“ kunde kun være, for spydigt at udhæve under hvilket Firma Forbundet anmassede sig at komme frem med sine Projecter i den Hensigt at skaffe dem Respect; thi da han saa godt vidste af hvem de vare udklækkede, kunde han ikke være uvidende om, at, med Undtagelse af de Faa, som prædikede Demokratiet i Haab om at kunne tilvende sig Herredømmet deri, var „Personalet“ enigt om at betragte det saakaldte Forslag med megen Mistro og Uvillie. Og det med Grund. Den ene Forslagsstiller, Nielsen, havde nemlig til flere Skuespillere udtalt sig for, at der ved „den nye Ordning“ fornemmelig maatte gives Kunstnerne den dem alene tilkommende Autoritet i alle æsthetiske Theatersager, og „derfor af dem dannes en Comitee, hvilken, foruden ved Stemmegivning at deeltage i Antagelsen og Udstyret af Stykker, udelukkende skulde have at besætte Roller, naar det ikke var skeet af Forfatterne, hvis Besætningslister desuden kun maatte ansees som Forslag, hvilke det stod til Commiteen at forandre.“ Disse Stipulationer havde i høi Grad foruroliget de Mange, som vidste, at de ikke stode i Gunst hos Forslagsstillerne. Det hed: De, som ved deres Kunstnerbetydenhed og Intriguer ere istand til at drive en saa grundig Bestyrelsesforandring igjennem, ville nok ogsaa forstaae at hverve sig et Parti, hvis Stemmer kunne gjøre dem til Eneherskere i Comiteen. Og hvad saa? Siden Nielsen ikke mere optræder som Sanger, er han afgjort imod Syngestykker, og han har for ikke to Maaneder siden, i Anledning af Adressen til Levetzau, reent ud erklæret, at han ikke til Kunstnernes Klasse kan regne Operisterne eller tillægge deres Mening om Kunst nogen Betydning. Hvorledes ville da ikke de, under hans Indflydelse, blive krænkede og tilsidesatte, ikke blot ved Rollebesætninger og

Vurderingen af deres Talent, men ogsaa ved Syngestykkers Antagelse og Udstyr, hvorom Commiteen jo ogsaa skal have Stemme, og som den nok vil sørge for, at der vil blive anvendt saa Ubetydeligt paa, at Operaen kommer til ganske at falde sammen? Kunde endvidere Noget være galere og til større Hinder for, i Theatrets velforstaaede Interesse, at benytte de Yngre og dem, der ikke blive regnede til Kunstnernes første Klasse, end at give Rollebesætning i Vold til dem, som alt længe have hørt til første Klasse og dog ere saa gridske efter „høi Feu", at de stadigt tilvende sig Fordeel paa mindrelønnede Kunstfællers Bekostning, idet de intriguere, for at faae Stykker, hvori de have Roller, til at gaae frem for andre, søge at skaffe sig Leilighed til paa een Aften at spille i flere Smaastykker, hvoraf ethvert giver dem betydelig Feu, og gaae paa Jagt efter Roller i alle Stykker, som enten ere nye eller skulle ombesættes? Det maatte — meente man — være vitterligt, at hvad disse Personer fremstillede som TheatretsÆre og Gavn, altid kun gik ud paa at bringe dem selv Fordeel, og at det derfor var let at forudsee, at de vilde slutte sig sammen til et Oligarki, som kunde stille det øvrige Personale under sin Vilkaarlighed.

Netop som Forslagsmagerne troede at have faaet glædelig Forvisning om, at Levetzau vilde blive ansat, og derved deres Hensigt heldigt opnaaet, hørtes pludseligt et Forlydende om, at Commissionen var kommen til en ganske anden Afgjørelse, og efter at Personalet i over sex Uger meget spændt havde ventet paa en paalidelig Meddelelse derom, skete denne den 30te Mai ved en kongelig Kundgjørelse, hvori det hed, at Theatret og Capellet skulde være Statens Eiendom; dog forbeholdt Kongen sig yderligere Bestemmelse saavel angaaende deres Anvendelse, Indretning og Bestyrelse, som navnlig an-

gaaende Kongehusets Adgang til Theatret og Capellets Afbenyttelse til offenlige og Hoffester. Denne Kundgjørelse gjorde Ende paa de Querelleт og Machinationer, som vare opstaaede af Forventning om, at enten Levetzau eller Collin skulde være Directeur, thi som Følge af den maatte Theatret komme ind under et Ministerium, og det var utvivlsomt for Alle, at ingen af disse to bydende Mænd vilde beqvemme sig til at modtage en Post, som stillede dem under ministeriel Myndighed.

Allerede i Slutningen af Februar havde Skuespiller Knudsen, som var særdeles vellidt af Kongen og ofte befandt sig i hans Fortroliges Kreds, ymtet om, at han tilforladeligt vidste, at Theatret vilde blive henlagt under Cultusministeriet og Heiberg udnævnt til dets Directeur. Uagtet dette hos flere af Personalet og mange andre i Theatrets Skjæbne Interesserede fandt saamegen Tiltro, at de ansaae Heiberg for afgjort udseet til Posten, vilde Forslagets Ordførere aldeles ikke tillægge Yttringer af en Person, hvem de betragtede som ubetydelig i Forhold til dem, Vægt imod hvad de „ved deres intime Forbindelser med Folk, der havde nogle af Civilliste-Commissionens Medlemmers Fortrolighed," vare fuldkommen visse paa. De styrkede sig selv og deres Tilhængere i Troen paa, at det vilde gaae efter deres Ønske, med Forsikkring om, at Inddragelsen af Theatret under et Ministerium ikke engang havde været til Omtale i Commissionen, men kun var „en Insinuation, hvorved Knudsen havde vovet at compromittere Kongen, for at henlede Opmærksomheden paa Heiberg og derved bane ham Veien til Høiheden." Da Kundgjørelsen nu tvang dem til at indrømme Rigtigheden af den ene Deel af Knudsens Forudsigelse, gave de sig Mine af dog at være komne til at vide bedre Besked end han om

den anden, og paastode, at der ogsaa med daværende Prof. David blev underhandlet om Overtagelsen af Directeurposten, og at det endnu var uafgjort om det blev ham eller Heiberg, der fik den. Ingen af disse to Mænd kunde for Resten være dem behagelig. Eftersom de begge vare nøie bekjendte med Theaterforholdene og besade grundig æsthetisk Kyndighed, maatte ventes, at hvilken af dem, der end blev den Udkaarne, fik man i ham en Directeur, som havde baade Dygtighed og Villie til selvstændig at varetage den Styrelse, hvilken han alene vilde have at bære Ansvaret for, og at altsaa det saakaldte „Skuespillerforslag", hvis Hensigt disse Mænd havde Erfarenhed nok til at gjennemskue, aldeles ikke vilde finde nogen Indgang hos dem. Helst maatte man, meente de Herskebegjærlige, dog see Heiberg blive Directeur, da det, paa Grund af hans venskabelige Forhold til Flere i Personalet, vel nok skulle lykkes hos ham „at skaffe de erkjendt dygtige Kunstneres Mening Agtelse." Hvor lidet de dog stolede paa under ham at kunne snoe sig til det, som de forstode ved dette Udtryk, viste sig imidlertid da det den 25de Juni offenliggjordes, at ved de under 30te Mai bebudede yderligere Bestemmelser vare Theatret og Capellet nu henlagte under Cultusministeriet, som havde at gjøre Forestilling angaaende de i Kundgjørelsen omhandlede Punkter, og Nielsen derefter fortalte, at han i en Samtale med Cultusministeren, Madvig, havde erfaret, at det var alene med Heiberg, at han forhandlede om Overtagelsen af Bestyrelsen. Det var saa lidet med Tilfredshed, at Forslagets Opfindere modtoge denne Efterretning, at de trak paa Skuldrene, bemærkede hvorledes de havde forudseet, at det, efter Omstændighederne, nok vilde gaae saaledes, og lode sig, som til Trøst, forlyde med, at der var Rimelighed for, at Theatret alligevel tilsidst fik en

Directeur, af hvem „Personalet" kunde vente mere velvillig Imødekommen end der var at haabe af Heiberg; thi „naar det kom til Stykket vilde han vistnok finde raadeligst at betakke sig for en Post, som han, fremfor nogen Anden, nødvendigviis maatte, af personlige Hensyn, have mange Betænkeligheder ved at modtage." Af disse Betænkeligheder fandt Heiberg selv dog kun den, som opstod fra, at hans Kone var Scenens første Kunstnerinde, at være af Betydenhed. Alle foregaaende Directeurer havde kappedes om, i Forekommenhed og Høiagtelse, at vise Fru Heiberg deres Erkjendelse af, at hun, ved sit af Smag og Dannelse ledede Geni, som ogsaa ved sin ædle Personlighed, var fremfor Nogen det danske Theater til Ære og Glands. Ved at hendes Mand blev Directeur burde hun naturligviis ikke lide mindste Afgang i, hvad der ligefrem skyldtes hende; men det maatte dog befrygtes, at om der endogsaa ikke i ringeste Maade skete Mere for hende, end der tidligere var skeet, vilde den hos enkelte Toneangivere i de sidste Aar stærkt fremtrædende overvættes Fordringsfuldhed og meget platte Mening om Andres Bevæggrunde kunne føre til, at enhver Opmærksomhed, der vistes Kunstnerinden, blev fremstillet som en Forrettighed, der skjænktes Directeurens Frue; ja det lod sig med temmelig Vished forudsee, at naar, som dagligt er Tilfælde ved Theatret, en Enkelt indbildte sig at være forbigaaet eller ikke noksom vurderet, hvilket altid udraabes som et Beviis paa, hvor slet hele Theatret bliver bestyret, da vilde det hedde, at hun igjennem sin Mand, Directeuren, var den Regerende, og at Forurettelsen udgik fra, at hun vilde tilbagetrænge alt Talent, for at glimre alene. I tryg Forventning om, at han, ved sit nøie Kjendskab til Forholdene og den Retfærdighedsfølelse, han var sig bevidst, nok skulde blive istand til at

afvende saadanne rimeligviis indtrædende ubehagelige Følger saavidt, at de ikke kom til nogen betydelig stadende Indflydelse paa hans Virksomhed, overfaae Heiberg imidlertid Betænkeligheden, og erklærede sig villig til at modtage Directeurposten med frie Hænder til at ordne og besætte de administrative Embeder.

Under 23de Juli resolverede Kongen de Theatret angaaende afgjørende Slutningsbestemmelser, som vare: Directionen ophæves; Bestyrelsen af Theatret og Capellet overdrages til en Directeur og dertil beskikkes Prof., Dr. philos. J. L. Heiberg; Directeuren inddrager samtlige hidtil gjældende Fribilletter, og herefter udstedes Fribilletter alene til Embedsmænd ved Theatret for deres egen Person, saavelsom for dramatiske Digtere og Componister; Kongen forbeholder sig og Kongehuset den kongelige Loge, Cavaleerlogen, Hofdamelogen og Logerne G og H, samt Lakailogen gg, og for enkelte Aftner ved extraordinaire Leiligheder Logen F.

Som Kronprinds havde Frederik den Syvende, naar han opholdt sig i Kjøbenhavn, ikke blot jævnligt fordrevet Aftnen i Theatret, men følt sig saa tiltrukken af enkelte ham tilfældigviis bekjendte Skuespillendes Evne til personligt at more, at han viste dem særdeles naadig Opmærksomhed; som Konge vedblev han at beære dem med sin Yndest og indbød dem endogsaa hyppigt til sine tvangfrie Smaaselskaber. Den danske Skueplads, som Kunstanstalt, blev derimod ei alene aldrig en Gjenstand for hans Interesse, men nu, da han for første Gang som Konge var bleven kaldet til at tage en Beslutning om den, og det en saadan, hvoraf dens hele fremtidige Skjæbne maatte antages at ville blive afhængig, nu havde han, igjennem sin anførte Resolution, lagt for Dagen, at han, langtfra at have nogen Erkjendelse af dens nationale

Betydenhed og Glands, eller Tanke for at sikkre den Opretholdelse, betragtede den som en Anstalt, der, til hans og Kjøbenhavnernes Fornøielse, nok kunde være ønskelig fremdeles at beholde, men hvis Tendents, Krav og Styrelse han for Resten ikke lagde sig videre paa Hjertet, end at han kunde lade det gaae med den saaledes, som det vilde falde sig. Han havde forbeholdt sig Bestemmelsen af de Forhold, hvorunder Theatret skulde blive Statens Eiendom, og havde altsaa i sin Magt at sikkre den danske Skueplads, der skulde vedblive at kaldes „kongelig", en værdig Opretholdelse, ved at han forordnede Staten til at yde den et fast aarligt Tilskud med Gjennemsnitssummen af hvad den havde oppebaaret som kongelig Understøttelse i de sidste fem Aar; han kunde i det allermindste have bidraget til at støtte dens Anseelse, ved — som han ikke undlod for det nordiske Oldskriftselskabs og Kunstacademiets Vedkommende, — at stille den under sit „umiddelbare Protectorat"; men i alle Fald synes det, at han maatte have fundet passende at tilstaae Theatret noget Vederlag for de Tilskuerpladser, hvorover han herefter vilde have Raadighed, thi fra det Øieblik, da han til Staten henskød hele Omsorgen for en Anstalt, der, for at opretholdes, nødvendigt maatte have et Tilskud til sit Erhverv, kunde han ikke i dette være berettiget til, i personlig Interesse, at gjøre noget Afbræk paa Statens Bekostning. Ogsaa fortalte „Berlingske Tidende" berømmende, at Kongen ikke paa Statskassen havde overført de Udgifter, som personlig vedkom ham. Dette antog ogsaa Prof. David for ligefrem at burde være Tilfældet, og stod derfor i den Formening, at der virkelig af Civillisten blev udredet Betaling for de Pladser, der i Theatret indeholdtes til Afbenyttelse for Kongen og Kongehuset; thi den 11te Jan. 1851 urgerede han i Folkethinget, „at Stats-

understøttelsen til Theatret ikke, som et Medlem upaatvivleligt meget urigtigt meente, var et Æqvivalent for den Kongen forbeholdte Adgang til Theatret, men et Tilskud af Staten, hvilket det, som en Kunstanstalt, der tjener til den almindelige Dannelse, havde Krav paa;" hvorhos han tilføiede: „Vil Hans Majestæt besøge Theatret, saa vil jeg haabe, at Civillisten er saa høi, at Hans Majestæt kan betale Adgangen dertil, og jeg vil i alt Fald haabe, at Civillisten aldrig vil blive sat saa lavt, at Hans Majestæt ikke vil kunne betale Adgangen til Theatret for Sig og Sine." Ikke destomindre: efter, af den Magtfuldkommenhed, som han netop for Theatrets Vedkommende havde forbeholdt sig, at have tilkjendt sig Besiddelse af Pladser til en Værdi af 12,500 Rdlr. aarlig, overgav Frederik den Syvende, uden at fastsætte nogensomhelst dens kunstneriske Bestaaen garanterende Bestemmelse, den danske Skueplads, der da i 77 Aar havde været opretholdt som virkelig kongelig, men herefter kun skulde benaades med Navn af kongelig, til Folkethingets Godtbefindende med Hensyn til Størrelsen af det Tilskud, som er nødvendigt for dens Bestaaen, og henlagde den under et Ministerium, der, paa Grund af sit Hovedfag, maatte antages at ville ofte blive besat med en Geistlig, hvorved den let kunde staae Fare for at komme under en saare lunken Talsmands eller vel endogsaa en Fjendes Myndighed.

Det var en meget heldig Omstændighed, at just da Skuepladsen skulde fra at være Kongens gaae over til at blive Statens, og det altsaa blev nødvendigt at foretage en administrativ Omordning, som endydermere, for ikke under den nærforestaaende Saison at afstedkomme Forvirring og Vaklen i Virksomhedens Gang, maatte gjennemføres med betænksom Raskhed, Rolighed og Fasthed, var Cultusmini-

steriet besat med daværende Prof. Madvig, der vidste at finde og følge den eneste erkjendt rigtige Grundsætning for al god og livligt virkende Theaterbestyrelse, nemlig: at denne bør betroes en eneste, i den dramatiske Literatur og hele Theatervæsnet forfaren Mand, hvem man, med Tillid til hans Dygtighed, Omsigt og Redelighed, maa give fuld Raadighed over alle æsthetiske og pecuniaire Midler, saaledes at Staten kun har at agte paa det Resultat, han ved dem opnaaer, for at bestemme, om han fremdeles skal blive i sit Embede eller afskediges. Han fremsatte i den Indstilling, hvorved han udvirkede Resolutionen af 23de Juni: „Ministeriet har formeent, at det vilde være rettest at nedlægge den umiddelbare Bestyrelse af Theatret og Capellet hos en enkelt Mand, der som Theaterdirecteur kunde hellige Theatret sin udeelte Tid og Omhu og have sin hele Opmærksomhed henvendt paa dets Formaal og Virksomhed. . . . . . Denne Embedsmand maatte formeentlig, for at hans Anseelse kunde svare til Hensigten, være forsynet med en udstrakt Myndighed til at lede Anvendelsen af Theatrets personlige og materielle Kræfter i Kunstens Tjeneste, medens Ministeriet, foruden den almindelige Control, der maatte tilkomme samme med Hensyn til Theatret, som et det underlagt Institut, nærmest kun vilde have at afgjøre egenlige Principspørgsmaal, ligesom Directeuren maatte indhente Ministeriets Approbation paa almindelige vigtigere Foranstaltninger, og igjennem dette fremsætte Forslag til Personalets Ansættelse, Afskedigelse og Gagering, fremdeles forelægge Ministeriet aarlig ved Saisonnens Begyndelse en almindelig Plan for Theatrets Virksomhed i denne og Oversigt over de indledede Arbeider, saavelsom en Beretning efter Saisonnens Slutning, samt ligeledes til Ministeriet indgive Forslag til Theatrets Budget. Derimod

maatte den egenlige Specialbestyrelse og Omsorgen for Theatret vedkommende Anliggenders ordenlige og vedbørlige Gang overlades til Theaterdirecteuren, og denne maatte navnlig saaledes, foruden at besørge Censuren af de til Opførelse indleverede Arbeider, bestemme Repertoiret og ved de til hans Raadighed staaende Midler sørge for dets fyldestgjørende Udførelse paa Scenen."

Heiberg havde allerede i flere Maaneder af den offenlige Mening været udpeget til Theaterdirecteur, men Madvig valgte ham, efter modent Overlæg, selvstændigt, som den Mand, der her i Landet, hvor man hidtil kun havde lagt sig efter at blive Theaterdirecteur, men ikke efter at opnaae Dygtighed til at være det, fortrinsviis var qvalificeret dertil: med sit nøie Kjendskab til den danske dramatiske Literatur i dens hele Omfang forenede han Bevandring i alle de fremmede Literaturer, hvorfra der kunde være at hente Forøgelse af det kongelige Theaters Repertoire; han havde en erkjendt reen Kunstsands, levende Interesse for det Nationale, grundig Indsigt i hele Theatervæsnet, ypperligt Greb paa heldig Anvendelse af alle kunstneriske Kræfter, og stod i stor Anseelse som en klog, prompt og klart opfattende, i Omgang særdeles fiin, beleven og forekommende Mand med megen Selvbeherskelse og af fast Charakteer. Hvad derimod kunde befrygtes at ville faae en ugunstig Indflydelse paa Heibergs Stilling som Directeur var: at han tidligere, oftest vel, som Smagens og det Rettes Stridsmand, med, men ogsaa stundom uden Aarsag, havde gjort haarde Angreb paa Modstandere, som neppe vilde forsømme at gjøre Gjengjæld, hvor der lod sig udfinde Leilighed dertil; at hans Stykker hørte til de gængse i Repertoiret, saa at det nok kunde blive muligt for Uvillie imod ham at sigte ham for, at han bestemte det af personlig

Interesse; og at han havde staaet i særdeles venskabeligt Forhold med nogle og paa spændt Fod med et Par Theatret Vedkommende, hvilket let kunde skade hans Anseelse som Overordnet, saameget mere da han ene tiltraadte Bestyrelsen efter tre Mænd af første Rangklasse. Ligeoverfor dem havde Personalet i Almindelighed nøie iagttaget Form og Ærbødighed, og om ogsaa en Enkelt nu og da forløb sig derimod, kunde det ikke have nogen Fare for den tilbørlige Respect: Excellencerne turde oversee det uden Frygt for at Uagtsomheden skulde blive almindelig eller varig; men det kunde nok være, at ligeoverfor Professoren vilde Venskabet tillade sig at blive altfor fidelt og Fjendskabet altfor obstinat, og lod han sig blot nogle Gange byde en nonchalant Behandling i Embedsforhold, vilde det virke skadende paa den administrative Myndighed, som det paalaae ham alene at hævde.

Heiberg fandt sig meget tilfreds med Ansættelsesvilkaarene. Der tillagdes ham 2500 Rdlr. Gage, og han ønskede ikke videregaaende Myndighed, end der af Ministeren var ommeldt i Indstillingen, saameget mindre da han følte sig trygt overbeviist om, at denne retskafne Mand ærligt og uden Bagtanke vilde holde fast ved de Bestemmelser, som han, efter nøie Overveielse af Skuepladsens Formaal og Tarv, selv havde fremsat som enerigtige. Af de Vanskeligheder, som Heiberg maatte være beredt paa at møde, var der kun een, som han ansaae for virkelig hindrende, da den var af stor Betydenhed og ikke lod sig overvinde af ham selv, hverken ved Klogskab eller Conduite. Herefter bleve Theatrets Kaar væsenlig at bestemme af Rigsdagen, af en politisk Forsamling, hos hvem der overhovedet ikke maatte ventes hverken sund Dom om eller særlig Interesse for Kunst, og hvis Fleertal endydermere bestod deels af Kjøbstadborgere, der ikke brøde sig

stort om en Kunstanstalt, hvilken blot Kjøbenhavnerne kunde have Nydelse af, deels af Bønder, som i Theatret kun saae en Forlystelsesindretning til Tidsfordriv for „Aristokratiet“, der var dem en Forargelse, hvorfor de ikke kunde forsvare at bebyrde den desuden haardt medtagne Statskasse med Tilskud til det. Den afgaaede Direction havde kunnet oppe Sløvheden og kjæle for Uvillien, ved hos Enevoldskongen at udvirke Tillæg, Gratialer og andre Naadesbeviisninger; saadanne meget virksomme Incitationsmidler maatte Heiberg belave sig paa næsten ganske at savne; det kunde blive ham besværligt nok at opnaae Bevilling til en tarvelig Gageforbedring for en fortjent Kunstner. Imidlertid, det var en Omstændighed, som fra nu af enhver Directeur maatte vide, at han vilde komme til at finde sig i, og Heiberg haabede, at den ikke skulde blive ham til synderlig Ulempe saalænge Madvig var Minister, da han ved sin Anseelse i Rigsdagen og Varme for Theatrets Velgaaende nok vilde kunne sætte de rimelige Forlangender, som Directeuren blev nødt til at gjøre, igjennem.

Det var ikke glædelige Tilstande Heiberg forefandt ved sin Tiltrædelse. Det kongelige Theater skulde ikke blot concurrere med den italienske Opera, men var ikke mere eneprivilegeret som dansk Skueplads i Kjøbenhavn, hvilket den bestandig havde været indtil fem Maaneder førend den sidste kongelige Bestyrelses Afgang. Under en dygtig Directeur for et routineret Personale søgte Casino, ved et Repertoire, som var godt beregnet paa Mængdens Smag, at skaffe sig Tilløb, og der var stor Rimelighed for, at det særdeles heldigt vilde lykkes i den kommende Saison, thi vel bleve det kongelige Theaters Loger ved Abonnements-Auctionen betalte over Opraabningsprisen, men kun ubetydeligt, og i afvigte Saison

havde Publikum paa ingen Maade viist, at det følte sig mere tiltrukket af Forestillingerne paa Kongens Nytorv, end af dem, som, for billigere Priis, bleve budet det i Amaliegade. — Den afgaaede Direction havde ikke gjort mindste Forberedelse til Forøgelse af det Repertoire, som den gav Heiberg til Arv, og de Stykker, han fandt i det, vare enten saa udspillede eller blevne saa ugunstigt optagne, at „Eventyr paa Fodreisen“ og Eenactsvaudevillerne „Abekatten“ og „En Søndag paa Amager“ næsten vare de eneste, som kunde bydes Publikum med Haab om godt Huus. Han maatte derfor strax fra sin Udnævnelse være i levende Bevægelse, for af Nyt og Gammelt at faae samlet et friskere Repertoire, og bringe et Personale, som i de sidste Aar mere og mere var henfaldet til Sløseri og Ligegyldighed i Tjenesten, til at anstrenge sig med hurtig Instudering. Vanskeligheden derved var saameget større, som de virkelig Dygtige ei alene ikke vare mange til Comedier og saa faa til Tragedier, at kun enkelte af disse kunde besættes nogenlunde fyldestgjørende, men ogsaa, med Undtagelse af Phister, M. Wiehe og Skuespillerinderne, dem, der især lode det mangle paa verve og Correcthed i deres Rolleudførelser. Det kostede derfor Heiberg megen Overveielse inden han traf Valget af den bedste Besætning for hver enkelt Rolle, og tillige en saadan Fordeling af Tjenesten, at han af Enhver kunde forlange Nøiagtighed og Livfuldhed i Fremstillingen. Overhovedet maatte Heiberg i Begyndelsen gaae frem med megen Varsomhed og Omsigt, baade fordi den sidste Tids Directionskiv og det deraf følgende Partigængeri havde fremkaldt megen Splid og Avind i Personalet, og paa Grund af den umættelige Feu-Begjærlighed, hvoraf netop de mest ansete Kunstnere vare stærkest besatte. Det havde, saavel for Skuepladsens Tarv, som for Aanden i Per-

sonalet, været af meget skadelige Følger, at Directionen i 1842 ikke havde havt Mod til at gaae ind paa, med hver Ansat for sig at slutte Aarscontract, hvorefter han for en kommende Saison skulde, i Forhold til sit kunstneriske Værd og den Tjeneste, han maatte antages at ville blive kaldet til at gjøre, have en bestemt Sum som Feu; men derimod, for ikke at paalægge sig Besvær med at træffe Accord, taget den Udvei at give Feu for hver enkelt Rolleudførelse. Det var ikke nok med, at Kunstnere af første Rang søgte, naar det kun paa nogen Maade lod sig gjøre, at komme ind i ethvert nyt eller gjenoptaget Stykke, og at de, for at faae, om end nok saa ringe Feu, iøvrigt grebe efter Smaaroller, som de ellers haanligt vilde have afviist til Udførelse af blotte Brugeligheder eller Begyndere; men Gridskheden gik saa vidt, at geniale Fremstillere aldrig saasnart inden en Forestillings Begyndelse kom ned paa Scenen, førend de ilede ned til Fortæppet og, igjennem Aabningen deri, med deres øvede Blik søgte at anslaae Tilskuernes Antal, for derpaa, med stor Beløbenhed i Calculering, at beregne til Mark og Skilling, hvor megen Feu de vilde faae ud af Forestillingen; ja de undsaae sig end ikke ved allerede om Formiddagen under Billetudsalget at uleilige Kassereren, for at udfritte ham om, hvor meget der var solgt for, saa at de saameget tidligere kunde begynde at anstille deres Calcule. Heiberg havde god Aarsag til at vente sig modtaget med Uvillie af saadanne Kunstnere, da de meget vel vidste, at han, langtfra ved de mange forestaaende Rolleuddelinger fortrinlig at tage Hensyn til deres Begjærlighed efter at komme ind i alle Stykker, der kunde ventes at ville give høi Feu, vilde søge at skaffe Repertoiret Fasthed, ved at fordele Virksomheden saaledes, at han ikke i Sygdomstilfælde skulde staae Fare for ikke at

kunne give Noget, hvoraf der kunde haabes godt Huus. Alligevel syntes det, som om han strax maatte faae glædelig Overbeviisning om, at han aldeles ikke, hverken i den eller nogen anden Henseende, vilde i sin fremtidige Embedsførelse have at befrygte Fortrædeligheder, men tvertimod trygt kunne stole paa at finde de Meestformaaendes velvillige Understøttelse. Iblandt de Første, som indfandt sig hos ham, for at lykønske ham til hans Udnævnelse, var nemlig netop Nielsen og Phister, der jo af „Kjøbenhavnsposten" vare blevne denuncerede som Stillere af Forslaget om en ny Bestyrelsesordning, og havde været ivrige Talsmænd for en Skuespiller-Comitees Bestemmelse af Rollebesætninger og Stemmegivning ved Stykkers Antagelse. Den Første forsikkrede ham om, at det tidligere Misnøie ikke i mindste Maade skulde hindre ham fra fremtidigt at staae sin Directeur bi af bedste Evne, og „at han med Glæde nu saae Theatrets Sol staae op"; den Sidste udtrykte med megen Varme for Heiberg sin store Tilfredshed med at Bestyrelsen var lagt i hans Hænder, og fandt sig overtydet om, at han var hele Personalets Ordfører, naar han udtalte, at Heiberg havde foretaget en særdeles hensigtsmæssig Forandring i Bestyrelsesordningen og fornemmelig gjort et overmaade heldigt Valg af nye Embedsmænd.

Som Alle, der ere komne til klar Indsigt i Theatervæsnet, havde Heiberg nemlig alt længe afgjort været af den Mening, at det for en Theaterbestyrelse maatte være ufravigelig Regel, ikke at overdrage administrative Forretninger til tjenstgjørende Skuespillere, fordi det kunstneriske Kald fordrede deres hele Opmærksomhed, og de desuden hverken burde fristes til, eller maatte kunne beskyldes for at benytte Embedsstillinger, der skulde holdes udenfor deres sceniske Virksomhed,

til i denne at fremme personlige Interesser. Ifølge heraf havde Resolutionen af 23de Juli, foruden Heibergs Udnævnelse, indeholdt, „at Comptoirchef under Finantsministeriet, Kammerassessor Arnesen var ansat som Comiteret hos Theaterdirecteuren, og Skuespiller Schneider afgaaet som Regisseur, samt forhenværende Skuespiller Overskou, foreløbig paa et Aar, engageret som Scene-Instructeur for samtlige dramatiske Kunstarter med Undtagelse af Balletten, hvoraf det blev en Følge, at Nielsen og Bournonville ophørte med deres Functioner som Scene-Instructeurer, den Første for Skuespillet, den Anden for Operaen." — At Heiberg havde andraget paa Ansættelse af en Comiteret var væsenlig begrundet i, at han, inden han ved Erfaring var kommen til Vished om, hvorvidt han vilde være istand til med Kraft og Friskhed alene og til enhver Tid at efterkomme de Fordringer, han selv stillede til en Theaterbestyrer, ansaae for nødvendigt at have en Medhjælper i Administrationen overhovedet, og Valget af Arnesen bestemtes ved, at denne, fremfor Nogen, idelig havde udtalt sig som nøie bekjendt med alle Theaterforhold, „hvorfor han nok skulde vide at bringe livlig Gang i Tjenesten, og udfinde Forholdsregler, som kunde give et for længere Tid fastsat Repertoire Sikkerhed for ikke at blive omstødt af Skuespillercapriser." Med Hensyn til Forretninger og Nærværelse paa Theatret havde han blot at rette sig efter de tilfældige Omstændigheder; kun skulde han, efter eget Tilbud, varetage den ubetydelige Bogføring, som vedkom den artistiske Virksomhed. — Hvad der bevægede Heiberg til at ansætte Overskou som Scene-Instructeur var: at denne, der stod i meget venskabeligt og velvilligt Forhold til sine tidligere Kunstfæller, ikke blot, efter disses Anmodning, havde i flere Aar forestaaet Iscenesætningen ved Sommerskuespil, men i Sai-

sonnen 1842—43 fungeret som Scene-Instructeur og da til de Spillendes, Directionens og Publikums Tilfredshed forberedt Opførelsen af store og vanskelige Operaer og Skuespil. Sit i 1840 yttrede Princip tro, vilde Heiberg „i Scene-Instructeuren have en kunstkyndig og med alle Theatrets materielle Virkemidler nøie bekjendt Mand, der med ethvert Stykke, paa dets hele Indstuderingsgang, skulde føre et kritisk Overtilsyn, hvorved de forskjellige Embedsmænd, der havde med Iscenesætningen at gjøre, saavelsom de Rollehavende kunde komme til en overeensstemmende Samvirken, uden hvilken Opførelsen ikke vilde kunne faae Sikkerhed og den fulde kunstneriske Virkning." Som Følge af, at han, ledet af sit skarpe Blik for Theatertilstande, tilmed forlangte, at Scene-Instructeuren ogsaa skulde føre Overtilsyn med enhver Forestilling og overhovedet, som kunstnerisk og ordenholdende Øvrighed, være tilstede ved al Theatertjeneste vedkommende de ham underlagte Kunstarter, bleve de Forpligtelser, han paalagde ham, mange og besværlige, men de vare dog ingenlunde uoverkommelige; desuden retfærdiggjordes de ved, at de, udgaaede fra grundig Sagkyndighed, viste sig at være i høi Grad hensigtssvarende. Scene-Instructeuren havde — i Sager af nogen Vigtighed efter Approbation af Directeuren —: for alle Stykker at forfatte Regie; efter Samraad med Forfatterne, Theatrets Fagembedsmænd og, i fornødent Fald, de Rollehavende at tage Bestemmelser angaaende Decorationer og Dragter; at udarbeide den sceniske Ordning; at lede alle Prøver; at indfinde sig en halv Time førend Skuespillets Begyndelse, for da at ringe til Foyer; og under Forestillingen at være tilstede lige indtil Tæppets sidste Fald, for at inspicere Scenen, lade Acterne begynde, paasee at Udførelsen fandt Sted paa vedbørlig Maade, at tage Bestemmelser efter

Conduite i uventede Tilfælde, naar Directeuren ikke var nærværende, og at overholde Orden. — Heiberg sørgede for, at de Afskedigede ikke fik Grund til at beklage sig: Han udvirkede ei alene, at Nielsen, der som Scene-Instructeur var contractmæssigt ansat paa ubestemt Tid, beholdt det ham derfor tillagde Honorar af 400 Rdlr. aarligt, men fik det endog føiet til hans faste Gage; Schneider afgik efter kun fire Aars Tjeneste som Regisseur med 400 Rdlr. Pension. — Det var Heibergs Ønske, strax at faae pensioneret Adskillige, hvis Navne i Gagelisten gave Anseende af, at han havde et meget stort Personale til sin Raadighed, men som ikke mere kunde være Theatret til mindste Nytte. Dog, allerede her maatte han føle Virkningen af Rigsdagens Bevillingsmyndighed: han opnaaede kun, at Mad. Rantzau (tidligere Jfr. Julie Fonseca), Jfr. Østerberg og Serst bleve satte paa Pension; de andre Uanvendeliges Gagering maatte Theatret fremdeles bære Byrden af.

Heiberg tiltraadte sit Embede med Grundsætninger, hvortil han var kommen igjennem megen Tænkning over Theatervæsnet i dets hele Omfang, og hvis Rigtighed mangeaarig Erfaring saaledes havde godtgjort ham, at han var besluttet paa fast at følge dem. De vare i det Væsenlige følgende: Ved med de originale Nyheder, som maatte indkomme, at forene et Udvalg af ældre gode danske Stykker, til Dannelse af Repertoirets faste Stok, skal det kongelige Theater mere og mere gjøres til en i Grund og Væsen dansk Skueplads, til et Nationaltheater. Af Udlandets Frembringelser skal kun optages ældre erkjendte Mesterværker og — for at Publikum, til Sammenligning og Smagsdannelse, stadigt kan have Betragtning af det Standpunkt, hvorpaa Udlandets Skuepladser staae, — saadanne nyere Stykker, der paa dem gives

som de for Øieblikket ypperligste; derimod maae de værdløse, kun paa Understøttelse af Skuespillervirtuositet beregnede fremmede Sager, der indeholdes i Repertoiret, udskydes deraf efterhaanden som Forøgelsen med fortrinlige Arbeider gjør dem undværlige. Alle dramatiske Digtarter maae tilstedes Indgang paa den danske Scene, for hvilken Holberg, i hans Comedier, og Oehlenschläger, i de bedste af hans Tragedier, ere at betragte som Skjoldholderne, der af al Formue skulle holdes i Ære og ikke føres frem for Publikum uden det kan skee med Glands. Begyndende Forfattere skulle imødekommes med Velvillie og kunne finde Veiledning i Henseende til deres Stykkers theatralske Behandling, samt opmuntres ved Antagelsen af opførlige Arbeider, som vise Talent. Af en Theaterdirecteur kan forlanges, at han, forinden et Stykkes Opførelse, skal kunne gjøre sig en nogenlunde træffende Forestilling om, hvilken Virkning det fra Scenen, med de kunstneriske og materielle Midler, han bringer til Anvendelse, vil gjøre paa Publikum, og at han derfor ikke giver Noget, som han ikke formaaer at skaffe tilfredsstillende Udførelse, men derimod, med Tillid til god Optagelse af et Stykke, hvilket han har besluttet at give, sørger for kraftigt at hæve det Værd, som det har i sig selv, ved en muligst fortræffelig Besætning, omhyggelig Indstudering og et Udstyr, der rigeligt opfylder de i Stykket liggende Fordringer. Den første Opførelse afgjør i Almindelighed et Stykkes Skjæbne; falder det ved den, vil man sjeldent, selv med den største Anstrængelse, kunne skaffe det god Modtagelse ved den næste; al Indstudering maa derfor foretages med saa stor Omhu, at den sidste Prøve skulde kunne være givet som Forestilling; findes dette ikke at være Tilfældet, da skal endog en anmeldt Forestilling ubetinget udsættes indtil flere Prøver betrygge den en saa

frisk og correct Udførelse, at den allerede derved maa interessere Tilskuerne. For at gjøre Repertoiret righoldigt og undgaae Forlegenhed ved indtrædende Forfald har Directeuren, ved Siden af Omsorg for at besætte Hovedroller saa godt som muligt, at lægge an paa Tjenestens Fordeling over hele Personalet, og en saadan Ordning af Forestillingernes Række, at der i denne bliver tiltrækkende Vexlen af alle Kunstarter. Ingen Skuespiller bør tvinges til at spille en Rolle, som han selv troer sig udygtig til. Personalet tilhører udelukkende Theatret og er uberettiget til at yde andre Kunstanstalter Bistand med Talent; ville saadanne bestaae, have de selv at skaffe sig Midler dertil og bør ikke kunne bygge paa, at de ville være at faae paa Theatrets Regning; kun naar det kan skee uden mindste Skade for Skuepladsens Tarv tør Directeuren, undtagelsesviis, tillade en enkelt Kunstner at deeltage i Præstationer, som gives for Betaling eller Contingent. Bestyreren af det kongelige Theater er til Skuespillerstanden forpligtet at søge og efter bedste Evne benytte enhver Leilighed til at ende den Insult, hvorfor den bliver Gjenstand ved Udelukkelse fra alle offenlige Hædersbeviisninger, og dette vil kun være at opnaae ved, at han for denS Udmærkede erhverver Vidnesbyrd om, at deres Kunst, ligesaa fuldt som enhver anden, af Regenten ansees for at kunne gjøre værdig til offenlige Hæderstegn.

Heiberg maatte ikke ved sin Tiltrædelse gjøre Regning paa Understøttelse af en Kritik, der kunde tilvende Theatret Publikums Interesse ved sagkyndig Bedømmelse af den kunstneriske Virksomhed og Paapegen af de Principer, hvorefter der fremtidigt skulde dannes et den danske Skueplads værdigere Repertoire. Endog de Blade, af hvilke man havde Ret til fortrinsviis at vente grundige Theaterartikler, førte

ikke blot Klage over, at Kritiken for Øieblikket var usfel, men gave selv slaaende Beviser paa, at den røgtedes uden mindste Kunstsands og var aldeles upaalidelig. Ved Nytaarstid 1849 havde „Fædrelandet" i en skrap, men velskreven Artikel yttret, at al virkelig Kritik var forstummet og at personligt Lune havde anmasset sig dens Navn, for ringeagtende at affeie endog med fortjent Bifald optagne Arbeider af begyndende danske Forfattere. En Maaned efter leverede dets egen Theaterkritiker flere Artikler, som gjorde denne Yttring til uimodsigelig Sandhed. „Kjøbenhavnsposten" var ligeoverfor dramatisk Kunst en skikkelig Skatteborger, som holdt af at Alt skulde gaae en ordenlig, jævn Gang, og derfor offrede det rolige, men driftige Casino ligesaa mange Spalter, som det i sin Virksomhed bestandig forvirrede kongelige Theater Linier. „Den Berlingske" og „Flyvepoften" forsømte aldrig efter en første Opførelse eller Debut at gjøre Mængdens Dom til Text for sine trivielle Kunstbetragtninger, men havde langt bedre Held med at tiltrække sig Opmærksomhed ved store Ophævelser over Theatret vedkommende reent administrative Forholdsregler. Ogsaa undlode begge Blade ikke, endnu inden Saisonnens Begyndelse at varsle Heiberg om, at heller ikke han skulde paa dette Omraade gaae Ram forbi. Ved at foranledige Frigængeriets Afskaffelse havde Heiberg strax paadraget sig stor Uvillie. De til Kongens Hofstat hørende høiere Embedsmænd vare vel blevne beroligede med Underretning om, at de herefter havde fri Adgang til de Kongen forbeholdte rummelige Loger; men den store Mængde Underordnede, hvis Lamentationer vare blevne afviste med, at Hans Majestæt ikke kunde benaade Nogen med Friplads i Theatret efter at det var blevet Statens Eiendom, søgte af bedste Evne at tilveiebringe forudsattet ugunstig Mening om

heibergsk Theaterbestyrelse. Dertil ydede nu „Den Berlingske" og „Flyveposten" kraftig Bistand, idet begge Blade, i Anledning af, at Heiberg havde forbudt Indladelse i Theatret af Børn under 10 Aar, reiste et stort Klagemaal over, at Familier berøvedes Ret til at medtage deres Smaa i de af dem abonnerede Loger: Noget, der endogsaa skulde være „ulovmedholdeligt", da Forbudet først var udgaaet efter Bortabonneringen. Heiberg, der meente, det var ligesaa tjenligt for Forældrene, som for Theatret, at Børn ikke fik Lov til at besøge det saalænge det ikke kunde være dem mere end til en forvirrende, undertiden vel endog kjedelig Begavelse, ændsede imidlertid hverken disse Besværinger eller dem, som opstode af, at han, efter Manges Ønske, ansatte Forestillingernes Begyndelse til Klokken 7 istedetfor til Klokken 6, som hidtil havde været Vedtægt. Sig bevidst, at han havde brugt den meget korte Forberedelsestid med Iver og Omhu, og i Fortrøstning til anstrengt Medvirken fra Personalets Side, indtil han kunde faae samlet et Publikum tiltalende og Skuepladsen værdigt Repertoire, aabnede han med Tillid til Fremtiden den

Hundrede og anden Saison.

1849.

L.	1.	Sept.	1. Livet i Skoven; 1. Slægtningene.	
S.	2.	-	2. Livet i Skoven; 2. Slægtningene.	(Heiberg
M.	3.	-	69. Sovedrikken.	Directeur under Madvig
Ti.	4.	-	8. Kjartan og Gudrun.	som Cultusminister).
To.	6.	-	3. Livet i Skoven; 18. Gamle Minder.	
F.	7.	-	25. Badet i Dieppe.	
L.	8.	-	4. Embedsiver; 84. Nei!	
M.	10.	-	29. Pak.	
Ti.	11.	-	5. Embedsiver; 3. Slægtningene.	
To.	13.	-	34. Doctoren imod sin Villie; 4. Slægtningene.	

F.	14.	Sept.	9. Bryllupet ved Comosøen.
L.	15.	-	6. Puf!
S.	16.	-	38. Pernilles korte Frøkenstand; 7. Abekatten.
M.	17.	-	4. Livet i Skoven; Sang af Frk. Boye.
Ti.	18.	-	39. Pernilles korte Frøkenstand; 11. Conservatoriet.
To.	20.	-	27. Hagbarth og Signe.
F.	21.	-	32. Kong Renés Datter; 5. Slægtningene.
L.	22.	-	84. Skatten; 56. Sylphiden.
S.	23.	-	21. Eventyr paa Fodreisen.
M.	24.	-	6. Embedsiver; 6. Slægtningene.
Ti.	25.	-	10. Bryllupet ved Comosøen.
To.	27.	-	64. Scapins Skalkestykker; 57. Sylphiden.
F.	28.	-	1. Æsthetisk Sands; 8. Abekatten.
L.	29.	-	40. Pernilles korte Frøkenstand; 7. Slægtningene.
S.	30.	-	32. Møllen i Marly; 24. Nina.
M.	1.	Oct.	62. Jægerbruden.
Ti.	2.	-	23. Statsmand og Borger (Jfr. Dahlhoff d. f. Celestine).
O.	3.	-	7. Embedsiver; 58. Sylphiden. (uden Abon.).
To.	4.	-	63. Jægerbruden.
F.	5.	-	5. Livet i Skoven.
L.	6.	-	2. Æsthetisk Sands; 25. Nina.
S.	7.	-	64. Jægerbruden.
M.	8.	-	41. Pernilles korte Frøkenstand; 9. Abekatten.
Ti.	9.	-	6. Livet i Skoven.
To.	11.	-	8. Søstrene paa Kinnakullen; 8. Slægtningene.
F.	12.	-	8. Embedsiver: 59. Sylphiden.
L.	13.	-	103. Don Juan (Opera).
S.	14.	-	3. Æsthetisk Sands; 34. En Søndag paa Amager.
M.	15.	-	28. Michel Perrin; 19. Gamle Minder.
Ti.	16.	-	7. Puf!
O.	17.	-	Concert af Sangerinde Mlle. Nissen.
To.	18.	-	4. Æsthetisk Sands; 12. Conservatoriet.

F.	19.	Oct.	42. Pernilles korte Frøkenstand; 35. En Søndag paa Amager.
L.	20.	-	20. Macbeth.
S.	21.	-	65. Jægerbruden.
M.	22.	-	28. Hagbarth og Signe.
Ti.	23.	-	9. Søstrene paa Kinnakullen; 10. Abekatten.
O.	24.	-	71. Ungdom og Galskab (uden Abon.).
To.	25.	-	43. Pernilles korte Frøkenstand; 85. Søvngængersken.
F.	26.	-	66. Jægerbruden.
L.	27.	-	30. Pak!
S.	28.	-	29. Michel Perrin; 86. Søvngængersken.
M.	29.	-	5. Æsthetisk Sands; 27. Operetten.
Ti.	30.	-	104. Don Juan (Opera).
O.	31.	-	1. Tonietta (uden Abon.).
To.	1.	Nov.	72. Ungdom og Galskab.
F.	2.	-	79. Julestuen; 69. Napoli.
L.	3.	-	67. Jægerbruden.
S.	4.	-	33. Kong Renés Datter; 42. Et Eventyr i Rosenborghave.
M.	5.	-	10. Søstrene paa Kinnakullen; 52. Festen i Albano.
Ti.	6.	-	2. Tonietta.
To.	8.	-	9. Embedsiver; 30. Michel Perrin.
F.	9.	-	73. Ungdom og Galskab.
L.	10.	-	3. Tonietta.
S.	11.	-	80. Julestuen; 42. Brama og Bayaderen.
M.	12.	-	34. Kong Renés Datter; 43. Et Eventyr i Rosenborghave.
Ti.	13.	-	68. Jægerbruden.
To.	15.	-	40. Indbildt Syge; 28. Operetten.
F.	16.	-	105. Don Juan (Opera).
L.	17.	-	24. Indqvarteringen (Mad. Smidth d. s. Luise); 31. Michel Perrin.
S.	18.	-	4. Tonietta.
M.	19.	-	25. Indqvarteringen; 43. Brama og Bayaderen.

Ti. 20. Nov. 41. Indbildt Syge; 20. Gamle Minder.
To. 22. - 5. Tonietta.
F. 23. - 22. Eventyr paa Fodreisen.
L. 24. - 24. Statsmand og Borger.
S. 25. - 42. Indbildt Syge; 13. Conservatoriet. — (Italiensk Opera begynder).
M. 26. - 6. Tonietta.
Ti. 27. - 74. Ungdom og Galskab.
To. 29. - 26. Indqvarteringen; 85. Nei!
F. 30. - 7. Tonietta.
L. 1. Dec. 69. Jægerbruden.
S. 2. - 11. Søstrene paa Kinnakullen; 103. Recensenten og Dyret.
M. 3. - 80. Figaros Bryllup (Opera).
Ti. 4. - 20. Dina.
To. 6. - 81. Julestuen; 11. Abekatten.
F. 7. - 41. Ny Barselstue; 32. Michel Perrin.
L. 8. - 31. Rekruten; 44. Faust.
S. 9. - 12. Christian den Fjerdes Dom.
M. 10. - 43. Indbildt Syge; 36. En Søndag paa Amager.
Ti. 11. - 23. Eventyr paa Fodreisen.
O. 12. - 109. Maskeraden; 73. De Uadskillelige (uden Abon.).
To. 13. - 7. Livet i Skoven.
F. 14. - 13. Christian den Fjerdes Dom.
L. 15. - 82. Julestuen; 75. Ungdom og Galskab.
S. 16. - 21. Dina.
M. 17. - 110. Maskeraden; 32. Rekruten.
Ti. 18. - 27. Indqvarteringen; 45 Faust.
O. 19. - Concert; 34. Bellman (for Violoncellisten Fr. Funk i Anled. af hans 50aars Jubilæum).
To. 20. - 14. Christian den Fjerdes Dom.
F. 21. - 9. Ninon.
L. 22. - 94. Henrik og Pernille; 44. Et Eventyr i Rosenborghave.

S. 23. Dec., 37. Sparekassen; 33. Rekruten.
O. 26. - 111. Maskeraden; 9. Slægtningene (uden Abon.).
To. 27. - 81. Figaros Bryllup.
F. 28. - 12. Søstrene paa Kinnakullen; 53. Festen i Albano.
L. 29. - 1. Knud Svendsøn.
S. 30. - 8. Tonietta.
M. 31. - 106. Don Juan (Opera).

1850.

Ti. 1. Jan. 38. Hakon Jarl (Rehm d. f. Thorvald), (uden Abon.).
To. 3. - 2 Knud Svendsøn.
F. 4. - 82. Figaros Bryllup.
L. 5. - 44. Indbildt Syge; 104. Recensenten og Dyret.
S. 6. - 65. Scapins Skalkestykker; 70. Napoli.
M. 7. - 15. Christian den Fjerdes Dom.
Ti. 8. - 112. Maskeraden; 86. Nei!
To. 10. - 24. Eventyr paa Fodreisen.
F. 11. - 45. Indbildt Syge; 45. Et Eventyr i Rosenborghave.
L. 12. - 83. Figaros Bryllup.
S. 13. - 21. En Bryllupsdags Fataliteter; 37. En Søndag paa Amager.
M. 14. - 83. Julestuen; 46. Faust.
Ti. 15. - 16. Dronning Margareta (Jfr. Müller d. f. Ragnhild).
To. 17. - 1. Mariotta.
F. 18. - 8. Livet i Skoven.
L. 19. - 22. En Bryllupsdags Fataliteter; 87. Søvngængersken.
S. 20. - 113. Maskeraden; 10. Slægtningene. — (Oehlenschlägers Dødsdag).
M. 21. - (Lukket form. Oehlenschlägers Død).
Ti. 22. - 2. Mariotta.

To.	24.	Jan.	26. Badet i Dieppe.
F.	25.	-	3. Mariotta.
L.	26.	-	17. Dronning Margareta.
S.	27.	-	31. Pak!; 54. Festen i Albano.
M.	28.	-	4. Mariotta.
Ti.	29.	-	31. Ude og hjemme; 55. Festen i Albano.
O.	30.	-	21. Macbeth (f. M.).
To.	31.	-	114. Maskeraden; 34. Rekruten.
F.	1.	Feb.	18. Dronning Margareta.
L.	2.	-	16. Christian den Fjerdes Dom.
S.	3.	-	76. Ungdom og Galskab; 1. De Uimodstaaelige.
M.	4.	-	27. Badet i Dieppe.
Ti.	5.	-	33. Michel Perrin; 2. De Uimodstaaelige.
O.	6.	-	40. Hakon Jarl; Fragment af „Sokrates“ (Oehlenschlägers Sørgefest) (uden Abon.).
To.	7.	-	70. Jægerbruden.
F.	8.	-	115. Maskeraden; 105. Recensenten og Dyret.
L.	9.	-	77. Ungdom og Galskab.
S.	10.	-	34. Ude og hjemme; 1. Soldaterløier.
M.	11.	-	66. Scapins Skalkestykker; 2. Soldaterløier; 3. De Uimodstaaelige.
Ti.	12.	-	35. Doctoren imod sin Villie; 88. Søvngængersken.
To.	14.	-	12. Den Vægelsindede; 46. Et Eventyr i Rosenborghave.
F.	15.	-	28. Indqvarteringen; 16. Liden Kirsten (Narren, Faaborgs sidste Rolle).
L.	16.	-	5. Mariotta.
S.	17.	-	41. Hakon Jarl.
M.	18.	-	13. Den Vægelsindede; 106. Recensenten og Dyret.
Ti.	19.	-	3. Soldaterløier; 71. Napoli.
To.	21.	-	23. En Bryllupsdags Fataliteter; 4. Soldaterløier.
F.	22.	-	33. Ude og hjemme; 5. Soldaterløier.

L.	23.	Feb.	14. Den Vægelsindede; Duet; 4. De Uimodstaaelige.
S.	24.	-	6. Soldaterløier; 5. De Uimodstaaelige; 38. En Søndag paa Amager.
M.	25.	-	25. Eventyr paa Fodreisen.
Ti.	26.	-	29. Hagbarth og Signe (Brun d. s. Hagbarth).
To.	28.	-	34. Ude og hjemme; 85. Skatten; 6. De Uimodstaaelige.
F.	1.	Marts.	26. Eventyr paa Fodreisen.
L.	2.	-	116. Maskeraden; 7. Soldaterløier.
S.	3.	-	15. Den Vægelsindede; 14. Conservatoriet.
M.	4.	-	35. Ude og hjemme; 8. Soldaterløier; 7. De Uimodstaaelige.
Ti.	5.	-	9. Tonietta.
O.	6.	-	30. Hagbarth og Signe (uden Abon.).
To.	7.	-	9. Soldaterløier; 26. Nina.
F.	8.	-	16. Den Vægelsindede; Violinc. af Semler; 8. De Uimodstaaelige.
L.	9.	-	13. Søstrene paa Kinnakullen; 15. Conservatoriet.
S.	10.	-	6. Mariotta.
M.	11.	-	12. Norma.
Ti.	12.	-	17. Den Vægelsindede; Pianofortec. af Frk. Liebenberg.
To.	14.	-	13. Norma.
F.	15.	-	1. Marsk Stig.
L.	16.	-	27. Eventyr paa Fodreisen.
S.	17.	-	2. Marsk Stig.
M.	18.	-	78. Ungdom og Galskab.
Ti.	19.	-	9. Livet i Skoven; 9. De Uimodstaaelige.
To.	21.	-	3. Marsk Stig.
F.	22.	-	14. Norma.
M.	1.	Apr.	63. Guldbaasen (uden Abon.).
Ti.	2.	-	64. Guldbaasen.
O.	3.	-	17. Viola; 10. Soldaterløier (uden Abon.).

To. 4. Apr. 10. Tonietta.
F. 5. - 65. Guldbaasen.
L. 6. - 4. Marsk Stig.
S. 7. - 34. Joconde.
M. 8. - 24. En Bryllupsdags Fataliteter; 16. Conservatoriet.
Ti. 9. - 67. Scapins Skalkestykker; 39. En Søndag paa Amager.
O. 10. - 15. Norma (uden Abon.).
To. 11. - 66. Guldbaasen.
F. 12. - 18. Viola; 11. Soldaterløier.
L. 13. - 35. Joconde.
S. 14. - 77. Bagtalelsens Skole.
M. 15. - 40. En Søndag paa Amager; 17. Conservatoriet.
Ti. 16. - 5. Marsk Stig.
O. 17. - Concert af Leonard, Violinist, og Kone, Sangerinde.
To. 18. - 36. Joconde.
F. 19. - 94. Don Juan (Com.); 18. Conservatoriet.
L. 20. - 67. Guldbaasen. (Italiensk Opera ophører).
S. 21. - 18. Den Vægelsindede; 12. Soldaterløier.
M. 22. - 6. Marsk Stig.
Ti. 23. - 35. Kong Renés Datter; 11. Slægtningene.
L. 27. - 78. Bagtalelsens Skole.
S. 28. - 19. Viola; 41. En Søndag paa Amager.
M. 29. - 68. Guldbaasen.
Ti. 30. - 16. Norma.
To. 2. Mai. 79. Bagtalelsens Skole.
F. 3. - 79. Ungdom og Galskab.
L. 4. - 19. Den Vægelsindede; 13. Soldaterløier.
S. 5. - 95. Don Juan (Com.); 87. Nei!
M. 6. - 20. Viola; 12. Slægtningene.
Ti. 7. - 25. En Bryllupsdags Fataliteter; 1. Psyche.
F. 10. - (Lukket form. Prindsesse Julianes Død).
L. 11. - 17. Norma.

S.	12.	Mai.	10. Livet i Skoven; 2. Psyche.
M.	13.	-	36. Doctoren imod sin Villie; 1. En høiere Dannelsesanstalt.
Ti.	14.	-	20. Den Bægelsindede; 14. Soldaterløier.
O.	15.	-	2. En høiere Dannelsesanstalt; 3. Psyche (uden Abon.).
To.	16.	-	107. Don Juan (Opera).
F.	17.	-	95. Henrik og Pernille; 3. En høiere Dannelsesanstalt.
Ti.	21.	-	71. Jægerbruden.
O.	22.	-	107. Recensenten og Dyret; 4. Psyche (f. F.).
To.	23.	-	68. Scapins Skalkestykker; 4. En høiere Dannelsesanstalt.
F.	24.	-	11. Tonietta.
L.	25.	-	5. En høiere Dannelsesanstalt; 5. Psyche.
M.	27.	-	11. Livet i Skoven; 6. Psyche.
Ti.	28.	-	29. Indqvarteringen (Luise, Mad. Smidths sidste Rolle); 6. En høiere Dannelsesanstalt.
To.	30.	-	36. Kong Renés Datter; 7. Psyche.
F.	31.	-	21. Den Bægelsindede; 42. En Søndag paa Amager.

Det var gammelt, at Nielsen, ved enhver given Leilighed, ivrig docerede: at Skuespillet ei alene var det sande Væsentlige i baade dramatisk Literatur og Fremstilling, men ogsaa den eneste Kunstart, som var istand til selv at bære sig og endog give Overskud. For at det selv kunde have Gavnet deraf og tilbørligt holdes i Ære, fandt han aldeles nødvendigt, at det, om ikke ved at faae et eget Theater, saa dog ved egen Administration, Personale og Finantsvæsen, blev befriet fra Byrden af Operaen og Balletten, der aldrig kunde komme til naturlig og sjælfuld Fremstilling, men kun blændede ved aandløs Virtuositet og en overdaadig Luxus,

hvormed de søgte at trænge Skuespillet i Baggrunden paa samme Tid, som de tærede paa dets Erhverv, ved deraf at tilvende sig betydelig Understøttelse til Anskaffelsen. Disse Udtalelser havde imidlertid ikke hindret den letopbrusende Mand fra, at han, allerede ved blot at høre Rygte om Heibergs Udnævnelse, i sin Uvillies Heftighed selv ganske glemmende dem, havde paa Theatret, hvor de dog ofte vare hørte, fuset ud med en skarp Modsigelse af dem, idet han lamenterede over: at under Heiberg maatte Repertoiret nødvendigt blive endnu slettere end hidtil, thi han paastod jo, at til Operaen havde vi ikke Sangere; Balletten betragtede han som blot kostbar Øienslyst, og Tragedien vilde han holde borte fra Scenen baade af Avind til Oehlenschläger og fordi han ikke yndede en dramatisk Digtart, hvori han ikke selv glimrede og som han ikke engang havde Sands for, thi selv Shakespeare tillagde han ikke synderligt Værd, fordi han savnede Evne til rigtigt at opfatte hans store poetiske Charakteerskildringer; — under ham vilde vi komme til at gaae under i flaue og fade Vaudeviller. Denne Forudsigelse, som Nielsens Eftersnakkere vare endnu ivrigere end han selv for at faae bragt i Omløb, havde, til Skade for Abonnementet, gjort ikke ringe Afbræk i den Tillid, hvormed det maatte være Heiberg om at gjøre, at Publikum vilde møde ham. Hvorledes han gjorde Forudsigelsen til Skamme, og hvorvidt han allerede i sin Bestyrelses første Saison, som der kun forundtes ham fem Uger til at forberede, opnaaede at luttre Repertoiret, ved mere og mere at give det Nationale Indgang og af fremmede Værker at udskyde det hidtil givne Forkastelige og kun optage nogle fortrinlige, viser sig bedst ved at sammenligne Saisonnen med den foregaaende.

Af Skuespil og Vaudeviller gaves:

Originaler.

1848—49.	1849—50.
Andersen: Ny Barselstue . . 8 G.	Ny Barselstue . . . . . . 1 G.
Hauch: Søstrene paa Kinnakullen (ny) . . . . 7 -	Søstrene paa Kinnakullen; Marsk Stig (ny) . . . . 12 -
Heiberg: Recensenten og Dyret; Elverhøi; Valgerda; Kjøge Huuskors . . . . . 17 -	Recensenten og Dyret; Nei!; De Uadskillelige . 10 -
Hertz: Ninon; Sparekassen; Kong Renés Datter; Debatten i Politivennen; Flyttedagen . . . . 13 -	Ninon; Sparekass.; Kong Renés Datter; Indqvarteringen; Tonietta (ny) 18 -
Holberg: Henrik og Pernille; Jacob v. Thybo; Politiske Kandestøber; Den Stundesløse; Barselstuen 10 -	Henrik og Pernille; Pernilles korte Frøkenstand; Julestuen; Maskeraden; Den Vægelsindede . . . . 31 -
Hostrup: Eventyr paa Fodreisen; En Spurv i Tranedands; Gjenboerne; Intrigerne . . . . 33 -	Eventyr paa Fodreisen; Æsthetisk Sands (ny); Soldaterløier (ny) . . . 26 -
Oehlenschläger: Kjartan og Gudrun (ny); Dronning Margareta: Amleth . . . 14 -	Kjartan og Gudrun; Dronning Margareta; Hagbarth og Signe; Dina; Hakon Jarl . . . 13 -
Overskou: Pak!; En Bryllupsdags Fataliteter; Østergade og Vestergade . . . . 17 -	Pak!; En Bryllupsdags Fataliteter . . . . 8 -
Forf. af En Sønd. p. Amager: En Søndag paa Amager; Abekatten (ny) . . . . . . 21 -	En Søndag paa Amager; Abekatten . . . . 14 -
Arnesen: Et Reiseeventyr . . 4 -	
Brosbøll: Tonne gaaer i Krigen (ny) . . . . 5 -	
M. V. Brun: Gustav den Tredie (ny) . . . . 5 -	
J. F. Hansen: Et Sørgehuus (ny) . . . . 3 -	
H. P. Holst: William og Emma; En Tour til Armeen (ny) . . . . 9 -	
C. Bredal	Knud Svendsøn (ny) . . 2 -

1848—49.		1849—50.	
Thiewitz og Recke		En høiere Dannelsesanstalt (ny)	6 S.
Nielsen (Birgitte)		Slægtningene (ny)	12 -
Olussen		Guldbaasen	6 -
Søetoft		Christian IV Dom	5 -
34 Stykker i 166 Foreſt.		35 Stykker i 164 Foreſt.	

Oversættelser:

Shakespeare: Viola; Macbeth; Romeo og Julie. .	6 S.	Viola; Macbeth; Livet i Skoven (ny)	17 -
Molière: Doctoren imod sin Villie; Scapins Skalkestykker	4 -	Doctoren imod sin Villie; Scapins Skalkestykker; Indbildt Syge; Don Juan	16 -
Scribe: (Lystspil 5 A.) Badet i Dieppe; Puf! (nyt); Kammeraterne; Et Glas Vand	19 -	(Lystspil 5 A.) Badet i Dieppe; Puf!; Statsmand og Borger	7 -
A. Dumas: Kean	3 -		
Andre franske Lystspil i 5 A.: Et brillant Parti (ny); Don Cæsar de Bazan . .	8 -		
Sheridan: Bagtalelsens Skole	3 -	Bagtalelsens Skole	3 -
Bulwer: Pigen i Lyon . . .	4 -		
Franske mindre Stykker: Ude og hjemme; Møllen i Marly; Rekruten; Første Kjærlighed; En Kone som springer ud af Vinduet; For evig!	26 -	Ude og hjemme; Møllen i Marly; Rekruten; Embedsiver; Michel Perrin	22 -
20 Stykker i 73 Foreſt.		16 Stykker i 65 Foreſt.	

Syngerepertoiret var af:

i Danmark hjemmeværende Componister:

Weyse: Sovedrikken	1 S.	Sovedrikken; Et Eventyr i Rosenborghave	6 S.
Hartmann: Liden Kirsten . .	1 -	Liden Kirsten	1 -
Glæser: Bryllupet ved Comosøen (ny)	8 -	Bryllupet ved Comosøen	2 -
Dupuy: Ungdom og Galskab	1 -	Ungdom og Galskab . . .	9 -

1848—49.		1849—50.	
Rung: Federigo	2 G.		
Løvenskjold: Ildprøven (ny)	6 -		
Gade		Mariotta (ny)	6 G.
6 Stykker i 19 Forest.		6 Stykker i 24 Forest.	

udenlandske Componister:

Mozart: Don Juan; Figaros Bryllup	5 G.	Don Juan; Figaros Bryllup	9 G.
Auber: Brama; Muurmesteren; Den Stumme ...	8 -	Brama	2 -
Bellini: Norma; Familierne Montechi og Capuleti ..	7 -	Norma	6 -
Méhul: Joseph; Slatten ..	5 -	Slatten	2 -
Della Maria: Operetten ..	5 -	Operetten	2 -
Rossini: Barberen	4 -		
Halévy: Dronningens Livgarde (ny)	5 -		
Lortzing: Czar og Tømmermand	3 -		
C. M. Weber		Jægerbruden	10 -
Isouard		Joconde..	3 -
13 Stykker i 42 Forest.		8 Stykker i 34 Forest.	

Balletrepertoiret, fuldstændigt af Bournonville, var:

8 Compositioner (deraf 2 nye) i 55 Forestillinger.	11 Compositioner (deraf 2 nye) i 49 Forestillinger.

Hos den afgaaede Direction var der saa liden Sands og Sagkundskab med Hensyn til, hvad der ved Gjenoptagelse af ældre Stykker kunde gjøres til Forbedring og Udvidelse af Repertoiret, at den i 1848—49 af saadanne kun bragte 2 Originaler —: „Dronning Margareta“, efter 14 Aars, og „Flyttedagen“, efter 10 Aars —, samt den, af reent personlig Aarsag fremdragne, lille Oversættelse „For evig!“, efter 10 Aars Hvile, til Gjenopførelse; hvorimod Heiberg 1849—50 paany optog ikke mindre end 9 ældre Stykker,

hvoraf 5 vare Originaler, —: „Den Vægelsindede", efter 33 Aars, „Pernilles korte Frøkenstand", efter 19 Aars, „Maskeraden", efter 7 Aars, „Christian den Fjerdes Dom", efter 18 Aars, „Guldbaasen", efter 18 Aars Henlæggelse, — og 4 erkjendt værdifulde fremmede Stykker, —: „Den indbildt Syge", efter 60 Aars, „Joconde", efter 15 Aars, „Jægerbruden", efter 8 Aars, og „Michel Perrin", efter 6 Aars Hvile. Alle disse Stykker bleve, i Henseende til Indstudering, Sceneordning og Udstyr, med største Omhu behandlede som aldeles nye. Hvad han ikke beholdt af foregaaende Saisons Repertoire var enten ikke yndet, udspillet til Yderlighed eller æsthetisk forkasteligt i sig selv eller formedelst utilfredsstillende Udførelse. Af Oversættelser gav han kun een Nyhed: Shakespeares „Livet i Skoven"; derimod antog han ikke blot med megen Glæde de danske Forfatteres nye Arbeider, der, om end svage, vidnede om en virkelig kunstnerisk Stræben, som fortjente Opmuntring, men var yderst omhyggelig for at berede dem en saadan Fremstilling, som maatte sikkre dem den bedst mulige Modtagelse. Tvertimod Forudsigelsen bleve Tragedien, Oehlenschläger og Shakespeare ikke tilsidesatte, men kom endog til større Betydenhed i Repertoiret end i foregaaende Saison. Imod at der i 1848—49 gaves 6 Tragedier, hvoraf 3 oehlenschlägerske, blev der i 1849—50 givet 7, hvoraf 5 oehlenschlägerske, og medens der i 1848—49 opførtes 3 shakespeareske Stykker i 6 Forestillinger blev i 1849—50 opført 3 i 17 Forestillinger. Den høitraabende Beklagelse over, at det vilde være forbi med det musikalske Skuespil, blev ikke mindre beskæmmet. For ogsaa i denne Retning at give Skuepladsen et kraftigt Præg af Nationalitet, søgte Heiberg vel især at forøge Forestillingerne af musikalske Værker, som vare componerede for den

danske Scene, men Gjenoptagelsen af „Jægerbruden" og „Joconde" vidnede om, at han tillige havde levende Interesse for Optagelsen af udenlandske i høist forskjellig Retning udmærkede Syngespilcompositioner, ligesom Opførelsen af „Brama og Bayaderen" og „Norma" viste baade, at han for Scenen vilde bevare den store Opera i Stykker, som kunde gives fyldestgjørende Udførelse, og at han ikke, som det hed, var „erklæret Fjende" af italiensk Musik.

Saaledes som Heiberg igjennem sin hele Embedstid, trods de mest uretfærdige Angreb og under de uheldigste Omstændigheder, urokkeligt holdt fast ved de Grundsætninger, hvorefter han troede bedst at kunne bringe den danske Skueplads til kunstnerisk og national Betydenhed, saaledes vedblev han, uagtet Trædskhedens rænkefulde Opspind imod ham, lige til sin Afgang bestandig at være den Samme i sine personlige Forhold til alle Theatret Vedkommende. Han var idelig virksom for at skaffe Personalet Forbedring i Kaar og større Anseelse. En Aften kom han paa Theatret og overraskede Rosenkilde og Phister med Underretning om, at han havde udvirket hver af dem et aarligt personligt Tillæg af 300 Rdlr., hvorfor han dog rigtignok ogsaa modtog et øieblikkeligt levende Udtryk af Erkjendtlighed, især af den Sidste, som overvældede ham med de varmeste Forsikkringer om, at han aldrig skulde glemme den saa smukke og overraskende Maade, hvorpaa Directeuren havde viist sin Paaskjønnelse af hans Flid og Talent. Paa lignende Maade viste Heiberg jævnlig, sædvanlig uopfordret, i Gjerning sin gode Villie til af det Lidet, hvorover Budgettet gav ham Raadighed dertil, at lønne, opmuntre og understøtte Alle, i Forhold til den Betydenhed, de havde for Kunstanstalten. Strax fra sin Tiltrædelse var han ivrig betænkt paa, at faae gjennemført

sin Beslutning om at tilstride Theatrets Kunstnere Opreisning for den Forhaanelse, der laae i, at de ikke, saalænge de betraadte Scenen, kunde, ligesom Fortjenstfulde i alle andre Kunstudøvelser, blive erkjendt værdige til noget af Staten givet Hædersbeviis. Da han i sin Retfærdighedsfølelse ønskede at gjøre ogsaa Kunstnerinderne deelagtige i den Udmærkelse, som han maatte kunne blive istand til at opnaae for Standen, tænkte han først paa at faae Udmærkelsen sat i en Rangtitel; men gjort opmærksom paa, at denne Udmærkelsesmaade let, fornemmelig da det gjaldt qvindelige Theaterpersoner og disse skulde bære Titel uanseet deres Mænds Forbliven i en maaskee meget simpel borgerlig Stilling, vilde blive gjort latterlig, besluttede han, for dog i Enkelte af de Fortjente at see Standens Hæderværdighed anerkjendt, at lade det blive ved ivrig Virksomhed for nogle udmærkede Kunstneres Udnævnelse til Riddere af Dannebrog, hvilket han dog ikke, uagtet varm Understøttelse af sin Ven Lunding, Kongens Kabinetssecretair, var istand til at opnaae i sit første Embedsaar. Ogsaa ad andre Veie søgte han at hæve Personalet i Anseelse og at bidrage til at styrke de Yngres Værdighedsfølelse. Han indbød hyppigt flere Theaterpersoner til de interessante og splendide Middagsselskaber, som han gjorde for literaire Notabiliteter og aandrige høitstaaende Statsembedsmænd. Hidtil havde af Theaterpersonalet kun Embedsmændene havt Adgang til første Parket (Hofparkettet); alle Skuespillere, Sangere og Solodandsere, ialt 38 Personer, havde, med Undtagelse af Rosenkilde, som Forfatter, og 4, der havde Theaterembeder, maattet see, hvorledes de kunde komme til en Plads i det til 15 Personer afstukne Rum, der i andet Parket var indrømmet dem tillige med 31 andre Frigængere at søge Stade i, hvilket aldrig ved Husets

Aabning til søgte Stykker gik af uden en meget usømmelig Fremtrængen for først at komme ind, og derpaa flere Theaterpersoners billige Harme over, at de maatte blive udenfor, fordi kongelige Skrivere, Kokke, Friseurer og andre „Hoffolk" havde tilstormet sig baade „Staa- og Siddepladserne". Heiberg gav strax alle til Kunstpersonalet Henhørende, selv om de ikke endnu vare kongeligt ansatte, Friplads i første Parket. Endog de førend hans Tiltrædelse Afgaaede fik Beviis paa hans Opmærksomhed for Kunstnerne. Under alle de foregaaende Bestyrelser havde Scenens Kunstnere ved Afgang mistet deres Friplads. En Directeur kunde have været saa slet og tjent saa kort, det end skulde være, saa beholdt han lige til sin Dødsdag ikke blot sin egen Friplads, men een, ja endog flere til, som han kunde lade afbenytte efter Godtbefindende. Saaledes havde Conferentsraad Kirstein for 10 Aar siden, efter kun 7 Aars, ingenlunde Theatret glædelige, Tjeneste, hvori han fornemmelig gik ud paa at spare til den yderste Yderlighed, skaffet sig ikke mindre end 3 Fripladser aftenlig og for bestandig i første Parket, hvilke han ansatte til en Værdi af 800 Rdlr. aarlig, som han, en rig Mand, ikke, ved Fripladsernes Inddragelse ifølge kongelig Resolution, undsaae sig ved at fordre Erstatning for, endog under Trusel med en Proces, hvilken han, som Jurist, dog maatte kunne indsee, at han maatte tabe. De dramatiske Kunstnere, som, selv efter deres Bortgang, naturligviis maatte følge Skuepladsens Virksomhed med Interesse og Kjærlighed, da de havde fremmet dens Hæder og Fordeel, fra den bevarede dem dyrebare Minder om Folkets Hylding af deres Talent og, undertiden fra Barnsbeen, ved al deres Higen og Virken vare blevne fastknyttede til den: de bleve derimod af Theaterbestyrere, som saa godt forstode for bestandigt at sikkre sig

selv med Familie og gode Venner aftenlig Tidsfordriv med Comediegang, behandlede som Kunstanstalten vildfremmede. Cenholm, Cetti, Mad. Spindler, Jfr. Brza og Flere, som i en lang Aarrække havde hørt til Publikums Yndlinger og Repertoirets bedste Støtter, maatte, naar de vilde tilfredsstille deres saa naturlige Længsel efter igjen at see en Forestilling, kjøbe sig en Billet ligesom enhver Anden, hvilket deres ved Pensioneringen betydeligt formindskede Indtægt kun sjeldent tillod dem, hvorfor man jævnligt hørte deres bittre Beklagelser over, at de næsten aldrig kom i Theatret. Heiberg var ikke saasnart kommen til Kundskab om denne ringeagtende Adfærd mod de afgaaende Kunstnere, førend han udvirkede Forholdsregler, hvorefter han kunde overraske alle til Kunstpersonalet hørende Afskedigede med glædelig Underretning om, at Enhver af dem herefter havde Friplads i Theatret, Herrerne i første Parket, Damerne i første Pladsloge, og, i Forhold til den Betydenhed, deres Tjeneste havde havt for Scenen, Nogle een, Andre to eller flere Gange om Ugen.

Ikke blot fordi han selv var meget punktlig og klar i alle Forretninger, men ogsaa af Nødvendighed holdt Heiberg nøie over den Form, hvori Embedsforhandlinger med Bestyrelsen bør skee. Han vidste meget vel, at dersom han, i Betragtning af den venskabelige Fod, hvorpaa han stod med Flere af Personalet, blot nogle Gange oversaae en skjødesløs Behandling i Embedsforhold, vilde det virke skadende paa hans Stilling som eneste Bestyrer. Desuden iagttog han ei alene fra sin Side imod Personalet den samme omhyggelige Opmærksomhed for Formen, men havde i den daglige Omgang altid den artigste og venskabeligste Tone for Alle. Han var hver Aften tilstede paa Theatret og talte der eller i sit Værelse ligefrem og forekommende med Enhver, ligefra de

første Kunstnere ned til Buddene og Børnene ved Dandsen, uden at stødes eller trættes af mange Vigtighedsmageres ofte meget vidtløftige Udbredelse over Ubetydeligheder. Da han fandt fornærmende for Kunstnere, der gjorde og burde kunne gjøre Fordring paa at besidde Dannelse, om der ved Lovbud blev paalagt dem den meget savnede sømmelige Agtelse for Sted og Personer, søgte han at tilveiebringe den ved Exempel. Han indfandt sig aldrig ved Prøver eller i Mellemacterne under Forestillingerne paa Theatret med Hatten paa, ligesom han ikke undlod altid ved Komme og Bortgang at hilse alle Tilstedeværende med største Høflighed. Alle Damerne og de fleste af det mandlige Personale fandt sig særdeles tiltalte af denne fine Maade at indføre en mere urban Tone paa; Rosenkilde erklærede sig derimod for inderlig oprørt over, at Heiberg ikke havde villet discutere en Embedssag med ham saalænge han paa Theatret, i Manges Nærværelse, heftigt opfordrede ham dertil med Hatten paa. Man skulde ikke troe det, men dette Tilfælde blev 4 Aar efter, da den opfarende Ven selv forlængst havde glemt det, af Personer, som da det stedse aldrig forsømte nogen Leilighed til at gjøre Heiberg deres submise Opvartning, haardt lagt ham til Last, som „en stor Uforskammethed af en Directeur."

Med Hensyn til Tjenesten var Heiberg en for den retfindige Kunstner og Embedsmand ligesaa behagelig, som sagkyndig Directeur. Han føiede sig gjerne efter ethvert af en Rollehavende fremsat nogenlunde rimeligt Forlangende om Forandringer, Forkortninger eller Kostumering. Han forsømte ingen Prøve af nogen Vigtighed, men fulgte den, fortrolig med Stykkets Aand og kyndig i de kunstneriske og materielle Midlers Anvendelse, særdeles opmærksomt, for, efter Actslutningerne og Prøvens Ende, med største Artighed

at meddele Vedkommende sine Bemærkninger og Udsættelser under fire Øine. Hvormeget han end kunde ønske, ret snart at faae et Stykke frem, gjorde han aldrig Indvending imod de flere end paatænkte Prøver, som Scene-Instructeuren eller de Rollehavende maatte finde sig foranledigede til at forlange. Han paasaae stadigt, at Tiden blev benyttet, og søgte derfor, saavidt muligt, altid at have et Par Stykker med forskjellig Besætning under Forberedelse. Men han faldt aldrig paa at fordre fremjaget Afholdelse af Prøver, som forstyrrede hverandre, eller hvortil Rollerne ikke vare tilbørligt lærte.

Heiberg var en i høieste Grad selvstændig Directeur; Antagelsen og Valget af Stykkerne, deres Besætning og alle administrative Forholdsregler vare hans eget Værk. Han raadførte sig vel med Embedsmændene, men kun om det, der vedkom deres Fag, og selv om det tog han, efter en ofte lang Discution, hvori han med megen Rolighed hørte og drøftede, hvad der blev fremsat, i Almindelighed den Beslutning, som han inden Raadførelsen var stemt for. Tiltraadte han imidlertid afgjørende en Andens Mening, da erklærede han den derved saa ganske for sin, at han ikke med et Ord yttrede sig bebreidende, om den end ikke bragte et saa heldigt Resultat, som hans egen maaskee vilde have givet, og ingensinde søgte han, naar en Beslutning, som var taget efter en Andens Raad, vakte Mishag, saaledes som det formeligt var blevet Skik under tidligere Directeurer, at vende Uvillien fra sig, ved at ymte om, at Skylden var hos Raadgiveren. Overhovedet var Heiberg, baade for Kunstnere og Embedsmænd, til at stole paa: han var ordholden, oprigtig og utilgængelig for det Øretuderi, hvorved Theaterdirecteurer i Almindelighed troe at komme til Kundskab om, hvilke Meninger og Hensigter, der røre sig i Personalet, men kun blive

gjorte til Redskaber for Intrigue og Egoisme. Saa lidet der var Svig hos ham, saa lidet tiltroede han ogsaa Andre Svig. Trædskheden kunde drive sit Spil med ham til det Yderste, uden at det faldt ham ind at mistroe dens Forsikkringer og smukke Talemaader; den maatte være saa uforsigtig at afsløre sig i ubestridelige Kjendsgjerninger, for at hans Øine kunde aabnes for den; men da blev ogsaa hans Følelse for dens Afskyelighed saa levende og dyb, at han aldrig glemte den.

Saisonnens Begyndelse var særdeles glædelig: begge Aabningsnyhederne modtoges med levende Bifald og holdt sig i Publikums Yndest. Den revolutionaire Aand havde imidlertid under den foregaaende Opløsningstilstand været i altfor stor Travlhed og hos Bladene fundet altfor forekommende Bistand i sine Bestræbelser for at opægge baade Personalet og Publikum, til at den saa pludselig skulde slaae over til at lade sig uden Vidnesbyrd. Da det var almindeligt bekjendt, at Bevægelsens Førere med overraskende Ilfærdighed havde gjort Directeuren deres Opvartning, for helligt at forsikkre ham om, at hans Udnævnelse var dem til stor Glæde, gik det dog ikke an strax ligefrem at rette Angreb imod hans Person; desto kraftigere maatte det gjøres imod hvad han bragte paa Scenen. En af de Grunde, Nielsen troede at have til Uvillie imod Heiberg var, at denne, efter hans Paastand, havde i sit Digt „En Sjæl efter Døden" med Skildringen af Skuespilleren sigtet til ham, hvad der saameget mere ærgrede ham, da han fik at vide, at baade Medlemmer af den fratraadte Direction og flere Kunstfæller gottede sig ved at anføre, som ganske bestemt stilet paa ham, at Heiberg lader Skuespilleren sige til Døden:

„Jeg kan sværge Dig til: i mit hele Liv
Blev aldrig noget Skuespil prøvet,
Hvorpaa jeg som Kritikus ei mig øved
Og viste de Andre paa en Prik,
At det var usselt, at det var daarligt."

Hans Udtalelser inden Opførelsen af „Livet i Skoven" vidnede om, at hverken det, at han nylig var kommen til Directeuren med Forsikkringer om kraftig Understøttelse, eller Hensyn til, at det maatte ventes, at Publikum i denne Nyhed vilde see et Forbud om Aanden i Heibergs Valg af Repertoire kunde afholde ham fra selv endmere at give Satirens Svøbe Ram. Han maatte tilfredsstille den Tilbøielighed, som alle hans tidligere Directeurer havde havt at besvære sig over. Især turde Jfr. Beyer være forsikkret om, at saasnart han kom under Veir med, at et antaget Stykke enten var skrevet eller endog kun oversat af hende, vilde han prædike dets Uværdighed til Opførelse, og beklage, at Skuespillerne „skulde trækkes med det". I afvigte Saison havde han opholdt sig meget over Antagelsen af „Viola". Tiltrods for at Alle, som kjendte Originalen: »What you will!» og vare fortrolige med baade Formen og Aanden i de shakespeareske Lystspil, fandt Bearbeidelsen foretagen med megen Smag og en særdeles heldig Bestræbelse for at bevare Stykkets poetiske Charakteer og frembringe et smukt gjennemført og afrundet Værk af langt større theatralsk Virkning, end der vilde have været at opnaae ved at følge Originalen, var den, efter hans afgjørende Udtalelse, kun „en jammerlig Forhutling af Shakespeare". Nu oprørtes han over, at Shakespeare „allerede igjen skulde af Heiberg bringes paa Scenen i Forhutling af en Jfr. Beyer". At hun atter med megen Fiinhed havde behandlet sin Original og sindrigt udtænkt, hvorledes et

Stykke, hvorom A. W. Schlegel, Shakespeares beundrende Fortolker, har sagt: „Det vilde være vanskeligt at bringe Indholdet i en ordenlig Fortælling: der skeer egenlig Ingenting, eller hvad der skeer er ikke saa væsenligt, som hvad der bliver sagt", kunde blive opførligt og tiltrækkende for Nutidens Publikum, idet hun ypperligt havde fastholdt den romantiske Eiendommelighed, hvori Schlegel finder dets poetiske Fortryllelseskraft: Dette vilde Nielsen aldeles ikke indrømme; han hængte sig fast i, at den samme Schlegels fortræffelige tydske Oversættelse viste ham, at Ifr. Beyer havde fordristet sig til heelt igjennem at foretage Forandringer og Udeladelser, hvoraf fulgte, at „hendes Bearbeidelse var og blev kun en ny skammelig Forhutling af Shakespeare". Denne Dom, der med megen Skarphed blev afsagt ikke blot paa Theatret, men ogsaa i Minis Cafée, hvor Datidens umyndige Kritik hos Theatercoteriet hentede Parolen, havde allerede førend Opførelsen saavidt faaet Udbredelse, at Antagelsen af en saadan „Forhutling" afgjort blev fordømt. Stykkets henrivende brogede Vexlen med idylliske, romantiske og comiske Scener, og dets ypperlige Udførelse, især af Fru Heiberg, som den livlige, skjælmske Celia, Mad. Holst, som den følelsesfulde Rosalinde, M. Wiehe, som den sværmerske Orlando, og Rosenkilde, som den gamle trofaste Adam, tiltalte imidlertid Publikum saa levende, at man fandt raadeligt at fare lempeligere med Bearbeidelsen i Bladene, end der var truet med allerede førend man kjendte den. — Heller ikke Vaudevillen „Slægtningene" skulde komme paa Scenen uden foregaaende Anfægtelser fra samme Kant. Hidtil havde de æsthetiserende Scenematadorer i Minis Cafée fundet Vaudevillernes Smagsfordærvelighed i, at de vare altfor burleske; dennes gemytligt idylliske Tone skulde omvendt udsætte Skuepladsen for Smitte

med „vammel Sentimentalitet“. For ret at lægge Tryk paa dens Forkastelighed, opfandt man endog en Haansbetegnelse for den og belavede Publikum paa, at det nu skulde regaleres med en „Duft-Vaudeville“, hvad Coteriet ikke forsømte ogsaa at benævne alle følgende Vaudeviller, som det, paa Grund af deres behageligt gemytlige Charakteer, satte sig i Bevægelse for at indtage Publikum imod. Alle Anstrængelser til Trods vandt Stykket et usædvanligt glimrende Bifald. Handlingens dramatiske Ubetydelighed dækkedes deels af de hjertelige Scener imellem de Elskende, som bleve fortræffeligt spillede af M. Wiehe og Fru Heiberg, deels af Phisters mesterlige, ved snurrig Naivetet udmærkede og i en ypperlig Jargon gjennemførte, meget comiske Fremstilling af den gamle Englænder. Agitationen imod den første af Heiberg paa Scenen bragte Forestilling havde saaledes ikke anden væsenlig Følge, end at han fik Varsel om, at de kun en Maaned gamle Løfter om Velvillie og Bistand ikke vare til at stole paa.

Allerede i Saisonnens tredie Uge foregik pludselig en aldeles uventet Omvæltning i Administrationen. Ved den Suffisance, hvormed Arnesen daglig for dem, som toge deres Morgenkaffe hos Mini, udtalte sig som den, der, fremfor Nogen, besad Indsigt og Beløbenhed i Alt, hvad der angaaer Theatervæsnet, havde han gjort sig saa hyldet som Orakel i mange Tvistigheder derom, at han var bleven bragt i fast Tro paa, at en Theaterdirecteur blot behøvede med hans Kyndighed og Omsigt at tage sine Beslutninger, og da urokkelig staae fast paa deres nøiagtige Efterkommelse, for let at hæve de Mangler og Feil, som hidtil vare blevne lagte Bestyrelserne til Last. Hans Begjærlighed efter i Gjerning at vise det havde gjort ham meget beredvillig til at modtage den ham tilbudte Post som Comiteret; men da Heiberg selv

udkastede Repertoiret, besatte Roller og varetog Ledningen i alle Retninger, syntes der ikke for Arnesen at skulle blive Leilighed til at gjøre sig gjældende. For dog at have Noget at vise sig ordnende og myndig i, tiltog han sig fra sin Tiltrædelse at forfatte og under sit Navn at udstede Prøvesedlerne, hvad der allerede førend Saisonnens Aabning forvoldte endeel Qvakleri, da han hensynsløst ansatte Prøver, hvortil de Rollehavende ikke fandt sig tilbørligt forberedte, eller som endog traadte i Veien for hverandre, og han først efter lange Kævlerier vranten lod sig bevæge til at forandre sine Dispositioner. Ved Lempe fra Personalets Side var imidlertid et alvorligt Sammenstød undgaaet indtil den 17de Septbr., da Holst henvendte sig til ham med høflig Anmodning om, at en til den 20de ansat Oplæsning paa det nye Stykke „Tonietta", og den til den 21de ansatte anden Prøve paa det andet nye Stykke: „Æsthetisk Sands" maatte blive udsatte et Par Dage, eftersom han den 19de skulde prøve en saa vigtig Hovedrolle som Hagbarth i „Hagbarth og Signe" og den 20de spille den, saa at Oplæsningen, som af de Rollehavende skulde følges med Interesse, vilde falde imellem Prøven og Forestillingen, hvad der naturligviis maatte trænge ham ud af den Stemning, som en saa betydelig Opgave fordrer vedligeholdt imellem Prøve og Udførelse; og eftersom han ved første Prøve paa „Æsthetisk Sands" havde maattet oplæse sin Rolle, fordi der ikke paa Grund af hans Optræden i en stor ny Rolle den 15de, var givet ham Tid til at lære den, hvilket den ham ved Uge-Repertoiret paalagde aftenlige Tjeneste heller ikke vilde give ham til anden Prøve, dersom den blev fastholdt til den 21de, hvor han da atter vilde blive nødt til at oplæse, saa at Prøven hverken kunde blive ham eller de Medspillende til Nytte. Denne

Anmodning, som endog den tjenstivrigste Skuespiller vil indrømme, at Holst havde været berettiget til at gjøre til ligefrem Fordring, mødte Arnesen med meget heftig Afviisning, som han sluttede med: „Det er den gamle Slendrian! oh, den kjender jeg! men med den skal det være forbi; den vil jeg ikke vide af. Med det Slags Indvendinger kommer De ingen Vei hos mig; med dem maa De gaae til Directeuren!" Som Følge deraf henvendte Holst sig skriftligt til Heiberg, der naturligviis fandt Anmodningen velbegrundet og befalede Oplæsning og Prøve udsatte. Efter at Arnesen havde modtaget Befalingen, forlod han strax Theatret og underrettede Heiberg uden videre om, at han tog paa Landet og ikke kom mere. Da Embedet ikke havde været til mindste Gavn, men tvertimod baade Directeur og Personale til endeel Fortrædeligheder, tog Heiberg, som nu havde vundet Overbeviisning om, at han baade kunde og maatte selv lede det Hele, strax den Beslutning, ikke mere at belemre sig med en Comiteret, men kun at have en Secretair, hvortil han valgte Fuldmægtigen i Theatercomptoiret, Freund Jakob Gottlob Berner, som tillige overtog den af Arnesen besørgede Bogføring. Prøvernes Ansættelse tildeeltes Scene-Instructeuren, som ogsaa, ifølge Embede og Kjendskab til, hvad der kunde paalægges Personalets Enkelte, bedst maatte kunne vide hvor mange og hvilken Art Prøver, der burde holdes, og tillige træffe deres hensigtsmæssigste Fordeling med Hensyn til Tiden, Personalets Benyttelse og Tjenestens Tarv.

Toactsstykket „Æsthetisk Sands" af Hostrup blev ikke Repertoiret til Forøgelse: hverken Stykket eller Udførelsen tiltalte Publikum. — I H. Hertz's „Tonietta", romantisk Lystspil i fire Acter, en igjennem en lille Handling udviklet fyldig og træffende Skildring af italiensk Folkeliv, understøttet

af herlige maleriske Omgivelser, mesterligt udførte af Christensen, fik Repertoiret derimod Tilvæxt med en indtagende Digtning, hvis fra alle Sider livfulde og charakteristiske Fremstilling vandt glimrende Bifald. Fru Heiberg var uovertræffelig som Tonietta: det indesluttede, stille og ordknappe italienske Naturbarn. Med fine talende Øine, det sydlandsk skjønne Ansigts fine Minespil og de lette, raske Bevægelser, der, som uvilkaarligt, trængte ud af hendes ædle, gratiøse Væsen, gav hun et mageløst bestemt og for Tilskuerne forstaaeligt Udtryk af de Sindsrørelser, som den sig sine Følelser halvt ubevidste unge Pige ikke kunde eller ikke vovede at lade yttre sig i Ord. Den raske, flinke Locandiera Teresa, der, uvidende og overtroisk, gaaer ind paa Ondt som paa Godt og holder til med Røvere, men dog har Hjerte for den Ulykkelige og rigeligt betænker sin fattige Næste, havde i Mad. Nielsen en Fremstillerinde, som med Gjæstgiverskens djærve, resolute Væsen ganske fortræffeligt forenede Udbrud af en god Naturs Følelser. Et Mesterstykke af kraftigt, men dog simpelt og naturtro udført grundcomisk Charakteermaleri var Foersoms til den mindste Fingerbevægelse consequent givne dovne, uvidende og nydelsesgridske Fra Severino; en anden original og meget morsom Figur havde Phister vidst at faae ud af Dragonvagtmesterens ubetydelige Rolle.

Heibergs Iver for at fremme og opmuntre al talentfuld Virken til at give Skuepladsen Nationalitet, havde ikke tilladt ham at forkaste det første af C. Bredahl, en dansk allerede længst erkjendt genial dramatisk Digter, for Scenen skrevne og til Theatret indsendte Værk, Tragedien „Knud Svendsøn", hvorvel han meget godt indsaae, at det, endskjøndt det havde flere heldige Charakteerskildringer, som kunde retfærdiggjøre dets Antagelse, vilde blive af ringe Virkning ved

Opførelse. Hovedpersonen kunde vel vække personlig Deeltagelse, men savnede tragisk Storhed, hvilket i Forening med en langtrukken Dialog og en Mængde Sceneforandringer, som bragte Forstyrrelse i Handlingens Gang, gjorde en saa utheatralsk Virkning, at Tilskuerne ikke kom til fuld Nydelse af de enkelte smukke og virkelig med Kraft udførte Scener, men under Forestillingen mere og mere kjølnedes og kjededes, saa at nogle Parterrister turde tillade sig den Ubluhed, med Piben at opponere imod det tarvelige Bifald, som ved Stykkets Slutning gaves af Agtelse for den gamle Digter. — Med Hauchs Tragedie „Marsk Stig“, den fjerde paa Scenen bragte Behandling af det nationalhistoriske Stof, havde Theatret bedre Held: den optoges med stærkt Bifald, uden dog at kunne holde sig i Repertoiret udover den følgende Saison. Værkets Svaghed fandt man i, at Kong Erik, der af Stoffets Natur trænges frem til at blive Hovedperson, ikke ved sin Charakteer kan vinde tragisk Interesse, hvilket, tilligemed de hyppige Stedforandringer og Personernes urolige Bevægelighed i de to sidste Acter, spreder Handlingen og svækker Virkningen af de fortræffelige Chorakteerskildringer, Digteren har givet i Stig, Ingeborg og Rane. Iblandt de Spillende udmærkede sig især Nielsen som Stig, og M. Wiehe som Kongen.

I Hostrups Eenactsvaudeville „Soldaterløier“, som Nielsen atter ikke kunde afholde sig fra, allerede førend Opførelsen, vidt og bredt at udraabe for at være „en raad og flau Farce, der var hentet fra Studentercomedierne og med Piben burde forvises fra det kongelige Theater ud til Casinos Fjællebod“, fik Repertoiret et Smagen ingenlunde fordærveligt særdeles morsomt Efterstykke, som havde Tiltrækningskraft nok til i Løbet af 23 Aar at kunne opnaae 137 bestandigt

med levende Bifald optagne Forestillinger, der altid i det Hele spilledes fortræffeligt, men især bares af Mantzius's ypperlige liv- og lunefulde Udførelse af Anker og Phisters originalt snurrige Spil som Procurator Barding. — „En høiere Dannelsesanstalt", Vaudeville i to Acter af Chiewitz og Recke, fremkom anonymt og vandt Bifald, men holdt sig ikke længer end ind i Begyndelsen af næste Saison. Satiren imod Opskruetheden og Charlatanismen i Anstalter, der, paa Speculation i Forældres og Værgers godtroende Forfængelighed, gjøre Forretninger i „høiere Qvindedannelse", fremkom paa flere Steder baade træffende og morsomt i gode Situationer og igjennem en let, undertiden piquant Dialog; men Handlingen var plumpt sammensat og Charakteertegningen altfor ubestemt og holdningsløs til at kunne bevare Interesse. De to eneste af Forfatterne heldigt skildrede Personer vare den med paatagen Dyd og Værdighed omhyllede egennyttige Dannelsesdirectrice, og en indbildsk, med megen Suffisance og Salvelse Pædagogik prækende Lærer, som begge spilledes meget charakteristisk af Mad. Phister og Phister, der dog ikke ret kunde give dem Morsomhed, forbi denne skulde opnaaes ved det Foragtelige og, med Hensyn til deres Kald, endog Forargelige hos dem.

„Mariotta", den eneste Nyhed i det musikalske Repertoire, var en af Scribes maadeligste Syngespiltexter: af en lidet sandsynlig og meget uklar Intrigue havde Forfatteren, igjennem flere uinteressante Scener, fremkunstlet et Par Situationer, som med Routine vare anlagte paa at frembringe theatralsk Effect, men i det Hele fandtes kun faa Steder, hvor Følelser og Lidenskaber havde et saa naturligt, livfuldt og fyldigt Udtryk, at Componisten deraf kunde begeistres til Opfindelse af charakteristiske og skjønne Melodier.

Stykket var blevet oversat for at Niels Vilhelm Gade dertil kunde digte sin første — hidtil eneste — Syngespilmusik, som i flere Partier var ædelt melodiøs og af megen dramatisk Charakteer, men mere interessant i enkelte Numere, end som et Heelt. Uden at have Udførelsen synderligt at takke derfor, vandt Musiken stærkt Bifald, men holdt dog ikke Stykket paa Scenen i flere end ni Forestillinger.

Fjorten Dage efter den heldige Aabningsforestilling gav Heiberg, ved Gjenoptagelsen af „Pernilles korte Frøkenstand", Beviis for, at den holbergske Comedie — hvis Fremstilling og Udstyrelse aldrig havde nydt tilbørlig Omhu, og som i den sidste Tid, endog ved de Forestillinger, der i foregaaende Saison gaves i Anledning af Hundredeaarsdagen efter Aabningen af den Skueplads, som Holberg havde grundlagt, var bleven ligefrem mishandlet, — ved ham vilde komme til al den Glands, som smagfuld og kunstkyndig Anvendelse af de forhaandenværende artistiske og materielle Kræfter kunde tilveiebringe. Angaaende Decorationer, Dragter og scenisk Ordning blev der, efter grundig Overveielse af de i selve Stykket liggende Fordringer, taget aldeles nye Bestemmelser, som nøiagtigt fulgtes, og ved correcte Prøver, som gave fuld Sikkerhed for de Medspillendes prompte og livfulde Samvirken, fik enhver Rollehavende fri Flugt for sit Lune. Rosenkildes Udførelse af den gamle, pengegridske Jeronimus var et Mesterstykke af tør comisk Charakteerskildring, Phister og Mad. Phister vare aldeles i deres Element som Henrik og Pernille, og alle de øvrige Rollehavende spillede med et Liv og Lune, som udbredte en saadan Friskhed over det gamle Stykke, at det gjorde ypperlig Virkning og optoges med levende Bifald. — Ved at gjenoptage „Christian den Fjerdes Dom", en dansk Digters Behandling af en dansk historisk

Begivenhed, hvori den navnkundigste og meest folkekjære danske Konge optræder som Rettens Haandhæver og den Undertryktes Beskytter imod den Mægtige: et Stykke, der, skjøndt svagt i Composition, er udført med ædel Simpelhed, har mange smukke Steder og giver et Par gode Charakteerskildringer, ønskede Heiberg at henlede Publikums Opmærksomhed paa, at han ogsaa derved, at han af det ældre Repertoire sørgede for at fremdrage originale Arbeider, stræbte efter mere og mere at gjøre Skuepladsen national. Men var Stykket blevet noget afbleget under 18 Aars Henliggen, saa var Fremstillingsevnen bleven det endmere. I dets Nyhed havde Kongens og Palæmons ved Ryges og Frydendahls Udførelse imponerende Skikkelser været ypperligt støttede af de øvrige Rollers særdeles heldige Besætning; nu blev Stykket vel spillet correct og med megen Flid, men ingen af de Rollehavende naaede til, ved sjælfuld Fremstilling i Digtningens Aand, at fastholde Publikums Interesse. Kun enkelte smukke Scener fremkaldte et livligt Bifald, hvori Heiberg imidlertid fandt Forbud om, at den Varme for nationale Frembringelser, som han endnu savnede baade hos Skuespillerne og hos Publikum, nok efterhaanden vilde komme. Udfaldet bragte ham dog til, foreløbig af det ældre Repertoire især at optage Comedier, til hvis Udførelse der fandtes flere og dygtigere Kræfter end til Dramaer og Tragedier. Hvad han i denne Retning virkede for den nationale Skueplads blev ogsaa Theatret til Ære og Publikum til Glæde. „Maskeraden", der gik glimrende med en, tildeels ny, fortræffelig Besætning, et omordnet og opmalet Decorationsmateriale og, istedetfor det tidligere lurvede Intermedium, en af Bournonville mesterligt arrangeret charakteerrig, til Holbergs Tid svarende Maskerade, hvori den af ham componerede, i Stykket omtalte, Hane-

dands var af stor comisk Effect, blev et af Saisonnens Kassestykker. — En endnu heldigere og for den med den holbergske Comedie fortrolige Deel af Publikum overraskende glædelig Virkning havde Gjenoptagelsen af „Den Vægelsindede“. Stykket blev allerede i Holbergs Tid anseet for i det Hele uinteressant og Hovedrollen for saa overdreven i de pludselige Sindsforandringer, at den, endog i den ypperligste Udførelse maatte blive baade unaturlig og kjedende. Siden Skuepladsen for 101 Aar siden var bleven aabnet, havde kun tre Skuespillerinder, med lange Mellemrum, vovet sig til dens Udførelse og, uagtet de alle vare talentfulde, ikke opnaaet at skaffe Stykket flere end 11 Forestillinger. Desuden: det er ved alle holbergske Stykker vanskeligt at træffe rigtige Bestemmelser med Hensyn til Decorationerne og Ind- og Udgange for Personerne; men ved dette gjøre de mange i det selv liggende hverandre aldeles modstridende Fordringer det næsten umuligt, og just om dette Stykke fandtes ikke mindste Optegnelse eller Tradition til en blot Antydning af, hvorledes man oprindelig havde snoet sig igjennem Vanskelighederne; thi i 72 Aar var det paa det kongelige Theater kun givet tre Gange: den sidste, da det, efter 27 Aars Henliggen, for 33 Aar siden opførtes ved en Benefice i en saa skandaløs scenisk Forvirring, at Stedet flere Gange kom til de paa Scenen værende Personer, istedetfor at de skulde komme til Stedet. Heiberg vilde paa ingen Maade indrømme, at Vanskelighederne vare større, end at de maatte kunne overvindes saaledes, at baade det Sceniske og Spillet lode sig for Tilskuerne forme let og naturligt; og han vidste at faae Ret. Ved nøie Overveielse opnaaedes, at Stykket, uden Forandring af en Replik, kunde spilles tvangløst og livligt i en eneste, fortræffeligt charakteriseret, gammelkjøbenhavnsk

Decoration, og Fru Heibergs i Mimik og Diction fiint og rigt nuancerede Fremstilling af Lucretia forbausede og henrev, som en genialt opfattet og mageløst gjennemført, i al sin Originalitet naturlig Charakteerskildring. Da ogsaa de andre Roller vare særdeles heldigt besatte, fornemmelig Apicius med M. Wiehe og Henrik med Knudsen, og alle spilledes med Lune og megen Sikkerhed, blev det gamle Stykke for Publikum en høist interessant Nyhed og optoges med glimrende Bifald. — Ogsaa Oluffens ægte nationale Lystspil „Guldbaasen" fandt god Modtagelse, hvorvel det ikke blev spillet saa gjennemgaaende fortræffeligt, som for 30 Aar siden. Dengang kunde Theatret, uden at anvende hele sit i alle Comediens Fag udmærkede Personale, give Stykkets mange Roller, der alle gjøre Fordring paa Charakteerfremstilling, saaledes, at Udførelsen virkede slaaende ved ægte comisk Kraft og Natursandhed hos Hovedpersonerne og deres Fremtræden i et fortrinligt Ensemble; nu havde man, naar der i et stort Lystspil simpelt, men træffende skildredes mange i Charakteer og Standseiendommeligheder forskjellige Almuesmennesker, saare vanskeligt ved i det mandlige Personale at finde dygtige Fremstillere til fire, fem betydelige Roller; de øvrige maatte besættes med Brugeligheder, som ikke med al deres Flid kunde virke fyldestgjørende. — I den Aand, hvori han tilsigtede at styrke Repertoiret ved Opførelsen af fremmede Arbeider, besluttede han sig ogsaa til at gjenoptage et Lystspil af Molière og bestemte sig saameget heller for „Den indbildt Syge", som Stykket ved mangeaarig Henliggen ganske var gaaet i Forglemmelse hos det theatersøgende Publikum, og der netop for Øieblikket var udmærkede Fremstillere til dets ikke mange Roller. Det gaves i en, af Publikum med Glæde optaget, i det Hele, men især fra de to Hovedpersoners

Side, ypperlig Udførelse. Rosenkilde, der i den sidste Tid med stor Flid havde lagt sig efter correct Memoreren, hvad han ikke hidtil havde udmærket sig ved, var kommen til en saadan Sikkerhed i den vanskelige Titelrolle, at han i en fast og smagfuldt gjennemført comisk Charakteerskildring turde vove at lade sit rige Lune spille ret frit og slaaende; Mad. Phister gav en ægte molièresk Soubrette, der i sin tækkeligt kjække Vivacitet ikke lod nogen af sin Rolles Pudseerligheder falde til Jorden, men betonede dem saa naturligt overraskende og lattervækkende, at Publikum flere Gange udbrød i levende Bifald for enkelte Repliker.

Gjenoptagelsen af „Jægerbruden", med den bedst mulige Besætning og i en med megen Omhu foretagen ny theatralsk Ordning, vandt glimrende Bifald og blev regnet Heibergs Bestyrelse til megen Ære. Endog den prosaisk tørre „Kjøbenhavnspost" udbrød, at det var „et glædeligt Tegn paa den Smag, der herefter skulde haandhæves i Valget af Toneværkers Opførelse, at det første af fremmede Componisters Værker, som Heiberg lod opføre, var et udødeligt Værk af Verdens første Romantiker;" samt fremhævede, at „Scenen i Ulvesvælget, hvis tidligere smagløse Arrangement gjorde den til en complet Latterlighed, nu var af megen Virkning". Med Wolf og Jfr. Lehmann, som, med stor Flid og overraskende heldigt, for første Gang udførte Max og Agathe, forenede den øvrige Besætning sig til et fortræffeligt Ensemble. — Den første Betingelse, Heiberg satte for, at et Stykke skulde kunne komme paa Scenen, var, at han turde ansee for muligt at skaffe det en gjennemgaaende god artistisk Udførelse, og denne var kun at opnaae for de saare faa store Operaer, hvori Hovedpartierne ikke vare flere eller vanskeligere, end at de kunde magtes af det til at udføre grandiøse drama-

tiske Musikværker meget lidet evnede Personale. Saadanne Operaer, som kunde bringes til Opførelse paa en Skuepladsen værdig og Publikum fyldestgjørende Maade, vilde han fremdeles bevare paa Scenen, men da de langtfra vilde kunne forsyne det musikalske Repertoire med det fornødne Antal Forestillinger, besluttede han at forsøge paa at give det Hovedindhold og Grundcharakteer, ved at vende tilbage til det fra Opéra comique stammende Syngespil, som tidligere var blevet ypperligt udført og da havde staaet i ualmindelig Yndest. I Forventning om strax at vinde Publikum for denne righoldige og interessante Kunstarts Gjenoptagelse, gjorde han Begyndelsen med „Joconde", en af dens herligste Frembringelser, med en livlig, piquant Handling og gjennemstrømmet af originale, yndige Melodier. Forventningen blev skuffet. Der var ikke, som for 30 Aar siden, et Personale, hos hvem Spil og Sang saa inderligt forenede sig i en let, plaisant og graciøs Behandling af deres Roller, endog de burleske, at der fremkom et ved Livlighed og Lune høist tiltrækkende Ensemble; de nuværende savnede ikke blot den elegante og behageligt muntre Tone i Sangforedrag og Spil, som skulde give Fremstillingen Ynde og Naturlighed, men vare ikke at bringe til at anvende tilstrækkelig Flid for at tilegne sig den. Bifaldet var mat. Heiberg meente imidlertid: „Man maa ikke vente, at de strax kan sætte sig ind i Stilen; endnu et Par Stykker af det Slags, saa træffe de den nok."

Ballettens Nyheder gjorde ikke synderlig Lykke. „De Uimodstaaelige", en Flok unge Piger, til Veltestedet klædte i coquet Militairdragt, viste sig i nydelige Dandse, livlige Evolutioner og smukke Grupper, som gave et rigt vexlende malerisk Skue; men Publikum kunde ikke finde sig i, at der saa skjemtende allunderedes til de alvorlige Krigs-

begivenheder: Divertissementet optoges med Bifald, men overlevede ikke Saisonnen. Balletten „Psyche" vidnede atter om Bournonvilles Talent til med Fiinhed at behandle Detaillen og at opfinde gratiøse Scener, men kunde ikke i theatralsk Virkning komme hans henrivende, af Liv og Lystighed sprudlende Fremstillinger af Folkelivet nær: den fik meget Bifald, men kun taalelig Søgning.

Af de fem Debutanter gjorde Laura Müller afgjort Lykke. Ved en stærk, udmærket klangfuld og til et blødt som til et kraftigt Udtryk egnet Talestemme, Varme i Foredraget, sin høie Figurs gode Holdning og Naturlighed i Bevægelserne blev hun især en dygtig Fremstillerinde af Dramaets heroiske Qvinder, og gav derhos i Comedien heldigt enkelte med hendes Udvortes stemmende Charakteerroller. For Mad. Betty Smidth, der, som Jfr. Christensen, havde debuteret i 1836 og senere gjort megen Lykke i Christiania, var der, uagtet hun i et Par Roller vandt Bifald, ikke for Øieblikket noget til hendes Talent passende Repertoire; hun gik derfor efter Saisonnens Slutning til Casino, hvor hun hurtigt blev en af Publikums Yndlinger. De øvrige Debutanter afgik efterhaanden uden at have været af nogen Betydenhed for Scenen. — Faaborg var allerede førend Heibergs Tiltrædelse kommen saaledes ud af Repertoiret, at hans Afskedigelse ikke efterlod mindste Savn.

Som Oehlenschlägers Død var sørgelig for hele Norden, var den det især for det danske Theater: han havde ikke blot skabt dets Tragedie i poetisk Aand, men i en Række ligesaa charakteerdybe som fantasirige Værker givet den en saadan Fylde af Livskraft, at den vil blive uforgængelig ligesom den nationale Comedie. Hans Minde maatte derfor være Skuepladsen dyrebart, og det saameget mere, da hans Bortgang

gjorde ret føleligt, at der efter den kun var Tomhed tilbage. Foruden at Theatret stod lukket paa hans Dødsdag, skyldtes ham en Mindefest. Denne skulde imidlertid ikke komme istand uden at paadrage Heiberg Miskjendelse. Oehlenschläger havde paa sit Dødsleie ønsket, at den skulde feires med Opførelse af hans „Sokrates". Dette Ønske maatte Heiberg ansee sig forpligtet til ikke at opfylde; thi da Stykket for 14 Aar siden var kommet paa Scenen, havde det, ypperligt besat, ikke kunnet opnaae flere end fire Forestillinger, hvoraf den sidste gaves for næsten tomt Huus, og efter et saa slet Varsel om Udfaldet skulde det nu ei alene paany besættes med et Personale, der ikke i en eneste betydelig Rolle vilde kunne taale Sammenligning med det tidligere, og hos hvem der kunde ventes megen Uvillie mod at offre Kræfter paa en Opgave, som Alle forudsaae, at Theatret hverken vilde faae Ære eller Fordeel af; men der maatte ogsaa til Indstudering og mange Prøver anvendes megen Tid, som kunde benyttes Theatret langt tjenligere. Det var ogsaa derfor neppe paa Theatret rygtedes, at Oehlenschläger havde ønsket „Sokrates" opført til sin Mindefest, førend der hørtes stærke Lamentationer over det høist Uforsvarlige i, om Heiberg paabyrdede Personalet et saa stort frugtesløst Arbeide; men ikke destomindre: aldrig saasnart havde man erfaret, at han ikke vilde gjøre det inden der — netop fra Theatret, og især af dem, som havde lamenteret heftigst, — blev bragt ud i Publikum, at Heiberg, „af Avind til den afdøde Digter" ikke vilde opfylde hans allersidste Ønske, men give hans nylig opførte „Hakon Jarl" og en Stump af „Sokrates" (just den Scene, som Oehlenschläger, til Anvendelse af Publikum paa hans Følelser i Dødsstunden, især havde ønsket Stykket givet for). Under den strax efter Digterens Død herskende Stem-

ning forfeilede disse Klager ikke at gjøre en Heiberg særdeles ugunstig Virkning. Førend Forestillingen yttredes stor Misfornøielse med Heibergs Valg; men — efter den endnu større Tilfredshed dermed. Tilskuerpladsen, der var sørgefestligt smykket, — første Logerække drapperet med sort Flor, besaaet med Sølvstjerner —, gjorde et høitideligt Indtryk, hvorunder Publikum følte sig saa dybt grebet af „Hakon Jarl" i en ypperlig Opførelse, at de Fleste beklagede bagefter at have faaet Fragmentet af „Sokrates", som de fandt altfor meget blot docerende og reflecterende til at der kunde tænkes-Mulighed i, at et Stykke, hvori det skulde bringe Interessen paa Høidepunktet, kunde være blevet den store dramatiske Digters Minde til Forherligelse.

Heiberg kunde ved Saisonnens Slutning see tilbage paa sin Virksomhed med Tilfredshed: Indtægten havde været 139,542 Rdlr., som var 14,763 Rdlr. mere end i den sidste Saison under den foregaaende Bestyrelse; Holberg havde paany faaet stærk Tiltrækningskraft ved at blive correct og livfuldt fremstillet med yderst omhyggeligt Udstyr; der var givet Skuepladsen et bestemt nationalt Præg; og Opførelsen af alle dramatiske Kunstarter havde baaret Vidnesbyrd om, at Directeuren, uden Eensidighed, fremdeles vilde holde dem paa Scenen i et muligst godt Udvalg. Strax ved sin Tiltrædelse, og inden han endnu var kommen til at vise nogen Embedsvirksomhed, havde Heiberg imidlertid følt sig paatrængt en allerede et Par Aar tidligere opstaaet ubehagelig Omstændighed, hvoraf der let vilde kunne skabes ham endeel personlige Fortrædeligheder, som han dog haabede, at han, ved velvilligt at imødekomme ethvert billigt Ønske, nok skulde kunne omgaae. Det vilde sikkert ogsaa være lykkedes ham, hvis der ikke var blevet intrigueret andre ubehagelige Omstændigheder frem,

hvilke Trædskhed med snedig Iherdighed vidste at fremstille som forbundne med den første, ja som ligefrem dens nødvendige onde Følger. Den lille Cliques Hensigt dermed var, imod Heiberg, under hvem den ikke kunde vente at skaffe sit Godtbefindende den Raadighed, som den havde tilliftet det under Levetzau, at vække en Ophidselse, der skulde bringe ham til at trække sig tilbage og lade den komme til Roret. Den forstod, idet den stadig forklarede, hvorledes det var alene for Kunsten, den førte en hellig Kamp, at operere saa virksomt og heldigt, at den fik endog de offenlige Organer, som, for at komme til Sandheden, burde have søgt Oplysninger, der vilde have været saare lette at faae, til blindt at fæste Lid til dens Forestillinger og lade sig fanatisere i den Grad, at de, ofte i et dem meget uanstændigt Sprog, gjorde haarde Angreb paa enhver fra Heiberg udgaaende administrativ eller artistisk Bestemmelse, ja til at bebreide den, selv i Berørelse med sine Bagvaskere, altid urbane Mand en hensynsløs despotisk Fremfærd, og til at frakjende den eneste af alle Theaterbestyrerne, der har været sit vanskelige Kald fuldkommen voxen, Agtelse for Kunsten og Dygtighed til at hævde og hæve dens Værd. Det Røre, som disse Machinationer mere og mere reiste baade inden- og udenfor Theatret, havde en saa hemmende og forstyrrende Indflydelse paa Kunstvirksomheden og anvendtes saa samvittighedsløst til i Publikum at udbrede en slet Mening om Heiberg og hans Embedsførelse, at Historien er forpligtet til at give en ved Documenter beviislig klar Fremstilling af den forviklede Sag fra dens Udspring og i dens rette Sammenhæng.

Ved det Besøg, som Nielsen havde gjort Heiberg, for at bevidne ham sin Glæde over at see Theatret sat under hans Bestyrelse, og at tilsige ham Redebonhed til af al sin

Evne at yde ham Bistand, yttrede han, at han forresten nok kunde blive tilsinds at ønske Afsked, og tog tillige Leilighed til at anmode ham om Bevilling til at give en Sommerforestilling. Da Prøverne i Theatrets Tjeneste skulde begynde om 14 Dage, og de vigtigste Skuespillere, hvoraf nogle endydermere vare fraværende, havde store nye Roller at lære, vidste Heiberg meget godt, at det vilde blive Nielsen, der ikke endnu havde sikkret sig Understøttelse eller endog blot truffet Bestemmelse om, hvad han vilde give, umuligt at foranstalte en taaleligt besøgt Sommerforestilling. Hvor meget han end ansaae dette Slags Forestillinger for at være imod Theatrets Interesse, havde det derfor været ham let at berøve Nielsen Paaskud til at beskylde ham for personlig Uvillie, ved i dette Tilfælde at give en Bevilling, uden at der kunde være synderlig Frygt for, at den vilde blive brugt og have Theatret skadende Følger. Men han foretrak at give Nielsen det aabne Svar, at efter sin Overbeviisning var han forpligtet til udelukkende at lade Theatrets kunstneriske Kræfter komme til Anvendelse i dets Tjeneste, og kunde derfor ikke bevilge nogensomhelst Forestilling udenfor dets Spilleaftner; derimod var han rede til hos Ministeriet at udvirke ham et anseligt Gageforskud, som kunde tilbagebetales efterhaanden med mindelige Gageafdrag. Den 8de August skrev Nielsen til Heiberg:

(*) „Høistærede Hr. Professor! Den Samtale, jeg havde den Ære at have med Dem, fremavlede adskillige Tanker hos mig, som hverken Tid eller Sted tillode mig at yttre, og som jeg derfor tillader mig skriftligt at meddele Dem. Det vilde nemlig smerte mig meget om De maaskee antog, at den forgangne Tid havde mindste Deel i mit Ønske

(*) Bogstavering, Udhævelser og Adskillelsestegn ere i Nielsens Breve nøiagtigt saaledes som i Originalerne.

om Afsked! jeg maa derfor gjentage, at jeg for to Aar siden ansøgte om en forandret Virksomhed, der bedre stemmede overeens med min Helbredstilstand, eller, i Mangel deraf, om min Afsked. En lignende Ansøgning havde jeg nu besluttet at indgive, og jeg tilstaaer, at mit Haab var nu som da, naar jeg traadte fra Scenen, da at finde en passende Beskjæftigelse bag Coulisserne. Kan det forundre Dem, om jeg kunde ønske en Stilling som Bournonvilles, jeg, der baade er ældre, har tjent længere og desuden er anbefalet ved min Sygdom? kan det endelig forundre Dem, om jeg nu mod mit Livs Aften kunde ønske at udtræde af den Paria-Caste, hvortil jeg hidindtil har hørt?! Dette Haab er nu forandret derhen, at jeg maa søge en Stilling udenfor Theatret, eller min fuldkomne Entledigelse. Imidlertid, saalænge mine Kræfter tillade det, lover jeg Dem hermed den kraftigste og redeligste Medvirkning til Scenens Gjenfødelse. . . . . Hr. Professoren yttrede endelig med Hensyn til min Sommerforestilling, at det vilde være en Ubetydelighed hvad den mere end Forskuddet vilde indbringe, og at dette kunde afbetales successive. Dette maa jeg tildeels indrømme, men tildeels ogsaa benægte. Et Par hundrede Daler er meget lidt for den, som ikke behøver dem, men grumme Meget, for den, der trænger til dem, har stolet derpaa og overalt om Sommeren, hvor Indtægterne ere formindskede, af ingen ringe Betydning. . . . ." Her haves Nielsens egen Erklæring: at han allerede for to Aar siden havde ansøgt om en forandret Virksomhed, eller sin Afsked; at han dengang var bleven foranlediget dertil af sin slette Helbredstilstand; at naar han nu ønskede Afsked var det atter formedelst Sygdom, og ligeledes med Ønske om at faae et andet Embede ved Theatret, samt for at komme ud af „den Pariakaste", hvortil han hidtil

havde hørt; og at det vilde smerte ham meget, hvis Heiberg antog, at deres tidligere Forhold til hinanden havde mindste Deel i, at han ønskede Afsked. Hvor umuligt det, efter at Nielsen for 22 Aar siden havde været i Regisseurembedet, men allerede i den første Maaned forladt det, fordi han selv følte, „at han ikke var skikket dertil," og efter at han nylig, med Beholdelse af Gagen, var afskediget fra Scene-Instructeurposten, fordi baade Bestyrelse og Personale fandt, „at han ikke var skikket dertil" og desuden forsømte den, vilde være Heiberg ved Theatret at skaffe ham, hvad han kaldte en passende Stilling, beviste Nielsen selv, ved at ønske en saadan „som Bournonvilles," hvilken ikke var nogensomhelst anden end Balletmesterens. Med Hensyn til Nielsens Ytring om Trang er at bemærke, at han i den følgende Saison — som dog, ifølge et af hans egne Breve, blev ham mindre indbringende end den afvigte og denne — havde 1000 Rdlr. som Skuespiller, 350 som Elev-Instructeur, 601 i Feu, 200 i Beneficegodtgjørelse, 400 som forhenværende Scene-Instructeur og endydermere 400 til Reiseunderstøttelse: ialt 2951 Rdlr.; og at hans Kone — hvis Erhverv som Kunstnerinde vel af Theatret var at betragte som adskilt fra hans, men der dog med ham dannede een Huusstand — til samme Tid havde 1000 Rdlr. som Skuespillerinde, 440 i personligt Tillæg, 360 i Feu og 200 i Beneficegodtgjørelse: ialt 2000 Rdlr., saa at der for denne Huusstand var en samlet Indtægt af 4951 Rdlr.

Med sit Sinds stærkt omskiftelige og pludseligt opblussende Natur kom Nielsen aldeles ikke ind paa at opspinde eller gjennemføre Cabaler: dertil besad han for lidet Overlæg og for meget Hjerte; men da han aldrig kunde blive staaende ved Tilfredshed med sin øieblikkelige Stilling, og i sin altid

levende Ærgjerrighed var tilbøielig til i Enhver, — endog Digtere, som Oehlenschläger, Heiberg og Hertz, med hvem han derfor stadigt stod paa fjendtlig Fod, — som gjorde Opsigt, at see en Anmassende, der tilvendte sig Noget, hvortil han fordrede Eneret, saa foretog han ofte i Fremfusenhed Skridt, som han siden fortrød, og var let at bringe i en Ophidselse, hvorunder det ikke faldt vanskeligt at faae listet ham til at gjøre sig til Organ for Andres Rænker, som han da i høirøstet Ubetænksomhed antog sig saa ivrigt, at han, der, ved fremragende Personlighed, Aand og Kundskaber, altid tildrog sig Opmærksomhed fremfor den rænkespindende Clique, i Almindelighed, med megen Uret, blev anseet for deres Opfinder og Leder. Dette skete saameget snarere som Rænkerne bleve udklækkede i Concilier, der holdtes af hans Bekjendtskab, og han, naar de skulde bringes til Virksomhed, af Nærstaaende, som vidste, hvorledes de maatte tage ham, irriteredes til at gaae blindt ind paa dem og gjøre sig til deres Mæle, ved vidt og bredt at kaste om sig med Klager over hans, Personalets og Kunstens grove Tilsidesættelse. Det Løfte om redelig Medvirken, som han i en Opbrusning af Velvillie havde givet Heiberg og senere gjentaget, havde han sikkert troet at kunne holde. At Heiberg, til at rede ham ud af pecuniair Forlegenhed, ikke, som Levetzau tidligere, havde kunnet skaffe ham en Gratification, men kun et Forskud, var imidlertid ikke efter hans Hoved, og i sin, ved Æggelser under den daglige Omgang, stærkt ophidsede Brantenhed gjenoptog han strax og udtalte med Heftighed overalt sine gamle Forsikkringer om, at han, af Utilfredshed med sin Stilling, var ifærd med at søge Afsked. Det blev derfor let muligt for et Par Cabaleurer, som i de sidste Aar havde forværret Uenigheden, ved at forsyne Bladene med Anskuelser og Referater

og ikke kunde negte sig Fornøielsen af stadigt, ved Et eller Andet, at holde Publikum og Theaterpersonalet i Røre, allerede sex Uger efter Saisonnens Begyndelse at faae aabnet Agitationen imod Heiberg, idet de bragte „Fædrelandet“ til, den 10de Octbr., i god Tro paa Rigtigheden, at overraske Publikum med følgende allarmerende Notits: „Det vil bedrøve alle Venner af dramatisk Kunst at erfare, at vort Theater sandsynligviis vil miste en af sine bedste Prydelser, idet Hr. Instructeur Nielsen skal have indgivet Ansøgning om sin Afsked som kgl. Skuespiller.“ Det havde imidlertid ikke sin Rigtighed: Directeuren erklærede offenligt, at der ikke da var indkommet nogen Ansøgning. Dog, havde Hidsigheden efter igjen at faae Røre end forraadt sig, ved at Beretningen om Begivenheden var kommen førend Begivenheden selv, blev Hensigten alligevel opnaaet: baade var Publikum bragt i Bevægelse og Nielsen bleven dreven til at gjøre Alvor af Ansøgningen, hvoraf der let kunde tages Leilighed til endvidere at gaae løs paa Heiberg. Det blev heller ikke forsømt. Den 19de Decbr. bragte „Fædrelandet“ en indsendt Artikel, hvori det hed: Omtrent paa samme Tid, som Bladet havde anmeldt, at Nielsen agtede at søge sin Afsked, havde han for første Gang spillet Macbeth, og „der var ingen Svaghed at høre eller see hos Stykkets Helt; kraftig og begeistret som altid bar han denne Rolles uhyre Vægt paa sine Skuldre og rev Tilhørerne med sig. Hans Stemme, stærk og klangfuld fra Begyndelsen af, steg med Lidenskaben og den fremadskridende Handling, indtil den i sidste Act overdøvede Basunerne og slyngede de Ord, ingen Digter før eller siden har overgaaet, de Klippestykker, hvormed Giganten værger sig i sin Dødskamp, som en Torden ud i Salen, og rystede Enhver, som havde Øren at høre Tragedien med. Og ved

, den Leilighed tænkte vel Enhver, ... det er umuligt, at Directeuren ikke for Publikums, for Theatrets, for sin egen Skyld vil gjøre Alt, hvad der staaer i hans Magt, for at holde paa en saadan Skuespiller, ved at gjøre ham indtrængende Forestillinger, bede ham med Varme, ja endog give efter for enkelte af de Luner, som ofte findes hos geniale Kunstnere." Efter at Artiklens Forfatter har fortalt, at det endelig er kommet saa vidt, at det har hedt, „Nielsens Ansøgning om Afsked er indleveret, er anbefalet, er afgaaet og nu hedder det til syvende og sidst: om faa Dage vil den blive bevilget!" mener han, at det nu maa være paa Tiden, at „Tilskuerne" spørge, om det ogsaa virkelig er Alvor. — Paa denne Opfordring til „Tilskuerne" svarede Heiberg allerede næste Dag: „Nielsens Ansøgning er støttet paa et eneste Motiv, nemlig en Attest, udstedt af en af vore mest ansete Læger, som bevidner, at Hr. Nielsens Sundhedstilstand ikke tillader ham de med hans Stilling som Skuespiller forbundne Anstrengelser. Den anonyme Forfatter giver, i Anledning af „Macbeths" Opførelse, en Attest af modsat Indhold, men jeg behøver ikke at forsvare, at jeg holder mig til den første. Om jeg forresten ikke har anvendt nogle af de Midler, som Artiklens Forfatter anbefaler mig, for at forhindre det befrygtede Resultat, er Noget, som Forfatteren umuligt kan vide. Men han vil indsee, at under de nærværende Omstændigheder maatte ethvert Forsøg paa Overtalelse skee med megen Reservation, dersom jeg ikke vilde udsætte mig for den grundede Bebreidelse at have virket til Hr. Nielsens egen Skade, ved at overtale ham til det Modsatte af hvad hans Lægeattest forlanger. Til Beroligelse for Alle, som frygte for Hr. Nielsens Afgang, kan jeg tilføie, at flere Eventualiteter ere tilstede, som kunne lægge Hindringer iveien for

samme, og at den i alt Fald ikke synes at være nær forhaanden. Men hvad jeg — og vistnok enhver Befindig — maa misbillige, er den i Artiklens Slutning fremsatte Opfordring til en uorganiseret Masse at blande sig i en Sag, som den endnu ikke kan bedømme, fordi den ikke kjender den uden fra upaalidelige Rygter og overilede Meddelelser.“ Ogsaa denne Gang var Rygtet upaalideligt og Meddelelsen overilet: Heiberg havde rigtignok, med Beklagelse over, at han af Lægeattesten saae sig nødtvungen dertil, udtalt sig for Ansøgningens Bevilgelse, men Finantsministeriet tilbageviste den i Slutningen af Januar, fordi det ikke af den indsendte Attest kunde finde sig berettiget til at udrede Pension. Det kunde Finantsministeriet ogsaa saameget mindre, som Nielsen selv offenlig havde ført stærke Beviser mod Rigtigheden af Attestens Forsikkring om hans slette Helbredstilstand. I de 123 Forestillinger, der i Saisonnen vare givne, da Ministeriet afviste hans Ansøgning, havde han spillet 54 Gange i 20 forskjellige Roller, deriblandt flere meget store og anstrengende, som f. Ex. Macbeth, hvori ovennævnte Forfatter i „Fædrelandet“ selv — med Rette — fandt, at han stigende udviklede en forbausende Legems- og Aandskraft; og Hakon Jarl, hvorom det i „Kjøbenhavnsposten“ hed: „Vi troe ikke at have sporet en saadan Kraft og Sikkerhed i hans tidligere Udførelse af Rollen.“ Endnu mere slaaende havde Nielsen, personligt og umiddelbart henvendt til Ministeriet, i selve den Ansøgning, hvori han androg paa Afskedigelse, afkræftet den Lægeattest, som skulde godtgjøre Afskedigelsens Nødvendighed, idet han afgav den forbausende Erklæring, at naar der blev tillagt ham 100 Rdlr. fast Feu maanedlig, var han villig til at blive i sin Stilling. — Efter at Ansøgningen var bleven afviist, skrev han den 3die Febr. til Heiberg et Brev, der

begynder: „Af Deres meget ærede Skrivelse af Gaarsdato har jeg erfaret den endelige Resolution paa min Ansøgning, men tillige den Godhed, De har udviist imod mig for at forskaffe mig et andet Resultat, en Godhed, jeg efter vor Samtale ikke kunde betvivle, og hvorfor jeg her aflægger min Tak". Næstefter at udtale sin store Utilfredshed med Finantsministeriets Uvillighed til at bevilge hans Ansøgning, anmelder han, at han vil fremkomme med en ny, ledsaget af en Attest, som nok skal bevise, at hans Afskedigelse „er nødvendig, hvis han ikke skal forkorte sit Liv", og „han gjentager sin indstændige og bestemte Bøn om Afsked, den man vel ikke kan negte ham." Derpaa bemærker han: „Det lader som om man vil berigtige mit Forlangende af 100 Rdlr. i maanedlig Feu, som for høit anslaaet; men jeg har aldrig paastaaet, at det androg eller havde andraget saameget, men kun, at det, i Sammenligning med mine Lige, burde andrage 100 Rdlr.; vilde man nemlig efterregne Alles Feu saa nøiagtigt som mit, tvivler jeg ikke paa, at der findes Adskjellige, hvis Feu i Gjennemsnit andrager langt mere end 100 Rdlr." Endelig slutter han saaledes: „Jeg føler meget vel, at dette Brev har en mere confidentiel Form, end en Embedsform, men jeg haaber, at De vil tilgive mig, at jeg, efter vor lange Samtale om denne Sag, troer at turde benytte denne Form. Det maa overtyde Dem om, at jeg ikke tilregner Dem den mindste Deel i det feilslagne Haab, men derfor vil jeg heller ikke foraarsage Dem den mindste Ulempe i Deres Embede, men skal til sidste Øieblik, som hidtil, med den strengeste Nøiagtighed opfylde min Pligt. Sluttelig tillader jeg mig blot at gjentage, at min Afsked vil jeg have! og intet Tilbud, jeg før med Glæde vilde have modtaget, skal nu forandre min Beslutning. Jeg har nu betalt min

Gjæld, har en Obligation paa c. 5000 Rdlr. og er for saavidt uden Bekymringer. Jeg er mæt af Theatret og har saare liden Lyst til at spille Comedie; kun en høi Betaling kan friste mig, og uden den forlader jeg Scenen med inderlig Glæde. Hr. Professor! modtag den Forsikkring, at jeg med særdeles Høiagtelse og med et virkeligt venskabeligt Sindelag undertegner mig som Deres meget forbundne og ærbødige N. P. Nielsen." — Som Følge af en Samtale, han den 21de Marts havde havt med Heiberg, og hvori han troede „at have udtalt sig anderledes end det var hans Hensigt," tilskrev han ham Dagen efter: „Saaledes forekom det mig da jeg kom hjem, at Resultatet blev: at jeg vilde see Tiden an med min Ansøgning om Afsked. Dette er imidlertid ikke Tilfældet; thi jeg er aldeles bestemt paa at ville forlade Scenen ved Saisonnens Udgang." Denne Gang anførte han dog ikke sin Sygdom som væsenlig Grund dertil, men fandt denne i yderlig Utilfredshed med sin Stand. „Det krænker mig daglig," skrev han, „nu ligened til den sidste Maskinkarl at betragtes og tildeels behandles som en for Udueligthed affat Embedsmand. Muligt er det ugrundet, muligt kun en Følge af min Irritabilitet, som atter er en nødvendig Følge af min Sygdom. Desuden har den senere Tid bragt mig flere nærgaaende og smertende Krænkelser. Nationens fremragende Personer, Intelligensens Notabiliteter have troet sig berettigede til, paa Grund af min Stand, at vise mig en Ringeagt og Tilsidesættelse, man ellers vilde vogte sig for at vise. Alt dette, i Forbindelse med den Svaghed, jeg bestandig lider af, har givet mig en Afsky for en Stand, der hverken bringer Hæder, Ære eller Rigdom. Det er mig en Modbydelighed at udøve en Kunst for et Folk, der betragter min Stand og mig som en ureen Kaste,

over hvem det nok vil more sig, men ikke komme i nærmere Berørelse med. Jeg forekommer mig som en dresseret Pudelhund, der gjør sine Kunster og som man til Gjengjæld stundom klapper, stundom sparker til, men altid holder borte fra sin Nærhed; — og kaster jeg nu mit Blik hen paa mine Barndomskammerater — de ere hædrede og høitstaaende Mænd, blot fordi de vare kloge nok til ikke at blive Kunstnere, thi i vor Ungdom fandt jeg i Sandhed ingen Berettigelse hos dem fremfor mig. Hvad havde Oehlenschläger været, dersom han ikke, til Lykke for ham, havde været en daarlig Skuespiller?! — At det med slige Følelser er dobbelt ubehageligt, maaskee umuligt at udøve sin Kunst, vil De sikkert indrømme. Jeg længes efter at glemme og glemmes; jeg ønsker Intet uden at udslette ethvert Spor af min Kunstnerbane, jeg kunde fristes til at forandre Navn, for ikke at blive mindet derom. — Jeg har nu aabnet mit Indre for Dem, jeg har viist det Uforenelige i denne Tilstand og min Kunstnervirksomhed, og haaber, at De vil gjøre hvad De formaaer for at ende denne qvalfulde Tilstand!" Sluttelig troer han at burde tilføie: „Disse Linier ere skrevne med venskabeligste Følelse for Dem og Deres Virksomhed, og med denne Forsikkring haaber jeg, at De vil læse og opfatte dem paa en lignende Maade."

Ingen troede, at Nielsen virkelig kunde endog blot indbilde sig, at han mødte Ringeagt hos „Mastinkarle og Intelligentsens Notabiliteter." Alle Maskinfolkene vare høflige Mennesker, der ikke i nogensomhelst Berørelse med en saa udmærket Kunstner vilde falde paa at tilsidesætte den anstændige Opførsel, som de stadigt viste endog den Ringeste i Kunstnerpersonalet; og det var Alle vitterligt, at Nielsen ikke blot hos „Intelligentsens Notabiliteter", men hos de mest

høitstaaende Personer altid fandt venlig og agtelsesfuld Imødekommen, naar han kun ikke vilde lægge den ud til fornem Nedladenhed, og da selv støde den fra sig. Tillige vidste Heiberg, at Nielsen havde udtalt sig ligesaa heftigt imod at holde ud i den Stand, som han, fordi han havde lagt sig ud med dem, han kaldte sine Barndomskammerater, forlod for at gaae til Theatret; og at alle foregaaende Directeurer, saavelsom hans Kunstfæller, ofte havde maattet høre ham beklage, at han var kommen ind i en ureen Kaste og havde „fordømt sig til Trældom under Mængdens Vilkaarlighed.“ De stærke Udtryk, hvori han „aabenbarede sit Indre,“ gjorde derfor ikke synderligt Indtryk paa Heiberg, hvorimod han blev meget overrasket ved, at Nielsen, istedetfor, som hidtil, at gjøre sin Sygdom til eneste, men ogsaa fuldelig tvingende Aarsag til at han maatte pensioneres, nu i sin Hidsighed kom ind paa væsenlig at ville godtgjøre Nødvendigheden af sin Afskedigelse med, at han for den Stand, hvori han i 30 Aar uafladeligt havde seet sig hædret med Folkets Yndest, følte en Afsky, der var ham „qvalfuld“, men som han dog nok troede sig istand til at overvinde mod høi Betaling. Nogle Yttringer, der vare faldne under den foregaaende Aftens Samtale, forklarede imidlertid Heiberg, hvorfor Nielsen strax efter den havde ilet med at tilskrive ham et oplysende Brev, og deri, aldeles optaget af sin Afsky, saa udelukkende og stærkt lagt Vægt paa denne. Nielsen havde nemlig med en harmfuld Bitterhed — hvortil der virkelig var god Grund — ladet sig forlyde med, at om end Skuespilleren kaldtes Kunstner, saae han sig dog officielt erklæret for en blot Gjøgler, thi medens Regeringen gjorde sig til Pligt at yde udmærkede Kunstnere i alle mulige Fag offenlige Hædersbeviisninger, fandt den ikke endog saa store Skuespillere som

Frydendahl og Ryge værdige dertil; selv maatte han hver Dag føle sig ydmyget ved at see, hvorledes flere af hans tidligere Academikammerater vare ved ganske almindelig Tjenstdueligheb komne til offenlige Udmærkelser, hvilke han, om han endogsaa opnaaede den høieste Berømmelse, maatte vide, at han, formedelst sin Stand, var erklæret for udelukket fra. Heiberg fattede godt, at Nielsen, endnu i heftig Bevægelse efter Samtalen, kun havde skrevet Brevet for endydermere at lægge ham de under den fremkomne Yttringer paa Hjerte. Dette havde ikke behøvedes, thi i deres Væsenlige var Heiberg fuldkommen enig med Nielsen. At Regeringen ikke hidtil havde villet give nogen Theaterperson Ridderkorset var vel, efter hans Overbeviisning, ikke begrundet i Ringeagt for Skuespilkunsten, men kun fordi Skuespilleren, ved at fremtræde paa Scenen, var udsat for offenlige Mishagsyttringer. Just deri fandt Heiberg imidlertid en saa krænkende Tilsidesættelse af den dramatiske Kunstner for andre Kunstnere, der jo, med Ordenen paa, ogsaa vare udsatte for offenlig Mishag, hvilket til Sikkring af Ordenens Værdighed, netop den dramatiske Kunstner var den eneste, der i sit Kald ikke kunde blive, at han, Nielsen uafvidende, lige fra sin Tiltrædelse, men hidtil forgjæves, havde virket for at opnaae den hævet, ved at faae ham indstillet til at erholde Korset. Da Heiberg aldrig lod sig mærke med hvad han arbeidede paa at gjøre for Nogen, førend han i Gjerning kunde vise det, søgte han ikke at berolige Nielsen med Underretning herom. Heller ikke kom det saavidt at det behøvedes, thi Nielsen indgav ikke nogen ny Ansøgning, og syntes en Tidlang virkelig besluttet paa „at ville see det an."

Den italienske Opera dirigeredes atter i denne Saison af Ricci. Foruden Paltrinieri, Casanova, Guicciardi og

Mad. Ricci, som havde været her tidligere, bestod Personalet af Mad. Moltini-Bozzi, som udmærkede sig ved et skjønt Foredrag i det Ædle, men savnede Kraft, Udholdenhed og ungdommelig Friskhed i Stemmen; Pozzolini, der med en ualmindelig høi og smuk Tenorstemme forenede Kraft, Færdighed og et godt, men ikke synderligt varmt dramatisk Foredrag; og Tenoristen Vincentio Sarti, en Begynder i baade Sang og Spil. Da der kun gaves forhen opførte Operaer i en overhovedet tarvelig Udførelse, var Besøget og Begeistringen langt ringere end i nogen foregaaende Saison.

Hundrede og tredie Saison.

1850.

M.	2.	Sept.	44. Pernilles korte Frøkenstand; 88. Nei!
Ti.	3.	-	80. Ungdom og Galskab.
To.	5.	-	37. Kong Renés Datter; 108. Recensenten og Dyret.
F.	6.	-	7. Mariotta.
L.	7.	-	34. Michel Perrin; 35. Bellman.
M.	9.	-	72. Jægerbruden.
Ti.	10.	-	22. Den Vægelsindede; 8. Psyche.
To.	12.	-	67. Erasmus Montanus; 43. En Søndag paa Amager.
F.	13.	-	7. En høiere Dannelsesanstalt; 36. Bellman.
L.	14.	-	28. Eventyr paa Fodreisen.
S.	15.	-	45. Pernilles korte Frøkenstand; 19. Conservatoriet.
M.	16.	-	19. Dronning Margareta.
Ti.	17.	-	29. Eventyr paa Fodreisen.
To.	19.	-	73. Jægerbruden.
F.	20.	-	35. Michel Perrin; 9. Psyche.
L.	21.	-	68. Erasmus Montanus; 20. Conservatoriet.
S.	22.	-	1. Kongens Læge.
M.	23.	-	38. Sparekassen; 37. Bellman.
Ti.	24.	-	2. Kongens Læge.

To. 26. Sept. 138. Den Stundesløse; 10. Psyche.
F. 27. - 14. Søstrene paa Kinnakullen; 57. Soldat og Bonde.
L. 28. - 3. Kongens Læge.
S. 29. - 23. Den Bægelsindede; 12. Abekatten.
M. 30. - 36. Michel Perrin; 21. Conservatoriet.
Ti. 1. Oct. 63. Hvide Dame.
To. 3. - 4. Kongens Læge.
F. 4. - 64. Hvide Dame.
L. 5. - 15. Søstrene paa Kinnakullen; 13. Abekatten.
S. 6. - 39. Sparekassen; 44. En Søndag paa Amager.
M. 7. - 5. Kongens Læge.
Ti. 8. - 139. Den Stundesløse; 22. Conservatoriet.
O. 9. - 18. Norma (uden Abon.).
To. 10. - 65. Hvide Dame.
F. 11. - 6. Kongens Læge.
L. 12. - 46. Pernilles korte Frøkenstand; 109. Recensenten og Dyret.
S. 13. - 80. Stumme i Portici.
M. 14. - 78. Den Gjerrige.
Ti. 15. - 40. Sparekassen; 14. Abekatten.
To. 17. - 81. Ungdom og Galskab.
F. 18. - 79. Den Gjerrige.
L. 19. - 66. Hvide Dame.
S. 20. - 7. Kongens Læge.
M. 21. - 140. Den Stundesløse; 67. Toreadoren.
Ti. 22. - 80. Den Gjerrige; 58. Soldat og Bonde.
O. 23. - 8. Regimentets Datter (uden Abon.).
To. 24. - 41. Sparekassen; 13. Slægtningene.
F. 25. - 69. Erasmus Montanus; 15. Abekatten.
L. 26. - 42. Hakon Jarl.
S. 27. - 1. De hemmelige Fonds; Sang af Tenoristen Wolke; 68. Toreadoren.
M. 28. - 9. Regimentets Datter.
Ti. 29. - 2. Hemmelige Fonds; 8. En høiere Dannelsesanstalt.

D.	30.	Oct.	28. Svend Dyrings Huus (Eckardt d. f. Ivar) (uden Abon.)
To.	31.	-	81. Stumme i Portici.
F.	1.	Nov.	110. Recensenten og Dyret; 69. Toreadoren.
L.	2.	-	81. Den Gjerrige.
S.	3.	-	10. Regimentets Datter.
M.	4.	-	29. Svend Dyrings Huus.
Ti.	5.	-	82. Stumme i Portici.
To.	7.	-	24. Den Vægelsindede; 70. Toreadoren.
F.	8.	-	22. Macbeth.
L.	9.	-	11. Regimentets Datter.
S.	10.	-	30. Svend Dyrings Huus.
M.	11.	-	67. Hvide Dame (Mac Irton, Foersoms sidste Rolle).
Ti.	12.	-	22. Tjeneren sin Herres Medbeiler; 71. Toreadoren.
O.	13.	-	Concert af Ole Bull.
To.	14.	-	23. Tjeneren sin Herres Medbeiler; 16. Abekatten.
F.	15.	-	12. Regimentets Datter.
L.	16.	-	1. Sardanapal.
S.	17.	-	8. Kongens Læge.
M.	18.	-	83. Stumme i Portici.
Ti.	19.	-	2. Sardanapel.
O.	20.	-	Concert af Ole Bull.
To.	21.	-	13. Regimentets Datter.
F.	22.	-	3. Sardanapal.
L.	23.	-	24. Tjeneren sin Herres Medbeiler; 47. Faust.
S.	24.	-	14. Regimentets Datter.
M.	25.	-	4. Sardanapal.
Ti.	26.	-	9. Kongens Læge.
To.	28.	-	16. Søstrene paa Kinnakullen; 59. Soldat og Bonde.
F.	29.	-	141. Den Stundesløse; 23. Conservatoriet.
L.	30.	-	7. Marsk Stig.
S.	1.	Dec.	12. Livet i Skoven; 38. Bellman.

M.	2.	Dec.	25. Tjeneren sin Herres Medbeiler; 17. Abekatten. (Foersoms Dødsdag).
Ti.	3.	-	20. Dronning Margareta.
To.	5.	-	31. Svend Dyrings Huus.
F.	6.	-	53. Eventyret paa Maskeraden.
L.	7.	-	10. Kongens Læge.
S.	8.	-	26. Tjeneren sin Herres Medbeiler; 1. En forklædt Frier.
M.	9.	-	70. Erasmus Montanus; 2. En forklædt Frier.
Ti.	10.	-	15. Regimentets Datter.
To.	12.	-	54. Eventyret paa Maskeraden.
F.	13.	-	36. Ude og hjemme; 3. En forklædt Frier.
L.	14.	-	38. Kong Rénés Datter; 72. Toreadoren.
S.	15.	-	117. Maskeraden; 45. En Søndag paa Amager.
M.	16.	-	19. Norma.
Ti.	17.	-	46. Indbildt Syge; 4. En forklædt Frier.
To.	19.	-	5. Sardanapal.
F.	20.	-	11. Kongens Læge.
L.	21.	-	118. Maskeraden; 15. Soldaterløier.
S.	22.	-	16. Regimentets Datter.
M.	23.	-	25. Den Vægelsindede; 16. Soldaterløier.
To.	26.	-	17. Soldaterløier; 46. En Søndag paa Amager; 39. Bellman (uden Abon.).
F.	27.	-	13. Livet i Skoven.
L.	28.	-	37. Ude og hjemme; 11. Psyche.
S.	29.	-	142. Den Stundesløse; 18. Soldaterløier.
M.	30.	-	38. Ude og hjemme; 73. Toreadoren.
Ti.	31.	-	96. Henrik og Pernille; 19. Soldaterløier; 40. Bellman.

1851.

O.	1.	Jan.	1. Kjærlighedens Forsyn (uden Abon.).
To.	2.	-	5. En forklædt Frier; 24. Conservatoriet.
F.	3.	-	2. Kjærlighedens Forsyn.
L.	4.	-	74. Jægerbruden.
S.	5.	-	12. Tonietta.
M.	6.	-	3. Kjærlighedens Forsyn.

Ti. 7. Jan. 8. Mariotta.
To. 9. - 12. Kongens Læge.
F. 10. - 84. Stumme i Portici.
L. 11. - 4. Kjærlighedens Forsyn.
S. 12. - 84. Julestuen; 14. Slægtningene; 25. Conservatoriet.
M. 13. - 9. Mariotta.
Ti. 14. - 32. Svend Dyrings Huus.
To. 16. - 20. Norma.
F. 17. - 27. Tjeneren sin Herres Medbeiler; 47. En Søndag paa Amager.
L. 18. - 14. Livet i Skoven.
S. 19. - 39. Ude og hjemme; 18. Abekatten.
M. 20. - 17. Regimentets Datter.
Ti. 21. - 5. Kjærlighedens Forsyn.
To. 23. - 82. Den Gjerrige; Sang af Tenoristen Martini.
F. 24. - 13. Tonietta.
L. 25. - 38. Familien Riquebourg; 6. En forklædt Frier.
S. 26. - 69. Guldbaasen.
M. 27. - 119. Maskeraden; 15. Slægtningene.
Ti. 28. - 39. Kong Renés Datter; 26. Conservatoriet.
O. 29. - 4. Kong Lear (uden Abon.).
To. 30. - 64. Barberen i Sevilla (Opera).
F. 31. - 38. Familien Riquebourg; 19. Abekatten.
L. 1. Feb. 5. Kong Lear.
S. 2. - 82. Ungdom og Galskab.
M. 3. - 13. Kongens Læge.
Ti. 4. - 65. Barberen i Sevilla (Opera).
To. 6. - 6. Kjærlighedens Forsyn.
F. 7. - 16. Slægtningene; 27. Conservatoriet.
L. 8. - 21. Norma.
S. 9. - 33. Møllen i Marly (Jfr. Hollenstedt d. s. Marquisen); 48. En Søndag paa Amager.
M. 10. - 25. Statsmand og Borger (Jfr. Lumby, ɔ: Fru Recke d. s. Celestine).

Ti. 11. Feb. 39. Familien Riquebourg; 111. Recensenten og Dyret.
To. 13. - 6. Kong Lear.
F. 14. - 34. Møllen i Marly; 74. Toreadoren.
L. 15. - 33. Svend Dyrings Huus.
S. 16. - 26. Statsmand og Borger.
M. 17. - 15. Livet i Skoven.
Ti. 18. - 7. Kong Lear.
To. 20. - 40. Familien Riquebourg; 75. Toreadoren.
F. 21. - 1. Scheik Hassan; 41. Bellman.
L. 22. - 27. Statsmand og Borger.
S. 23. - 2. Scheik Hassan; 28. Conservatoriet.
M. 24. - 32. Slottet Montenero.
Ti. 25. - 40. Ude og hjemme; 17. Slægtningene.
To. 27. - 3. Scheik Hassan; 20. Soldaterløier.
F. 28. - 83. Ungdom og Galskab.
L. 1. Marts. 70. Guldbaasen.
S. 2. - 99. Jeppe paa Bjerget; 76. Toreadoren.
M. 3. - 100. Jeppe paa Bjerget; 49. En Søndag paa Amager.
Ti. 4. - 28. Tjeneren sin Herres Medbeiler; 20. Abekatten.
O. 5. - 4. Scheik Hassan; 77. Toreadoren (uden Abon.).
To. 6. - 101. Jeppe paa Bjerget; 42. Bellman.
F. 7. - 8. Kong Lear.
L. 8. - 33. Slottet Montenero.
S. 9. - 14. Kongens Læge.
M. 10. - 5. Scheik Hassan; 12. Psyche.
Ti. 11. - 22. Norma.
O. 12. - 9. Kong Lear (uden Abon.).
To. 13. - 34. Slottet Montenero.
F. 14. - 102. Jeppe paa Bjerget; 50. En Søndag paa Amager.
L. 15. - 6. Scheik Hassan; 29. Conservatoriet.
S. 16. - 18. Regimentets Datter.

M.	17.	Marts.	41. Familien Riquebourg; 112. Recensenten og Dyret.
Ti.	18.	-	7. Scheik Hassan; 46. Hemmeligheden.
To.	20.	-	80. Bagtalelsens Skole.
F.	21.	-	35. Slottet Montenero.
L.	22.	-	103. Jeppe paa Bjerget; 47. Hemmeligheden.
S.	23.	-	10. Kong Lear.
M.	24.	-	66. Barberen i Sevilla (Opera).
Ti.	25.	-	104. Jeppe paa Bjerget; 78. Toreadoren.
O.	26.	-	12. Væringerne i Miklagard (uden Abon.).
To.	27.	-	41. Ude og hjemme; 48. Hemmeligheden.
F.	28.	-	28. Statsmand og Borger.
L.	29.	-	85. Stumme i Portici.
S.	30.	-	8. Scheik Hassan; 79. Toreadoren.
M.	31.	-	14. Tonietta.
Ti.	1.	Apr.	36. Slottet Montenero.
To.	3.	-	21. Dronning Margareta.
F.	4.	-	21. Soldaterløier; 1. Kermessen i Brügge.
L.	5.	-	18. Slægtningene; 2. Kermessen.
S.	6.	-	42. Familien Riquebourg; 105. Jeppe paa Bjerget.
M.	7.	-	11. Kong Lear.
Ti.	8.	-	13. Væringerne i Miklagard.
O.	9.	-	9. Scheik Hassan; 3. Kermessen (uden Abon.).
To.	10.	-	19. Slægtningene; 4. Kermessen.
F.	11.	-	34. Svend Dyrings Huus.
M.	21.	-	16. En Fødselsdag i Slutteriet; 5. Kermessen (uden Abon.).
Ti.	22.	-	17. En Fødselsdag i Slutteriet; 6. Kermessen.
To.	24.	-	58. Joseph og hans Brødre.
F.	25.	-	59. Joseph og hans Brødre.
L.	26.	-	19. Regimentets Datter.
S.	27.	-	14. Væringerne i Miklagard.
M.	28.	-	18. En Fødselsdag i Slutteriet; 7. Kermessen.
Ti.	29.	-	60. Joseph og hans Brødre.

To.	1.	Mai.	1. Dronning Marguerites Noveller.
F.	2.	-	67. Barberen i Sevilla (Opera).
L.	3.	-	2. Dronning Marguerites Noveller.
S.	4.	-	43. Familien Riquebourg; 8. Kermessen.
M.	5.	-	108. Don Juan (Opera).
Ti.	6.	-	16. Livet i Skoven; Concert af Violinisten Herwig.
O.	7.	-	3. Dronning Marguerites Noveller (uden Abon.).
To.	8.	-	20. Regimentets Datter.
F.	9.	-	40. Kong Renés Datter; 9. Kermessen.
L.	10.	-	26. Den Bægelsindede; 19. En Fødselsdag i Slutteriet.
S.	11.	-	79. Preciosa. (L. Zincks Dødsdag.)
M.	12.	-	4. Dronning Marguerites Noveller.
Ti.	13.	-	80. Preciosa (Mad. Kellermann sandset sidste Gang).
O.	14.	-	5. Dronning Marguerites Noveller (uden Abon.).
L.	17.	-	109. Don Juan (Opera).
S.	18.	-	10. Scheik Hassan; 51. En Søndag paa Amager.
M.	19.	-	81. Preciosa.
Ti.	20.	-	52. En Søndag paa Amager; 10. Kermessen.
To.	22.	-	20. En Fødselsdag i Slutteriet; Sang af Mad. Nebden; 11. Kermessen.
F.	23.	-	6. Dronning Marguerites Noveller.
L.	24.	-	82. Preciosa; Sang af Mad. Nebden.
S.	25.	-	7. Dronning Marguerites Noveller.
M.	26.	-	18. Prindsen af China.
Ti.	27.	-	8. Dronning Marguerites Noveller.
O.	28.	-	9. Dronning Marguerites Noveller (Henri, W. Wiehes sidste Rolle) (uden Abon.).
F.	30.	-	19. Prindsen af China.
L.	31.	-	20. Prindsen af China (Stella, Jfr. Rantzaus sidste Rolle).

I de 101 Aar, der vare forløbne fra Theaterbygningens Aabning indtil Heibergs Tiltrædelse, havde den danske Skueplads havt 15 Chefer og 41 Meddirecteurer. De fleste af disse 56 Mænd betraadte deres Embede med den bedste Villie til at fremme Personalets Tarv; af Nogle var der ogsaa ofte i Gjerning viist baade Evne og Redebonhed til at gjøre det. Alligevel havde ikke en eneste af dem ved sin Bortgang kunnet glæde sig ved Forsikkring om, at hans Embedsvirksomhed havde erhvervet ham Agtelse og Hengivenhed. Tvertimod: endog den Chef eller Directeur, der fra alle Sider havde fundet den hjerteligste Modtagelse, fik snart at mærke, at den især skyldtes Enhvers Forventning om, ved ham at komme til brillante Roller, Gagetillæg eller anden Avantage, og at han, ved ikke at kunne opfylde ubeføiede Ønsker, hurtigt faldt saa dybt i gunstigt Omdømme, at han blev Skive for capricieuse Tracasserier, Chicaner og Spydigheder, fornemmelig fra dem, som mest krybende havde søgt at tilsmigre sig hans Bevaagenhed. Den saa hjerteligt og inderligt Modtagne maatte i Almindelighed høre, at hans Afgang blev udraabt som en Lykke for „Kunsten": ved et Theater er det nemlig altid Kunsten, i hvis Navn Ostentation, Forfængelighed og Egennytte yttre Harme over ikke at see deres Forhaabninger eller Fordringer opfyldte. Warnstedt, som havde frelst Theatret fra Undergang, forbedret Personalets Kaar, hævet det i offenlig Anseelse, behandlet Enhver, der viste Talent eller endog blot god Opførsel, med en hos en Directeur hidtil ukjendt Agtelse, og været de Fleste en trofast Veileder, Beskytter og Velgjører: Warnstedt var, efter under sin hele Bestyrelsestid at have maattet kæmpe mod Vrangvillie, Raahed og lave Intriguer, gaaet bort med Tak til Kronprindsen, for „at han paa en ham hædrende Maade havde friet ham

ud af et Embede, hvori han i 14 Aar havde været accableret med Utaknemmelighed og Bagvaskelse." Hans Eftermand, Greve Ahlefeldt, begyndte sin Chefsvirksomhed under Jubel: af Forfatterne, fordi han gav høie Honorarer; af Personalet, fordi han udvirkede Eftergivelse af dets Gjæld til Theatret; og af Publikum, fordi han strax paa flere Maader sørgede for dets Beqvemmelighed. Allerede tre Maaneder efter var han en fordømt Mand: af Forfatterne, fordi han ikke ubetinget vilde antage deres Stykker; af Personalet, fordi han skyndte paa Indstuderingen af nye Stykker og ikke, istedetfor at opnaae Eftergivelse for de Gjældbundne, havde skaffet hver Enkelt en Foræring af et Qvartals Gage; og af Publikum — fordi det troede paa Snak og hørte Forfattere og Personale nu nedrive ham ligesaa ivrigt, som de for et Fjerdingaarstid siden havde ophøiet ham. Da han, efter to Aars Forløb, „priste sig lykkelig ved at slippe ud af Myretuen," blev han endog af sine tidligere Lovtalere forfulgt med falske Beskyldninger for mislig Omgang med Theaterkassen. Endogsaa den urbane, i alle sine Berørelser med Personalet venlige og forekommende Walterstorff, der endydermere viste en meget delicat Rundhaandethed, blev saa trættet af Bryderier og Miskjendelser, at han var glad ved, efter ikke mere end tre Aars Styrelse, at blive sendt til Vestindien, for at modtage de danske Øer af Englænderne, „hvad der," som han sagde til Kierulf i det Directionsmøde, hvori han tog Afsked med ham, „vel vilde skaffe ham alvorligere, men neppe flere eller ærgerligere Difficulteter, end han havde havt som Theaterchef." Hvad der havde gjort disse og andre Bestyrere deres Embedsførelse saa ulidelig, at de higede efter at blive befriede fra den, var imidlertid kun Ubehageligheder med Enkelte. De fremragende Kunstnere — der forresten baade i Antal og

artistisk Værd stode betydeligt over dem, som Theatret nu kunde gjøre sig til af, — havde hver for sig givet deres Utilfredshed med Directionsmedlemmer Luft i Gnaveri, Sarkasmer og undertiden endog drøie Uartigheder; men aldrig var det faldet dem ind at slaae sig sammen for at tilvende sig Myndighed ved Siden af Bestyrelsen, endsige for at omordne eller endog styrte den. Nu var det blevet heelt anderledes. Siden Journalisterne i 1834 vare komne efter, at de ikke behøvede uden videre at underkaste sig den bestaltede Censors Tykke, men kunde fordre sig tiltalte for Domstolene, havde Bladene med stor Iver søgt at vinde Interesse, ved hyppigt at bringe ikke altid paalidelige, men som oftest meget bestemt fremførte Efterretninger, Domme og Meninger om alle Arter af offenlige Forhold og Anstalter. Theatret hørte til dem, som man helst tog under Behandling, og det ikke mindre i administrativ, end i kunstnerisk Henseende. Denne Omstændighed var ikke bleven ubenyttet af den Clique, som de sidste Aars idelige Directionssplid havde givet et Par sceniske Notabiliteter, der vare ligesaa driftige i Intrigue som dygtige i Kunsten, god Leilighed til at danne, for derved at tilvende sig styrende Indflydelse. Tilmed at den for Personalet prædikede Kunstnernes utvivlsomme Berettigelse til at deeltage i Theatrets Ledelse, forsømte dens insinuante Hovedpersoner ikke at gjøre sig behagelige for Bladredacteurerne og at bearbeide dem, ved i amusant Omgang at forsyne dem med Theaternyheder og more dem med vittig Spot og badinerende Udgydelser over de Directionsmedlemmer, mod hvilke Bladene skulde forledes eller ægges til Angreb. Disse Machinationer havde ikke forfeilet deres Maal: de vare ikke slaaede an paa den sindige „Kjøbenhavnspost", som tvertimod jævnligt afklædte og revsede dem; men de større Blade vare

blevne mere eller mindre besnærede af dem, og havde allerede under Riven imellem Levetzau og Collin saa geskjæftigt gaaet Cliquens Ærinde, at den i høi Grad maatte takke dem for, at Collin, der i saa mange Retninger havde gjort sig høi-fortjent af Staten, og hvem enhver Enkelt i Theaterpersonalet stod i Taknemmelighedsgjæld til, var bleven nedsat i Hobens Omdømme, for at man kunde faae ophøiet Levetzau, hvis fortidige Embedsførelse saa lidet havde gjort ham fortjent af Fædrelandet, at den havde paadraget ham Afskedigelse, og som hverken vidste ind eller ud i Theatrets Anliggender. De kjøbenhavnske Blade udgøde nafladeligt Harme over, at den tydske Presse gjorde sig til Talsmand for Schleswigholsteinismen, uagtet Wühlernes Vaaben vare Sandhedsforvendelse, Bagvaskelse og falsk Fremstilling. For den tydske Presse var der dog nogen Undskyldning deri, at Hertugdømmernes ansete ste Statsretskyndige høitideligt forsikkrede og, ved spidsfindig Fortolkning af gamle Documenter, ligesom ogsaa af selve den danske Regerings hidtidige Forhold, syntes klart at bevise, at Reisningen var en ligefrem Nødvendighed af at forsvare ubestridelige Rettigheder. For vore imod Tydskernes Rænker saa heftigt ivrende Blade var derimod ingen Undskyldning, naar de, netop til samme Tid, toge sig af en cabalerende Theaterclique, da de ikke blot vilde have havt let ved at faae at vide, at den brugte just de samme Vaaben, som Schleswigholsteinismen, men de endog vidste det. Ikke nok med, at Redacteurerne personligt vare overbeviste om den lave moralske Natur i Cliquens ledende Aand: de hørte alle erkjendt retskafne Theaterpersoner udtale sig skarpt dadlende om dens egennyttige, de mindre heldigt stillede Kunstfæller undertrykkende Hensigter, og, ikke længere tilbage end i 1843, havde endydermere „Fædrelandet“, ligesaavel som „Kjøbenhavns-

posten", med fuld Kundskab om hvem der var dens Ledere, fundet sig foranlediget til meget haardt at tilrettevise den og dens Tilhang for den Anmasselse, hvormed den da, igjennem en Adresse til Kongen, havde, ved falsk Fremstilling søgt at tilliste sin personlige Interesse Raaderum. Den paa Publikums Masse stærkt indvirkende Understøttelse, som Bladene desuagtet ydede Oppositionen, havde ganske forandret dennes Væsen. Det var ikke mere snart En, snart en Anden af „de Første", som af og til „gav Ondt af sig", eller gjorde Bestyrelsen „Helvede hedt" ved uventede Sygdomsanmeldelser og Brangvillie, — det havde Begjærlighed efter Feu saa temmeligt sikkret imod, — nei, nu var det nogle faa Herskesyge, der tillagde sig Navn af „Theatrets Bærere", som havde sluttet sig sammen og skaffet sig et echogivende Tilhang af mindre Ansete, der vilde underordne sig dem, for at nyde Godt af deres Indflydelse. Ledernes Politik gik ud paa: for den Intrigue, som Øieblikket gjorde dem gunstigt at sætte igang, at skabe sig Udgangspunkt fra en lille Meddelelse, hvilken en af dem discursive fik Redacteuren af et eller andet Blad forledet til at optage, uden at han i Almindelighed anede dens Hensigt, men som de, saasnart den var offenliggjort, vidste at commentere og udmønte i Rygter saaledes, at den ved Bysnak fik hurtig Udbredelse og gjorde den tilsigtede Virkning.

Den Forsonlighed og Glæde, som Bevægelsesmændene strax ved Heibergs Tiltrædelse havde ilet med at forsikkre ham om, syntes at maatte give paalidelig Borgen for, at Cliquen fandt sig beroliget ved Overbeviisning om, at der i ham var givet Theatret en Directeur efter dens Hjerte, og at den derfor nu vilde opgive den Agitation, som den, for at fortrænge Collin, saa ivrigt og uafladeligt havde holdt

igang under den afgaaede Direction. I Begyndelsen af Heibergs Embedsførelse lod det ogsaa virkelig til at ville blive Tilfældet; Eliquen bemærkede imidlertid snart, at han ikke, for at bevare sig dens Gunst, vilde gjøre sig til dens Mandatarius og først og fremmest sørge for til Repertoiret at vælge Stykker, hvori den fortrinsviis kunde komme til at glimre og faae sine allerede store Feuindtægter endydermere forøgede paa de udenfor den Staaendes Bekostning; men at han tvertimod, for at sikkre Tjenestens gode Gang, lagde an paa at fordele den paa Personalet og give de Yngre Leilighed til Virksomhed. Da Lederne, hos hvem den pecuniaire Interesse gik fremfor Alt, fandt sig skuffede i deres Forventninger, kom de hurtigt tilbage til deres tidligere Sammenhold i at fortrædige Bestyrelsen. I afvigte Saison var der gjort en Begyndelse med, at man, efter at have foranlediget Publikum sat i Bevægelse ved Meddelelse om, at „Theatret sandsynligviis, i Nielsen, vilde miste en af sine bedste Prydelser," deraf tog Anledning til at udsprede, at Nielsens Forlangende om Afsked ene og alene var begrundet i, at Heiberg gjorde ham umuligt at tjene under ham: Noget, som Nielsen, uagtet han skriftligt stadigt fastholdt, at ene og alene Sygdom foranledigede ham til at ønske Afsked, selv bestyrkede, ved mundligt — ligesaa stadigt — at fastholde, at han blev dreven dertil, fordi Heiberg ikke var til at komme ud af det med, hvilket igjennem hele Saisonnen havde vedligeholdt Røre og paadrog Heiberg en stor Deel af det virkelig kunstelskende Publikums Misfjendelse.

I denne Saison skulde der atter reises en Storm imod ham. Denne Gang var det Frygten for at miste en Sangerinde, hvormed man vilde bringe Publikum i Bevægelse, og da „Berlingske Tidendes" Redacteur, — som overhovedet

altid strax med stor Vigtighed var paafærde til, uden Undersøgelse eller Overveielse, rask at sætte sin Trumf paa Alt, hvad en Theaterperson gav ham at løbe med, til at tjene med gode Raad og Formaninger, og til at fremsætte sine trivielle Betragtninger som afgjørende Domme, — især lod sig være særdeles magtpaaliggende at forbinde sig Theatrets Damer, ved med megen Suffisance at tilsige dem sin journalistiske Protection, saa blev det denne Gang ham, som skulde slaae Allarm.

Den 8de Septbr. blev en til om Aftenen anmeldt Søndagsforestilling: „Abekatten“ og Balletten „Conservatoriet“, tilbagekaldt, fordi Hoppe Kl. 11 meldte sig syg. Allerede Dagen efter hed det i „Berlingske Tidende“: „Det er beklageligt, at en Upasselighed af et Medlem af Balletpersonalet skal kunne bevirke Theatrets Lukning, hvorved Kassen lider et Tab af vistnok i det mindste 500 Rdlr.“ Forestillingen skulde ikke gives for Abonnenter, men for dem, som toge Billetter til den under Forudsætning af, at den vilde faae just det Indhold, for hvis Skyld Billetterne bleve tagne, og som Theatret ved Salget forpligtede sig til at give den. Det var derfor ganske i sin Orden, at Forestillingen for deres Vedkommende, der, ved at kjøbe Billetter inden Kl. 11, vare de Eneste, som til den Tid havde Fordring paa en Forestilling, blev tilbagekaldt, naar der ved det nævnte Klokkeslet indtraadte en Hindring, som gjorde umuligt at give den det anmeldte Indhold. Og dette var Tilfældet; thi det „Medlem af Balletpersonalet“, hvis Medvirken „Berlingske Tidende“ nu fandt for godt at betragte som en saadan Bagatelle, at hans Upasselighed ikke maatte kunne være til Hinder for Forestillingen, havde en Hovedrolle med et betydeligt Solodandsparti, hvortil der ikke var nogen taalelig Doublant og

som i alt Fald ikke kunde læres og tilstrækkeligt prøves med det øvrige Personale i Løbet af nogle Timer. Paa en sommerlig Søndagaften at opføre en i Hast tilveiebragt, ikke ordenlig bekjendtgjort Forestilling, og det dertil uden den, efter tre Maaneders Ferie, nødvendige Prøve vilde ikke blot have givet slet Huus, men let være blevet Theatret til Skam. At Huset blev lukket paa Grund af Upasselighed var desuden ikke noget Usædvanligt: i Saisonnen 1847—48 var det skeet endog to Gange, den ene endydermere en Abonnementsaften, uden at „Berlingske“ eller nogen Anden havde taget Forargelse deraf. Derimod havde Heiberg i forrige Saison tilveiebragt en Abonnementsforestilling af „Henrik og Pernille“ og „Et Eventyr i Rosenborghave“ efter at Rosenkilde kun en Time førend Begyndelsen havde meldt sig syg til „Den indbildt Syge“. Anken var saaledes meget ubeføiet; den viste sig tillige at være endnu mere ubetimelig: medens den forrige Bestyrelse i 1847—48 kun havde kunnet give 28 Søndagsforestillinger opnaaede Heiberg i denne at give 35, hvorved der efter „Berlingskes“ anførte Calcul maa være indkommet „i det mindste“ 3500 Rdlr. mere!! Grunden til at Redacteuren nu følte sig dreven til at udbryde i „Beklagelse“ over, hvad han ikke havde holdt for værdt at ændse under den forrige Direction, var ogsaa kun, at det skulde gjøres Publikum vitterligt, hvorledes Heiberg ikke viste tilbørlig Omhu for at holde fast paa, hvad der var Theatret til Fordeel, thi det var at haabe, at en saadan Mindelse om, at han af et indflydelsesrigt Blad blev seet stærkt paa Fingrene, nok vilde ængste ham til at vise sig føielig i den Sag, som egenlig skulde bringes frem, og som Redacteuren, der havde lovet at støtte den med sin Formaaenhed, gik ud paa at incaminere med en efter Anken følgende Notits, der lød:

„Som vi erfare agter vor fortrinligste Sangerinde, Jfr. Bergnehr, at søge sin Afsked. Vi haabe, at de Aarsager, som muligen have foranlediget hende til denne Beslutning, kunne bortryddes." Theatrets Bevægelsesparti forsømte ikke, heraf at tage Leilighed til travlt at udbrede Klager over, at Tilstanden var under Heiberg bleven saa jammerlig, „at en Dandserungdom kunde tvinge ham til at lukke Huset," og at han endda vilde forværre den, ved, efter at han havde lagt sig saaledes ud med Nielsen, at denne „snart vilde gaae og tage Tragedien med sig," ogsaa at gjøre „vor første Sangerinde hendes Stilling saa ulidelig, at hun havde besluttet øieblikkeligt at tage Afsked, hvorved det vilde lykkes ham ogsaa at faae gjort Ende paa Operaen." Atter denne Klage var uden Grund fra Heibergs Side og tillige ubetimelig. Da Jfr. Bergnehr i 1844 var taget hertil fra Sverrig, for at søge Ansættelse som Elev, blev der fra 1ste Aug. tilstaaet hende fri Sangskole, fri Underviisning i det danske Sprog, frit fuldstændigt Underhold i et godt borgerligt Huus og 100 Rdlr. aarligt til Klæder. Fra Novbr. 1845, da hun debuterede, tillagdes hende 300 Rdlr. aarligt, hvorimod Betalingen for Logi, Kost og Klæder bortfaldt. I 1849 havde hun opnaaet 600 Rdlr. i fast Gage og hendes Feu for Saisonnen 1849—50 blev 255 Rdlr. Desuden havde den forrige Direction forundt hende at give paa Hoftheatret en Forestilling af „Ungdom og Galskab", som den i den Anledning lod paany indstudere, og tillige fik hun Tilladelse til strax efter Beneficen, uagtet der var over en Maaned tilbage af Saisonnen, at tage til Stockholm, for at give Gjæsteroller. Ved Heibergs Tiltrædelse var hun endnu fraværende — dengang i London — saa at han havde maattet savne hendes Tjeneste i foregaaende Saisons første sex Uger. Tilligemed

efter sin Hjemkomst at melde sig hos Heiberg til Tjeneste fremkom hun med Forlangende om, at der fra Begyndelsen af 1850 skulde tillægges hende den fastsatte høieste Gage: 1000 Rdlr., for hvilken hun vilde blive ved det danske Theater, „uagtet man i hendes Fødeland havde gjort hende meget bedre Tilbud." Heiberg forsikkrede, at han vilde lade sig være magtpaaliggende at virke til hendes Forlangendes Opfyldelse; men da han erfarede, at Ministeren ikke vilde gaae ind paa en Indstilling, hvorefter hun, medens det faldt vanskeligt at skaffe andre Fortjente en ringe Gageforbedring, paa engang skulde have 400 Rdlr. Tillæg, androg han paa at give hende 210 Rdlr., hvorved den faste Gage blev 810 Rdlr., som han troede, at hun vilde finde sig tilfreds med, saameget mere da han, ved at forøge hendes Repertoire med brillante Roller, vilde søge at skaffe hende betydelig Forbedring i Feu, hvilket han virkelig ogsaa saa redeligt gjorde, at den i denne Saison gik op til 444 Rdlr. Han kunde imidlertid ikke sætte igjennem, at de 210 Rdlr. bleve lagte til den faste Gage, men fik dog udvirket, at de fra 1ste April 1850 tilstodes hende som „staaende" aarlig Gratification. Det skulde synes, at Jfr. Bergnehr, efter for fire Aar siden at være fremtraadt som en i et Aar for Theatrets Regning kostet, klædt, logeret og underviist Begynderinde, maatte finde sig tilfreds med en Stilling, der sikkrede hende mindst 1200 Rdlr. aarlig, og som hun turde stole paa, at Directeurens store Velvillie for hende vilde i den nærmeste Fremtid søge Leilighed til at gjøre hende endnu gunstigere. Det var hun imidlertid saa langt fra at finde sig, at hun, paa Grund af, at Heiberg ikke havde formaaet at skaffe hende, hvad han kun kunde gjøre Forestilling om, men som hun paastod, at han havde givet hende Løfte paa, den 31te August 1850 — to Dage førend Saisonnen skulde

aabnes — skrev: „... Jeg nødsages derfor at erklære Hr. Etatsraaden, at jeg ikke kan være tjent med at henslide mine Ungdomsaar ved et Theater, hvor jeg ikke engang er sikkret den Gage, Directeuren har lovet mig, og tager mig derfor den Frihed at udbede mig Hr. Etatsraadens bestemte Svar om der fra den 1ste Septbr. kan blive mig tilstaaet 1000 Rdlr. Gage, da jeg i modsat Fald anseer mit Engagement for hævet." Da det lod sig forudsee, at Heiberg ikke, med den bedste Villie, vilde være istand til paa staaende Fod at give et afgjørende Svar paa denne kategoriske Opfordring, var „Berlingske Tidende" strax bleven sat i Kundskab om, hvad Jfr. Bergnehr „agtede" at gjøre, for at den med sit Varsko kunde sætte Publikum i Frygt for Tabet af sin „fortrinligste Sangerinde," og derved vække et Røre, der skulde ængste Heiberg til dog at fremskynde en Afgjørelse saasnart som muligt og saaledes, som den blev forlangt. — Ligesom strax i den forrige Saisons Begyndelse skulde „Fædrelandet" strax i dennes ikke forsømme at vække Sensation imod Heiberg. Allerede anden Aften efter at Berlingeren havde stillet ham under Tiltale, var „Fædrelandet" paa Pletten, for at styrke og udvide den i en hvas Artikel, som begyndte: „Det er under sørgelige Varsler vort kgl. Theater har begyndt Saisonnen;" og ikke blot angreb Heiberg, fordi han havde ladet de to Søndage hengaae uden Forestilling, og ved den „Uenighed", hvori han efter Rygte var med „vor første Sangerinde", som endog derved skulde „være foranlediget til at tænke paa at søge sin Afsked," udsatte Theatret for at tabe endnu en Søndagsforestilling; men endydermere gjorde ham til Brøde, at han to Onsdage ikke havde givet Forestilling, hvilket Alt skulde medføre, at der var opoffret, ikke blot, som Berlingeren calculerede, 500 Rdlr., nei, — „en sikker Ind-

tægt af mindst 2000 Rdlr.", hvorfor „denne Begyndelse bliver høist forbausende og er næsten ikke til at forklare, uden at vi maatte antage, at Bestyrelsen havde ladet det skorte paa Iver og Omhu." Naar det bemærkes: at den „sørgelige" Undladelse af at give to Søndagsforestillinger den ene Gang havde gyldig Grund i det anførte Sygdomsforfald, og den anden Gang i, at der til en Nationalfest i Kongenshave var fra Theatret blevet forlangt en betydelig Bistand, for hvis Negtelse, saavelsom for en Forestilling den Aften, der vilde have gjort det forventede stærke Festbesøg anseligt Afbræk, „Fædrelandet" sikkert ikke skulde have undladt at give Directeuren en alvorlig Irettesættelse; at „Fædrelandet" kun havde behøvet at give lidt Tid for at faae at see, at den Forestilling, over hvis befrygtede Tab det gjorde saa store Ophævelser, virkelig kom til at gaae, og med fuldt Huus; og at den forrige Direction, uden at „Fædrelandet" nogensinde havde følt sig opfordret til Anke, ikke i sine tre sidste Saisonner havde begyndt Onsdagsforestillinger førend respective den 7de, 13de og 25de Octbr., medens Heiberg i forrige Saison havde givet den første allerede den 3die Octbr.: da bliver det „Fædrelandet", der „høist forbausende" allerede forraader en saa stærk forudfattet Uvillie imod Heiberg, at man har kunnet ophidse det til saa aldeles grundløst at paatrænge Publikum Tvivl om hans Iver og Omhu for den ham anbetroede danske Skueplads. Det Tryk, som „Fædrelandet" havde lagt paa sin Anke, ved at optage Berlingerens Beklagelse over, at Jfr. Bergnehr agtede at søge sin Afsked, blev uden Følge, thi efter at Heiberg forgjæves havde bestræbt sig for at bevæge hende til at afvente Udfaldet af hans Forsøg paa at faae hendes Forlangende bevilget, tog han Sagen kort og anmodede hende om at fremsætte det skriftligt.

Først Dagen efter, at „Fædrelandet", for at anfalde Heiberg, aldeles usædvanligt var kommen til Samstemning med „Berlingske Tidende", gav Jfr. Bergnehr lidt Mere end løs Snak til at sætte Publikum i Alteration med, idet hun skriftligt søgte om Afsked, men under den uklare Forudsætning, „at der ikke kunde tilstaaes hende 1000 Rdlr." Herpaa meddeelte Heiberg hende Dagen efter, at der ikke behøvedes nogen Ansøgning eller kongelig Resolution for at det skulde være hende, som Enhver, tilladt at aspirere til den høieste Gage og kunne „blive tilstaaet 1000 Rdlr."; han maatte derfor anmode hende om at indsende en anden Ansøgning, indeholdende den i Brevet til ham stillede Betingelse: „at hun strax vilde have 1000 Rdlr. i Gage eller sit Engagement betragtet som hævet." En saadan Ansøgning „skulde han ufortøvet befordre og anbefale, hvorimod han ikke kunde befatte sig med den indgivne, der aldeles gik udenom det virkelige Spørgsmaal." Virkningen af dette Svar blev, at Jfr. Bergnehr ikke drev Sagen videre, medens Heiberg derimod ikke undlod efter Evne at imødekomme hende og udvirkede, at den staaende Gratification allerede tre Maaneder efter blev, som Tillæg, optaget i hendes Gage: Noget, hvorved hun vel hverken vandt Forøgelse i sin Indtægt eller større Sikkerhed for den; men dog opnaaede den Tilfredsstillelse at kunne troe, at hun havde tilvunget sig Opfyldelse af hendes i Brevet til Heiberg yttrede Forventning om, „at Gratificationen i det mindste var bleven forandret til fast Tillæg." Allerede fire Maaneder efter lykkedes det Heiberg at faae hendes Gage forbedret med et Tillæg af 100 Rdlr. — Med Hensyn til Anken over, at Heiberg forsømte Opførelse af Onsdagsforestillinger til Indtægt for Kassen, vare „Fædrelandets" Lamentationer ogsaa ubetimelige: Heiberg begyndte

dem den 9de Octbr. og gav 13. Vel havde den foregaaende Direction i sin sidste Saison givet ikke mindre end 21, men i sin næstsidste Saison drev den det kun til 4; da nu Heiberg i sin første Saison gav 12, blev der for ham og den foregaaende Direction i to Saisonner netop lige mange: 25.

Just da man, ved i Publikum at udbrede Rygte om, at nu var det ganske afgjort, at Jfr. Bergnehr vilde tage Afsked, havde faaet vakt stærkt Misnøie imod Heiberg, kunde „Flyvepoften" med Sandhed berette: „Det er ingen Hemmelighed, at dersom Heiberg ikke er nogen Ven af den saakaldte store Opera, da er det endnu mindre Tilfældet med den indflydelsesrige Deel af Theaterpersonalet, der betragter Operaen med skjæve Øine, som stridende baade mod Theatrets og deres personlige Tarv." At denne „indflydelsesrige Deel" iøvrigt havde agiteret Publikum med Rygtet om Jfr. Bergnehrs Afgang og for det anstillet sig oprørt over, at Heiberg stod i Begreb med at foraarsage Theatret et uopretteligt Tab, var derfor kun skeet for at gjøre Heiberg saa ilde lidt, at han skulde finde sig foranlediget til at opgive Directoratet, saa at de „Indflydelsesrige" igjen kunde komme til Magten, men ingenlunde af Interesse for Jfr. Bergnehr eller Operaen. En af dem havde tvertimod med megen Iver egget til at hun skulde fastholde sin Beslutning. Naturligviis! gik hun bort, kunde man vente, at Publikum vilde reise sig saaledes imod Heiberg, at ogsaa han maatte gaae bort, og da var „den indflydelsesrige Deel" snildt, uden at den kunde beskyldes for at have havt Noget dermed at gjøre, paa een Gang bleven af med baade ham og hvad den fandt for godt at stemple til „stor Opera."

Efter at det, ved Fasthed og Conduite, var lykket Heiberg hurtigt at lamme det skarpe Angreb, som blev gjort paa

ham strax i Saisonnens Begyndelse, indtraf ikke under dens øvrige Forløb Noget, der kunde benyttes til at hidse Bladene paa ham med et nyt. Havde Nielsen, i Skrivelser og Ansøgninger, gjenoptaget de i afvigte Saison saa vedholdende Besværinger, vilde det vel have været muligt af disse at kunne udfinde en eller anden af Heiberg begaaet saa stor Forsyndelse imod Kunsten eller Kunstnerne, at man dermed kunde have faaet tilveiebragt et offenligt Angreb; men under hele Saisonnen forholdt Nielsen sig saa rolig, at han end ikke i et eneste Klagebrev lod høre fra sig. Inden Saisonnens Aabning havde Heiberg, tilligemed at forsikkre ham om, at det vilde gjøre ham meget ondt, hvis han ikke vedblev at yde Skuepladsen sin kunstneriske Bistand, saavidt hans Helbredstilstand vilde tillade, tilbudt, at der ikke skulde gjøres ham Anmodning om anden eller oftere Tjeneste, end han selv var villig til. I god Overeensstemmelse med sin Yttring, at „kun høi Betaling kunde friste ham til at spille Comedie," havde Nielsen besvaret dette Tilbud med, at det netop skulde være ham kjært, hvis Heiberg, uden Hensyn til hans Helbredstilstand, vilde kalde ham til Tjeneste i hvad og saa ofte det maatte være ønskeligt, da han nok selv skulde melde Forfald, dersom det blev nødvendigt. Ogsaa hans bittre Besværing over „den krænkende Tilsidesættelse, der var viist ham, ved at den Stand, han ved sin Kunst hørte til, blev ringeagtet som en Pariakaste," viste Heiberg sig i Gjerning ivrig for at afhjælpe, idet han erhvervede ham og Standen Emancipation og Æresopreisning, ved i Octbr. at udvirke hans og Rosenkildes Udnævnelse til Riddere af Dannebrog. Den eneste Understøttelse, som Uvillie imod Heiberg kunde finde i denne Saison, bestod derfor i den Aabenmundethed, hvormed Nielsen endnu stedse, naar det

onde Lune kom over ham, var paafærde til at lade sig forlyde med, at han nu ikke længer kunde holde ud ved Theatret under Heibergs Bestyrelse; men denne lille Understøttelse undlod forresten „den indflydelsesrige Deel“ ikke ved enhver Leilighed at benytte til at holde Gjæringen vedlige.

Saisonnen bragte kun tre nye originale Arbeider. Om det største: „Kjærlighedens Forsyn“, Lystspil i fem Acter af Overskou, hed det i „Fædrelandet“: „... Det forekommer os, som Forfatterens Arbeide, uagtet det vidner om stor Opfindsomhed og sindrig Beregning i Anlæget, uagtet det har mange smukke og effectfulde Scener, uagtet Dialogen er livlig og ret piquant, og om man end maa indrømme, at Overskou maaskee er kommen bedre fra sit dristige Forsøg paa at skrive et fransk, et scribesk Intriguestykke paa Dansk, end man, med al Agtelse for hans store Talent som Skuespildigter, turde vente, — det forekommer os, som om Stykket lider af et Par væsenlige Feil, der berøve det en stor Deel af dets Virkning.“ Derefter paapeges de i Stykket — som forresten ingenlunde har sit Mønster i de franske, scribeske Intriguestykker, men er componeret og udført i det spanske Intriguelystspils Aand, — forefundne Skrøbeligheder, som anføres især at være, „at de Sammenstød, Opdagelser og Overraskelser, som tjene til at gjøre Situationerne piquante, vel meget tilveiebringes paa een og samme Maade, nemlig ved en hemmelig Dør, ved at skjule sig bag Forhæng, Blomstertrapper og deslige, og stundom savne indre Sandsynlighed.“ Endnu mere end Motiveringens Svagheder, var det imidlertid Vanskeligheden for Publikum ved at følge den i spansk Stiil meget combinerede Intrigue, der var Skyld i, at Optagelsen af Stykket i dets Heelhed ikke svarede til det stærke Bifald for enkelte Scener og Situationer, der fik stor

Virkning ved Fru Heibergs fine og elskelige Udførelse af Valtentine, M. Wiehes ildfulde, chevalereske Fremstilling af Charlot, og Phisters mesterlige Spil som Magister Lériac, en gammel, godmodig Hovmester, der i sin Iver for at slippe ud af een Forlegenhed mere og mere kommer ind i andre, uden selv at kunne begribe, hvorledes det gaaer til. — H. Hertz's Treactslystspil „Scheik Hassan" var et smukt orientalsk Genrestykke. Uagtet Scheiken, der syntes at skulle være Hovedpersonen, ikke var bragt videre frem end til at staae i Mellemgrunden, og Expositionen lovede dybere Charakteerskildringer og interessantere Situationer, end den forøvrigt rask fremskridende Handling førte til at udvikle, var Stykket, ved nogle livfulde Scener og skjønne lyriske Partier i en i det Hele fængslende Fremstilling af Orientens Aand, Sæder og Eiendommeligheder, særdeles virkningsfuldt og fremkaldte levende Bifald, fornemmelig for de Scener, hvori enten Fru Heiberg, som den heftige og bydende, men henrivende elskværdige Suleika, eller Rosenkilde, som den lumpne, i sin Opiumsruus meget comiske Sidi Numan, vare medvirkende. — Vaudevillen: „En forklædt Frier", som ligeledes var af Hertz, men fremkom anonym, havde ikke Lystspillets Held. Den aldrende Frøkens Prostitution, ved at hun i en grov Leiekudsk, som kjører for Familien paa en Skovtour, indbilder sig at see en forklædt Frier og derfor, foruden at overvælde ham med Coquetteri, vil trænge ham ind i Selskabet, fandt man baade saa slet motiveret og stødende plump, at der ved hver Opførelse yttredes stærkt Mishag.

Det var som Tidens bedste og mærkeligste fremmede Nyhed, at Heiberg bragte Scribes Femactslystspil: „Dronning Marguerites Noveller" ind i Repertoiret. Det er ikke, paa ægte Lystspilviis, ved Conflicter, der opstaae fra Gjennem-

førelsen af en enkelt Intrigue, at Handlingen udvikler sig; den er, som i „Et Glas Vand", sammensat af en heel Række Intriguer, hvoraf den ene som den anden først begyndes, naar den foregaaende er bristet. Stoffet er imidlertid gjort saa piquant ved overraskende Vendinger, og i alle Partier behandlet med saa megen Aandfuldhed og rig Opfindsomhed i at frembringe fiintcomisk og interessant theatralsk Virkning, at Publikum uafladeligt fængsles af hvad der i Øieblikket siges eller foregaaer. Marguerite var en af Fru Heibergs, ved sjælfuld Fiinhed, gratiøst Lune og Adel i Holdning, Bevægelser og Tone, uovertræffelige Fremstillinger; M. Wiehe imponerede ved den simple, rolige Høihed, hvorigjennem han lod Carl den Femtes kolde, ironiserende Kløgt, lunefulde Despotisme og dæmpede Lidenskabelighed afvexlende komme til Frembrud, som forraadte hans Sjæls dybe Uro; W. Wiehe var herlig som den kjække, ildfulde Henri, og Phister skabte en meget original, ligesaa naturlig som pudseerlig Figur af den enøiede Babiesa. Stykket modtoges med glimrende Bifald. — At Heiberg ringeagtede engelsk dramatisk Digtning, og at han skyede at indlade sig paa noget Usædvanligt og Stort, naar det ikke med Sikkerhed kunde antages at ville give brillant Indtægt: det var Noget, som Uvillie imod ham med mange Forsikkringer søgte at gjøre til almindelig Mening. Et slaaende Beviis for, at der i begge Henseender skete ham stor Uret, gav han ved at optage Byrons Tragedie „Sardanapal", thi den gjorde Fordring paa baade kunstneriske og materielle Kræfter i usædvanlig høi Grad, uden at regne en meget betydelig Tidsanvendelse, og hvorvel Heiberg troede at kunne bringe den til en Opførelse, der skulde blive Theatret til Ære, havde han selv stærk Tvivl om, at den vilde blive søgt i Forhold til den Bekostning og

Anstrengelse, som den nødvendig maatte medføre. „Det skyldes Publikum engang at give det Forestilling om den moderne engelske Tragedie," sagde han, „og i Sardanapal vil det blive bekjendt med dens mest storartede Frembringelse. Men for at den skal skee sin Ret, maa der ogsaa skaffes den en storartet Opførelse, som maaskee ikke vil lønne sig. Imidlertid, det er en Opgave, som jeg kan forsvare at vove Noget paa." Og han gjorde Alt, hvad der stod i hans Magt, for at løse den saa glimrende som muligt. Besætning, Sceneordning, Udstyr og Prøver foretoges, efter nøie Overlæg, med største Omhu, og der sparedes Intet for ved charakteristiske og pragtfulde Dragter og Decorationer at understøtte Spillets Virkning. Opførelsen skete med megen Sikkerhed og gjorde i de faa pittoreske Situationer stor scenisk Effect, men Publikum fandt Digtningen for declamatorisk, mørk og monoton, og kun M. Wiehe, som Sardanapal, og Fru Heiberg, som Slavinden Myrrha, hævede sig til dens poetiske Høide, medens de fleste øvrige Spillende, i Mistillid til deres Rollers theatralske Virkning, lode savne Aand og Energi. Udfaldet blev, at Tragedien modtoges med Bifald, men maatte henlægges efter fem Forestillinger. — Det engelske Drama slog bedre an i Shakespeares «All's well, that ends well», der med Titlen „Kongens Læge" fremkom som Femactslystspil i Bearbeidelse af Sille Beyer, hvilket ikke kunde andet end, efter Sædvane, fremkalde Coteriets høirøstede Indignation over, at „hun og Heiberg atter vovede at vanhellige Scenen med en Forhutling af Shakespeare." At hun i sin rigtignok stærke, men kløgtige og smagfulde Omdannelse af Originalen meget heldigt havde bevaret dennes Romantik og theatralske Livfuldhed, tilligemed en overhovedet ypperlig Opførelse, hvori Fru Heibergs fiint gjennemførte henrivende elskværdige Helene,

M. Wiehes stolte, noble Bertram og Rosenkildes lunerige comiske Fremstilling af Skryderen Parolles vare Glandspartierne, tilintetgjorde imidlertid ganske Avindsygens slette Hensigt: Stykket modtoges med særdeles levende Bifald.

Et yderligere Vidnesbyrd baade om, at Heiberg, langtfra at nære Uvillie imod engelsk Dramadigtning, havde høiere Tanker om navnlig den shakespeareske, end nogen tidligere Directeur, og at han ikke skyede kraftig Stræben efter at vinde Publikum for det Usædvanlige og Store selv da, naar Fortiden varslede om, at det kun vilde føre til kostbare spildte Forsøg, gav hans Gjenoptagelse af „Kong Lear"; thi da dette mægtige Værk for 35 Aar siden var kommet frem som Nyhed, havde man maattet henlægge det efter den tredie slet besøgte Forestilling. Det dristige Foretagende kronedes med afgjort Held. Da Nielsens Opfatning af Lears Charakteer og de bratte Omskiftelser i hans Sjælstilstand var meget dybere og klarere end Ryges, og han havde anvendt en ham usædvanlig Omhu paa at indøve sig Rollen til udtryksfuld og correct Udførelse, blev Løsningen af denne colossale Opgave, hvori han atter forbausede Publikum med sin Stemmes overordenlige intensive Styrke og den Udholdenhed, med hvilken han udviklede stor physisk Kraft, ham til en glimrende Triumf. Lear var en af hans grundigst overtænkte og allerherligst gjennemførte Fremstillinger: et i alle fine Fortoninger poetisk og ypperligt sammenholdt ægte shakespearesk Billede i stor Stil. Endskjøndt kun M. Wiehe, der, som Edgar, især gav den forstilte Vanvid med en egen, gribende sand Mumlen og urolig Skyhed, og Mad. Holst, som var en rørende uskyldig, aaben og barnlig kjærlig Cordelia, stode Nielsen værdigen ved Siden i poetisk Opfatning, var der ved det øvrige Personales Flid tilveiebragt et saa

tilfredsstillende Ensemble, at Stykket gjorde stor Virkning og kunde i Saisonnen gives otte Gange for fuldt Huus. — Ogsaa Lamenteringen over, „at under Heiberg vilde Oehlenschläger være forviist fra Scenen", blev gjort til Skamme ved Gjenoptagelsen af „Væringerne" efter 20 Aars Henliggen under de foregaaende Bestyrelser. At skaffe Digtningen en saa heldig Udførelse, som den i sin Nyhed havde opnaaet, stod ikke i Heibergs Magt: til Tragediefremstilling var Personalet betydeligt svagere end tidligere, — selv Nielsen, der, som Olaf Trygvasøn, var mest fremragende ved poetisk Opsving og sjælfuldt Spil, kunde ikke komme Ryge nær; — men af de henliggende oehlenschlägerske Tragedier, om hvis Gjenoptagelse der kunde være Tale, fandt Heiberg „Væringerne" bedst at kunne magtes af de forhaandenværende Kræfter, som ogsaa ved hans indsigtsfulde Anvendelse kom til saa god Samvirken, at de frembragte en med meget Bifald optagen Fremstilling. — Foruden igjen at fremtage „Jeppe paa Bjerget", der havde hvilet i 13 Aar og hvori Phister, efter i Begyndelsen at have holdt sig temmelig nøie til Efterligning af Lindgreen, snart arbeidede sig op til selvstændig, naturtro og kraftig comisk Fremstilling af den sjællandske Bonde fra Trældomstiden, udvidede Heiberg Repertoiret med to af det ældre franske Theaters ægte Comedier, hvis Opførelse paa vor Scene altid havde vundet stor Yndest: Molières, ikke i 19 Aar givne, „Den Gjerrige", i hvis Hovedrolle det ikke lykkedes Phister at komme til en fyldig Charakteerskildring i Comediens store Stiil; og Lesages i Situationer og Dialog meget moersomme Eenactslystspil „Tjeneren sin Herres Medbeiler" (tidligere „Crispin sin Herres Rival"), der havde henligget i 63 Aar og i en ypperlig Udførelse, især af Rosenkilde og Mad. Sødring (hidtil Jfr. Rosenkilde), som det

gamle Ægtepar, og Phister, som den lune, ironiserende Gavstrik, der styrer Intriguen, gjorde megen Lykke. — Af danske Syngestykker gjenoptoges „Hemmeligheden“ med Kunzens vakkre Musik. Sangerne havde imidlertid i de 24 Aar, som vare hengaaede siden sidste Opførelse, altfor lidt lagt Vind paa charakteristisk, let og lunefuldt Spil til at de formaaede at bringe Livlighed i den muntre landlige Handling. Heldigere var Gjenoptagelsen af to franske Syngespil: Dalayracs Mesterværk „Slottet Montenero“, der efter 19 Aars Henlæggelse, kom til en ret god Opførelse, som fandt meget Bifald; og Aubers „Prindsen af China“, der havde hvilet i 9 Aar og, særdeles heldigt udført, gjorde endnu større Lykke.

Ballettens Nyhed: „Kermessen i Brügge“, hørte til Bournonvilles herligste Arbeider. Handlingen var lille, men gav fortræffelige Situationer til livfuld malerisk Fremstilling af Middelalderens Flamlændere i deres Folkeliv med dets Fester, Dandse og Gammen. Med yppig Phantasi og Lune havde Balletdigteren fra først til sidst, let og smagfuldt tilveiebragt en livligt vexlende og i ethvert Moment charakteristisk Mangfoldighed af gratiøse Scener og pudseerlige Episoder, yndige Genrebilleder og storartede Grupper, nydelige Dandse og henrivende Udbrud af Almuelystighed, bestandig stigende i pittoresk og mimisk Virkning, indtil Morsomheden i Slutningen naaede sit Høieste, ved at den paa Scenen værende Vrimmel af Øvrighedspersoner, Munke, Vagt og Almue af Spillet paa en Tryllefiol modstræbende tvinges til en saa vild og hvirvlende høist comisk mechanisk Dandsen, at de tilsidst synke sammen af Udmattelse. Balletten fik en fortræffelig Udførelse og blev optagen med fortjent stormende Bifald.

Ingen af Debutanterne blev af Betydenhed for Repertoiret: Jfr. Hollenstedt kom kun paa Scenen i Debut-

rollen; efter at Jfr. Caroline Lumbye, som hørte til Balletpersonalet, foruden Coelestine, der optoges med Bifald, havde givet Preciosa, hvori hun var mindre heldig, opgav hun i næste Saison sine Forsøg paa det kgl. Theater indtil 1856, da hun atter begyndte dem; kun Eckardt kom til vedblivende at gjøre Tjeneste.

Det comiske Repertoire led et meget betydeligt Tab ved Foersoms Død: han var original i Opfatning, naturtro i Udførelse, yderst correct i alle sine Fremstillinger og især, ved Opfindelse af mange forskjellige, altid i deres hele Habitus ypperligt sammenholdte, snurrige Skikkelser, en uforlignelig Vaudeville-Skuespiller. — Da V. Wiehe forlod det kgl. Theater, fordi hans Fag var saa optaget, at Talent og Flid ikke kunde skaffe ham den ønskede Forøgelse i Repertoire, blev Savnet af ham ikke synderligt mærket for Øieblikket, men føltes destomere en halv Snees Aar senere, da Trangen til en Elsker i Dramaet begyndte at gjøre sig gjældende. — Jfr. Rantzaus Begavelse var ikke af saadan Betydenhed, at hendes Bortgang kunde gjøre Operaen Afbræk, hvad heller ikke Mad. Kellermanns Afskedstagelse gjorde Balletten.

Hundrede og fjerde Saison.

1851.

M.	1.	Sept.	1. Tordenveir.
Ti.	2.	-	21. Prindsen af China.
To.	4.	-	2. Tordenveir.
F.	5.	-	29. Tjeneren sin Herres Medbeiler; 12. Kermessen.
L.	6.	-	21. Regimentets Datter.
S.	7.	-	3. Tordenveir.
M.	8.	-	27. Den Vægelsindede; 13. Kermessen.
Ti.	9.	-	47. Indbildt Syge; 7. En forklædt Frier.

To. 11. Sept. 22. Prindsen af China.
F. 12. - 41. Kong Renés Datter; 80. Toreadoren.
L. 13. - 4. Tordenveir.
S. 14. - 100. Geert Westphaler; 14. Kermessen.
M. 15. - 23. Norma.
Ti. 16. - 101. Geert Westphaler; 27. Nina.
O. 17. - Concert af Sangerinden Frk. Berwald.
To. 18. - 48. Indbildt Syge; 30. Conservatoriet.
F. 19. - 5. Tordenveir.
L. 20. - 15. Kongens Læge.
S. 21. - 22. Regimentets Datter.
M. 22. - 30. Tjeneren sin Herres Medbeiler; 49. Hemmeligheden.
Ti. 23. - 1. Æren tabt og vunden; 56. Festen i Albano.
To. 25. - 102. Geert Westphaler; 1. Lodsen.
F. 26. - 2. Æren tabt og vunden; 8. En forklædt Frier.
L. 27. - 21. En Fødselsdag i Stutteriet; 15. Kermessen.
S. 28. - 3. Æren tabt og vunden; 2. Lodsen.
M. 29. - 23. Prindsen af China.
Ti. 30. - 6. Tordenveir.
O. 1. Oct. 10. Dronning Marguerites Noveller (uden Abon.).
To. 2. - 4. Æren tabt og vunden; 81. Toreadoren.
F. 3. - 23. Macbeth.
L. 4. - 31. Tjeneren sin Herres Medbeiler; 3. Lodsen.
S. 5. - 11. Scheik Hassan; 53. En Søndag paa Amager.
M. 6. - 5. Æren tabt og vunden; 57. Festen i Albano.
Ti. 7. - 11. Dronning Marguerites Noveller.
O. 8. - Concert af Sangerinden Frk. Johannsen.
To. 9. - 68. Hvide Dame.
F. 10. - 12. Scheik Hassan; 4. Lodsen.
L. 11. - 6. Æren tabt og vunden; 113. Recensenten og Dyret.

S.	12.	Oct.	12. Dronning Marguerites Noveller.
M.	13.	-	69. Hvide Dame.
Ti.	14.	-	22. En Fødselsdag i Slutteriet; 31. Conservatoriet.
To.	16.	-	24. Norma.
F.	17.	-	103. Geert Westphaler; 37. Slottet Montenero.
L.	18.	-	20. Romeo og Julie.
S.	19.	-	7. Æren tabt og vunden; Sang af Frk. Johannsen; 43. Bellman.
M.	20.	-	104. Geert Westphaler; 38. Slottet Montenero.
Ti.	21.	-	22. Soldaterløier; Sang af Frk. Johannsen; 89. Søvngængersken.
O.	22.	-	20. Erik og Abel (uden Abon.).
To.	23.	-	28. Den Vægelsindede; 44. Bellman.
F.	24.	-	23. Regimentets Datter.
L.	25.	-	105. Geert Westphaler; Sang af Frk. Johannsen; 90. Søvngængersken.
S.	26.	-	23. En Fødselsdag i Slutteriet; 23. Soldaterløier.
M.	27.	-	32. Pak!
Ti.	28.	-	8. Æren tabt og vunden; 5. Lodsen.
O.	29.	-	1. Audiensen; 72. Napoli (uden Abon.).
To.	30.	-	16. Kongens Læge.
F.	31.	-	2. Audiensen; 73. Napoli.
L.	1.	Nov.	15. Væringerne i Miklagard.
S.	2.	-	33. Pak!
M.	3.	-	3. Audiensen; 6. Lodsen.
Ti.	4.	-	24. Regimentets Datter.
To.	6.	-	4. Audiensen; 16. Kermessen.
F.	7.	-	29. Den Vægelsindede; 24. Soldaterløier.
L.	8.	-	25. Norma.
S.	9.	-	5. Audiensen; 74. Napoli.
M.	10.	-	9. Æren tabt og vunden; 82. Toreadoren.
Ti.	11.	-	6. Audiensen; 21. Abekatten.
To.	13.	-	10. Æren tabt og vunden; 25. Soldaterløier.
F.	14.	-	17. Hamlet (Hoedt b. s. Hamlet).

L. 15. Nov. 13. Dronning Marguerites Noveller.
S. 16. - 7. Lodsen; 32. Conservatoriet.
M. 17. - 13. Scheik Hassan; 24. En Fødselsdag i Slutteriet.
Ti. 18. - 106. Jeppe paa Bjerget; 45. Bellman.
O. 19. - 18. Hamlet (uden Abon.).
To. 20. - 14. Dronning Marguerites Noveller.
F. 21. - 42. Ude og hjemme; 58. Festen i Albano.
L. 22. - 11. Æren tabt og vunden; 33. Conservatoriet.
S. 23. - 7. Audiensen; 22. Abekatten.
M. 24. - 43. Ude og hjemme; Sang af Frk. In de Betou; 26. Soldaterløier.
Ti. 25. - 34. Pak!
O. 26. - 19. Hamlet (uden Abon.).
To. 27. - 25. Regimentets Datter.
F. 28. - 15. Dronning Marguerites Noveller.
L. 29. - 8. Audiensen; 89. Nei!
S. 30. - 120. Maskeraden; Sang af Frk. In de Betou; 27. Soldaterløier.
M. 1. Dec. 16. Dronning Marguerites Noveller.
Ti. 2. - 20. Hamlet.
O. 3. - 12. Æren tabt og vunden; 90. Nei! (uden Abon.).
To. 4. - 35. Pak!
F. 5. - 13. Æren tabt og vunden; 91. Nei!
L. 6. - 49. Indbildt Syge; 13. Psyche.
S. 7. - 21. Hamlet. (Madvig afg., P. Bang
M. 8. - 17. Kongens Læge. tiltr. s. Cultusminister.
Ti. 9. - 20. Slægtningene; 17. Kermessen.
To. 11. - 32. Tjeneren sin Herres Medbeiler; 44. Brama og Bayaderen.
F. 12. - 107. Jeppe paa Bjerget; 114. Recensenten og Dyret.
L. 13. - 121. Maskeraden; 23. Abekatten.
S. 14. - 14. Scheik Hassan; 59. Festen i Albano.
M. 15. - 9. Audiensen; 92. Nei!

Ti. 16. Dec. 29. Statsmand og Borger.
To. 18. - 22. Hamlet.
F. 19. - 75. Jægerbruden.
L. 20. - 36. Pak!
S. 21. - 17. Dronning Marguerites Noveller.
M. 22. - 122. Maskeraden; 21. Slægtningene.
Ti. 23. - 76. Jægerbruden.
F. 26. - 85. Julestuen; 54. En Søndag paa Amager (uden Abon.).
L. 27. - 23. Hamlet.
S. 28. - 30. Eventyr paa Fodreisen.
M. 29. - 17. Livet i Skoven.
Ti. 30. - 86. Julestuen; Concert af Violoncellisten Hedin, og Fløitenisten Sauvlet; 93. Nei!

1852.

To. 1. Jan. 24. Hamlet (uden Abon.).
F. 2. - 1. Stella (Syngesp.).
L. 3. - 87. Julestuen; 75. Napoli.
S. 4. - 2. Stella.
M. 5. - 1. Qvindens Vaaben (Jfr. Larcher, ɔ: Fru Jacobson, d. s. Léonie).
Ti. 6. - 3. Stella.
O. 7. - 2. Qvindens Vaaben (uden Abon.).
To. 8. - 31. Eventyr paa Fodreisen.
F. 9. - 3. Qvindens Vaaben.
L. 10. - 4. Stella.
S. 11. - 33. Tjeneren sin Herres Medbeiler; Concert af Sauvlet; 83. Toreadoren.
M. 12. - 25. Hamlet.
Ti. 13. - 44. Ude og hjemme; 115. Recensenten og Dyret.
O. 14. - 4. Qvindens Vaaben (uden Abon.).
To. 15. - 5. Stella.
F. 16. - 10. Audiensen; Concert af Sauvlet; 24. Abekatten.
L. 17. - 5. Qvindens Vaaben.

S.	18.	Jan.	143. Den Stundesløse; 94. Nei!
M.	19.	-	6. Stella.
Ti.	20.	-	6. Qvindens Vaaben.
O.	21.	-	Concert af Pianisten Mortier de Fontaine og Kone, Sangerinde.
To.	22.	-	7. Qvindens Vaaben.
F.	23.	-	32. Eventyr paa Fodreisen.
L.	24.	-	30. Statsmand og Borger.
S.	25.	-	8. Qvindens Vaaben.
M.	26.	-	77. Jægerbruden.
Ti.	27.	-	144. Den Stundesløse; 84. Toreadoren.
O.	28.	-	26. Hamlet (uden Abon.).
To.	29.	-	45. Ude og hjemme; 25. Abekatten.
F.	30.	-	9. Qvindens Vaaben.
L.	31.	-	33. Eventyr paa Fodreisen.
S.	1.	Feb.	10. Qvindens Vaaben.
M.	2.	-	26. Regimentets Datter.
Ti.	3.	-	11. Qvindens Vaaben.
O.	4.	-	39. Medbeilerne (uden Abon.).
To.	5.	-	123. Maskeraden; 95. Nei!
F.	6.	-	26. Norma.
L.	7.	-	40. Medbeilerne.
S.	8.	-	14. Ludlams Hule.
M.	9.	-	12. Qvindens Vaaben.
Ti.	10.	-	15. Ludlams Hule.
O.	11.	-	27. Hamlet (uden Abon.).
To.	12.	-	41. Medbeilerne.
F.	13.	-	18. Kongens Læge.
L.	14.	-	16. Ludlams Hule.
S.	15.	-	42. Medbeilerne.
M.	16.	-	34. Eventyr paa Fodreisen.
Ti.	17.	-	43. Medbeilerne.
To.	19.	-	17. Ludlams Hule.
F.	20.	-	44. Medbeilerne.
L.	21.	-	46. Ude og hjemme; 28. Soldaterløier.
S.	22.	-	117. Barselstuen; 46. Bellman.

M.	23.	Feb.	145. Den Stundesløse; 55. En Søndag paa Amager.
Ti.	24.	-	21. Erik og Abel.
To.	26.	-	108. Jeppe paa Bjerget; 60. Festen i Albano.
F.	27.	-	18. Ludlams Hule.
L.	28.	-	97. Henrik og Pernille; 1. For ti Aar siden.
S.	29.	-	2. For ti Aar siden; 34. Conservatoriet.
M.	1.	Marts.	45. Medbeilerne.
Ti.	2.	-	70. Hvide Dame.
O.	3.	-	3. For ti Aar siden; 18. Kermessen (uden Abon.).
To.	4.	-	11. Brylluppet ved Comosøen.
F.	5.	-	118. Barselstuen; 22. Slægtningene.
L.	6.	-	11. Audiensen; 48. Faust.
S.	7.	-	28. Hamlet.
M.	8.	-	19. Ludlams Hule (William, Wolfs sidste Rolle).
Ti.	9.	-	4. For ti Aar siden; 14. Psyche.
To.	11.	-	5. For ti Aar siden; 23. Slægtningene.
F.	12.	-	12. Brylluppet ved Comosøen.
L.	13.	-	146. Den Stundesløse; 85. Toreadoren.
S.	14.	-	46. Medbeilerne.
M.	15.	-	98. Henrik og Pernille; 26. Abekatten.
Ti.	16.	-	119. Barselstuen; 61. Festen i Albano.
To.	18.	-	12. Audiensen; 76. Napoli.
F.	19.	-	18. Livet i Skoven; 47. Bellman.
L.	20.	-	27. Regimentets Datter.
S.	21.	-	18. Dronning Marguerites Noveller. (Lukket form. Enkedronning Maries Død.)
M.	12.	Apr.	12. Kong Lear (uden Abon.).
Ti.	13.	-	27. Norma.
O.	14.	-	14. Æren tabt og vunden; 1. Zulma (uden Abon.).
To.	15.	-	16. Væringerne i Miklagard.
F.	16.	-	47. Pernilles korte Frøkenstand; 2. Zulma.
L.	17.	-	1. Stedbørnene; 24. Slægtningene.
S.	18.	-	21. Romeo og Julie.

M.	19.	Apr.	2. Stedbørnene; 3. Zulma.
Ti.	20.	-	19. Dronning Marguerites Noveller.
O.	21.	-	47. Ude og hjemme; 4. Zulma (uden Abon.).
To.	22.	-	3. Stedbørnene; 56. En Søndag paa Amager.
F.	23.	-	13. Kong Lear.
L.	24.	-	120. Barselstuen; Concert af Violinistinden Maria Serato.
S.	25.	-	25. Slægtningene; 5. Zulma.
M.	26.	-	22. Romeo og Julie.
Ti.	27.	-	99. Henrik og Pernille; 6. Zulma.
To.	29.	-	15. Scheik Hassan; 1. Flugt og Fare.
F.	30.	-	71. Hvide Dame (Anna, Jfr. Lehmanns sidste Rolle).
L.	1.	Mai.	48. Pernilles korte Frøkenstand; 7. Zulma.
S.	2.	-	13. Qvindens Vaaben; 2. Flugt og Fare.
M.	3.	-	116. Recensenten og Dyret; 35. Conservatoriet.
Ti.	4.	-	30. Den Vægelsindede; 62. Festen i Albano.
O.	5.	-	29. Hamlet (uden Abon.).
L.	8.	-	1. Den bevægede Tid; 3. Flugt og Fare.
S.	9.	-	2. Bevægede Tid; 57. En Søndag paa Amager.
M.	10.	-	6. For ti Aar siden; 4. Flugt og Fare.
Ti.	11.	-	19. Livet i Skoven; Concert af Sangerinden Frk. Hartmann.
To.	13.	-	3. Bevægede Tid; 96. Nei!
F.	14.	-	43. Hakon Jarl (A. Nielsen d. s. Einar).
L.	15.	-	110. Don Juan (Opera).
S.	16.	-	7. For ti Aar siden; 27. Abekatten.
M.	17.	-	111. Don Juan (Opera).
Ti.	18.	-	4. Bevægede Tid; 26. Slægtningene.
F.	21.	-	8. For ti Aar siden; 36. Conservatoriet.
L.	22.	-	14. Qvindens Vaaben.
S.	23.	-	121. Barselstuen; 29. Soldaterløier.
M.	24.	-	5. Bevægede Tid; Concert af Pianisten Noack; 28. Abekatten.

Ti. 25. Mai. 42. Kong Renés Datter; 86. Toreadoren.
To. 27. - 27. Slægtningene; 8. Zulma.
F. 28. - 6. Bevægede Tid; 9. Zulma.

Strax i Saisonnens Begyndelse skete der et Angreb paa Heiberg, hvilket var ham saameget mere nærgaaende, da det ei alene gjaldt en Foranstaltning, der var udgaaet umiddelbart fra ham, men han endog selv for 11 Aar siden strengt havde fordømt den, som en stor Uret imod Publikum. Han havde derfor meget godt forudseet, at den paa en Tid, da man saa ivrigt søgte at vække Uvillie imod ham, ikke vilde blive uanfægtet, hvilket den heller ikke blev. Til Udvidelse af det stærkt søgte andet Parket havde han om Sommeren ladet borttage en betydelig Deel af det mindre godt besøgte Parterre. „Fædrelandet" erindrede i en meget skarp Artikel om, at han i dets Spalter for 11 Aar siden havde lagt de tidligere Directioner haardt til Last, at de havde indskrænket Parterret og stadigt trængt det tilbage i Tilskuerpladsen, „hvilket", erklærede han dengang, „havde ruineret Parterret, og Parterrets Ruin er det hele Publikums, fordi Parterret i ethvert Tilfælde har den Bestemmelse at udgjøre den lydeligt dømmende, bevægelige og livlige Deel af Publikum, fordi Parterret er at betragte som Publikums Delegerede, de egenlige Berettigede, i hvis Hænder saavel de Uberettigede som de Ligegyldige have nedlagt Udøvelsen af den Magt, som idealiter tilkommer det hele Publikum." — „I Sandhed", fortsætter „Fædrelandet", „dersom Nogen havde havt det Formaal at oprykke det hele danske Theaterpublikum fra Roden af, skulde han ikke kunnet gaae consequentere tilværks end Directionen i de sidste 20 Aar har gjort ved en Række Foranstaltninger, hvis Alpha og Omega er den stedmoderlige

Behandling, som er bleven Parterret tildeel.“ Sluttelig fandt Bladet ubegribeligt, at den Mand, som for 11 Aar siden havde fordømt Parterrets Forurettelse og Mishandling, nu selv kunde træffe en Foranstaltning til dets endnu yderligere Krænkelse. — Heibergs Forsvar gik ud paa, at han allerede i 1840 ansaae Parterret for ruineret, og, hvor gjerne han end vilde virke til et nyt Parterres Indretning, nødigt vilde gjøre Noget til Fordeel for den Ruin, hvis endelige Bestemmelse det var at rives ned, samt at det ikke vilde være muligt at tilveiebringe Midler til ved Ombygning at udvide Parterret og bringe det længer frem mod Scenen; hvortil kom, at Udvidelsen af andet Parket havde været hele Publikums Ønske. — Ligeoverfor hvad Heiberg selv havde yttret, var dette Forsvar kun svagt, men for at han sattes i den Nødvendighed at fremkomme dermed bar han selv Skylden, idet han, istedetfor at han nu erklærede, at han for 11 Aar siden havde „anseet“ Parterret for ruineret, dengang, overeensstemmende med Sandheden, burde have sagt, at det da allerede for over 20 Aar siden var ruineret i Bund og Grund; thi i 1820 havde den faste Stok af kundskabsrige og kunstkyndige Mænd, som tidligere gav Parterret Betydning, forlængst seet sig af den mere og mere indtrængende Raahed tvungen til at forlade det og søge Plads i Parkettet eller, fra 1822, i andet Parket, og siden den Tid bestod Publikums „Delegerede“ væsenlig af en saare blandet og uvorn Flok, der, uden Dannelse og Kunstsands, gjorde sig til, ofte meget voldsomme og slaaeslystne, Efterklappere eller Efterhyssere for en skikkelig Bødker eller en lystig nævestærk Slagter. Det var ved den feilagtige Fremstilling af Parterrets Betydning, Bestemmelse og Færd, som Heiberg tidligere, ved at irettesætte foregaaende Bestyrelser, selv havde givet, at man nu holdt

ham fast, for at komme ham tillivs. Forresten var den af „Fædrelandet" i Udsigt stillede „Oprykken af det hele danske Theaterpublikum fra Roden af" ikke andet end en af de grove Overdrivelser, hvori man jævnlig søgte Styrke ved Angreb paa Heiberg; thi Kjendsgjerninger viste, at Publikum herefter selv overtog sin „Delegeredes" Dommerkald og røgtede det med mere Retfærdighed, Smag og Værdighed, som ogsaa, befriet fra Overdøvelse af en borneret Klynge, med en Freidighed og Livlighed, som det aldrig tidligere havde viist. Heller ikke hørtes der videre Klage over Forandringen; der kundgjorde sig endog megen Tilfredshed dermed: Pladsen blev stærkt benyttet, og Besøgerne iagttoge en meget roligere og sømmeligere Holdning end forhen.

Uagtet Hostrups originale Femactsskuespil „Tordenveir", hvormed Saisonnen aabnedes, modtoges med Bifald og gik Abonnementet rundt, vilde det i sin Nyhed ikke ret tiltale Publikum. Man havde vel hjertelig Glæde af flere originale, med Lune og megen Sikkerhed efter Naturen udførte Charakteerskildringer, iblandt hvilke især den djærve, kloge og hjertensgode Møllerkone, der spilledes fortræffeligt af Mad. Sødring, og den med sig selv inderligt tilfredse Sladderhank Lyng, ypperligt fremstillet af Mantzius, gjorde megen Lykke, men Glæden forstyrredes for en Deel ved, at man i Hovedpersonen, Ribolt, fandt en ligeoverfor sin forlystelsesgraadige, ubehagelige og for ham og sit Huus ligegyldige Kone utilgivelig svag Mand, der ikke kan have den Agtværdighed, som Digteren vil tillægge ham; thi det er kun ved en Andens ham fremmede Mellemkomst, at hans, uden synderlig Sjælekamp, tagne Beslutning om og Forberedelse til at afbrænde sin Gaard slaaer feil. — „Æren tabt og vunden", Skuespil i tre Acter af Hauch, blev optaget med levende Bifald. Den

lille Handling, der sammenfattede en smuk Skildring af Gustav Adolfs Opbrusen til den Grad, at han lægger Haand paa den unge kjække Oberst Seaton, og hans saa dybe Fortrydelse, at han høimodig paatrænger ham Opreisning ved en Tvekamp, fører til nogle ved ædel Naturlighed indtagende og virkningsfulde Scener, der, i herlig Udførelse af Nielsen, som Kongen, Wiehe, som den mandigt stolte Seaton, og Mad. Holst, som Miss Hamilton, hans Elskede, gave Stykket en saadan Tiltrækningskraft, at det i Saisonnen opnaaede tretten stærkt besøgte Opførelser. — Hertz's „Audiensen", Lystspil i een Act, morede fornemmelig ved nogle pudseerlige Personers Optræden i enkelte Scener, og holdt sig, ved at være et brugeligt Nødstykke, paa Scenen i henved fire Aar. — Et andet Eenactslystspil: „Stedbørnene", var ligeledes af Hertz, men fremkom anonymt og vandt ikke Bifald til at kunne holde det udover Saisonnen.

Saisonnens længe i stor Spænding ventede Hovedbegivenhed, var Gjenoptagelsen af Shakespeares, i 22 Aar henlagte, „Hamlet" med Hoedt som Debutant i Titelrollen. Der havde i et Par Aar flere Gange gaaet stærkt udbredte Rygter om, at han, der nu var henved 31 Aar og meget omtalt som dygtig Cand. phil., Forfatter af endeel smukke Smaadigte, et ualmindeligt Skuespillertalent og en i en vid Kreds yndet Selskabsmand, vilde gaae til Theatret. At han endelig havde besluttet sig til at debutere, og det endog i saa mægtig en Rolle som Hamlet, satte derfor ikke blot Theaterbesøgerne i Almindelighed, men hele Byen i levende Bevægelse; ingensinde havde en Theaterbestyrelse været saaledes bestormet med Anmodninger om Billetter. I de 48 Aar, der vare forløbne siden „Hamlet" aabnede Shakespeare Indgang paa den danske Scene, havde Publikum saaledes faaet Lede for

det dengang gængse kotzebueske Sørgespils i Følelsesudtryk saavelsom i Handling svulstige Opstyltning, og mere og mere vundet Sands for shakespearesk Poesie og Sandhed i Charakteerskildring, at Stykket allerede ved sig selv maatte finde en langt bedre Modtagelse end i dets Nyhed, hvorvel der, afseet fra, at det gaves mere correct og prompt, ikke var et, i det Hele taget, stort heldigere Medspil end tidligere, der ydedes Hovedpersonen. Ved denne Leilighed var det imidlertid dennes Fremstiller, der, langt fremfor baade Stykket og dets øvrige Besætning, fængslede Mængdens Interesse. Hoedt havde, til en for Scenen heldig Middelhøide, et for alle Roller, udenfor det egenlige Heltefag særdeles lykkeligt Ydre: et smukt Hoved med et intelligent Ansigt, der vel ikke egnede sig til at modtage bestemt og kraftigt Præg af Lidenskaber og Affecter, men i Øine og Træk havde livfuldt Udtryk for Jovialitet og Ironi. Hans Talestemme var ikke stærk og sonor, men tydelig og ypperlig skolet til med stor Sikkerhed, fiint og let at modulere hans fortræffelige Foredrag. Kun sin noget drævende Gang vilde det ikke, især i alvorlige Roller, og fornemmelig hvor disse fordrede Raskhed og resolut Bevægelighed, lykkes ham at bringe til Overeensstemmelse med Charakteren. Hans Talent var meget omfattende: kun ildfulde, lidenskabelige Udbrud, Pathos og varm erotisk Følelse formaaede han ikke at give Flugt og Fynd. Udførelsen af Hamlet var et virkeligt Kunstværk; den savnede vel det Phantastiske og den melankolske Humor, hvorved P. Foersom især lagde Interesse i Rollen, men Fordybelsen i Græmmelse, Vankelmodigheden, det Reflecterende, Kløgten, Sarkasmen og den foregivne Vanvid gav han, i fine Afskygninger, med en routineret Kunstners Styrke og Sikkerhed. Bifaldet var stormende. — Hoedt gik ud paa strax at gjøre Effect, ved at

vise sit Talents Mangesidighed. Efter at have overrasket med Fremstillingen af en af de største og vanskeligste Charakteerroller i shakespearesk Tragedie, vilde han, som Hammer i „Nei!", frappere ved at spille en munter borgerlig Elsker i livlig Conversationstone, som skulde gjøres interessant ved let og fiin Nuancering af Skjemt og elskværdig Badinage. Dette Valg var uheldigt. Han havde flere Gange, for Venner, spillet Rollen nydeligt i et Værelse, hvor hans naturlige Foredrags fortræffelige Modulationer og flygtige Pointeringer kunde gives med almindelig Talestemme; men i det store Theaterrum blev den delicate Cabinetsudførelse saa mat og farveløs, at Publikum optog den med megen Kulde og for en Deel nedstemte sine store Forventninger. Hans tredie Rolle var Grignon i Treactslystspillet „Qvindens Vaaben" af Scribe og Legouvé. Denne Nyhed, som i en let og naturligt fremskridende Handling, hvoraf der udspringer meget theatralske Scener, hvis fine og aandfulde Dialog fortræffeligt fører Charaktererne frem, saa at Interessen er i Stigen lige til Opløsningen, skildrer Ungdoms og Skjønheds Seir over ældre Aandrighed, og var et af Øieblikkets bedste franske Lystspil, der allerede ved eget Værd maatte fængsle Publikum. Det blev endydermere mesterligt spillet. Fru Heiberg gav den 33aarige Grevinde d'Autrevals hemmelige Kjærlighed og snilde Kamp for at vinde den Elskede med den naturligste, ædleste Ynde i Holdning, og lod Følelsernes mimiske og declamatoriske Udtryk fremtræde i en Rigdom af fiint, men klart, med stor Bestemthed udførte Nuancer. Som Flavigneul indtog Wiehe ved den Anstand og Fiinhed, han lagde i Udtrykket af Høiagtelse for Grevinden og Kjærlighed til Léonie. Hoedts Grignon var en qvik, ret moersom Fremstilling, men da Rollen ikke, for at blive underholdende,

trænger til Udførelse af et betydeligt Talent, og den havde skaffet Casinos yndede Comiker Chr. Schmidt ikke mindre Bifald end Hoedt vandt i den, blev den ikke hans kunstneriske Anseelse til synderlig Forøgelse. Louise Larcher, der, $17^1/_2$ Aar gammel, med et for Lystspillets Elskerinder særdeles egnet Udvortes forenede en livfuld, meget tydelig Diction og behagelig Frihed i Bevægelser, vandt, ved den naturlige Uskyld og følelsesfulde Godmodighed, der gjennemaandede hendes overhovedet smukke og godt sammenholdte Fremstilling, meget levende Bifald, som ogsaa blev hende tildeel for hendes anden Debut: Lydia Languish i „Medbeilerne", hvorvel det ikke noksom lykkedes hende i sin Udførelse at lægge det Sværmerske og Excentriske, som gjør denne Elskerinde til en Charakteerrolle. Forresten bragtes „Medbeilerne", efter ikke at have været givet i 23 Aar, frem i en ny Oversættelse, der vel nøiagtigt gjengav Originalen, men just derved kom til i Morsomhed at staae langt tilbage for N. T. Bruuns heldige Localisering, hvorfor Stykket, endskjøndt godt spillet, fornemmelig af Nielsen, som den gamle Absolut, og Wiehe, som den skinsyge Faulkland, ikke virkede saa livligt og underholdende som tidligere.

At den indre Tvedragt, hvorved det kongelige Theater fra nu af i en halv Snees Aar, paa en Kunstanstalten meget uværdig Maade, ikke blot stadigt satte Publikum i Bevægelse, men led store kunstneriske Tab, begyndte at komme til Yttring fra Hoedts Tiltrædelse: det er en Kjendsgjerning, som har beviist sig saa klart af sig selv, at intet daværende Theatermedlem, hvad enten det hørte til det ene eller til det andet Parti, eller stod ganske udenfor Partierne, er faldet paa at benegte det. Hvad der har været Uenighed om er kun: om Tvedragten fremkaldtes ved Hoedts egen Skyld, eller af Andre

for hans Skyld, eller endelig — som de, der vare dens ivrigste Udbredere, foregave, — at den Uvillie, som Nielsen, uagtet sine ofte mundligt og skriftligt til Heiberg givne Forsikkringer om det Modsatte, ideligt og lydeligt fortalte, at han følte og fremmede imod heibergsk Theaterbestyrelse, allerede inden Høedts Tiltrædelse havde medført Collisioner, hvori Høedt blev trukken ind ved, hvad hans Tilhang kaldte hans billige Iver for at komme til sin „Ret". Dette sidste Foregivende var afgjort falsk: Nielsens Rivverier med Heiberg og Høedts vare heelt forskjellige baade i Oprindelse og Formaal, men bleve med megen Iver slaaede sammen, fordi Cliquens Førere fandt, at det, naar de fik bragt Publikum i Tro paa deres Foregivende, vilde være dem lettere endydermere at brouillere Forholdene og dog spille de uskyldige Udenforstaaende. Og Nielsen begyndte netop da paany en Bevægelse, som, uden at han tænkte derpaa, snart skulde blive benyttet til at styrke Skinnet af Foregivendets Rigtighed. Efter i over halvandet Aar ikke til Heiberg at have ladet høre fra sig, hverken med Andragender om Afsked, Beklagelser over Sygdom eller qvalfuld Følelse af at være i en Pariakaste, bragte han, just en Maaned førend Høedts Debut, igjen i Omtale, hvorledes han „var bleven dreven til alvorligt at yttre sin berettigede Utilfredshed," til hvilken han denne Gang dog anførte en Grund, som gik saa stik imod hans tidligere paaberaabte „uomstødelige Grund", at man skulde troe, Bladene endelig maatte blive overtydede om, at han ikke havde nogen virkelig Grund, og derved gjort vaersommere med at fæste Lid til og fremsætte de Beskyldninger, som Egoisme, Pengebegjærlighed og Avind reiste imod Heibergs Theaterstyrelse. Nielsen havde i Begyndelsen af October skriftligt henvendt sig til Heiberg for at spørge, om der ikke kunde findes Vei til Forøgelse af

hans Indtægt, der, saaledes som den nu var bleven, udsatte ham for at lide Nød; og da Heiberg i sit Svar udtalte sin Forundring over hans Yttringer, forklarede Nielsen sig den 14de s. M. derom saaledes: „Det gjør mig ondt, at jeg i mit Brev har været saa uheldig i at finde de rette Udtryk, saa at Hr. Etatsraadens meget ærede Skrivelse besvarer hvad jeg ikke har spurgt, i det mindste ikke har villet spørge om. Jeg vilde nemlig gjerne bevirke en større og for mig passende Virksomhed; derpaa svarer Hr. Etatsraaden, at jeg har et større personligt Tillæg end nogen Anden ved Theatret. . . . Mit Brev er opstaaet ved at betragte det for mig høist sørgelige Repertoire, hvorved mine Indtægter formindskes i en stadig Progression, der er foruroligende for mig, og om det Udtryk at lide Nød, er slet valgt, saa er en saadan Udsigt af formindskede Indtægter, naar man ikke kan formindske Udgifterne, dog en Slags Nød. I Parenthes maa jeg dog bemærke, at jeg aldeles ingen personligt Tillæg har, thi hvad jeg oppebær udenfor Skuespillergagen, er for Forretninger, man havde overdraget mig og som nu uden Foranledning af mig, atter ere mig fratagne, men ikke vedkommer Skuespilleren mere end om jeg havde privat Formue, kunde komme i Betragtning. . . . Det hele Udbytte jeg altsaa har af Skrivelsen, er at Hr. Etatsraaden meget beklager mig, men hvor stor Priis jeg end sætter derpaa, vil De dog indrømme, at det ikke kan være mig til nogen reel Hjelp. Jeg maa derfor selv see at hjelpe mig ud af en Stilling, der er mig saa ubehagelig, som den, at gaae ledig, være parat til Tjeneste, naar det forlanges, og under denne Venten, ikke turde paatage sig andre Forretninger. Indtil jeg faaer indledet det Nødvendige dertil, tillader jeg mig med særdeles Høiagtelse at tegne mig Deres meget ærbødige N. P. Nielsen.“ Langtfra i denne

Skrivelse at fastholde sin tidligere Paastand, at „hans Afsked var nødvendig, hvis han ikke skulde forkorte sit Liv," forlangte Nielsen nu at spille oftere, for derved at komme til større Indtægt. Hvorvidt han, efter allerede for to Aar siden at have frabedet sig nye Roller, efter paa udtrykkeligt Forlangende, at være bleven fri for flere ældre, som han havde i det gangbare Repertoire, og efter af Heiberg at have faaet Tilbud om, at han selv maatte bestemme naar og i hvilke Roller han fandt sig istand til at optræde, nu havde Grund til at beklage sig over et „for ham sørgeligt Repertoire", fremgaaer af, at han i Saisonnens hidtil givne 37 Forestillinger var optraadt 12 Gange i 5 forskjellige Roller, hvoriblandt Macbeth og Gustav Adolf. Hvad Nielsen nu kaldte „Indtægt for Forretninger, der, uden Foranledning af ham, vare ham fratagne," var de 400 Rdlr., som han havde havt for, paa Opsigelse, at varetage Scene-Instructeurembedet i Skuespillene, og som Heiberg, da Ligegyldighed derfor gjorde hans Afskedigelse nødvendig, ved indstændige Forestillinger, havde skaffet ham vedblivende tilstaaet som et Gagetillæg, hvilket han dengang modtog med mange Forsikkringer om Erkjendtlighed.

En af de stærkeste Bevæggrunde til, ved nedsættende Fremstilling af Heibergs Virksomhed, at egge Publikum og Bladene til Uvillie imod ham, var og blev overhovedet den, siden Indførelsen af Feu, hos dem, der selv kaldte sig „de anerkjendt Dygtige", opstaaede Gridskhed efter at komme til at spille ofte og i Stykker, der gave dem „høi Feu". Den ikke blot ophidsede Nielsen til en saadan Tankeforvirring, at han, paa samme Tid, som han, for at styrke Klagen over Sygdom, bad sig fritagen for Roller, besværede sig over, at han ikke spillede tidt nok —, men den fremkaldte hos endeel

af Personalet hemmeligt Fjendskab til Heiberg og indbyrdes Misundelse. „De anerkjendt Dygtige“ havde gjort sikker Regning paa, at Heiberg, for at staae sig godt med dem, maatte lade sig være særligt magtpaaliggende ved Valget af Repertoire at sørge for, at de ikke alene selv, men ogsaa de, der, som Slægt eller Venner, hørte til deres Parti, fortrinsviis kom til at faae „høi Feu“. Da nu hans Bestræbelse for at fastholde og udvide Repertoiret, saavelsom den Besætning, der betingedes af de ansatte Stykker, tilfældigviis medførte, at nogle af dem, som især havde gjort sig stor Forventning, fandt sig skuffede, medens Enkelte, der stode udenfor deres Interesse, kom til høiere Feu end tidligere, hed det, at Heiberg ved Bestemmelsen af Repertoiret lagde an paa at begunstige de Sidste og tilsidesætte de Første. Ethvert lille Tilfælde blev noteret og bragt ud, som Beviis paa slet og vilkaarlig Theaterstyrelse. Saaledes omtaltes den Omstændighed, at Mad. Nielsens Feu kun havde været 37 Rdlr. mere, Mad. Phisters endog 144 Rdlr. mindre i foregaaende Saison end i 1847—48, medens Fru Heibergs havde været 189 Rdlr. mere, som Vidnesbyrd om, at to udmærkede Kunstnerinders Geni blev saa kjendeligt overseet, at deres Kunstfæller maatte harmes derover.

Allerede strax efter Hoedts Debut, da det, med Kundgjørelsen om, at Nielsen havde yttret „sin berettigede Utilfredshed“ og erklæret, at han, som Følge af den, nu var fast besluttet paa øieblikkeligt at forlade Theatret, var lykkedes paany at faae Publikum sat i Bevægelse imod Heiberg, blev der bragt nye Elementer ind i Røret, idet der af Bevægelsespartiet overalt prædikedes, at det, til Publikums Tarv og Kunstens Sikkring imod Vilkaarlighed, maatte blive aldeles nødvendigt at bevirke to Forholdsregler, hvorved Directeurens

Myndighed kunde „modereres og controleres." Hoedt var nemlig neppe tiltraadt og bleven ansat med 700 Rdlr. Gage, førend man begyndte at operere til Iværksættelse af det Project, som „Kjøbenhavnsposten" allerede i April 1849, endnu inden Heibergs Ansættelse, havde kunnet anmelde, at „Nielsen og Phister stode i Spidsen for," (s. S. 7) idet man iøvrigt var om sig, for at gjøre begribeligt, hvorledes det, i Publikums Interesse, vilde give Theatrets kunstneriske Væsen et stort Opsving, hvis Hoedt, som „en udmærket Skuespiller, der grundigt havde studeret Scenen og den dramatiske Literatur, blev Scene-Instructeur" og der tillige af „erkjendt dygtige Kunstnere" dannedes „et Theaterraad", som med Directeuren skulde deeltage i Stykkers Antagelse og Besætning, Bestemmelse af Repertoiret og Aspiranters Optagelse i Personalet. Tilbøielig til at see Heibergs Theaterstyrelse i ugunstigt Lys og, som sædvanligt, i god Tro til, at hvad der af fremragende Kunstnere, som ei alene paa Grund af deres Stilling maatte være Sagkyndige, men endydermere ideligt forsikkrede, at de ene og alene lededes af Ærbødighed og Begeistring for deres Kunst, blev fremstillet som uundgaaeligt nødvendigt til dens Fremme, ogsaa virkelig maatte være det, gik „Fædrelandet" uden Overtænkning ind paa disse Forholdsreglers Rigtighed, og var strax rede til at bibringe Publikum en saadan Mening om de øieblikkelige Forhold, at ogsaa det skulde føres til saa afgjort at tage Parti for den eftertragtede Reform, at Heiberg maatte finde sig dreven til at give efter. Man skulde troe, at naar fire af Holbergs, hidtil yderst skjødesløst udstyrede og iscenesatte, betydelige Comedier vare under Heiberg blevne gjenoptagne i et corrigeret og meget forbedret Decorations- og Dragtcostume, og udførte med stor Sikkerhed i et Ensemble, over hvis Savn der stadigt hidtil havde været ført

stærk Klage, men som nu blev rosende fremhævet baade af Publikum og Blade; naar store historiske Værker, som „Sardanapal", „Kong Lear" og „Hamlet", gaves med et til Tiden for Tildragelsen, Aanden i Digtningen og de i denne forlangte Localiteter nøie svarende Decorationsudstyr, i en for de mange Hoved- og Bipersoner af begge Kjøn og alle Stænder gjennemført og i sin store Forskjellighed med sig selv harmonerende Garderobe, og ved Fremstillingen, ei alene i Scener imellem godt besatte Hovedpersoner, men i Handlingens, af blotte Brugeligheder udførte, combinerede Partier, som ogsaa i Optog, Folkeforsamlinger, Kampe o. d. l., bare Vidne om, at der ved Indstuderingen havde været alvorlig Bestræbelse for at komme til livfuldt, correct og præcist Udtryk af Værkets Charakteer: da vilde sund Menneskeforstand indrømme, at den Oversigt, Ordning og Ledelse, som maatte være nødvendige for at dette kunde skee, kun vare tænkelige som udgaaede fra en kunstkyndig Mand, der havde gjennemstuderet sin Opgave, vidste paa hvad Maade og med hvilke Midler den maatte bringes til Udførelse, og baade kjendte og med Omhu opfyldte de Pligter, hvorefter han havde at sørge for, at denne Maade og disse Midler bleve bragte til Virksomhed, ved at Kunstnerne, den frie og selvstændige Opfatning af deres Roller ubeskaaren, toge Hensyn til hans Anskuelser, og de materielle Fags Forstandere rigtigt udførte, hvad der, under hans Raadførelse med dem, var blevet vedtaget. Ikke desto mindre var „Fædrelandet" saa ivrigt for at fremme Ansættelsen af en ny Scene-Instructeur, om hvis Capacitet det dengang ikke kunde have saameget som en blot Formodning, at det allerede tre Maaneder efter Høedts Debut tog til Indtægt, hvad „Andre sagde" det, for at bibringe Publikum den taabelige Forestilling, at under den

kongelige danske Skuepladses nuværende Bestyrer foretoges Forberedelserne til nye Stykkers Opførelse saaledes hen i Vind og Veir, at „Herrerne havde med Garderobeforvalteren og Damerne med Ornatricen at bestemme Dragterne, og Decorationerne bleve ikke blot udførte, men ogsaa anordnede af Theatermalerne.“ — To Maaneder efter skulde der — ligeledes i „Fædrelandet“ — begyndes Operationer, for at „de erkjendt dygtige Kunstnere“ kunde komme til Deeltagelse i Bestyrelsen. Dette skete ved Optagelsen af noget meget vrøvlagtigt „Indsendt“, der gik ud paa det Ønskelige i Oprettelsen af et „Theaterraad“, hvilket Nonsens blev anbefalet som overordenligt gavnligt for Kunsten, da — Flere naturligviis maatte have større Indsigt end En!

Det blev til Uheld for Heiberg, at Madvig afgik som Cultusminister just paa den Tid, da de længe forberedte Machinationer begyndte at røre sig til Frembrud. Trods alle Forsøg paa at bringe ham ind i de Herskelystnes personlige Interesse, havde Madvig stadigt holdt saa fast ved sit Princip: ikke at blande sig ind i Styrelsens Detail, men overlade det til Directeuren, at, om man end efterhaanden kunde tilliste sine Hensigter Tilslutning hos Enkelte i Personalet, maatte man ganske opgive Haabet om, at det under ham vilde lade sig gjøre at faae dem satte igjennem ved administrative Bestemmelser. Hans Efterfølger i Ministeriet, Dr. jur. P. Bang, fulgte vel hans System, men især fordi han, som var uden Sands for dramatisk Kunst og kun beklædte Posten interimistisk, ønskede at undgaae Samqvem med Theaterpersoner, og ikke havde den Opmærksomhed for Skuepladsen og Iver for dens Velgaaende, hvilken Madvig, uagtet hans Afholdenhed fra at befatte sig med Detaillen, ofte i høieste Grad havde lagt for Dagen, og hvorved Heibergs

Stilling flere Gange var bleven sikkret og styrket imod ubeføiede Angreb.

Heibergs Bestræbelse for, ved Antagelse af Stykker, hvori der sporedes lovende Anlæg, at opmuntre til Forsøg i dramatisk Digtning, førte i denne Saison to, anonymt fremtrædende nye originale Forfattere paa Scenen, Begge med Lystspil i to Acter. „For ti Aar siden", der antoges at være af den under Navnet Carl Bernhard bekjendte Romanforfatter Saint-Aubin, udviklede, temmelig hverdagsligt baade i Situationer og Dialog, hvorledes en i Suus og Duus opgaaet tredive-aarig Fyr, da han, ledsaget af tre lystige Selskabsbrødre, indfinder sig paa et arvet Gods, for at tage det i Besiddelse, kommer til at forelske sig i en vakker Pige, som han for ti Aar siden har havt Godhed for. I det andet Stykke, „Den bevægede Tid", havde Prokurator Hartnack i Korsøer givet et træffende Tidsbillede af det spidsborgerlige politiske Liv i Smaakjøbstæderne. Det udmærkede sig ved godt contrasterende, efter Naturen anlagte, men mere i Samtaler end i Handling udførte Charakterer. I begge Lystspil savnedes altfor meget ægte Lystighed og Lune til at de, hvorvel godt spillede, kunde bringe Publikum til ret at lee. Det førstnævnte Stykke slap imidlertid, efter i Begyndelsen at have fundet noget Mishag, saa godt igjennem, at det — tildeels rigtignok ved at blive brugt til Nødstykke — holdt sig i 20 Forestillinger; det sidste, hvori der dog stak mere dramatisk Talent, gik det mindre heldigt: første Forestilling mødte afgjort Modstand, ved anden vare Meningerne deelte, og efter tredie maatte Gongongen tages i Brug; dog bleve enkelte Steder stærk applauderede ved alle de sex Opførelser, som det opnaaede.

To af de nye Syngespil vare componerede af Rung. „Stella", i tre Acter, oversat efter Scribes «Giralda», var et Intriguestykke, hvis temmelig usandsynlige Handling gav nogle piquante og for musikalsk Behandling godt anlagte Situationer. Enkelte smukke Partier i Musiken kunde ikke bøde paa, at den i det Hele savnede Liv og dramatisk Charakteer. Stoffet til „Flugt og Fare", i een Act, af Sille Beyer, var en i den danske Riddertid henlagt ikke synderlig interessant Begivenhed, som var maadeligt dramatiseret til Syngespil. Ogsaa lykkedes det Componisten kun med et Par Numere at fravinde Publikum Bifald. Begge Stykker fandt en saa lunken Modtagelse, at det første kun har opnaaet otte, det andet ikke mere end sex Forestillinger. — „Lodsen", i een Act, af Chiewitz og Recke, med Musik af Paulli, havde ikke stort bedre Held. Den valgte fædrelandshistoriske Tildragelse, var ret heldigt formet til Sangspil, og man fandt Musiken baade charakteristisk og melodiøs, især i Viser og Romancer, men det paafaldende stærkt søgte og dog slet gjennemførte holbergske Sprog gav et Indtryk af Affectation, som svækkede de smukke Sceners Virkning. — Glædeligere var Udfaldet af Gjenoptagelsen af „Ludlams Hule", som i en Udførelse, der vel ikke glimrede ved nogen Enkelts stærkt fremtrædende Talent, men hvori hele Besætningen med megen Præcision og Livfuldhed samvirkede til et fortræffeligt Ensemble, fandt langt mere levende Bifald end i sin Nyhed.

Balletten „Zulma eller Krystalpaladset", i tre Acter, hørte ikke til Bournonvilles heldigste Værker. Det orientalske Stof var opfattet med rig Phantasi og ypperligt udført i mange Enkeltheder, men uden disses indre Forbindelse ved en sammenhængende Handling. Den fortræffelige Anvendelse af Personalet, Paullis særdeles smukke Musik og Troels

Lunds effectfuldt malede Indre af Krystalpaladset i Hydepark bidroge meget til at enkelte Partier i Balletten vandt levende Bifald.

Debutanten August Nielsen, Søn af Instructeuren, havde en fyldig, særdeles tydelig og velklingende Talestemme, et aabent Ansigt og en for Scenen velbygget Figur. Hans Udførelse af Einar Tambeskjælver, Alger i „Hagbarth og Signe" og Eigil i „Stærkodder" vidnede om gode Anlæg, hvilke han troede at kunne finde bedre Leilighed til at øve og udvikle i et privat Skuespillerselskab, hvorfor han allerede i næste Saison forlod det kongelige Theater. — Jfr. Lehmanns og Wolfs Afgang skete, efter deres eget Forlangende, fordi Heiberg ikke formaaede til deres meget ringe Gage at udvirke dem et saa klækkeligt Tillæg, som de troede, at Theatret, formedelst det øieblikkelige Savn af Dygtigere i deres Fag, maatte ansee sig for nødsaget til at give dem.

I denne Saison gav Tilfældet Anledning til, at Heiberg tog to administrative Bestemmelser, af hvilke den ene længe blev overholdt og den anden bestandig bør blive det. At give gifte Damer Frue- og ugifte Frøkentitel var efterhaanden blevet saa almindeligt i Omgangslivet, at private Theaterdirecteurer havde seet sig drevne til ogsaa paa deres Plakater at gjøre det. Det havde ikke manglet paa spidsfindige Bemærkninger om, „at det jo maatte være krænkende for et kongeligt Theaters Damer, naar de ikke i det mindste bleve satte ligesaa høit som private Theatres." Hidtil havde Mindelserne til Heiberg været forgjæves, men nu var Jfr. Lumbye bleven gift med Lieutenant i det i sig selv sammensunkne Studentercorps Recke, og der maatte gjøres embedslig Forespørgsel om hun paa Plakaten skulde anføres som Frue. Heiberg svarede: „Saalænge der existerer en af Kongen given

Rangforordning, kan Forstanderen for et kongeligt Personale aldeles ikke være berettiget til i officielle Udstedelser hverken at tillægge noget af dets Medlemmer en Rangtitel, som det ikke har, eller at undlade at anføre en, som det har. Det er Statskalenderen, ikke mig, der har at afgjøre Spørgsmaalet. I den finder jeg Recke endnu anført som Lieutenant, derfor bliver hans Kone at benævne Frue paa Plakaten; men kun derfor, ikke efter en af mig ganske uberettiget given Tilladelse." — Den anden Bestemmelse foranledigedes af flere Forsøg paa at indføre Fremkaldelser, der under alle Omstændigheder ere af det Onde, men som under den nærværende tirrende Bevægelse, da allerede Applausen under Spillet jævnligt antog Charakteren af Partidemonstrationer, let kunde blive til megen Fredsforstyrrelse baade i Publikum og Personalet. Heiberg bestemte da, overeensstemmende med sine Yttringer i 1840 (s. 5 D. S. 433): At fremtræde efter Tæppets Fald kan Directeuren ikke ansees at have Ret til at tillade Kunstnerne, med mindre de i længere Tid, paa Grund af Sygdom eller andet lovligt Forfald, have været savnede af Publikum, og maa da Fremtrædelsen ikke skee paa den uanstændige Maade, at den Fremkaldte kommer listende ind fra den ene Side af Tæppet, men først efter at dette ordenligt er gaaet op.

Hundrede og femte Saison.

8die Juli Bang afg.; Simony tiltr. s. Cultusminister.

1852.

To.	2.	Sept.	1. En Episode (Jfr. Nielsen d. s. Inger).
F.	3.	-	35. Eventyr paa Fodreisen.
L.	4.	-	2. En Episode.
S.	5.	-	15. Æren tabt og vunden; 41. Alferne (Jfr. A. Price d. s. Marie).

M.	6.	Sept.	100. Henrik og Pernille; 30. Soldaterløier.
Ti.	7.	-	44. Familien Riquebourg; 42. Alferne.
To.	9.	-	86. Stumme i Portici.
F.	10.	-	3. En Episode.
L.	11.	-	25. En Fødselsdag i Slutteriet; 43. Alferne.
S.	12.	-	31. Soldaterløier; 10. Zulma.
M.	13.	-	87. Stumme i Portici.
Ti.	14.	-	36. Eventyr paa Fodreisen.
To.	16.	-	45. Familien Riquebourg; 11. Zulma.
F.	17.	-	21. Viola; 44. Alferne.
L.	18.	-	84. Ungdom og Galskab.
S.	19.	-	20. Dronning Marguerites Noveller.
M.	20.	-	26. En Fødselsdag i Slutteriet; 77. Napoli.
Ti.	21.	-	22. Dronning Margareta (F. H. Guldbergs Dødsdag).
To.	23.	-	16. Æren tabt og vunden; 45. Alferne.
F.	24.	-	5. Flugt og Fare; 78. Napoli.
L.	25.	-	37. Eventyr paa Fodreisen.
S.	26.	-	48. Ude og hjemme; 117. Recensenten og Dyret.
M.	27.	-	43. Kong Renés Datter; 46. Alferne.
Ti.	28.	-	6. Flugt og Fare; 19. Kermessen.
To.	30.	-	109. Jeppe paa Bjerget; 28. Slægtningene.
F.	1.	Oct.	28. Regimentets Datter.
L.	2.	-	32. Soldaterløier; 79. Napoli.
S.	3.	-	10. Embedsiver; 63. To smaa Savoyarder.
M.	4.	-	85. Ungdom og Galskab.
Ti.	5.	-	22. Viola; 64. To smaa Savoyarder.
To.	7.	-	29. Regimentets Datter.
F.	8.	-	31. Den Vægelsindede; 29. Slægtningene.
L.	9.	-	11. Embedsiver; 118. Recensenten og Dyret.
S.	10.	-	46. Familien Riquebourg; 80. Napoli.
M.	11.	-	24. Macbeth.
Ti.	12.	-	86. Ungdom og Galskab.
To.	14.	-	23. Dronning Margareta.
F.	15.	-	17. Æren tabt og vunden; 65. To smaa Savoyarder.

L.	16.	Oct.	30. Regimentets Datter.
S.	17.	-	27. En Fødselsdag i Slutteriet; 47. Alferne.
M.	18.	-	147. Den Stundesløse; 48. Bellman.
Ti.	19.	-	13. Audiensen; 81. Napoli.
To.	21.	-	38. Eventyr paa Fodreisen.
F.	22.	-	37. Pak!
L.	23.	-	9. For ti siden; 66. To smaa Savoyarder.
S.	24.	-	25. Macbeth.
M.	25.	-	10. For ti Aar siden; 48. Alferne.
Ti.	26.	-	122. Barselstuen; 33. Soldaterløier.
O.	27.	-	1. Tycho Brahes Ungdom; Concert af Fløitenisten Zizold (uden Abon.).
To.	28.	-	2. Tycho Brahes Ungdom; 67. To smaa Savoyarder.
F.	29.	-	11. For ti Aar siden; 28. En Fødselbag i Slutteriet.
L.	30.	-	106. Geert Westphaler; 20. Kermessen.
S.	31.	-	39. Eventyr paa Fodreisen.
M.	1.	Nov.	124. Maskeraden; Concert af Zizold.
Ti.	2.	-	148. Den Stundesløse; 49. Bellman.
To.	4.	-	34. Soldaterløier; 82. Napoli.
F.	5.	-	26. Macbeth.
L.	6.	-	110. Jeppe paa Bjerget; 50. Bellman.
S.	7.	-	35. Soldaterløier; 21. Kermessen.
M.	8.	-	28. Norma.
Ti.	9.	-	101. Henrik og Pernille; 29. En Fødselsdag i Slutteriet.
To.	11.	-	87. Ungdom og Galskab.
F.	12.	-	14. Audiensen; 36. Soldaterløier; 51. Bellman.
L.	13.	-	38. Pak!
S.	14.	-	31. Regimentets Datter.
M.	15.	-	40. Eventyr paa Fodreisen.
Ti.	16.	-	12. For ti Aar siden; 37. Conservatoriet.
To.	18.	-	27. Macbeth.
F.	19.	-	88. Ungdom og Galskab.
L.	20.	-	15. Audiensen; 3. Tycho Brahes Ungdom.

S.	21.	Nov.	4. Tycho Brahes Ungdom; 38. Conservatoriet.
M.	22.	-	39. Pak!
Ti.	23.	-	47. Medbeilerne.
O.	24.	-	5. Tycho Brahes Ungdom; 49. Alferne (uden Abon.). — (Mad. Schalls Dødsdag).
To.	25.	-	13. For ti Aar siden; 22. Kermessen.
F.	26.	-	6. Tycho Brahes Ungdom; 50. Alferne.
L.	27.	-	44. Hakon Jarl.
S.	28.	-	149. Den Stundesløse; 51. Alferne.
M.	29.	-	32. Regimentets Datter.
Ti.	30.	-	7. Tycho Brahes Ungdom; 12. Zulma.
O.	1.	Dec.	49. Lille Rødhætte (Jfr. Hansen d. s. Rose) (uden Abon.).
To.	2.	-	8. Tycho Brahes Ungdom; 52. Alferne.
F.	3.	-	105. Politiske Kandestøber; 39. Conservatoriet.
L.	4.	-	50. Lille Rødhætte.
S.	5.	-	9. Tycho Brahes Ungdom; 44. Kjøge Huuskors.
M.	6.	-	10. Tycho Brahes Ungdom; 13. Zulma.
Ti.	7.	-	106. Politiske Kandestøber; 52. Bellman.
O.	8.	-	30. Hamlet (uden Abon.).
To.	9.	-	41. Eventyr paa Fodreisen.
F.	10.	-	51. Lille Rødhætte.
L.	11.	-	11. Tycho Brahes Ungdom; 40. Conservatoriet.
S.	12.	-	42. Eventyr paa Fodreisen.
M.	13.	-	107. Politiske Kandestøber; 87. Toreadoren.
Ti.	14.	-	33. Regimentets Datter.
O.	15.	-	12. Tycho Brahes Ungdom; 83. Napoli (uden Abon.).
To.	16.	-	52. Lille Rødhætte.
F.	17.	-	1. Slottet i Poitou.
L.	18.	-	150. Den Stundesløse; 53. Alferne.
S.	19.	-	2. Slottet i Poitou.
M.	20.	-	49. Ude og hjemme; 41. Conservatoriet.
Ti.	21.	-	3. Slottet i Poitou.
O.	22.	-	4. Slottet i Poitou (uden Abon.).

To.	23.	Dec.	1. Martha.
S.	26.	-	88. Julestuen; 45. Kjøge Huuskors.
M.	27.	-	5. Slottet i Poitou.
Ti.	28.	-	2. Martha.
To.	30.	-	6. Slottet i Poitou.
F.	31.	-	48. Medbeilerne.
1853.			
L.	1.	Jan.	13. Tycho Brahes Ungdom; 89. Julestuen (uden Abon.).
S.	2.	-	31. Hamlet.
M.	3.	-	53. Lille Rødhætte.
Ti.	4.	-	46. Kjøge Huuskors; 60. Sylphiden.
To.	6.	-	49. Medbeilerne.
F.	7.	-	18. Æren tabt og vunden; 14. For ti Aar siden.
L.	8.	-	50. Medbeilerne.
S.	9.	-	22. Erik og Abel.
M.	10.	-	14. Tycho Brahes Ungdom; 61. Sylphiden.
Ti.	11.	-	54. Lille Rødhætte.
O.	12.	-	7. Slottet i Poitou (uden Abon.).
To.	13.	-	40. Pak!
F.	14.	-	15. Tycho Brahes Ungdom; 47. Kjøge Huuskors.
L.	15.	-	8. Slottet i Poitou.
S.	16.	-	55. Lille Rødhætte.
M.	17.	-	23. Erik og Abel (Mad. Rosings Dødsdag).
Ti.	18.	-	19. Æren tabt og vunden; 54. Alferne.
To.	20.	-	108. Politiske Kandestøber; 30. En Fødselsdag i Slutteriet.
F.	21.	-	125. Maskeraden; 37. Soldaterløier.
L.	22.	-	3. Martha.
S.	23.	-	1. En Valgdag.
M.	24.	-	2. En Valgdag; 68. To smaa Savoyarder.
Ti.	25.	-	24. Erik og Abel.
To.	27.	-	3. En Valgdag; 53. Bellman.
F.	28.	-	4. Martha.
L.	29.	-	4. En Valgdag; 38. Soldaterløier.

S.	30.	Jan.	16. Tycho Brahes Ungdom; 48. Kjøge Huuskors.
M.	31.	-	51. Medbeilerne.
Ti.	1.	Feb.	5. En Valgdag; 63. Festen i Albano.
O.	2.	-	9. Slottet i Poitou (uden Abon.).
To.	3.	-	16. Audiensen; 49. Kjøge Huuskors.
F.	4.	-	6. En Valgdag; 64. Festen i Albano.
L.	5.	-	109. Politiske Kandestøber; 31. En Fødselsdag i Stutteriet.
S.	6.	-	112. Don Juan (Opera).
M.	7.	-	111. Jeppe paa Bjerget; 39. Soldaterløier.
Ti.	8.	-	10. Slottet i Poitou.
To.	10.	-	7. En Valgdag; 42. Conservatoriet.
F.	11.	-	123. Barselstuen; 54. Bellman.
L.	12.	-	20. Æren tabt og vunden; 1. Nøkken.
S.	13.	-	31. Hagbarth og Signe.
M.	14.	-	11. Slottet i Poitou.
Ti.	15.	-	17. Tycho Brahes Ungdom; 2. Nøkken.
O.	16.	-	8. En Valgdag; 3. Nøkken (uden Abon.).
To.	17.	-	126. Maskeraden; 40. Soldaterløier.
F.	18.	-	4. Nøkken; 23. Kermessen.
L.	19.	-	43. Eventyr paa Fodreisen.
S.	20.	-	17. Audiensen; 5. Nøkken; 55. Bellman.
M.	21.	-	1. De Deporterede; 65. Festen i Albano.
Ti.	22.	-	41. Pak!
O.	23.	-	2. De Deporterede; 6. Nøkken (uden Abon.).
To.	24.	-	3. De Deporterede; 66. Festen i Albano.
F.	25.	-	32. Hagbarth og Signe.
L.	26.	-	12. Slottet i Poitou.
S.	27.	-	4. De Deporterede; 119. Recensenten og Dyret.
M.	28.	-	21. Æren tabt og vunden; 50. Kjøge Huuskors.
Ti.	1.	Marts.	9. En Valgdag; 120. Recensenten og Dyret.
To.	3.	-	33. Hagbarth og Signe.
F.	4.	-	5. De Deporterede; 1. Brudefærden i Hardanger.
L.	5.	-	113. Don Juan (Opera).

S. 6. Marts. 10. En Valgdag; 2. Brudefærden.
M. 7. - 121. Recensenten og Dyret; 3. Brudefærden.
Ti. 8. - 52. Medbeilerne.
O. 9. - 6. De Deporterede; 4. Brudefærden (uden Abon.).
To. 10. - 151. Den Stundesløse; 55. Alferne.
F. 11. - 13. Slottet i Poitou.
L. 12. - 7. De Deporterede; 5. Brudefærden.
S. 13. - 8. De Deporterede; 6. Brudefærden.
M. 14. - 61. Joseph og hans Brødre.
Ti. 15. - 9. De Deporterede; 7. Brudefærden.
O. 16. - 13. Stærkodder (uden Abon.).
To. 17. - 7. Rokken; 8. Brudefærden.
F. 18. - 11. En Valgdag; 9. Brudefærden.
M. 28. - 110. Politiske Kandestøber; 10. Brudefærden (uden Abon.).
Ti. 29. - 114. Don Juan (Opera).
O. 30. - 1. En Sommeraften (Fru Heiberg fremkaldt); 11. Brudefærden (uden Abon.).
To. 31. - 122. Recensenten og Dyret; 12. Brudefærden.
F. 1. Apr. 49. Pernilles korte Frøkenstand; 2. En Sommeraften.
L. 2. - 51. Kjøge Huuskors; 91. Søvngængersken.
S. 3. - 18. Tycho Brahes Ungdom; 3. En Sommeraften.
M. 4. - 10. De Deporterede; 13. Brudefærden.
Ti. 5. - 4. En Sommeraften; 14. Brudefærden.
To. 7. - 22. Æren tabt og vunden; 5. En Sommeraften.
F. 8. - 24. Dronning Margareta.
L. 9. - 15. For ti Aar siden; 6. En Sommeraften
S. 10. - 14. Slottet i Poitou.
M. 11. - 12. En Valgdag; 7. En Sommeraften.
Ti. 12. - 11. De Deporterede; 88. Toreadoren.
To. 14. - 14. Stærkodder.
F. 15. - 12. De Deporterede; 123. Recensenten og Dyret.

L.	16.	Apr.	44. Kong Renés Datter; 15. Brudefærden.
S.	17.	-	50. Pernilles korte Frøkenstand; 45. Brama og Bayaderen.
M.	18.	-	16. Scheik Hassan; 56. Bellman.
Ti.	19.	-	107. Geert Westphaler; 46. Brama og Bayaderen.
O.	20.	-	15. Qvindens Vaaben (uden Abon.). — (Simony afg., A. S. Ørsted tiltr. s. Cultusminister.)
L.	23.	-	13. En Valgdag; 97. Nei! (Kühl d. s. Hammer).
S.	24.	-	13. De Deporterede; 30. Slægtningene.
M.	25.	-	51. Pernilles korte Frøkenstand; 24. Kermessen.
Ti.	26.	-	16. Qvindens Vaaben.
O.	27.	-	64. Røverborgen (Jfr. Egense o: Mad. Liebe d. s. Adelaide. Jfr. Johannsen d. s. Birgitte) (uden Abon.).
To.	28.	-	14. De Deporterede; 98. Nei!
F.	29.	-	65. Røverborgen.
L.	30.	-	35. Svend Dyrings Huus (Jfr. Benedictsen d. s. Ragnhild).
S.	1.	Mai.	66. Røverborgen.
M.	2.	-	23. Viola; 16. Brudefærden.
Ti.	3.	-	36. Svend Dyrings Huus.
To.	5.	-	12. Embedsiver; 58. En Søndag paa Amager (uden Abon.).
F.	6.	-	152. Den Stundesløse; 14. Zulma.
L.	7.	-	67. Røverborgen.
S.	8.	-	37. Svend Dyrings Huus.
M.	9.	-	68. Røverborgen.
Ti.	10.	-	99. Nei!; 84. Napoli.
O.	11.	-	19. Tycho Brahes Ungdom; Sang af Tenoristen Arnoldson; 29. Abekatten (uden Abon.).
To.	12.	-	15. Slottet i Poitou.

F. 16. Mai. 47. Familien Riquebourg; 47. Brama og Bayaderen.
Ti. 17. - 16. For ti Aar siden; 17. Brudefærden.
O. 18. - 13. Embedsiver; Sang af Arnoldson; 8. En Sommeraften (uden Abon.).
To. 19. - 38. Svend Dyrings Huus.
F. 20. - 17. Qvindens Vaaben.
L. 21. - 23. Æren tabt og vunden; 1. Lazarilla.
S. 22. - 20. Tycho Brahes Ungdom; 18. Brudefærden.
M. 23. - 48. Familien Riquebourg; 2. Lazarilla.
Ti. 24. - 44. Eventyr paa Fodreisen.
To. 26. - 3. Lazarilla; 89. Toreadoren.
F. 27. - 45. Kong Renés Datter (Jauffred, Waltz's sidste Rolle); 4. Lazarilla.
L. 28. - 15. De Deporterede; 57. Bellman.
S. 29. - 24. Æren tabt og vunden; 30. Abekatten.
M. 30. - 18. Audiensen; 85. Napoli.
Ti. 31. - 5. Lazarilla; 31. Slægtningene.

Aabningsstykket, „En Episode", der fremkom anonymt, var af Cand. jur. Christian Juul. Dets Antagelse skyldtes fornemmelig Heibergs Iver for at skaffe Skuepladsen et større nationalt Repertoire, ved at opmuntre begyndende danske dramatiske Forfattere, hos hvem han sporede Talent; thi af Stoffet: Ewalds Ophold i Rungsted og Lidelser under Mangel og ulykkelig Kjærlighed, var vel udbragt enkelte smukt behandlede Scener, men ei alene havde det for liden Fylde til at give en fængslende Handling for et Drama i fem Acter, men de Situationer, hvorunder den syge, aandsnedbøiede Digter, paa hvem Forfatteren havde lagt hele Interessen, fremtraadte, vare tillige saa piinlige og hverandre lignende, at end ikke Wiehes ædelt følelsesfulde og fortræffeligt nuancerede Spil var istand til at frembringe synderlig theatralsk

Virkning. Jfr. Bertine Nielsen, der debuterede som Inger, blev, som Heibergs formodede Protegerede, ikke velseet af Theatrets toneangivende Parti, og Rollen: en temmelig ubetydelig og tilmed meget usandt skildret Elskerinde, gav hende ikke Leilighed til at vise noget særligt Fremstillingstalent. Medens man derfor nødtes til at erkjende, at den 18aarige Pige havde et i det Hele for Theatret heldigt Ydre, smukke Bevægelser og god Holdning, forsømte man ikke at forberede Publikum paa, at det hos hende vilde savne et fyldigt Organ og varm Følelse. Bifaldet blev som Følge heraf kun lunkent, hvorfor man strax var i det Rene med, at Heiberg gjorde bedst i at lade Begyndelsen ogsaa blive Enden. Han, hvis uhildede skarpe Blik saae, hvad der spirede i hendes Fremstilling, holdt sig imidlertid for overbeviist om, at hun med Tiden vilde blive en Skuespillerinde af Betydenhed; kun antog han for rigtigst, at hun en Tidlang ikke kom paa Scenen, men søgte at udvikle og øve sine Evner, og at der til en ny Debut blev givet hende en saa betydelig Rolle, at hun i den afgjørende kunde vise, hvorvidt hun var kaldet til Kunstnerinde. — Allerede tre Dage efter optraadte en anden Debutantinde: Jfr. Amalie Price, som Marie i „Alferne". Som qvik Solodandserinde og ved livfuld Udførelse af muntre Balletroller havde hun allerede gjort sig meget yndet af Publikum, da hun nu gik over i Skuespillet, hvortil hun medbragte en særdeles tækkelig lille Personlighed og behagelige Bevægelser, hvorimod hendes Talestemme ikke var klar og Dictionen havde en let Anklang af fremmed Accent, hvilket, hvorvel hun vandt stærkt Bifald og senere behagede i enkelte Roller, fornemmelig i Vaudevillen, skadede hendes Anvendelighed for det kongelige Theater, hvorfor hun efter et Par Aars Forløb fandt sig bevæget til at gaae til Casino, hvis

Repertoire tilbød større Virksomhed og gav hende Leilighed til hurtigt at slaae sig op til at blive en af Publikums Yndlinge.

Længer end til Begyndelsen af Octbr. kunde „Fædrelandet" ikke undlade at aabne Angrebene paa Heiberg for denne Saison. Det skete ved, i en literair Anmeldelse af Hostrups „En Nat imellem Fjeldene" at indtrække en Bemærkning ved Haarene, for at komme til at beskylde ham for, at han havde foranlediget Jfr. Lehmanns Afgang, om hvis sande Grund „Fædrelandet" dog ikke kunde være nvidende saa lidet som om, at det var hendes i Boston bosatte Broder, der, ved at give hende Udsigt til glimrende Indtægter som Concertsangerinde, havde bragt hende til at tage til Amerika, hvor Bladene gjorde Reclame for hende med, at „hun var Søster til den berømte danske Martsminister." Det hedder, ved at berøre, at Hostrups Stykke ikke var opført: „Man turde maaskee ogsaa betvivle, om det var klogt at overlade en Scene som den imellem Nøkken og Ingeborg i vort nuværende Operapersonales Hænder. Mad. Nielsen er ikke mere i Operaen og hendes Aand heller ikke, — den, der vel bedst kunde forstaae og føle slige Situationer, Jfr. Lehmann, har Theaterdirecteuren i sin Viisdom sendt til Nordamerika." (!) — Og just i de Dage gav Heiberg et nyt Beviis paa sin virksomme Agtelse for Kunstnerne. Efter gjentagne Forsøg paa at beseire de Vanskeligheder, som stadigt i Løbet af to Aar vare blevne stillede iveien for hans Bestræbelser, havde han endelig den Glæde at see dem lykkede, idet han opnaaede ogsaa at faae Phister udnævnt til Ridder af Dannebrog, hvilket blev modtaget med mange Taksigelser og Ytringen af levende Tilfredshed over „at staae under en Directeur, der

var saa virksom for at fremme Personalets Anseelse og skaffe Fortjenesten Anerkjendelse."

Den 13de October indtraf et Tilfælde, som for lang Tid hindrede Afbenyttelsen af mange ældre Stykker og Indstuderingen af et Par nye. Klokken 1 følte Fru Heiberg sig pludselig overvældet af en stærk Upasselighed. Da Aftnens Forestilling skulde gives uden Abonnement, kunde den, uden skjellig Grund til Klage, kaldes tilbage, og blev det; men Upasseligheden gik over til en langvarig heftig Sygdom, hvorunder hendes Liv i flere Uger svævede i Fare, og som holdt den i Repertoiret saa stærkt anvendte og vigtige Kunstnerinde borte fra Scenen i fem Maaneder.

Det var under alvorlige ægteskabelige Bekymringer og efter Overvindelse af endeel tilfældige Hindringer, at Heiberg endelig naaede til Opførelse af den anden Nyhed: Hauchs Treactsdrama „Tycho Brahes Ungdom", der imidlertid gjorde stor Lykke. Tycho kæmper heri ikke blot imellem sin Kjærlighed og sin Videnskab, men for begge imod Adelens Fordomme, der med stor Styrke vilde gjøre sig gjældende, fornemmelig hos hans Slægt. Handlingen frembyder ikke store Situationer, men udvikler sig naturligt og klart igjennem en baade for Tiden og Personerne charakteristisk, i al sin Simpelhed ofte lyrisk skjøn, Dialog. Wiehe var ædel i sin Kjærlighed og Heftighed som i den Ro og Glæde, hvormed han fordybede sig i sin Videnskab; Mad. Nielsen gav Fru Inger, der er Sjælen i det adelsstolte Parti, som sætter sig imod, at Tycho offrer sig den foragtede Videnskab, værdigt og fast i urokkelig Tro paa sin fordomsfulde Anskuelses Rigtighed; og Mad. Holst gav fortræffeligt den rene, blufærdige og ømme Ungmø.

Paa samme Tid var det kommet til heftig Bevægelse i en Sag, som, ved de med stor Iver og Ihærdighed i Publikum

udbragte falske Forestillinger, skulde paadrage Heiberg megen Miskjendelse. Hoedt havde ved Valget af sine Debutroller begaaet en stor Feil, idet han til den første bestemte sig for Hamlet; thi enhver Debutant maa det være magtpaaliggende, at den Interesse, der vises hans første Fremtræden, idetmindste ikke betydeligt svækkes ved en mindre gunstig Optagelse af de næste fire, fem nye Roller, men derimod holdes i stadig Stigen, indtil han har gjort Publikum saaledes bekjendt med sit Talent i Almindelighed, at han har vundet en dertil svarende Anseelse, saa at han ikke behøver at frygte for, at dets mindre Tilfredshed med en enkelt Rolle vil skade. Efter, med overordenligt Bifald, at have vovet Udførelsen af en af de største og interessanteste poetiske Charakteerroller vilde Hoedt derimod ei alene have havt vanskeligt ved i Repertoiret at finde nogen for ham passende Rolle, hvori han havde kunnet blot opretholde Interessen, men nu var han endydermere fremtraadt i to Roller, som, selv om han havde spillet dem mere tilfredsstillende, end han gjorde, maatte svække den. Det blev ham da om at gjøre at oprette Feilen, ved at komme frem i en Rolle, der ikke blot var ny, men ogsaa kunde imponere i samme Grad som Hamlet, og allerede om Sommeren havde han derfor til Heiberg indgivet en af ham foretagen Tilretning for Scenen af Shakespeares „Richard den Tredie" med Anmodning om, at den maatte blive opført med ham i Titelrollen. Endskjøndt Heiberg, med Grund, holdt sig overtydet om, at denne mørke, afskyvækkende Tragedie, hvorom A. W. Schlegel siger, at „Shakespeare havde til Hensigt at give Rædselen Herredømmet over Medlidenheden, og mere gik afveien for de pathetiske Scener, som stode ham til Tjeneste, end søgte dem," ikke vilde være af theatralsk Virkning paa et dansk Publikum, var det ingenlunde derfor

han havde Uvillie til at vove et kostbart Forsøg med dens Opførelse. Men i det overhovedet for Tragedien utilstrækkelige og svage Personale fandt han ikke de fornødne Kræfter til de mange vigtige Rollers gode Udførelse, og vilde, med ægte kunstnerisk Følelse, aldeles ikke gaae ind paa den Mening, at naar tre, fire Hovedroller bleve godt og adskillige Biroller ret taaleligt besatte, saa kunde man nok slippe anstændigt ud af det ved at uddele de andre efter bedste Skjøn. Han indvendte, at i et Stykke, som frembød saa store sceniske Vanskeligheder, at der allerede i denne Henseende vilde blive Meget for Publikum at overbære med, maatte nødvendigviis ogsaa de mindre Roller, som alle have Charakteer i og for sig og Betydenhed ved de Situationer i hvilke de indtræde, besættes upaaklageligt. Med Tilføiende, at han, naar Theatret kunde faae flere kunstneriske Evner at byde over, gjerne vilde bringe Stykket paa Scenen, afslog han dets Opførelse for Øieblikket. Ogsaa Høedts Anmodning om at komme til at spille Marinelli i „Emilie Galotti" og Figaro i Komedien „Figaros Bryllup" mødte Afslag af gode, for Høedt fremsatte Grunde. Hverken Grunde eller Løfte om Stykkernes Optagelse, naar Omstændighederne gjorde det muligt, kunde imidlertid forsone Høedt med Heibergs Afslag, og hans Uvillie derover blev strax exploiteret af Cliquen, hvis Leder hurtigt havde glemt sin egen Anpriisning af Heibergs Fortræffelighed som Directeur og nu overalt kom frem med ædel Harme over, at en saadan Directeur vilde negte en saadan Mand et saadant Stykkes Opførelse paa en Tid, da man havde et saadant Repertoire, og han saae deri saadanne Følger, at hans hele kunstneriske Væsen oprørtes ved Tanken om den Fremtid, der ventede Theatret under en saadan Bestyrer, som jo vidste, at Høedt ikke behøvede Theatret,

men var gaaet til det blot af Lyst. Et Par Heiberg hengivne Theaterpersoner, som hørte, at man saaledes var i levende Bevægelse for at reise et Uveir imod ham, spurgte ham, om han ikke fandt raadeligt at undgaae det, ved at opfylde Hoedts Forlangende saa godt eller slet, som det vilde lade sig gjøre. Han svarede med rolig Bestemthed: „Dersom disse Stykker kunde i alle Roller besættes, jeg vil ikke engang sige fortræffeligt, men blot tilfredsstillende, vilde jeg gjerne beqvemme mig dertil; det kan de imidlertid ikke: der er i ethvert af dem Roller, som vi for Øieblikket ikke engang formaae at sikkre en taalelig Udførelse, og jeg vil ikke tilstede, at der under min Bestyrelse kommer Noget paa Scenen, som jeg forud maa være overbeviist om at ville komme til at gaae slet. Men selv om Stykkerne kunde gives antageligt, da vilde jeg kun, i det nærværende Tilfælde, lade dem komme til Opførelse af Hensyn til Omstændighederne, men imod de Grundsætninger, jeg, med velberaadt Hu, har antaget for min Theaterbestyrelse. Det er min Pligt at sørge for, at det daglige Repertoire vedligeholdes saa godt som muligt, og derfor jævnligen at fremtage Stykker, der kunne gives uden store Ophævelser; men kun da, naar den daglige Tjenestes gode Gang ikke standses eller lider derved, tør jeg sætte de Spillende i Virksomhed med nye Stykker eller ældre, der maae ansees som nye og derfor fordre mange og lange Forberedelser. Hvorledes skulde jeg nu kunne ville standse, hvad der er under Indstudering, blot for at opfylde en enkelt Skuespillers Forlangende om at komme til at spille i Stykker, som jeg ikke har paatænkt, langt mindre gjort de nødvendige Forberedelser til at give? Desuden maa jeg ansee enhver Kunstner ved Theatret som til for at optræde efter den Leilighed og Fordring, Repertoiret stiller til ham, men ikke

som berettiget til at faae dannet et Repertoire for sig. Endogsaa Debutanter skulle, efter min Overbeviisning, kun have Adgang til at vælge Roller i saadanne Stykker, som Theatret kan i det Hele give godt og bringe til Opførelse i det faste Repertoires Interesse. Naar der, som Grund for, at der særligt bør tages Hensyn til Hr. Hoedts Anmodning om et nyt eller ikke gangbart Stykkes Opførelse, anføres, at han fremfor Nogen er gaaet til Theatret af Lyst, saa har jeg derpaa kun at svare, at da Hr. Hoedt er gageret ligesom enhver anden af Theatrets Artister og med det Beløb, som han selv har anseet for passende til sin øieblikkelige Stilling, saa kan jeg ikke indrømme, at han mere end nogen Anden tjener især af Lyst, men maa paastaae, at han er traadt i samme Forhold til Theatrets Tjeneste, som dets Reglement bestemmer for enhver anden Ansat." — Uveiret lod ikke længe vente paa sig. Som sædvanligt søgte man at influere paa de Blade, der allerede saa godt havde forberedt dets Udbrud, og som sædvanligt toge de Nyhedsbringernes forvanskede Beretninger for gode Varer. Den 2den November brød „Fædrelandet" løs med en Artikel, som dog foreløbig kun skulde bringe Publikum i Bevægelse ved Forestilling om Theatrets elendige Tilstand af Mangel paa kunstneriske Kræfter, om den betydelige Indtægt, Hoedt allerede havde skaffet Kassen, og om hvorledes det derfor især maatte paaligge Heiberg at tage særligt Hensyn til ham. Det hed, at „det Tidspunkt nærmer sig med stærke Skridt, da man kun vil kunne sige, at der har existeret en god Comedie paa den danske Skueplads, da Middelmaadighed og Usselhed vil husere paa den Scene, hvor hidtil Dygtighed og Talent har havt hjemme, da Publikum vil unddrage Theatret sin hidtil udviiste levende Interesse for dets Præstationer, da som en naturlig Følge

heraf Theatret ikke vil kunne bestaae, men vil gaae under til Fordeel for Casino eller en anden Anstalt af lignende kunstnerisk Betydning. At Kræfterne allerede maae være i betydeligt Aftagende, kan sees deraf, at for nylig en eneste Skuespillerindes Sygdom var tilstrækkelig Anledning for Directeuren til at lukke Theatret paa en Aften, da hvilkensomhelst Forestilling, man havde stillet paa Benene, upaatvivleligt havde givet fuldt Huus." Sin sørgelige Skjæbne skulde Theatret have Heiberg at takke for; thi om det end „var almindelig bekjendt, at Theatret i de sidste Decennier har mistet ikke faa sjeldne Talenter," maatte Bladet være af den Mening, „at der ligesaa godt som før vil fremtræde dygtige unge Mennesker, der have Lyst til og Talent for Scenen. At Talenterne findes, er der ingen fornuftig Grund til at betvivle; men" — forsømte Bladet ikke at ville lægge Publikum nær — „mere end tvivlsomt er det vistnok, om disse skulde føle sig fristede til at offre deres Virksomhed for en Kunstanstalt, hvis Directeur ikke alene synes at være en afgjort Ven og Beskytter af det Middelmaadige; men hvis hele Virksomhed endog giver ham Skin af, at han ligesom med Flid søger at tilbagetrænge alt Det, der tildrager sig Publikums fortrinlige Opmærksomhed og Deeltagelse." Derpaa ankedes over, at Heiberg ikke nøksom sørgede for at forøge Repertoiret med nye Stykker eller med Gjenoptagelse af „de ældre gode Stykker, hvoraf der findes mange i Theatrets Archiv;" og bebreidedes ham, at der — som mangfoldige Gange tidligere havde været Tilfældet, uden at man havde lagt Bestyrelsen det til Last, — „ved forrige Saisons Slutning kun var uddeelt til Indstudering eet Stykke" (vel at mærke i fem Acter), og, for ret at give denne Brøde Vægt, tilføiedes den Oplysning — som meget bestemt henviste til Angrebets Kilde

— at „vi have af et af de virksomste og mest brugte Medlemmer af Theaterpersonalet hørt den Yttring, at det iaar var den første Sommerferie i nogle og tyve Aar, hvori han slet Intet havde havt at indstudere til den kommende Saison." — Dersom dette Medlem af Theaterpersonalet, der for Resten allerede i denne Saison havde været anvendt meget hyppigt og med betydelig Feuindtægt, havde ladet sin ellers særdeles prompte Hukommelse gaae tilbage blot til Aaret før Heibergs Ansættelse, da Levetzau var Chef, maatte han have skammet sig for sig selv ved, til Nedsættelse af den Directeur, der mere end nogen tidligere Directeur og uopfordret havde ydet hans Kunst baade hædrende og indbringende Erkjendelse, at give Bladet en saa falsk Meddelelse. Dog, Bladet foragtede ikke engang, til Støtte for sin Anke over Heibergs Ligegyldighed for Repertoiret, at sluge og til Publikum afgive den Usandhed, at „der virkelig ved Ansættelse af det for den kommende Uge skal være falden en saadan Yttring som: Vi maae vende Bøtten!", der „om end brugt i Spøg, dog er meget charakteristisk og viser, hvor høit man nu sætter de kunstneriske Hensyn ved det danske Theater." At „Theaterkassen i forrige Saison havde et ikke ubetydeligt Overskud," maatte aldeles ikke tale for Heibergs Bestyrerdygtighed; „thi enhver upartisk Iagttager vil snart komme efter, at dette Overskud ingenlunde hidrørte fra Directeurens Virksomhed, men hovedsagelig derfra, at der fra Himlen faldt en Debutant ned til ham, som i 36 Forestillinger, hvori han optraadte, skaffede fuldt Huus, en Debutant, der alene ved sin Optræden i Hamlet i 8 Onsdags- og Søndagsforestillinger indbragte den betydelige Sum af 7000 Rdlr. og desuden medvirkede i 11 andre Forestillinger uden Abonnement." Det var ikke for en Deel Shakespeare, ikke Heibergs Omhu for

Tragediens værdige Udførelse, ikke de Medspillende, men „alene" Høedt, som maatte takkes for dette glimrende Resultat, og hvem Theatret skyldte det hele Overskud. Dog skulde Bladet „ikke være uvilligt til at indrømme, at Nyhedens Interesse kan have havt sin Deel i det store Tilløb, hvorved han (Heiberg) glædede sig, og at det maaskee i Tiden vil blive mindre." Alligevel maatte Heiberg alvorligt tiltales, fordi han imod Theatret og Publikum høiligen havde forsyndet sig, ved ikke ivrigere at tage særligt Hensyn til Høedt og anvende ham oftere. — Bladets mørke Fremstilling af Tilstanden og hvad der maatte blive dens Følge, fandt dog ingenlunde Stadfæstelse, men tvertimod Gjendrivelse i Kjendsgjerninger, thi i denne Saison blev Indtægten 143,020 Rdlr., der var den høieste Indtægt, Theatret endnu havde havt og 4226 Rdlr. mere end i den forrige Saison, som Høedt skulde have gjort saa indbringende. — Den hadske Artikel — som, af Theatrets Lukning til en uabonneret Forestilling paa Grund af Fru Heibergs om Eftermiddagen indtrufne Sygdom, vilde godtgjøre sin Paastand om „de kunstneriske Kræfters betydelige Aftagen," som uden videre antog for utvivlsomt, at der fandtes Talenter, der havde Lyst til at offre sig Scenen, men kun ikke under Heiberg, og som fandt, at Nyhedsbringerens usande Anekdot om „Bøttens Vending" viste „hvor høit man nu satte de kunstneriske Hensyn ved det danske Theater," — forfeilede ikke at bringe den ueftertænksomme, allerede ved udspredte Rygter agiterede Mængde i Bevægelse, men opnaaede ikke at indjage Heiberg den Frygt, der skulde bevæge ham til at fornegte sine Anskuelser og vise Eftergivenhed for Høedts Forlangende. Det blev nødvendigt at anvende et kraftigere Middel; man maatte, som i de sidste Aar saa jævnligt var skeet, bebude en Afskedstagelse, der kunde for-

stærke det Røre, hvori Publikum allerede var bragt imod Heiberg. Høedt havde ymtet om, at da han ikke kunde komme til at spille de ønskede Roller, var han tilsinds at forlade Theatret: dette var nok for at man strax overalt kunde forsikkre, at han havde indgivet Begjæring om øieblikkelig Afskedigelse. „Fædrelandet" forsømte ikke at yde Understøttelse; allerede den 30te November kom det med en ny, endnu hvassere Artikel, hvori det forekommende belærte Theaterpersonalet om, at i dets Conflicter med Directeuren kunde det stole paa, at Publikum „ubetinget" vilde tage Parti for det, og derved vilde det blive ham „umuligt at bestaae." Det hed: „I disse Dage har det Rygte udbredt sig her i Byen, og i Dag har det fundet Omtale i flere Blade, at Hr. Høedt allerede søger sin Afsked. Vi ville haabe, at det ikke bliver til Alvor, skjøndt det, saavidt vi erfare, virkelig forholder sig saa, og Aarsagen rigtigt er angivet at være en Conflict med Theaterdirecteuren. Vi troe, at Conflicter med Personalet for Øieblikket ere meget lidet ønskelige for Theaterdirecteuren, thi Publikums Stemme er langt mere mod ham end for ham, og han kan i sin Virksomhed ikke undvære Publikums Tillid og Understøttelse. Men naar dette seer sig selv behandlet af den høivelbaarne Forstander for Landets eneste dramatiske Kunstanstalt med en Hensynsløshed, der neppe finder sin Mage i de Tider, da Theatrets Bestyrelse var allerslettest, saa er det forud tilbøieligt til at antage, at der fra hans Side vises samme Hensynsløshed mod Personalet; man tager altsaa ubetinget Parti for dette imod ham, og mod en saadan Modstand vilde en langt dygtigere Theaterdirecteur, end Hr. Etatsraad Heiberg har viist sig at være, i Længden umulig kunne bestaae. Aarsagen til Striden angives at være følgende. Hr. Høedt har, lige siden han frem-

traadte paa Scenen som Hamlet, ønsket at udføre Hovedrollen i et andet af Shakespeares berømteste Stykker, nemlig „Richard den Tredie". Han har til den Ende ikke blot indstuderet Rollen, men ogsaa foretaget en Bearbeidelse af Stykket, hvorved det bliver muligt at bringe det til Opførelse her, og indleveret samme til Theaterdirecteuren i Sommerens Løb. Man skulde nu visselig troe, at denne efter tre Maaneders Armod og Elende, i hvilke „Tycho Brahes Ungdom" har været det eneste Mannakorn i Repertoirets golde og haabløse Ørken, og med den beklagelige Udsigt for Øie, at Fru Heibergs langvarige Sygdom vil gjøre hende det umuligt at optræde i denne Saison, i alt Fald før henimod dens Slutning, at han, sige vi, med Glæde vilde grebet et saadant Tilbud, ikke at tale om den moralske Forpligtelse, Theaterdirecteuren altid har til at fremme den unge begavede Kunstners Fremadstræben. Men nei, uagtet Etatsraad Heiberg Intet skal have havt at indvende mod Hr. Høedts Bearbeidelse af Stykket, har han dog negtet at sætte det i Scene, det være nu fordi han finder, at det vilde være et uharmonisk Led i Repertoirets skjønt afvexlende Kjæde, „For ti Aar siden" og „Conservatoriet", „Audiensen" og „Napoli", „Soldaterløier" og „Conservatoriet", „For ti Aar siden" og „Napoli" o. s. v., o. s. v., eller fordi han, der har ladet to Aar efter Oehlenschlägers Død hengaae, uden at give hans ældre henlagte Stykker, nu pludselig er kommen i Tanker om, at vor nationale Tragedie" — herved sigtedes til, at „Stærkodder" var ansat til Indstudering — „ikke tør sættes tilside for den Shakespeareske, kort sagt, Directeuren vil ikke spille „Richard den Tredie" og derved bliver det; thi Directeuren er Kong Salomon og ligeoverfor ham er enhver Anden Jørgen Hattemager. Det er naturligt, at Hr. Høedt synes mindre vel

om sidstnævnte Rolle, og om han bagved Theaterdirecteurens ubegribelige Vægring troer at finde Mangel paa Velvillie og Agtelse, og det er undskyldeligt, at han i sin første Harme herover har indgivet sin Ansøgning om Afsked. Vi ville imidlertid, som sagt, haabe, at det maa blive herved, fordi Theatret ikke kan være tjent med at miste Hr. Hoedt, og fordi denne efter roligere Overveielse, sikkert ogsaa vil erkjende at have Pligter mod dette og sin Kunst, fra hvilke Theaterdirecteurens Egensind saa meget mindre kan løse ham, som det ikke synes rimeligt, at denne Bestyrelse vil blive af lang Varighed."

Det lykkedes vel at animere Bevægelsen saa godt, at Theaterkævleriet vedblivende var Bysnakkens staaende vidt og bredt behandlede Thema, men det kom ikke til en Afgjørelse: der var ikke indgivet nogen Begjering om Afsked og blev det heller ikke; og da „Berlingske Tidende" i Marts troede at man maatte sætte Tryk i Stemningen, ved igjen at lade høre fra sig med en Afskedsbebudelse efter sin staaende Formular: — „Det hedder, at Hr. Hoedt har indgivet Ansøgning om sin Afsked som kgl. Skuespiller. Vi ville imidlertid haabe, at dette Rygte ikke bekræfter sig." — blev det ikke blot uden en saadan Virkning, at Heiberg deraf skulde finde sig ængstet til enten at slaae Chamade for Hoedt eller at fratræde Directeurposten, men udleet af Theaterpersonalet. Imidlertid fortsatte Tvedragtsstifterne deres travle Virksomhed for, ved Rygter og Besværinger, at arbeide hen til et opsigtvækkende Udbrud, hvortil de havde vundet en meget betydelig Forøgelse af Kraft i Tilslutning af Wiehe, som, ikke mindre ved sin besynderlige Individualitet end ved sin fortjente store Kunstneranseelse, var fortrinligt egnet til at benyttes, især hvis det kom an paa en Demonstration i Handling. Endnu

førend Wiehes sjeldne Talent var kommet saaledes til Gjennembrud, at det fandt fuld Erkjendelse hos Publikum, havde det vakt Heibergs Opmærksomhed og gjort ham til en kjær Gjæst i hans Huus, hvor han fik Leilighed til i Samtaler at berige sig med mange aandfulde Bemærkninger og Anskuelser, der senere bleve frugtbringende i hans Roller, som han gladest følte sig hjemme i, naar han spillede dem med Fru Heiberg. Ogsaa hængte Wiehe, som af Hjerte var redelig og retskaffen, indtil pludselig Opfaren i Iver for, hvad han betragtede som det Sande, Skjønne eller Gode, ved Heibergs med uskrømtet Inderlighed, hvorfor det forbausede Mange, at denne, fra den Tid, da Heiberg blev Theaterdirecteur, mærkeligt begyndte at kjølnes og efterhaanden gik over til en flere Gange af hans stille Væsen med eet frembrydende heftig Forbittrelse. Dette er kun forklarligt af hans Personligheds Egenhed. Han var et Phantasimenneske: i Almindelighed adspredt, ordknap og indesluttet i sig selv, men let til, undertiden uden særlig Anledning, med eet at blusse iveiret, og da at udtale sig med kort og bestemt udtrykt Hidsighed. Kom han til en rigtig Opfattelse af Noget, da stod det klart for ham i hele sin Fylde og i de mindste Træk; kom han til en urigtig Opfattelse, saa kunde han ogsaa følge den og det ind i Bizarreri; men hvad enten Opfattelsen var rigtig eller urigtig, han holdt fast ved den med Stivsind. P. A. Heiberg har, 69 Aar førend Wiehe blev født, mærkeligt træffende tegnet denne Side af hans Charakteer, naar han, i „Dramaturgiske Samlinger“, 2det Bind, til Forsvar for, hvorledes han i Comedien „Heckingborn“ har skildret Dalton, hvem han tillægger „et fortræffeligt Hjerte, ypperligt naturligt Geni og store Anlæg,“ siger: „Lykkelig er man, naar denne Mand strax faaer fat paa den rette Side af den Ting, han vil

udføre, da udfører han den fortræffeligt, men om hans onde Skjæbne viser ham Tingen fra en urigtig Side, da har han ikke Kundskaber og Indsigter nok til at opsøge den rette; og et vist entêtement eller Egensind, som er disse Folk eget, foraarsager, at han næsten aldrig forlader sine vrange Begreber, end ikke da, naar Udfaldet viser ham det Urigtige deri." Denne Egenhed hos Wiehe gjorde det let for dem af hans Venner, om hvis Indsigt han havde et høit Begreb, at lede ham; kun turde de ikke lade ham kunne mærke, at det var deres Hensigt, thi da han netop især tiltroede sig Selvstændighed og Fasthed i at bevare sin Selvstændighed, vilde han have mødt Forsøg paa at overtale ham til Noget, som han ikke forud sympathiserede med, kort og but med en Afviisning; de maatte om den Sag, de vilde vinde ham for, discursive fremkomme med Bemærkninger og Betragtninger, hvilke han stiltiende opmærksom lyttede til og derved saa ganske optog i sin Tanke, at han troede selv at have undfanget den Anskuelse, de vilde bibringe ham. Det var derfor fuldkommen sandt, naar Forfatteren af „Et Par Ord fra en Kunstven", en Piece, hvori Heiberg blev meget haardt medtaget, sagde, da den redelige Wiehe, som ikke kjendte til Finter, i 1855 ikke havde blot truet med at indgive Ansøgning om Afsked, men virkelig indgivet den: „Upaatvivleligt handler Hr. Wiehe selv af de reneste og ædleste Motiver, men aabenbart i Vildfarelse og Vrede. Han har nu engang fordybet sig i den Idee, at maatte og skulle forlade Theatret, og det gaaer ham som de, der uafbrudt stirre paa en eneste Gjenstand, og tilsidst ikke kunne øine Gjenstanden selv, mindre dens Omgivelser — han er blind for alle de nødvendige Hensyn, der under saadanne Omstændigheder bør tages." Wiehe havde længe levet i intim Omgang med Hoedt, sluttet sig til ham med ubetinget Hen-

givenhed og beundret hans Geni, som staaende langt over hans eget, hvorfor han, i fast Tro paa hans Anskuelsers Rigtighed, havde i sig aldeles optaget de Ideer, han i deres Samtaler hørte ham henkaste om Skuespilkunst og Theater-bestyrelse. Hvad Kunsten angaaer, da havde allerede en Tid-lang Hoedts Yttringer om Nødvendigheden af hos os at grunde „en ny Skole", hvis Første og Sidste skulde være Natursandhed, havt den Virkning paa Wiehe, at han, især i Comedien, undertiden lod sig forlede til at lægge Baand paa sin Følelse, for at komme til en nøgtern Naturlighed, ved at give enkelte Partier i sine Roller med en søgt kold, but Non-chalance i Diction og Holdning; med Hensyn til Theater-bestyrelse, da opstod efterhaanden hos ham en Harme over Heibergs, der mere og mere bemægtigede sig ham og blev saameget dybere, som man fik gjort til hans Hjertes fulde Overbeviisning, at den var berettiget. Han var saaledes god at sende i Ilden, naar det lykkedes at tilveiebringe en Leilighed til et Angreb, som kunde føre Publikum til Tro paa, at Uvillien imod Heiberg var voxet til en saadan Høide hos Personalet, at den endog maatte komme til Udbrud hos et Medlem, der var en saa erkjendt retskaffen Mand og stor Kunstner.

Selv oprigtig kjendte Heiberg aldeles ikke til Mistro; kun Kjendsgjerninger kunde overbevise ham om Nogens Falskhed. Det var derfor endnu langt fra hans Tanke, at den fjendlige Stemning, der af Bladene og i Publikum mere og mere yttredes imod ham, kunde udgaae fra et Par notable Theater-personer, som daglig mødte hans aabne Udtalelser om, hvad han angaaende Repertoiret og Rollebesætninger havde paa-tænkt, med tilsyneladende hjerteligt Bifald, ja endog ivrig Tilskyndelse. Heller ikke tvivlede han derfor om Rigtigheden

af de nu oftere end almindeligt indtræffende Upasseligheder og andre Forfald, men ansaae kun for tilfældigt, at de vare flere end sædvanligt. Uden at beklage sig over saadanne Hindringer for Tjenestens Fremme, var han ideligt betænkt paa Udveie til at gjøre dem saa uskadelige som muligt, og det var først efter med Møie at have overvundet flere Standsninger i Indstuderingen, at han opnaaede at faae „Slottet i Poitou" bragt til Opførelse. Modtagelsen var glimrende. Sandeau har i sit Lystspils fire Acter livligt og i en fortræffelig Dialog udviklet en spændende Handling, der gjennemføres af interessante Personer, giver piquante Situationer og fængsler saaledes, at den temmelig utilfredsstillende Opløsning ikke betydeligt svækker den theatralske Virkning, især naar Stykket i det Hele spilles saa herligt, som da var Tilfældet. Nielsen gav den gamle Marquis af Seiglières Livslyst, Adelsovermod og kaade Selvtilfredshed saa naivt og elskeligt, at denne Rolle blev hans mesterligste i Comedien; kunde Hoedt end ikke ret gjøre sig den af ham for Destournelles anlagte Personligheds Gang og Holdning naturlige, udmærkede han sig derimod ved sin fortræffelige, fiint og slaaende nuancerede, Diction; den kløgtige Adelsdame var i gode Hænder hos Mad. Nielsen; Jfr. Larcher indtog, som Helene, ved Friskhed og skjøn Naturlighed i Følelsernes Udtryk; og Wiehe gav Bernard med ædel Mandighed og sjælfuld Varme. — Det var paa Grund af Stykkets store musikalske Renommée i Udlandet, at Heiberg ansaae sig forpligtet til at lade Publikum komme til en Dom derom og bragte „Martha" paa Scenen; men det gav kun ringe Erstatning for den derpaa anvendte Tid og Flid: man fandt Texten (af Friedrich) kjedsommelig og Musiken, af Flotow, iørefaldende, men hverken original eller charakteristisk. Mod-

tagelsen var lunken og Stykket opnaaede kun otte Forestillinger i otte Aar. — Den næste Nyhed: „En Valgdag", Lystspil i tre Acter, fremkom anonym, men var af Overskou. Den vandt første Aften stærkt Bifald, som efter Tæppets Fald blev bestridt af et Par Hyssere. Det hed i „Berlingske Tidendes" Anmeldelse: „Det er lykkedes Forfatteren at satirisere uden at træffe Personligheder," og at „Stykket er udført ikke uden Lune og Hovedpersonens Charakteer vel holdt." Ved anden Forestilling var Bifaldet under Opførelsen og til Slutning udeelt og særdeles levende, men efter den navngav Forfatteren sig, og nu vaktes efter tredie Forestilling en Meningskamp, som maatte endes af Gongongen. Mishagsyttringerne bleve imidlertid imødegaaede af Bladene. „Fædrelandet" meente, at de maatte have deres Grund i „nogen Misforstaaelse", og gjorde opmærksom paa, at det ingenlunde var Forfatterens Hensigt at spotte over Valgvæsnet i Almindelighed, over vor Forfatning eller vor Valglov og det politiske Liv, som derved var fremkaldt, men at Satiren gjaldt „den spidsborgerlige Indbildskhed og den lumpne Egennytte, der 'under de skjønneste Navne ligesaa vel søger at benytte Valgvæsnet som alt Andet," hvorfor den var „fuldkommen berettiget". I „Kjøbenhavnsposten" sagdes: „Stykket revser kun den slette Forstaaelse af Forfatningen og fremstiller comisk, hvad der er comisk, ikke hvad der er alvorligt. Selv om den nduelige Rigsdagscandidat virkelig var bleven valgt, havde man ikke havt gyldig Grund til Klage; thi Forfatteren viser jo tilstrækkeligt, hvem han anseer for den Berettigede; men nu bliver jo endog den Mand valgt, som forstaaer og respecterer Forfatningen: hvad vil man da mere?" Understøttet af en fortrinlig Udførelse, opnaaede Stykket tretten Forestillinger i denne Saison. Phister gav, i en heldigt valgt

og i alle hans Dictions fine og charakteristiske Nuancer ypperligt fastholdt jydsk Dialekt, med stor comisk Kraft en, ved Tone, Mine og Bevægelser, slaaende sand Fremstilling af den hovne, af sin politiske Indsigt vigtige og med Floskler strydende Sqvaldrer; Mad. Phister stod ham værdig ved Siden som den sværmerske, affecteert beundrende Ægtefælle; Hoedt havde i Procuratoren som Elsker sin fuldendteste Rolle: en i Et og Alt mesterlig Fremstilling, høist interessant ved den simple Naturlighed i Udtrykket af hans Kjærlighed, som i den rolige Overlegenhed, hvormed han, i fiint afvexlende Betoning, let, men skarpttræffende, henkastede sine ironiserende Replikker; Rosenkilde lagde megen original Løierlighed i Sviks Bidskhed og hyklede Tjenstfærdighed; og med disse fortræffelige Fremstillinger forenede Mad. Holsts vakre Frederikke, Knudsens morsomt betuttede Urtekræmmer og Kraghs snurrigt suffisante Værtshuusholder sig til et Ensemble, der nok kunde sikkre et Lystspil underholdende Virkning. — Saa rhythmisk smukt og i Sprog og Tone poetisk H. C. Andersen end havde udført sin Eenactsopera „Nøkken", blev den lille Handling, af Mangel paa afvexlende forskjellige Situationer, noget monoton, og Glæsers i mange Partier skjønne og melodiøse Musik savnede altfor meget Digtningens nationale Præg til hos Publikum at kunne fremkalde den af Digteren tilsigtede Følelse af fængslende nordisk Aand. Stykket modtoges derfor vel med Bifald, men kunde ikke, da Udførelsen tilmed i dramatisk Henseende var temmelig svag, vække nogen Interesse af Varighed. — En Nyhed, der ganske anderledes fandt Indgang hos Publikum og vandt levende Bifald, var Hertz's „De Deporterede", et Treactsstykke, hvori Digteren, saaledes som i flere af sine Stykker, havde givet et Slags, efter omhyggeligt Studium, med megen Smag og Kløgt

udført, ethnografisk Skildring: her af Folketilstandene og Sæderne i Forbrydercolonien Ny-Syd-Wales paa Nyholland med dens Deporterede og Lykkeriddere. Den simple, klart udviklede Handling, hvori Skildringen er sammenfattet, er fuld af Liv og Tiltrækningskraft ved den fortræffeligt tegnede store Charakteerforskjellighed hos Personerne, af hvilke en forældreløs tillidsfuld Pige, Constance, en ædel Forbedret, Gray, og en ryggesløs ung Knægt, som tjener hos ham, Toby, ere stillede i Forgrunden. Den Sidste spilledes med vel stærkt Anstrøg af en fordærvet kjøbenhavnsk Dreng, men meget effectfuldt, af Hoedt. Iblandt det særdeles godt udførte Stykkes øvrige Rollehavende udmærkede sig især Phister ved sin i Udseende, Manerer og Diction meget comiske træffende Fremstilling af en til Elendighed reduceret, men cavaleerspillende Lykkejæger. — Endnu større Lykke gjorde dog den næste Nyhed: Balletten „Brudefærden i Hardanger", i to Acter, som, hvorvel den først kom frem i Marts, gaves atten Gange; den sidste for næsten udsolgt Huus. Bournonville var her atter kommen ind paa Fremstilling af Folkelivet med dets Eiendommelighed i Sæder, Skikke og Forlystelser: et Stof, i hvis Behandling hans rige, levende Phantasi, Jagttagelsesevne og Smag gjorde ham til uovertræffelig Mester. Denne Gang havde han givet en Række ligesaa naturtroe som henrivende skjønne Billeder af norsk Dalbondeliv: i første Act gjennem en interessant, poetisk behandlet og ualmindeligt tydeligt udtrykt Handling med følelsesfulde erotiske Scener; i anden Act rigtignok kun ved i en Bryllupsfest at fremstille nationale Skikke, Dandse og Lege, men i en saadan Livfuldhed, malerisk Skjønhed og Afvexling, at de uafbrudt fængslede Publikums Interesse. I Udførelsen, som fra først til sidst var ypperlig, udmærkede sig især Petrine Fredstrup, som den

unge Sæterpige, og Hoppensach, en talentfuld Comikdandser, som den løierligt naive og godmodige Klokker, ved ganske fortræffeligt at levendegjøre Balletdigterens Conceptioner.

I Midten af Marts var Saisonnen altfor nær sin Ende til at „Fædrelandet" længer turde forsømme at bevise Publikum, at dets stærke Theaterbesøg og den deraf følgende særdeles betydelige Indtægt ingenlunde maatte tilskrives Heiberg, hvis Styrelse tvertimod i alle dens Retninger maatte føre, ja havde ført til Skuepladsens Ødelæggelse. I en lang Artikel, der skulde „paapege de øiensynlige Mangler ved Theatret og de Feil, som ere og blive begaaede," blev det, at Faaborg, der baade ved Comportement og Figur var saa uskikket til Elsker i Operaen, at Publikum nødigt havde seet ham i endog de faa Roller, som nogenlunde egnede sig for ham, var bleven afskediget, gjort Heiberg til en stor Brøde, som skulde være fuldstændigt beviist derved, at Musikforeningen havde „engageret ham som Sanger (!)." At en Rigsdagsbeslutning, som sund Fornuft maatte begribe, at hverken Ministeren eller Directeuren havde Magt til at tilsidesætte, forbød Bevilling af faste Gager og kun tillod Tillæg som „extraordinair Understøttelse" var noksom bekjendt, ligesom ogsaa, at denne Beslutning havde gjort Heiberg umuligt at opfylde Wolffs og Jfr. Lehmanns billige Forlangender. For at paasnakke Publikum, at Heiberg havde begaaet en grov Forsyndelse imod det og Scenen, undsaae Bladet sig ikke destomindre ikke ved, imod ham, istedetfor imod Rigsdagen, i afgjørende Tone at vende den, i selve sit Indhold „absurde" Paastand, at den Grund til deres Fratrædelse, at Heiberg ikke var istand til at skaffe dem Gageforbedring „kunde ikke gjælde, thi en Bestemmelse, der hindrede Theatret i at skaffe sine bedste Støtter (!) Gageforbedring vilde være saa absurd og ødelæggende for

Theatret baade i oekonomisk og artistisk Henseende, at den kun behøver at nævnes for totalt at forkastes (!)". At Theatret havde Overskud, maatte ikke kunne tjene som Beviis paa god Bestyrelse, thi det hidrørte kun fra, „at baade Folkemængden og Formuen og Skuelysten og Nydelsesfygen i den senere Tid vare tiltagne." Paastanden, at Overskud blot derved kunde opnaaes, var imidlertid saameget mere „absurd", som Artiklen strax efter lægger Heiberg til Last, at han „har antaget saamange maadelige og mishagende Stykker, med Trods vedblevet at opføre disse, uagtet Publikums noksom yttrede Modstand, til Rede og Lede gjentaget de samme ældre Stykker, foranlediget Bortfjernelsen af de ovennævnte unge og gode Theaterkræfter og med en aabenlyst røbet Eensidighed benyttet det gode og rige Repertoire," hvilket involverer, at han havde fjernet Publikum fra Theater, saa at Overskudet ikke kunde hidrøre fra „Skuelysten og Nydelsessygen". Et „uafviseligt Vidnesbyrd" imod Heiberg som Theater-Censor" skulde det være, „at han havde, deels" — som lønnet Oversætter, der arbeidede efter Directionens Ordre, — „oversat, deels forfattet, deels antaget eller gjenoptaget 20—30 Stykker, der kun een eller enkelte Gange havde kunnet opføres." Endelig sattes Heiberg i Rette, fordi „han syntes næsten udelukkende at ville give originale Skuespil," thi han skulde have gjort sig skyldig i den „Uforsvarlighed" ikke at have taget nødvendigt Hensyn til deres indre Beskaffenhed. — I en saa plumpt hovmestererende Tone tillod man sig at angribe en beundret fædrelandsk Digter, som af netop Skuepladsen havde en exempelløs Fortjeneste, idet af hans 23 paa den givne originale Arbeider de 15 i den Grad havde vundet Bifald, at de i Løbet af 34 Aar vare komne paa Scenen i 786 Forestillinger! Og dertil vare,

som uhildet Betragtning af hans hidtidige Theaterstyrelse viser, alle de imod denne her fremførte Anker ligefrem falske og kun beregnede paa end mere at ophidse den allerede bearbeidede let besnakkelige Masse imod ham. „Kjøbenhavnsposten“ kom med en Gjendrivelse, hvori det hed: „Engang var det Mode at trække paa Skuldrene ad Hauch (Theaterchefen), derpaa blev det Mode at hæve ham til Skyerne; engang var det Mode at smile ad Hoedt, derpaa blev det Mode at sværme for ham, nu stikler man saa smaat paa ham; Heiberg var engang øverste literaire Autoritet her i Danmark, nu er det Mode at oplyse hans Umodenhed, og naar man enten i Skrift eller Tale mangler Stof, kan man være vis paa, at et Angreb paa Theaterdirecteuren vil blive modtaget med Deeltagelse.“ Derpaa bemærkedes, at „Fædrelandets“ Artikel var „velskikket til at bringe i Minde, at det er en Modesag at angribe Heiberg, og at et saadant Angreb, selv om det ikke lider af Grundighed, optages velvilligt af et stort Publikum, der ligesaa velvilligt vilde optage et Angreb paa enhver anden i Unaade falden Theaterdirecteur, paa hvis Bestyrelsesmaade det forstod sig ligesaa lidt.“ Paa journalistisk Viis maatte „Fædrelandet“ nødvendigen søge at beholde det sidste Ord til afgjørende at paastaae sin Artikels Ufeilbarhed, men „Kjøbenhavnspostens“ Bemærkninger vare saa slaaende rigtige, at Artiklens Forfatter ikke kunde finde andet Svar, end, efter Pøblens platte beviisløse Affærdigelsesmaade, affeiende at henkaste, at de ikke indeholdt Andet end „tandløs Kjellingesnak“, som han ikke havde faaet Andet ud af end, „at han derved kun var bleven endnu mere vis paa alle sine Paastandes uigjendrivelige Sandhed.“ — Kort efter maatte ogsaa „Dagbladet“ lade sig see med en Anke, hvis Besynderlighed vidner om, hvor ivrigt man søgte og vanskeligt

kunde finde Grund til Udsættelser paa Repertoiret. Bladet besværede sig nemlig over, at Heiberg, paa det af Holberg grundlagte og for hans Comedier og deres Udførelse berømte Nationaltheater, gav „for mange Holbergere“. Der var, da Besværingen fremkom, givet 207 Forestillinger og i 28 af dem opført 10 holbergske Comedier, hvoriblandt Mesterværkerne „Den politiske Kandestøber“, „Barselstuen“, „Jeppe paa Bjerget“, „Den Stundesløse“ og „Maskeraden“, saa at der ikke kunde være gyldig Grund til Klage hverken over at der gaves for mange eller for faa, eller at de valgte Stykker manglede Værdi.

At Heiberg bragte den i 18 Aar henlagte „Stærkodder“ til Gjenopførelse med omhyggelig Anvendelse af de bedste forhaandenværende artistiske Kræfter, blev ham kun til liden Glæde. Nielsen gav Titelrollen med Kraft og mere end almindeligt correct, men kunde ikke ret, saaledes som Ryge, faae „den gamle opbragte Bjørn“ ført over i sit Væsen, og med det overhovedet for Tragedien kun lidet egnede Personale, blev der vel tilveiebragt tilfredsstillende Udførelse af et Par vigtige Roller og Præcision i Sammenspillet, men ikke tragisk Aand og gribende theatralsk Virkning.

Vaudevillen „En Sommeraften“, hvori et ungt Menneskes Forlovelse med den ene Søster og Forelskelse i den anden, som allerede har en Elsker, fører til en lille Handling med nogle livlige Forlegenhedsscener i gemytlig Tone, var et vakkert Genrebillede af festligt Herregaardsliv en smuk Juliaften, men syntes dog fornemmelig at være bleven til, for i Therese, den ene af Søstrene, at skaffe Fru Heiberg en ikke anstrengende Rolle til hendes Gjenoptrædelse efter fem Maaneders haarde Sygdom. Hun modtoges med et længevarende Jubeludbrud og rig Blomsterregn fra alle Kanter i Huset, og da

Publikum under Spillet gjenfandt hende i hendes fulde kunstneriske Glands og henrivende friske Ynde, steg Bifaldet med hver Scene, indtil Tæppets Fald, da hun med stormende Applaus blev kaldt frem og af Publikum hilsedes med en Sang, der nedkastedes fra Logerne. — „Kjøbenhavnsposten" bemærkede, at „et Par misundelige Theater-Mandfolk havde sørget for, at Roserne ikke vare torneløse." Det var virkelig saa. Medens Personalet overhovedet, der ikke blot ærede Fru Heiberg som stor Kunstnerinde, men elskede hende for hendes altid venlige og forekommende Forhold mod Alle, glædede sig med Publikum, havde, til festlig Modtagelse, smykket hendes Paaklædningsværelse med en prægtig Blomsterflor, og kappedes om at bringe hende et hjerteligt Velkommen, maatte det have den Ærgrelse at høre Cliquens spottende og harmfulde Yttringer om „dette væmmelige Afguderi", men især om, at det i Sangen, ubestridelig sandt, hed, at Fru Heiberg

„— staaer i Templets Helligdom
Som Ypperste-Præstinde,"

hvilket blev stemplet til „en oprørende Fornærmelse mod Mad. Nielsen."

Til en Oversættelse af Scribes Eenactssyngespil „Lazarilla" havde Rudolf Bay componeret en Musik, der, med Undtagelse af et Par smukke Romancer, som vandt meget Bifald, var altfor ubetydelig til at kunne holde det svage, kun af tre Personer spillede, Stykke i Repertoiret.

De tre af de, foruden Jfr. Nielsen, sex Debuterende vandt ikke et saadant Bifald, som kunde foranledige deres Ansættelse. Af de andre tre udgik, ligesom Jfr. Amalie Price, Jfr. Johanne Emilie Egense fra Dandsepersonalet, saa at hun medbragte Theaterroutine og et frit tækkeligt Comporte-

ment. Hendes bøielige og velklingende høie Sopran, forenet med ikke almindelig Fremstillingsevne, erhvervede hende strax levende Bifald og skaffede hende snart et betydeligt Repertoire af Syngespillets første Elskerinder. Jfr. Benedictsen var en ung, meget dannet og livfuld Pige, der, med en behagelig Talestemme, en ikke stærk, men saa smuk og godt skolet Sopran, at hun særdeles tilfredsstillende sang Susanne i „Figaros Bryllup", naturligt lette Bevægelser og en god Theaterfigur, vilde have været en ypperlig Acquisition for Scenen, dersom hendes opvakte Ansigt med udtryksfulde Øine ikke var blevet noget skadet for den af en temmelig kort opstaaende Næse. Den af hende valgte, overhovedet meget vanskelige, Debutrolle laae vel over Begynderindens Kræfter, men Udførelsen viste dog et afgjort Talent, som i nogle Scener fremkaldte stærkt Bifald, og „Fædrelandet" fandt med Rette, at hun gav flere Steder „med megen Sandhed, dyb Følelse og en Ugeneerthed, som var meget velgjørende." Det blev hende imidlertid til Uheld, at Heiberg aabent yttrede megen Interesse for hendes kunstneriske Begavelse, thi det bragte det ham fjendske Parti til saaledes at modvirke hende med Chicane og nedsættende Omtale, at hun paa sin korte Theaterbane maatte lide mange Krænkelser.

Den af hans Klager, at han ikke kom til at spille nok og derfor led Afgang i Feu, fik Nielsen ingen Aarsag til i denne Saison, da han spillede ikke mindre end 168 Gange i dens 236 Forestillinger. Ogsaa gnavede han vel, som sædvanligt, over, at han hverken kunde eller vilde holde det ud under Heiberg, og derfor maatte have sin Afsked, men i hele Saisonnen gjorde han dog ikke det Mindste for at faae den, førend det i Mai endelig var lykkedes hans kivlystne Venner, ved indtrængende Forestillinger om, at han blev til-

sidesat og overseet, medens „Fruen“ nu var Et og Alt, at faae ham bragt i Harnisk, og han da, den 30te Mai, Saisonnens næstsidste Dag, til Heiberg indsendte en Ansøgning derom, „med Haab om, at han vilde tage den under sin Beskyttelse,“ men, da Ministeriet beholdt den, uden at finde sig foranlediget til at indstille den til Bevilling, uden videre lod det blive ved det.

At Cultusministeriet fra Simony gik over til Geheimeraad A. S. Ørsted medførte ingen Forandring i Heibergs Embedsforhold, da Ørsted fastholdt den af de foregaaende Ministre antagne Bestyrelsesmaxime.

Hundrede og sjette Saison.

(6 Juli C. J. Boyes Dødsdag)
(i Juli Waltz død).

1853.

S.	18.	Sept.	Instrumental-Prolog; 1. Lovbud og Lovbrud.
M.	19.	-	21. Tycho Brahes Ungdom; 1. Karens Kjæreste.
Ti.	20.	-	2. Lovbud og Lovbrud; 15. Psyche.
To.	22.	-	17. For ti Aar siden; 2. Karens Kjæreste.
F.	23.	-	72. Hvide Dame.
L.	24.	-	3. Lovbud og Lovbrud; 19. Brudefærden.
S.	25.	-	17. Søstrene paa Kinnakullen; 3. Karens Kjæreste.
M.	26.	-	73. Hvide Dame.
Ti.	27.	-	14. Embedsiver; 4. Karens Kjæreste.
O.	28.	-	71. Erasmus Montanus; 32. Slægtningene (f. L.).
To.	29.	-	74. Hvide Dame.
F.	30.	-	18. For ti Aar siden; 67. Festen i Albano.
L.	1.	Oct.	16. De Deporterede; 5. Karens Kjæreste.
S.	2.	-	72. Erasmus Montanus; 20. Brudefærden.
M.	3.	-	53. Medbeilerne.
Ti.	4.	-	69. Røverborgen.

To.	6.	Oct.	16. Slottet i Poitou.
F.	7.	-	18. Søstrene paa Kinnakullen; 6. Karens Kjæreste.
L.	8.	-	45. Eventyr paa Fodreisen.
S.	9.	-	70. Røverborgen.
M.	10.	-	32. Hamlet.
Ti.	11.	-	30. Indqvarteringen; 15. Zulma.
O.	12.	-	17. Slottet i Poitou (f. F.).
To.	13.	-	46. Eventyr paa Fodreisen.
F.	14.	-	31. Indqvarteringen; 21. Brudefærden.
L.	15.	-	75. Hvide Dame.
S.	16.	-	17. De Deporterede; 41. Soldaterløier.
M.	17.	-	71. Røverborgen.
Ti.	18.	-	18. Slottet i Poitou.
O.	19.	-	32. Indqvarteringen; 56. Valdemar (uden Abon.).
To.	20.	-	73. Erasmus Montanus; 74. De Uadskillelige.
F.	21.	-	34. Hagbarth og Signe.
L.	22.	-	14. En Valgdag; 68. Festen i Albano.
S.	23.	-	33. Indqvarteringen; 75. De Uadskillelige.
M.	24.	-	19. Audiensen; 57. Valdemar.
Ti.	25.	-	18. De Deporterede; 42. Soldaterløier.
To.	27.	-	22. Tycho Brahes Ungdom; 34. Indqvarteringen.
F.	28.	-	69. Scapins Skalkestykker; 76. De Uadskillelige.
L.	29.	-	52. Pernilles korte Frøkenstand; 43. Conservatoriet.
S.	30.	-	15. En Valgdag; 33. Slægtningene.
M.	31.	-	47. Eventyr paa Fodreisen.
Ti.	1.	Nov.	70. Scapins Skalkestykker; 77. De Uadskillelige.
O.	2.	-	1. Den hemmelige Agent (uden Abon.).
To.	3.	-	71. Scapins Skalkestykker; 58. Valdemar.
F.	4.	-	2. Hemmelige Agent.
L.	5.	-	35. Indqvarteringen; 78. De Uadskillelige.
S.	6.	-	3. Hemmelige Agent.
M.	7.	-	4. Lovbud og Lovbrud; 22. Brudefærden.
Ti.	8.	-	108. Geert Westphaler; 59. Valdemar.

O.	9.	Nov.	72. Scapins Skalkestykker; 79. De Uadskillelige (f. M.).
To.	10.	-	4. Hemmelige Agent.
F.	11.	-	5. Lovbud og Lovbrud; 43. Soldaterløier.
L.	12.	-	25. Dronning Margareta.
S.	13.	-	73. Scapins Skalkestykker; 60. Valdemar.
M.	14.	-	5. Hemmelige Agent.
Ti.	15.	-	16. En Valgdag; 23. Brudefærden.
To.	17.	-	6. Lovbud og Lovbrud; 69. Festen i Albano.
F.	18.	-	54. Medbeilerne.
L.	19.	-	6. Hemmelige Agent.
S.	20.	-	45. Bruden.
M.	21.	-	74. Erasmus Montanus; 34. Slægtningene.
Ti.	22.	-	7. Hemmelige Agent.
To.	24.	-	1. Ruth; 16. Psyche.
F.	25.	-	46. Bruden.
L.	26.	-	74. Scapins Skalkestykker; 61. Valdemar.
S.	27.	-	48. Eventyr paa Fodreisen (Ital. Opera begynder).
M.	28.	-	2. Ruth; 70. Festen i Albano.
Ti.	29.	-	47. Bruden.
O.	30.	-	3. Ruth; 80. De Uadskillelige (uden Abon.).
To.	1.	Dec.	28. Macbeth.
F.	2.	-	109. Geert Westphaler; 62. Valdemar.
L.	3.	-	48. Bruden.
S.	4.	-	4. Ruth; 81. De Uadskillelige.
M.	5.	-	19. De Deporterede; 44. Soldaterløier.
Ti.	6.	-	5. Ruth; 71. Festen i Albano.
O.	7.	-	19. Slottet i Poitou (f. L.).
To.	8.	-	49. Bruden.
F.	9.	-	49. Eventyr paa Fodreisen.
L.	10.	-	6. Ruth; Musikalsk Divertissement.
S.	11.	-	29. Macbeth.
M.	12.	-	50. Bruden.
Ti.	13.	-	42. Pak!
O.	14.	-	7. Ruth; 63. Valdemar (uden Abon.).

To. 15. Dec. 17. En Valgdag; 45. Soldaterløier.
F. 16. - 8. Ruth; 17. Psyche.
L. 17. - 72. Røverborgen.
S. 18. - 124. Barselstuen; 59. En Søndag paa Amager.
M. 19. - 36. Indqvarteringen; 62. Sylphiden.
Ti. 20. - 23. Tycho Brahes Ungdom; 90. Julestuen.
O. 21. - 18. En Valgdag; Musikalsk Divertissement (f. M.).
To. 22. - 17. Scheik Hassan; 24. Brudefærden.
F. 23. - 43. Pak!
M. 26. - 9. Ruth; 64. Valdemar (uden Abon.).
Ti. 27. - 50. Eventyr paa Fodreisen.
O. 28. - 84. Figaros Bryllup (Opera) (uden Abon.).
To. 29. - 10. Ruth; 44. Conservatoriet.
F. 30. - 20. De Deporterede; 91. Julestuen.
L. 31. - 24. Tycho Brahes Ungdom; 46. Soldaterløier.

1854.

S. 1. Jan. 21. Dronning Marguerites Noveller.
M. 2. - 85. Figaros Bryllup (Opera).
Ti. 3. - 153. Den Stundesløse; 47. Soldaterløier.
To. 5. - 44. Pak!
F. 6. - 20. Audiensen; 16. Zulma.
L. 7. - 1. Et Offer.
S. 8. - 2. Et Offer.
M. 9. - 110. Geert Westphaler; 86. Napoli.
Ti. 10. - 55. Medbeilerne.
O. 11. - 3. Et Offer (f. To.).
To. 12. - 86. Figaros Bryllup (Opera).
F. 13. - 75. Erasmus Montanus; 48. Soldaterløier.
L. 14. - 45. Pak!
S. 15. - 11. Ruth; 82. De Uadskillelige.
M. 16. - 20. Slottet i Poiton.
Ti. 17. - 87. Figaros Bryllup (Opera).
O. 18. - 4. Et Offer (uden Abon.).
To. 19. - 25. Æren tabt og vunden; 83. De Uadskillelige.

F. 20. Jan. 5. Et Offer.
L. 21. - 88. Figaros Bryllup (Opera).
S. 22. - 33. Hamlet.
M. 23. - 6. Et Offer.
Ti. 24. - 76. Erasmus Montanus; 84. De Uadskillelige.
To. 26. - 22. Dronning Marguerites Noveller.
F. 27. - 89. Figaros Bryllup (Opera).
L. 28. - 35. Hagbarth og Signe.
S. 29. - 15. Embedsiver; 65. Valdemar.
M. 30. - 154. Den Stundesløse; 85. De Uadskillelige.
Ti. 31. - 7. Et Offer.
To. 2. Feb. 73. Røverborgen.
F. 3. - 1. Hjertet og Pengene.
L. 4. - 26. Æren tabt og vunden; 60. En Søndag paa Amager.
S. 5. - 2. Hjertet og Pengene.
M. 6. - 75. Scapins Skalkestykker; 25. Brudefærden.
Ti. 7. - 76. Hvide Dame.
O. 8. - 3. Hjertet og Pengene (f. M.).
To. 9. - 21. De Deporterede; 35. Slægtningene.
F. 10. - 16. Embedsiver; 86. De Uadskillelige.
L. 11. - 4. Hjertet og Pengene.
S. 12. - 90. Figaros Bryllup (Opera).
M. 13. - 23. Dronning Marguerites Noveller.
Ti. 14. - 5. Hjertet og Pengene.
To. 16. - 6. Hjertet og Pengene.
F. 17. - 19. En Valgdag; 26. Brudefærden.
L. 18. - 1. En Kurre paa Traaden; 87. De Uadskillelige.
S. 19. - 12. Ruth; 66. Valdemar.
M. 20. - 2. En Kurre paa Traaden; 19. Søstrene paa Kinnakullen.
Ti. 21. - 53. Pernilles korte Frøkenstand; 1. Studenterne fra Salamanca.
O. 22. - 18. Qvindens Vaaben (f. To.).
To. 23. - 76. Scapins Skalkestykker; 49. Soldaterløier.

F.	24.	Feb.	3. En Kurre paa Traaben; 36. Slægtningene.
L.	25.	-	22. De Deporterede; 2. Studenterne fra Salamanca.
S.	26.	-	4. En Kurre paa Traaben; 31. Abekatten.
M.	27.	-	46. Pak!
Ti.	28.	-	13. Ruth; 87. Napoli.
O.	1.	Marts.	5. En Kurre paa Traaben; 100. Nei!; 3. Studenterne fra Salamanca (uden Abon.).
To.	2.	-	26. Dronning Margareta.
F.	3.	-	7. Hjertet og Pengene.
L.	4.	-	37. Indqvarteringen; 67. Valdemar.
S.	5.	-	19. Kongens Læge.
M.	6.	-	21. Slottet i Poitou.
Ti.	7.	-	19. Qvindens Vaaben.
O.	8.	-	89. Ungdom og Galskab (Mad. Fossum gjenoptraadt; fremkaldt og kom).
To.	9.	-	6. En Kurre paa Traaben; 32. Abekatten.
F.	10.	-	27. Dronning Margareta.
L.	11.	-	8. Hjertet og Pengene.
S.	12.	-	23. De Deporterede; 4. Studenterne fra Salamanca.
M.	13.	-	112. Jeppe paa Bjerget; 50. Soldaterløier.
Ti.	14.	-	20. Kongens Læge.
O.	15.	-	56. Medbeilerne (f. L.).
To.	16.	-	7. En Kurre paa Traaben; 5. Studenterne fra Salamanca.
F.	17.	-	27. Æren tabt og vunden; 1. Den forgyldte Svane.
L.	18.	-	24. Dronning Marguerites Noveller.
S.	19.	-	47. Pak!
M.	20.	-	6. Studenterne fra Salamanca; 1. Et Folkesagn.
Ti.	21.	-	34. Hamlet.
O.	22.	-	51. Soldaterløier; 2. Et Folkesagn (uden Abon.).
To.	23.	-	155. Den Stundesløse; 2. Forgyldte Svane.

F.	24.	Marts.	20. Livet i Skoven; 7. Studenterne fra Salamanca.
L.	25.	-	77. Scapins Skalkestykker; 3. Et Folkesagn.
S.	26.	-	46. Kong Renés Datter; 3. Forgyldte Svane.
M.	27.	-	77. Hvide Dame.
Ti.	28.	-	8. En Kurre paa Traaden; 37. Slægtningene.
To.	30.	-	21. Kongens Læge.
F.	31.	-	78. Hvide Dame.
L.	1.	Apr.	14. Ruth; 4. Forgyldte Svane.
S.	2.	-	17. Embedsiver; 4. Et Folkesagn.
M.	3.	-	90. Ungdom og Galskab.
Ti.	4.	-	28. Æren tabt og vunden; 5. Et Folkesagn.
O.	5.	-	1. Gjengjældelsen; 8. Studenterne fra Salamanca (f. L.).
To.	6.	-	38. Indqvarteringen; 6. Et Folkesagn.
F.	7.	-	2. Gjengjældelsen; 101. Nei! (Italiensk Opera ophører).
M.	17.	-	15. Ruth; 7. Et Folkesagn (uden Abon.).
Ti.	18.	-	20. En Valgdag; 72. Festen i Albano.
O.	19.	-	29. Æren tabt og vunden; 27. Brudefærden (f. M.).
To.	20.	-	21. Livet i Skoven; Musikalsk Divertissement (Sangerinden Frk. Sandels).
F.	21.	-	25. Tycho Brahes Ungdom; 8. Et Folkesagn.
L.	22.	-	20. Søstrene paa Kinnakullen; Musikalsk Divert. (Frk. Sandels).
S.	23.	-	32. Den Vægelsindede; 61. En Søndag paa Amager (Rasmus, Knudsens sidste Rolle).
M.	24.	-	39. Indqvarteringen; 9. Et Folkesagn.
Ti.	25.	-	9. Hjertet og Pengene.
O.	26.	-	115. Don Juan (Opera) (f. Ti.).
To.	27.	-	111. Politiske Kandestøber; 28. Brudefærden.
F.	28.	-	20. Qvindens Vaaben.
L.	29.	-	116. Don Juan (Opera).
S.	30.	-	26. Tycho Brahes Ungdom; 10. Et Folkesagn.
M.	1.	Mai.	112. Politiske Kandestøber; 38. Slægtningene.

Ti.	2.	Mai.	25. Dronning Marguerites Noveller.
O.	3.	-	35. Hamlet (f. To.).
To.	4.	-	117. Don Juan (Opera).
F.	5.	-	40. Indqvarteringen; 88. De Uadskillelige.
L.	6.	-	21. Audiensen; 11. Et Folkesagn.
S.	7.	-	51. Eventyr paa Fodreisen.
M.	8.	-	10. Hjertet og Pengene.
Ti.	9.	-	102. Nei!; 12. Et Folkesagn.
O.	10.	-	118. Don Juan (Opera) (f. F.).
L.	13.	-	113. Politiske Kandestøber; 33. Abekatten.
S.	14.	-	1. Drøm og Daab.
M.	15.	-	22. Kongens Læge.
Ti.	16.	-	19. For ti Aar siden; 29. Brudefærden.
To.	18.	-	22. Slottet i Poitou.
F.	19.	-	23. Kongens Læge.
L.	20.	-	2. Drøm og Daab.
S.	21.	-	47. Kong Renés Datter; 13. Et Folkesagn.
M.	22.	-	3. Drøm og Daab.
Ti.	23.	-	49. Familien Riquebourg (Elise, Jfr. F. Rygges sidste Rolle); 68. Valdemar.
F.	26.	-	4. Drøm og Daab.
L.	27.	-	24. Kongens Læge.
S.	28.	-	5. Drøm og Daab (Knudsens Dødsdag).
M.	29.	-	16. Ruth; Musikalsk Divert. (Violinisten Leenders).
Ti.	30.	-	6. Hemmelige Ægteskab.
To.	1.	Juni.	6. Drøm og Daab.
F.	2.	-	7. Hemmelige Ægteskab.
Ti.	6.	-	6. De Uafhængige.
To.	8.	-	8. Hemmelige Ægteskab.
F.	9.	-	7. De Uafhængige.
L.	10.	-	103. Nei!; 30. Brudefærden.
M.	12.	-	9. Hemmelige Ægteskab.
Ti.	13.	-	7. Drøm og Daab.
To.	15.	-	8. De Uafhængige.

F. 16. Juni. 20. For ti Aar siden (Capt. Rømer, Nielsens sidste Rolle); Musikalsk Divert. (Leenders).
L. 17. - 10. Hemmelige Ægteskab.

Det var fordi Choleraen rasede langt ud paa Sommeren, at Forestillingerne først begyndte den 18de September og, til Erstatning, ikke endte førend den 17de Juni.

Saisonnens Begyndelse var ikke glædeligt lovende for Heiberg. Da den, i Henseende til Omordning af Scenerne, vistnok dristigt og særdeles frit, men med et godt Blik for det Theatralske, gjennemførte og i Sproget meget smagfuldt behandlede Bearbeidelse af Shakespeares »Love's labour's lost», der fremkom som „Lovbud og Lovbrud", Lystspil i fire Acter, var af Sille Beyer, blev den, som sædvanligt, af Theatrets Toneangivere, især dem, der hverken kjendte Originalen eller dens Charakterisering af A. W. Schlegel, allerede førend Opførelsen udraabt som „en ny Forhutling af et genialt shakespearsk Værk." Vel traf Hoedt, som Spotteren Biron, ikke den shakespearske friske Munterhed, navnlig i Lovtalen over Qvinden, som Schlegel kalder det Heles Toppunkt, og lod overhovedet altfor meget savne Elegants og Ridderlighed i Tone og Holdning, men forøvrigt blev Stykket særdeles godt spillet. Fru Heibergs fine, elskeligt anstandsfulde Udførelse af Prindsessen, Wiehes varme og ædelt mandige Fremstilling af Kongen, og Rosenkildes, ved Salvelsen i Udtrykket af pretiøs Omstændelighed, meget morsomme Don Armado fremkaldte i flere Scener et levende Bifald, som dog ikke var istand til at overvinde den Publikum forud givne Mening saaledes, at der opnaaedes mere end en lunken Modtagelse og sex maadeligt besøgte Forestillinger. — Med Vaudevillen „Karens Kjæreste", der fremkom anonymt, men

var af Copist i Krigsministeriet U. P. Overbye, gik det ogsaa uheldigt, og dertil mindre roligt. Den var i Stil med „En Søndag paa Amager", havde flere smukke Enkeltheder, udmærkede sig ved en god Vaudevillebehandling og fik en Udførelse, der i det Hele var livlig og morsom, uden at frembyde noget Fortrinligt. Uagtet ogsaa den var, som en det kongelige Theater uværdig „Duftvaudeville", bleven iøvrigt anbefalet til haanende Modtagelse, ydede Publikum den ved første Opførelse meget Bifald; men en haard og spodsk Forkastelsesdom i „Fædrelandet" gav Cabalen Mod til ved de følgende Forestillinger at reise en saa stærk Opposition, — der ved den tredie anførtes af et Par med stor Ihærdighed pibende 14—15aars Drenge i Parkettet, — at Gongongen maatte paabyde Rolighed. — Heller ikke den tredie Nyhed skulde rose sig af Lykke. At Heiberg gav Hackländers Femactslystspil „Den hemmelige Agent," var fordi han troede at burde lade Publikum faae Leilighed til ogsaa engang at see et af de nyere tydske Lystspil, og at der ikke kunde vælges noget bedre end dette, som nylig havde vundet den i Tydskland udsatte Priis for det bedste Lystspil, og for Øieblikket gjorde stor Lykke paa alle tydske Skuepladse som et ganske fortræffeligt Stykke. Ideen er god: en ung Fyrste, som af sin herskesyge Moder og den hende underdanige Minister holdes i Afhængighed og udenfor alle Regeringssager, søger heldigt at vinde Herredømmet, ved at han bringer dem paa den Tanke, at han har en hemmelig Agent, som, uden at Nogen er istand til at udfinde hvem eller hvor han er, giver ham Underretning om Alt. Ideens Udvikling er imidlertid kun maadelig: den giver vel nogle Scener, der ere anlagte paa at skulle være morsomme, men de forfeile for en Deel den tilsigtede Virkning, ved at de enten ere usandsynlige eller

overdrevne til det Farceagtige. Det Comiske ligger alene i Situationerne: Charaktererne ere ikke blot uædle, men usikkert tegnede og plumpt colorerede; Dialogen, der er uden Aand og Vittighed, falder, selv imellem de fyrstelige Personer, stærkt i det Hverdagslige. Alle de Spillende gave deres trivielle Roller med stor Omhu og i god Samvirken, hvad der vel fremkaldte noget Bifald for Udførelsen, men ikke formaaede at skaffe Stykket Interesse hos Publikum, som tvertimod af det fik en saare ringe Forestilling om den nyere tydske Lystspildigtnings Værd.

Efter mange Forhindringer og Standsninger, formedelst hyppige Sygdomsanmeldelser, lykkedes det endelig at faae „Ruth", Drama i to Acter, bragt paa Scenen. Forfatteren var ikke navngiven, men Theatrets Ansete vare komne til temmelig sikker Formodning om, at det skrev sig fra den allerede bekjendte Skribentinde Athalia Schwartz, hvorfor det førend Opførelsen bragtes i Rygte for at være „et af de qvindelige Haandgjerningsarbeider, som Sille Beyer allerede havde givet os nok af," og efter Opførelsen maatte udholde meget ubillige og haarde Angreb. Ikke destomindre blev det Saisonnens bedst modtagne Stykke. Sproget var vistnok paa enkelte Steder vel rhetorisk og noget søgt blomstrende, men Handlingen saa ædelt simpelt anlagt, Charaktererne saa godt gjennemførte og det Hele holdt i en saa smuk bibelsk Tone, at det virkede særdeles tiltrækkende. Derhos blev det ypperligt fremstillet. Fru Heiberg var en ægte bibelsk Qvindeskikkelse, imponerende ved høi Simpelhed, Ro i Følelsernes sjælfulde Udtryk og reen plastisk Skjønhed i de sparsomt anvendte Bevægelser og Stillinger; Wiehe, som Boas, indtog ved sin værdige Holdning og den Inderlighed, der trængte ud af hans mandige, stille Væsen; Hoedt gav, i

Bevægelser, Stillinger og Diction, fortræffeligt Jerochams vilde, heftigt frembrusende Lidenskabelighed; og Mad. Nielsen var en herlig Fremstillerinde af den blidt deeltagende og i Modgang fromme Naomi. Denne Gang lod Publikum sig ikke lede, hverken af det forudgaaende slette Rygte eller de efterfølgende Angreb, men fulgte Stykket med megen Interesse og lønnede det til et sjeldent heldigt Ensemble samvirkende skjønne Spil med levende Bifald. „Ruth" opnaaede i denne Saison ikke mindre end sexten Forestillinger. — Hvorvel af meget større Betydenhed som dramatisk Digtning var det langtfra, at H. Hertz's „Et Offer", Skuespil i fire Acter, havde samme Held. Digteren havde stillet sig en vanskelig psychologisk Opgave, ved at ville skildre Brydningen imellem den unge aandfulde Hermiones Kunstnerkald og Forholdet til hendes Omgivelser, hvilket hun fortvivler om at kunne forene dermed. Den Handling, hvori Opgaven er udviklet, medfører adskillige gribende Situationer og levendegjøres ved særdeles gode Charakteerskildringer, af hvilke nogle, som ere hentede fra Hverdagslivet, især vinde en høi Grad af Interesse, ved at Digteren med stor Sikkerhed og kunstnerisk Dygtighed har, i den fiint nuancerede Udførelse, givet dem slaaende Naturlighed i en bestemt og fuldstændigt udpræget Individualitet. Forestillingen, der i det Hele var fortræffelig, men dog fornemmelig glimrede ved Fru Heibergs yndige, ædelt qvindelige Fremstilling af Hermione, og Phisters ypperlige, natursande Spil som den noget indskrænkede, men grundhonnette, trohjertigt og suffisant elskende Ritmester Arnsted, fremkaldte ogsaa ofte et levende Bifald indtil henimod Enden, da Publikum begyndte at finde sig meget utilfreds med Opløsningen. At Hermione vilde dræbe sig, for at give den Elskede fuld Frihed til at følge en ny Kjærlighed, stødte saa-

meget mere som den Betragtning laae nær, at det netop var at gjøre ham umuligt i den ny Forbindelse at finde den Lykke, som hun ved sin Død skulde ville tilkjøbe ham; og at det blev et otteaars Barn, hvis Rolle for Resten var smukt tænkt og af Digteren elskeligt naturligt udført, tilligemed en Hund, — den første Fiirfødede, der er bleven bragt paa den danske Skueplads som Medspillende og deus ex machina, — der hidførte det endelige Udfald, virkede saa kølende paa Stemningen, at der med det ikke stærke Bifald ved Tæppets Fald blandede sig en skarp Hyssen, som vel tog af ved de følgende Forestillinger, men uden at Stykket derved kunde vinde saa god Modtagelse, at det lod sig holde i Repertoiret. — Det lille med Bifald optagne Eenactslystspil „En Kurre paa Traaden“ var af en Anonym, som sagdes at være Overlæge August Vilhelm Thornam. Det tiltalte ved god Dialog, men havde en kun ubetydelig og ikke heldigt motiveret Handling, hvori der optræder et Par unge Ægtefolk, som savne Fortrolighed til hinanden og derfor føle sig ulykkelige, indtil en godmodig Svigerfader bringer Klarhed i Forholdet og fører den tidligere Inderlighed tilbage. Jfr. Larcher spillede vakkert og naturligt som Konen, medens Wiehe derimod gav Manden vel meget i den butte, ligegyldige Tone, hvorved han i den sidste Tid havde begyndt at søge Naturlighed. — Den smagfulde, for sine med Sikkerhed udførte psychologisk sande Charakteerskildringer med Rette høit ansete Hauch satte Publikum i Forbauselse, ved i sit saakaldte romantiske Drama i tre Acter „Gjengjældelsen“ at byde det et heelt almindeligt, efter Kotzebue tilskaaret og paa plat melodramatisk Effect anlagt Spektakelstykke med en tyrannisk Ridder, der har en i elleve Aar indespærret Hustru, hvilken han troer at have ladet dræbe, men som, idet han vil slæbe en af ham voldelig

overfalden Ridders Datter til Altret, træder frem og stiller ham for Guds og Menneskenes Dom. Da Stykket, som kun Hauchs Navn havde aabnet Adgang til Scenen, desuden, med Hensyn til det Theatralske, var meget løst og ubehjælpsomt sammensat, formaaede hverken Kirkeoptogene med Sang og Orgelspil, eller de Rollehavendes Flid og Kunst at tilvinde det Publikums Interesse: det meget tynde og lunkne Bifald, der faldt efter den første Forestilling, gik aldeles under i stærke Mishagsyttringer efter den anden. — En fortjent langt bedre Modtagelse fandt det romantiske Lystspil i fire Acter „Drøm og Daad", hvormed Hostrup, til Publikums Overraskelse, slog ind paa en ham ny Bane, og som ufeilbarligt vilde have havt endnu større Held, end at komme til femten Forestillinger, dersom Stykkets Plan havde kunnet fastholde den Interesse, som særdeles levende yttrede sig for flere af dens enkelte Partiers meget poetiske og smagfulde Behandling; men det var ikke Tilfældet. Vel sætter den unge Fisker, som Madonna i en Drøm har stillet til Maal at vinde den regerende Hertugs Datters Kjærlighed og Haand, sig, med urokkelig Tillid til Drømmen, i Bevægelse for at naae Maalet ved Daad paa Daad, men Virksomheden fra hans Side kommer ikke synderligt videre, end til paatrængende Dristighed, thi Madonna, som har sat ham Maalet, forekommer ham ogsaa med, uden Kamp for ham, at tilføre ham Midler til at naae det: han møder Hertugens mere end besynderlige Broders formaaende Gunst, kommer, ved et eventyrligt Fald ned fra et Tag, til at opdage og hindre en Sammensværgelse, og finder, sig uafvidende, hos Prindsessens Veninde kraftig Fremme for sin Kjærlighed. Denne Svaghed i Planen, og at han ikke under Handlingens Gang kommer til en Dannelsesudvikling, hvorved han kan blive Prindsessens

Haand og fyrstelig Høihed værdig, svækkede for en Deel Virkningen af den skjønne Lyrik og Stykkets ikke faa herlige Scener. I Udførelsen, som overhovedet var fortræffelig, udmærkede sig især Wiehe, som den unge Fisker, ved Følelsens Fylde og Udtrykkets aandfulde Kraft.

Aarsagen til, at „Hjertet og Pengene", Lystspil i fem Acter af Mallefille, blev bragt paa Scenen, var atter kun at Heiberg havde gjort sig til Pligt at lade Publikum komme til Dom om de Stykker, der paa fremmede Theatre vakte stor Opsigt og bleve udraabte for at være fortrinlige Frembringelser, thi personlig var han ingenlunde indtaget for dette, ved Overdrivelse til det Farceagtige, stærkt forfeilede Sædemaleri med dets slet tegnede og plumpt colorerede Kjæltringenaturer. De første tre Acter gjorde imidlertid Lykke ved endeel morsomme Scener og en qvik Dialog, men i de to sidste Acter viser Forvorpenheden og den laveste Tænkemaade sig med en saa cynisk Fripostighed, at Publikum, især da Nederdrægtigheden endog begynder at præke Moral, maatte ækles ved det Selskab, som det var indbudet paa at finde morsomt. Den livfulde og correcte Udførelse, — som havde bidraget meget til, at Stykkets første Halvdeel vandt stærkt Bifald, og hvori Hoedt udmærkede sig ved en fortræffelig Fremstilling af Chavarot, en samvittighedsløs og pengegridsk Forfører og Giftermaalsjæger, ligesom Phister ved sin originalt comiske Skildring af den raa, sqvadronerende Kapercapitain Beaudrille, — kunde ikke forsone med den sidste Halvdeel. Til Bifaldet ved Tæppets Fald lød, med Rette, en stærk Hyssen, og dette den franske Scenes bedste ny Lystspil opnaaede vel jævngodt Huus ved 10 Forestillinger, men holdt sig ikke udover Saisonnen. — Med „De Uafhængige", som gjenoptoges efter 14 Aars Hvile, fik Repertoiret en langt

ædlere Forøgelse, som ogsaa modtoges med levende Bifald, især paa Grund af den i det Hele ypperlige Udførelse, hvori Fru Heiberg udmærkede sig ved sit fiint pointere, nydelige Spil som Fru Dhennebon; Hoedt ved sin, hvorvel i det stumme Spil noget manierereде, fortræffelige, i en elskværdigt let og godmodig Tone, givne Fremstilling af Dhennebon; og Mantzius ved en særdeles naturlig og kraftfuld Charakteerskildring af den rige, travle og hidsige Deputerede de Rouvray.

At Mad. Fossum (den tidligere Jfr. Bergnehr) var syg i Saisonnens første sex Maaneder, samtidigt med at der ideligt indkom Upasselighedsmeldelser, gjorde Heiberg meget vanskeligt, især for Syngespillets Vedkommende, at vedligeholde et Publikum tilfredsstillende Repertoire, og aldeles umuligt at faae nogen betydelig musikalsk Nyhed bragt frem. Først fem Maaneder inde i Saisonnen lykkedes det ham at naae til Opførelsen af „Studenterne fra Salamanca", et Eenactssyngespil, der hverken i H. H. Nyegaards Text, Rungs Musik eller Udførelsen havde større Tiltrækningskraft, end at det efter otte Forestillinger maatte henlægges. — Efter at Mad. Fossum havde feiret en glimrende Gjenoptrædelse med jublende Modtagelse og Fremkaldelse kom det andet ny Syngespil, „Den forgyldte Svane", ogsaa i een Act, paa Scenen. Texten, der var en Oversættelse efter Brunswick og Leuven, havde flere for musikalsk Behandling godt anlagte Situationer; men de vare gjennemførte vel tungt i Glæsers forresten melodiøse og i enkelte Partier meget charakteristiske Composition, hvorfor de — saameget mere da Udførelsen, med Undtagelse af, at Mad. Fossum spillede særdeles livligt og sang meget smukt, ikke hævede sig over det Almindelige, — ikke kom til en Virkning, der kunde skaffe Stykket en saa velvillig Modtagelse, at det blev muligt at holde det

paa Scenen. — Et Glandsstykke i det comiske Operarepertoire blev derimod Cimarosas „Det hemmelige Ægteskab“, som kom frem efter at have henligget i 49 Aar og modtoges med enthusiastisk Bifald, ikke mindre for den herlige Udførelse, hvori fornemmelig Schram, som den gamle døve Geronimo, og Jfr. Egense, som Caroline, glimrede ved Sang- og Spil, end for den ypperlige Compositions Fylde af henrivende Melodiøsitet og gratiøs comisk Charakteer.

Det eventyrlige Stof i „Et Folkesagn“ var ypperligt opfattet af Bournonvilles livfulde, frugtbare Phantasi og med sine Elverfolk, forbyttede Børn og Riddere i Ballettens tre Acter forenet til en interessant Handling, hvori fornemmelig Troldbatteren i Ridderdamens Skikkelse fremtraadte som en fortræffeligt opfunden og med smagfuld Originalitet udarbeidet Figur. Desuden havde hele Compositionen stor Tiltrækningskraft i flere ved Nyhed og Behandlingens Eiendommelighed overraskende Situationer, saavelsom i meget charakteristiske Dandse, af hvilke især Finalens var af henrivende Virkning ved den ædle, naturlige Ynde, der var udbredt over Hovedpersonernes og Massens Bevægelser i de rigt vexlende maleriske Slyngninger. Da Bournonvilles Kunstværk derhos havde kraftig Understøttelse i en ved Charakteerudtryk og skjønne Melodier udmærket Musik af Gade og J. P. E. Hartmann, og fik en i det Hele fortrinlig Fremstilling, — hvori Jfr. Petrine Fredstrup vakte stor Opsigt ved den Aplomb, hvormed hun fyrig gav det kjække Bizarreri, som Bournonville havde lagt i Troldbatterens Dands og mimiske Spil, medens Jfr. Juliette Price, som den ædelbaarne Hilda, var indtagende ved den Gratie og fine Høviskhed, hvorigjennem hendes ridderlige Herkomst aabenbarede sig —

tiltalte Balletten overordentligt og vandt heelt igjennem saavelsom ved Tæppets Fald stormende Bifald.

Ved at Waltz i Sommeren førend Saisonnen var død havde Theatret ikke lidt noget Tab, thi, skjøndt ikke 40 Aar gammel, var han i den sidste Tid saaledes falden sammen i Aands- og Legemssvækkelse, at han neppe havde været istand til at opmande sig til i det lille Repertoire, hvortil hans Ydre egnede sig, at udføre endog smaa Roller. Heller ikke blev Jfr. Franciska Ryges Død til synderligt Savn. Derimod mistede det comiske Repertoire ved Knudsens Død en ung Mand, som, foruden at han i sine personlige Forhold gjorde sin Stand Ære, var almindeligt agtet for den utrættelige Flid, hvormed han søgte at udvikle og danne sit ikke ringe Talent, hvad der ogsaa saa godt var lykkedes ham i de 12 Aar, han havde været ved Theatret, at han allerede i flere originalt fremstillede comiske Figurer havde vundet meget Bifald.

Naar tages Hensyn til de usædvanlig mange Sygdomstilfælde, maatte Heiberg betragte Saisonnen 1853—54 som for ham at være forløben glædelig over Forventning, thi Indtægten havde været 140,729 Rdlr., altsaa i Gjennemsnit ved hver Forestilling 586 Rdlr., hvad der, i Forhold til Tilskuerpladsens daværende Indretning og de dagjældende Billetpriser, maatte kaldes meget heldigt, og desuden havde Trædskheden vel ikke forsømt at vedligeholde og af og til ophidse den imod ham vakte avindsyge Stemning, men det var dog ikke kommet til Yttringer, der kunde bevæge ham til at lade sig mærke med, at han vidste det, end sige følte sig fortrædiget deraf. Rigtignok var der i Saisonnens Begyndelse blevet forsøgt paa at paabyrde ham Skyld for Feudbestemmelser, som havde været gjorte virksomme hele syv Aar førend hans

Tiltrædelse, og at lægge ham ud med Personalets store Fleertal, ved at formaae ham til at forandre dem til Fordeel for „Repertoirets Bærere", der, af Begjærlighed efter at faae deres allerede store Feu forhøiet, klagede over, „at de bleve forfordeelte, ved at der gaves den blotte Brugelighed uforholdsmæssig stor Feu paa Talentets Bekostning;" men dette Forsøg var faldet ud til Ophavsmændenes Beskæmmelse, idet Heiberg svarede: at han, som ikke havde havt mindste Indflydelse paa Feuregulativets Affattelse, men modtaget det som en kongeligt stadfæstet Anordning, gjerne skulde indrømme, at Personalet selv bedst maatte kunne afgjøre, hvorledes Feufordelingen kunde skee paa den mest retfærdige, de Feuberettigede behagelige og Kunstanstalten tjenlige Maade, hvorfor han meget ønskede, at Personalet vilde ud af sin egen Midte vælge en Committee til at foreslaae Forandringer, hvilke han haabede, at han da med Fornøielse skulde kunne indstille til Antagelse. Dette blev Klagerne en stor Skuffelse: de havde belavet sig paa, at Heiberg skulde foretage Forandringer, der, med det samme, at de bleve dem til Gunst, vilde paadrage ham det øvrige Personales Ugunst; men nu henviste han Afgjørelsen til en Committee, der, hvis de ikke bleve Medlemmer af den, snarere vilde foreslaae Nedsættelse i end Forhøielse af første Classes Feu, og hvori de, dersom de bleve valgte, ikke kunde sætte deres Hensigt igjennem uden at stille deres Personlighed blot og være visse paa, at de i Publikum vilde blive udraabte for selv at have tildømt sig Ret til at fravende deres slettere lønnede Kunstfæller en Deel af den Indtægt, der var tilsikkret dem ved de af en tidligere Committee fastsatte og hidtil fulgte Bestemmelser. For denne Priis betænkte de sig dog paa at erhverve sig en Feuforhøielse, som i alle Fald ikke kunde blive betydelig. Hvorvel Heiberg flere Gange opfordrede Omord-

ningens øvrigste Talsmænd til at foranledige Valget af Committeen, blev der, netop af dem, ikke mere talte et Ord derom, hvorimod der ofte faldt skarpe Ytringer om, at de herved havde viist deres mindre gunstigt stillede Kammerater, hvad disse maatte vente af deres Herskelyst og Pengegridskhed.

Strax førend Skuespillenes Ophør kom det omsider til Begyndelsen af Enden paa den langvarige Collision med Nielsen, der igjennem hele Saisonnen jævnligt og i store Roller havde gjort Tjeneste uden Indsigelse. Den 18de Mai berettede „Berlingske Tidende": „Skuespiller Nielsen er efter Forlydende, paa derom indgiven Ansøgning, bleven entlediget som kgl. Skuespiller. Skulde dette bekræfte sig, da vil dette uerstattelige Tab for Theatret høiligen være at beklage." Denne Gang var Forlydendet imidlertid atter forhastet; Dagen efter maatte Bladet „glæde sig ved at have erfaret, at Entledigelsen endnu ikke havde bekræftet sig." Alligevel var det nu temmelig nær ved at blive til Alvor. Nielsen havde virkelig indgivet Ansøgning om Afsked, men hidtil selv lagt Hindring for dens Bevilling, thi for at indstille den dertil, havde Ministeriet forlangt, at han ved en Revers skulde forpligte sig til ikke at spille paa noget andet Theater i Kjøbenhavn, og denne Revers havde han vedblivende vægret sig for at udstede, fordi han regnede paa, at han, efter at være pensioneret, vilde kunne skaffe sig en betydelig Indtægt, ved af og til at optræde som Declamator og at modtage det Tilbud, der var gjort ham om at give Gjæsteroller i Casino. Imidlertid blev han af Etatsraad Weis, som var Chef for det Departement, hvorunder Theatersagerne henhørte, paa en saadan Maade gjort opmærksom paa, at Afskeden ikke blev at opnaae uden Reversen, som han jo uden Betænkning maatte kunne udstede, da det naturligviis ikke kunde være

hans Hensigt under den Sygelighed, der tvang ham til at forlade det kongelige Theater, at vove Livet ved at optræde paa et Secondtheater, at han, for ikke at vedkjende sig denne Hensigt som sin Bagtanke, endelig følte sig dreven til under 11te Juni at opfylde Ministeriets Forlangende ved følgende Skrivelse, hvis Udtryk noksom vidne om, hvor nødigt han afgav Forpligtelsen: „Da det høie Ministerium for Underviisning og Kirke, har gjort det til Betingelse, uden hvilken jeg ikke kan erholde min Afsked, at afgive den Erklæring, at „jeg forpligter mig til ikke at optræde offentlig, som Skuespiller ved noget andet Theater her i Staden under Fortabelse af min Ret til Pension," saa seer jeg ingen anden Udvei, end at opfylde det høie Ministeriums Forlangende. Jeg tilstaaer derfor herved at have indrømmet ovenstaaende Betingelse, og beder kun om, snarest muligt at erholde den længst attraaede Entledigelse. — Underdanigst N. P. Nielsen." Vel fortalte „Dagbladet" fjorten Dage efter: „Hr. Instructeur Nielsen har nu endelig faaet sin Ansøgning om Afsked bevilget. Det er saaledes afgjort, at denne for vor Scene saa uundværlige Kunstner definitivt forlader Theatret."; men igjen havde Journalismen forhastet sig: det gik ikke saa hurtigt; endnu den 3die Juli var det til sin Directeur han henvendte sig ved at skrive til Heiberg, for at underrette ham om, at Kongen havde tilladt ham at benytte Hoftheatret til en Aftenunderholdning, og endte med: „Uvidende om Formen, for at benytte denne kongelige Tilladelse, maa De undskylde mig, at jeg uleiliger Dem, med at udbede mig Deres Samtykke, saavel for mig, som for de Damer og Herrer af det kongelige Theaterpersonale, som velvillig ville understøtte mig, naturligviis under Iagttagelse af de bestaaende Bestemmelser. Med særdeles Høiagtelse forventer jeg Hr. Etatsraadens ærede

Svar. Allerærbødigst N. P. Nielsen." Samtykket blev øieblikkeligt meddeelt og Aftenunderholdningen fandt Sted med glimrende Hylding for Kunstneren, men der hengik endnu et Fjerdingaar inden han, den 6te October, erholdt Afsked med 1536 Rdlr. Pension, fordi, bemærkede „Berlingske Tidende" ved Anmeldelsen derom „hans Helbredstilstand ikke tillod ham at blive ved Theatret." Tabet af den sjeldne Kunstner blev, med Rette, høiligen beklaget, saameget mere som Publikum fra Aarsagen til hans Afgang maatte slutte, at det var for bestandigt, og ikke kunde ahne, at det allerede to Aar efter skulde, af den Afgangne selv og til hans betydelige Fordeel, blive fuldeligt gjenoprettet.

Da Gynther, som havde været en temmelig skjødesløs og meget confus Maskinmester, var død om Sommeren førend Saisonnen, var Posten fra dens Begyndelse bleven besat med Andreas Peter Wedén, der hidtil havde været Maskinmester i Casino og vilde være bleven en særdeles heldig Acquisition for det kongelige Theater, dersom han med sin erkjendt betydelige Fagdygtighed havde forenet større Energi i sin Embedsvirksomhed og mere Facilitet i Omgang med de mange høist forskjellige Personligheder, den bragte ham i Berøring med.

Af det italienske Operaselskab havde hverken Directeuren, Ulisse Brambilla, eller nogen af Personalet været her tidligere. Det bestod af: Tancredi Romarini, der med en klangfuld, stærk Tenor forbandt et smagfuldt Foredrag og var en god Skuespiller; Vincenzo Tartini, som vidste at benytte sin ikke omfangsrige Tenor med megen Smag og Færdighed; Giuseppe Bianchi, der med en ikke stærk, men særdeles behagelig Tenor skilte sig meget godt fra alvorlige Roller; Giovanni Reina, en herlig Bariton og god Skuespiller; Luigi Maggiorotti, dygtig comisk Bassanger, der baade

spillede og sang Figaro og Don Pasquale ypperligt; Enrico Grozzi, en god Bassist, men maadelig og noget cariferet Comiker; Damerne: Veronica Gaziello, en meget begavet Sangerinde, hvis høie Sopran vel havde tabt endeel af sin Friskhed, men var saa fortrinligt skolet, at hun overraskede ved stor Virtuositet, ligesom hun ogsaa behagede ved livfuldt Spil; Angeoline Remorini, en ung Sangerinde, som ved sin smukke allerede godt uddannede Mezzo-Sopran strax satte sig i stor Yndest hos Publikum. Af ikke forhen her opførte Operaer gaves «Rigoletto» og «Macbetto» af Verdi og «I Frascatani» af Cagnoni. Forestillingerne vandt i Almindelighed meget Bifald, men gave kun jævngodt Huus.

Hundrede og syvende Saison.

1854.

F.	1.	Sept.	34. Tjeneren sin Herres Medbeiler; 48. Brama og Bayaderen.
L.	2.	-	Musikalsk Divertiss. (Frk. Johannsen, Sangerinde); 14. Et Folkesagn.
S.	3.	-	41. Indqvarteringen; 124. Recensenten og Dyret.
M.	4.	-	111. Geert Westphaler; Musikalsk Divertiss. (Frk. Johannsen); 31. Brudefærden.
Ti.	5.	-	22. Audiensen; 49. Brama og Bayaderen.
To.	7.	-	9. De Uafhængige.
F.	8.	-	42. Indqvarteringen; 15. Et Folkesagn.
L.	9.	-	10. De Uafhængige.
S.	10.	-	34. Regimentets Datter.
M.	11.	-	23. Audiensen; 104. Nei!
Ti.	12.	-	43. Indqvarteringen; 32. Brudefærden.
To.	14.	-	35. Regimentets Datter.
F.	15.	-	11. De Uafhængige.
L.	16.	-	125. Recensenten og Dyret; 33. Brudefærden.
S.	17.	-	11. Hemmelige Ægteskab.

M.	18.	Sept.	12. De Uafhængige.
Ti.	19.	-	42. Ny Barselstue; 16. Et Folkesagn.
To.	21.	-	43. Ny Barselstue; 69. Valdemar.
F.	22.	-	48. Kong Renés Datter; 34. Brudefærden.
L.	23.	-	29. Norma.
S.	24.	-	1. Min Lykkestjerne; 37. Michel Perrin.
M.	25.	-	2. Min Lykkestjerne; 126. Recensenten og Dyret.
Ti.	26.	-	13. De Uafhængige.
O.	27.	-	30. Norma (f. M.).
To.	28.	-	24. De Deporterede; 105. Nei!
F.	29.	-	12. Hemmelige Ægteskab.
L.	30.	-	3. Min Lykkestjerne; 38. Michel Perrin.
S.	1.	Oct.	25. Dronning Marguerites Noveller.
M.	2.	-	36. Regimentets Datter.
Ti.	3.	-	26. De Deporterede; 127. Recensenten og Dyret.
O.	4.	-	39. Michel Perrin; 35. Brudefærden (f. To.).
To.	5.	-	4. Min Lykkestjerne; 39. Slægtningene.
F.	6.	-	51. Tvungne Giftermaal; 86. Skatten.
L.	7.	-	37. Regimentets Datter.
S.	8.	-	52. Tvungne Giftermaal; 87. Skatten.
M.	9.	-	53. Tvungne Giftermaal; 34. Abekatten.
Ti.	10.	-	5. Min Lykkestjerne; 88. Skatten.
To.	12.	-	91. Ungdom og Galskab.
F.	13.	-	6. Min Lykkestjerne; 40. Michel Perrin.
L.	14.	-	26. De Deporterede; 89. Skatten.
S.	15.	-	7. Min Lykkestjerne; 35. Abekatten.
M.	16.	-	44. Indqvarteringen; 17. Et Folkesagn.
Ti.	17.	-	35. Tjeneren sin Herres Medbeiler; 70. Valdemar.
O.	18.	-	49. Kong Renés Datter; 3. Skjønneste Dag i Livet (uden Abon.).
To.	19.	-	54. Tvungne Giftermaal; 90. Skatten.
F.	20.	-	27. Tycho Brahes Ungdom; 4. Skjønneste Dag i Livet.

L.	21.	Oct.	92. Ungdom og Galskab.
S.	22.	-	8. Drøm og Daab.
M.	23.	-	18. Embedsiver; 40. Slægtningene.
Ti.	24.	-	9. Drøm og Daab.
O.	25.	-	27. Dronning Marguerites Noveller (f. L.).
To.	26.	-	5. Skjønneste Dag i Livet; 88. Napoli.
F.	27.	-	38. Regimentets Datter.
L.	28.	-	19. Embedsiver; 45. Conservatoriet.
S.	29.	-	17. Ruth; 6. Skjønneste Dag i Livet.
M.	30.	-	41. Michel Perrin; 36. Brudefærden.
Ti.	31.	-	31. Norma.
O.	1.	Nov.	24. Viola; 91. Skatten (f. M.).
To.	2.	-	10. Drøm og Daab.
F.	3.	-	128. Recensenten og Dyret; 17. Zulma.
L.	4.	-	21. En Valgdag; 7. Skjønneste Dag i Livet.
S.	5.	-	27. De Deporterede; 62. En Søndag paa Amager.
M.	6.	-	44. Ny Barselstue; 89. Napoli.
Ti.	7.	-	18. Ruth; 46. Conservatoriet.
To.	9.	-	8. Min Lykkestjerne; 18. Zulma.
F.	10.	-	32. Norma.
L.	11.	-	11. Drøm og Daab.
S.	12.	-	42. Michel Perrin; 37. Brudefærden.
M.	13.	-	1. Den Yngste.
Ti.	14.	-	9. Min Lykkestjerne; 90. Napoli.
O.	15.	-	2. Den Yngste (uden Abon.).
To.	16.	-	52. Eventyr paa Fodreisen.
F.	17.	-	22. En Valgdag; 92. Skatten.
L.	18.	-	3. Den Yngste.
S.	19.	-	89. De Uadskillelige; 18. Et Folkesagn.
M.	20.	-	12. Drøm og Daab.
Ti.	21.	-	43. Michel Perrin; 106. Nei!
O.	22.	-	4. Den Yngste (uden Abon.).
To.	23.	-	28. Tycho Brahes Ungdom; 90. De Uadskillelige.
F.	24.	-	28. De Deporterede; 41. Slægtningene.

L.	25.	Nov.	23. For evig! (Fru Nielsen gjenoptraadt, fremkaldt og kom.); 18. Psyche.
S.	26.	-	5. Den Yngste.
M.	27.	-	53. Eventyr paa Fodreisen.
Ti.	28.	-	6. Den Yngste.
To.	30.	-	24. For evig!; 19. Et Folkesagn.
F.	1.	Dec.	7. Den Yngste.
L.	2.	-	45. Indqvarteringen; 44. Michel Perrin.
S.	3.	-	1. Turandot.
M.	4.	-	10. Min Lykkestjerne; 19. Zulma.
Ti.	5.	-	20. Embedsiver; 91. De Uadskillelige.
O.	6.	-	2. Turandot (s. Ti.).
To.	7.	-	8. Den Yngste.
F.	8.	-	13. Drøm og Daad.
L.	9.	-	54. Eventyr paa Fodreisen.
S.	10.	-	9. Den Yngste.
M.	11.	-	93. Skatten; 47. Conservatoriet.
Ti.	12.	-	25. Viola; 38. Brudefærden. (Ørsted fratr., Hall tiltr. Cultusministeriet).
To.	14.	-	28. Dronning Marguerites Noveller.
F.	15.	-	25. For evig!; 107. Nei!
L.	16.	-	24. Audiensen; 11. Min Lykkestjerne.
S.	17.	-	22. Dina (Fru Heiberg fremkaldt, men kom ikke).
M.	18.	-	26. For evig!; 91. Napoli.
Ti.	19.	-	13. Hemmelige Ægteskab (d. 20de Jfr. Franzisca Ryges Dødsdag).
To.	21.	-	14. De Uafhængige.
F.	22.	-	92. De Uadskillelige; 20. Et Folkesagn.
L.	23.	-	74. Røverborgen.
Ti.	26.	-	92. Julestuen (V. Kolling d. s. Arv); 36. Abekatten (uden Abon.).
O.	27.	-	75. Røverborgen (s. M.).
To.	28.	-	14. Hemmelige Ægteskab.
F.	29.	-	23. Dina.

L.	30.	Dec.	55. Tvungne Giftermaal; 39. Brudefærden; 93. Julestuen.
S.	31.	-	127. Maskeraden; 108. Nei!
1855.			
M.	1.	Jan.	10. Den Yngste (uden Abon.).
Ti.	2.	-	27. For evig!; 94. Julestuen.
To.	4.	-	26. Viola; 19. Psyche.
F.	5.	-	55. Eventyr paa Fodreisen.
L.	6.	-	24. Dina.
S.	7.	-	28. For evig!; 21. Et Folkesagn.
M.	8.	-	14. Drøm og Daad.
Ti.	9.	-	56. Tvungne Giftermaal; 20. Zulma.
To.	11.	-	1. Et Eventyr i Ørkenen; 95. Julestuen.
F.	12.	-	45. Michel Perrin; 45. Ny Barselstue.
L.	13.	-	2. Et Eventyr i Ørkenen; 93. De Uadskillelige.
S.	14.	-	29. De Deporterede; 42. Slægtningene.
M.	15.	-	15. De Uafhængige (Dyhennebon Høedts sidste Rolle).
Ti.	16.	-	51. Bruden.
O.	17.	-	3. Et Eventyr i Ørkenen; 40. Brudefærden (f. F.).
To.	18.	-	50. Kong Renés Datter; 46. Indqvarteringen.
F.	19.	-	52. Bruden.
L.	20.	-	29. For evig!; 109. Nei!
S.	21.	-	4. Et Eventyr i Ørkenen.
M.	22.	-	47. Indqvarteringen; 46. Michel Perrin.
Ti.	23.	-	25. Dina.
To.	25.	-	56. Lille Rødhætte.
F.	26.	-	25. Audiensen; 96. Julestuen.
L.	27.	-	57. Lille Rødhætte.
S.	28.	-	33. Den Vægelsindede; 110. Nei!
M.	29.	-	53. Bruden.
Ti.	30.	-	5. Et Eventyr i Ørkenen.
To.	1.	Feb.	34. Den Vægelsindede; 94. De Uadskillelige.
F.	2.	-	30. For evig!; 71. Valdemar.
L.	3.	-	11. Den Yngste.

S. 4. Feb. 70. Sovedrikken.
M. 5. - 6. Et Eventyr i Ørkenen; 95. De Uadskillelige.
Ti. 6. - 71. Sovedrikken.
O. 7. - 36. Tjeneren sin Herres Medbeiler; 92. Napoli (f. L.).
To. 8. - 47. Michel Perrin.
F. 9. - 48. Indqvarteringen; 37. Abekatten.
L. 10. - 72. Sovedrikken.
S. 11. - 102. Henrik og Pernille (O. Zinck d. f. Arv); 72. Valdemar.
M. 12. - 58. Lille Rødhætte.
Ti. 13. - 103. Henrik og Pernille; 22. Et Folkesagn.
O. 14. - 1. Prindsessen af Taranto (Jfr. Lerche d. f. Juliette) (uden Abon.).
To. 15. - 54. Bruden.
F. 16. - 2. Prindsessen af Taranto.
L. 17. - 128. Maskeraden.
S. 18. - 71. Guldbaasen.
M. 19. - 35. Den Vægelsindede; 35. Rekruten.
Ti. 20. - 72. Guldbaasen.
O. 21. - 3. Prindsessen af Taranto (uden Abon.).
To. 22. - 129. Maskeraden; 36. Rekruten.
F. 23. - 15. Drøm og Daad.
L. 24. - 29. Tycho Brahes Ungdom; 43. Slægtningene.
S. 25. - 21. Embedsiver; 37. Rekruten.
M. 26. - 12. Den Yngste.
Ti. 27. - 130. Maskeraden.
O. 28. - 91. Figaros Bryllup (uden Abon.).
To. 1. Marts. 104. Henrik og Pernille; 63. En Søndag paa Amager.
F. 2. - 37. Tjeneren sin Herres Medbeiler; 96. De Uadskillelige.
L. 3. - 55. Bruden.
S. 4. - 4. Prindsessen af Taranto.
M. 5. - 51. Kong Renés Datter; 46. Ny Barselstue.

Ti. 6. Marts. 5. Prindsessen af Taranto.
O. 7. - 92. Figaros Bryllup (f. Ti.).
To. 8. - 6. Prindsessen af Taranto.
F. 9. - 73. Sovedrikken.
L. 10. - 38. Rekruten; 73. Valdemar.
S. 11. - 26. Dina.
M. 12. - 93. Figaros Bryllup.
Ti. 13. - 36. Den Vægelsindede; 39. Rekruten.
O. 14. - 40. Rekruten; 111. Nei! (uden Abon.).
To. 15. - 73. Guldbaasen.
F. 16. - 13. Den Yngste.
L. 17. - 74. Guldbaasen.
S. 18. - 94. Figaros Bryllup.
M. 19. - 7. Prindsessen af Taranto.
Ti. 20. - 56. Eventyr paa Fodreisen.
O. 21. - 74. Sovedrikken (uden Abon.).
To. 22. - 38. Tjeneren sin Herres Medbeiler; 23. Et Folkesagn.
F. 23. - 27. Viola; 41. Rekruten.
L. 24. - 15. Hemmelige Ægteskab.
S. 25. - 8. Prindsessen af Taranto.
M. 26. - 75. Sovedrikken.
Ti. 27. - 30. Tycho Brahes Ungdom; 38. Abekatten.
O. 28. - 47. Ny Barselstue; 1. Abdallah (f. L.).
To. 29. - 14. Den Yngste.
F. 30. - 105. Henrik og Pernille; 2. Abdallah.
M. 9. Apr. 41. Qvækeren og Dandserinden; 3. Abdallah (uden Abon.).
Ti. 10. - 29. Dronning Marguerites Noveller.
O. 11. - 75. Guldbaasen (f. M.).
To. 12. - 42. Qvækeren og Dandserinden; 4. Abdallah.
F. 13. - 76. Guldbaasen.
L. 14. - 9. Prindsessen af Taranto.
S. 15. - 43. Qvækeren og Dandserinden; 5. Abdallah.
M. 16. - 31. Tycho Brahes Ungdom; 64. En Søndag paa Amager.

Ti.	17.	Apr.	44. Qvækeren og Dandserinden; 6. Abdallah.
To.	19.	-	76. Sovedrikken.
F.	20.	-	25. Kongens Læge.
L.	21.	-	95. Figaros Bryllup.
S.	22.	-	10. Prindsessen af Taranto.
M.	23.	-	45. Qvækeren og Dandserinden; 7. Abdallah.
Ti.	24.	-	5. Landsbysangerinderne.
O.	25.	-	26. Kongens Læge (f. To.).
To.	26.	-	96. Figaros Bryllup.
F.	27.	-	46. Qvækeren og Dandserinden; 65. En Søndag paa Amager.
L.	28.	-	6. Landsbysangerinderne.
S.	29.	-	47. Qvækeren og Dandserinden; 8. Abdallah.
M.	30.	-	11. Prindsessen af Taranto.
Ti.	1.	Mai.	15. Den Yngste (Tadeo Wiehes sidste Rolle).
O.	2.	-	7. Landsbysangerinderne; 58. Bellman (f. M.).
L.	5.	-	49. Indqvarteringen; 9. Abdallah.
S.	6.	-	75. Første Kjærlighed; 34. Farinelli.
M.	7.	-	35. Farinelli.
Ti.	8.	-	76. Første Kjærlighed; 10. Abdallah.
O.	9.	-	8. Landsbysangerinderne; 59. Bellman (f. To.).
To.	10.	-	36. Farinelli.
F.	11.	-	77. Første Kjærlighed; 93. Napoli.
L.	12.	-	37. Den Vægelsindede; 78. Første Kjærlighed.
S.	13.	-	77. Sovedrikken.
M.	14.	-	79. Første Kjærlighed; 24. Et Folkesagn.
Ti.	15.	-	37. Farinelli; 60. Bellman.
F.	18.	-	97. Figaros Bryllup.
L.	19.	-	1. Qvindelist; 25. Et Folkesagn.
S.	20.	-	2. Qvindelist; 9. Landsbysangerinderne.
M.	21.	-	3. Qvindelist; 74. Valdemar.
Ti.	22.	-	76. Røverborgen.
O.	23.	-	38. Farinelli; 61. Bellman (f. F.).
To.	24.	-	4. Qvindelist; 80. Første Kjærlighed; 41. Brudefærden.

F. 25. Mai. 5. Qvindelist; 10. Landsbysangerinderne.
Ti. 29. - 6. Qvindelist; 94. Napoli.
To. 31. - 39. Farinelli; 48. Conservatoriet.

Den i hele Theaterhistorien stormfuldeste Saison: gjennemgribende Omskiftelser, Opsætsighed, stadig indre Tvedragt, idelige, fra en lille, men travl og formaaende Clique udgaaende trædske Anslag og, af flere indflydelsesrige Blade godkjendte og i hadske Artikler til Publikum forplantede, bagvaskende Beskyldninger imod Directeurens Charakteer, Hensigter og Foretagender. Allerede en Maaned førend Saisonnens Begyndelse aabnede „Dagbladet" Angrebene paa ham med, „at det fandt Anledning til paa det abonnerende Publikums Vegne at gjøre opmærksom paa det Mislige i Abonnementet, saavel i Almindelighed, eftersom det aldrig er klogt at kjøbe Katten i Sækken, som i Særdeleshed under de nærværende Forhold, da vi have en Theaterdirecteur, der æsthetisk Henseende befinder sig i stor Uovereensstemmelse med Publikum, og da den Stilling, som idetmindste een af vore fortrinligste Kunstnere indtager til Theatret, er saa svævende, at hans Bortgang maa betragtes som mere end sandsynlig. Under saadanne Omstændigheder maae vi opfordre Publikum til at betænke sig vel, inden det abonnerer, thi det vil maaskee ikke komme langt hen i Saisonnen, førend det bittert vil fortryde sin Letsindighed i August." Derhos undlod Bladet ikke at henpege til Ønskeligheden af at faae den i 1849 projecterede Elev-Instructeur, idet der bemærkedes, at „de gamle Theaterskoler, hvor man vragede det Slette og Uduelige bort og fredede om de Spirer, der kunde blive til Noget," fandtes ikke mere. Endelig ønskede Redacteuren, at han kunde fremsætte „det allerunderdanigste Forslag, at Rigsraadet snarest

muligt blev afskaffet, og at der i dets Sted snarest muligt blev indsat et Theaterraad." Ligesom Redacteuren — ved offenlig at fraraade Publikum den Tillid til, at Præstationer, som skulle leveres fremtidigt paa Tro og Love, ville blive tilfredsstillende udførte, hvilken Sælgeren ikke, ligesaa lidet i Kunsten som i Handelen og Haandværket, kan undvære og derfor har Ret til at fordre ubeskaaren af uhjemlede Paastande — saa skarpt har udtrykt Hensigten at skade Theatrets Tarv — at han, hvis der havde været en Handelsret, hvorved, som i Frankrig, ogsaa Kunstvirksomheder kunne søge Opreisning, naar de finde sig brøstholdne, utvivlsomt vilde kunne være bleven idømt Erstatning for at have gjort Afbræk i berettiget Erhverv: saaledes viste han, at han aldeles ikke havde skaffet sig Kundskab om de af ham dog saa anpriste „Skoler"; thi det var snart hos den ene, snart hos den anden af Instructeurerne eller en i det valgte Fag udmærket Kunstner, at Begynderne, hver for sig og i enkelte Roller, havde maattet tage Veiledning indtil Oprettelsen af „den dramatiske Skole" 1806, og at den, tolv Aar førend Redacteuren blev født, faldt sammen i sig selv, var netop, fordi der af dens yderst forsømmelige Forstander og Lærere blev fredet om det Slette, men kastet Vrag paa „de Spirer, der kunde blive til Noget." Ogsaa i sin humoristiske Anbefaling af et „Theaterraads" Indsættelse var han kun en ligesaa ubetænksom som ukyndig Eftersnakker af de Omvæltningslystne, der higede efter at faae en Institution, hvorved de kunde komme til Herredømmet, men om hvis Indretning eller Virkekreds i Overeensstemmelse med Skuepladsens Væsen og Formaal de — som det senere vil vise sig — ikke havde søgt at skaffe sig selv en blot løselig Forestilling. — Paa samme Tid, som „Dagbladet" saa ivrigt søgte at beskære Theatrets Indtægter,

ved at fraksende Heiberg Dygtighed til dets Bestyrelse, blev han af „Fædrelandet" med Bemærkninger, der vare nedsættende for hans Charakteer, angreben i Anledning af én Foranstaltning, der gik ud paa at forøge Indtægterne. Der toges — ikke paa Foranledning af Heiberg, men ifølge et i Rigsdagen fremsat Forslag — den Bestemmelse, at fra Saisonnens Begyndelse skulde, „til et Forsøg, til alle Forestillinger Halvdelen af Billetterne, forinden Udsalget til ordinaire Priser, stilles til Salg med en Priisforhøielse af 50 Procent." „Fædrelandet" lod det ikke være nok med misbilligende at omtale denne Forholdsregel som udgaaende fra Heiberg, og at finde Forhøielsen for stor, men fremsatte, efter afgjørende at have erklæret Heiberg for „en hverken praktisk eller for at forhøie Theatrets Indtægter ivrig Mand," det fornærmende Spørgsmaal, „om Hensigten maaskee var, at Theaterdirecteuren vilde forbeholde sig at uddele den uforhøiede Halvdeel til sine og Theatrets Venner?" og føiede til sin Anke over, at Forhøielsen var for stor, den ikke mindre nærgaaende Bemærkning, „at det maaskee netop var Theaterdirecteurens Ønske, at dette Forsøg maatte mislykkes." For denne første Saison, hvori Priisforhøielse fandt Sted, havde „Fædrelandet" vel den Tilfredshed at see den mislykket, men senere har den været tiltagende indbringende, saa at den f. Ex. i Saisonnen 1867—68 forøgede Indtægten med 5675 Rdlr.

Disse avindsyge Angreb vare Heiberg ærgerlige, fordi han maatte befrygte, at de vilde blive til Skade for Theatrets Kasse, som de vistnok ogsaa bleve, thi det maa sikkert tilskrives dem, at Abonnementet kun gav 57,870 Rdlr., der var 3483 Rdlr. mindre end i forrige Saison. For sin Person tog han sig dem ikke synderligt nær: han var langt mere optagen af Omsorg for at finde Udvei til at tilveiebringe og

vedligeholde et tilfredsstillende Repertoire under de Vanskeligheder, der allerede inden Saisonnens Begyndelse vare tilstede, og som han endydermere kunde gjøre sikker Regning paa at see forøgede i dens Løb, om end ikke paa en saa trædsk og brutal Maade, som de kort Tid efter bleve det. — Allerede Nielsens Afgang og Knudsens Død havde bragt et betydeligt Antal søgte Stykker ud af Repertoiret, og end mere blev det beskaaret ved, at Wiehe var syg i Saisonnens første tre Uger; Mad. Nielsen i dens første tre Maaneder og i de øvrige ni Maaneder saa svagelig, at hun kun var istand til at gjøre Tjeneste 24 Gange i mindre Roller; og Mad. Fossum af sin Helbredstilstand forhindret i at optræde i de sidste sex Maaneder, foruden at der fra Skuespil-, Syngespil- og Balletpersonalet igjennem hele Saisonnen indkom endnu flere Anmeldelser om Sygdomstilfælde for kortere eller længere Tid, end i forrige Saison. Det blev saaledes meget vanskeligt at vedligeholde Forestillingerne med det allerede tilveiebragte Repertoire og end mere at faae det forøget med Nyheder. Af fortrædeligere Indvirkning paa Kunstvirksomheden var dog det, at Samlivet og Tonen i Personalet havde, ved den Bitterhed og Malice, hvormed Enkelte uafladeligt dadlede, spottede eller mistydede enhver af Directeurens Handlinger, antaget en Kunsten og den daglige Tjeneste meget skadende Charakteer. Endnu for to Aar siden havde man ikke kunnet finde noksom stærke og indtrængende Udtryk af Erkjendtlighed og Hengivenhed for den Directeur, som aldeles uventet bevirkede Ordensmeddelelser og betydelige Gagetillæg; nu hed det derimod, at Ordener kun var Noget, der skyldtes Theatrets saavelsom andre Kunstanstalters Udmærkede, og at Tillægene, da de jo gik af Theaterkassen, som de, der havde faaet dem, ved deres Talent bidroge til at fylde, ikke vare mere end

ligefrem fortjente. At Levetzau, den nu saa velsignede og som Mønster for Theaterbestyrere anpriste Chef, der ved sin Formaaenhed langt lettere end Heiberg vilde have kunnet skaffe „de udmærkede Kunstnere“ Hædersteg, aldrig nogensinde havde tænkt hverken paa det eller paa at overraske dem med flere hundrede Rigsdalers Tillæg, som Heiberg dog vel ikke skulde tage af sin egen Lomme, for at kunne møde Erkjendtlighed derfor: det vilde „de Udmærkede“ aldeles ikke høre Noget om; imod dem havde Heiberg ikke gjort Andet end sin Pligt. De mange Rettænkende, som ikke alene kjendte Partiførernes sande Grund og Hensigt, men havde været Vidner til, hvorledes de smidskende og logrende havde overhængt Heiberg med deres Conversation og Artigheder, saaledes at neppe nogen Anden, naar de vare tilstede, kunde komme til at nærme sig ham, ja hvorledes de ikke endnu forsømte Leiligheden til at gjøre sig behagelige for ham, harmedes ved Ubluheden, naar de maatte høre dem trænge sig ind i ligegyldige Samtaler, blot for at tage Anledning til at udøse Sarkasmer, Spydigheder og personlige Bagvaskelser over ham og Enhver, som de ansaae for ham hengiven, eller see dem vimse om for at oplægge Raad og fremkalde Uvillie imod ham. Mange følte Lyst til at give Bagvaskeren en beskæmmende Tilretteviisning, ved at modsige det vitterligt Falske eller gjenkalde ham, hvorledes han havde bukket og skrabet for den, som han nu haanede og snærtede, og undertiden gav ogsaa en ærlig Mand sin Lyst Tøilen; men den Raahed og Insolents, hvormed Hadet da kom til Udbrud, afholdt i Almindelighed Folk med Dannelse fra nogen fyndig Indsigelse, hvilket betydeligt lettede Bestræbelserne for i Publikum at udbrede den aldeles usandfærdige Fortælling, at hele Personalet var opbragt paa Heiberg. Vel var det lykkedes

Førerne i den mandlige Deel deraf at skaffe sig et lille Tilhæng af Ubetydeligheder, ved idelig at forestille dem, at de bleve tilsidesatte af Heiberg og kun vilde komme til „gode Roller", dersom han bragtes til at gaae af, og det tillagdes et Theaterraad at besætte Stykkerne; men hos de Dygtige mødte deres Forsøg paa at finde Medhold ringeagtende Afviisning; og hvad Damerne angik, da stadfæstede de, med Undtagelse af kun et Par, som stode i særligt nøie Forhold til Heibergs Antagonister, Rigtigheden af, hvad Bournonville, „støttet paa mangeaarig Erfaring", har sagt om dem i „Det kongelige danske Theater, som det er": „det er netop de bedste og sikkreste Subjecter, dem især, der ikke lade sig paavirke udenfra, der med største Billighed underkaste sig en ordnende Haand, og der i Begrændsningen finde deres kraftigste Støttepunkt." Der rørte sig saaledes, under en travl og i Intrigue bevandret Styrelse, et lille lydigt eftersnakkende Parti ligeoverfor det store Fleertal, som høiligen misbilligede dets Færd, men, mindre driftigt og desuden kun lidet forfaren i Rænkespind, lod det være nok med at ærgre sig og vise Coteriet en Frastødenhed, hvorved der ikke destomindre, ei alene i Omgangen, men ogsaa i den tjenstlige Samvirken opstod et Moquerie, som daglig førte til Personligheder og til, at Enkelte i ondt Lune vare lunkne for Pligtopfyldelsen.

Disse Omstændigheder gjorde, at al Heibergs Anstrengelse for strax i Begyndelsen af Saisonnen at faae en Nyhed bragt frem var forgjæves, hvilket „Dagbladet", som saa godt havde hidset til Uvillie imod ham, ikke forsømte at lægge ham til Last: det udgød en Strøm af Haan og Beklagelser over, at Directeuren ikke gjorde det Allermindste, men „var ligesom en af de Entrepreneurer, der holde Carrousfel paa Dyrehavsbakken." (!). Endelig opnaaede han at faae opført Scribes

„Min Lykkestjerne", et med meget Bifald modtaget Eenactslystspil, der fik en god Udførelse, især af Wiehe, som med elskværdig Livsfuldhed spillede Sangvinikeren Edouard, og Hoedt, der gav en med Smag gjennemført naturligt morsom Fremstilling af den phlegmatisk overveiende Godseier Paimpol. — Molières efter 21 Aars Hvile gjenoptagne „Det tvungne Giftermaal" optoges vel med Bifald, men kunde ikke med en Besætning, der stod langt tilbage for den fordums, ret faae Indgang hos Publikum. — Ved at fremdrage den vittige og morsomme Vaudeville „Den skjønneste Dag i Livet", der strax, da den for 23 Aar siden kom frem, var bleven forjaget med Piben, fordi man fandt den frivol, hvilket den dog ikke var mere end enkelte andre af Datidens Stykker og langt mindre end mange senere opførte, begik Heiberg en stor Feil, da han maatte kunne indsee, at det, under den Ugunst, som man havde faaet sat ham i, vilde blive let for Avind at vække Ophidselse imod ham, ved at udbasune Gjenoptagelsen af det udpebne Stykke som en oprørende Haan imod Moral, Æsthetik og Publikum. Det skete ogsaa, og det med god Virkning. Stykket morede heelt igjennem meget under Opførelsen, men efter den lød en stærk Hyssen og Piben saa vedholdende, at Gongongen maatte gjøre Ende derpaa, og havde „Dagbladet" end fuldkommen Ret, da det, efter Gjenoptagelsens uheldige Udfald, fremkom med den — naar hensees til dets ellers saa ivrige Bestræbelser for at komme Heiberg tillivs, mærkelige — Yttring: at „Aarsagen til Stykkets Fald utvivlsomt først og fremmest var, at dets Skjæbne engang i Forveien var bleven bestemt, rigtignok af et ganske andet Publikum, men i den Henseende følger man i høi Grad hertillands Traditionen," saa blev Stykkets Fremdragelse dog lagt Heiberg til Last og personlig til megen Skade, da den gav hans

Avindsmænd god Leilighed til endyderligere at fravende ham Publikums Velvillie, og hos endog dem, der ellers vare deres ivrige Modstandere, mødte megen Misbilligelse, saameget mere som han ved gjentagne Opførelser syntes at ville tiltrodse Stykket, som der dog ikke kunde ligge ham stor Magt paa at holde gaaende, længere Tids Forbliven i Repertoiret.

Efter at Heiberg i Saisonnens første ti Uger uafladeligt havde søgt at komme ud over de Vanskeligheder, som stillede sig i Veien for hans Ønske at faae et nyt stort Stykke bragt til Opførelse, lykkedes det ham endelig i den ellevte at see det opfyldt med glimrende Resultat, idet han i Hertz's „Den Yngste", Lystspil i fire Acter, gav Repertoiret en herlig Forøgelse med en Original, udviklet fra en original Idee i en baade smagfuldt original og poetisk Behandling: et af Digterens mest tiltrækkende dramatiske Værker. Bekymret over, at hans Søn, Tadeo, en ædel og begavet Yngling, saaledes fordyber sig i Studeringer og tungsindig Drømmen, at han er ufølsom for Livslyst og Kjærlighed, henvender Canneloro, en rig Kjøbmand, sig til sin hidsige, stolte Ven Petrullo, der, ærgerlig over kun at have faaet Døttre, men ingen Sønner, af Forfængelighed er falden paa at udgive sin yngste Datter, Fiorella, for en Søn, og beder ham om at lade denne komme til ham, for at adsprede Tadeo. Petrullo kommer derved i største Forlegenhed, thi han har ingen anden Udvei til at undgaae at blive til Latter, ved at hans forfængelige Foregivende røbes, end at faae Datteren til, forklædt som Mandfolk, at lade sig optage i Canneloros Huus. Dertil er imidlertid den kjække, i sit Væsen mandige, men ikke destomindre indtagende Fiorella ogsaa, for at tjene Faderen, saa villig, at det virkelig skeer, hvilket giver et piquant Forhold, hvoraf der nu opstaaer flere meget interessante Situationer og en Række

aandfuldt behandlede, afvexlende alvorlige og fiintcomiske Scener, der give en træffende Skildring af italiensk Folkeliv og for en Deel have et let Præg af Maskecomedien. Fremstillingen var overhovedet ypperlig, men fornemmelig udmærkede sig Fru Heiberg, der med indtagende Frihed og Friskhed gav det ferme Naturbarn, som djærvt og livfuldt tumler med Dyr og dovne Tjenestetyende i Faderens Viinavl, og ikke mindre henrivende fremstillede, hvorledes den qvindelige Natur lidt efter lidt bryder frem og faaer Overhaand; Wiehe, der mesterligt spillede den menneskesky, i Grublen fordybede og pedantisk ubehjælpsomme Yngling, hos hvem den ædle Natur og høiere Begavelse stikke frem og komme til Udbrud ved den vaagnende Kjærlighed; og Phister, som var en meget jovial og morsom Canneloro. — Texten til Toactssyngespillet „Turandot“ var en i theatralsk Henseende saa ubehændig Behandling af et til musikalsk Anvendelse desuden meget uskikket Stof, at Løvenskjolds Musik, der udmærkede sig mere ved Melodirigdom end ved Originalitet og Charakteer, ikke kunde frelse den fra at falde Publikum saa kjedsommelig, at Stykket kun opnaaede to Forestillinger.

I fem Aar havde Heiberg været saa heldig at kunne virke under Ministre, som ikke faldt paa selv at ville tumle med et Departement, der fordrer et ligesaa nøie Personalkjendskab som en mangesidig Fagkundskab, men, forbeholdende sig Overveielsen og Afgjørelsen af de store administrative Spørgsmaal, tillidsfulde og uden ængstligt Hensyn til, hvad man i Blade og Conventikler vilde have udgivet for Publikums Mening og Personalets Stemning, overlode Detaillen til ham. Derfor havde han ogsaa, med den Rolighed, Fasthed og Værdighed, som aldrig forlod ham under de daglige Tracasserier, kunnet vise, at han var Mand for at beherske

Bevægelsen, naar hans Øvrighed blot ikke vilde indbilde sig at forstaae det Specielle i hans Fag endnu bedre end han, men lade ham handle efter egen Indsigt indenfor det Omraade, som han fornuftigviis burde have. Men ved at Cultusministeriet nu fra Ørsted gik over til daværende Professor Hall, blev det meget anderledes. Det var bekjendt, at Hall havde levende Interesse for Skuepladsen og meget flittigt besøgte Theatret; da han tilmed stod i et særdeles venskabeligt Forhold til Heiberg, saa at de jævnligen kom i hinandens Huus og ofte med megen Enighed havde omtalt Theatersager, antoge ei alene Heibergs Venner, men fornemmelig hans Fjender, der endog betragtede Halls Udnævnelse som deres totale Nederlag, at fra nu af vilde Directeurens Villie blive fulgt i Alt. Kun Heiberg og Fru Heiberg vare af modsat Mening og forudsaae endog flere og større Bryderier for Directeuren, end han hidtil havde havt; ikke fordi de havde mindste Formodning om, at Minister Hall i sine personlige Følelser for dem kunde blive en Anden, end Professor Hall havde været, men just paa Grund af hans særlige Interesse for Theatret, der lod dem forvente, hvad ogsaa meget rigtigt slog ind, at han vilde fristes til, mere end hans af Regeringsforretninger optagne Tid tillod og hans utilstrækkelige Kjendskab til de engere Theatertilstande gjorde ønskeligt, at indblande sig i det Personlige, Specielle og reent Administrative, hvilket let kunde føre til Forviklinger, som det vilde blive vanskeligt, ja maaskee umuligt at slippe ud af paa en baade for ham og Directeuren værdig Maade. Fristelsen dertil laae den nye Minister saameget nærmere, som han, i den Mening, at Reformer i constitutionel Aand ogsaa maatte kunne blive fremmede for en Kunstanstalt som Theatret, fandt sig tiltalt af de Ideer, der af Kunstnere, for hvis Genie han

følte Beundring og levende Interesse, uden at kunne troe, at der bag en saa stor Iver for Kunsten stak Bestræbelse efter at komme til Herredømme, bleve fremsatte som gavnende for Skuepladsen, med hvis Ledelse af Heiberg Personalet, efter deres Forsikkring, ikke kunde være andet end utilfreds. Dertil kom, at han stod i et for ham, som Statsmand saa hensynsværdigt, endnu gjensidigt velvilligt, Forhold til de Blade, der ideligt hjemsøgte Heiberg med skarpe Angreb, at det maatte være ham betænkeligt at godkjende en Bestyrelsesmaade, hvorved de erklærede, at „det danske Theater snart vilde ophøre at existere." Og allerede en Maaned efter Halls Tiltrædelse gjordes igjen et saadant Angreb, for hvis fuldstændige Grundløshed og deraf følgende Uretfærdighed der vel ved Oplysninger kunde gives Ministeren fuld Overbeviisning, men som ikke destomindre var godt egnet til endmere at nedsætte Heiberg i den uefterlænksomme Mængdes Omdømme.

Den 10de Januar, ikke en halv Time førend „Røverborgen" skulde begynde, blev Schram pludselig saa syg, at han øieblikkelig maatte kjøres hjem og Publikum fra Theatret underrettes om, at der ikke kunde gives nogen Forestilling. „Berlingske Tidende" lod det være nok med at yttre sin meget urigtige „Formening": at, „da den største Deel af Personalet var samlet, maatte man med vort indøvede Theaterpersonale letteligt kunne have givet en anden Forestilling;" men „Fædrelandet" kunde ikke blive staaende derved: det maatte ganske anderledes drøit lyse Fordømmelse over Heibergs Bestyrelse, og udbrød: „Igaar Aftes opførtes paa det kongelige Theater „Directeuren i Knibe". Uagtet dette Stykke i den senere Tid temmelig jævnligt er gaaet over Scenen, lader det dog ikke til at trætte eller kjede Publikum. Dette skyldes vistnok især, at Hovedrollen spilles «con amore» af

Hr. Etatsraad Heiberg. Dog, igaar, tør vi dristigt sige, at denne store Kunstner „overgik sig selv." Den samme Ringeagt for Publikum, som ofte udmærker Stormænd, den Ligegyldighed for Theatrets Velfærd og Skuespillernes Ære, som ikke altid har beherstet denne Stormand, men som i de senere Aar tydeligt er Sjælen i hele hans Fremtræden — culminerede igaar Aftes. Forestillingen gik ind paa Grund af Hr. Schrams pludselige Sygdom, og Publikum gaves den Erklæring, at Theaterdirecteuren ikke kunde stille nogen anden Forestilling paa Benene, og det uagtet der siges for vist, at de fleste Skuespillere og Skuespillerinder til samme Tid vare samlede paa Theatret. Men den hele Historie gik som en Spøg, og blev modtaget som en Spøg — og det er ogsaa Spøg det Hele: det er Spøg med Theatrets Arbeide, det er Spøg, at Hr. Etatsraad Heiberg er Theaterdirecteur, men det er en grov Spøg." Den Harme, som denne Artikel — der i de haanende Personligheder og Udtrykkenes Plathed bar Vidnesbyrd om, at „Fædrelandet" ikke foragtede selv at omtale Theatervæsnet i den Tone, som det for sex Aar siden havde fundet saa høilig forargelig hos andre Blade — vakte iblandt de mange med Forholdene bekjendte Retskafne i Personalet, udtalte sig altfor lydeligt, til at „Fædrelandet" ikke skulde komme til Kundskab derom; men ligegodt hvorledes det hængte sammen med selve Sagen: Bladet maatte ikke kunne have Uret i, hvad det fandt for godt at sige om den, og til Bestyrkelse for sit Angreb anførte det i en senere Artikel, at det „vidste, at der havde været Personale tilstede til „Eventyr paa Fodreisen" og „Min Lykkestjerne" samt — „Solodandsere." Viste Begjærligheden efter at gaae Heiberg paa Livet sig allerede derved, at han stempledes som „lige-

gyldig for Skuespillernes Ære", fordi han lod en Forestilling gaae ind, for hvilket Skammen, hvis der var nogen deri, jo ikke kunde falde paa nogen Anden end ham, saa fremtraadte den dog end stærkere ved, at Bladet fortalte, at „det sagdes for vist, at de fleste Skuespillere og Skuespillerinder til samme Tid vare samlede paa Theatret," ja endog erklærede at „vide", at der var Personale tilstede til de anførte Stykker; thi havde Bladet end denne Beretning fra en paa den Tid i Theatrets Foyer tilstedeværende Person, maatte det alligevel for en Redaction, der tillagde sig saa nøie Kjendskab til Theaterforhold, ved blot en Smule Eftertanke strax staae klart, at der blev fortalt den en haandgribelig Usandhed. Da Schrams Sygdomsanfald, efter „Fædrelandets" eget Sigende, indtraf en halv Time, førend „Røverborgen skulde begynde, vilde det have været et hidtil uhørt Tilfælde, om „de fleste Skuespillere og Skuespillerinder", ja endog „Solodandsere", skulde have faaet det Indfald at samle sig paa Theatret, hvor ellers kun meget faa af det ikke tjenstgjørende Personale indfinde sig og selv da aldrig en halv Time førend Forestillingen, men kort før eller under den, hver Enkelt naturligviis til forskjellig Tid. Virkelig var der ogsaa den Aften Kl. 6½ kun Besætningen i „Røverborgen" tilstede, — endda med Undtagelse af et Par Skuespillere, som først skulde ind i anden Act — og i denne Besætning fandtes kun 3: Phister, Schneider og Gundersen, af de til Udførelsen af de nævnte Stykker nødvendige 11 Spillende. Paa Dands kunde der slet ikke tænkes, thi — hvor godt „Fædrelandet" end vilde vide det — af Solodandsere var der ingen, endnu mindre af det øvrige Balletcorps. Hvorledes skulde nu Heiberg have kunnet fra alle Byens Kanter faae samlet til „Eventyr paa Fodreisen" 7, til „Min Lykkestjerne" 4 manglende Per-

soner saa hurtigt, at de paaklædte kunde være færdige til om en halv Time at begynde Forestillingen? Da endydermere Eenactsstykket „Min Lykkestjerne“ ikke kunde gives alene, var jo „Fædrelandet“ af sin Meddeler kun gjort vidende om eet Stykke, der kunde have været givet, og om dette ene vidste dertil Meddeleren selv meget godt, at det dog havde været en Umulighed at sætte det paa Benene med en halv Times Frist. Og saameget træ̈dskere var det, at han bragte Bladet i Tro paa, at Heiberg havde viist Ligegyldighed for Theatret og Publikum, da det upaatvivleligt var ham i Minde, at medens Levetzau havde ladet flere Forestillinger, til hvis Forandring der dog var givet Dagsfrist, gaae ind, havde Heiberg ved, den 22de Decbr. 1849, da Rosenkilde, ogsaa en halv Time førend Forestillingen skulde begynde, meldte sig syg til „Den indbildt Syge“, at tilveiebringe en til rette Tid begyndt anden Forestilling, bestaaende af „Henrik og Pernille“ og „Et Eventyr i Rosenborghave“, beviist, at fandtes der kun tilstede til den bestemte Forestilling et Personale, hvormed det paa nogen Maade kunde blive muligt i Hast at sammensætte en improviseret anden Forestilling, saa var han Mand for at gjøre, hvad ingen tidligere Directeur havde formaaet eller endog blot forsøgt paa. Imidlertid, hvor grundløst Angrebet end var, havde dog den onde Villie den Tilfredsstillelse, at det ved den fripostige Paastaaelighed, hvormed det blev fremsat, fik en Mængde hidsige Eftersnakkere, af hvem der var at vente god Forstærkning, hvis der kunde skabes Anledning til nye Klagemaal. Og dette lykkedes over al Forventning snart. Dagen efter at Forestillingen var gaaet ind, fik Heiberg, efter meget Besvær, men uden synderligt Held, Hauchs mat behandlede og utilfredsstillende opløste Treactsdrama „Et Eventyr i Ørkenen“ bragt til første Opførelse, og Ottendedagen efter

denne aabnedes, med en i Theatrets Historie exempelløs Opsætsighed, en revolutionair Bevægelse, som skulde føre til en for Kunsten meget beklagelig Katastrofe.

Da Fru Nielsen, modtaget med stor Jubel og hædret med stormende Fremkaldelse, for første Gang i Saisonnen optraadte den 25de November, fordrede hendes Helbredstilstand endnu særlige Hensyn, som Heiberg ogsaa tog, ved at bede hende om at opgive, hvilke af sine Roller hun troede at kunne udføre, og hvor store Mellemrum imellem Forestillingerne hun maatte have. Iblandt de Roller, hun meente at have Kræfter til at spille, var Dronningen i „Hamlet". I Januar, da hun i to Maaneder havde været meldt til Tjeneste, anmodedes hun om at optræde i den; men ved at forberede sig dertil fandt hun, at den vilde blive hende saa angribende, at hun maatte undslaae sig for dens Udførelse, ikke — som man med megen Iver udspredte — for 14 Dage, men „indtil videre." Efter Saisonnen 1851—52, da „Hamlet" i Anledning af Høedts Debut var bleven gjenoptaget, havde Heiberg ved enhver Ansættelse af Stykket mødt saa mange Vanskeligheder, at han kun ved lange Parlamenteringer havde kunnet i 1852—53 bringe det til to, i 1853—54 til fire Forestillinger. Det var ham derfor meget om at gjøre at faae et Publikum saa interessant Arbeide frem paa en Aarstid, da i det Mindste Indvendinger paa Grund af „det varme Veir" eller Saisonnens nære Slutning, „der blot et Par Gange vilde tillade at spille saa accentuerede Roller, som kostede omhyggelig Forberedelse," ikke skulde træde ham i Veien. Eftersom „indtil videre" kunde vare meget længe — og virkelig kom til at vare den hele Saison, da Fru Nielsen ikke i den saae sig istand til at spille en saadan Rolle — fortjente Heiberg vist ingen Bebreidelse, men tvertimod Tak

af Publikum, som længtes meget efter det saa sparsomt givne Stykkes Opførelse, fordi han, indtil Fru Nielsen selv kunde udføre Rollen, doubleŧede den med Jfr. Müller, der vel maatte kaldes en talentfuld, af Publikum erkjendt dygtig Fremstillerinde, da hun ei alene, kun to Maaneder tidligere, havde i „Ruth", ved Siden af Hoedt, særdeles tilfredsstillende to Gange spillet Naomi som Fru Nielsens Doublant, men ved Siden af Fru Nielsen selv gjort en glimrende Debut i „Dronning Margareta", og var, som Guldborg i „Svend Dyrings Huus", optraadt med hende og Fru Heiberg, „altsaa i den allerfarligste Sammenstilling", bemærkede „Fædrelandet", tilføiende: „Jfr. Müller er i Besiddelse af et overordenligt smukt, klangfuldt, om end ikke blødt, saa dog bøieligt Organ og et ædelt, charakteerfuldt Physiognomi; hendes Figur er noget høi, og i Følelsen heraf synker hun stundom uvilkaarlig noget sammen, saa at hendes Holdning ikke kan kaldes god, men iøvrigt ere hendes Bevægelser temmelig frie og gracieuse. Jfr. Müller er en meget god Kraft, og netop en, hvortil Theatret efter Jfr. Jørgensens Død trænger; hun vil kunne gaae ind i denne ypperlige Skuespillerindes Roller i Tragedien og det alvorlige Drama". Kunde Hoedt saaledes ikke have mindste Grund til at betvivle Jfr. Müllers Evne til i dette Tilfælde at være Fru Nielsens Doublant, turde han ogsaa holde sig fuldkommen overbeviist om, at han vilde finde hende sikker i Rollen og beredvillig til at lempe sit Spil efter hans. Desuden: han havde spillet Hamlet nitten Gange, og maatte altsaa ei alene have faaet saa stor Fasthed i det mimiske og declamatoriske Udtryk, at han i den eneste Scene, Hamlet kan siges at have med Dronningen, ikke kunde lide noget Afbræk ved en mulig Mangel hos den Medspillende, men tillige være bleven Publi-

kun saa vel bekjendt, at han nok turde finde sig aldeles forsikkret om, at dette ikke vilde overføre en Mangels Følge i denne ene Scene paa ham.' Det kunde da fornuftigviis ikke af Directeuren formodes, at det, selv om der ikke i Reglementet, hvis Efterlevelse Enhver ved sin Ansættelse har forpligtet sig til, udtrykkeligt indeholdtes den Bestemmelse: „Enhver er forpligtet til uvægerlig at udføre de ham tildeelte Roller og Partier," skulde kunne falde Høedt ind at reise nogen Indvending imod en Forholdsregel, for hvis administrative og æsthetiske Medholdelighed han aldeles ikke bar Ansvaret, der maatte hvile paa Directeuren, som den, der ene kunde beslutte den. Ikke destomindre skete det Utrolige: Høedt vægrede sig ved at udføre Rollen med Doublanten under Paaskud af, at han ikke „turde", hvortil Grunden skulde være, at Spillet vilde komme til ligeoverfor Publikum at savne „den øieblikkelige Correspondance imellem Acteurerne." Directeuren kunde naturligviis ikke tage Hensyn til en Indsigelse, der var grundet paa et reent subjectivt Skjøn og saaledes hver Dag kunde fremsættes af en Skuespiller, som fik det Indfald, enten ikke at ville spille med en anden vis Person eller at ville hindre Doubleringen af en god Vens Roller, hvilket maatte opløse alle Tjenesteforhold, føre til en stadig bitter Splid i Personalet, give en halv Snees Formaaende Magt til at kaste den Yngre eller den Ubehagelige ud af enhver ham tildeelt Rolle, og gjøre Repertoiret til en Vold for Enkeltes Caprice og Vilkaarlighed. Heiberg lod derfor, som han imod sig selv og Theatret var forpligtet til, denne forunderlige Vægring uændset og befalede en Prøve ansat til den 18de Januar. Havde Høedts Indsigelse hvilet paa en blot nogenlunde antagelig æsthetisk Grund, da maatte en Prøve unegteligt have været ham meget ønskelig: det vilde

naturligviis paa den for hans Kunstfæller have viist sig, om han i sin Kunstfølelse havde en Undskyldning for at negte Opfyldelsen af en ham ved Reglementet paalagt Pligt, og ved en Prøve stod han jo ikke endnu mindste Fare for, at hans Spil ligeoverfor Publikum skulde lide ved, at der savnedes „den øieblikkelige Correspondance imellem Acteurerne." Desuagtet udeblev Høedt fra den tilsagte Prøve, hvortil alle øvrige Rollehavende indfandt sig. Følgen var, at den maatte hæves, og at Heiberg, som dog endnu engang vilde give Høedt Leilighed til at efterkomme sin Skyldighed, inden han gjorde Skridt for at tvinge ham dertil, lod ansætte en anden Prøve til næste Dag, og angaaende dens Afholdelse befalede Scene-Instructeuren: efter det reglementerede Løbeqvarteer at lade Prøven begynde, om ogsaa Høedt ikke til den Tid havde ladet sig see, og da at fortsætte den indtil Hamlets Indtrædelse, for, naar denne ikke fandt Sted efter Stikrepliken, at kalde Høedt og, hvis han da ikke kom tilstede, at erklære Prøven hævet. Ifølge denne, under saa aabenbart chicaneuse Forhold, nødvendige og med forudseende Forsigtighed givne Befaling, der ikke kunde fornærme Høedts Medspillende eller foranledige nogen af dem til ogsaa at vise Pligtstridighed, begyndte Prøven, men blev, endnu førend den kom saa vidt, at Høedt skulde kaldes, afbrudt ved en i Theatertjenesten exempelløs Tilsidesættelse af Sømmelighed. Det feilede naturligviis ikke, at Aarsagen til denne Afbrydelse og Maaden, hvorpaa den skete, blev af Cliquen, fra hvilken den udgik, med stærk Forvendelse af Sandhed, bragt ud iblandt Publikum som en stor Krænkelse, der var tilføiet Kunsten og en Kunstner, som ene og alene havde været besjælet af Iver for imod Heiberg at hævde dens Værdighed. Hvorledes Sagen virkelig forholdt sig, oplyser imidlertid Følgende: Strax efter at Scene-Instructeuren havde

hævet Prøven, aflagde han Directeuren mundtlig Beretning om det Forefaldne og spurgte, om han forlangte den gjentaget skriftligt. Han fandt det for Øieblikket unødvendigt, men da over en Uge var hengaaet, og det hed, at Wiehe, efter idelig Tilskyndelse af sine Venner og Deliberationer for at udfinde Grunde, nu var kommen til Beslutning om at ville optræde som Klager, meente Heiberg, at der maaskee dog kunde blive Spørgsmaal om en skriftlig Beretning, hvilken da ufortøvet blev afgivet af Scene-Instructeuren saaledes:

„Deres Høivelbaarenheds mig iaftes givne Befaling efterkommer jeg ved følgende Indberetning:

Den 19de Dennes Kl. $11^1/_4$ begyndte den ved anordningsmæssigt Opslag ansatte Prøve paa „Hamlet". Da de faa Repliker, der gaae forud for Hr. Wiehes Indtrædelse som Horatio, vare paa rigtig Maade sagte af de Rollehavende, afbrød Hr. Wiehe Prøven, ved, istedetfor at træde frem paa Scenen, i Coulissen, yderst mod Theatret, høit og heftigt at spørge: „Skal den Comedie nu spilles anden Gang i Dag?", hvortil jeg svarede: „Der er begyndt en Prøve, og jeg maa bede, at den fortsættes ordenligt." Hr. Wiehe vedblev, ligesaa høit og endnu heftigere: „Jeg spørger, om den Comedie anden Gang skal spilles i Dag. Det Hele gaaer jo kun ud paa, at der skal prøves, indtil Hamlet træder ind, saa skal Prøven hæves; og vi veed jo, at Hamlet kommer ikke." Jeg svarede: „Det tilkommer ikke mig at fortolke Directeurens Hensigt med Prøven; det er efter hans Ordre, at den holdes, og det skal skee paa ordenlig Maade." Derpaa bleve de foregaaende Repliker atter sagte, og Hr. Wiehe traadte, aldeles imod sin Rolles Charakteer, ravende ind, svingende Armene og sagde i en lystig lallende Tone sin Replik: „Venner af Landet!" Jeg paalagde Hr. Wiehe tredie Gang at prøve ordenligt og sagde,

at der ikke maatte gjøres Løier, hvortil han svarede: „Det er Dem, der gjør Løier med os; af mig maa man ikke vente Andet end Løier.“ Jeg sagde derpaa: „Jeg maa paastaae, at der skal prøves ordenligt og alvorligt.“ Til denne fjerde Paamindelse svarede Hr. Wiehe: „Jeg siger, at af mig maa man ikke vente Andet end Løier.“ Derefter sagde jeg til de Tilstedeværende: „Ja, naar Hr. Wiehe giver den Erklæring, saa maa jeg herved hæve Prøven; thi en saadan Prøve tør ikke finde Sted paa det kongelige Theater.“

Dette er en sanddru Fremstilling af det Foregaaede. Endskjøndt der siden den Tid er hengaaet 12 Dage, og jeg altsaa, ifølge Reglementets § 29, ikke har kunnet troe, at der om denne Sag vilde blive mig affordret nogen yderligere Forklaring, er jeg overbeviist om, at det Anførte vil være aldeles overeensstemmende med den af mig, den 19de Klokken 12, til Deres Høivelbaarenhed afgivne mundlige Indberetning. Jeg er rede til at beedige dets Rigtighed, saavelsom til for denne at fremføre uforkastelige Vidnesbyrd. Forøvrigt maa jeg bemærke, hvad jeg strax har mundligen underrettet Deres Høivelbaarenhed om: Ligesom jeg ikke under det Forefaldne har yttret et Ord, der i mindste Maade kunde angaae Hr. Wiehe personligt, saaledes har Hr. Wiehe ikke med nogensomhelst Yttring fornærmet mig personligt, hvorfor jeg ikke for mit Vedkommende har nogen Opreisning at fordre.

Jeg tillader mig allerærbødigst at tilføie: Det smerter mig meget, at være sat i den Nødvendighed at maatte afgive nærværende Beretning angaaende en saa retsindig, i alle personlige Forhold høiagtet Mand og udmærket Kunstner som Hr. Wiehe, der i de 5½ Aar, jeg har havt den Ære at fungere som Scene-Instructeur, med den største Beredvillighed og Punktlighed har efterkommet enhver Anmodning, som jeg

i Ensemblets Interesse har maattet henvende til ham, uden nogensinde at have ladet mig formode, at han, formedelst sit Talent og sin Uundværlighed for Scenen, kunde ville tillade sig Afvigelse fra Reglementets Bydende. Dersom jeg havde kunnet ahne, at Hr. Wiehe, i Personalets Nærværelse, paa den anførte Maade vilde have vægret sig ved at opfylde sin Pligt under den af Deres Høivelbaarenhed befalede Prøve — hvilken han vel maa have tænkt sig som ydmygende for ham, da han havde Grund til at antage den for unyttig — skulde jeg med Glæde have forsøgt, ved Forestillinger at bevæge ham til at frafalde sin Beslutning, eller i det mindste at have erklæret den paa en kort, bestemt og værdig Maade. Saaledes som han, maaskee i pludselig heftig Bevægelse, i Manges Nærværelse fremtraadte, maatte det volde mig og Enhver, som ikke forud vidste, at han vilde handle saaledes, største Overraskelse og nødvendigviis føre til et ubehageligt Optrin, der kun var at ende ved, at Prøven erklæredes for hævet.

31te Januar 1856.

Allerærbødigst

Th. Overskou."

En saa skarpt fremtrædende Pligtstridighed, udviist i Nærværelse af en Snees til Tjeneste forsamlede Personer, maatte naturligviis, allerede for Exemplets Skyld, medføre en Mulct, som Heiberg bestemte til 20 Rdlr. Efter at det saa godt var lykkedes at ophidse den letbevægelige Wiehe til en eclatant Fremfusenhed, blev det nu Ophidserne om at gjøre, at bringe ham til at ansee sig for høist uretfærdigt mulcteret og derfor hos Ministeren at føre Klage over, at der ved Prøven var tilføiet ham Fornærmelser, der maatte ægge ham til Forbittrelse. Han var imidlertid for ærlig til

i den Besværing, han nu endelig fremkom med, at tage Tilflugt til de falske Foregivender, som man raadede ham til at støtte sig paa, og kom derfor ikke videre, end til nogle Undskyldningsgrunde, som i det Væsenlige kun bestyrkede den indgivne Beretnings Rigtighed. Desto ivrigere blev man i at udraabe Heiberg, for at han ikke blot ved oprørende Ringeagt for Kunsten havde givet god Aarsag til Wiehes Opførsel, men ogsaa søgte at sætte denne i det værste Lys hos Ministeren. Hvor skammeligt han derved blev bagtalt, beviser følgende ministerielle Skrivelse af 13de Februar:

„Med Hr. Etatsraadens behagelige Erklæring af 5te dennes har Ministeriet modtaget et Andragende fra Skuespiller Wiehe, hvori han begjærer Ministeriets Resolution i Anledning af, at Hr. Etatsraaden har paalagt ham en Mulct af 20 Rdlr., paa Grund af hans Forhold ved en paa Tragedien Hamlet den 19de f. M. ansat Prøve, hvilken Sag er ledsaget af en fra den fungerende Scene-Instructeur afgiven Rapport om det ved bemeldte Prøve Forefaldne, som foranledigede Hr. Wiehes Mulctering. — Scene-Instructeurens og Skuespiller Wiehes Fremstillinger af, hvad der er forefaldet, ere vel, som af Hr. Etatsraaden fremhævet, noget uovereensstemmende, men Ministeriet troer ikke, at det vil være fornødent at anstille nogen nærmere Undersøgelse i saa Henseende, eftersom det i ethvert Tilfælde maa ansees erkjendt — at han har gjort sig skyldig i et Brud paa den gode Orden, som bør herske ved Prøverne, og begaaet en Overtrædelse af Theaterreglementets Forskrifter, for hvilken der saaledes har været tilstrækkelig Hjemmel til at paalægge ham en saadan Straf, som er begrundet i det nævnte Reglement. — Naar Hr. Etatsraaden imidlertid, ved at henstille Sagen til Ministeriets Bedømmelse, deels har antydet, at Hr. Wiehes

Fremgangsmaade ved den omhandlede Prøve formeentlig mere maatte være at tilskrive en, ved en misforstaaet Opfattelse af Prøvens Betydning og hans eget Forhold til samme, fremkaldt Stemning, end nogen egenlig Hensigt til at modsætte sig Directeurens eller Scene-Instructeurens Anordninger — deels har lagt sær Vægt paa hans tidligere gode Forhold til sine Foresatte, om hvilket ogsaa Scene-Instructeuren i sin Erklæring har udtalt sig særdeles gunstigt for ham, saa maa Ministeriet i Betragtning heraf, som og med Hensyn til den Tilretteviisning, der er bleven Hr. Wiehe tildeelt, finde, at der, overeensstemmende med, hvad Hr. Etatsraaden ogsaa har udtalt Dem for, vil være Anledning til at lade den ham paalagte Mulct bortfalde. — Hvilket herved tjenstligst meddeles Hr. Etatsraaden til behagelig Efterretning og Bekjendtgjørelse for Skuespiller Wiehe."

Heiberg, der ikke havde gjort sig Tanke om, at Wiehes Opførsel var foranlediget ved Tilskyndelse og Ophidselse af hans intriguante Venner, som vilde benytte ham til deres Hensigter, men ansaae den for blot at være en saadan Opbrusen, som nu og da pludseligt brød ud af hans normale kolde Adspredthed, troede, at han efter Mulctens Eftergivelse igjen maatte være kommen til Ro, og betragtede derfor Sagen, hvad ham angik, som endt og glemt. For Hoedts Vedkommende maatte den derimod føres til en bestemt Afgjørelse. Langtfra at Heiberg, saaledes som man gjorde sig Umag for vidt og bredt at udsprede Rygte om, undervurderede Hoedts Talent og lagde ham Hindringer i Veien for at gjøre det gjældende, havde han paa flere Maader i Gjerning viist, at han tog agtelsesfuldt Hensyn til hans kunstneriske Betydenhed. Troede Heiberg, at han, i Theatrets Interesse, maatte afslaae Hoedt Optagelsen af et Par Stykker,

der fordrede større Kræfter, end Skuepladsen for Øieblikket var i Besiddelse af, og derfor ikke kunde faae en Fremstilling, der vilde blive den til Ære, saa viste han sig paa den anden Side flere Gange villig til at give efter for den unge Kunstners Indfald med Hensyn til, hvad han vilde spille eller ikke vilde spille, og fandt sig saaledes i, at han vægrede sig ved at modtage flere betydelige og taknemmelige Roller, hvilke dog maatte ansees som i høi Grad egnede for ham, og hvortil Theatret behøvede hans Talents Tjeneste; endydermere var Heiberg, efter at Høedt i tre Aar havde havt 700 Rdlr., hvad der medførte anden Klasse Feu, hvormed han ved sin Tiltrædelse havde erklæret sig tilfreds, netop nu uopfordret indgaaet med Indstilling om et Tillæg for ham af 110 Rdlr., saa at han altsaa herefter vilde faae 810 Rdlr. og derved tillige rykke op i første Feuklasse. Som Heiberg overhovedet gjerne imødekom billige Ønsker og Forlangender, saaledes var han flere Gange beredvillig til ogsaa at føie sig efter, hvad han kaldte Høedts „Primadonnanykker", naar de kun ikke vare ligefrem skadende for Theatrets eller hans Kunstfællers Tarv. Men hans afgjorte Vægring ved at spille med en Doublant af ubestridelig Dygtighed, og Udeblivelse fra en reglementmæssigt tilsagt Prøve kunde ikke oversees som en „Primadonnanykke": deri laae en saadan Opsætsighed imod den enhver Ansat paahvilende Pligt, og en saa grov Fornærmelse imod Doublanten i Særdeleshed og alle hans til Prøven beordrede Kunstfæller i Almindelighed, at Directeuren var forpligtet til for Fremtiden at sikkre Skuepladsen imod et saadant Brud paa den til dens kunstneriske Virksomhed aldeles nødvendige Orden og pligtskyldige Samvirken. Da Høedt heller ikke anden Gang havde, efter Tilsigelse, indfundet sig til Prøven, blev han derfor strax suspenderet og en Frem-

stilling af hans Forhold indsendt til Ministeriet, for at dette kunde give en Afgjørelse. „Berlingske Tidende" var saa retfærdig at billige denne Fremgangsmaade, da „det vilde være at forstyrre hele Theatervæsenets Gang, naar en Kunstner eller Kunstnerinde uden videre skulde kunne foreskrive sine Foresatte, hvorledes et eller andet Stykke skulde besættes," og Hoedts Vægring desuden var en Tilsidesættelse, der vistes Publikum, som derfor ogsaa i Udlandet ikke lader sig tilfredsstille, selv om en saadan Vægring findes grundet paa „en blot tilsynneladende Chikane," førend der gjøres det Afbigt. — „Fædrelandet" — der i sin Hadskhed mod Heiberg end ikke undsaae sig for at gaae saa dybt ned i Dumladen, at det anstillede sig bange for, at han kunde „anmode „„Kjøbenhavnspostens"" Redacteur om at spille Dronningen i Hamlet" (!) — „Fædrelandet" kunde derimod ikke fornegte sin Partigængercharakteer, men maatte søge at tvinge Skylden over paa Heiberg, ved at give Sagen Udseende af at være et Udbrud af „Skuespillernes" Uvillie imod ham, hvorvel det maatte kunne være Bladet vitterligt, at „Skuespillernes" Uvillie netop afgjort var vendt imod Hoedt, Wiehe og det lille Coteri, som fandt sin Regning ved deres Opsætsighed. Det hedder i „Fædrelandet" af 22de Januar: „Ved det kgl. Theater synes der nu at være udbrudt aaben Krig imellem Directeuren og Skuespillerne, og den første Begivenhed i denne er, at Hr. Hoedt er bleven suspenderet." Vel maa Bladet indrømme, at Hoedt „havde begaaet en stor formel Feil ved at negte at spille i „Hamlet", fordi han var utilfreds med de Forandringer i Rollebesætningen, hvormed Directeuren agtede at lade den opføre. Men", forsømmer Bladet ikke at tilføie, „paa den anden Side troe vi, at Hr. Hoedts Optræden ved denne Leilighed" — der egenlig var den

„første" Begivenhed, thi Suspensionen var, som den naturlige Virkning deraf, først den „anden" — „maa betragtes som et enkelt Udbrud af en blandt Skuespillerne almindelig, velbegrundet Misnøie med Etatsraad Heibergs Bestyrelse, der tidligere eller senere maa føre til dennes Ophør. Foreløbig vil Cultusministeren, til hvis Afgjørelse Sagen er henviist, vistnok forsøge at mægle mellem de stridende Parter, men om dette lykkes, vil Freden neppe blive af Varighed." Vel var „Fædrelandet" saa igaaet med Krigspartiets Hensigter, at det med større Sikkerhed end nogen Anden kunde forudsige, at der neppe vilde blive Varighed i en Fredslutning, men deri, at denne vilde blive søgt ved Mægling, havde det dog forregnet sig, da det ikke kunde gaae an, at Ministeriet, ligesom det selv, af slaaende Forudindtagenhed for Hoedt og imod Heiberg, forvanskede en Pligttilsidesættelse, der var udenfor al Form, til kun at være en stor „Feil" i „formel" Henseende. For Ministeriet maatte det fornuftigviis være klart, at Uretten afgjort kun var paa Hoedts Side, saa at der ikke kunde være Tale om nogen „Mægling" imellem ham og Directeuren, men alene om dets Forpligtelse til at sikkre denne hans Embedsmyndighed, ved at skaffe Lovene Lydighed. Ministeriet begyndte derfor ogsaa med at paalægge Hoedt ufortøvet at udføre Hamlets Rolle. Det var først, da han afslog det, at Ministeriet, for, om muligt, at bevare Theatret et betydeligt Talent, som i Publikum havde et stort og indflydelsesrigt Parti for sig, greb til Forsøg paa at fremlempe en Afgjørelse ved Forhandlinger, som af Ubestemthed fra begge Sider bleve trukne i Langdrag.

Heiberg holdt sig udenfor Sagen og henvendte al sin Virksomhed paa, ved Forøgelse af Repertoiret, at retfærdiggjøre sin Bestyrelse imod den ugunstige Stemning, som „Dag-

bladet" og „Fædrelandet" kappedes med hinanden om end mere at gjøre ham til Offer for. Da saaledes det sidste Blad allerede Fjerdedagen efter, at det havde fortalt Publikum den Usandhed, „at der hos Skuespillerne var almindelig, velbegrundet Misnøie med Heibergs Bestyrelse," fandt for godt at indrømme, at der „forholdsviis kun gik faa slette Stykker over Scenen," var det blot for at vedføie den Anke, at Heiberg gav „meget faa af de gamle, som han ovenikjøbet havde faaet overleveret af den forrige Bestyrelse," — hvilket atter (see Side 20) var en stærk Usandhed — og disse faa saa ofte, at de opsledes, hvorfor „der vilde beredes en kommende Directeur utrolige Vanskeligheder," hvad der skulde gjøre Publikum ængstligt for Theatrets Fremtid, men, som siden vil sees, var en meget utidig from Bekymring, da det netop blev i det Repertoire, der af Heiberg var efterladt den følgende Bestyrelse, at denne maatte søge Opreisning for de stadige Uheld, den havde med, hvad den selv fik bragt paa Scenen. — Længer end til Tiendedagen efter dette Angreb kunde Bladet ikke udsætte at gjøre et nyt; thi saalænge Ministeriets Forhandlinger med Hoedt vare svævende, maatte Publikum idelig holdes i Aande med Forestillinger om, at „Heibergs Bestyrelse nødvendigen maatte føre til dens Ophør." For ret at bringe hans Embedsførelses Fordærvelighed for Lyset, maatte der imidlertid opfindes et nyt Beviis for dens Uforsvarlighed, og af en særdeles heldig Gjenopførelse af „Sovedrikken", efter henved 6 Aars Hvile, tog Bladet derfor Anledning til at lægge Publikum paa Hjerte, hvorledes „Jfr. Egense (som med meget Bifald sang Charlottes Parti), var et Exempel paa vort Theaters slette Oeconomi med dets Kræfter," ved at „man havde ladet hende gaae ubemærket i Choret saalænge, at det nu var meget tvivlsomt, om hun

kunde opnaae den fornødne Uddannelse og Sikkerhed." Ligesom „Fædrelandet" atter af sine Indblæsere var blevet forledet til at grunde en Anke paa aabenbar Usandhed — thi Jfr. Egense havde, siden sin Afgang fra Dandsen, stadigt nydt omhyggelig Sangunderviisning ved Theatret, og var aldrig bleven misbrugt til Chortjeneste — saaledes var ogsaa igjen Bladets Frygt for Fremtiden aldeles utidig og kun fremrykket for at komme til at nedsætte Heiberg, hvad det endydermere selv godtgjorde, ved, kun 11 Uger efter, da Operaen „Landsbysangerinderne", som ikke havde været givet i 27 Aar, var bleven gjenopført med levende Bifald, rosende at omtale Jfr. Egenses Udførelse af Rosas betydelige og, efter dets egen Tilstaaelse, „vanskelige" Syngeparti.

Under det bestandig stigende Røre, der, ved Enkeltes Machinationer og den fortrædigende Uomgængelighed i Personalet indbyrdes, som var en Følge deraf, virkede hemmende paa Tjenesten og idelig tvang Heiberg til Forandringer i Repertoiret, havde han den Glæde, at „Prindsessen af Taranto", et Femactsdrama, som fremkom anonymt, men meentes at være af Athalia Schwartz, trods ivrige Cliqueanstrengelser for ved den første Opførelse at faae det modtaget med Mishag, ikke blot vandt udeelt Bifald, men opnaaede 11 stærkt besøgte Forestillinger i Løbet af 6 Uger og kunde have været givet endnu længere med brillant Indtægt, dersom Heiberg ikke havde fundet sig foranlediget til selv at standse dets Gang. Emnet var Griffenfelds Fald ved Adelens, navnlig Gyldenløves, Had, som snedigt førte sig hans Uforsigtighed, Overmod og Kjærlighedsforbindelse med Prindsessen af Taranto, Dronningens Cousine, til Nytte. Vel var Dramaet stærkt øiefaldende tilskaaret efter de franske historiske Intriguestykker, og Handlingen faldt i flere løst forbundne og i Tone

forskjellige Partier, hvoraf nogle vare maadeligt motiverede og temmelig tørt dialogiserede, men Anlæget var udkastet med megen Sands for det Theatralske og godt beregnet paa at holde Interessen i Stigen, fornemmelig i de sidste Acter, der havde flere effectfulde Scener, især imellem Kongen og Griffenfelds Moder, og imellem Prindsessen og Griffenfeld. Ogsaa blev Stykket givet med et fortræffeligt Ensemble, i hvilket navnlig Fru Nielsen udmærkede sig ved den simpelt udtrykte, men gribende Følelse, hvormed hun gav Griffenfelds Moder; Fru Heiberg ved den Ynde, Fiinhed og Varme, som vare udbredte over hendes Fremstilling af Prindsessen; og Wiehe, som spillede Griffenfeld med megen Anstand og aandfuldt nuancerede det mimiske og declamatoriske Udtryk efter de høist forskjellige Situationer.

At det ikke var uden store Anstrengelser, at Heiberg, under de mange Vanskeligheder i Saisonnens første 7 Maaneder, særdeles heldigt opnaaede at varetage Kassens Tarv, vil være indlysende allerede deraf, at af 19 Forestillinger, som bleve givne fra 15de Februar til 5te Marts, havde han, paa Grund af Sygdomsmeldelser, maatte skaffe de 9 tilveie ved Forandring med ikke mere end 6 Timers Varsel: de 3 af dem endog ved paa een Dag at foretage to Forandringer. At een af disse Nødforestillinger (2den Marts) under saadanne Omstændigheder gav daarligt Huus — det daarligste, som Heiberg havde i sin hele Bestyrelsestid — kunde det vistnok ikke falde nogen Billigttænkende ind at gaae i Rette med ham for. Alligevel kunde den langtfra af Heiberg forskyldte bittre Avind, som idelig vimsede omkring, for at opfinde Leilighed til at komme ham tillivs, ikke undlade strax at meddele „Fædrelandet“ dette nye slaaende Beviis paa Bestyrerudygtighed, og Bladet forsømte heller ikke ufortøvet

at sætte Publikum i Kundskab om den Kjendsgjerning, at Heiberg den 2den havde „bragt det dertil, hvad ingen anden Directeur af det kgl. Theater i Mandsminde havde naaet, nemlig at give en Forestilling, til hvilken ikke en eneste Billet til 1ste Parket var solgt, og hvor hele Billetsalget androg nogle og tredive Rigsdaler.“ Her var „Fædrelandet imidlertid igjen blevet ført slemt bag Lyset. Det vidste meget vel, at dets Referent, der i sin levende Interesse for Feubeløbet ikke forsømte at udspritte Kassereren om hver Aftens Indtægt, kunde, hvad denne angik, give det paalidelig Underretning, men det havde ikke beregnet, at han, naar det gjaldt om at bringe Heiberg i Ugunst, aldeles ikke tog i Betænkning at beskære eller forskære Sandheden, og Følgen deraf blev, at Bladet ogsaa ved dette Angreb gjorde sig skyldigt i Usandhed: ja i sine faa Linier endog tre Gange. Det var Usandhed, at Udsalget ved Kassen kun havde „ialt andraget nogle og tredive Rigsdaler“; thi det havde andraget 56 Rdlr. 4 Mk.; — det var Usandhed, at „ingen anden Directeur af det kgl. Theater havde i Mandsminde naaet at faae en saa ringe Indtægt, som Udsalget ved Kassen havde andraget den 2den Marts, thi — for kun at anføre eet af flere Beviser — just under den af „Fædrelandets“ Referent bestandigt, som en ypperlig Directeur, udbasunede Levetzan havde der ni Gange i en eneste Saison, 1841—42, været endnu ringere Indtægt end den 2den Marts, nemlig: 29de Decbr. 52 Rdlr. 5 Mk.; 13de Januar 54 Rdlr. 4 Mk.; 21de Januar 41 Rdlr.; 24de Januar 45 Rdlr. 1 Mk.; 2den Februar 53 Rdlr. 4 Mk.; 2den April 40 Rdlr. 3 Mk.; 29de April 54 Rdlr.; 9de Mai 50 Rdlr.; og 24de Mai 47 Rdlr. 3 Mk.; endvidere havde der i 1843 en Gang været 39 Rdlr. 3 Mk., og en anden endog kun — 25 Rdlr.

24 Skilling, hvad der jo ikke engang var det Halve af Indtægten den 2den Marts, og beviser, at selv om denne virkelig kun havde været „nogle og tredive Rigsdaler", var det dog ikke lykkedes Heiberg at „naae saa dybt ned" som Levetzau; og — endelig var det Usandhed, at det ikke „i Mandsminde" var skeet, at der ikke til en Forestilling var solgt en eneste Billet til 1ste Parket, thi det var ogsaa „naaet" af Levetzau: to Gange i 1841—42 og een Gang i 1843. Uagtet „Fædrelandet" blev oplyst om, at dets Anke saaledes i alle dens Punkter var grundet paa Usandhed, var det saa langtfra deraf at lade sig bevæge til — som havde været dets Pligt — at vise Heiberg Retfærdighed ved en Berigtigelse, at det tvertimod vedblev fra sin Referent at modtage ligesaa falske Beretninger, for deraf at tage Anledning til ligesaa ubeføiede hadske Angreb.

Da Coteriet mærkede, at hverken Anfaldene paa ham, eller den Spot og Dadel, der udøstes over Alt og Alle, som man formodede, at han antog sig, var istand til at drive Heiberg til at opgive Directeurposten, saa at det snart kunde komme til Herredømmet, maatte det til at forsøge paa at naae Maalet ved at fortrædige og nedsætte Fru Heiberg, den sagesløse, feirede Kunstnerinde. Det var jo at vente, at enten vilde Heiberg, som ikke kunde være i Tvivl om, at det kun var Animositeten imod hans Directeurskab, der paadrog hende en hende hidtil fremmed og hendes Sindsro og kunstneriske Anseelse farlig Nærgaaenhed, ile med at hemme denne, ved at takke af; eller vilde hun føle sig saa krænket, at hun forlod Scenen, og naar efter hendes Bortgang Hensyn til at bevare hendes Geni for Theatret ikke mere kunde være Grund til at holde paa ham, vilde Ministeriet neppe finde Betænkelighed ved at afskedige en Bestyrer, som var baade de

ordførende Blade og „de erkjendt Dygtige" saa yderst mishagelig. Sagen var, at faae Heiberg bort, og dette meente man at skulle lykkes, hvilken af disse to Udgange det end tog med Manoeuvren, som allerede førend Hoedts Opsætsighed var begyndt med flittigt udbredte ringeagtende Yttringer om Fru Heibergs Spil, især i Sammenligning med Fru Nielsens, Udsættelser paa enkelte af hendes meest beundrede Fremstillinger og Fortælling om, at Nielsen skulde have undslaaet sig for at spille Macbeth, naar hun skulde udføre Lady Macbeth. Dette var saa lidet Tilfælde, at Nielsen, som udtrykkeligt havde ønsket, at Fru Heiberg ved Siden af hans Lear vilde give Regan, og særdeles tilfreds var optraadt som Riquebourg til hendes Mad. Riquebourg, tvertimod i Januar 1860 ikke blot meget beredvillig gik til Udførelsen af Macbeth med hende som Lady Macbeth, men udtalte sig beundrende om, hvorledes hun gav den vanskelige Rolle i ægte shakespearesk Aand. For at paaskynde og forstærke Virkningen af disse Nedsættelsesforsøg maatte der dog nu gives dem mere Fynd og større Udbredelse: de maatte føres over i Bladene. Iblandt disse var det især „Dagbladet", som Malicen fandt villigt til at være dens Organ igjennem dets, i Raisonnement aandløse, i Vittighedsmageri og Sprog yderligt platte, Feuilleton-Artikel „I forrige Uge". At det indprentedes Publikum at finde Fru Heibergs Spil at være usandt, pretiøst og uden Følelse; at hun, hvor hun dog nøie efterkom Forfatterens udtrykkelige Forskrift, beskyldtes for at tilsidesætte denne og søge Knaldeffect ved Theatercoup; og at det bebreidedes hende, at hun brugte altfor mange og kostbare Dragter, hvorvel hun kun forlangte saa mange, som Situationerne fordrede, og, med sit sikkre Blik for Stoffers og Farvers Virkning paa Scenen, i Almindelighed vidste at

finde simple Tøier, der, efter hendes Anviisning, lode sig behandle saaledes, at de toge sig ud som kostbare: Dette var ikke nok; det hed tillige, at hun — netop den Skuespillerinde, der, uden kunstnerisk Nødvendighed, havde afgivet flest Roller, hvoriblandt nogle af sine mest „taknemmelige", men rigtignok ogsaa jævnligt faaet dem tilbage, fordi Ingen vovede at overtage dem — at hun ikke vilde tillade de Yngre at forsøge sig i hendes Roller, men, „for at brillere ene," ved sin Indflydelse holdt dem borte fra Scenen og navnlig lagde Hindringer iveien for Fremtrædelsen af to unge Damer, som toge Veiledning hos Hoedt og af ham og hans Venner med megen Iver erkjendtes at være i Besiddelse af „et Talent, der vel kunde maale sig med Fruens, og dertil var mere sundt."

Vel havde „Berlingske Tidende", ligesom „Fædrelandet" og „Dagbladet", fæstet saa god Lid til Coteriets Fiislerier og Bagvaskelser, at den deraf var bleven forledet til flere ubeføiede haarde Angreb paa Directeuren, men at man, for at ramme ham saaledes, antastede Kunstnerinden, fandt dens Redacteur dog for galt. I Henseende til Heiberg havde han, i sin ubetænksomme Begjærlighed efter at komme til at vise sin journalistiske Myndighed, let ladet sig føre bag Lyset, da han ikke kjendte, hvad der blev Styrelsen lagt til Last, anderledes, end saaledes som ond Villie, med hyklet Bekymring over Kunstens Krænkelse, forestillede ham det. Hvad derimod Fru Heiberg angik, da følte han sig overbeviist om at være saa kunstforstandig, at han nok vidste, hvad han af det, der blev ham indblæst om hendes Spil, havde at holde for Sandhed, og ligesom han i hendes geniale Fremstillinger fandt Kjendsgjerninger, der modbeviste de Lyder, som man nu søgte at tillægge hendes Kunst, saaledes havde han altfor

tidt hørt tale om hendes elskelige Forhold mod Personalets saavel Yngre som Ældre, til ikke at vide, at de udspredte Rygter om hendes Anmasselse vare grundfalske. Langtfra at ville være med at anvende dette lave Middel til at svække Heibergs Stilling, følte han sig derfor opfordret til kraftigt at udtale sig imod det i en Artikel, der stadfæster det om Coteriets Tilværelse og dets Øiemed Anførte som noget almeent Bekjendt, og dertil paapeger, hvorledes de, som bebreide Fru Heiberg, at hun ikke afgav Roller til de Yngre, endog i deres Avind gik saa vidt, at de netop deraf, at hun gjorde det, vidste at udfinde Beskyldning imod hende for, at det kun skete, fordi hun søgte at triumfere paa Bekostning af et yngre Talent, som man meget vel vidste, at hun opmuntrende og understøttende var kommen imøde. I Anledning af, at Jfr. Larcher havde i „Qvækeren og Dandserinden“ udført Dandserindens til hende af Fru Heiberg afgivne Rolle, hedder det i „Berlingske Tidende“ af 11te April: „Fru Heiberg feirer en sand positiv Triumf ved enhver Forestilling, hvor en Anden optræder i en af de Roller, som denne Kunstnerinde saa at sige har skabt. Hun staaer endnu ei blot uovertruffen, men selv uopnaaet, ja maaskee uopnaaelig. Ligefra Tragediens dybeste Alvor indtil Lystspillets, ja selv Farcens Lethed og Overgivenhed, ligefra Shakespeares Julie, Oehlenschlägers Dina og Hertz's Regisse indtil den stumme Madame i Holbergs Barselstue, har hun vidst at løse sin Opgave paa en ligesaa eiendommelig som fuldendt Maade. Theatret har havt ikke faa store Talenter i enkelte Fag, og besidder endnu i Mad. Nielsen og Mad. Phister tvende saadanne, hvortil det er et stort Spørgsmaal, om Fortiden vil kunne fremvise Mage, men vist er det, at et saa alsidigt Talent som Fru Heiberg har vort Theater ikke været istand

til at opvise i de sidste 60 Aar." Derhos gjør Bladet den Bemærkning, at „kun virkelig complet, maaskee i ganske enkelte Tilfælde kun en paatagen Uvidenhed om, hvad Forholdene i denne Retning have budt, saavel ude som hjemme, og om hvad der endnu førstnævnte Sted bydes, kun en saadan Uvidenhed, en saadan Mangel paa sammenlignende Erfaring, kan fremkalde eller undskylde de Angreb, som et vist Parti, eller rettere en svag Clique, har gjort sig til Regel ved enhver Leilighed at rette imod en Kunstnerinde, som i saa lang Tid har været vor Scenes Pryd. Disse Angreb have efterhaanden antaget en saa bitter, saa hadefuld Charakteer, at de i deres fremadskridende Udvikling tilfulde have stemplet sig selv ved Ubilligheden af de Fordringer, som de opstille; det er endelig lykkedes dem at komme i fuldkommen Modsigelse med sig selv. Det er ikke længe siden, at der klagedes over, at Fru Heiberg med en ældre Kunstnerindes Egoisme og Skinsyge rugede over sit Repertoire og ikke til de Yngre vilde afgive Noget af sin Overflødighed af Roller, hvorved der virkedes lammende ind paa Scenens Kræfter, og nu — da denne Kunstnerinde har afgivet en Rolle til en yngre Skuespillerinde, optages det saaledes, at det idetmindste i deres Øine, som kun ville betragte Sagen eensidigen, faaer Udseende af at være beregnet blot paa at skaffe Førstnævnte en Triumf, samtidigt at det gribes som en ny passende Leilighed til at sige Theaterdirecteuren en Ubehagelighed."

Igjennem det mundlige og skriftlige Filteri, hvoraf det siden Aarets Begyndelse var blevet Brug at faae lirket Theatersager til en Afgjørelse, var man endelig i April, efter tre Maaneders Parlamenteren imellem Ministeriet og Hødt, naaet saa vidt, at denne erklærede: at han ansaae sig for at skylde Shakespeare den Indsigelse, som han havde gjort imod

Doubleringen, og ønskede vel ikke sin Afsked for det Forefaldne, endskjøndt det nok kunde blive et Motiv til, at han gjorde det, men vilde handle paa samme Maade, dersom et lignende Tilfælde indtraadte. Den sidste Yttring var afgjørende: Ministeriet maatte indsee, at det vilde gjøre al Theaterbestyrelse umulig ved at holde paa en Skuespiller, der forud erklærede, at han ved given Leilighed paany vilde vise sig opsætsig imod en Forholdsregel, hvilken det selv ikke kunde Andet end erklære Directeuren fuldkommen berettiget til at tage. Hoedt fik da Afsked, hvoraf fulgte, at Wiehe begjærede Afsked. Hvad Hoedt angik, beklagede „Berlingske Tidende", at han ikke havde søgt at udjævne Sagen; om Wiehe bemærkede den: „Hvad Hr. Wiehe angaaer, da tør vi dristigt paastaae, at Bestyrelsen vissel ig ikke har givet ham Anledning til Utilfredshed, for saa vidt det angaaer hans egen Person. Der har neppe været nogen Skuespiller, hvem der er bleven ydet saamegen Anerkjendelse og Opmærksomhed baade fra Bestyrelsens og Publikums Side, som er bleven Hr. Wiehe tildeel. Hans Bortgang er os saaledes ubegribelig, og i Heibergs Forhold til ham maa man sandelig ikke søge Grunden." Enhver, der kjendte Forholdene, maatte indrømme, at dette var den strengeste Sandhed, men vidste ogsaa meget godt, hvad der var den egenlige Aarsag til Conflicten med Hoedt, og at det Udfald, den fik, ufeilbarlig maatte føre til, at Wiehe uden videre strax søgte sin Afsked.

Ved sin store Betydenhed som Kunstnerinde og den hende egne Behagelighed og Tække i Omgang med dem, som hun forundte sin Yndest, havde Fru Nielsen tiltrukket sig en lille Kreds af beaux-esprits, som ved deres hyppige Besøg i hendes smukke Hjem i Frederiksberg Allee gjorde det til et lille hôtel Rambouillet, hvor Underholdningen gik op i

Meditationer over Poesi og Kunst, Fremsættelsen af æsthetiske Theoremer, Drøftelse af Theatertilstande og gjensidig Beundring. Nielsen, der fandt større Behag i at færdes i sin Have eller ude iblandt joviale Venner, end i Kunstphilosopheren, deeltog sjeldent i det Slags Discussioner, hvis Resultater, naar de skulde bringes til Anvendelse paa Theaterforhold, man dog ikke forsømte saaledes at give ham Indtrykket af, at han i sin Ubetænksomhed strax med Livfuldhed gik ind paa dem og satte dem i Omtale. Fru Nielsen var den Hyldede, Hoedt Oraklet og Wiehe den opmærksomme Modtager. Han havde bestandig, med Rette, i Fru Nielsen seet en stor Kunstnerinde; nu fandt han hende uopnaaelig, hvorimod hans tidligere Beundring af Fru Heiberg tabte meget i Varme, efterhaanden som han blev koldere og mere frastødende mod Heiberg, hvem man fik gjort ham til en Forargelse, ved at lade falde Ytringer om, at han ikke viste Erkjendelse af, at Fru Nielsen var Skuepladsens afgjort Ypperste. At Hoedt ponerede, at Dronningen i „Hamlet" ikke burde eller kunde spilles af nogen Anden end Fru Nielsen, og derfor besluttede at ville forhindre Rollens Doublering under hendes Sygdom, om det end maatte skee ved Opsætsighed imod Theatrets Love: det var Wiehe nok, for ikke blot at paastaae ham berettiget, ja endog forpligtet dertil, men for at bestemme sig til selv ved en Demonstration at billige og kraftigt understøtte hans Opposition. Og havde Wiehe eengang taget en Bestemmelse, da skød han al Reflection over den tilside, for ærligt og standhaftigt at sætte al sin Tanke og Virken paa dens Gjennemførelse, hvilke Consequentserne end maatte blive. Derfor: da Hoedt fik Afsked, fordi han holdt fast ved sin Vægring, var det en afgjort Sag, at Wiehe forlangte Afsked, fordi han holdt fast ved

Hoedt. At dette Sammenhold i Opgivelse af glimrende artistiske Stillinger havde sin Oprindelse fra reent personlige Hensigter, som skjulte sig bag en affecteret Ømfølenhed for Kunstens Hellighed, det laae enhver Fornuftig for Øie i det Udfald, Vennerne selv gave deres Martyrdom, ved fra næste Saisons Begyndelse at tage Ansættelse hos Casinos Directeur, Kammerraad Lange, som da vilde begynde Forestillinger paa Hoftheatret. Hvorledes skulde en Kunstner, der i Sandhed af Høiagtelse for Shakespeare troer at burde undslaae sig ved at gjøre sin Pligt, fordi Dronningens Rolle i „Hamlet" midlertidigt doubleres, og som ikke „tør" optræde med den routinerede Doublant af Frygt for, at hans Spil i en eneste Scene, ved den tyvende Opførelse, muligen vil ligeoverfor Publikum komme til at lide formedelst Savnet af „den øieblikkelige Correspondance mellem Acteurerne," virkelig, hvis denne overvættes Kunstnerømfindlighed var ægte, kunne bequemme sig til at forlade en Skueplads, ved hvilken han i poetiske Værker havde og fremdeles vilde faae et gehaltfuldt Repertoire, og stod iblandt et Personale, der i det Hele kunde gjøre ham Fyldest i „Correspondancen", for at gaae til en vordende Privat-Entreprise, der skulde til at danne sig et Repertoire af lette Døgnstykker og til dets Udførelse maatte fra forskjellige Sider samle et Personale, hos hvem en „Correspondance" ei alene, allerede af denne Grund, ikke var at vente, men slet ikke kunde blive til at opnaae, da det baade i Talent, Smag og Fremstillingsstil stod dybt under de to Kunstnere? En sand Kunstfølelses Consequents kan dog aldrig blive, at Talentet, naar det lider et øieblikkeligt ringe Afbræk, opgiver at aabenbare sig i det Store, for at lade sig skimte i det Smaa under stadige betydelige Afbræk. Kun ophidset Egoisme eller blind Hengivelse til Andres personlige

Interesse og Villie kan forløbe sig til at gjøre det; kun egen Miskjendelse af sit Kunstnerkald vil forsvare det.

Om den Maade, hvorpaa Wiehe havde taget Sagen og var optraadt ligeoverfor Heiberg, af hvem han paa sin hele kunstneriske Løbebane havde modtaget mange Beviser paa virksom Velvillie, saavelsom om, hvorledes Heiberg forholdt sig derved, giver et af denne efterladt Tilbageblik paa hans Embedsførelse i 1855—56 følgende Oplysning: „Hr. Hoedt havde altsaa nødtvungen forladt Theatret, Hr. Wiehe havde frivillig besluttet at gjøre ligesaa, naar den indeværende Saison var udløben. Officielt var imidlertid endnu Intet herom bekjendt; men der ymtedes om det, og Ministeren havde, da Spektaklerne stode paa, været meget betænkelig, ikke over Hoedts Afgang, men over at denne kunde drage Wiehes efter sig: Noget, jeg fandt saa urimeligt, at jeg, der ikke havde nogen speciel Indvielse i Forholdet, ikke kunde troe derpaa. Imidlertid lod Efterretningen ikke vente længe paa sig, og, besynderligt nok, syntes den fremkaldt ved en Anledning, hvoraf man ikke skulde have ventet denne Virkning. Thi neppe havde jeg skriftligt underrettet Hr. Wiehe om, at der var tillagt ham et aarligt Gagetillæg af 300 Rdlr., før jeg til Svar modtog en i to Linier affattet Ansøgning til Kongen om Afsked ved Saisonnens Udgang, ikke engang ledsaget af noget Brev til mig, men kun af et Par Ord, skrevne i selve Convoluten, og som ganske tilfældigt faldt mig i Øinene, idet jeg vilde kaste den frarevne Convolut bort. At en Skuespiller, der sætter en Ære i at forlange sin Afsked paa en saa brutal Maade, ogsaa burde have den, var indlysende; uden derfor at gjøre noget Skridt i modsat Retning, indstillede jeg ham ubetinget til Afsked, hvilken han ogsaa erholdt i de sidste Dage af Saisonnen. Men fra det Øieblik, jeg havde modtaget

hans Ansøgning, og da Bladene, som sædvanligt, benyttede den givne Leilighed til at agitere Publikum, besluttede jeg, at han i Resten af Saisonnen ikke mere skulde optræde paa Scenen, uden at jeg dog gav ham eller Andre noget Vink derom, kun med Undtagelse af de mig nærmest staaende Embedsmænd, der havde at gjøre med den daglige Tjeneste, og paa hvis Taushed jeg kunde stole. Vel kunde det være betænkeligt, især i Mai, da Comedielysten altid er svækket, at paalægge Repertoiret en følelig Indskrænkning, men dette Hensyn forekom mig her at være underordnet, og min Bestræbelse for at skaffe et tiltrækkende Repertoire tilveie i Mai lykkedes saa godt, at denne Maaned blev en af de heldigste for Kassen, og det næsten ikke bemærkedes, at Hr. Wiehe ikke spillede."

At Heiberg, under de store Vanskeligheder, som opstode ved, at de mange Roller, der nu vare ubesatte, og den første Sangerindes vedvarende Sygdom gjorde et betydeligt Antal af netop de mest søgte Stykker uanvendeligt i Repertoiret, formaaede at fastholde og saa heldigt gjennemføre sin Beslutning, beviser bedst, at han virkelig, fremfor nogen tidligere Directeur, var i Besiddelse af den Bestyrerdygtighed, som man saa ivrigt bestræbte sig for at faae Publikum til at frakjende ham. Ved sin Omsigt og besindige Snarraadighed holdt han ikke blot Tjenesten i ordnet Gang, men vidste af det indskrænkede Repertoire at sammensætte Forestillinger, som saaledes tiltalte Publikum, at de syntes kun derfor omhyggeligt at være blevne valgte. Herved dækkedes Hensigten at holde Wiehe borte fra Scenen i den Grad godt, at der hengik 14 Dage, inden endog nogen af Personalet begyndte at ahne den. Publikum kom slet ikke under Veir dermed. Ved at Heiberg gjenoptog „Farinelli", som, med Undtagelse

af at være opført en eneste Gang for 10 Aar siden, havde henligget i 14 Aar, og gav det med en heldig Besætning, hvori Hansen især glimrede ved sit henrivende sjælfulde Foredrag af Titelrollens Sangparti, fik han 6 meget stærkt besøgte Forestillinger, og da det nye Eenactslystspil „Qvindelist", af en Anonym, ligeledes kunde gives 6 Gange for næsten hver Gang udsolgt Huus, havde han alene i disse to Stykker noget Tiltrækkende for 12 af de 22 Aftner, der vare tilbage af Saisonnen, og til de øvrige 10 vidste han at sammensætte et Publikum saa behageligt Indhold, at det fandt Repertoiret ganske naturligt anlagt paa at give, hvad der for Øieblikket var en vogue, og ikke kom til at tænke over, at der ikke opførtes Noget, hvori Wiehe spillede. — Stoffet til Nyheden var en Fortælling af „Tusind og een Nat" om, hvorledes en deilig ung Dame straffer en Kjøbmand, der har paastaaet, at Mandens List overgaaer Qvindens, ved at hun udgiver sig for Overcadiens Datter, som er meget grim, og ved sin List faaer ham til at begjære hende tilægte, men derpaa hjælper ham ud af hans fortvivlede Stilling, ved at Cadien bringes til at troe, at han hører til en Gjøglerkaste, hvad der oprører ham saaledes, at han tager sit Samtykke til Giftermaalet tilbage, hvorefter Kjøbmanden ægter den listige Skjønne. Et Par paa Theatereffect godt anlagte comiske Situationer, en let, naturlig Dialog og et fortræffeligt Ensemble, hvori Fru Heiberg, som den listige Safia, var en, ved elskeligt Lune, fiint Skjælmeri og gratiøst Væsen, fortryllende Hovedfigur, skaffede det lille Stykke levende Bifald. — Bournonvilles nye Ballet skulde i et østerlandsk Eventyr give Utilfredsstilleligheden en gavnlig Advarsel. Abdallah, en ung fattig tyrkisk Skomager, der af Lykken bliver forundt rige, men begrændsede Gaver, og derved opnaaer stor Glands og

Rigdom, gjør i Overmod og ubesindig Begjærlighed Ønsker ud over Grændsen, hvilket i et Nu berøver ham Alt, undtagen den i hans Høihed forsmaaede Elskedes Kjærlighed, som tilbagebringer ham en Deel af den forsvundne Herlighed og Trøst for Tabet af Resten. Atter dette Arbeide vidnede i flere Partier om Bournonvilles sjeldne Evne til at opfinde charakteristiske Enkeltheder, og ved smagfuld Behandling at give dem en skjøn theatralsk Virkning. Ogsaa modtoges det ved den første Opførelse med stærkt Bifald, men gjorde dog ikke senere den forventede Lykke, hvorvel man indtrængende havde varslet Publikum om, at det vilde blive den beundrede Digters sidste Værk. Bournonvilles Engagement vilde nemlig udløbe med denne Saisons Slutning, og da der ogsaa deri, at der ikke hørtes Noget om dets Fornyelse, var god Leilighed til at indtage Publikum imod Heiberg, ved at ængste det med, at det, paa Grund af hans Umedgjørlighed, vilde miste Balletmesteren og dermed naturligviis tillige Balletten, havde man for længe siden begyndt at udbrede Rygte om, at han strax efter Engagementets Udløb vilde tiltræde en ham tilbudt glimrende fast Ansættelse i Wien; ja allerede da han i Sommeren 1854 var reist derhen, for at bringe et Par af sine Arbeider paa Scenen, kunde „Dagbladet" endog berette, „at Contracten da kunde ansees saa godt som afsluttet," og at „Theaterdirecteuren i sin sædvanlige Forsømmelighed ikke havde gjort noget Skridt for at sikkre Theatret imod dette uerstattelige Tab," hvilket han dog snart maatte gjøre, „for at ikke Efterverdenen med Sandhed skulde kunne sige, at han under sin Bestyrelse grundigt havde ruineret Nationaltheatret, baade hvad Skuespillet og Balletten angik." Denne Beretning var, som saamange andre, hvorved man, til Opnaaelsen af personlige Hensigter, vilde bringe Publikum til at øve et

stærkt Tryk paa Theaterdirecteuren, aldeles urigtig: der var dengang ikke „saa godt som afsluttet“ nogen Contract om en fast Ansættelse i Wien, og det var ikke nødvendigt „snart“ at istandbringe Fornyelse af Bournonvilles Engagement, thi det gjaldt for endnu et Aar. Nu var imidlertid dets Udløb kommet, uden at Heiberg, der ønskede dets Fornyelse saaledes, som den, efter hans Mening, var Theatrets Tarv tjenligst, men, under de nærværende Forhold, ingenlunde blev indrømmet ubetinget Myndighed til at slutte en Contract af saadan Betydenhed, havde kunnet bringe Sagen til en tilfredsstillende Afgjørelse; og Bournonville lod ham da beholde Skinnet af at være Aarsagen til hans Bortgang, idet han i „Berlingske Tidende“ indrykkede følgende Henvendelse:

„Til mine Velyndere blandt det danske Publikum.

Min Tjenestetid ved det kongelige Theater er udløben, og da de nærværende Forhold ved den danske Skueplads, og navnlig ved Balletten, ikke give Udsigt til, at jeg med den fornødne Kraft kan fortsætte min Virksomhed, har jeg besluttet at trække mig tilbage itide. — Men det er endnu for tidligt for mig at hvile paa mine Erindringer, og det er derfor min Hensigt, i nogle faa Aar at fungere i Udlandet. — Det k. k. Hoftheater i Wien har gjæstfrit aabnet sin Scene for mine Compositioner og skjænket mig en Tillid, der hædrer mig som dansk Kunstner. — Mine Ønskers Maal er at tilbringe min Alderdom i mit Fødeland, det er ikke uden Veemod, at jeg — om endog kun for et Aar foreløbig — forlader det; men det er meget uvist, om jeg nogensinde kommer til at offre mine Kræfter til den Scene, hvis Blomstertid jeg har været saa lykkelig at opleve. Jeg bringer derfor mit Hjertes Tak og Farvel til alle de Velyndere, der med Godhed og Overbærelse have fulgt min Virksomhed som

Dandser, Lærer og Componist; til alle dem, der ikke have miskjendt mine Bestræbelser for at skaffe Balletten en sideordnet Plads blandt det øvrige Skjønne, som Danmark er saa rigt paa, og endelig til dem, der have skjænket mig Agtelse og Velvillie som Medborger.

August Bournonville."

Paa en Tid, da „Dagbladet", ved at debitere den det vitterlige Usandhed, at Heiberg havde „fordrevet" Wiehe og Hoedt fra det kongelige Theater, søgte endmere at opægge den Uvillie, som det saa ufortrødent havde bidraget til at vække imod ham, vare de i Bournonvilles „Farvel" valgte Udtryk vel egnede til at give Publikum den Forestilling, at Theatrets „Blomstertid" var forgaaet under den nærværende Bestyrelse, og at der „navnlig" saaledes var lagt Balletmesteren Hindringer i Veien for at virke med „den fornødne Kraft", at han fandt sig dreven til at gaae bort. Der maatte saadannne chicaneuse Stemninger, som da havde faaet Magt ved Theatret, til, for at foranledige Bournonville til, ved denne Maade at sige Farvel paa, at give Coteriet en Bistand, som han vel kunde vide, at det vilde ile med at føre sig til Nytte; thi det var ikke let at indsee, hvad det skulde være, som han, uden overdreven kunstnerisk Fordringsfuldhed, vilde kunne beklage sig over, at der var skeet ham eller hans Kunst til Meen under Heiberg, som af Agtelse for og med Tillid til hans Geni meget gjerne bevilgede de, med Hensyn til Theatrets Kaar og i Sammenligning med, hvad der anvendtes paa de andre Skuespilarters Udstyrelse betydelige Udgifter, som hans Compositioner betingede.

Debutanterne Valdemar Kolling og Otto Zinck gjorde, Begge baade megen Lykke og viste et umiskjendeligt comisk Talent og heldig Stræben efter i deres Fremstillinger at

lægge Natursandhed uden Overdrivelse, men da de optraadte i et og samme Fag, der ikke var af betydeligt Omfang, og hvori desuden kun faa Roller vare ubesatte, blev der i det gangbare Repertoire kun ringe Virksomhed for dem.

Den Nielsen bevilgede „Afskeds-Benefice", som han først efter denne Saisons Slutning opnaaede, og, paa Grund af Bygningsarbeidet i det kongelige Theater, maatte tage paa Hoftheatret, fremkaldte, for de tre Afgaaendes Vedkommende stor Bevægelse i Publikum. Nielsen og Wiehe modtoges ved deres Indtrædelse med stærkt Bifald, hvorimod Hoedt strax, da han viste sig, hilsedes med et Udbrud af Hyssen, Piben og Applaus, der først efter fem Minuters Forløb var til at ende ved Politiets Mellemkomst. Forresten drev Nielsens kraftige og livsfyldige Udførelse af Marquien „Berlingske Tidende", som dog ved hans Afgang udtrykkeligt havde berettet, at „hans Helbredstilstand" ikke tillod ham at blive ved Theatret, til at yttre, at den nu „følte sig overbeviist om, at det ikke var den alene, der havde bevæget ham til at søge Afsked"; thi — bemærker Bladet, — „idetmindste har han ved Opførelsen af Slottet i Poitou viist, at han endnu er i Besiddelse af sin fulde Kraft til at udføre en Rolle ligesaa mesterligt som før, ligesom vi ogsaa have seet, at hans svagelige Helbred ikke har afholdt ham fra at deeltage i enhver Aftenunderholdning, som i den sidste Uge næsten dagligen har været given."

Foranlediget ved, at Folkethinget i 1851 havde udtalt, at der burde forelægges Rigsdagen en Plan til Omordning af Statskassens Forhold til det kgl. Theater, var den 4de Juni s. A. af Minister Madvig bleven nedsat en af Heiberg,

som Theaterdirecteur, Justitsraad N. F. B. Schiern, Justitsraad, Departementschef under Cultusministeriet C. M. Weis samt Prof. Dr. med. Fenger bestaaende Commission, som, efter nøiagtige Undersøgelser og grundig Overveielse, fremkom med et meget hensigtsmæssigt Lovforslag, der blev forelagt Folkethinget, hvori det kun gav Anledning til nogle golde Discussioner, uden i nogensomhelst Henseende at finde Afgjørelse. I Mai 1855 blev af Minister Hall atter nedsat en Commission, men dens Hverv gik i en heel anden Retning end Bestemmelse af Statskassens Forhold til Theatret. I sin Instrux for den udtalte Ministeriet nemlig: At dets Tanke ved dens Anordning navnlig var, gjennem en fleersidig Drøftelse at fremkalde en hensigtsmæssig Uddannelse af de gjældende Regler for samtlige ved Theatret ansatte Kunstneres og Functionairers Stilling, hvorved der saavidt muligt kunde opnaaes Sikkerhed for, at Enhver især paa bedste Maade vilde kunne udfylde sin Plads i det Heles Interesse, og hvorved der tillige kunde sikkres Theatrets Bestyrelse al ønskelig Assistance og Lettelse til Gjennemførelsen af de Formaal, der ere den stillede; at det, som Følge heraf, ikke var indbefattet i Commissionens Opgave at fastistille Regler for Directeurens Virksomhed til Opnaaelsen af Theatrets Formaal; men at Commissionen vel til Bestemmelse af, hvorledes de enkelte under Directeuren sorterende Embedsmænd og Functionairer maatte stilles for at kunne yde al fornøden Assistance dertil, vilde have at tage i Betænkning, hvilke disse Formaal ere, og hvilken Virksomhed af Directeuren der betinges af samme. — Denne Ministeriets „Tanke“ maatte vel for den, der ikke havde nogen Tanke for de virkeligt tilstedeværende Forhold, stille sig som udgaaet fra en pludseligt indtraadt glædelig Omhu for at skaffe Directeuren kraftig Bistand i hans Em-

bedsførelse; men for de med Forholdene Bekjendtes Tanke stod den ministerielle Tanke klart som henhørende til Det, om hvilket der senere med forbausende Aabenhjertethed blev officielt erklæret, „at dermed tilsigtedes noget Andet, end det, der umiddelbart laae i Benævnelsen," og det endydermere det Modsatte deraf. Heiberg havde aldrig beklaget sig over, at der ikke af dygtige, ham hengivne Embedsmænd ydedes ham den fornødne Assistance til at sikkre og fremme Tjenestens gode Gang, og til dens Ledning og Ordenens Overholdelse gave de allerede for Kunstanstalten udstedte Love ham tilstrækkelig Myndighed, naar denne kun ikke blev undergravet ved Paavirkning af snedige Indblæsninger af og skjult Forstaaelse med Personer, hvis Bestræbelser for at fortrænge ham vare saa almeent vitterlige, at endog Piecen: „Et Par Ord om det kongelige danske Theater. Af en Kunstven.", som dog var afgjort fjendligt rettet imod Heiberg, ligefrem betegnede den af Nielsen, Wiehe og Phister (der, ifølge Piecen, havde truet med ogsaa at tage Afsked, men — „senere opgivet denne Beslutning") mod Directeuren udviste Færd som „ikke Andet end Rebellion, hvilket Middel til at fortrænge Heiberg hverken er ædelt eller godt valgt."

Til Medlem af Commissionen og dens Formand valgte Ministeren Etatsraad Hauch. At denne sindrige Digter havde stor Betydenhed for Theatret som Dramatiker, og burde af Skuepladsens høieste Øvrighed vises enhver Udmærkelse, der kunde blive Leilighed til i denne Egenskab at yde ham: det er vistnok; men her kom det aldeles ikke an paa at løse Theatret vedkommende æsthetiske Opgaver; det gjaldt om at lede Forhandlinger angaaende administrative Forhold, og ikke nok med, at Hauch var aldeles fremmed for saadanne, som overhovedet for Alt, hvad der vedrørte

Forretningsvæsen, navnlig i Theaterlivet og ved Theaterstyrelsen, som han ikke kjendte det Mindste til, men hans hele Personeiendommelighed gjorde ham fuldstændig udygtig til, med den bedste Villie, at tilvinde sig en selvstændig, rigtig og klar Betragtning af saa særegne, ideligt hverandre krydsende og i det Heles Ledelse indgribende Forefald, som i et Theaters administrative Styrelse dagligt fremtrænge sig til hurtig Afgjørelse. Dertil kom, at lykkedes det at fremstille Noget saaledes, at det tiltalte hans levende Phantasie eller for ham fik Anseende af at være rigtigt, da greb han det ikke blot strax med ubetænksom Iver, men tænkte og talte sig saa eensidigt og fast ind i det, at det hos ham selv i hurtigt tiltagende Omfang blev til den dybeste Overbeviisning, saa at han ikke ved de uomstødeligste Modgrunde var at bringe til at underkaste det nøiere Undersøgelse, men stød alle Forestillinger tilbage, for med Haardnakkenhed at opretholde det. Hauch har selv vedkjendt sig dette sin Charakteers Grundvæsen, naar han, om hvad han var i sit tredivte Aar, i „Minder fra min første Udenlandsreise“ beretter: „Alle mine Ledsagere undrede sig over den Udholdenhed og Haardnakkenhed, hvormed jeg, trods min ufuldkomne Gang, arbeidede mig frem over Klipperne. Der var en stor Iver og Ild i mit Blod dengang, som tildeels erstattede, hvad jeg manglede i Kraft og Bevægelighed. Dette mit hede Blod var mig tidt til Gavn, men maaskee endnu tiere til Skade. Min Indbildningskraft viste mig bestandig Lykke og Ulykke i forstørret, fantastisk Skikkelse. Jeg husker ogsaa, at jeg, naar denne Heftighed kom over mig, endog af Italienerne, der selv ere heftige nok, har maattet høre den Bebreidelse: „De er et galt Menneske!“ Phantasien har tidt staaet som en Trøster ved min Side, men tidt har den ogsaa ved sine Overdrivelser

været nær ved at styrte mig i Undergang." — Allerede denne Charakteereiendommelighed, som, om den end ikke mere viste sig med hans Ungdoms ustyrlige Energie, dog endnu jævnlig brød frem med stor Fyrighed og tiltog sig Styrelsen af hans Betragtningsmaade og Handlinger, gjorde ham udygtig til at være Leder ved Drøftelser af reent materielle Forhold, Forretningsregulativer og ham personligt fremmede Personers Interesser, og endnu mere blev han det ved den Indvirkning, den havde havt paa hans Færd i det virkelige Liv og dets Rørelser. Med Hensyn dertil er der i en særdeles interessant Afhandling, „C. Hauch," („Nyt dansk Maanedsskrift, 1873"), givet en høist træffende Skildring af G. Brandes, som agtede, elskede og af jævnlig Omgang nøie kjendte Digteren. Han tillægger ham „en begeistret og stridbar Aand, men forenet med en tung, keitet og ubehjælpsom Natur, der havde uhyre Vanskeligheder at overvinde, der Intet opnaaede uden som Resultat af en haardnakket og udholdende Stræben, og hvem Intet blev givet uden som Kampens Løn." — „Han manglede kun altfor meget Evnen til Iagttagelse af det, som omgav ham, — hvad der findes af Seet og Iagttaget i hans Bøger, maa næsten udelukkende tilskrives den stadige og for Publikum umærkelige Medarbeiden af en Personlighed, der stod ham nær, og hvis Raad og Vink han fulgte, — han kjendte som Digter snarere Mennesket end Menneskene. — Han var fremmed i alle verdslige Forhold, og han vidste det selv. Denne Fjernhed fra Hverdagslivet virkede i hans Existents paa flere Maader. Den gjorde, at han kun yderst sjeldent kom til at staae i et virkeligt præsent, personligt Forhold til sine Omgivelser." — Var Hauch ikke egnet til paa mindste Maade at gavne, hvad der officielt blev kaldet „Sagen", da var han destobedre valgt til at fremme, hvad

der, ham aldeles uafvidende, blev holdt skjult bagved, men kløgtigt skulde lirkes frem til virkeligt at blive „Sagen“; thi neppe hørte han et Forslag, der med ordgyderst Vigtighed blev fremsat som anbefaleligt og ledsaget af en let henkastet Bemærkning om, at dets Antagelse sikkert vilde være Ministeren behagelig, da det „gik ind i hans Tanke,“ førend han strax greb det og, uden at overtænke, om det var foreneligt med andre Bestemmelser og Kunstanstaltens Velfærd og Opretholdelse, i sin Phantasie gav dets Nødvendighed og Anvendelighed en saadan Udstrækning, at han fandt mere deri end selve Forslagsstilleren og blev dets ubetingede Talsmand. — Af Personalet skulde vælges tre Medlemmer, som Cliquen iøvrigt bestræbte sig for at kaare. Her viste sig imidlertid, at ved de sidste Afgange vare dens i Theatrets Tjeneste staaende Medlemmer kun blevne et Par, og disse havde ingenlunde i deres kammeratlige Forhold vundet en moralsk Anseelse, som kunde skaffe dem Tillid, men vare tvertimod velkjendte for kun at gaae ud paa at ville benytte deres kunstneriske Betydning til ved Intrigue at fortrænge Directeuren og tilvende sig Myndighed paa Bekostning af Personalet. Dette lod sig derfor aldeles ikke paavirke af de indtrængende Forestillinger om, hvad der var paatænkt at udvirke „for at skaffe Kunstnerne Indflydelse paa Theatrets Styrelse og Kunstens friere Udvikling; men valgte Holst, Hvid og Sahlertz, tre selvstændige, retskafne Mænd, som ikke blot havde holdt sig udenfor Machinationerne, men flere Gange udsat sig for raa Overfuselser, ved alvorligt at yttre sig imod dem. — Til det ene Medlem, som Directeuren havde at vælge, forordnede han sin Scene-Instructeur, Overskou, uden anden Instruction, end at han havde at handle efter bedste Indsigt. —

(Her ender Professor Overskous udarbeidede Manuskript.)

Foruden de Ovennævnte blev Kammerraad A. L. Arnesen valgt til Medlem af Komiteen i Egenskab af dramatisk Forfatter og Cand. juris Harald Constantin Christensen, Assistent i Ministeriet og Kultusministerens Sekretair, valgt i Egenskab af — Gud veed hvad.

Det er første Gang, at Christensens Navn forekommer i det kgl. Theaters Historie, og det er derfor nødvendigt at dvæle lidt udførligere ved denne Mand, der i Kunsten har spillet en Rolle, som hverken blev til dens Tarv eller hans Ære. Som allerede ovenfor antydet, var det ved første Øiekast meget vanskeligt at sige, med hvilken Berettigelse Christensen tog Sæde i en Kommission, hvor det fremfor Alt kom an paa nøie Indsigt i alle Theatrets indre Forhold. Thi det viste sig snart, at den unge Mand hverken besad almindelig dramaturgisk Indsigt eller noget andet Kjendskab til Theatrets Anliggender end det, han ifølge sin Embedsstilling havde erhvervet sig ved at gjennemløbe Theaterbestyrelsens Indberetninger til Ministeriet. Skulde man altsaa søge at udfinde hans Berettigelse, maatte man lede efter den andetsteds, og den var da bedst at finde i det Faktum, at han var meget nøie lieret med de Partier, der arbeidede imod Heiberg. Denne Antagelse støttedes yderligere derved, at Christensen som persona grata hos Ministeren bedst var skikket til at gjøre Kommissionen bekjendt med Hs. Excellences Anskuelser og den Retning, i hvilken man ønskede, at Kommissionen skulde arbeide.

De paafølgende Forhandlinger viste da ogsaa tilfulde Rigtigheden af det her Anførte. Christensen begyndte sin Virksomhed med i et af de første Møder at holde en lang Tale, i hvilken han i Anledning af et Forslag, hvis Forkastelse han uden

Grund befrygtede fra de Kunstforstandiges Side, udtalte med en Aabenhjertethed, der baade indeholdt Advarsler og Trudsler, at han med temmelig stor Sikkerhed kunde forudsige, at Ministeriet kun vilde bifalde de Forslag, som han havde fremsat for Kommissionen.

Denne mærkværdige Aabenhjertethed bragte imidlertid Overskou til at reise en skarp Indsigelse. Ihvorvel han nemlig i det enkelte Punkt, hvorom der havde været Tale, var fuldstændig enig med Ministeren, maatte han dog paa det mest Bestemte protestere imod Christensens Ord, thi det var utænkeligt, at Ministeriet med velberaad Hu havde nedsat en Kommission udelukkende i den Hensigt, at Medlemmerne ene og alene skulde sige Ja og Amen til det, som fremkom fra Ministeren gjennem hans Sekretairs Mund. Overskou frabad sig derfor for Fremtiden enhversomhelst Advarsel eller Trudsel af Christensen, og i denne sin Optræden støttedes han da ogsaa med Føie af de tre Skuespillere.

For Enhver, der kjendte lidt nøiere til Sagen, laa det klart for Dagen, at denne Kommission egenlig ikke saameget var bleven nedsat for at udarbeide og omforme Regulativer og Instruxer som snarere for at fremkomme med motiverede Forslag til Oprettelsen af et Theaterraad, „der skulde garantere Personalet imod Direkteurens for Kunsten og Kunstnerne utaalelige Tyranni". Der var ved Theatret ikke Faa, som vare velstemte for et Projekt af denne Natur, men spurgte man dem om, hvorledes de egenlig havde tænkt sig et saadant Theaterraad, stod de Fleste uden at kunne svare Andet, end at de havde troet, at det kunde indrettes i Overensstemmelse med Bestyrelsen af Théâtre français. De, der udtalte sig saaledes, havde i Reglen ingensomhelst Anelse om,

at de parisiske Theaterforhold langtfra vare analoge med vore, og de, der kjendte Sagen nøiere, vogtede sig vel for at sige deres Mening. De slap jo lettest fra ethvert Arbeide og ethvert Ansvar, naar Kommissionen udarbeidede Forslaget til et saadant Theaterraad, hvorved det tillige fik Udseende af, at hele Personalet, der havde valgt tre af Kommissionens syv Medlemmer, ønskede Indførelsen af en Institution, ved hvilken der kunde sættes en betydelig Skranke for Direkteurens Myndighed.

Tillige indeholdtes der i det ministerielle Kommissorium en „tilfældig" og uskyldig henkastet Ytring, hvoraf Kommissionen kunde udlede ikke alene en Ret, men tillige en Forpligtelse til at have sin Opmærksomhed fæstet paa dette Punkt. Medens nemlig Kommissoriet begyndte med at udtale, at Kommissionens Medlemmer havde at revidere de hidtil gjældende Reglementer og Regulativer samt fremkomme med Forslag om Omdannelse og Bearbeidelse af de Reglementer, der hidtil havde staaet ved Magt, saa fremkom i Slutningen den meget sigende Passus, at „der med Hensyn til det egenlige Theaterpersonale ogsaa vilde kunne blive Spørgsmaal om saadanne garanterende Bestemmelser, som kunde bestaa med Opfyldelsen af de Pligter, hvis nøiagtige og uvægerlige Efterlevelse var en nødvendig Betingelse for Tjenestens vedbørlige Gang".

Som man vil se, havde denne Passus et nok saa uskyldigt Udseende, men Braadden stak dog frem, og de paafølgende Forhandlinger bragte da ogsaa snart paa Bane, hvad der egenlig var Meningen med den hele Tirade. Christensen gjorde i Kommissionen det Forslag, at de første Møder kun skulde anvendes til „en orienterende Diskussion over Theaterforholdene i Almindelighed". Det nyt-

tede ikke, at Overskou gjorde den Mening gjældende, at man for at indtræde som Medlem i Kommissionen nødvendigvis maatte være saa „orienteret“, at man ikke behøvede at drøfte Theaterforholdene i deres „Almindelighed“, og at man derfor gjorde bedst i strax at skride til en Forhandling af Spørgsmaalet om Tjenestereglementet. Denne berettigede Indvending nyttede som sagt ikke ligeover for de gavnlige Resultater, man ventede sig af en saadan almindelig Diskussion, og de Medlemmer, der tilligemed Overskou havde opponeret mod Forslaget, fandt sig da i at spilde deres Tid ved at deltage i denne Diskussion. Det viste sig da ogsaa meget snart, at det Hele kun førte til Tidsspilde, thi der kunde, som det var let at forudse, intet Hold komme paa Forhandlingerne, der sprang fra Et til noget helt Andet, uden at Christensen, der tillige fungerede som Kommissionens Sekretair, ved det første Mødes Slutning havde en eneste Linie at indføre i Forhandlingsprotokollen som vedtaget Bestemmelse.

Et Gode medførte dog disse Diskussioner, idet der ligesom en passant flere Gange blev ymtet om „Garantier for Personalet“, uden at dog Nogen lod til at have videre Lyst til at gaa nærmere ind paa, hvori disse Garantier skulde bestaa. Efterat Overskou i længere Tid rolig havde hørt paa al den løse Snakken frem og tilbage om disse Garantier, tog han endelig Bladet fra Munden med de Ord, at det vel var bedst ligestrax at give sig i Kast med det, der skulde være Hovedsagen, da man dog før eller senere vilde blive nødt til at forhandle dette Spørgsmaal. Naar der derfor var blevet talt om „Garantier“ for Personalet, da skulde han for sin Person aldeles ikke have Noget imod, at der blev oprettet en Institution, ved Hjælp af hvilken der kunde sikkres Theatrets Personale en Indflydelse, som kunde

være gavnlig ikke alene for det selv, men tillige for Theatret og den daglige Tjeneste. Dog maatte denne Institution selvfølgelig ikke paalægge Direkteuren Indskrænkninger af den Art, at han ikke havde frie Hænder i de Retninger, hvor Ansvaret udelukkende paahvilede ham. Da Overskou saaledes var gaaet lige ind paa Sagens Realitet, kunde man ikke længere vægre sig ved at diskutere den, og her viste det sig da til Christensens store og uventede Ærgrelse, at det vilde være umuligt i Kommissionen at faa et Flertal til at stemme for Oprettelsen af et Theaterraad, der ikke alene skulde have Indflydelse paa Valget af Repertoire og Uddeling af Roller, men tillige paa Antagelsen af nye Arbeider og Debutanter. Hermed var „Theaterraadet" slaaet ihjel i Kommissionen, men i Stedet for det satte man en ny Institution — „Theater-Juryen."

Det var dog altid et Surrogat, og tilmed et, af hvilket man ventede sig de skjønneste og varigste Følger. Den paafølgende Tid viste imidlertid, at denne Theater-Jury var og nødvendigvis maatte blive en Institution uden den allerringeste Betydning. Men da denne Jury stærkt blev fremhævet som noget Overordenligt, der var fremkommet ved Kommissionens utrættelige Arbeider, er det nødvendigt at dvæle lidt udførligere ved den. Kommissionens første Opgave var at revidere de hidtil gjældende Bestemmelser, men da den fandt dem „høist antikverede og langt fjernede fra de Anskuelser, der i Nutiden have banet sig Vei i alle offenlige Forhold og gjennemtrængt den hele Statsorganisme", havde den troet det nødvendigt at maatte betræde en væsenlig forskjellig Vei fra det tidligere Reglement. Det hedder derefter ordret i Kommissionens Betænkning til Kultusministeriet:

„Thi medens det hidtilgjældende Reglement, efter dets hele Affattelse, gaaer ud paa at betragte Theaterpersonalet udelukkende med Hensyn til dets Tjenesteforhold, uden paa nogen Maade at antyde Skuespillernes og det øvrige sceniske Personales kunstneriske Beføielse, kan Kommissionen, selv om det kunde erkjendes, at en slig Betragtningsmaade vilde høre hjemme ved en Privat-Entreprise, dog ingenlunde anse en saadan Opfattelse forenelig med den Værdighed, som en Statsindretning, der i Sandhed skal værne om Kunstens Ret, bør skjænke sine Kunstnere. — Kommissionen maa tværtimod erklære sig for den Anskuelse, at det er langt fra, at Hensynet til Kunsten og Kunstnerens Stilling, som saadan, kan tillægges en underordnet Betydning ved Siden af Tjenesteforholdet, at den ikke engang tør blive staaende ved at give det førstnævnte Moment en simpel Ligeberettigelse med det sidstnævnte, men meget mere troer at maatte tilkjende hint Moment, kvalitativt forstaaet, den overveiende og afgjørende Betydning, nemlig saaledes, at dette Moment bør være det første og ledende ved den hele Ordning af de her omspurgte Forhold, uden at det dog deraf paa ethvert Stadium i Tjenesteforholdet skulde kunne faa Indflydelse, end sige afgjørende Indflydelse. — En naturlig Konsekvents af den Forskjel i Principet, som saaledes finder Sted mellem det hidtilgjældende Reglements System og det, Kommissionen har antaget som Grundvold for sit Arbeide, er det da, at medens Reglementet af 1832 kun giver sig af med at bestemme Pligter for Skuespillerne, som om det ene var det, hvorom der i disse Tilfælde kunde være Tale, har Kommissionen ikke noget Øieblik kunnet finde det tvivlsomt, at den sceniske Kunstner har Rettigheder, der have et ligesaa gyldigt Krav paa at vinde Anerkjendelse gjennem Reglementet

som hans Pligter, og at disse derfor, om de end kvalitativt ere de overveiende, bør modtage en Begrændsning af de første. — Kommissionen skal iøvrigt saa meget hellere forbigaa at indlade sig paa en principiel Drøftelse af dette Punkt, som man ved Ministeriets Udtalelse i dets ovenciterede Skrivelse til Kommissionens Formand anseer det for givet, hvad man ogsaa uden en slig Udtalelse turde driste sig til at antage, at Ministeriet deler denne Grundanskuelse, thi naar det i Skrivelsen hedder, at der med Hensyn til det egenlige Theaterpersonales Stilling vil kunne blive Spørgsmaal om saadanne garanterende Bestemmelser, som kunne bestaa med Opfyldelsen af dets Pligter, troer Kommissionen det herved forudsat, at Ministeriet er gaaet ud fra den Erkjendelse, at der tilkommer Skuespilleren som Kunstner Rettigheder. Var dette ikke Tilfældet, vilde der formentlig ikke kunne være Tale om Garantier. — Det vil derfor findes stemmende med disse Anskuelser, at Kommissionen har adskilt dette Punkt i tvende Dele, hvoraf den første angiver den sceniske Kunstners Pligt i Almindelighed, begrændset ved den Rettighed, hvorom Kommissionen nedenfor skal tillade sig at yttre sig noget nærmere, og som er den eneste, der kan indrømmes Kunstneren, hvorimod den sidste Del indeholder de specielle Bestemmelser for hele Tjenestens Detail med dertil hørende Tvangsmidler til Sikring af Tjenestepligternes Opfyldelse samt Angivelse af den Garanti, der er stillet den sceniske Kunstner i Udsigt, for at de Krav, der i saa Henseende gjøres til ham, ikke skulle komme til at opsluge den Frihed, han som Kunstner har Fordring paa, og som Theatret, i dets Egenskab af Kunstanstalt, maa forudsættes at ville betrygge ham imod at se tilsidesat. — Naar Kommissionen i Overensstemmelse

med det Foranførte ganske i Almindelighed skulde betegne den sceniske Kunstners Pligt, da kunde det ikke vel ske anderledes, end at han har at udføre den Tjeneste, som overdrages ham i Henhold til den Stilling, hvori han er indtraadt ved Theatret, hvorved der dog ikke nu, saaledes som i det tidligere Reglement, vil blive Spørgsmaal om Tjeneste udenfor det kgl. Theater. Derimod har man, som det vil sees af det følgende 5te Afsnit, fastholdt den tidligere Bestemmelse om, at denne Pligt ikke er indskrænket til en vis Tid, medens man dog har anseet det for rigtigt, at Bestemmelsen herom, da den ikke blot angaaer det egenlige Theater-Personale, men Enhver, der er i Tjenesteforhold til Theatret, fik sin Plads der, hvor den er henført. — Den almindelige Forpligtelse, hvorom her er Tale, faaer da, som let vil sees, om ikke udelukkende, saa dog nærmest kun Anvendelse med Hensyn til Overtagelsen af Roller og Partier, idet nemlig Enhver, ved at modtage Rollen eller Partiet, eo ipso tillige overtager eller indgaaer paa den hele Række af Pligter, som Rollens Udførelse iøvrigt paalægger ham. Men det er paa den anden Side da ogsaa her, at den Rettighed, som der her bliver Spørgsmaal om at tillægge Kunstneren, egenlig og fortrinsvis fremtræder. — Det tør nu ikke oversees, at Skuespillerne, saaledes som de i det Mindste hidtil have været stillede, og som Kommissionen haaber, at de fremdeles ville blive stillede ved det Kongelige danske Theater, have været betragtede som Embedsmænd. Denne Betragtning kunde da synes naturligen at føre til, at de qua Embedsmænd ikke behøvede eller burde stilles anderledes end alle andre Statens Embedsmænd. Men indrømmes det, at Theatret ikke blot behøver Embedsmænd, men, hvis det skal være en sand Kunstanstalt, tillige Kunst-

nere, saa er det vistnok uimodsigeligt, at Kunstens Krav maa faa sin Betydning i Forholdet ved Siden af Embedsstillingen, og at dette sidste Moment ikke fra Statens Side udelukkende kan gjøres gjældende, da Embedsforholdet naturligvis ikke bydes Kunstneren som Noget, hvorved han skulde forhindres i at udvikle sig med fuld Frihed i sin Kunst, men tværtimod som en Beskyttelse, der skal sikkre Kunsten denne Frihed; med andre Ord: Embedsforholdet maa være til for Kunsten, og heraf følger da tillige, at Kunsten bør være det Prædominerende, og at, hvor en virkelig Kollision indtræder mellem Embedspligt og sand Kunstnerfrihed, der maa den sidste gaa af med Seiren. — Naar nu Talen her var om Overtagelse og Udførelse af en Rolle, saa er det klart, at der ikke handles om noget blot og bart Teknisk eller om en Virksomhed, der alene beroer paa en tilvant eller tillært Færdighed, og som uden videre kan fordres udført af den, der har lagt for Dagen, at han besidder Evne til i Almindelighed at udføre Funktioner af den Beskaffenhed, hvorom der handles. Disse Momenter kunne have deres meget store Betydning, men for Theatret som Kunstanstalt, for det Institut, der har til Opgave at frembringe virkelige Kunstpræstationer og yde en sand Kunstnydelse, hører der Andet og Mere til. Thi Kunstanstalten maa fordre, at dens Præstationer bære Geniets Stempel, den maa lægge Beslag paa den kunstneriske Evne og støtte sig til den Disposition hos Kunstneren, over hvilken hverken den eller han selv kan være ubetinget Herre. Men Geniet kan ikke tvinges til at være virksomt der, hvor det ikke er selvvirksomt, og Kunstnerens Disposition beroer paa hans individuelle Sympathi for den Rolle, han skal udføre. Om og hvorvidt denne Disposition, denne Sympathi er tilstede, det

er Noget, hvorom i og for sig ingen Anden kan have nogen Dom. Skuespilleren eller Kunstneren har den eneste sande Dommer i sin egen Følelse. Det er nu vistnok udenfor al Tvivl, at dette hidtil er blevet anerkjendt af Theatrets Bestyrelse, og maaske endog i et større Omfang, end det ubetinget kunde fordres. Men, ligesom Grunden til, at Theaterbestyrelsen i dens Indrømmelse af den kunstneriske Frihed muligen kan være gaaet videre end strengt fornødent, for ikke at træde den kunstneriske Berettigelse for nær, formentlig maa være at søge i Manglen af Bestemmelser, der kunde sikkre Theaterbestyrelsen mod Beskyldning for Strenghed, idet hele Myndigheden var lagt i dens Hænder, uden at nogen modstaaende Beføielse var erkjendt, saaledes er det paa den anden Side klart, at dette System, gjennemført i den videste Udstrækning, og uden at der blev stillet nogen Grændse for Kunstnerens Ret til at gjøre Indsigelse mod at overtage en Rolle, vilde blive aldeles uforeneligt med Theatrets Tarv. Forudsat altsaa, at Theatret maa tillægge Kunstneren den Frihed, at han kan nægte at overtage den Rolle, der er tildelt ham, saa er det for Theatrets egen Skyld aldeles nødvendigt, at denne Frihed begrændses. Ganske paa samme Maade stiller Sagen sig, hvis den betragtes fra Kunstens Standpunkt; thi der kan naturligvis ikke være Spørgsmaal om at tillægge hans Indfald og Lune nogen Ret til at gjøre Indsigelse mod Udførelsen af den Tjeneste, som Embedsforholdet, under Forudsætning af den mentale Dispositions Tilstedeværelse, vilde gjøre ham det til Pligt at udføre; Retten tilkommer i saa Henseende kun den oprigtige Overbevisning hos Kunstneren om Umuligheden for ham i at udføre, hvad der forlanges af ham, og den skal altsaa ikke gives blot for Vilkaarlighed, men fastknyttes til det selv-

stændige og høiere berettigede Krav, som staaer imod et andet, kun relativt berettiget. — Det kan altsaa, hvad enten man seer hen til Theatrets Vel eller Kunstnerens Krav, ikke være Andet, end at der maa afstikkes en Grændse, hvor det Veto, som tillægges Kunstneren, maa vige for Embedsforholdet. Men Vanskeligheden ligger i at afstikke denne Grændse; thi ligesom den ikke bestemmes ved udvortes Momenter, saaledes er det ogsaa klart, at den ikke kan sættes i udvortes Kjendetegn. Det forholder sig nemlig saaledes, at hvis Skuespillerens Veto skal anerkjendes, saa kan der i intet Tilfælde ubetinget nægtes ham Ret til at refusere den Rolle, der bydes ham; thi kunde Retten ubetinget nægtes ham i nogle Tilfælde, saa maatte den kunne nægtes ham i alle. — Naar nu dertil føies den Betragtning, som man ovenfor har tilladt sig at fremhæve, at den sande ufeilbare Dom om Berettigelsen af Kunstnerens Indsigelse mod at udføre den ham overdragne Tjeneste ene hviler hos ham selv, i hans egen Følelse og kunstneriske Overbevisning, da er Spørgsmaalet om, hvorvidt Nægtelsen er berettiget, et Samvittighedsspørgsmaal, hvis Besvarelse man ganske vist roligen kunde overlade den, af hvem man var sikker paa, at Spørgsmaalet vilde blive besvaret efter Pligt og Samvittighed, men ligesaa bestemt maatte nægte den, af hvem man ikke var sikker paa at faa Spørgsmaalet besvaret efter Samvittighedens skarpe Fordring, og hvo er vel den, der kan antages at være saa lidet paavirket af menneskelig Svaghed, at han ikke netop maatte forudsættes at være den, der mindst af Alle vilde være istand til at affige en retfærdig Dom. — Under disse Omstændigheder, da der maa stilles Grændser; da Grændsens Bestemmelse beroer paa en speciel Dom i ethvert enkelt Tilfælde; da den, som i og for sig ene kan

afsige Dommen, er Part i Sagen, og da Dommen altsaa ikke kan betroes ham, er Kommissionen naturligen bleven ledet til ved Løsningen af denne Kollision at søge sin Tilflugt i Juryinstitutionen, der hviler paa en ganske lignende Tanke. Man har altsaa troet at se den eneste Udvei deri, at der dannes en Repræsentant saa at sige for Kunstnerens individuelle Forhold til Spørgsmaalet, som var det den Paagjældendes egen Samvittighed, der blev adspurgt. — Det vil neppe behøves at forsikkres, at Kommissionen, efterat den ved en mere abstrakt Betragtning af Forholdet var kommen til det her fremsatte Resultat, har ladet det være sig magtpaaliggende nøie at overveie, hvorvidt denne Tankes praktiske Udførelse kunde støde paa Vanskeligheder, der maatte vise selve Ideens Uholdbarhed. Det er imidlertid saa langt fra, at man ved en nøiere Drøftelse er stødt paa Indvendinger, som kunde have vakt Betænkelighed hos Kommissionen ved at fremsætte det Forslag om Indførelse af en Theaterjury, som foreligger, at man meget mere, ved at have overvundet de Indvendinger, der have gjort sig gjældende under Sagens Diskussion, har vundet den fuldeste Overbevisning om, at Juryens Indførelse fra alle Sider tør ventes at ville blive erkjendt for hensigtsmæssig og rigtig; og det er saa langt fra, at man, ved at anbefale en Jurys Indførelse, troer at gjøre et Forslag hovedsagelig i Skuespillernes Interesse, at man snarere maa anse Gevinsten for at være paa Theater-Bestyrelsens Side. Thi idet Kommissionen, hvis der skal anerkjendes nogen Ret for Skuespilleren til at afslaa at spille den Rolle, der bydes ham, anseer det for afgjort, at der kun vil være Valget mellem den Vei, som Kommissionen har anvist, og det, at stadfæste ved Lov, hvad der, skjøndt stridende mod Loven, har havt en afgjort Praxis for sig,

nemlig: at indrømme Skuespilleren en ubetinget Ret til at refusere Rollen, saa kan det ikke være tvivlsomt, at det første Alternativ, som Kommissionen har valgt, langt mere end det sidste vil være i Faveur af Theater-Bestyrelsens Myndighed. Men det er, som sagt, heller ingenlunde alene Omsorg for at garantere Skuespilleren hans velbegrundede Krav paa kunstnerisk Frihed, der opfordrer Kommissionen til at anbefale det foreliggende Forslag; det er ligesaafuldt Overbevisningen om, at Direkteuren, hvis Fordring til Skuespilleren vil vinde Medhold hos Juryen, saafremt Fordringen selv er retfærdig og velbegrundet, vil faa den stærkeste Støtte for sin Autoritets Opretholdelse ligeoverfor en ildesindet Kunstner i Særdeleshed og Personalet i Almindelighed i en Kjendelse af en Jury, i hvilken ethvert Moment, der bør være medvirksomt ved Sagens Paakjendelse, vil finde sit Udtryk; det er ligesaafuldt Overbevisningen om, at den blotte Existents af denne Institution, selv om den ifølge det Ansvar, Kunstneren vil paadrage sig ved at hentye til den, aldrig nogensinde træder i Virksomhed, dog vil virke heldbringende for Tjenesten ved Theatret. Ja, denne dens Uvirksomhed vilde netop være det bedste Bevis for, at den havde opfyldt sin Bestemmelse. Thi det kan neppe nægtes, at det hele Forhold, der er af den Beskaffenhed, at Lidenskaber saa let sættes i Bevægelse og Misforstaaelser saa let fremkaldes, oftere, end man troer, giver Anledning til Rivninger mellem Skuespilleren og hans Foresatte, der fra sin Side ogsaa er udsat for at opirres og fortrædiges. Og at disse Rivninger, naar de ikke itide ved et ydre Tryk ledes til at opløse sig i en Forsoning, hvad enten Ret eller Uret er tvivlsom eller decideret paa den ene Side, kunne virke i høi Grad forstyrrende ikke blot paa Theatrets indre Ro, men paa dets Virksomhed

og Udbyttet deraf, derpaa har man seet Exempel, mod hvis Gjentagelse man saa meget mere maa ønske en ydre Garanti, som Exemplet allerede har vakt dyb Beklagelse. Kommissionen føler sig nu forvisset om, at Juryens Tilstedeværelse vil være den stærkeste Opfordring til Forsoning og Imødekommen ved en Strid, hvor Ret og Uret er tvivlsom, og den sikkreste Borgen for Eftergivenhed fra dens Side, der i et roligere Øieblik maa erkjende Uretten paa sin Side."

Det uendelig lidet Holdbare, der var ved denne udførlige Motivering, falder saa hurtig i Øinene, at det ikke behøver nogen nærmere Paavisning. Kommissionen erkjender, at Theatrets Bestyrelse hidtil stedse har lempet sig efter Kunstneren, naar denne har vægret sig ved at udføre en Rolle, ja at Bestyrelsen endogsaa oftere er gaaet langt videre i Indrømmelser end nødvendigt, forbi den ikke vilde beskyldes for overdreven Strenghed. Af denne Aarsag — ikke saameget for at beskytte Kunstneren, skjøndt hans Ret naturligvis først og fremmest urgeres stærkt — mener Kommissionen, at Theaterbestyrelsen bør være glad over en saadan Jury-Institution, og det er derfor nærmest af Hensyn til Direkteurens Tarv, at man foreslaaer denne Institution indført. Der er spildt smukke Ord nok for at fremdrage dette Moment, men Bukkefoden stikker dog igjennem i hvert eneste Punkt. Hovedsagen er og bliver „de garanterende Bestemmelser" for Skuespillerne; det er Stikordet, den Floskel, hvorom Alting dreier sig. Der siges med rene Ord, at Hensynet til Kunsten og Kunstnerens Stilling som saadan ikke alene er ligeberettiget ved Siden af Tjenesteforholdet, men at det kvantitativt taget bør være det første og ledende ved den hele Ordning af Kunstnernes Forhold til Theatret, og det er paa dette Grundlag, at Kommissionen

har baseret hele sin Indstilling. I og for sig var denne Theater=Jury jo ogsaa kun en meget maadelig Erstatning for det Theaterraad, til hvilket de enkelte Misfornøiede havde sat deres Lid, og tilmed var der for ubetimelig Appel til Theater=Juryen fastsat Mulktbestemmelser, som bevirkede, at Institutionen aldrig vilde komme til at spille nogen Rolle. Og det gjorde den da heller ikke, uden at man dog deraf kan drage den samme logiske Slutning som Kommissionen: „at dens Uvirksomhed netop var det bedste Bevis for, at den havde opfyldt sin Bestemmelse." Thi efter nøie at have overveiet Alt, hvad der kunde tale for og imod en saadan Theater=Jury, kom Kommissionens Medlemmer til den fuldeste Overbevisning om, at denne Institution vilde blive meget hensigtsmæssig og nyttig. Tiden viste tilfulde, hvor ringe Ret Kommissionen havde i dette Hovedpunkt.

Efter Kommissionens Forslag kom denne Jury da til at bestaa af fem Medlemmer, af hvilke Kultusministeren udnævnte to, nemlig en til Præsident og en som juridisk dannet til Sekretair, medens Theaterdirekteuren skulde blandt de dramatiske Forfattere udnævne et Medlem, og samtlige sceniske Kunstnere og Kunstnerinder valgte af deres Midte to Mænd til Medlemmer. Samtlige Valg skulde gjælde for et Aar, og ingen scenisk Kunstner kunde undslaa sig for at modtage Valg som Medlem eller Suppleant.

Kommissionen sparede ikke sig selv med at holde Møder, og disse Møder trak som oftest langt ud. Hvad blev da Resultatet af Alt dette? For det Første Udarbeidelsen af et nyt Reglement for Tjenesten ved det kgl. Theater, hvorunder Theater=Juryen indordnedes, for det Andet en Omordning af Feuens Fordeling, der hidtil havde fundet Sted efter Re-

gulativet af 1842, og for det Tredie et nyt Forfatter-Regulativ, der afløste det ældre af 1842. I den udførlige Motivering, hvormed Kommissionen indledede disse Forslag, udtalte den, at de vare „Resultater af en gjennemgaaende Enhed i deres hele Detail". Dette kunde vel se smukt nok ud paa Papiret, ligesom det selvfølgelig ogsaa gav Udtalelserne større Vægt; men Sandheden var dog den, at der i Kommissionen havde gjort sig stærkt afvigende Anskuelser gjældende, saa at der endog i enkelte Retninger var afgivet separate Vota, og kun for at opnaa Enighed og for om muligt at faa gjort en Ende paa de langvarige Kjævlerier havde Minoriteten føiet sig efter Majoriteten. I Motiverne udtaltes tillige, at det ved Kommissoriet af 16de Mai var paalagt Kommissionen at overveie, hvorvidt en egen Elevinstruktion maatte ansees for nødvendig eller ikke. Dette Spørgsmaal blev derpaa gjort til Gjenstand for en særlig Besvarelse, som i Korthed gik ud paa, at da Elevinstruktionen var det vigtigste Medium for Kontinuiteten i Skuespillet mellem Fortid, Nutid og Fremtid, maatte man inderlig ønske en officiel Elevinstruktion.

Det af Kommissionen udarbeidede Forslag til „Reglement angaaende Tjenesten ved det kongelige Theater" blev approberet ved kgl. Resolution af 23de Juli 1856. Det omhandlede først Direkteurens Stilling og fremhævede, at denne Embedsmand kun stod Ministeren for Kirke- og Undervisningsvæsenet til Ansvar, og at han i sin Myndighed ligeover for Medlemmerne af Theater-Etaten kun begrændsedes af de i Reglementet specielt betegnede Forskrifter angaaende Omfanget af disses Rettigheder, som navnlig skulde sikkres ved Theater-Juryen. Reglementets andet Afsnit omhandlede de under Direkteuren umiddelbart sorterende Embedsmænd:

Kapelmesteren, Balletmesteren og Scene-Instrukteuren. Af disse sikkredes der de to Førstnævnte en mere fri Stilling, ligesom de beklædtes med større Myndighed end den Sidstnævnte; tillige indsattes den Bestemmelse, at de tre Embedsmænd inden hvert Aars 1ste April havde at forelægge Direkteuren, hver for sit Omraade, en Virksomhedsplan for den paafølgende Saison.

Endelig omhandledes i Reglementets tredie Afsnit Personalets Forhold til Theatret, og i dette Afsnit indsattes der ikke faa nye Bestemmelser. Først og fremmest blev det slaaet fast, at enhver scenisk Kunstner i Almindelighed var pligtig til at gjøre al den Tjeneste paa Theatret og udføre alle de Roller, Direkteuren tildelte ham. Indsigelsen mod at udføre en Rolle i et ældre eller nyt Stykke kunde imidlertid ved en skriftlig Motivering indgives til Direkteuren, dog inden en vis nærmere bestemt Tidsfrist. Var Stykket nyt, skulde Indsigelsen i Reglen indsendes senest den Dag, da der i Foyeren skete Opslag om Afholdelse af Læseprøven, men undtagelsesvis, naar Læseprøven var bleven ansat tidligere eller Bekjendtgjørelsen derom opslaaet senere end sædvanlig, kunde en saadan Indsigelse endnu fremsættes indtil fire og tyve Timer efter, at Læseprøven var tilende. Tildeltes der en Skuespiller en Rolle i et nyt Stykke efter Læseprøven, havde han Ret til i to Døgn at have hele Stykket til Gjennemlæsning og kunde da endnu i det paafølgende Døgn gjøre Indsigelse. Var det derimod et ældre Stykke, som var opført under Skuespillerens Virken ved Theatret, kunde han fremkomme med sin Indsigelse indtil otte og fyrgetyve Timer efter Rollens Modtagelse. Fremkom der ikke i rette Tid nogen Indsigelse, ansaaes Skuespilleren for at have erklæret sig villig til at spille Rollen,

men fremkom den, da havde han efter Modtagelsen af Direkteurens Tilsvar at fordre Antagelsen af sin Indsigelse undersøgt og bedømt af Theater-Juryen. Dennes Kjendelser vare inappellable, og fandt den en scenisk Kunstners Indsigelse ubeføiet, skulde den paalægge ham en Mulkt, som dog ikke maatte overstige to Maaneders Gage, ligesom den, hvis han fastholdt sin Vægring ved at spille en Rolle, skulde anordne en løbende Mulkt for ham, indtil han faldt tilføie.

I samme Afsnits § 6 bestemtes tillige, at den Skuespiller, som engang havde udført en Rolle, var forpligtet til at udføre den, naarsomhelst Direkteuren forlangte det, selv om en Anden i Mellemtiden havde spillet den. Derimod havde Ingen Ret til at beholde en Rolle, fordi han havde spillet den en eller flere Gange. Mod dette sidste Punktum ivrede Holst og fremsatte i et særligt Indlæg sine Indvendinger, idet Kunstneren efter hans Anskuelse burde have en saadan Ret, og til Støtte for sin Paastand citerede han Rahbeks i „Dramatiske og literaire Tillæg" for 1792 udtalte Dom om Rose. Blandt de øvrige Bestemmelser, der bleve optagne i Reglementet, kan fremhæves, at det blev forbudt enhver scenisk Kunstner at optræde i Hovedstaden eller dens Forstæder ved nogen Forestilling, Aftenunderholdning eller Koncert udenfor den kongelige Tjeneste. Dette Forbud, der var fuldstændig berettiget, er indtil vor Tid blevet holdt strengt i Hævd, og der er kun skeet den Undtagelse derfra, at der ikke er lagt Skuespillerne nogen Hindring i Veien for at holde Oplæsninger, skjøndt det kunde falde vanskeligt at paavise, hvori Oplæsningen egenlig adskiller sig fra Deklamationen. Desuden indskærpedes i Reglementet Bestemmelsen om, at ingen Kunstner uden Direkteurens Samtykke maatte bo udenfor Stadens Porte eller paa Christianshavn,

og at Personalet i Ferien ikke maatte tage bort fra Landet uden Direkteurens Tilladelse. Samtidig hermed udtaltes der dog i Motiverne, at en Tilladelse til at bo udenfor Byen aldrig burde nægtes, naar den Vedkommende kun ikke boede saa langt borte, at der ikke betimelig kunde sendes Bud efter ham. Om Souffleurens Virksomhed udtalte Kommissionen sig ligeledes i sin Betænkning, men man indskrænkede sig til at foreslaa, at hans Assistance burde benyttes saa lidt som mulig. Desuden forbødes det ubetinget Personalet at hilse fra Scenen eller at fremtræde efter Fremkaldelse, hvilket Sidste dog kunde ske med Direkteurens specielle Tilladelse, og ved denne rigtige Bestemmelse undgik man en Uskik, som har indsneget sig og vundet Hævd paa mange af Udlandets største Scener. Det blev tillige fastsat, at en Skuespiller ikke maatte vise sig i Auditoriet samme Aften, han var optraadt.

Reglementets fjerde Afsnit indeholdt detaillerede Bestemmelser for Elev-Instrukteuren, Elev-Syngemesteren, Theatermalerne og Theaterlægen, hvilke Funktionairer, forsaavidt de ikke havde kongelig Ansættelse, kun kunde afskediges ved Kultusministeriets Bestemmelse. Af de i det femte Afsnit opførte Bestemmelser kan fremhæves, at Direkteuren fik Ret til foreløbig at suspendere enhver ved Theatret ansat Funktionair, som dog i saa Tilfælde beholdt sin fulde Gage, indtil Ministeriet havde decideret i Sagen. Suspenderede derimod Ministeriet en Funktionair, fik han kun i Suspensionstiden halv Gage. Denne Suspensionsbestemmelse er kun en eneste Gang senere kommen til Anvendelse, og da skilte den Theatret ved en af dets bedste Kunstnere. Endelig indeholdt Reglementet et skarpt Forbud mod, at de ved Theatret ansatte Personer udbredte Efterretninger eller Rygter om de Præstationer, som

forberedtes ved Theatret. Overtrædelser af dette Forbud kunde efter Ministeriets Afgjørelse medføre Straf. Men skjøndt der notorisk i Aarenes Løb overmaade hyppig skete Overtrædelser af dette Forbud, idet Skuespillerne ikke alene meddelte Theaternyheder til Venner og Bekjendte, men endogsaa jævnlig bidrog til, at Folk fik en forudfattet Animositet mod et eller andet nyt Arbeide, der var under Indstudering, blev der dog aldrig fra Theaterbestyrelsens Side gjort noget Skridt til at haandhæve dette Forbud, som heller ikke paa nogen Maade lod sig overholde.

Den anden Side af Kommissionens Virksomhed var Affattelsen af det nye Feu-Regulativ, der i mange væsenlige Punkter forandrede det ældre af 1842, hvilket langtfra havde tilfredsstillet Skuespillerne. I det nævnte Aar var der af 44 Feuberettigede 15 i første og 14 i anden Klasse. Feuen blev dengang, idet Theaterbestyrelsen mod den nedsatte Skuespiller-Komitees Indstilling fraveg den oprindelige Tanke med Spillepræmien, betragtet som et Gagetillæg, hvilket man, naar det ikke paa anden Maade kunde tillægges den Vedkommende, ydede ham paa hans Kollegers Bekostning, og denne Praxis havde endogsaa ført til, at en ledigbleven Gage var bleven udstykket i mange smaa Gagetillæg, for at saa mange Flere kunde blive feuberettigede eller stige op i en høiere Feu-Klasse. Dette havde da ogsaa medført det Resultat, at man i 1854 blandt 59 Feuberettigede forefandt 21 i første og kun 10 i anden Klasse, og medens Afgangen i Mellemtiden havde været ialt 30, hvoriblandt 13 i første Klasse, havde Tilgangen derimod i samme Tidsrum været 45, hvoriblandt 19 i første Klasse. Dette Forhold svarede efter Komiteens Mening hverken til Feu-Regulativets Tendents: at Talentet og den overveiende Brugbarhed fortrinsvis

skulde honoreres, eller til Udviklingen af Theatrets Kræfter i det omtalte Tidsrum.

Majoriteten i Kommissionen mente i sin Indstilling, at Rolleklassifikationen overhovedet ikke havde hjemme i et paa kunstnerisk Hensyn baseret Feu-System, men at Feu-Points altid burde være ens for Skuespillere af en vis Klasse, uden Hensyn til den Rolle, de udførte. Som Forholdene stillede sig ved Theatret, turde Kommissionen dog ikke paatage sig Ansvaret for Gjennemførelsen af dette Princip. Thi efter nøiagtige Beregninger og Undersøgelser, som Komiteen havde anstillet, havde det vist sig, at Bortkastelsen af Rolleklassifikationen og Indførelsen af bestemte Feu-Points for hver Klasse af de Feu-Berettigede vilde føre til, at netop de Skuespillere, som ved deres Talent indtog de første Pladser blandt Scenens Kunstnere, saavelsom de, der besad den største Brugbarhed for Theatret, og som altsaa netop vare de, der efter det antydede Synspunkt fortrinsvis skulde nyde Godt af Feuen, vilde mere eller mindre, de Fleste endog i temmelig høi Grad, komme til at lide Tab derved. Og under alle Omstændigheder vilde de Skuespillere i de to øverste Klasser, som ikke besad megen Brugbarhed eller kun vare anvendelige i ubetydelige og uvæsenlige Partier, være de eneste, der kom til at vinde derved. Komiteen fandt det som Følge heraf uundgaaeligt at bibeholde den hidtil gjældende Rolleklassifikation.

I denne Motivering kunde Overskou ikke følge Kommissionen, hvorfor han i et Separatvotum udtalte, at han ved at stemme for Rolleklassifikationens Vedbliven ikke havde givet efter for nogen Paavirkning af øieblikkelige Omstændigheder, men kun fulgt en Nødvendighed, som var og vilde vedblive at være tilstede ved det kongelige Theaters

eiendommelige Forhold. „Ved fremmede Skuepladse — yttrede han endvidere — hvis Tarv oprindelig har ledet til Indførelsen af Feu, er det kunstneriske Personale stillet ganske anderledes end hos os. Den, der er engageret til Første-Rolle, spiller kun Roller af første Rang i Vigtighed, den, der er engageret til Anden-Rolle, spiller kun Roller af anden Rang osv. osv., hvorfor Skuespilleren har i ethvert Stykke ikke alene omtrent ligeligt Arbeide, men ogsaa ligelig Virkning til Forestillingernes Tiltrækningskraft. Den naturlige Følge heraf er, at han i alle Roller bør sættes til lige Feu, hvorfor det ogsaa almindeligvis skeer kontraktsmæssig. Saaledes er det ikke hos os. Hr. Phister, som spiller Harpagon, spiller ogsaa Mursvenden i „Dina". Hr. Holst, som spiller Hagbarth, spiller ogsaa Officeren i „Barselstuen". Hr. Wiehe, som spiller Romeo, spiller ogsaa Frederik den Tredie i „Dina" — hvilke Sidste alle kun have en eneste Scene." Denne væsenlige Forskjel mellem Skuespillernes Virksomhed paa det kongelige Theater og paa fremmede Scener maatte derfor efter Overskous Anskuelse bevirke, at Rolleklassifikationen ubetinget burde bibeholdes.

Blandt de nye Opfindelser, Kommissionen troede at have gjort til Theatrets og Skuespillernes Tarv, var ogsaa Nedsættelsen af en Feu-Komite, der havde at gjøre Indstilling til Ministeriet om de Kunstnere, der efter dens Mening burde rykke op fra en lavere til en høiere Feu-Klasse. Var der i denne Komite Majoritet eller Minoritet for, at en Skuespiller skulde rykke op, afgjorde Stemmeflerheden Spørgsmaalet, men stod Stemmerne lige — altsaa tre mod tre — erhvervede Skuespilleren derved Ret til af den sidste Saisons Repertoire at vælge to Roller, som han med passende Mellemrum kunde udføre i den næste Saison.

Gjorde han Brug af denne Ret uden ved den næste Saisons Slutning alligevel at erholde Stemmeflerhed for at rykke op, kunde han ikke, saalænge han var i samme Klasse, fordre denne Ret en Gang endnu. Mod denne Bestemmelse, der gik over i Regulativet, ivrede Overskou, dels fordi man ikke kunde antage, at en Skuespiller, der kom i det Tilfælde, havde savnet Leilighed til at vise sine Evner, dels fordi man ofte vilde spilde Tid ved saaledes at skulle ombesætte et Stykke, og endelig dels fordi Bestemmelsen let kunde give Anledning til Kjævlerier og Strid, naar den Berettigede kunde af to andre Kunstneres Repertoire vælge Roller, som disse netop satte stor Pris paa og nødig vilde se doublerede. — Bestemmelsen blev imidlertid, som sagt, vedtaget, fordi man fandt det overensstemmende med „Billighed og Retfærdighed“ mod Kunstneren. Men da der saa blev Tale om at udføre den i Praxis, stillede Sagen sig ganske anderledes. I September 1857 erhvervede nemlig Mantzius denne Ret til at udføre to Roller, og da Overskou i den Anledning talte med den midlertidige Directeur, Sekretair Christensen, om de Ubehageligheder, som denne Bestemmelse nu viste sig at medføre, svarede Directeuren med et Smil, at det dog kom an paa, om Skuespilleren havde en saadan Ret; der stod nemlig i Regulativet, at Skuespilleren havde Ret til at vælge to Roller, „hvis de paagjældende Stykker kom til Opførelse“. Da dette Sidste nu ene afhang af Directeuren, havde man altsaa i Regulativet af „Billighed og Retfærdighed“ hjemlet Skuespilleren en Ret, som han aldrig kunde komme til at høste den ringeste Gavn af, naar Directeuren var af en anden Mening. Det var Juristeriet, der havde opfundet og faaet indsat denne subtile Bestemmelse, som da selvfølgelig ogsaa udgik af det senere emanerede Feu-Regulativ af 1861.

Det var altsaa i det nye Regulativ fastslaaet, at Rolleklassifikationen fremdeles skulde staa ved Magt, men det blev tillige her bestemt, at ethvert Stykkes Klassifikation af Rollerne for Fremtiden skulde være offenlig for enhver Feu-Berettiget, der spillede i Stykket, medens det derimod efter det tidligere Regulativ havde været en Hemmelighed, som Skuespillerne ikke turde blive bekjendte med. Denne nye Bestemmelse var selvfølgelig fuldstændig berettiget, og lige saa rigtigt var det, at den tidligere fastslaaede Extrabetaling af 2 Rdl. for særdeles anstrengende Roller bortfaldt, eftersom det ikke var Arbeidet, men Kunsten, der skulde honoreres ved Feuen. Regulativet bestemte dernæst, at for Fremtiden vilde kun de 9 af de 10 pCt., som skulde udgjøre Spillepræmien, være at uddele, hvorimod den resterende ene Procent skulde henlægges for ved Saisonens Slutning som en Supplement-Spillepræmie at fordeles blandt dem af de sceniske Kunstnere — i Reglen sex eller syv — som kunde ansees for at have været de egenlige Bærere af Repertoiret i den afvigte Saison, og denne Fordeling skulde ske efter Indstilling til Ministeriet af Feu-Komiteen. Efter Kommissionens Anskuelse burde en saadan Supplement-Spillepræmie ikke være under 200 Rdl. Vilde Feuen for de fleste Skuespillere ogsaa tilsyneladende blive ringere ved Henlæggelsen af den ene Procent til en Supplement-Præmie, saa haabede man paa den anden Side, at Tabet i Virkeligheden kun vilde blive imaginairt, idet den foreslaaede Udvidelse af Theatret havde al Udsigt til at forøge de aftenlige Indtægter, hvorved da tillige Feu-Beløbet vilde blive større. — Den ovenomtalte Feu-Komite skulde bestaa af Theatrets Direkteur som Formand og af Medlemmerne i den tidligere omtalte Theater-Jury, saaledes at hvert Medlem kun havde en Stemme.

Kommissionens tredie og sidste Virksomhed bestod i at udarbeide et nyt „Regulativ angaaende de til Opførelse paa det kongelige Theater indsendte og antagne Stykker", der approberedes ved kgl. Resolution af 23de Juli 1856. Dette Regulativ var i sin Helhed bygget paa Grundlag af det af Collin udarbeidede Regulativ af 31te December 1842, men var i enkelte Retninger liberalere, idet det navnlig tilsigtede at sørge bedre for Komponisternes Tarv, end Tilfældet tidligere havde været. De vigtigste Bestemmelser i det nye Regulativ vare følgende:

Enhver Forfatter, der indleverede et originalt Stykke, skulde inden sex Uger fra Indleverings-Datoen have skriftligt Svar fra Direkteuren tilligemed Underretning om, hvilke andre originale Stykker der allerede vare antagne, men endnu ikke opførte. Opgav Forfatteren sin Ret til at besætte Rollerne i sit Stykke, kunde han fordre det opfort efter dets Anciennetet blandt de antagne originale Arbeider. Denne Forfatterens Ret til at bestemme Rollebesætningen i sit eget Stykke var noget Nyt, som Kommissionen fik indsat. Det havde nemlig ganske vist tidligere været en almindelig Praxis, men først nu blev det fastslaaet som en bestemt Rettighed for Forfatteren. Var Stykket en Opera eller et Syngespil med original Musik, da traadte Komponisten fuldstændig i Forfatterens Sted. Efter et Stykkes Antagelse var det Forfatteren forbudt at lade det opføre paa noget andet Theater i Kjøbenhavn eller Forstæderne, hvorimod han havde Ret til at lade det opføre i Provindserne og Udlandet, dog at det ikke opførtes tidligere der end paa det kongelige Theater. For et originalt dramatisk Arbeide eller for Musiken til en Opera eller et Syngestykke udbetaltes der i Antagelseshonorar 150 Rdl., naar Stykket udfyldte en hel Aften Udgjorde det kun

en Del deraf, var Antagelseshonoraret fra 50 til 100 Rdl., saaledes at et Stykke, der omtrent udfyldte ²/₃ af Forestillingen, altid honoreredes med det sidstnævnte Beløb. Antagelseshonoraret udbetaltes, naar Rollebesætningen var afgjort, eller ved Antagelsen, saafremt Forfatteren havde renonceret paa sin Ret til at besætte Rollerne, og efter den 26de Forestilling tilfaldt der Forfatteren eller Komponisten et lige saa stort Beløb i Slutningshonorar.

Med Hensyn til Stykkernes Oprindelse deltes de i Originaler og Oversættelser, medens der for Omarbeidelser kun bestemtes, at Minimum skulde være det Dobbelte af Betalingen for en Oversættelse, hvorimod Maximum ikke maatte overstige ¹/₄ af, hvad der vilde tilfalde Forfatteren af et originalt Stykke af lignende Omfang. For arrangeret Musik til Vaudeviller, Sangspil, musikalske Dramer og Balletter fastsattes ingen vis Betaling, idet denne maatte rette sig efter Musikens kvalitative og kvantitative Værdi. For Originaler, der udfyldte en hel Aften, betaltes af den aftenlige Indtægt (ɔ: det Beløb, som indkom ved Salget af Billetter til samtlige Pladser paa Gulvet) til Forfatteren eller, hvis Stykket var en Opera eller et Syngespil, til Komponisten:

af den	2den	til den	6te	Forestilling	¹/₆
„ „	7de	„ „	11te	„	¹/₄
„ „	12te	„ „	16de	„	¹/₈
„ „	17de	„ „	21de	„	¹/₅
„ „	22de	„ „	26de	„	¹/₇
samt efter den	26de			Forestilling	150 Rdl.

Udfyldte Stykket kun en Del af Forestillingen, betaltes der til Forfatter eller Komponist:

fra den	2den	til den	6te	Forestilling	fra 20—40	Rdl.
„ „	7de	„ „	11te	„	„ 25—50	„
„ „	12te	„ „	16de	„	„ 30—60	„
„ „	17de	„ „	21de	„	„ 20—40	„
„ „	22de	„ „	26de	„	„ 15—30	„
samt efter den	26de	Forestilling fra			50—100	„

saaledes at et Stykke, der udfyldte $^2/_3$ af Forestillingen, altid honoreredes med Maximum. Honoraret for original Text til en Opera eller et Syngestykke betaltes efter Omstændighederne med fra Halvdelen af indtil lige med Komponistens Honorar, hvilket ligeledes gjaldt om Antagelses- og Slutnings-Honoraret. Musik og Partitur til en Ballet honoreredes med Halvdelen af, hvad der vilde tilfalde Komponisten af et Syngespil af lignende Omfang, medmindre Komponisten foretrak et Honorar en Gang for alle, hvilket da skulde udbetales strax efter den første Opførelse.

Disse Bestemmelser vare, som det vil sees, langt liberalere for Komponisterne end Bestemmelserne i Regulativet af 1842. Efter det ældre Regulativ betaltes nemlig Operaer, Syngestykker og musikalske Dramer, som udfyldte en hel Aftens Forestilling, med 25 pCt. over Normal-Honoraret, saaledes at der, naar Digter og Komponist ikke havde truffet nogen Overenskomst i Forveien, betaltes for en Opera: Komponisten $^2/_3$ og Digteren $^1/_3$; for et Syngestykke: hver af dem Halvdelen; for et musikalsk Drama: Digteren $^2/_3$ og Komponisten $^1/_3$. Efter det nye Regulativ derimod traadte Komponisten fuldstændig i Række med Forfatteren af et originalt Arbeide, ligesom den Digter, der havde skrevet Texten til Musiken, ogsaa blev bedre stillet end tidligere. — Hvad Oversættelser angik, da fulgte det nye Regulativ ganske det ældres Fodspor og fastsatte den samme Betaling.

Det nye Regulativ fik kun Anvendelse med Hensyn til de Arbeider, som efter dets Approbation antoges eller indsendtes til Antagelse, medens dog den i Regulativet givne Forklaring af Udtrykket „aftenlig Indtægt" ogsaa skulde have Anvendelse paa de ældre Stykker, som senere opførtes, for hvilke forøvrigt Regulativet af 1842 vedblev at være gjældende.

Skjøndt Christensen maatte betragtes som særlig retskyndig, idet han endogsaa i denne Egenskab var ansat som Lærer ved Søkadetakademiet, var det dog langtfra lykkedes ham at affatte Forfatter-Regulativet i Udtryk, der kunde forhindre Tvivl og Misforstaaelser. Dette viste sig nemlig strax efter Regulativets Publikation. Det havde erholdt kgl. Approbation i Juli 1856, og i den paafølgende Maaned indleverede Boghandler C. W. Stinck Lystspillet „En lille Hemmelighed" til Theaterdirektionen, idet han samtidig underrettede Direktionen om, at den afdøde Digter F. J. Hansen var Forfatter til det. Stykket blev antaget og spillet; men da Stinck forlangte Honorar for det, nægtede Direktionen at udbetale det. Stinck sagsøgte derfor Theatrets Direkteur ved Hof- og Stadsretten og gjorde opmærksom paa, at han havde afkjøbt afdøde F. J. Hansens Fader Eiendomsretten til alle Sønnens Skrifter og derefter indleveret det omtalte Stykke til Theaterbestyrelsen. Denne fremkom imidlertid for Retten med den mærkelige Indsigelse, at da Stinck ikke ved Indleveringen havde henvist til „bestemte Fordringer", maatte han antages „ubetinget at have overladt Stykket til det kongelige Theater og derved have underkastet sig Theaterbestyrelsens Bedømmelse samt overladt Afgjørelsen til den", og Bestyrelsen mente derfor, at Stinck kunde lade sig nøie med de 50 Rdl., som den havde udbetalt ham, „ikke som Honorar eller Be-

taling for Stykket, men som en Rekognition for den Tjeneste, han havde beviist det kongelige Theater ved at overlade det Manuskriptet". Fremdeles paaberaabte Bestyrelsen sig Reglementets § 12 til Støtte for sin absurde Paastand om, at Honoraret for et indsendt og antaget Stykke udelukkende tilkommer Forfatteren og eventuelt dennes Enke og Børn, men at det aldrig kan fordres udbetalt af Andre. I denne Paastand kunde Retten, som naturligt var, ikke give den Indstævnte Medhold, da der hverken i Regulativet eller i Motiverne til det fandtes det Allerringeste om, at en Forfatter ikke skulde have Ret til at overdrage sin Fordring paa Theaterkassen til Enhversomhelst. Og naar den indstævnte Bestyrelse endvidere i sit Indlæg paastod, at det i Motiverne til Regulativet hed, at dettes Formaal var „at vække de dramatiske Forfatteres Interesse og nære deres Virksomhed for Nationaltheatret", da maatte dette efter Rettens Mening selvfølgelig bedst kunne naaes, naar Forfatteren ikke i nogensomhelst Retning var indskrænket i at kunne gjøre sine Fordringer paa Theaterkassen gjældende, men havde Ret til ligesom enhver Anden at sælge eller pantsætte sit Honorar, uden at der var den i mange Henseender vigtige Indskrænkning, at det ham tilkommende Honorar kun kunde hæves af ham eller eventuelt af hans Enke og Børn. Ved Hof- og Stadsrettens Dom af 18 Januar 1858 blev derfor Stinck kjendt berettiget til at nyde Honorar efter Regulativet, og Theaterbestyrelsen dømtes til at betale ham 20 Rdl. i Sagsomkostninger, hvorimod hans Fordring om strax at erholde Slutningshonoraret udbetalt afvistes, da det laa udenfor Forligsklagen.

Kommissionen endte sin lange Indstilling til Kultus-

ministeriet med at udtale den Overbevisning, at „de lykkelige Forhold, hvortil Kunsten er bragt ved det danske Nationaltheater, for en stor Del skyldtes den Betryggelse, som hidtil havde været givet eller stillet i Udsigt ved den kongelige Ansættelse, og at en Forandring i dette Forhold, hvortil der i den senere Tid syntes at have vist sig nogen Tendents, vilde være i høi Grad farlig for Theatrets Fremtid. Og uagtet Kommissionen i sine Forslag vel havde troet at kunne gaa ud fra, at dette Forhold vilde blive opretholdt, havde den dog ved den Ængstelighed, som senere Tiders Begivenheder kunde vække i saa Henseende, troet ikke at burde afholde sig fra at henlede Ministeriets Opmærksomhed paa et Punkt, som efter Kommissionens Mening burde tillægges en overordenlig Betydning for Theatret."

Desværre bar denne Kommissionens Henstilling ikke den ringeste Frugt. Hvad man med Rette havde befrygtet, indtraf virkelig senere, idet Rigsdagen vedtog, at Ingen herefter maatte erholde kongelig Ansættelse ved Theatret. Det var det første Skridt paa Veien til at undergrave Nationaltheatrets Bestaaen som selvstændig Kunstanstalt, et Skridt, hvis sørgelige Følger det er Fremtiden givet at paavise.

Blandt de Slutningsbemærkninger, der forøvrigt fremkom i Kommissionens Indstilling, var ogsaa den, at det vilde være ønskeligt, om der for Fremtiden kunde blive sørget bedre for Dandsebørnenes aandelige Opdragelse, da der ofte blandt dem fandtes Spirer til virkeligt Talent for Skuespillet. Fremdeles henledede man Opmærksomheden paa, at Souffleuren for Skuespil og Vaudeviller var saa slet aflagt for sin ansvarsfulde og vigtige Post, at alle Skuespillerne havde afseet en Del af deres Fortjeneste til Bedste for ham. Og sluttelig udtalte Kommissionen, at det efter Theatrets

forestaaende Ombygning, efter hvilken de fleste Pladser vilde blive numererede, vilde være tilstrækkeligt at aabne Theatret en halv Time før Forestillingens Begyndelse, hvorved der kunde opnaaes en ikke ringe offenlig Besparelse.

Den 25de August afholdtes det sidste Møde i Kommissionen, hvis Medlemmer da underskrev Indstillingen, der indsendtes til Kultusministeren. Fra denne meddeltes den til Heiberg, for at han kunde gjøre sig bekjendt med den og udtale sig angaaende dens Bestemmelser, men Tiden var da allerede saa langt fremrykket, at den nye Saison lige stod for Døren, og Heiberg kunde derfor umulig faa Leilighed til at afgive sin Mening om Kommissionens Indstilling i saa god Tid, at Regulativerne kunde træde i Kraft ved Begyndelsen af Saisonnen 1855—56. Det blev derfor foreløbig stillet i Bero at søge at faa kongelig Approbation paa Regulativerne, der, om ogsaa Heiberg havde sat sig nok saa meget imod dem, dog tilsidst vilde blive godkjendte, fordi de faldt i Ministerens Smag.

I Sommerens Løb afgik Syngesouffleur Eisen ved Døden, og hans Post blev overtaget af Sahlgreen, ved hvis Afgang Operaen ikke led noget Afbræk, hvorimod han viste sig særdeles duelig i sin nye Virksomhed, hvori der gaves ham fast Ansættelse under 19de Marts 1857.

Hundrede og ottende Saison.

1855.

S.	23.	Sept.	75. To Dage. (Den 9de Septbr. begynder Lange at spille paa Hoftheatret.	Uden Abonnement.
M.	24.	-	19. Frieren og hans Ven.	
Ti.	25.	-	81. Første Kjærlighed. 49. Faust.	
O.	26.	-	119. Don Juan.	
To.	27.	-	1. Fritz i sin Leir. (Jfr. Juel d. s. Marie). 42. Rekruten.	

F.	28.	Sept.	2. Fritz i sin Leir. 50. Faust. (uden Abon.)
L.	29.	-	1. De opdigtede Historier. Koncert (uden Abon.)
S.	30.	-	20. Frieren og hans Ven. 62. Bellman. (uden Abon.)
M.	1.	Oct.	76. To Dage.
Ti.	2.	-	38. Den Vægelsindede. 42. Brudefærden.
O.	3.	-	82. Første Kjærlighed. Koncert (uden Abon.).
To.	4.	-	77. To Dage.
F.	5.	-	21. Frieren og hans Ven.
L.	6.	-	2. Opdigtede Historier. 43. Rekruten. 63. Bellman.
S.	7.	-	39. Regimentets Datter (uden Abon.).
M.	8.	-	3. Opdigtede Historier. 51. Faust.
Ti.	9.	-	4. Opdigtede Historier. 44. Rekruten. 64. Bellman.
O.	10.	-	90. Elverhøi (uden Abon.).
To.	11.	-	120. Don Juan.
F.	12.	-	91. Elverhøi.
L.	13.	-	22. Frieren og hans Ven.
S.	14.	-	5. Opdigtede Historier. 40. Farinelli (uden Abon.).
M.	15.	-	92. Elverhøi.
Ti.	16.	-	78. To Dage.
To.	18.	-	93. Elverhøi.
F.	19.	-	40. Regimentets Datter.
L.	20.	-	41. Farinelli. 49. Conservatoriet.
S.	21.	-	94. Elverhøi.
M.	22.	-	41. Regimentets Datter.
Ti.	23.	-	95. Elverhøi.
To.	25.	-	156. Den Stundesløse. 112. Nei!
F.	26.	-	6. Opdigtede Historier. 42. Farinelli.
L.	27.	-	96. Elverhøi.
S.	28.	-	69. Dyveke (Jfr. Nielsen d. s. Dyveke).
M.	29.	-	43. Farinelli. Sang af Frk. Levin fra Stockholm.
Ti.	30.	-	7. Opdigtede Historier. 52. Faust.
To.	1.	Nov.	8. Opdigtede Historier. 43. Brudefærden.

F. 2. Nov. 70. Dyveke.
L. 3. - 121. Don Juan.
S. 4. - 157. Den Stundesløse. 113. Nei.
M. 5. - 71. Dyveke.
Ti. 6. - 78. Sovedrikken.
To. 8. - 72. Dyveke.
F. 9. - 78. Scapins Skalkestykker. 39. Abekatten.
L. 10. - 73. Dyveke.
S. 11. - 97. Elverhøi.
M. 12. - 79. Scapins Skalkestykker. 114. Nei. 65. Bellman.
Ti. 13. - 44. Farinelli. 50. Conservatoriet.
To. 15. - 23. Frieren og hans Ven. Koncert af Pianisten Telleffsen.
F. 16. - 158. Den Stundesløse. 115. Nei.
L. 17. - 9. Opdigtede Historier. 53. Faust.
S. 18. - 80. Scapins Skalkestykker. 40. Abekatten.
M. 19. - 58. Feiltagelserne.
Ti. 20. - 74. Dyveke.
O. 21. - 98. Elverhøi (uden Abon.).
To. 22. - 59. Feiltagelserne.
F. 23. - 33. Norma.
L. 24. - 83. Første Kjærlighed. 44. Brudefærden.
S. 25. - 60. Feiltagelserne. 45. Rekruten.
M. 26. - 79. Sovedrikken.
Ti. 27. - 61. Feiltagelserne. 73. Festen i Albano.
To. 29. - 99. Elverhøi.
F. 30. - 7. Stella. (Gerlach d. f. Velasco).
L. 1. Dec. 62. Feiltagelserne.
S. 2. - 75. Dyveke.
M. 3. - 24. Frieren og hans Ven. 46. Rekruten.
Ti. 4. - 8. Stella.
O. 5. - 54. Capriciosa (f. Ti.).
To. 6. - 81. Scapins Skalkestykker. 41. Abekatten.
F. 7. - 55. Capriciosa.
L. 8. - 39. Den Vægelsindede. 74. Festen i Albano.

S. 9. Dec. 56. Capriciosa.
M. 10. - 98. Figaros Bryllup.
Ti. 11. - 100. Elverhøi.
O. 12. - 57. Capriciosa (uden Abon.).
To. 13. - 42. Regimentets Datter.
F. 14. - 63. Feiltagelserne. 66. Bellman.
L. 15. - 79. To Dage.
S. 16. - 7. Qvindelist. 129. Recensenten og Dyret.
M. 17. - 84. Første Kjærlighed. 42. Abekatten.
Ti. 18. - 99. Figaros Bryllup.
To. 20. - 58. Capriciosa.
F. 21. - 10. Opdigtede Historier. 47. Rekruten. 45. Brudefærden.
L. 22. - 76. Dyveke.
S. 23. - 59. Capriciosa.
O. 26. - 101. Elverhøi (uden Abon.).
To. 27. - 34. Norma.
F. 28. - 57. Axel og Valborg (Paetz d. s. Axel).
L. 29. - 60. Capriciosa.
S. 30. - 58. Axel og Valborg.
M. 31. - 43. Østergade og Vestergade.
1856.
Ti. 1. Jan. 44. Østergade og Vestergade (uden Abon.).
O. 2. - 59. Axel og Valborg (uden Abon.).
To. 3. - 40. Den Vægelsindede. 130. Recensenten og Dyret.
F. 4. - 102. Elverhøi.
L. 5. - 60. Axel og Valborg (uden Abon.).
S. 6. - 45. Østergade og Vestergade.
M. 7. - 61. Capriciosa.
Ti. 8. - 25. Frieren og hans Ven. 116. Nei.
O. 9. - 68. Barberen i Sevilla (Op.) (Eckardt d. s. Figaro) (f. M.).
To. 10. - 61. Axel og Valborg.
F. 11. - 69. Barberen i Sevilla.

L. 12. Jan. 48. Rekruten. 131. Recensenten og Dyret (Rosenkilde fremkaldt; kom ikke).
S. 13. - 62. Capriciosa.
M. 14. - 62. Axel og Valborg.
Ti. 15. - 43. Regimentets Datter.
O. 16. - 48. Michel Perrin. 132. Recensenten og Dyret (for Rosenkilde i Anledning af hans 70aarige Fødselsdag; to Gange fremkaldt).
To. 17. - 49. Michel Perrin. 67. Bellman.
F. 18. - 77. Dyveke.
L. 19. - 103. Elverhøi.
S. 20. - 70. Barberen i Sevilla.
M. 21. - 8. Qvindelist. 133. Recensenten og Dyret.
Ti. 22. - 63. Axel og Valborg.
O. 23. - 44. Regimentets Datter (uden Abon.).
To. 24. - 9. Qvindelist. 51. Conservatoriet.
F. 25. - 50. Michel Perrin. 117. Nei.
L. 26. - 35. Norma.
S. 27. - 41. Den Vægelsindede. 49. Rekruten.
M. 28. - 104. Elverhøi.
Ti. 29. - 11. Landsbysangerinderne.
O. 30. - 63. Capriciosa (uden Abon.).
To. 31. - 11. Opdigtede Historier. 45. Farinelli.
F. 1. Feb. 46. Østergade og Vestergade.
L. 2. - 12. Landsbysangerinderne. 68. Bellman.
S. 3. - 27. Kongens Læge (Fru Nielsen gjenoptraadt, fremkaldt og kom).
M. 4. - 159. Den Stundesløse. 44. Slægtningene.
Ti. 5. - 64. Capriciosa.
O. 6. - 47. Østergade og Vestergade (f. L.).
To. 7. - 100. Figaros Bryllup.
F. 8. - 28. Kongens Læge.
L. 9. - 64. Axel og Valborg.
S. 10. - 10. Qvindelist. 12. Opdigtede Historier. 45. Slægtningene.
M. 11. - 46. Farinelli. 46. Brudefærden.

Ti. 12. Feb. 48. Østergade og Vestergade.
O. 13. - 29. Kongens Læge (uden Abon.).
To. 14. - 71. Barberen i Sevilla.
F. 15. - 85. Første Kjærlighed. 46. Slægtningene. 52. Conservatoriet.
L. 16. - 65. Capriciosa.
S. 17. - 27. Dina.
M. 18. - 36. Norma.
Ti. 19. - 47. Farinelli. 69. Bellman.
O. 20. - 44. Jean de France. 118. Nei.(uden Abon.).
To. 21. - 49. Østergade og Vestergade.
F. 22. - 80. To Dage.
L. 23. - 30. Kongens Læge.
S. 24. - 50. Østergade og Vestergade.
M. 25. - 45. Jean de France. 53. Conservatoriet.
Ti. 26. - 86. Første Kjærlighed. 43. Abekatten.
O. 27. - 101. Figaros Bryllup (uden Abon.).
To. 28. - 87. Første Kjærlighed. 13. Landsbysangerinderne.
F. 29. - 28. Dina.
L. 1. Marts. 48. Farinelli. 47. Brudefærden.
S. 2. - 105. Elverhøi.
M. 3. - 14. Landsbysangerinderne. 75. Festen i Albano.
Ti. 4. - 46. Jean de France. 47. Slægtningene.
O. 5. - 1. Alexei (f. M.).
To. 6. - 106. Elverhøi.
F. 7. - 2. Alexei.
L. 8. - 51. Østergade og Vestergade.
S. 9. - 3. Alexei.
M. 10. - 88. Første Kjærlighed. 51. Michel Perrin.
Ti. 11. - 31. Kongens Læge.
O. 12. - 62. Joseph og hans Brødre (Steenberg d. f. Joseph) (f. Ti.)
To. 13. - 4. Alexei.

F. 14. Marts. 63. Joseph og hans Brødre (Jfr. Bills d. i en Pas de deux).
M. 24. - 89. Første Kjærlighed. 64. Aprilsnarrene. (Jfr. Hulda Møller d. f. Trine; Scharff d. f. Hans) (uden Abon.).
Ti. 25. - 5. Alexei.
O. 26. - 83. Apothekeren og Doktoren. (f. To.)
To. 27. - 66. Capriciosa.
F. 28. - 13. Opdigtede Historier. 65. Aprilsnarrene.
L. 29. - 84. Apothekeren og Doktoren.
S. 30. - 32. Kongens Læge.
M. 31. - 64. Joseph og hans Brødre.
Ti. 1. Apr. 82. Scapins Skalkestykker. 66. Aprilsnarrene.
O. 2. - 29. Dina. (f. To.)
To. 3. - 50. Rekruten. 67. Aprilsnarrene.
F. 4. - 49. Farinelli. 70: Bellman.
L. 5. - 6. Alexei.
S. 6. - 85. Apothekeren og Doktoren.
M. 7. - 51. Rekruten. 68. Aprilsnarrene.
Ti. 8. - 52. Michel Perrin. 119. Nei.
To. 10. - 33. Kongens Læge.
F. 11. - 67. Capriciosa.
L. 12. - 65. Joseph og hans Brødre.
S. 13. - 160. Den Stundesløse. 69. Aprilsnarrene.
M. 14. - 50. Farinelli. 71. Bellman.
Ti. 15. - 102. Figaros Bryllup.
O. 16. - 1. Estrella (uden Abon.).
L. 19. - 2. Estrella.
S. 20. - 48. Slægtningene. 26. Et Folkesagn (Jfr. Juliette Price gjenoptraadt efter sin Udenlandsreise).
M. 21. - 68. Capriciosa.
Ti. 22. - 86. Apothekeren og Doctoren.
To. 24. - 3. Estrella.
F. 25. - 52. Soldaterløier. 27. Et Folkesagn.
L. 26. - 83. Scapins Skalkestykker. 70. Aprilsnarrene.

S.	27.	Apr.	4. Estrella.
M.	28.	-	34. Kongens Læge.
Ti.	29.	-	53. Soldaterløier. 28. Et Folkesagn.
O.	30.	-	42. Den Vægelsindede. 71. Aprilsnarrene. (f. Fr.)
F.	2.	Mai.	5. Estrella.
L.	3.	-	69. Capriciosa.
S.	4.	-	54. Soldaterløier. 44. Abekatten.
M.	5.	-	84. Scapins Skalkestykker. 29. Et Folkesagn.
Ti.	6.	-	161. Den Stundesløse. 72. Aprilsnarrene.
O.	7.	-	6. Estrella (f. M.)
To.	8.	-	55. Soldaterløier. 30. Et Folkesagn.
F.	9.	-	27. Enten elskes eller dø (Cl. Petersen d. s. Sauvigny). 5. Forgyldte Svane.
Ti.	13.	-	7. Estrella.
To.	15.	-	28. Enten elskes eller dø. 48. Brudefærden.
F.	16.	-	1. Den Wildste. 52. Rekruten.
L.	17.	-	29. Enten elskes eller dø. 31. Et Folkesagn.
S.	18.	-	2. Den Wildste. 30. Enten elskes eller dø. 72. Bellman.
M.	19.	-	7. Alexei.
Ti.	20.	-	31. Enten elskes eller dø. 49. Brudefærden.
To.	22.	-	3. Den Wildste. 1. Annunciatas Fest.
F.	23.	-	35. Kongens Læge.
L.	24.	-	4. Den Wildste. 54. Conservatoriet.
S.	25.	-	2. Annunciatas Fest. 50. Brudefærden.
M.	26.	-	5. Den Wildste. 32. Enten elskes eller dø.
Ti.	27.	-	6. Den Wildste. 55. Conservatoriet.
O.	28.	-	33. Enten elskes eller dø. 3. Annunciatas Fest. (f. L.)
To.	29.	-	134. Recensenten og Dyret. 76. Festen i Albano.
F.	30.	-	7. Den Wildste. 34. Enten elskes eller dø.
L.	31.	-	36. Kongens Læge (Grevinden: Fru Nielsens sidste Rolle).
S.	1.	Juni.	70. Capriciosa.

M.	2.	Juni.	4. Annunciatas Fest. 56. Conservatoriet.	
Ti.	3.	-	65. Axel og Valborg.	
O.	4.	-	8. Den Ældste. 35. Enten elskes eller dø. 73. Bellman (uden Abon.).	
To.	5.	-	1. Tilfældet har Ret.	
F.	6.	-	71. Capriciosa.	
L.	7.	-	2. Tilfældet har Ret. 51. Brudefærden.	
S.	8.	-	107. Elverhøi (Jfr. Hammer d. s. Agnete).	
M.	9.	-	9. Den Ældste. 43. Den Vægelsindede. (Christoffer: L. Winsløws sidste Rolle).	
Ti.	10.	-	3. Tilfældet har Ret. 77. Festen i Albano.	
O.	11.	-	72. Capriciosa (uden Abon.).	
To.	12.	-	10. Den Ældste. 36. Enten elskes eller dø. 53. Rekruten.	
F.	13.	-	4. Tilfældet har Ret. 78. Festen i Albano.	
L.	14.	-	108. Elverhøi.	
S.	15.	-	11. Den Ældste. 5. Tilfældet har Ret.	Uden Abonnement.
M.	16.	-	1. Elskovsdrikken (af Donizetti).	
Ti.	17.	-	6. Tilfældet har Ret. 90. Toreadoren.	
O.	18.	-	37. Enten elskes eller dø. 91. Toreadoren.	
To.	19.	-	2. Elskovsdrikken (Doniz.).	
F.	20.	-	7. Tilfældet har Ret. 92. Toreadoren.	
L.	21.	-	3. Elskovsdrikken (Doniz.) (Gianetta: Jfr. Benedictsens sidste Rolle).	

Heiberg afgaaet som Directeur fra 21de Juni, samme Dag Dorph tiltraadt som Directeur og Sekretair Christensen som Kommitteret.

2den Juli: Fru Gyllembourgs Dødsdag.
20de Juli: Fru Nielsens Dødsdag.

At Saisonen først begyndte den 23de September, havde sin Grund i, at Sommeren var bleven benyttet til at ombanne Tilskuerpladsen, der paa ingen Maade mere svarede til Tidens Fordringer. Allerede under 24de Mai 1853 havde Ørsted som Kultusminister gjort Indstilling til Kongen om Nedsættelse af en Kommission til at afgive Betænkning

og Forslag angaaende Opførelsen af et nyt Theater, og til Medlemmer af denne Kommission havde han foreslaaet Heiberg, Departementsdirecteur i Finantsministeriet Edvard Collin, Theatermaler Troels Lund og Bygningsinspekteur, Professor M. G. B. Bindesbøll. Kongen resolverede imidlertid under 3die Juni s. A., at inden der foretoges Videre i denne Sag, skulde Kultusministeriet paalægge Bygningsinspekteuren „efter anstillet Undersøgelse at oplyse den daværende Theaterbygnings Tilstand, saa at det kunde skjønnes, om den ikke kunde istandsættes saaledes, at den svarede til Tidens Fordringer". Tillige havde Bygningsinspekteuren at gjøre Overslag over, hvad en saadan Istandsættelse vilde koste.

Herved gjordes det første Skridt til de partielle Ombygninger, som senere Tid efter anden fandt Sted, og som bevirkede, at Theaterbygningen med store Bekostninger blev omkalfatret og forkludret saaledes, at den ikke alene ikke svarede til de Fordringer, der kunde stilles til den, men ogsaa fik et saa gyseligt Udseende, at man endelig tilsidst indsaa Nødvendigheden af at afløse den gamle Bygning med et helt nyt Skuespilhus.

I Sommeren 1855 foretoges altsaa, som tidligere bemærket, den første Ombygning, der kom til at omfatte Tilskuerpladsen. Arbeidet ledede med stor Dygtighed af Bindesbøll. Loftet hævedes et Par Alen, der anbragtes Ventilationsapparater, de gamle svære Træpiller erstattedes af tynde Jernsøiler, og Pladsernes Antal forøgedes ikke ubetydelig. Medens der nemlig hidtil kun havde været noget over 1200 saavel siddende som staaende Pladser, indrettedes der nu henved 1370 Siddepladser, og samtidig sørgedes der for at gjøre Udgange og Trapper bredere. Parterret blev helt igjennem forsynet med Siddepladser, og ved den første Fore-

stilling efter Ombygningen saa man da ogsaa Damer paa disse Pladser, Noget, der ingensinde tidligere havde været Tilfældet. Loftet, i hvilket den gamle Lysekrone bibeholdtes, blev dekoreret af Professor Constantin Hansen med Apollo og fem af Muserne, men denne Dekoration blev med Rette stærkt angreben fra flere Sider, idet man blandt Andet ankede over det Uskjønne i, at Figurerne vare overskaarne noget under Knæet. Hansen havde ligeledes dekoreret 2den Etages Loger med smukke mythologiske Figurer og med Portraitmedailloner af Holberg, Oehlenschlæger, Ewald, Wessel, Kuhlau og Weyse. Logerne i 3die Etage vare smykkede med en forgyldt Balustre paa hvidlakeret Grund, der tog sig let og luftig ud, og 1ste Etages Loger vare udstyrede af Blomstermaler, Professor J. L. Jensen med udmærket skjønne Blomsterguirlander, som dog trods den store kunstneriske Dygtighed, hvormed de vare udførte, ikke gjorde den tilsigtede Virkning, idet de i deres Farver ikke prangede nok ligeover for den øvrige pragtfulde Dekoration. Hele Tilskuerpladsens Ombygning kostede et Beløb af 41,983 Rd. 18 Sk., foruden at Civillisten betalte 3,422 Rd. 82 Sk. for Forandring af de kongelige Loger. Pengene til Ombygningen skaffedes tilveie saaledes, at der hertil benyttedes dels en Sum af 25,000 Rd., som var indkommen ved Salget i April Maaned 1850 af Theatrets Gaard i Lille Strandstræde, hvortil kom et ved Summens Omsætning indvundet Beløb af 923 Rd. 70 Sk., dels et Tilskud af Kunstanstalternes Bygningskonto for 1855—56 af 11,415 Rd. 10 Sk. og dels endelig 4,644 Rd. 34 Sk., der i 1856—57 udrededes af selve Theaterkassen. Værdien af de Pladser, Kongen forbeholdt sig, var omtrent 6000 Rd., thi foruden den tidligere kongelige Loge samt Hofdame- og Kavalerlogen lod han i

Baggrunden af Tilskuerpladsen indrette en ny Kongeloge i 1ste Etage, i hvilken han i Reglen tog Plads, naar han gjæstede Theatret med sin Gemalinde.

Fra denne Saisons Begyndelse nedsattes tillige Prisen paa Billetter til forhøiet Pris fra 50 til 25 pCt., uden at der var nogen Indskrænkning med Hensyn til Antallet af de Billetter, der saaledes maatte sælges til den forhøiede Pris. Samtidig indtraadte der en Forhøielse af Priserne for enkelte Arter af Billetter. Medens saaledes Betalingen for 1ste og 2det Parket blev som hidtil henholdsvis 1 Rd. 32 Sk. og 1 Rd., forhøiedes Prisen paa en Parterrebillet fra 48 til 64 Sk. I 1ste Etage kom de to første Rækker til at koste 1 Rd. 16 Sk., medens de øvrige Rækker kostede 1 Rd. 2den Etages Loger kostede 80 Sk. for de to første og 64 Sk. for de øvrige Rækker, og i 3die Etage betaltes der 40 Sk. for alle Rækker. Den tidligere Numerering forandredes ligeledes. Fra nu af bleve Pladserne paa Gulvet nummererede fra Midten af Bænkene udad til hver Side, saa at de ulige Numere gik til venstre og de lige til høire Side. Paa samme Maade gik det med Logerne i Etagerne, hvor Litra- og Numer-Betegnelsen afløstes saaledes, at alle Loger med ulige Numere laa paa venstre og alle Loger med lige Numere paa høire Side. Publikum lod overhovedet til at være vel fornøiet med alle de foretagne Forandringer; kun klagedes der, som naturligt var, over Prisforhøielsen, ligesom man ankede over, at Pladserne i Logerne vare noget for knappe.

Det var ikke under heldige Auspicier, at Heiberg begyndte denne Saison, der skulde blive hans sidste. Ikke alene havde han af sit Personale mistet to saa betydelige Kunstnere som Wiehe og Hoedt, men han havde tillige faaet en ny Konkurrent i Hofteatret, hvor Lange begyndte sine

Forestillinger den 9de September under stort Tilløb, og endelig havde han Størsteparten af Pressen mod sig. Den aarlige Logeauktion, som fandt Sted i Midten af September, havde derfor ogsaa kun et meget tarveligt Udfald for Theaterkassen, idet en stor Del Loger forbleve uafsatte. Grunden hertil var for en Del Prisforhøielsen, men maatte dog ogsaa søges i det strenge Politiforbud mod udstykket Billetsalg af Spekulanter, thi netop disse Sidste var det, som de andre Aar havde været Kjøbere af Logerne i 2den og 3die Etage. Det gik dog her som tidligere, at en stor Del Loger, navnlig i 1ste Etage, i Løbet af Saisonen bortsolgtes underhaanden af Theatret til de som Minimum normerede Priser.

„Aspekterne for Virksomheden i den 7de Saison — skriver Heiberg — vare ikke gunstige. Theatret havde mistet to Talenter, hvis Savn, idetmindste i det første Øieblik, var meget føleligt, den Enes, fordi han sørgede for stedse at være i Folkemunde og pirre Publikums Nysgjerrighed, den Andens, fordi han som den mest begavede Skuespiller i Elskerfaget var i Besiddelse af Publikums store Gunst. Savnet af disse To var allerede vanskeligt nok, selv om man endnu ikke anede, at det skulde lykkes dem at forøge Vanskeligheden ved at slutte sig til de Forestillinger paa Hoftheatret, der vare i komplet Strid med Kammerraad Langes daværende Privilegium, og mod hvilke jeg derfor ogsaa protesterede hos Ministeriet, men til ingen Nytte. Kammerraad Lange, der sukcessivt havde været i Besiddelse af forskjellige Privilegier, hvoraf det ene kasseredes, naar det andet meddeltes, havde nu ifølge sin egen Ansøgning faaet Privilegium paa Oprettelsen af et Folketheater i Kjøbenhavn, saaledes at hans tidligere Privilegium til at give Forestillinger skulde være udløbet den 30te November 1855. Efter den Dag havde han da ingen Rettighed til at

spille paa Hoftheatret eller i noget andet Lokale, før Folketheatret var indrettet; naar han da i det uddøende Privilegiums sidste Dage begyndte en saa omfattende Entreprise paa Hoftheatret, var det ikke rimeligt, at han havde betænkt at standse den om et Par Maaneders Forløb. Alt dette urgerede jeg, men det hjalp ikke. Man mente, at Hs. Maj. Kongen maatte være berettiget til at overlade sit Hoftheater, til hvem han fandt for godt; jeg derimod mente, at dette ikke kunde gjælde om offenlige Forestillinger for Betaling, men at tvertimod enhver Tilladelse i denne Retning maatte, efter Grundlovens Emanation, udgaa fra vedkommende Ministerier, som følgelig havde i deres Magt at hindre det. Og hertil var der under disse Omstændigheder saa meget mere Anledning, som vore Konger ere det kongelige Theaters naturlige Beskyttere, og man derfor ikke skulde lade en for det kongelige Theater skadelig Foranstaltning have Skinnet af at være udsprungen af Hans Majestæts Villie. Men saaledes var det nu engang bestemt, og det blev ikke anderledes. Som et af de mange Midler, der kunde anvendes til at gjøre den daværende Theaterdirekteur kjed af hans Stilling, var det imidlertid ikke forkasteligt, uden at jeg dog paa nogen Maade vil tillægge det denne Oprindelse."

Det kunde synes underligt, at Kultusministeren ikke delte Heibergs ovenfor udtalte Anskuelse og som hans naturlige Allierede søgte at værne om det kongelige Theaters Interesser, thi dels var det Tvivl underkastet, hvorvidt Kongen kunde give Hvemsomhelst Tilladelse til at give dramatiske Forestillinger paa Hoftheatret, og dels var det et Spørgsmaal, om Lange havde nogen Bevilling, der hjemlede ham Ret til at spille udover den 30te November 1855. Heiberg havde den 25de April s. A. henledet Ministeriets Opmærksomhed

paa, at Lange formentlig ikke burde spille udover det ovenfor angivne Tidspunkt, og herpaa havde han den 10de Mai faaet det Svar, at Ministeriet ikke fandt sig foranlediget til at gjøre yderligere Skridt i den Anledning. Men hermed lod Heiberg sig ikke nøie. Det maatte for ham staa klart, at alle dramatiske Forestillinger paa Hoftheatret efter den 30te November vare utilstedelige, og derfor skrev han paany den 7de s. M. til Ministeriet, om det ikke maatte finde Anledning til at gjøre Sagen til Gjenstand for nærmere Forhandling. Langes Bevilling udløb nemlig den 30te November s. A., men allerede den 2den April 1853 havde han faaet Bevilling paa at oprette et „Folketheater" i Kjøbenhavn eller Forstæder med Tilladelse til at opføre Folkekomedier, Vaudeviller, Lystspil, Operetter, Pantomimer og Dands. I dette Privilegium, som gjaldt for ham personlig og for hans Livstid, var det kongelige Theaters Repertoire undtaget fra at maatte opføres paa Folketheatret, ligesom der var paabudt Gagering af en Censor. Dette Privilegiums Indhold var under 21de s. M. meddelt Heiberg, og i denne Meddelelse stod der, at det tidligere Privilegium af 30te November 1852 samtidig var kasseret. Men mærkelig nok fandtes der ikke et Ord derom i Langes Bevilling, som under 3die Februar 1855 udvidedes til ikke blot at gjælde for Lange, men tillige at kunne i 25 Aar overdrages til Andre, som autoriseredes af Justitsministeriet. Da Folketheatret jo ikke var oprettet, havde Lange saaledes egenlig ikke noget Privilegium paa at spille, men i November 1855 indgik han til Kongen med Andragende om en Fornyelse paa tre Aar af en ham under 9de September 1849 meddelt Bevilling til at give Forestillinger uden nogen Indskrænkning af Kunstarterne. Denne Begjæring om Tilladelse til at maatte spille alt Muligt blev

dog afslaaet, idet Kultusministeriet i sin derom afgivne Betænkning opponerede derimod, og Lange indgav da en ny Ansøgning om, at hans Bevilling af 30te November 1852 maatte blive fornyet paa 5 Aar. I Anledning af dette Andragende ønskede Kultusministeriet at høre Theaterdirekteurens Mening, og Heiberg tilskrev derfor under 13de Februar 1856 bl. A. Ministeriet Følgende:

„Kammerraad Langes Begjæring gaaer ud paa, at den nye Bevilling skal — foruden de allerede indrømmede Digtarter: Folkekomedier, Lystspil, Vaudeviller og Syngestykker — tillige omfatte „Skuespil," dog ikke Drama og Tragedie derunder indbefattet. Men i denne Bestemmelse ligger en stor Uklarhed; thi ved „Skuespil" i Ordets indskrænkede Betydning forstaaer man væsenlig det Samme som ved „Drama", og naar da Dramaet skal udelukkes, bliver der ikke Noget tilbage. Forfatterne tage det ikke altid saa nøie med Benævnelsen af den Digtart, hvorunder deres Arbeider henhøre, og saaledes kan mangt et Stykke, naar det indeholder enkelte alvorlige Elementer, uden dog derfor just at henhøre under Begrebet „Drama", være kaldt „Skuespil", uagtet Ordet „Lystspil", der har et stort Omfang, vilde have været en bedre Benævnelse. Kammerraad Lange yttrer i sin allerunderdanigste Ansøgning, at det danske Ord „Skuespil" svarer til de franske Benævnelser Comédie og pièce. Hvorledes det sidste Ord er kommet med, er vanskeligt at forstaa, thi ved pièce, ligesom ved det danske Ord „Stykke", betegnes aldrig nogen særegen dramatisk Form, men det er det vulgaire Udtryk for alle dramatiske Arbeider uden Forskjel og vil derfor heller aldrig findes i Titelen af noget saadant som Digtartens Betegning. Derimod indbefatte vel de Franske under Benævnelsen Comédie Alt, hvad man paa Dansk

kalder Lystspil, til hvilket Ord de ikke have noget tilsvarende. I Almindelighed vil derfor ethvert fransk Stykke, som er kaldet Comédie, f. Ex. „En fornem Svigersøn“, som Lange paaberaaber sig, i den danske Oversættelse uden Anstød kunne kaldes Lystspil. — Det er ikke i Frankrig, men i Tydskland og Danmark, at man har distingveret mellem Lystspil og Komedie, ligesom mellem Sørgespil og Tragedie. De mere substantielle Interesser betegne Komedien og Tragedien, de individuelle Lystspillet og Sørgespillet. Forsaavidt som altsaa Kammerraad Langes Andragende gaaer ud paa, at ogsaa saadanne Komedier, som efter denne nyere Terminologi ikke kunne henregnes under det egenlige Lystspil, maa indbefattes i hans Bevilling, kan det (saafremt denne Begjæring skal komme i Betragtning, hvortil Ministeriet dog synes utilbøieligt,) simplest ske ved at ombytte Ordet „Folkekomedier“ med „Komedier“ i Almindelighed. Derimod med Vibeholdelse af „Folkekomedierne“ at tilføie „Skuespil“ kan jeg ikke tilraade, fordi Udtrykket er inkorrekt og saaledes let kan lede til forskjellige Fortolkninger. Ikke alene kunde mange Dramaer — hvilke jo Lange gjør Afkald paa — være benævnede Skuespil, men Ordet kunde endog føre ind i Tragedien, naar enten en Forfatter, for at vise Beskedenhed, eller en Entrepreneur, for at udvide sit Repertoire, gav en Tragedie Navn af tragisk Skuespil. Dette flertydige, ubestemte Ord er det bedst at undgaa, ogsaa i Langes egen Interesse; thi da kan det i denne Henseende være ham ligegyldigt, om „det kongelige Theaters Directeur er tilbøielig til at betragte ethvert Stykke, der opføres paa Hoftheatret, med skjæve Blikke“, eller om denne Directeur „er en Mand, som besjæles af en levende Interesse for Kunsten, og som gjerne seer, at en anden Kunstanstalt blomstrer ved Siden af det af Staten understøttede

Theater, og af hvem Spørgsmaalet (om et Stykke skal kaldes Lystspil eller Skuespil) sikkert vil erholde den mildeste Fortolkning," — en Skildring, hvorved jeg, da jeg ikke har gjort nogen Indsigelse mod, at „En fornem Svigersøn" kaldtes Lystspil og opførtes paa Hoftheatret, maa føle mig meget smigret. — Iøvrigt maa det vel betragtes som en Selvfølge, at saafremt Kammerraad Lange erholder sin Bevilling af 30te November 1852, med eller uden Udvidelse, fornyet paa 5 Aar, hans Bevilling af 2den April 1853 da falder bort, eftersom det vel ikke kan være gavnligt at give den samme Mand paa engang flere nærbeslægtede Bevillinger, som han da under forskjellige Omstændigheder kan indskyde sig under, for at opnaa ved den ene, hvad der er nægtet ham i den anden. Da det desuden er aabenbart, at den Karakter, som Kammerraad Lange giver sine nuværende Forestillinger, ingenlunde er skikket til at forvandle Hoftheatret til et Folketheater, paa hvilket Bevillingen lyder, og da der i hans Repertoires begjærte Udvidelse til de egenlig saakaldte „Skuespil" endnu mindre er Spor til, at denne Forvandling er paatænkt, maa det vel findes rigtigt, at Bevillingen paa at oprette et Folketheater falder bort, naar den tidligere Bevilling fornyes."

Heibergs sidst udtalte Ønske blev, som det var at vente, ikke opfyldt, hvorimod der i den Lange under 28de Marts 1856 bevilgede Forlængelse af Privilegiet af 1852 ikke gaves ham Ret til at opføre „Skuespil". Tillige optoges der i denne Bevilling en Klausul om, at det var ham forbudt at opføre Stykker, der gaves i Oversættelse paa det kongelige Theater, uden Hensyn til, om han foranstaltede nye Oversættelser af samme Stykke. At denne Klausul blev indført, havde sin Grund i to Omstændigheder: dels deri, at den efter

Heibergs Forslag var bleven indført i det Privilegium, som Kasino havde faaet under 28de Marts 1855, og dels deri, at Heiberg den 28de Januar 1856 henstillede til Kultusministeriet, hvorvidt det ikke maatte finde sig foranlediget til at skride ind mod Lange, der efter et almindelig udbredt Rygte agtede paa Hoftheatret at opføre Komedien „Figaros Bryllup“ af Beaumarchais, der hørte til det kongelige Theaters Repertoire. Paa denne Skrivelse fra Heiberg svarede Ministeriet, at saafremt Lange lod „Figaros Bryllup“ opføre i en ny Oversættelse, turde det ikke være hævet over enhver Tvivl, hvorvidt dette kunde kaldes et Overgreb fra Langes Side. Der stod nemlig ikke i Langes som i Kasinos Bevilling, at det var forbudt at benytte Stykker, som gaves i Oversættelse paa det kongelige Theater, selv om der foranstaltedes en ny Oversættelse af Stykket, men der stod kun, „at han ved Valg af Stykker til Folketheatret ikke maatte gjøre noget Indgreb i det kongelige Theaters Repertoire.“ Da derhos Lange i Tilfælde af mulige Overgreb var forpligtet til at underkaste sig det kongelige Theaters Direkteurs Afgjørelse, dog med Forbehold at kunne indskyde sig under Kultusministeriets Resolution, maatte Ministeriet overlade det til Heiberg selv, om han ved Henvendelse til Lange vilde foranledige, at dette Spørgsmaal blev bragt under nærmere Forhandling og eventualiter til Afgjørelse paa den i Bevillingen angivne Maade.

Denne i flere Henseender ret mærkelige kultusministerielle Skrivelse foranledigede Heiberg til et Svar, hvori det bl. A. hedder: „Hvorvel jeg paa den ene Side havde forudseet, at den Lange under 2den April 1853 meddelte Bevilling var klausuleret saaledes, at han ikke maatte benytte noget til det kongelige Theaters Repertoire henhørende oversat Stykke, selv

om en ny Oversættelse tilveiebragtes, troer jeg paa den anden Side at burde fremhæve, at da jeg i ovenberørte Henseende henvendte mig til Ministeriet, skete dette ikke for at gjennemføre et mig personlig magtpaaliggende Ønske, men som et pligtskyldigt Skridt i det kongelige Theaters Interesse. Hvis altsaa Ministeriet er beroliget ved den Tanke, „at Kammerraad Lange vil søge at undgaa Kollisioner", saa kan jeg ogsaa være det, og der er da for mig ingen Grund til „at henvende mig" til Kammerraad Lange, eftersom det tvertimod er ham, der i Tvivlstilfælde har at henvende sig til mig, som ikke kan vide, hvilke Stykker han agter at give, og selvfølgelig ikke kan nedlægge Protest imod dem, inden deres Opførelse er bekjendtgjort. — Dersom ikke Omstændighederne i det omkvæstionerede Tilfælde vare saadanne, at jeg ved min egen Autoritet ikke kunde udrette Noget, havde jeg naturligvis ikke henvendt mig til Ministeriet med Begjæring om dets Assistance, men havde klaret Sagen paa egen Haand. Naar nu Ministeriet ikke destomindre henviser mig til mig selv, saa maa jeg betragte Sagen som opgiven og kan ikke befatte mig mere med den. Mit Andragende var desuden bestemt paa den Forudsætning, at Ministeriet ansaa det omtalte Indgreb som ulovligt. Men idet nu Ministeriet synes at betragte det som lovligt, eller idetmindste dets Ulovlighed som tvivlsom, maa fra min Side enhver yderligere Bestræbelse falde bort." — Heiberg gjorde som Følge af denne Skrivelse intet andet Skridt for at forhindre Lanhe fra at opføre „Figaros Giftermaal" paa Hoftheatret, og at Stykket alligevel ikke blev spillet, hidrørte vel altsaa fra, at Kultusministeriet henstillede til Lange, om det dog ikke vilde være fornuftigst at undlade Opførelsen. Disse forskjellige Skrivelser

indeholde forøvrigt talende Vidnesbyrd om den Understøttelse, Heiberg havde at vente af sin Overordnede, Kultusministeriet.

Saisonen 1855—56 paa Hoftheatret blev under Kammerraad Langes driftige og energiske Bestyrelse af saa stor Betydning og spillede blandt det høiere kjøbenhavnske Bourgeoisie en saadan Rolle, at den med nogle Ord fortjener at omtales i det kgl. Theaters Historie, da den paa en vis Maade kan siges at danne et Supplement til den. Hoftheatrets Personale bestod af Wiehe, Hoedt og A. Nielsen fra det kgl. Theater; Adolph Rosenkilde, Edvard Hansen, Martini og Lund fra Kasino, Chr. Nielsen, Sørensen og Rau fra Provindstheatrene, Madam Anna Rosenkilde, f. Paasche, Madam Regina Nielsen, f. Dahlhoff, Jfr. Julie Lumbye og Jfr. Therese Wimmer fra Kasino samt Madam Steiner og Jfr. Steiner fra Provindstheatrene. Saisonen begyndte den 9de September 1855 og endte den 4de Juni 1856. Der gaves ialt 149 Forestillinger, foruden at Personalet medvirkede ved fire Forestillinger til Indtægt for Bespisningsanstalten, for Borgervæbningen, for Professor Nielsen og for Selskabets Musikdirekteur, Krigsraad Lincke. Ved disse 149 Forestillinger var Theatret ialt udsolgt 60 Gange, og der opførtes 23 Stykker, hvoraf de 13 vare Nyheder. Af disse vare igjen de tre Originaler: Lystspillet „En Evadatter" (efter Forlydende af Frøken Clara Andersen), Vaudevillen „Familietvist" af Hostrup og Idyllen „Paa Bjerget" af A. Thornam. Tilløbet til disse Forestillinger paa Hoftheatret var som sagt meget stort. Dels blev det en Mode at besøge dette Theater, dels laa der jo i den store Tilstrømning en Protest mod det Heibergske Regimente, og dels endelig bødes der en Mængde Nyheder, der serveredes i en saa pikant Form, at de uvilkaarlig maatte friste Nys-

gjerrigheden. Med Gymnase som Forbillede vare Stykkerne indstuderede med sjelden Omhu og Finesse, og samtidig var der lagt særlig Vægt paa Elegance, hvad hele Sceneriet angik, hvorfor man da ogsaa kunde opleve det Særsyn, at de fleste af Stykkerne oplevede et betydeligt Antal Forestillinger. Saaledes opførtes til Exempel „Berthas Klaver“ 43 Gange, „Den sidste Nat“ 32 og „En Evadatter“ samt „En fornem Svigersøn“ hver 25 Gange i denne Saison. Præstationerne modtoges gjennemgaaende med stor Velvillie af den offenlige Kritik, men dog begyndte man allerede paa dette Tidspunkt at kunne mærke i „Fædrelandet“ Noget til, at der med Hensyn til Hoedt var et Omslag i Vente, et Omslag, som senere fremtraadte paa det mest Eklatante. I det omtalte Blad skriver saaledes en Theateranmelder under Mærket N i Anledning af Hoedts Udførelse af Adelsmanden i „Den sidste Nat“: „Denne Kunstner har i Reglen ikke hjemme i Tragedien eller det alvorlige Drama, og naar hans Præstationer paa det kgl. Theater en enkelt Gang vare mindre heldige, var Skylden formodenlig ikke saa meget hans som Bestyrelsens, der tildelte ham saadanne Roller, som ikke egnede sig for ham. For den opmærksomme Undersøgelse er det klart, at Hr. Hoedt ikke i nogen høi Grad besidder Evne til at individualisere, det vil sige, han forstaaer ikke at lade Karakteren og sin egen Person gaa op i fuldkommen Enhed. Det er for det Meste, som om vi saa to Personer, den, som Skuespilleren skal fremstille, og Skuespilleren selv. Deraf kommer det, at Hr. Hoedts Fremstillinger undertiden ere blottede for Illusion; vi bringes da ikke til at glemme, at vi se en Mand spille Komedie, vi skimte for tydelig Bestræbelsen efter at gjengive det virkelige Liv, til at vi kunne faa en Fornemmelse af Livet selv. Angaaende de mere udvortes Evner skulle vi

bemærke, at ingen af vore gode Skuespillere saa meget savner mimisk Talent som Hr. Hoedt. Hans Ansigt formaaer neppe at udtrykke nogen eneste Stemning fuldkommen klart, undtagen Vrede, Haan og Bitterhed. Heller ikke synes han at have henvendt Opmærksomhed nok paa den levende Plastik; Bevægelserne, især Gangen, ere ofte stive og kantede."

Entreprisen paa Hoftheatret var forøvrigt i lukrativ Henseende saa indbringende saavel for Direkteuren som for Personalet, at det gjentagne Gange var under alvorlig Deliberation at fortsætte den og saaledes skabe en ny Scene, der skulde være for Kjøbenhavn, hvad Gymnase er for Paris. Denne Plan strandede dog paa Grund af de forandrede Forhold, der ved Saisonens Slutning indtraadte ved det kongelige Theater.

Til disse Vanskeligheder for Heiberg kom endelig den, at Balletten savnede sin bedste Støtte i Bournonville. Allerede i 1854 havde han — som tidligere omtalt — paa en Forespørgsel til Bestyrelsen for Hofoperatheatret i Wien faaet Anmodning om snarest at gjæste Keiserstaden for mulig at erholde en Ansættelse der som Balletmester, og efter at have undersøgt de derværende Kunsttilstande fik han fra Hofoperatheatrets Direkteur Tilbud om at sætte Balletterne „Toreadoren" og „Festen i Albano" i Scene, for, saafremt han havde Held med sig, da at underskrive et Engagement, foreløbig fra 1ste Juli 1855 at regne. Da Bournonville virkelig kunde have Glæde af den Modtagelse, de to Balletter fandt i Wien, hvor han tillige havde en dygtig Medhjælper i Dandseren A. Füssel, der som Gjæst udførte den melankolske Englænders Rolle i „Toreadoren", sluttede han Kontrakt med Hofoperatheatret og bragte tillige Jfr. Juliette Price med sig til Wien. Der var nemlig derfra tilbudt hende et meget

fordelagtigt Engagement med det firedobbelte Beløb af, hvad hun oppebar ved det kongelige Theater, og hun havde modtaget dette Engagement, efterat Kultusministeriet mod Heibergs Indsigelse havde bevilget hende ni Maaneders Permission, imod at hendes Gage inddroges. Bournonvilles Ophold i Wien beredte ham dog kun Skuffelser og Ærgrelser, idet det ikke var ham muligt at beseire den fordærvede Smag eller de Kabaler, han overalt mødte paa sin Vei. Efterat Permissionen var udløben, vendte Jfr. Price atter tilbage til det kongelige Theater, hvorimod hendes Fætter Julius Price, der samtidig var reist med hende og Bournonville til Wien, fra 1ste September afgik fra det kongelige Theater som Dandseelev og fik fast Ansættelse ved Hofoperatheatret i Wien, hvor han efterhaanden vandt megen Anseelse for sin Dygtighed som Mimiker og Groteskdandser, og ved hvilket han endnu stadig virker.

Trods Alt, hvad der saaledes i mange forskjellige Retninger optaarnede sig mod Heiberg af Hindringer for at faa et godt og brugbart Repertoire paa Benene, tabte han dog ikke Modet. I Pressen fremkom der Udtalelser om, at det neppe vilde blive ham muligt at aabne Saisonen, paa Kaffehuse udbasunede de misfornøiede Skuespillere Alt, hvad der kunde være til Skade for Tjenestens Gang, og paa selve Theatret hviskedes og skumledes der over Direkteuren i alle Kroge. Og dog lykkedes det Heiberg at komme Saisonen godt igjennem, ja endogsaa at fremdrage en stor Mængde Arbeider, af hvilke hans Efterfølgere høstede stor Nytte i deres Bestyrelsestid. Saaledes fremdrog han f. Ex. „Elverhøi“, „Capriciosa“, „Aprilsnarrene“, „Østergade og Vestergade“, „De to Dage“, „Apotheкeren og Doktoren“, „Landsbysangerinderne“, „Axel og Valborg“ og „Feiltagelserne“.

Allerede Dagen før den første Forestilling i Saisonen vare begge Parketterne udsolgte til forhøiet Pris, og Besøget vedblev gjennemgaaende at være meget godt. Kongen, som var en jævnlig Gjæst ved Forestillingerne paa Hoftheatret, gjæstede dog ogsaa efter Ombygningen det kgl. Theater, som Søndagen den 7de Oktober gav en Festforestilling i Anledning af hans Fødselsdag. Ved denne Leilighed blev der afsunget en af Hauch digtet Sang, hvori der dog med Rette ikke berørtes, at Kongen var Skuepladsens Beskytter eller Ven.

Under 11te Oktober bekjendtgjorde Theaterdirekteuren for Personalet, at „Spillepræmien (Feu) ifølge ministeriel Bestemmelse foreløbig kun vilde blive udbetalt med 9 pCt. af Bruttoindtægten, hvorimod den ene Procent reserveredes indtil Videre." I Anledning af denne Bekjendtgjørelse maatte „Berlingske Tidende" da ogsaa give sit Besyv med og yttrede, at den ikke kunde begribe Grunden dertil eller Hensigten dermed, men „at den maatte imødese nærmere Oplysning for at kunne komme til en Mening om denne Foranstaltnings Berettigelse." Skjøndt det paa den her fremsatte Maade let fik Udseende af, at Heiberg havde foretaget et Skridt, der mulig var et Indgreb i Skuespillernes Rettigheder, fandt han sig dog ikke paa nogen Maade foranlediget til at rense sig for denne saaledes løst hen i Veiret henkastede Beskyldning, hvilket dog havde været ham en let Sag. Det var nemlig Ministeriet, der havde taget denne Bestemmelse, som igjen var en Følge af det af Kommissionen udarbeidede nye Feu-Regulativ, ifølge hvilket den ene af de 10 pCt. skulde henlægges til en Supplementspillepræmie. Regulativet kom rigtignok først til at gjælde fra den næste Saisons Begyndelse, men dog bestemte Ministeriet, at den ene Procent allerede i denne Saison skulde tilbageholdes for ved Saisonens Slutning at uddeles

til dem, der havde gjort sig mest fortjente til en Douceur. Denne Supplementspillepræmie vakte imidlertid i Tidens Løb megen Misfornøielse ved den Maade, paa hvilken den blev uddelt, idet den ikke, som Meningen var, tilfaldt „de egenlige Bærere af Repertoiret" i den vedkommende Saison, men derimod de mest Fremtrædende i de enkelte Kunstarter, hvoraf Følgen blev, at en Yngre, selv om han i en Saison havde gjort Theatret overordenlig stor Nytte ved sin Virksomhed, maatte se sig tilsidesat for de ældre, i Forveien bedst aflagte Kunstnere. Tilsidst blev denne Misfornøielse saa almindelig, at Personalet indgav et Andragende til Direktionen om Supplementspillepræmiens Ophør, hvilket bevilgedes ved kgl. Resolution af 31te August 1860.

Repertoirets første Nyhed „Fritz i sin Leir" var et originalt, anonymt Skuespil, som kun oplevede to Forestillinger. Det var egenlig kun en dramatiseret Situation, i hvilken Mantzius gav en ved sin Maske fortrinlig Fremstilling af Frederik den Anden af Preussen. Debutantinden, Jfr. Laura Juel, som hidtil havde været ved Dandsen, viste ikke saadanne Prøver paa noget Fremstillingstalent, at hun af den Grund skulde forlade sin tidligere Karriere, og da Tæppet faldt efter den første Opførelse, hilsedes Stykket med stærk Hyssen, hvori der kun indblandedes et meget svagt Bifald. Derimod fik Repertoiret en meget heldig Tilvæxt i det lille enakts Lystspil „De opdigtede Historier." Dette Arbeide var fundet blandt Digteren Poul Martin Møllers efterladte Papirer og gjorde stor Lykke, hvortil den ypperlige Udførelse bidrog en væsenlig Del. Navnlig udmærkede Rosenkilde sig i høi Grad som den gamle, godmodige Magister, der har sat sig i Hovedet, at hele Verden har ham til Nar, og han understøttedes godt af Phister som Kjøb-

mand Klinger og Zinck som Opvarteren Lars Esbensen. Det musikalske Divertissement, som opførtes første Gang samtidig med det sidst omtalte Stykke, var et Udtog af Spohrs Opera „Jessonda". Korpersonalet var her opstillet i en Halvcirkel i Baggrunden af Scenen, medens sex Solosangere og Solosangerinder havde Plads i Forgrunden, hvor der var stillet Stole op for dem. Hele dette Arrangement med Personalet i Selskabsdragter tog sig alt Andet end godt ud, og Publikum kjedede sig hjertelig over Udtoget, hvis rette Hjemsted havde været Musikforeningen.

Blandt de ældre Arbeider, som Heiberg i Saisonens Løb bragte til Opførelse, var ogsaa „Elverhøi". Det gjenoptoges med stort Bifald og skaffede ved flere Forestillinger udsolgt Hus. Den 11te December oplevede det sin 100de Opførelse. At Heiberg ikke havde tilsigtet eller ventet, at der ved denne Leilighed skulde gjøres Stads af ham som Forfatter til det fremragende Digterværk, fremgaaer bedst deraf, at han lod Stykket komme frem paa „rød Plakat", ligesaa lidt som noget af Bladene omtalte denne Mærkedag i Theatrets Historie. Og der blev da heller ikke ved denne Leilighed ydet Digteren den mindste Anerkjendelse. Skjøndt „Elverhøi" var et originalt Digterværk af første Rang, en af de skjønneste Prydelser for den danske Skueplads og tilmed et Værk af Danmarks største dalevende Digter, gik Dagen sporløst hen, fordi denne Digter samtidig var Theatrets Direkteur. Vel var der Enkelte, som mente, at man ikke burde lade denne Leilighed gaa forbi uden at vise Digteren sin Erkjendtlighed, og navnlig gjorde Holst og Hultmann sig til Talsmænd for denne ligesaa smukke som rigtige Tanke, men Tonen ved Theatret var saa slet, at Overskou indstændig fraraadede at foretage Noget, af hvilket de Ildesindede kunde tage An-

ledning til atter at give deres Uvillie mod Heiberg Luft ved at udbasune, at Stadsen var arrangeret af Heiberg selv og de for ham spytslikkende Personer. Derfor maatte ogsaa de Skuespillere, som havde tænkt paa at foranstalte en Fest for Digteren, frafalde denne deres Ide og tillige overtale Korpersonalet til at opgive en af det paatænkt lille Høitidelighed, hvilket kun lykkedes ved Forestillingen om, at det maatte være Skuespillerne ubehageligt, at Korpersonalet arrangerede Noget, som det egenlig var Skuespillernes Pligt at gjøre. Der blev altsaa ikke Noget af Festen for „Elverhøi". Som en kurieus Modsætning hertil fortjener det at fremhæves, at da Balletten „Søvngængersken" den 15de Marts 1858 blev opført for 100de Gang, da forenede hele Dandsepersonalet sig og gav en thé dansant til Ære for Bournonville, medens den tilstedeværende Direktion hædredes med Taler i Anledning af Mærkedagen. Sammenstillingen er i og for sig tilstrækkelig talende: hvad man ikke turde vove at gjøre til Ære for „Elverhøis" Digter, det var der Intet at indvende imod, naar det gjaldt Bournonville, der dog egenlig kun havde overført Aumers Ballet paa den danske Scene.

Den næste Debut i Saisonens Løb var Jfr. Bertine Marie Nielsens som „Dyveke". Stykket havde henligget uopført i tyve Aar, og Heiberg fremtog det blandt Andet, for at Debutantinden kunde vise, om hun virkelig var i Besiddelse af det Talent, som man efter hendes første Optræden i 1852 havde Haab om at finde. Dette Haab blev heller ikke skuffet. „Berlingske Tidende" skrev saaledes om hende: „Det var en i høieste Grad glædelig Overraskelse at se denne unge Begynderinde, eller man kan gjerne sige Debutantinde, med en gammel Skuespillerindes Lethed og Sikkerhed at overvinde de Vanskeligheder, som Dyvekes Rolle medfører.

Den stærke Afvexling af Følelser, tildels udtalte igjennem lange Monologer, vidste Jfr. Nielsen at give en Sandhed og Naturlighed, der fremtraadte ledsaget af en høi Grad af Ynde." Bladet fremhævede dernæst et Par enkelte Scener som yderligere Bevis paa „hendes fortræffelige Opfatning og Gjengivelse af Rollen."

Gjenoptagelsen af „Stella" skete nærmest for at give den hidtil i Koret ansatte Carl Ludvig Gerlach Leilighed til at debutere. Han viste sig som Don Velasco i Besiddelse af en smuk, klangfuld Baryton med et ægte musikalsk Foredrag. Dog vare hans Stemmemidler ikke af det Omfang, at han efterhaanden kunde skaffe sig et ordenligt Repertoire, og da han i de paafølgende Aar kun anvendtes i mindre Roller, afgik han i 1860 for at overtage Posten som Syngemester for Koret, i hvilken Stilling han gjorde overordenlig god Fyldest og ved sin store musikalske Dygtighed frembragte ganske ypperlige Resultater.

Den tredie Debutant i Saisonens Løb var Harald J. Paetz. Han havde tidligere været ansat ved Dandsen, men ønskede nu at forsøge sig i Skuespillet, hvori man efter Wiehes Bortgang savnede en Elsker, hvilket Savn Rehm ikke blot tilnærmelsesvis havde kunnet udfylde. Paetz havde til sin Debutrolle valgt Axel i „Axel og Valborg", som da i elleve Aar ikke havde været opført. Han var i Besiddelse af et for Scenen meget fordelagtigt Udvortes, men hans Organ, som ikke var rent og klart, lagde ham i Begyndelsen store Hindringer i Veien, hvilke det dog med Tiden lykkedes ham tildels at raade Bod paa. Ved sin første Optræden vandt han under selve Stykkets Opførelse stærkt Bifald, hvori der dog efter Tæppets Fald blandede sig en meget lydelig Hyssen. I sin Anmeldelse af Stykket fremhævede „Berlingske Tidende"

Jfr. Nielsens Diktion i Valborgs Rolle som en Modsætning til Paetz's, i hvilken der jævnlig fandtes en falsk Akcentuation, og heraf greb det Leiligheden til at anbefale Ansættelsen af en Elevinstrukteur, for hvem den af Theaterkommissionen forlangte Sum af 500 Rd. til „Elevveiledning" skulde være for lille. „Fædrelandet" skrev, at Paetz havde „et endnu ikke udviklet og noget tykt Organ, men hans Spil var dog ikke saa forfeilet, at man jo paa mange Maader kunde glæde sig over hans Replikers Skjønhed." Om Jfr. Nielsen hed det, at hun havde „de ikke ubetydelige Fortrin, at hun havde et meget heldigt Udvortes og en god Stemme, men det var vel ogsaa de eneste". — At Paetz kunde fristes til at forlade Dandsen for at gaa over i Skuespillet, kan let forstaaes, naar man betænker, at hans hele, ovenikjøbet „ureglementerede", Gage som Dandser var 75 Rd. aarlig! J Skuespillernes Lønningskategori indrangeredes han imidlertid først i Saisonen 1859—60.

Denne Saison ved Theatret var overhovedet meget rig paa Debutanter, af hvilke dog kun de færreste kom til at yde nogen væsenlig Nytte. Cand. phil. Laurids Eckardt, der allerede i 1850 havde forsøgt sig som Skuespiller, var den næste i Debutanternes Række, men hørte ikke til dem, der bleve af Betydenhed for Theatret. Han var i Besiddelse af en ret net, høi Baryton, som var godt uddannet, men hans Stemmemidler vare for smaa, til at han kunde komme til at spille nogen fremtrædende Rolle i Operaen, og hans Person var langtfra i Besiddelse af den Vivacitet og Elegance, der ere nødvendige Betingelser for at kunne reussere i en Rolle som Figaro i „Barberen i Sevilla". Han traadte derfor snart over i Komparsernes beskedne Række, i hvilken Egenskab der efterhaanden tildeltes ham en hel Del Smaaroller.

Den 8de Januar 1856 fyldte Rosenkilde sit 70de Aar, og dels i Betragtning af hans høie Alder, dels paa Grund af hans udmærkede Virksomhed for Theatret fik Heiberg udvirket, at der maatte gives en Forestilling til Indtægt for ham. Denne fandt Sted otte Dage senere, og under uhyre Jubel blev den gamle Kunstner to Gange fremkaldt. Endnu en anden Fremkaldelse fandt Sted i denne Saison, idet Fru Nielsen endelig gjenoptraadte den 3die Februar i „Kongens Læge" efter at have været syg i hele den forløbne Tid af Saisonen. Gjenoptagelsen paa Repertoiret af „Jean de France" var mindre heldig, idet Titelrollens Udførelse af Rehm var lidet tilfredsstillende. Det hed saaledes i „Fædrelandet" om ham: „Han spiller ikke denne Rolle, han dandser den. Vi haabe forøvrigt snart at se Hr. Rehm som Jeronimus eller som Ole Kaninstok i „Capriciosa" eller som Erkebispen i „Axel og Valborg."" Denne og flere lignende bittre Udtalelser af Kritiken bevirkede, at der endogsaa ved den anden Opførelse af Stykket blev pebet ad ham, Noget, hvori dog Partigængeriet ikke var uden Skyld, idet man i ham saa en Protegé af Heiberg og Overskou. Thi at Overskou som den af Heiberg ansatte Sceneinstrukteur skulde gaa Ram forbi af Pressen, var jo utænkeligt, og gjentagne Gange slete der heftige Angreb paa ham, dels for den Maade, paa hvilken han satte Stykkerne i Scene, og dels fordi han skulde misbruge sin Myndighed. Hvad dette Sidste angaaer, da var Heiberg ikke den Mand, der tillod Nogensomhelst at udøve en større Myndighed, end hans Embede hjemlede ham, og der blev langtfra gjort nogen Undtagelse med Sceneinstrukteuren i saa Henseende.

Et talende Exempel paa den Hensynsløshed, hvormed Pressen gik frem mod Heiberg, afgive „Fædrelandets" Ar-

tikler af 20de og 21de December 1855: „Etatsraad Heiberg eller det kongelige Theater; et Enten — Eller.“ I disse Artikler rasede en Indsender i de stærkeste Udtryk mod den Heibergske Bestyrelse, under hvilken det Materielle var i Færd med at kvæle det Aandelige. Han frakjendte Heiberg Evne til at kunne vælge gode Stykker og besætte dem godt, erklærede med Fripostighed, at Heiberg „ikke havde beskyttet det Nationale, ikke hævdet den klassiske Poesi den overordnede Plads, som tilkommer den paa Nationalskuepladsen“, men at han havde „beskyttet det Sentimentale og sat Dilettantismen paa det Klassiskes Høisæde.“ Som Beviser herfor — thi lidt Bevis maatte man jo dog se at anføre — fremkom han med, at Heiberg i Løbet af sex Aar kun havde ladet indstudere fire Arbeider af Holberg og to af Oehlenschlæger. At Shakespeare under Heiberg var kommen til sin Ret, kunde heller ikke erkjendes undtagen med Hensyn til „Kong Lear“, thi at „Hamlet“ var fremkommen, skyldtes udelukkende en Debutant, som om Direkteuren for Theatret ikke ogsaa turde tilegne sig noget af Æren for at have bragt dette Sørgespil frem. Derimod maatte Leiligheden naturligvis benyttes til her at rive ned paa Sille Beyers sentimentale Forandringer af Shakespeares Lystspil, uden at Indsenderen med et Ord faldt paa at omtale Umuligheden af at bringe disse Lystspil paa Scenen i deres oprindelige Skikkelse. „Duftvaudevillerne“ vare ogsaa talende Beviser paa Heibergs slette Smag; men medens Indsenderen ankede over, at Heiberg sled altfor stærkt paa flere af Repertoirets bedste Arbeider, klagede han med en Naivetet uden Lige samtidig over, „at Duftvaudevillerne bestandig bleve givne med saa lange Mellemrum, at Interessen for dem bevaredes nogenlunde usvækket.“ Det andet Affnit

af disse ligesaa hadefulde som usandfærdige Artikler skulde søge at føre Bevis for, at Skuespilkunsten blev mishandlet under Heiberg. Først rykkedes der da frem i Skranken med det gamle Postulat om, at Fru Nielsen under Etatsraadens Regeringstid var saa at sige udelukket af Repertoiret — at hun i den forløbne Tid af Saisonen selv havde meldt sig fra al Tjeneste, omtaltes klogelig ikke —, og der udtaltes den gyselige Spaadom, at denne Tilsidesættelse vilde „lede til Skuespilkunstens og saaledes til det kongelige Theaters Ruin." Thi Fru Nielsens Virksomhed var paa ingen Maade gjort overflødig ved „den hyppige og omhyggelige Udstilling af en anden genial Kunstnerindes Præstationer, nemlig Fru Heibergs." Denne sidste Kunstnerinde, paastod Indsenderen, kunde ganske vist „virke vækkende, begeistrende paa den yngre Kunstnerslægt, men — ikke belærende", og det var derfor en Feil „at gjøre hendes Arbeider saa at sige til Centrum for Theatrets Virksomhed." Det var den gamle Lire, som Indsenderen i „Fædrelandet" atter her med Held spillede paa: at Direkteurens Frue dominerede ved Theatret, og at Alt maatte vige for Hensynet til hende. I Anledning af de mange Debutanter, der vare fremtraadte, ankedes der endelig over, at Theatret ikke tilstrækkelig var en Lære- og Opdragelsesanstalt for de yngre Kunstnere. Der udtaltes en Beklagelse over, at Theatret ikke mere eiede noget Konservatorium, skjøndt en saadan Anstalts Hensigtsmæssighed kunde være tvivlsom nok, og sluttelig railleredes der over, at Konservatoriet og de to Elevinstrukteurer vare blevne remplacerede af Sceneinstrukteuren, Overskou, der var „en af de sletteste Skuespillere, der har existeret i Kongeriget Danmark med Bilande," og „hvis Diktion var saa komisk (det vil sige i alvorlige Roller), saa manieret, saa smagløs

— og det var ikke rimeligt, at den var bleven bedre —, at man vanskelig vilde kunne finde Nogen mindre disponeret til at veilede en ung Skuespiller.". Dette var igjen en af de gamle fortærskede Usandheder, som stadig dukkede frem, hvor ofte den end blev modsagt. Overskou havde aldeles Intet med Eleveinstruktionen at gjøre, og at han en kort Tid havde læst med et Par yngre Kræfter ved Theatret, var en fuldstændig privat Sag, for hvilken han ikke oppebar noget Honorar af Theaterkassen. Den Omstændighed, at han instruerede Jfr. Nielsen, der senere blev en af Theatrets betydeligste Kunstnerinder, og som havde hans Veiledning at takke for ikke saa Lidet, turde være et Bevis for, at han heller ikke har savnet Evnen til at veilede Begynderne paa en sund og forstandig Maade. Hvad forøvrigt Overskous Virksomhed som Sceneinstrukteur angik, da mente Indsenderen, at den var saa velbekjendt for sin Slethed, at det ikke var værd at spilde flere Ord derpaa. — Saaledes talte „Fædrelandet" i 1855 om Overskou, fordi han som Heibergs fuldtro Ven nødvendigvis maatte være udseet til at tilsøles. I 1867 lød Parolen anderledes i „Fædrelandet", som da kunde berømme den samme Overskous store Indsigt i Theatervæsenet!

Den første større Nyhed i Saisonen var „Alexei", tragisk Drama i fem Akter. Stykket, som fremkom anonymt, var af Frøken Athalia Schwartz og gav en Skildring af Kampen mellem Czar Peter den Store, der vilde civilisere sit Land, og de gammelrussiske Bojarer, som søgte at hæmme alle Fremskridt. Skjøndt Dramaet indeholdt smukke Enkeltheder, led det af den væsenlige Feil, at Hovedpersonen Alexei, Czarens Søn, ikke optraadte som egenlig handlende Person, men kun var Redskabet i Bojarernes Hænder. Heraf var da atter den naturlige Følge, at han ikke tilstrækkelig kunde

fængsle Interessen, og at man i ham kun saa et Offer for den grusomme Fader, der mente, at denne i hans første Ægteskab fødte Søn maatte af Veien, for at Civilisationens Velsignelser kunde spredes over det mægtige Rige. Stykket modtoges med udelt Bifald. Holst spillede med Liv og Kraft som Kongen, og Jfr. Müller imponerede ved sin følelsesfulde Fremstilling af Keiserinde Eudoxia, hvorimod Hultmann ikke havde tilstrækkelig Ild og erotisk Følelse som Alexei, der var en for hans Talent fremmed Rolle.

Den mest fremragende af alle Saisonens Debutanter var Cand. phil. Julius August Steenberg, der første Gang optraadte som Joseph i „Joseph og hans Brødre". Han var i Besiddelse af en ikke meget omfangsrig, men i desto høiere Grad sympathetisk og tiltalende Tenorstemme, ligesom hans Foredrag var ægte musikalsk og hans Udvortes meget heldigt for Scenen. Hans Talestemme var god, hvorimod der var noget Dvask ved hans Diktion. Ved sin Optræden modtoges han med stærkt Bifald og blev i de paafølgende Aar til stor Nytte for Theatret som lyrisk Tenor, indtil han maatte friste den Skjæbne efter i lang Tid at have været Numer Et at maatte afgive de fleste af sine Roller til yngre Kræfter, der bedre end han vare i Stand til ved Nyhedens Interesse at kunne trække Publikum til Theatret.

Fem Dage efter Steenbergs Optræden var der ikke mindre end to Debut'er, idet Harald Scharff optraadte som Hans Mortensen og Jfr. Hulda Møller som Trine Rar i „Aprilsnarrene". Den Førstnævnte, som var Elev ved Dandsen, var i Besiddelse af et heldigt Udvortes, men hans livlige Spil var ikke parret med tilstrækkeligt Lune til at kunne more Tilskuerne, og efter i den paafølgende Saison

at have prøvet sine Kræfter som Filippo i „Statsmand og Borger" og Pistol i „Kean", fandt han det klogest udelukkende at offre sine Kræfter for Balletten, i hvilken Kunstretning han senere kom til at indtage en fremtrædende Plads. Jfr. Møller, der endnu ikke var naaet til Konfirmationsalderen, viste sig som Trine at være i Besiddelse af Talent, men der gaves hende ikke Leilighed til at vise dette i andre Roller, hvorfor hun snart forlod Theatret for at spille Komedie i Provindserne og Norge.

Den næste Nyhed paa Repertoiret var „Estrella", romantisk Skuespil i fire Akter af H. Hertz. Den rige, skjønne og høit ansete Estrella er Datter af en christen Fader og en maurisk Moder, men skjøndt hun selv er Christen, er hun dog ikke sikkret mod det Had, som hos Spanierne endnu ulmer til det undertvungne Maurerfolk, og hun beslutter derfor at vælge sig en Ægtefælle, der ikke alene er elsket af hende, men som tillige kan yde hende Sikkerhed imod enhver Forfølgelse. Med Kløgt har hun indrettet det saaledes, at hendes Valg, for hvilket Skjæbnen synes at skulle raade, vil komme til at falde paa den Mand, hun i Virkeligheden elsker, men et uforudseeligt Tilfælde indtræffer i det afgjørende Øieblik og tvinger hende til at vælge den naragtige Don Ramiro. I den sidste Halvdel af Stykket dreier Handlingen sig nu om de Forfølgelser, hun er udsat for fra de skuffede Frieres Side, hendes Frigjørelse for Don Ramiro og hendes Forening med Don Fernando, hvem hun havde havt til Hensigt at vælge. Skuespillet havde ikke faa godt opfundne Scener, men den temmelig spinkle Handling var ikke tilstrækkelig til at spænde Interessen, saa at Stykket allerede i tredie Akt tabte sig i høi Grad. Fru Heiberg gav i Titelrollen et fuldendt Billede af den varmtfølende og handle-

kraftige Kvinde og vidste paa flere Steder i Stykket at fremsbringe en Effekt, der snarere skyldtes hende end Forfatteren, men trods Hovedfigurens glimrende Udførelse formaaede Stykket dog ikke at gaa flere end 7 Gange over Scenen.

Blandt de talrige Anker mod Heiberg, som Bladene stadig strømmede over af, var ogsaa den, at han gjorde det kongelige Theater til Prøveklud for Enhversomhelst, der fandt for godt at ville forsøge paa at spille Komedie. Hvis der var noget Sandt i denne Anke, kan den imidlertid kun ramme ham med Hensyn til en Enkelt, nemlig Cand. phil. Clemens Petersen, der kom til at debutere som Sauvigny i „Enten elskes eller dø". Den unge Mand viste sig nemlig saa blottet for alt Fremstillingstalent og savnede saa fuldstændig alle ydre Betingelser for at kunne blive Skuespiller, at Heiberg ikke vilde tillade ham at prøve sin Lykke i andre Roller, og denne Debut fortjente derfor ikke nærmere at omtales, saafremt den ikke havde givet et eklatant Bevis paa, hvorvidt Kammerateriet kunde drive det. Skjøndt Præstationen notorisk var saa slet som mulig, Noget, hvorom baade Tilskuerne og omtrent alle Bladene vare enige, fandt dog den Hr. N., der besørgede Kritiken for „Fædrelandet", at den Omstændighed, at han var Petersens gode Ven, kunde berettige ham til at hæve Præstationen til Skyerne. „Vi have ikke i lang Tid — skrev han — seet en saa lovende Debut som denne. Man mærker meget snart, at det ikke er en af Hr. Overskous Drivhusplanter, der forevises; Hr. P. giver intet Tillært, der høres ingen Repliker, som Skuespilleren kun halvt har forstaaet; tvertimod hviler over hele Fremstillingen en Klarhed, der viser, at Hr. P. selvstændig og nøiagtig har opfattet Rollen indtil dens mindste Dele. Diktionen er meget tydelig, selv hvor Stemmen daler til

Hviſken, desuden korrekt og ſmagfuld; man ſkal neppe kunne paaviſe nogen Sætning, ſom ikke betones paa den rette Maade og gjengives i ſin hele Eiendommelighed." Efterat den ſanddru Kritiker dernæſt havde udtalt, at han ogſaa havde fundet Spor af Lune hos Debutanten ſamt en roesværdig Stræben, hvad det Mimiſke angik, ſluttede han med at udtale, at der var Grunde nok til at gjøre ſig Forhaabninger, og at det derfor var at vente, at Theaterbeſtyrelſen vilde give den unge Mand god Leilighed til at udvikle ſig. — Hr. N.'s Forventninger gik imidlertid ikke i Opfyldelſe, idet man ſom ſagt nægtede Debutanten at prøve ſin Lykke i flere Roller. Og det var ikke alene Heiberg, der nægtede dette, men ogſaa den Direktion, der afløſte ham. Den misfornøiede og mislykkede Debutant vidſte dog at tage Revanche for den Uret, ſom han mente at have lidt. Han afløſte ſin tro Ven Hr. N. ſom „Fædrelandets" Theaterkritiker og ſvang i flere Aar med Ubarmhjertighed Svøben over Alle dem, der havde paadraget ſig hans Nag under hans korte Virkſomhed ved Theatret, indtil endelig Omſtændighederne nødte ham til at forlade denne Bane for at bryde ſig en ny hinſides Atlanterhavet.

Dubois Davesnes enakts Komedie „Den Ældſte" var en heldig Forøgelſe af Repertoiret, forſaavidt ſom den gav Roſenkilde Leilighed til med mageløs Naturlighed og ſjelden Elſkværdighed at give et Billede af en Hundredaarig, der, ſkjøndt ſnakſom og paaſtaaelig, dog er Godheden og Gemytligheden ſelv. Derimod naaede det franſke Syngeſpil „Annunciatas Feſt" kun et Antal af fire Foreſtillinger, da Texten var mat og uintereſſant, og hele Handlingen i al ſin Ubetydelighed kun udſprang af en blot og bar Tilfældighed. Hertil kom, at Rungs Muſik ligeſom var bleven ſmittet af

Textens Kjedsommelighed, og at Udførelsen gjennemgaaende var temmelig svag.

Til de mange Vanskeligheder, som Heiberg havde at overvinde i Saisonen, kom nu ogsaa mod dens Slutning den, at Phister og Kone i de sidste sex Uger vare sygemeldte, og det kunde derfor have været svært nok for Direkteuren at skaffe et godt Repertoire tilveie, saafremt han ikke i „Tilfældet har Ret" havde bragt en Nyhed frem, der gjorde ualmindelig Lykke. Goldonis ypperlige Komedie, der er saa rig paa komiske Situationer, gik over Scenen med et fortræffeligt Sammenspil, og Tilskuerne morede sig udmærket over det Komiske, der fremkommer ved, at den gamle Hollænder troer at lede Alt og Alle ved sin Klogskab, medens han i Virkeligheden er den, der ledes af de Andre. Mantzius havde skabt en udmærket Figur af den rigtige og gravitetiske Mynher Philip, og han støttedes med stort Held af Md. Schiemann, der i Kammerpigen Marianna var fortræffelig som en hollandsk Soubrette, og af Hultmann, for hvem den franske Lieutenants Rolle laa meget godt. Prisen i Stykket bar dog Fru Heiberg, i hvis Fremstilling af Mlle. Hanna det fineste og elskværdigste Skjælmeri smeltede sammen med den dybeste Følelse til en skjøn og indtil den mindste Bagatel gjennemført Enhed. Det hed om Stykket i „Berlingske Tidende", at „det har skaffet den fuldendte Kunstnerinde, der udførte Hannas Rolle, Leilighed til at feire en Triumf, lige saa berettiget som glimrende. Vi have neppe nogensinde været Vidne til noget Lignende; der var vist neppe En i hele Theatret, der ikke følte sig revet med af den mageløse Forening af Liv, Sandhed og til den høieste Grad fuldkomne Nuancering af Betoning og Minespil, hvormed Fru Heiberg gjorde denne Fremstilling til et Mesterværk af dramatisk Kunst. Applaus'en fra

Tilskuerpladsen faldt næsten lige saa hyppig som Fru Heibergs Repliker fra Scenen." Stykket gik med stort Bifald syv Gange over Scenen i de sidste Dage af Saisonen, der paa Grund af, at den først var begyndt saa sent, ikke hørte op før den 21de Juni, og ved den sidste Opførelse var der en aldeles ustandselig Jubel i Theatret for Fru Heiberg. Skjøndt det var en Forestillingsaften uden Abonnement, var Theatret dog næsten udsolgt, og blandt Tilskuerne saaes en stor Del norske Studenter, som vare paa Hjemveien fra det skandinaviske Studentermøde i Upsala. Ved sin Indtræden hilsedes Kunstnerinden med stormende Bifald, som efter Tæppets Fald ikke standsede, før en af Tilskuerne gjorde de Tilstedeværende opmærksomme paa, at Reglementet forbød enhver Fremkaldelse, hvorimod det ikke var forbudt at udbringe et „Leve" for Kunstnerinden. Disse Ord bleve fulgte af rungende Hurraraab for Fru Heiberg og en stormende Blomsterregn. „Berlingske Tidende" skrev i den Anledning: „Den Hylding, som iaftes blev vist Fru Heiberg, var saa fremtrædende, at vi i det halve Sekulum, vi have kjendt den danske Scene, ikke kunne mindes noget Lignende. Den fremgik ikke fra nogen særskilt Klike, men den var et hjerteligt, almindeligt og velment Udtryk af den Anerkjendelse, som skyldes denne sjeldne Kunstnerinde. Lige fra det Øieblik, hun iaftes viste sig paa Scenen, modtoges hun med Udbrud af begeistret Hilsen, der næsten ikke vilde ophøre, og som gjentog sig ved hver fornyet Indtrædelse; kort, denne Aften maa være hende et uomstødeligt Bevis for den store og urokkelige Yndest, hun har erhvervet sig hos alle Kunstens sande Venner."

Endnu en heldig Nyhed vidste Heiberg i Saisonens sidste Dage at bringe frem, nemlig den komiske Opera

„Elskovsdrikken" med Musik af Donizetti. Den sprudlende, livsglade og melodieuse Musik forfeilede ikke sin Virkning, tilmed da Operaen fik en ypperlig Udførelse af Steenberg, som med Friskhed og Inderlighed sang Nemorino, Mad. Fossum, der var en fortryllende Forpagterenke, og Schram, hvis Dulcamara var et Pragtexemplar af en italiensk Kvaksalver.

Den sidste Debut i Saisonen var Jfr. Hammers som Agnete i „Elverhøi". Den unge Dame viste sig imidlertid ikke at være i Besiddelse af noget Talent, der kunde blive Theatret til Nytte, og hun forlod derfor ogsaa kort efter det kongelige Theater for at modtage Engagement ved Kasino.

Balletten kom ikke i denne Saison til at spille nogen Rolle af Betydenhed, først og fremmest fordi Bournonville var i Wien, og dernæst fordi Jfr. Juliette Price med Orlov var fraværende i de første syv Maaneder. Dog blev Balletten „Faust" opført i en til to Akter forkortet Skikkelse og vandt stærkt Bifald, navnlig paa Grund af Gades ypperlige Fremstilling af Mefistofeles og Mad. Stillmanns smukke Udførelse af Margrethe. I Løbet af Saisonen debuterede Jfr. Bianca Bills og viste sig at være en ret talentfuld Dandserinde, men blev dog trods sit særdeles heldige Udvortes ikke af nogen Betydenhed for Balletten, hvorfra hun afgik i Saisonen 1858—59.

Ved Udgangen af Saisonen afgik Jfr. Benedictsen, der senere som Fru Meyer optraadte med Held paa Kasino, og Lars Winsløw. Denne sidste Afskedigelse skyldtes ikke Heiberg, men hans Efterfølgere. Winsløw blev meget høflig underrettet om sin Afskedigelse af Christensen, der forekommende erklærede sig villig til at anvende sine bona officia for at skaffe ham Ansættelse ved Kasino. Denne Artighed frabad

Winsløw sig dog, fordi han mente, at det var nok, at Christensen havde den Uleilighed at skaffe ham bort fra det Theater, ved hvilket han virkede, uden at Christensen ogsaa skulde paatage sig, hvad Winsløw langt bedre selv kunde udrette. For Theatret var Winsløws Afskedigelse et Tab, forsaavidt som han blandt de Yngre var den, der med mest Held kunde anvendes i mindre Karakter- og Gammelmands-Roller, og som der var Haab om, at han med Tiden kunde udvikle sine Evner til noget Større.

Et stort, ja uerstatteligt Tab led den danske Skueplads derimod ved Fru Nielsens Død den 20de Juli. Hendes Mand, som trods sit svækkede Helbred havde formaaet i Mai og Juni at give en Række anstrengende Gjæsteroller i Stockholm, hvor han havde høstet uhyre Bifald og af den svenske Konge var bleven dekoreret med Vasa-Ordenen, blev pludselig kaldt hjem ved den sørgelige Efterretning om, at hans Hustru laa farlig syg i Fredensborg, hvor hun i Ferien havde sit Sommeropholdssted. Faa Dage efter hans Hjemkomst udaandede den store Kunstnerinde, og med hende mistede Theatret en af sine skjønneste Prydelser, en Kvinde, for hvem Kunsten var det Største, Reneste og Helligste, der ikke kjendte til Leflen med eller Beilen efter Mængdens Bifald, men som med Alvor greb enhver hende stillet Opgave for at løse den med mesterligt Geni, en sjelden medfødt Smag og et med den ædleste Kvindelighed parret Fremstillingstalent. Det er neppe muligt at give nogen finere, mere sand Karakteristik af den store Kunstnerinde end den, Dr. Søren Kierkegaard har ydet, da han i 1845 i „Stadier paa Livets Vei" skrev Følgende:

„Den Skuespillerinde, som ved vort Theater egenlig fremstiller det Kvindelige, ikke indskrænket til en Side deraf,

ikke understøttet af, ikke lidende under en Tilfældighed derved, ikke anvist et Tidsafsnit deri, er Madam Nielsen. Den Skikkelse, hun viser, men ikke umiddelbart, den Stemme, ved hvilken hun gjør vel i Stykket, den Inderlighed, der beliver Sammenspillet, den indadvendte Fortabthed, der gjør Tilskueren saa tryg, den Ro, ved hvilken hun griber, den tilforladelige Sjælfuldhed, der forsmaaer alt udvortes Væsen, den Stemningens jævne Fuldtonethed, der ikke stormer i Ilinger, ikke spænder ved koket Udebliven, ikke vildt sammenfyger Svulst, ikke fordringsfuldt lader vente paa sig, ikke voldelig bryder frem, ikke gisper efter noget Uudsigeligt, men, sig selv tro, indestaaer for sig selv, prompt hvert Øieblik og en Gang for alle vederhæftig: kort hendes hele Præstation samler sig i det, man maatte kalde det væsenlig Kvindelige. Der er mangen Skuespillerinde bleven stor og bleven beundret ved Virtuositet i en tilfældig Side af det Kvindelige, men denne Beundring, der da ogsaa gjerne finder sit rette Udtryk i allehaande øieblikkelig Jubel, er fra Begyndelsen Tidens Bytte, naar de Akcidentser svinde hen, paa hvilke Triumfpræstationen hvilede. — Da Mad. Nielsens Potents er det væsenligt Kvindelige, er hendes Omfang: det Væsenlige, selv i den Ubetydeligere, naar hun dog i Stykket er sat i et væsenligt Forhold (som Elskerinde i en Vaudeville, som Moder i en Idyl, o. s. v.), det Væsenlige i den Ophøiede, det Væsenlige i den Fordærvede, der, skjøndt kvindelig fordærvet, væsenlig tilhører Kjønnet, saa man ikke bliver uhyggelig ved det Uskjønne, ikke mistroisk ved Overdrivelsen, ikke tilbøielig til at forklare Fordærvelsen af Opdragelse, Livsforholds Magt o. s. v., da man netop i Fremstillingens Idealitet seer Fordærvelsens Dyb og dens Oprindelighed. Men som hendes Omfang er, saa er ogsaa hendes Seir en væsenlig, ikke en Øieblikkets stakkede Triumf,

men den, at Tiden ingen Magt har over hende. I enhver Periode af sin Levetid vil hun faa de nye Opgaver og udtrykke det Væsenlige, som hun begyndte sin skjønne Løbebane dermed. Og om hun blev de tredsindstyve Aar, vil hun vedblive at være fuldendt. Jeg veed ingen ædlere Seir for en Skuespillerinde, end, at den, der maaske i hele Kongeriget er ængsteligst for her at fornærme, at han med den Tryghed, som jeg, tør nævne de tredsindstyve Aar, hvad ellers er det Sidste, man skal haste med at nævne i Forbindelse med en Skuespillerindes Navn. Fuldendt vil hun fremstille Bedstemoderen, atter virke ved det Væsenlige, ligesom den unge Pige ikke virkede ved nogen overordenlig Skjønhed, der bedaarede Recensenter, eller ved en mageløs Syngestemme, der fortryllede Kjendere, eller ved at kunne dandse, hvad der vakte Publikums særdeles Interesse, eller ved lidt Skjælmeri, som enhver Tilskuer behageligst tog sig til Indtægt, men ved den Indvielse, som er den rene Kvindeligheds Pagt med det Uforgængelige. Medens man ellers i Theatret let kommer til at tænke paa Livets og Ungdommens og Skjønhedens og Trylleriets Forfængelighed, saa er man, idet man beundrer hende, saa tryg, fordi man veed, dette forgaaer ikke. Maaske virker dette paa Andre anderledes, saa Beundringen, fordi der ingen Grund er til at haste (og her er jo god Tid), stundom udebliver, og denne Skuespillerinde bliver betragtet som værende af anden Rang, hvilket hun ogsaa er, naar Fordringen er at løbe omkaps i Øieblikket, og at virke ikke ved det Bestandige, men ved det Forsvindende. Hun har derfor maaske ikke sine Beundrere blandt Recensenter, der angive Øieblikkets Pulsslag, eller blandt Theaterstormere, der nødvendigvis maa have seet Den og Den, eller blandt Ilbud, der ønske Noget at rende med, eller blandt Triumf-

dragere, der som andre Dragere søge Sjou med at bære En bort, eller blandt unge Mennesker, der, naar de ellers ikke kunne faa en umoden Forelskelse anbragt, kaste den paa en Skuespillerinde, eller blandt Udlevede, der friste Livet ved en øieblikkelig Ophidselse, men snarest blandt dem, der, selv lykkelige og tilfredse i Tilværelsen, ikke savne Theatret, ikke hige efter det, hvis Høire ikke strax løber i den Venstre til Bifaldsklap paa Stedet, hvis Pen ikke strax samme Aften faaer travlt paa Papiret i Anledning af noget Enkelt, men som, langsomme til at tale, maaske desto skjønsommere glæde sig ved at se det Skjønne, naar dette er i Sandhed."

Af fremmede Kunstnere optraadte i Saisonens Løb Sangerinden Louise Levin fra Stockholm, som var i Besiddelse af en klangfuld, smukt uddannet Stemme, og den norske Pianist Telleffsen, der havde studeret under Chopin i Paris, og som her gjorde stor Lykke ved sit smukke Foredrag af en af ham selv komponeret Koncert for Piano med Orkester.

I August Maaned 1856 afgik Fru C. Ryge som Garderobeforvarerske og Overpaaklæderske, og Pladsen blev i den følgende Saison besat med hendes Datter, Jfr. Rosalie Ryge, der med stor Dygtighed varetog denne vigtige Post indtil sin Død i 1873.

Timen, efter hvilken saa Mange havde længtes, nærmede sig imidlertid. Efter i syv Aar at have styret det kongelige Theater saaledes, at dets Tarv som Nationalskueplads hævdedes fremfor Alt, fandt Heiberg sig ikke mere foranlediget til at blive i en Stilling, i hvilken han hverken fandt Støtte hos sin Overordnede, Kultusministeren, eller hos Pressen, som med en sjelden Enstemmighed fandt sin Regning ved idelig og idelig at kaste Smuds paa Nationens store Digter, eller hos Publikum, der nødvendigvis maatte blive vildledet

af Bladenes uafladelige Angreb paa Direkteuren. Hertil kom endelig den Hovedgrund, at han ved at fratræde maatte søge at skjærme sin Hustru mod de Angreb og Krænkelser, som hun i den senere Tid havde været Gjenstand for, alene fordi hun var gift med ham. „Fædrelandet", som den 7de April fortalte den Usandhed, at „Heiberg blandt Andet havde bortskaffet Brødrene Wiehe, Jfr. Lehmann og D'Hrr. Høedt og Wolff", og som den paafølgende Dag gjentog, at „Wiehe og Høedt havde maattet forlade det kongelige Theater", kunde allerede den 7de Mai meddele: „Efter Forlydende har Etatsraad J. L. Heiberg nu begjæret at fratræde Theatrets Bestyrelse og at træde tilbage til sin tidligere Stilling som Theatercensor." Den følgende Dag kunde „Berlingske Tidende" om de forestaaende Forandringer ved Theatret kun foreløbig meddele som sikkert, at „Heiberg har indgivet Begjæring om at fratræde Theaterbestyrelsen og derhos yttret det Ønske at træde tilbage i sin forrige Stilling som Censor ved Theatret. Vi tør da haabe, at Etatsraaden saaledes ikke fjerner sig fra sin tidligere Forbindelse med Theatret."

Denne Gang havde Bladene Ret med deres „Forlydender", thi under 3die Mai 1856 indstillede Kultusministeren Heiberg til Afsked som Direkteur for Theatret, medens han samtidig hos Kongen androg paa, at Professor Niels Binding Dorph konstitueredes som ulønnet Chef med Hs. Excellences Sekretair, Kancellist i Kultusministeriet H. Christensen som Kommitteret. Denne Indstilling blev bifaldet den 11te s. M. Man skulde nu have troet, at Heiberg vilde komme til at gaa af ved Maanedens Slutning, hvad der, da tilmed et Theater-Kvartal samtidig var tilende, vilde have været mest passende. Men nei, da han ikke øieblikkelig nedlagde sit Embede, lod Ministeren ham — dog mod den

nye Theaterchefs Villie — minde om, at han havde at fortrække øieblikkelig, da det nye Regimente ikke kunde affe de faa Dage, der i modsat Tilfælde vilde hengaa inden dets Installation. Og saaledes maatte Heiberg forlade det Theater, hvis Pryd han ikke alene havde været som Digter, men som han tillige i Egenskab af Directeur i en længere Aarrække havde styret paa en Maade, hvis Fortræffelighed alle senere Direktioner have bidraget Deres — rigtignok imod deres Villie — til at fremhæve ved deres større eller mindre Mangel paa æsthetisk Begavelse, Handlekraft og Humanitet. Det var naturligvis „Kunstens Krav", man paaberaabte sig, da man styrtede Heiberg, ligesom det var Stikordet, dengang man opnaaede at faa Collin fordreven, og det var hovedsagelig de samme Kræfter, som begge Gange vare mest medvirkende. Tiden har tilfulde godtgjort, hvem der bar størst Agtelse for Kunsten og sørgede bedst for den, Heiberg eller de Eftermænd, man gav ham. Alt dette — Kunsten og Theatrets Tarv — var en Biting; Hovedsagen var, at Heiberg var bleven fortrængt fra sin Stilling. Partiet kunde nu hovere, og det gjörde det ogsaa tilgavns.

Naar man nu betragter det finantsielle Udbytte for Theatret af denne Saison, da viser den et glædeligt Resultat for Theaterkassen, skjøndt der just i den optaarnede sig store Vanskeligheder for Bestyrelsen. Nogle af de bedste Kræfter havde forladt Scenen, i Hoftheatret havdes der en farlig Konkurrent, de forhøiede Billetpriser skræmmede i Begyndelsen Mange bort, og for Abonnementet var der lagt flere Hindringer i Veien, dels ved at Priserne, paa hvilke der endogsaa skulde ske Overbud, vare satte langt høiere for Logerne end forhen, og dels ved at der var udgaaet et strengt Forbud mod Billetsjoueri, hvorved navnlig Salget af Logerne til

tredie Etage vanskeliggjordes. Men skjøndt disse Omstændigheder skadede Abonnementet i den Grad, at det var 37,000 Rd. mindre end i den foregaaende Saison, var Indtægten for Theaterkassen dog ialt 147,073 Rd. 76 Sk., hvilket var den største Indtægt, nogen Saison hidtil havde givet; den næststørste Indtægt var 143,020 Rd. 40 Sk. i Saisonen 1852—53.

Hundrede og niende Saison.

(Dorph konst. Directeur; Christensen Kommitteret.)

1856.

M.	1. Sept.		88. Jacob von Thyboe (A. Rosenkilde d. s. Jacob).
Ti.	2.	-	30. Æren tabt og vunden. (Nielsen s. Kongen; Wiehe s. Seaton). 52. Brudefærden.
To.	4.	-	Mindefest for Fru Nielsen. 37. Norma.
F.	5.	-	89. Jacob von Thyboe.
L.	6.	-	48. Qvækeren og Dandserinden. 11. Abdallah.
S.	7.	-	24. Slottet i Poitou (Hoedt s. Destournelles).
M.	8.	-	23. En Valgdag.
Ti.	9.	-	90. Jacob von Thyboe.
To.	11.	-	31. Æren tabt og vunden. 93. Toreadoren.
F.	12.	-	25. Slottet i Poitou.
L.	13.	-	91. Jacob von Thyboe.
S.	14.	-	31. Statsmand og Borger (Fru Recke d. s. Celestina).
M.	15.	-	49. Qvækeren og Dandserinden. 94. Toreadoren.
Ti.	16.	-	26. Slottet i Poitou.
O.	17.	-	32. Æren tabt og vunden. 53. Brudefærden (uden Abon.). (Festforest. for Vicekongen af Norge).
To.	18.	-	32. Statsmand og Borger.

F.	19.	Sept.	58. Cendrillon (Md. Rosenkilde d. s. Cendrillon).
L.	20.	-	30. De Deporterede. 94. Skatten.
S.	21.	-	59. Cendrillon.
M.	22.	-	38. Norma.
Ti.	23.	-	31. De Deporterede. 95. Skatten.
O.	24.	-	85. Scapins Skalkestykker. 32. Et Folkesagn (uden Abon.) (Festforest. for Prinds Napoleon.)
To.	25.	-	60. Cendrillon.
F.	26.	-	50. Qvækeren og Dandserinden. 33. Et Folkesagn.
L.	27.	-	33. Statsmand og Borger.
S.	28.	-	38. Kean.
M.	29.	-	45. Regimentets Datter.
Ti.	30.	-	39. Kean.
O.	1.	Okt.	61. Cendrillon. f. Ti.
To.	2.	-	14. Min Lykkestjerne. 25. Kermessen.
F.	3.	-	33. Æren tabt og vunden. 96. Skatten.
L.	4.	-	62. Cendrillon.
S.	5.	-	24. En Kone, der springer ud af Vinduet. 135. Recensenten og Dyret.
M.	6.	-	32. De Deporterede. 1. La ventana.
Ti.	7.	-	34. Statsmand og Borger.
O.	8.	-	1. Fabrikpigen. 2. La ventana (uden Abon.) (I Anledning af Kongens Fødselsdag).
To.	9.	-	2. Fabrikpigen. 25. En Kone, der springer ud af Vinduet.
F.	10.	-	87. Apothekeren og Doctoren.
L.	11.	-	40. Kean.
S.	12.	-	3. Fabrikpigen. 3. La ventana.
M.	13.	-	63. Cendrillon.
Ti.	14.	-	4. Fabrikpigen. 4. La ventana.
To.	16.	-	88. Apothekeren og Doctoren. (Balthasar Bangs Dødsdag).

F. 17. Okt. 15. Min Lykkestjerne. 12. Abdallah.
L. 18. - 27. Slottet i Poitou.
S. 19. - 64. Cendrillon.
M. 20. - 35. Statsmand og Borger.
Ti. 21. - 93. Ungdom og Galskab.
To. 23. - 92. Jacob von Thyboe. 5. La ventana.
F. 24. - 27. Tordenskjold.
L. 25. - 5. Fabrikpigen. 6. La ventana.
S. 26. - 41. Kean.
M. 27. - 94. Ungdom og Galskab.
Ti. 28. - 28. Tordenskjold.
O. 29. - 65. Cendrillon (uden Abon.).
To. 30. - 42. Kean.
F. 31. - 33. De Deporterede. 7. La ventana.
L. 1. Nov. 26. En Kone, der springer ud af Vinduet. 26. Kermessen.
S. 2. - 106. Henrik og Pernille. 1. Trop som Ægtemand.
M. 3. - 6. Fabrikpigen. 2. Trop som Ægtemand.
Ti. 4. - 27. En Kone, der springer ud af Vinduet. 13. Abdallah.
O. 5. - 28. Slottet i Poitou. f. M.
To. 6. - 66. Joseph og hans Brødre.
F. 7. - 24. En Valgdag. 3. Trop som Ægtemand.
L. 8. - 29. Tordenskjold.
S. 9. - 51. Qvækeren og Dandserinden. 34. Et Folkesagn.
M. 10. - 43. Kean.
Ti. 11. - 29. Slottet i Poitou.
To. 13. - 57. Eventyr paa Fodreisen.
F. 14. - 36. Statsmand og Borger.
L. 15. - 67. Joseph og hans Brødre.
S. 16. - 162. Den Stundesløse. 8. La ventana.
M. 17. - 34. De Deporterede. 54. Brudefærden.
Ti. 18. - 46. Regimentets Datter.
O. 19. - 12. Den Ældste. 35. Et Folkesagn (uden Ab.)

To. 20. Nov. 25. En Valgdag. 24. Intrigerne.
F. 21. - 44. Kean.
L. 22. - 47. Regimentets Datter.
S. 23. - 33. Christen og Christine (A. Nielsen v. s. Christen). 25. Intrigerne. 1. Den alvorlige Pige.
M. 24. - 13. Den Ældste. 10. De Usynlige.
Ti. 25. - 34. Christen og Christine. 63. Sylphiden. (Scharff v. s. James).
O. 26. - 66. Cendrillon (uden Abon.).
To. 27. - 30. Tordenskjold.
F. 28. - 86. Scapins Skalkestykker. 55. Brudefærden.
L. 29. - 35. Christen og Christine. 11. De Usynlige. 26. Intrigerne.
S. 30. - 58. Eventyr paa Fodreisen.
M. 1. Dec. 34. Æren tabt og vunden. 97. Skatten.
Ti. 2. - 52. Qvækeren og Dandserinden. 12. De Usynlige. 2. Alvorlige Pige.
O. 3. - 163. Den Stundesløse. Sang af Mlle. Enequist fra Stockholm. f. To.
To. 4. - 30. Slottet i Poitou.
F. 5. - 36. Christen og Christine. 28. En Kone, der springer ud af Vinduet. 27. Intrigerne.
L. 6. - 26. En Valgdag. 56. Brudefærden.
S. 7. - 56. Fra Diavolo.
M. 8. - 31. Tordenskjold.
Ti. 9. - 16. Min Lykkestjerne. 68. Joseph og hans Brødre.
O. 10 - 14. Den Ældste. 13. De Usynlige. f. F.
To. 11. - 57. Fra Diavolo.
F. 12. - 59. Eventyr paa Fodreisen.
L. 13. - 1. En lille Hemmelighed. 164. Den Stundesløse.
S. 14. - 2. En lille Hemmelighed. 14. De Usynlige. 28. Intrigerne.
M. 15. - 58. Fra Diavolo.

Ti. 16. Dec. 3. En lille Hemmelighed. 29. Intrigerne. 79. Festen i Albano.
O. 17. - 20. Gjenboerne. (uden Abon.)
To. 18. - 15. De Usynlige. 98. Skatten.
F. 19. - 1. Salomon de Caus.
L. 20. - 59. Fra Diavolo.
S. 21. - 2. Salomon de Caus.
M. 22. - 4. En lille Hemmelighed. 27. Kermessen.
Ti. 23. - 60. Fra Diavolo.
F. 26. - 23. Gjenboerne. (uden Abon.).
L. 27. - 3. Salomon de Caus.
S. 28. - 67. Cendrillon.
M. 29. - 24. Gjenboerne.
Ti. 30. - 165. Den Stundesløse. 36. Fruentimmerhaderen.

1857.

To. 1. Jan. 29. En Kone, der springer ud af Vinduet. 16. De Usynlige. 30. Intrigerne. (uden Abon.).
F. 2. - 61. Fra Diavolo.
L. 3. - 60. Eventyr paa Fodreisen.
S. 4. - 45. Kean.
M. 5. - 69. Joseph og hans Brødre. (Dan: Schwartzens sidste Rolle).
Ti. 6. - 4. Salomon de Caus.
O. 7. - 62. Fra Diavolo. (uden Abon.).
To. 8. - 5. Salomon de Caus.
F. 9. - 5. En lille Hemmelighed. 64. Sylphiden.
L. 10. - 35. Æren tabt og vunden. 37. Fruentimmerhaderen.
S. 11. - 45. Hakon Jarl.
M. 12. - 30. En Kone, der springer ud af Vinduet. 38. Fruentimmerhaderen. 9. La ventana.
Ti. 13. - 37. Christen og Christine. 17. De Usynlige. 99. Skatten.

O.	14.	Jan.	53. Qvækeren og Dandserinden. 36. Et Folkesagn. f. To.
To.	15.	-	107. Henrik og Pernille. (Leonora: Md. Larchers sidste Rolle). 31. En Kone, der springer ud af Vinduet. 100. Skatten.
F.	16.	-	48. Regimentets Datter.
L.	17.	-	46. Hakon Jarl.
S.	18.	-	25. Gjenboerne.
M.	19.	-	6. Salomon de Caus.
Ti.	20.	-	26. Gjenboerne.
O.	21.	-	4. Elskovsdrikken. (uden Abon.).
To.	22.	-	35. De Deporterede. 39. Fruentimmerhaderen.
F.	23.	-	7. Fabrikpigen. 95. Toreadoren.
L.	24.	-	6. En lille Hemmelighed. 17. Min Lykkestjerne. 80. Festen i Albano.
S.	25.	-	63. Fra Diavolo.
M.	26.	-	38. Christen og Christine. 37. Et Folkesagn.
Ti.	27.	-	47. Hakon Jarl.
O.	28.	-	7. En lille Hemmelighed. 18. De Usynlige. 31. Intrigerne. (uden Abon.).
To.	29.	-	50. Ude og hjemme. 10. La ventana.
F.	30.	-	7. Salomon de Caus.
L.	31.	-	27. Gjenboerne.
S.	1.	Feb.	1. Kongen paa Fuurland. 14. Abdallah.
M.	2.	-	2. Kongen paa Fuurland. 82. Intrigerne.
Ti.	3.	-	61. Eventyr paa Fodreisen.
O.	4.	-	3. Kongen paa Fuurland. 96. Toreadoren. f. L.
To.	5.	-	5. Elskovsdrikken.
F.	6.	-	51. Ude og hjemme. 3. Alvorlige Pige.
L.	7.	-	44. Murmesteren.
S.	8.	-	19. De Usynlige. 32. En Kone, der springer ud af Vinduet.
M.	9.	-	45. Murmesteren.
Ti.	10.	-	46. Kean.
O.	11.	-	46. Murmesteren. (uden Abon.).

To. 12. Feb. 4. Kongen paa Fuurland. 57. Conservatoriet.
F. 13. - 31. Slottet i Poitou.
L. 14. - 33. En Kone, der springer ud af Vinduet. 38. Et Folkesagn.
S. 15. - 8. Salomon de Caus.
M. 16. - 52. Ude og hjemme. 4. Alvorlige Pige.
Ti. 17. - 47. Murmesteren. 11. La ventana.
To. 19. - 48. Hakon Jarl.
F. 20. - 6. Elskovsdrikken.
L. 21. - 9. Salomon de Caus.
S. 22. - 53. Ude og hjemme. 56. Soldaterløier.
M. 23. - 77. Erasmus Montanus. 58. Conservatoriet.
Ti. 24. - 7. Elskovsdrikken.
O. 25. - 68. Cendrillon. (uden Abon.).
To. 26. - 20. De Usynlige. 15. Abdallah.
F. 27. - 70. Joseph og hans Brødre.
L. 28. - 54. Ude og hjemme. 5. Alvorlige Pige.
S. 1. Marts. 90. Første Kjærlighed. 48. Murmesteren.
M. 2. - 32. Slottet i Poitou.
Ti. 3. - 10. Salomon de Caus.
O. 4. - 8. En lille Hemmelighed. 1. I Karpatherne. f. To.
To. 5. - 39. Christen og Christine. 71. Joseph og hans Brødre. (Benjamin: Mad. Rungs sidste Rolle).
F. 6. - 78. Erasmus Montanus. 57. Soldaterløier.
L. 7. - 47. Kean.
S. 8. - 54. Qvækeren og Dandserinden. 2. I Karpatherne.
M. 9. - 36. Æren tabt og vunden. 58. Soldaterløier.
Ti. 10. - 91. Første Kjærlighed. 3. I Karpatherne.
O. 11. - 64. Fra Diavolo. (uden Abon.)
To. 12. - 28. Gjenboerne.
F. 13. - 55. Qvækeren og Dandserinden. 4. I Karpatherne.
L. 14. - 1. Thyre Boløxe og Herremanden.

S.	15.	Marts.	2. Thyre Boløxe og Herremanden.
M.	16.	-	62. Eventyr paa Fodreisen.
Ti.	17.	-	3. Thyre Boløxe og Herremanden.
O.	18.	-	21. De Usynlige. 5. I Karpatherne. (uden Abon.)
To.	19.	-	79. Erasmus Montanus. 81. Festen i Albano
F.	20.	-	4. Thyre Boløxe og Herremanden.
L.	21.	-	92. Første Kjærlighed. 6. I Karpatherne.
S.	22.	-	16. Een Tjener og to Herrer (ɔ: Henrik, som tjener to Herrer). 59. Soldaterløier.
M.	23.	-	5. Thyre Boløxe og Herremanden.
Ti.	24.	-	55. Ude og hjemme. 74. Bellman.
O.	25.	-	49. Murmesteren. 12. La ventana. (uden Abon.)
To.	26.	-	6. Thyre Boløxe og Herremanden.
F.	27.	-	17. Een Tjener og to Herrer. 75. Bellman.
L.	28.	-	80. Erasmus Montanus. 60. Soldaterløier.
S.	29.	-	28. Badet i Dieppe.
M.	30.	-	11. Salomon de Caus.
Ti.	31.	-	29. Badet i Dieppe.
O.	1.	Apr.	18. Min Lykkestjerne. 136. Recensenten og Dyret. f. M.
To.	2.	-	33. Slottet i Poitou.
F.	3.	-	7. Thyre Boløxe og Herremanden.
M.	13.	-	8. Thyre Boløxe og Herremanden. (uden Ab.)
Ti.	14.	-	18. Een Tjener og to Herrer. 61. Soldaterløier.
O.	15.	-	81. To Dage. f. L.
To.	16.	-	30. Badet i Dieppe.
F.	17.	-	50. Murmesteren.
L.	18.	-	10. Ninon. (Fru Heiberg gjenoptraadt første Gang i Saisonen; fremkaldt og kom).
S.	19.	-	8. Elskovsdrikken.
M.	20.	-	56. Qvækeren og Dandserinden. 7. I Karpatherne.

Ti. 21. Apr. 9. Thyre Boløxe og Herremanden.
O. 22. - 19. Een Tjener og to Herrer. 57. Brudefærden. f. L.
To. 23. - 12. Salomon de Caus.
F. 24. - 29. Gjenboerne.
L. 25. - 65. Fra Diavolo.
S. 26. - 11. Ninon.
M. 27. - 82. To Dage. 76. Bellman.
Ti. 28. - 19. Min Lykkestjerne. 39. Et Folkesagn.
O. 29. - 31. Badet i Dieppe. f. Fr.
To. 30. - 12. Ninon.
F. 1. Mai. 49. Hakon Jarl.
L. 2. - 122. Don Juan.
S. 3. - 48. Pak!
M. 4. - 13. Ninon.
Ti. 5. - 123. Don Juan.
O. 6. - 49. Pak! f. To.
L. 9. - 57. Qvækeren og Dandserinden. 137. Recensenten og Dyret.
S. 10. - 8. Tilfældet har Ret. (Fru Heiberg fremkaldt, men kom ikke). 97. Toreadoren.
M. 11. - 30. Gjenboerne.
Ti. 12. - 9. Tilfældet har Ret. 98. Toreadoren.
O. 13. - 50. Pak! f. Fr.
To. 14. - 15. Den Ældste. 51. Murmesteren.
F. 15. - 14. Ninon.
L. 16. - 10. Thyre Boløxe og Herremanden.
S. 17. - 66. Fra Diavolo.
M. 18. - 10. Tilfældet har Ret. 82. Festen i Albano.
Ti. 19. - 58. Qvækeren og Dandserinden. 52. Murmesteren.
O. 20. - 11. Tilfældet har Ret. 58. Brudefærden. f. To.
F. 22. - 34. En Kone, der springer ud af Vinduet. 138. Recensenten og Dyret. (Rose: Jfr. A. Prices sidste Rolle). 13. La ventana.

L.	23.	Mrk.	12. Kongen drømmer. 12. Tilfældet har Ret.
S.	24.	-	13. Kongen drømmer. 22. De Usynlige. 62. Soldaterløier.
M.	25.	-	67. Fra Diavolo.
Ti.	26.	-	15. Ninon.
To.	28.	-	11. Thyre Boløxe og Herremanden.
F.	29.	-	14. Kongen drømmer. 13. Tilfældet har Ret. (Hanna: Fru Heibergs sidste Rolle før hendes Afgang).

Endelig var det da skeet. Forfulgt af Had, Bagtalelse og Misundelse havde Heiberg trukket sig tilbage fra sin Direkteurvirksomhed, i hvilken han i syv Aar havde forsøgt at gjennemføre sine Ideer om, hvorledes et Nationaltheater skulde ledes, for at Kunsten i dens forskjellige Forgreninger kunde komme til sin Ret. Med sjelden Konsekvents havde han fastholdt disse sine Ideer, der vare byggede paa aarelangt Studium og nøie Kjendskab til Skuepladsen, og i Alt havde han kun ladet sig lede af sin Iver for Theatrets Tarv. Meget havde han udrettet, men i Adskilligt havde han ikke havt Held med sig, idet han paa utallige Sider var stødt paa Vanskeligheder, som det ikke havde været ham muligt at overvinde eller fjerne. Han kunde, naar han kastede et Blik paa den Virksomhed, Theatret i hans Bestyrelsestid havde udfoldet, trække sig tilbage med rolig Samvittighed, idet han trøstig kunde overlade Fremtiden at dømme ham og hans Modstandere imellem. Den Dom, som de efterfølgende Aar fældede, blev da heller ikke til hans Skade. Hvad han havde udsaaet, bar gode Frugter under hans Efterfølgere, af hvilke ikke en Eneste naaede at komme i Niveau med ham.

Og dog skulde der jo oprinde en ny Æra for Theatret ved Heibergs Bortgang; dog skulde just hans Fjernelse være

Signalet til, at et nyt Liv vilde røre sig indenfor det gamle Theaters Mure. Saaledes lød Parolen overalt i den toneangivende Presse og blandt en stor Del af Publikum. Der var af Kultusministeren gjort flere Forsøg paa at finde en passende Mand til at være Heibergs Afløser, men alle disse Forsøg havde ikke ført til noget Resultat, og saa valgte man da endelig Professor Dorph, som selv havde tilbudt sin Tjeneste. Denne Mand, der tidligere havde været Rektor i Horsens, men som paa Grund af sit svage Helbred var bleven pensioneret i 1833 og nu levede som Privatmand i Kjøbenhavn, gik ved sin Ansættelse i sit 74de Aar. Det var altsaa ikke en livskraftig, ung Mand, der skulde afløse Heiberg, men en Mand, som allerede stod i Oldingens Alder. Dorph, der var en ualmindelig hæderlig og rettænkende Karakter, var i Besiddelse af omfattende Kundskaber og havde i mange Aar næret en varm Interesse for Skuepladsen. Det var, som det senere skal blive berørt, ham selv, der havde henvendt sig til Kultusministeren med Anmodning om at blive Direkteur for Theatret, idet han havde tilbudt at ville forvalte dette Embede uden Gage, da han jo havde sin Pension at leve af. I et Brev, som han allerede i Januar Maaned 1856 skrev til en fremragende Skuespiller, fremkom han med følgende „Fingerpeg, hvorefter jeg tør tiltro mig nogle af en Theaterdirekteurs Egenskaber:"

„At forstaa at vælge Repertoire er jo en væsenlig nødvendig Egenskab hos en Direkteur. De 13 af mig indleverede Skuespil (= 43 Akter) ere alle modtagne med Bifald uden mindste Mishagsyttring. Jeg har ved Eftersyn af det danske Theaters Repertoire ikke fundet, at nogen Skuespil-Leverant, selv blandt vore navnkundigste Digtere, har havt et lignende Held. „Pigen i Lyon" blev forkastet af

Direktionen. - Men da dette Stykke siden blev opført ved Sommerstuespillene og vandt udelt Bifald, antog Direktionen det. Jeg synes altsaa at have en nogenlunde æsthetisk Sands for Skuespil og deres Passelighed for Scenen. — Blandt de af mig indleverede Stykker ere to Syngestykker, hvorom Syngemester Rung skriver, at min Text passer, saavel dramatisk som musikalsk, særdeles godt til Musiken og er bekvem for den Syngende, og han vilde være mig taknemlig, om jeg fremdeles vilde give nogle af de fortræffelige ældre franske Syngestykker nye Oversættelser. Jeg synes altsaa at have nogen musikalsk Sands. — Til alle disse Stykker har jeg selv proponeret Personbesætningen, som stedse blev antaget af Direktionen. (Til den nærværende Direkteur har jeg Intet leveret). Jeg synes altsaa at have nogen Sands for rigtigt Person-Valg. — At jeg har nogen tragisk Sands, kunde maaske sees af min Oversættelse af Sofokles og Æschylos. Jeg træffer just fra Oehlenschlæger et Brev til mig, hvilket begynder saaledes: „Jeg takker Dem af Hjertet, at De har meddelt mig privat Deres meget sindrige Bemærkninger om Aladdin og dens mise en scène (ved Bournonville, Overskou og Oehlenschlæger), og jeg giver Dem Ret i næsten Alt." Ligesaa har jeg flere Gange gjort Bemærkninger om Oehlenschlægers Skuespil, førend de bleve trykte, og han rettede sig næsten altid efter mig. Ved en saadan Leilighed kom han mig engang imøde med det Udraab: „Men hvor i Verden er De bleven saa bekjendt med Scenen; det er ganske rigtigt, som De skriver." — At jeg har nogen Sands for Praxis, mener jeg at have vist dels ved at skaffe Horsens Skole 70 istedenfor 25 Disciple, og ved at spare det Offenlige 2—3000 Rd. om Aaret, dels ved at ordne Brøndsteds literaire Efterladenskaber og udgive dem,

og ved at forskaane Boets eller Statens Kasse for over 6000 Rd. — Undskyld disse egoistiske Noter, men man nødes jo stundom til at være ubeskeden."

Det var altsaa denne Mand, der skulde afløse Heiberg. Han søgte sine Kvalifikationer som Æsthetiker i at have oversat endel Arbeider for Theatret, hvoriblandt et saa tarveligt Fabrikarbeide som „Pigen i Lyon", og at han var Praktiker, troede han tilstrækkelig godtgjort ved, at Horsens Skole havde blomstret under hans Rektorat, og ved at han paa en fortjenstfuld Maade havde ordnet de Brøndstedske Papirer. Dorph havde imidlertid den bedste Villie, og han havde Mere endnu: den inderlige Tro paa og Forvisning om, at han vilde blive en god Directeur. Karakteristisk er det, at dette Brev er skrevet allerede i Januar 1856, altsaa henved fire Maaneder før Heiberg søgte om sin Afsked. Man seer saaledes heraf, hvorledes der allerede paa hint Tidspunkt virkedes blandt hans Modstandere for at faa ham afløst, thi ellers vilde Dorph jo ikke have tænkt paa at tilstille en af Modpartiets Hovedmænd disse megetsigende „Fingerpeg".

Dorph var saaledes bleven konstitueret som Theaterdirekteur, men samtidig var der givet ham „en Medhjælper", „en Sideordnet," „en Underordnet", eller hvad man nu egenlig vil kalde den Mand, der i det officielle Sprog fik Benævnelsen „Kommitteret". Det var den tidligere omtalte Kancellist Christensen i Kultusministeriet, der fik denne nyoprettede Plads. Han skulde som Directeurens Supplement tilføre Theatret den omfattende Kyndighed, paa hvilken han havde aflagt saa eklatante Prøver i Theaterkommissionen, hvis mest talende Medlem han ubestridelig havde været. Kom nu hertil, at Christensen som Kultusministerens Sekretair stod baade i et Afhængigheds- og et Fortrolighedsforhold til

denne sin Overordnede, der altsaa gjennem ham havde let ved at kunne gribe ind i alle Theatrets Detailler, saa vil det indsees, at Dorphs Stilling som konstitueret Direkteur var saadan, at den gamle Mand med lidt Omsigt maatte kunne have opdaget, hvor uholdbar den var. Hvad der imidlertid bevirkede, at han oversaa Alt, var dels hans brændende Lyst til at styre Theatret, dels hans faste Tro paa, at han vilde kunne stifte Nytte i denne Post, og endelig hans feilagtige Opfattelse af, hvad Begrebet „den Kommitterede" egenlig betød. Først længere hen i Saisonens Løb gik dette Sidste op for ham, hvorom Nærmere siden.

For dog at gjøre Heibergs Afskedigelse som Theaterdirekteur mindre odieus i det store Publikums Øine og for tillige at sikkre sig imod, at Fru Heiberg samtidig med sin Mand skulde forlade Scenen, indstilledes han under 17de Juli af Kultusministeren til at være Censor ved Theatret, og denne Indstilling bifaldtes af Kongen under 23de s. M., hvorimod hans Bestalling først udfærdigedes under 29de Marts 1857. Tillige bevilgedes der Fru Heiberg Permission i hele Saisonen, men om dette Skridt blev Dorph efter eget Sigende først senere underrettet, og der er ingen Grund til i saa Henseende at drage hans Ord i Tvivl, da han, den sanddru og redelige Mand, i modsat Tilfælde ikke kunde være faldet paa i Bladene at offenliggjøre for den kommende Saison en lang Liste over Nyheder og Repriser, af hvilke mange vare en Umulighed at opføre foruden Fru Heibergs Medvirkning.

Af Dagspressen blev Direktionsskiftet hilset med stor Glæde. I en ledende Artikel for den 5te Juli 1856 skriver „Fædrelandet" f. Ex. saaledes: „Endelig er da den Begivenhed indtraadt, som er bleven imødeseet med saa megen Længsel

af alle Kunstens Venner: Etatsraad Heiberg har nedlagt sit Direktorat. Den 21de f. M. rullede Dækket ned for en Tid, i hvilken Sløvhed og Vilkaarlighed udbredte sin Indflydelse fra det Høisæde, som kun den ægte Kjærlighed til Kunsten kan give Ret til at beklæde." — „Nu er det Tryk," — hedder det videre — der har hvilet paa den sceniske Kunst, hævet, og Theatrets Historie begynder en ny Periode. Vil den blive lykkelig eller ikke?" — Bladet haaber det Første, og dets Haab om en bedre Fremtid er ikke bygget paa Intet. „Professor Dorph har allerede gjort en god Begyndelse ved at ansætte adskillige udmærkede Kunstnere i Theatrets Tjeneste uden diplomatisk at gjøre Omsvøb og uden at tage Hensyn til de Omstændigheder, som ledsagede deres tidligere stedfundne Afskedigelser, idet han gik ud fra den Anskuelse, at Hensyn til Kunstens Tarv her ene kunde bestemme, hvad der burde gjøres. De store Skuespillere, Professor Nielsen og Wiehe, ville atter berede Publikum den fulde Nydelse af deres Talenter. Hr. Høedt, benyttet med Maade, er ogsaa en særdeles god Akvisition. Hvad Hr. Rosenkilde jun. angaaer, høre vi ikke til dem, der mene, at han ved det kgl. Theater strax vil være iblandt de Første. Vi indrømme, at hans Præstationer i Almindelighed vidne om et mægtigt Lune og ikke ere blottede for geniale Træk; men de Forhold, under hvilke han har udviklet sig, have forledet ham til at spille sine Roller paa en vel plump, undertiden endog karrikeret Maade, der hidtil har staaet i Harmoni med hans Omgivelser, men sikkert vil falde i Øinene overfor de kongelige Skuespilleres finere Fremstillingstalent." Dog mener Bladet, at man „bør være Professor Dorph taknemlig, fordi han har gjort det muligt for denne lovende Skuespiller at opnaa en høiere Grad af Udvikling." Endelig finder Bladet Udsigt til en bedre Fremtid

for Theatret deri, at „en ung, indsigtsfuld Mand har overtaget Bestyrelsen af Theatrets Økonomi, hvilket sikkert vil have til Følge, at unødvendige Bekostninger ville blive undgaaede."

„Berlingske Tidende" for den 8de s. M. imødegik „Fædrelandets" ovenciterede Angreb paa Heiberg og fremkom i den Anledning med den aabenhjertige og sande Tilstaaelse, „at man paa alle mulige Maader har angrebet og fordømt Heibergs sex (syv-)aarige Theaterbestyrelse," og Bladet tilføier: „Vi have ved given Leilighed bemærket, at man sjelden eller rettere aldrig har været fornøiet med nogensomhelst Theaterbestyrelse. Denne har bestandig været en Administrationsgren, som Enhver, der kunde kjøbe sig en Plads i Theatret, troede sig fuldkommen kompetent til at bedømme i hvilkensomhelst saavel kunstnerisk som økonomisk Retning, og fra en saadan Samling af umodne Domme er „Fædrelandets" ubillige Resultat fremgaaet. Det vil neppe være gaaet Nogen af Glemme, da Theatrets Bestyrelse gik over fra en Direktion til en Direkteur, hvor skarpt man angreb den fratrædende Bestyrelse, medens man lovede sig de største Vidundere af den nye Bestyrer." Endvidere henleder Bladet Opmærksomheden paa, at „navnlig have Holbergs Stykker neppe havt nogen mere glimrende Periode end under Heibergs Administration, hvor de, behandlede med sand Omhu, igjennem en mærkværdig fuldendt Udførelse kom til at staa i deres velfortjente, glimrende Lys." — Bladet havde allerede tidligere (14de Mai) indeholdt en længere Artikel, i hvilken det i Overensstemmelse med sin halvofficielle Karakter bragte en varm Panegyrik over de store Fortjenester, Kultusministeren skulde have indlagt sig af det kgl. Theater, og i hvilken det til Slutning hed om den Kommitterede: „Ogsaa

i Henseende til den Del af Bestyrelsen, som antages at ville blive overdraget den Kommitterede, tør vi tro, at Ministeren har været heldig ved at lade Valget falde paa en Mand, som har været delagtig i Udarbeidelsen af de nye reglementariske Bestemmelser, der nu maa antages at ville træde i Kraft, og hvis Assistance Ministeren har benyttet til Forberedelsen og Gjennemførelsen af de Reformer og Forbedringer, han har arbeidet for i Theatrets Interesse, og hvoraf der forhaabenlig snart vil sees gode Frugter."

I en enkelt Henseende havde „Berlingske Tidende" her truffet det Rette, idet Bladet havde gjort den fuldstændig rigtige Bemærkning, at man sjelden eller aldrig var fornøiet med en Theaterdirekteur. Dette er Noget, der maa ansees for at være en Umulighed, thi hvor saa mange personlige Interesser som ved et Theater støde sammen, og hvor Hensynet til Kunsten saa godt som altid hos den Enkelte maa vige for Hensynet til det eget kjære Jeg, der er det utænkeligt at finde en Mand, som skulde kunne gjøre Alle tilpas. Der gives altid Misfornøiede, — om ikke af anden Grund, saa af kunstnerisk Skinsyge —, og disse Misfornøiede skrige stedse høiest og forstaa til enhver Tid at faa deres Klager og Anker udbasunede blandt det store Publikum. Men det var lidt vel sent, at „Berlingske Tidende" kom til denne Anerkjendelse; Bladet glemte rent, at det selv i sin Tid havde været medvirkende til at dadle det Heibergske Regimente, og desuden glemte det at imødegaa de Urigtigheder, der vare fremsatte af Hr. N. i „Fædrelandet." Det var saaledes usandt, at Dorph „uden diplomatisk at gjøre Omsvøb" havde engageret Wiehe og Hoedt. Den nye Direkteur havde tvertimod havt Betænkeligheder ved at foretage dette Skridt, men deres Ansættelse blev ham paabudt af

Ministeriet. Derimod var det ham, som var Skyld i, at Rosenkilde jun. og Mad. Rosenkilde (hvilken Sidste „Fædrelandet“ slet ikke omtalte) vare blevne ansatte.

Hvad angik de Reformer og Forbedringer ved Theatret, for hvilke Ministeren med Assistance af sin Sekretair havde virket, og af hvilke „Berlingske Tidende“ haabede snart at se gode Frugter, da blev det i saa Henseende fuldstændig ved Haabet. Rigtignok traadte de nye Regulativer for Tjenesten ved det kongelige Theater, for Spillepræmier og for Forfatterhonorar i Kraft ved Saisonens Begyndelse, men deres velsignelsesrige Virkning blev ikke at spore hverken strax eller senere; tvertimod maatte man efterhaanden ændre og udelade i dem mange af de Bestemmelser, af hvilke man ved Udarbeidelsen havde ventet sig store Resultater. En anden „Forbedring“ var den, at Prædikaterne „Figurant“ og „Figurantinde“ bortfaldt den 30te Juni 1856 og forandredes til „Balletdandser“ og „Balletdandserinde“, men at denne Forbedring tillige var til Gavn for de Paagjældendes slette pekuniaire Kaar, vides ikke. — Derimod var det en virkelig Forbedring, at man ifølge Theaterkommissionens Indstilling etablerede en særegen Skole, i hvilken Børnene ved Dandsen, der ved deres Øvelser vare hindrede fra at besøge de almindelige offenlige Skoler, nød Undervisning i de almindelige Skolefag. Denne Skoleundervisning begyndte midlertidig med Saisonen 1856—57, idet der da antoges en Lærer, og fra Januar 1857 ansattes tillige en Lærerinde, hvilke begge under 27de Marts s. A. fik Ansættelse med en aarlig Gage af 200 Rd. fra 1ste April at regne. Dette var som sagt en virkelig Forbedring, thi herved sikkredes der Ballettens Elever en god Opdragelse, som de hidtil for en stor Del havde maattet savne. — Som en ringe Forbedring — idetmindste

i Henseende til de usleft Lønnedes Kaar — kan det tillige anføres, at Korpersonalet fra den 16de Februar 1857 fik Tilladelse til for Fremtiden at benytte Assistance af Theatrets sceniske Kunstnere ved den aarlige Passionskoncert i Frue Kirke, hvilket hidtil havde været forbudt ifølge det nye Tjeneste-regulativ.

Den nye Direktion havde vel mistet en uerstattelig Kunstnerinde i Fru Nielsen, og den havde ganske sikkert en Vanskelighed at overvinde i den Omstændighed, at der for den kommende Saison var bevilget Fru Heiberg Permission, men til Gjengjæld kunde den paa Mandssiden raade over betydelige Kræfter, som Heiberg i sin sidste Direktionsperiode havde maattet savne, og som med Rette kunde ventes at ville udøve en overordenlig stærk Tiltrækningskraft paa Publikum. Den 21de Juni fratraadte Heiberg, og allerede den 27de s. M. ansattes Wiehe og Hoedt paany ved en ministeriel Skrivelse, hvorimod de dog først under 29de Marts n. A. fik kongelig Ansættelse med henholdsvis 1300 Rd. (hvoraf 1000 Rd. fast) og 810 Rd. i Gage. Ligeledes blev der den 1ste Juli afsluttet Kontrakt med Nielsen for den kommende Saison. Nielsen, der paa Grund af sin Helbredstilstand havde maattet søge sin Afsked, forpligtede sig nu til i Saisonens Løb at optræde i det Mindste 80 Gange i et vist Antal Roller mod en Extrabetaling af 20 Rd. for hver Optræden. Desuden engageredes Adolph Marius Rosenkilde og hans Hustru Anna Rosenkilde, født Paasche. Den Førstnævnte, som efter sin Debut i 1837 havde forladt det kongelige Theater for at søge sig en større Virksomhed ved Theatret i Christiania, havde saavel i Norge som paa Kasinos Scene og i den foregaaende Saison paa Hoftheatret vist sig som en Kunstner af Betydenhed, og det var derfor fuld-

stændig rigtigt af Bestyrelsen at sikkre Theatret hans Talent. Hans Hustru var i Besiddelse af et ualmindelig heldigt og vindende Udvortes, og hendes smukke, om end ikke meget betydelige Sangstemme, der understøttedes af et naturligt, livligt Spil, gjorde det antageligt, at hun i Operetten og Vaudevillen kunde blive Theatret til Nytte. Men medens hendes Mand i Aarenes Løb langt overgik de Forventninger, der vare knyttede til ham, kom hun ikke til at spille nogen væsenlig Rolle ved Theatret, idet hendes Stemme efterhaanden tabte sig, saa at hun kun fik ringe Anvendelse for sine Evner i de omtalte Retninger. Tillige engageredes Fru Caroline Recke, født Lumbye, som tidligere havde været ansat ved Balletten, samt Hr. August Nielsen, der havde medvirket under Langes Direktion paa Hoftheatret. Ogsaa Mad. Nielsen, født Dalhoff, som i 1849 var optraadt paa det kongelige Theater, blev engageret fra det Langeske Selskab. Men hun kom ikke efter Bestemmelsen til at debutere som Dronningen i „Et Glas Vand", idet hun efter faa Dages Sygdom afgik ved Døden i September Maaned. — Paa Ballettens Omraade sikkrede man sig atter Bournonville, som efter sin uheldige Virksomhed i Wien lod sig engagere paa 5 Aar af det kongelige Theater.

Den Uklarhed, der hvilede over Betydningen af Ordet „Kommitteret", tøvede ikke længe med at vise sine Følger. Allerede Maanedsdagen efter Direkteurens Ansættelse og to Maaneder før, at Prøverne skulde begynde, var der mellem Minister, Direkteur og Kommitteret udbrudt en Strid, i hvilken Overskou ikke kunde undgaa at blive trukken ind. Efter Direkteurens Befaling havde han udarbeidet et „Forslag til en Instrux for Scene-Instrukteuren" og anført i dens § 2: „Ogsaa er Scene-Instrukteuren forpligtet til ubetinget

Efterlevelse af de Befalinger, der gives ham af den Kommitterede, forsaavidt Direkteuren beklæder ham med sin Myndighed eller en Del deraf." Dette syntes Christensen ikke om, og i et Brev til Overskou af 6te Juli 1856 skrev han først meget smigrende, at Ordet „Befaling" ikke forekom ham passende overfor en Embedsmand som Scene-Instrukteuren, samt gjorde det Forslag, at der efter „den Kommitterede" kun skulde staa „i Embedsmedfør", hvorefter han tilføiede: „Den Kommitteredes Forhold til Direkteuren er ikke bestemt endnu; jeg antager, at De erkjender, at det ikke beroer paa os, hvorledes det skal være; men den Kommitterede vil i ethvert Fald ikke blive Direkteurens Fuldmægtig, men dels Medbestyrer, dels Suppleant (han er beskikket til i Forening med Direkteuren at deltage i Bestyrelsen). Direkteuren vil ikke kunne beklæde ham med sin Embedsmyndighed, og den Kommitterede vil formentlig, saavidt og naar han kommer til at handle, ikke komme til at handle i Direkteurens, men i eget Navn i Kraft af den ham tillagte Embedsstilling. Dette Punkt vil blive fuldkommen klart, naar det hedder „i Embedsmedfør"; den af Ministeren eventualiter tagne Bestemmelse om Forholdet vil afgjøre, under hvilke Forudsætninger den Kommitterede vil kunne komme til at træde i direkte Forhold til Scene-Instrukteuren. Jeg seer ikke, at der ved denne Redaktion kan opstaa nogensomhelst Fare for Dem for at komme i Berøring med den Kommitterede uden i Direkteurens Forfald eller de af Dem selv i §§ 2 og 3 opstillede Tilfælde."

Overskou havde ikke behøvet denne aabne Udtalelse af det, som „tilsigtedes" med Christensens Udnævnelse til Kommitteret, for meget godt at vide, hvad der stak under hans Forslag. Var der ikke tilsigtet, at der ogsaa skulde

tilvendes den Kommitterede Indflydelse paa det Kunstneriske, som Scene-Instrukteurens Embede alene havde at gjøre med, saa blev denne Omredaktion jo aldeles unødvendig, eftersom han da kun ved at beklædes med Direkteurs Myndighed kunde komme i Berøring med Scene-Instrukteuren. Overskou tilskrev ham derfor saaledes:

„Frederiksberg Allee, den 7de August 1856.

S. T. Hr. Sekretair Christensen, Kommitteret ved det kgl. Theater.

Da jeg uafladelig har maattet arbeide, dels paa et, i Dag endt, Theatret vedkommende Skrift, som, 13 tættrykte Ark stort, nødvendig skulde være færdigt fra Pressen den 14de August, dels paa Theaterhistoriens 3die Del, tør jeg antage, at min Ferie har saaledes været optaget af Forretninger i Theatrets Interesse, at det ikke med Retfærdighed skal kunne bebreides mig, at jeg først nu gaaer til den mig ingenlunde behagelige Besvarelse af D'Vbhds. Wrede af 6te Juli, og det saa meget mindre, da Besvarelsen upaatvivlelig i Grunden er overflødig: thi ei alene har jeg allerede for den Paastand, jeg har seet mig nødt til at fastholde, fremsat Dem saadanne Grunde, som De neppe selv vil tro, at Deres skriftlige Ytringer, hvorledes de end ere indklædte, kunne svække hos Den, der, som Embedsmand, nøie kjender Sagen og derfor kun holder sig til dens virkelige Indhold, men ogsaa maa Spørgsmaalet allerede være afgjort ved Offenliggjørelsen af det med Hs. Maj. Kongens Approbation forsynede Theater-Reglement, hvis 2det Affnit i de allerbestemteste Udtryk fastsætter netop Det, som jeg har maattet paastaa at være en Nødvendighed.

Ikke destomindre skal jeg ikke undlade skriftlig at fremsætte de Bemærkninger, Deres Wrede giver mig Anledning

til. Først maa jeg imidlertid erklære, at De vilde gjøre mig stor Uret ved at antage nogensomhelst personlig Uvillie for at have Del i min Indvending imod det af Dem antydede Forhold. Har jeg kun at modtage Befalinger af og være ansvarlig til Direkteuren, da er det mig aldeles ikke af nogen Vigtighed, om han er Hr. Prof. Dorph eller Hr. Sekretair Christensen; jeg vil med samme Iver efterkomme min Pligt under den Sidste som under den Første. At det, som siges, er det, som menes, og at det, som menes, siges, er den eneste Fordring, jeg vil tro mig berettiget til at have med Hensyn til Foresattes Personlighed.

Det er ikke blot ifølge det nylig af Hs. Maj. approberede Theater-Reglement, at Scene-Instrukteuren „sorterer umiddelbart under Direkteuren", „har Ansvar for ham" og „direkte fra ham modtager samtlige hans Bestemmelser"; ogsaa alle tidligere, selv under Direktioner, udstedte Reglementer og Instruxer stille ham, saavelsom de andre Embedsmænd, der have med Scenen og den daglige Tjeneste at gjøre, kun under en, den høieste Bestyrers Befaling, og det fordi det er en fra Theatervæsenets Natur udgaaende Nødvendighed, der er enhver med Theaterforholdene virkelig bekjendt Mand saa indlysende, at De, dersom Scene-Instrukteurens saa vigtige Instrux ikke, tvertimod Bestemmelsen i Kommissoriet af 16de Mai 1855, var bleven unddraget Behandling af Kommissionen, i denne vilde fra alle Sider have hørt Bekræftelse derpaa. Allerede den Omstændighed, at der, ofte flere Gange samme Dag, maa gives Scene-Instrukteuren Befaling til øieblikkelig Udførelse af Scenen vedkommende Forholdsregler, som kunne henføres under Økonomien — thi hvad kan ikke i Theaterledningen, lige nede fra Leien af et Par bedre Stole, end Theatret eier, op

til Hævelsen af en Prøve, hvortil en Snes Statister ere beordrede, eller Forandringen af en Forestilling, gjøres til en Økonomien vedrørende Forholdsregel? — viser, at han maa kunne efterkomme den Befaling, han modtager, uden derved at paadrage sig Ansvar til en Anden end den, der har givet den. Kan det imidlertid lykkes Dem, for Bestyrelsen at tilveiebringe en saadan Forretningsorden, at Direkteuren om Det, han finder sig foranlediget at paalægge mig, kan saaledes være kommen overens med Dem, at hans Befaling til mig bliver, som Reglementet foreskriver, „direkte", hvoraf følger, at den er mig fuldstændig Hjemmel og han den Eneste, hvem jeg har at give Tilsvar, da er der naturligvis fuldstændig Fyldestgjørelse for mit Vedkommende; thi de Forsinkelser, som maatte flyde deraf, kunne ikke paabyrdes mig, der, som en retskaffen Embedsmand, vil gjøre Alt for at afværge dem.

*) Om Personalets Forhold med Hensyn til Besværinger over Scene-Instrukteuren kan jeg aldeles ikke, uagtet Deres bestandige Henviisning dertil, i Reglementet finde Noget; Deres Forsikkring om, at det findes, er mig imidlertid Borgen for, at De, ligesom jeg, mener, at det bør findes, og da troer jeg, at det aldeles rigtig optages i Scene-Instrukteurens Instrux, hvor hans Forhold i saa Henseende bestemmes. Denne Instrux skal jo meddeles Personalet til Efterretning, og vedkommende Bestemmelse indeholder ikke

---

Overskou havde foreslaaet: „Besværinger af Scene-Instrukteuren eller over ham maa indgives skriftlig, senest 24 Timer efter, at der er fundet Grund til dem." Dertil havde Christensen bemærket: „Besværinger over Scene-Instrukteuren er der givet Regler for i Reglementet. Den korte Frist er mislig, forsaavidt som den afskedkommer Klager i Hidsighed.

Andet end Tiden, inden hvilken Besværingen skal indgives. Dens Ansættelse er lige for Personalet og mig. At jeg har anført 24 Timer, er i Overensstemmelse med alle fremmede Reglementer og vilde ikke volde Dem Betænkeligheder, dersom De nøie kjendte Theaterlivet. Det er, under Forretninger, som baade fra Personalets og Scene-Instrukteurens Side fordre Ro i Sindet, aldeles nødvendigt, at man saa snart som mulig kan vide en Strid endt uden Anklage; det er ligesaa nødvendigt, at Klagen skeer, medens Sagen endnu er i friskt Minde hos de Tilstedeværende, hvis Vidnesbyrd Parterne maa komme til at paaberaabe sig; og endelig er det langt fra, som De antager, at den korte Tidsfrist vil forøge Klagernes Antal, da tvertimod, som Erfaring noksom viser, de fleste Klager komme frem, ved at den, der troer sig fornærmet, fra flere Sider i længere Tid ophidses, tirres og drives til Klage. For de Udtryk, hvori Klagen affattes, maa enhver Mand selv staa til Ansvar, Skuespilleren saavel som Scene-Instrukteuren; man kan gjøre lige Fordring paa Besindighed, Sanddruhed og anstændig Fremstilling til Begge.

De har gjentagende, baade mundlig og skriftlig, gjort mig opmærksom paa, at det ikke beroer paa Nogen af os, men paa Ministeren, at bestemme Scene-Instrukteurens Forhold. At det ikke beroer paa mig, er saa klart, at det er unødvendigt at erindre mig derom. For Resten gjør jeg heller ikke mindste Fordring paa at bestemme Noget, men er tvertimod just imod, at Det, som allerede staaer bestemt i Reglementet, der er beseglet med kongelig Approbation, forandres til en aldeles ny, modsat Bestemmelse, som ikke alene er uforenelig med flere af Reglementets andre Bestemmelser, hvilke jeg forpligtes til at følge, men overhovedet med min hele Embedsstilling.

Angaaende de øvrige af Dem berørte Punkter ville vi saa let blive enige, at det er overflødigt at omhandle dem. Jeg slutter derfor med den oprigtige Forsikkring, at det gjør mig meget ondt, at den Uklarhed, som er kommen i det hele Anlæg og ret paafaldende træder frem ved Reglementets Emanation, foruden mange andre Ubehageligheder, som maa blive dens nødvendige Følge, for mig har medført den, at være kommen i Spænding med en Mand, hvis Begavelse og Dygtighed Ingen skal være villigere til at erkjende end jeg, og som jeg vel endnu kunde vise, hvorledes han vilde være istand til, med Undgaaelse af alle mulige Konflikter, at blive Theatret til langt større og varigere Gavn, end den tagne Position vil tillade.

Ærbødigst

Th. Overskou."

Christensens Svar herpaa lød saaledes:

„Velbaarne Hr. Professor, Scene-Instrukteur Overskou!

Efter Modtagelsen af Deres ærede Skrivelse af 7de ds. har jeg tilsendt Professor Dorph Deres Udkast til en Instrux, idet det nu maa staa til ham at foretage det videre Fornødne. Forsaavidt De i Slutningen henpeger paa Tilstedeværelsen af en Spænding, da har jeg for mit Vedkommende endnu bestandig den Overbevisning, at samme ikkun bestaaer i en Misforstaaelse og ved dennes Opklaring vilde forsvinde; at bidrage Mit hertil er Noget, hvorfor jeg aldrig vil undslaa mig; saafremt De fra Deres Side i nogen Maade interesserer Dem for Klarhed, tør jeg antage, at De ligesom jeg vilde finde det hensigtsmæssigt, at vi forsøgte mundtlig at forklare os for hverandre.

Den 9de August 1856.

Ærbødigst

H. Christensen."

Dette var den første Gang, der forekom Uenighed angaaende Betydningen af det omineuse Udtryk „den Kommitterede," hvilket senere skulde give Anledning til saamegen Strid og Splid. Forøvrigt lykkedes det hverken Christensen dengang eller senere, skjøndt han havde en særlig Forkjærlighed for at omordne og udstede Regulativer, at fremkomme med nogen Instrux for Scene-Instrukteuren, skjøndt denne Embedsmand dog i saa høi Grad trænger til ligeover for Personalet at se Grændserne for sin Myndighed og sine Pligter fastsatte ved nøiagtige Bestemmelser.

Blandt de øvrige Omordninger, som Christensen vidste at sætte i Værk, var ogsaa den, at der blev ansat en Elev-Instrukteur ved Theatret. En saadan særlig Embedsmand, hvem Instruktionen af samtlige Theatrets Elever skulde paahvile, havde man ikke tidligere kjendt ved det kongelige Theater. Der var under Heibergs Direktionsperiode jævnlig i Pressen forekommet grove og ubeføiede Angreb paa Overskou som den, i hvis Haand Elev-Instruktionen udelukkende var lagt, skjøndt Sandheden var den, at han kun af Velvillie havde veiledet enkelte Yngre, der havde henvendt sig til ham om Raad og Bistand, ligesom han under hele Heibergs Regimente for sin Virksomhed i saa Henseende kun en eneste Gang havde modtaget en Gratifikation af 100 Rd. Da nu Spørgsmaalet om Scene-Instruktion kom paa Bane i Theaterkommissionen, udtalte Overskou, at der efter hans Mening aldrig ved et Theater burde ansættes en fast Instrukteur, til hvis bestemte Veiledning Begynderen vilde være at henvise. Det vilde nemlig føre til det, som man fremfor Alt maatte søge at undgaa, Maner og Ensidighed, og der vilde ved det fremkomme en Hindring for de kunstneriske Kræfters fri og frodige Udvikling. Overskou ansaa det af den Grund for

rettest, at man overlod til Begynderen selv at vælge, hvor han troede at kunne høste størst Nytte af Instruktionen, hvilken Direktionen da efter Omstændighederne kunde lønne med en i Forhold til det vundne Resultat passende Godtgjørelse. Christensen var derimod i Kommissionen af den Anskuelse, at det var nødvendigt for Theaterdirekteuren at have en Embedsmand, hvis Erklæringer angaaende Begyndernes Talent vare af en „officiel Karakter". Det Løse i denne Motivering er indlysende for Enhver, thi en Theaterdirekteur kan og bør ikke af nogen underordnet Funktionair lade sig ved „officielle" Erklæringer forpligte til at antage Begyndere, for hvis Optræden Direkteuren ene skal bære Ansvaret. Han kan søge Raad og Veiledning hos den, der er i Besiddelse af større dramaturgisk Erfaring, men disse Raad bør ikke kunne indeholde nogensomhelst Forpligtelse for ham, og disse Raad søger han fornuftigvis bedre hos flere Sagkyndige end hos den Enkelte. De tre Skuespillere, som vare Medlemmer af Kommissionen, sluttede sig til Overskous Udtalelser, og Afgjørelsen blev da, som det skete i flere Tilfælde, udsat indtil videre. Arnesen, der var godt bekjendt med, hvad man i Kultusministeriet ønskede indført i de nye Reglementer, raadede imidlertid Overskou til at give efter i dette Spørgsmaal og stemme for, at der skulde ansættes en Eleveinstrukteur, idet Ministeriets Mening var, at Hoedt skulde have denne Plads, naar han vendte tilbage til det kongelige Theater efter at have afsluttet sin Virksomhed paa Hoftheatret. Tillige gjorde Arnesen Overskou opmærksom paa, at den Sidstnævnte ved at modvirke, at der blev oprettet nogen Elev-Instrukteurpost, let udsatte sig for at miste sit eget Embede, for at Hoedt da kunde faa det, og skjøndt Arnesen maatte give Overskou Ret i hans Anskuelse, kunde han dog ikke finde det rigtigt, at

Overskou for en Sags Skyld, der ikke egenlig vedrørte ham, udsatte sig selv for at blive afskediget. Herpaa vilde Overskou ikke indlade sig, idet hans Stilling som Medlem af Kommissionen paabød ham efter bedste Evne at virke for Theatrets Vel. Der blev dog ikke videre Debat i Kommissionen om dette Spørgsmaal, thi da det atter kom til Forhandling, gjorde Christensen det Forslag, at Kommissionen ikke skulde andrage paa Ansættelse af en „Elev-Instrukteur", men derimod paa, at der bevilgedes et Beløb af 500 Rd. til „Elev-Instruktion." Paa denne Ordning kunde Overskou godt gaa ind, da der efter Ordlyden derved tilsigtedes, hvad han antog for at være det eneste Rigtige. Der blev vel senere en Diskussion i Kommissionen om dette Anliggende, idet Christensen paa to Steder i Tjeneste-Reglementet vilde have Ordet „Elev-Instrukteuren" anbragt, men denne Diskussion standsede dog snart, da han forklarede, at han paa det ene Sted dermed kun vilde have forstaaet den Skuespiller, der havde veiledet en Elev, som skulde aflægge Prøve, og i det Hele mente, at Nævnelsen af Ordet vilde være korrekt, fordi en Direktion med andre Anskuelser dog mulig engang kunde finde det rigtigt at oprette en saadan Post, som da helst maatte findes omtalt i Reglementet paa det dertil passende Sted.

Hvorledes bleve da nu de af Kommissionen til „Elev-Instruktion" foreslaaede 500 Rd. anvendte? Det var tydelig nok udtalt i Kommissionsforslaget, at denne Sum skulde anvendes som Gratiale til de Kunstnere, der veiledede Aspiranter til Scenen, men ikke desto mindre blev Hoedt, der Aaret i Forveien var bleven afskediget af Kultusministeren, fra Begyndelsen af Saisonen 1856—57 ansat af denne som Elev-Instrukteur med 500 Rd. i Gage, hvorhos han den 23de Mai 1857 fik kongelig Ansættelse, skjøndt Rigsdagen

gjentagne Gange havde udtalt sig imod, at der gaves nogen fast Ansættelse i slige Embeder. Hoedt fik altsaa hele den Sum, der var foreslaaet til „Elev-Instruktion", og man oprettede ikke alene et Embede, om hvis Hensigtsmæssighed der kunde reises og var reist berettiget Tvivl, men man gav det tillige til en Mand, for hvis særlige Dygtighed i denne ene Retning der paa hint Tidspunkt endnu ikke forelaa noget Bevis.

Af det Foregaaende vil det fremgaa, at al den Kiv og Splid, som man for evig haabede at have banlyst fra det kongelige Theater ved at faa Heiberg fjernet, neppe turde ventes at udeblive, hvor Direktionsforholdene vare blevne saa vaklende og ubestemte, som Tilfældet nu var. Saaledes gik det da ogsaa. Dorph tog med Iver og Interesse fat paa sit Hverv, og havde han været Eneherre, kunde han mulig have virket til Theatrets Gavn. Men han maatte snart føle, at hans Magt kun var meget indskrænket, og at der ved Siden af ham var indsat en Medregent, der ved Snildhed og Spidsfindighed vidste at hævde sin Position. Allerede den 26de September, altsaa lige i Saisonens første Dage, modtog Dorph fra Kultusministeriet Ordre til at lade bekjendtgjøre i Foyeren: „at Theatrets Personale i Bestyrelsesanliggender, som angik Theatrets Økonomi, havde at henvende sig til den Kommitterede." Herved stadfæstedes fuldstændig, hvad Overskou i sit anførte Brev til Christensen havde bemærket: „Hvad kan ikke i Theaterledningen gjøres til en Økonomien vedrørende Forholdsregel?" Var der først af Ministeriet indrømmet den Kommitterede en saa udstrakt Myndighed, saa var der, efter som Forholdene allerede havde stillet sig, ikke Spor af Tvivl om, at Christensen nok skulde vide at benytte sig af sin udstrakte Myndighed. Det var

nogle Dage forud rygtedes paa Theatret, at der vilde fremkomme et saadant Opslag i Foyeren, og Overskou henvendte sig da til sin Direkteur og raadede ham til hellere strax at nedlægge sit Embede og forklare Publikum Grunden dertil, end at vedblive at fungere i en Post, hvor der ved ethvert Skridt med Lethed kunde lægges ham uovervindelige Hindringer i Veien af den Kommitterede. Dorph indrømmede vel Rigtigheden heraf, men var saa sangvinsk at tro, at selv om Bekjendtgjørelsen blev offenliggjort for Personalet, vilde den dog kun blive bragt til Anvendelse i strengt økonomiske Spørgsmaal, hvorved det da alligevel vilde blive ham muligt paa det kunstneriske Omraade at gjennemføre, hvad han med Lyst og Glæde havde forberedt i Haab om at kunne gavne Skuepladsen. Som man kunde have forudseet, gik dette hans fromme Ønske langtfra i Opfyldelse.

Var der nemlig et Omraade, paa hvilket det Kunstneriske syntes at burde være eneraadende, saa var det Fastsættelsen af Repertoiret, og Dorph maatte derfor være berettiget til at antage, at dette Omraade udelukkende var ham forbeholdt, saa meget mere som den Kommitterede i de økonomiske Anliggender var berettiget til at handle paa egen Haand. Derfor faldt det heller ikke den konstituerede Direkteur ind at søge Christensens Assistance ved Fastsættelsen af Repertoiret, om hvilket Dorph kun konfererede med Scene-Instrukteuren og Theatersekretairen, men da Christensen gjentagne Gange yttrede, at dette maatte betragtes som en Tilsidesættelse af den Kommitterede, eftersom Fastsættelsen af Repertoiret kunde have en betydelig Indflydelse paa Theatrets økonomiske Status, fandt Dorph, for at undgaa mere Strid og Splid, sig ogsaa i, at Christensen mødte ved de ugenlige Sammenkomster, i hvilke Repertoiret fastsattes. Den Kommitterede var saaledes

nu ikke alene eneraadende i Alt, hvad der angik Økonomien, men tillige delagtig i Afgjørelsen af de Spørgsmaal, der udelukkende vedrørte Kunsten. Man skal vanskelig kunne benægte, at Begrebet „Kommitteret" her havde faaet en ganske usædvanlig Udstrækning.

Det er ovenfor berørt, at Dorph i Begyndelsen af sin Virksomhed kun konfererede med Scene-Instrukteuren og Theatersekretairen om Fastsættelsen af Repertoiret. Ogsaa heri skete der en Forandring, thi idet Christensen tiltraadte disse Møder, fratraadte Theatersekretairen dem. Efter Christensens Anskuelse var den Sidstnævnte „en noget underordnet Embedsmand", men denne Embedsmand var istand til ved sin mangeaarige Erfaring at kunne være Direkteuren til stor Nytte i den daglige Forretningsgang. Kammerassessor Berner havde nemlig som Theatersekretair udmærket sig ved en høi Grad af Akkuratesse og var tillige saa vel bevandret i Alt, hvad der vedrørte Theatertjenestens Detail, at Direkteuren altid kunde være sikker paa i vanskelige Tilfælde hos ham at erholde enhver mulig Oplysning. Nu fandt den Kommitterede paa at træffe en splinterny Omordning af hele Theatersekretairens Embedsstilling. Efterat Kammerraad Lassen under 8de Januar 1857 var afgaaet som Økonomi-Inspekteur ved det kongelige Theater, konstituerede den Kommitterede Skuespiller Pätges til under Navn af Garderobe-Inspicient og med en ringere Gage, end der var normeret for Embedet, at varetage alle derunder hørende Forretninger. Ved at give Pätges denne Post tilsigtede man navnlig at stemme hans Søster, Fru Heiberg, til Eftergivenhed; thi om hans Kapaciteter i den angivne Retning havde man ikke nogen Erfaring. Valget var imidlertid denne Gang saare heldigt, idet Pätges med stor Nøiagtighed og en sjelden Paapasselighed varetog

dette Embede, hvilket han først fratraadte den 31te Juli 1873. Det Bogholderi, som derimod stedse tidligere havde været forbundet med Økonomi-Inspektoratet, og hvortil det fornuftigvis hører, blev det samtidig overdraget Berner at føre, hvorhos han fritoges for alle sine Forretninger som Theatersekretair. Herved mistede Berner ikke Noget i sine Indtægter, men der skabtes herved en Dobbelthed i Økonomi-Inspektionen, som ikke kunde være heldig. Nu skulde altsaa Theatersekretairens Forretninger besørges af en Anden, men ogsaa herfor vidste den Kommitterede Raad. Schwartzen, der ikke længere kunde gjøre Nytte som Sanger, var i de senere Aar med Held optraadt i mindre Karakter- og Gammelmandsroller, et Fag, som han efter Winsløws Afskedigelse omtrent var ene om at kunne udfylde paa tilfredsstillende Maade, men ikke destomindre afskedigedes han den 19de Januar 1857 og pensioneredes som Skuespiller, medens der tillagdes ham en Gage af 300 Rd. for som Regisseur tillige at varetage de Forretninger, der tidligere pligtmæssig havde paahvilet Berner som Theatersekretair. Direkteuren mistede herved en paalidelig og erfaren Raadgiver, og Theatret blev af med en brugbar Skuespiller, som til Gjengjæld fik en Plads, til hvis Bestridelse han savnede enhver Erfaring.

Med et saa godt Personale som det, der nu var samlet ved det kongelige Theater, turde Publikum gjøre Regning paa en interessant og afvexlende Saison, thi om den indre Kiv og Splid, der truede med at hæmme Virksomheden, vidste man ikke noget Videre udenfor Theatrets Mure. Desuden var der to Ting, som i høi Grad kunde vække pirrende paa Lysten til at kjøbe Loger ved den aarlige Auktion: dels den Omstændighed, at Logerne ved Auktionen opraabtes til Priser, der gjennemgaaende vare lavere ansatte end de, hvortil

de opraabtes Aaret i Forveien, og dels den lokkende Oversigt, som bekjendtgjordes om Virksomhedsplanen for det kommende Theateraar. Da Priserne saaledes vare ansatte forholdsvis meget lavt, var det en let Sag for Direktionen at faa dem bortsolgte ved Auktionen fra 1 til 8 Mark over Opraabsprisen. Hvad Virksomhedsplanen angik, da blev der, foruden Sørgespil af Oehlenschläger og Shakspeare samt to nye Balletter af Bournonville og Galeottis tre Balletter „Lagertha", „Rolf Blaaskjæg" og „Romeo og Giulietta", bebudet til Opførelse i den kommende Saison ikke mindre end 31 Arbeider, men det blev her som saa ofte ved de gyldne Løfter. Af de 31 Arbeider opførtes kun 9, af Oehlenschläger to Sørgespil og af Shakspeare slet ingen. De tre Bournonvilleske Balletter reduceredes til en Ballet og to Divertissementer, og da Opførelsen af de Galeottiske Balletter var et Løfte, man havde givet Dorph, blev der ikke gjort Noget derved, saa at man ikke engang gjorde den mindste Forberedelse til deres Indstudering. Derimod opførtes 7 Arbeider, som ikke vare bebudede, af hvilke de tre vare Nyheder. Logeauktionen havde, som man kunde forudse, et glimrende Resultat, idet den indbragte en Sum af 62,413 Rd. 32 Sk.

Til den i det nye Tjeneste-Reglement anordnede Theater-Jury skete der ved Saisonens Begyndelse Valg, og Valget faldt paa Følgende: Af Kultusministeriet valgtes som 1ste og juridisk Medlem Kammerraad Arnesen og som 2det Medlem Komponisten N. W. Gade, af Theaterdirektionen valgtes som dramatisk Forfatter J. M. Thiele med H. C. Andersen som Suppleant, og Theaterpersonalets Valg faldt paa Hoedt og Wiehe med Holst og Hvid som Suppleanter. Nu var altsaa dette tarvelige Surrogat for det paatænkte „Theater-Raad" valgt, men skjøndt der i Løbet af Saisonen skete ikke faa

Indsigelser fra Skuespillernes Side mod at udføre Roller, som vare dem tildelte af Direktionen, affordredes der dog ikke Theater-Juryen en eneste Gang nogen Kjendelse, og først efter Theateraarets Slutning fik den Noget at bestille, idet den i Egenskab af Feu-Komite havde ifølge det nye Feu-Reglement at gjøre Indstilling til Ministeriet om Skuespillernes Oprykning i høiere Feuklasser og om Fordelingen af Spillepræmien. Her viste det sig da strax, hvor uheldigt det er ved et Theater at lade selve Personalet deltage i Bestyrelsesbeslutninger. Det var ikke nok med, at den Afgjørelse, der blev truffen, vakte stærk Uvillie blandt Størsteparten af Personalet, men selve Komiteens Medlemmer vare misfornøiede med Udfaldet. Spillepræmien skulde nemlig efter Reglementets Ord uddeles til de sex eller syv sceniske Kunstnere, „som ansaaes for at have været de egenlige Bærere af Repertoiret i den afvigte Saison." Nu erklærede imidlertid Majoriteten i Komiteen sig for den Anskuelse, at der ved Ordet „Bærere" skulde forstaaes de Kunstnere, som i hver enkelt af de tre Kunstarter Skuespil, Opera og Ballet havde indtaget de første Pladser. Dette var øiensynlig ikke Meningen med Regulativets Ord, som udtrykkelig nævnede Bærerne af Repertoiret og ikke de enkelte Kunstarters Bærere, thi Spillepræmien burde fortrinsvis tilkjendes de Enkelte, som ved Flid og Dygtighed i den forløbne Saison havde gavnet Kunstanstaltens Repertoire. Der var dog Intet at stille op mod Majoriteten, som holdt urokkelig fast ved sin Anskuelse, og ved Stemmegivningen fremkom der da ogsaa som Følge heraf det mærkelige Resultat, at Jfr. J. Price og Schram, som ikke alene havde gjort ringe Tjeneste i Saisonen, men tillige ved deres Sygdomsforfald ofte havde været Omstødere af Repertoiret, fik Præmien, medens Mad.

Holst og Hultmann, der havde gjort overordenlig megen Tjeneste og i de to Ovennævntes Sygdomsforfald ofte havde hjulpet Theatret ud af stor Forlegenhed, ikke fik nogen Præmie, skjøndt de netop ved deres Virksomhed kunde siges at have været „Bærere“ af Repertoiret.

Med Hensyn til det Tilskud, der aarlig ydedes Theatret af Statskassen, skete der i denne Saison en Forandring. De farlige Følger, der kunde forventes at blive Følgen af, at det udelukkende var lagt i Rigsdagens Hænder at bevilge den aarlige Understøttelse til det Theater, som nu kun af Navn var kongeligt, udebleve heller ikke i Længden. Der havde i Folkethingets forløbne Saisoner jævnlig lydt Klager over, at Statstilskudet til Theatret var altfor stort, ja der havde endogsaa hævet sig Røster for den Anskuelse, at Theatret som et blot og bart Fornøielsesetablissement burde frigjøres for enhver Forbindelse med Staten og overdrages som privat Entreprise til en eller anden driftig Mand, der da efter eget Forgodtbefindende kunde styre „Forretningen“, uden at den kostede Staten en Skilling. Hidtil havde disse Røster dog heldigvis været i Minoritet i Folkethingssalen, men man kunde med Rette befrygte, at efterhaanden som Materialismen mere og mere fik Indgang i Repræsentationen, vilde ogsaa disse Anskuelser komme kraftigere til Orde og tilsidst maaske afføde Beslutninger, der kunde lede til Nationalskuepladsens Undergang.

Ved Normalreglementet af 1841 var der af Kongen bevilget det kongelige Theater til Supplering af dets selverhvervede Indtægter et fast aarligt Tilskud af 36,900 Rd., men ved Siden deraf indrømmedes der det tillige strax et midlertidigt Tilskud, som i 1843 maatte forøges til 9,410 Rd., og det virkelige Tilskud udgjorde altsaa 46,310 Rd., hvilket

Beløb Theatret endnu oppebar i 1848. Desuden afholdtes Udgifterne ved Vedligeholdelsen af Skuespilhuset umiddelbart af Statskassen, og den ved hvert Aars Slutning tilstedeværende Beholdning eller Underbalance overførtes da til Theatrets næste Regnskabsaar. Kapellet, der ingen selvstændige Indtægter havde, var der ved Normalreglementet bevilget et aarligt Tilskud af Statskassen af 30,485 Rd., hvilket senere forhøiedes til 31,945 Rd. Samtidig med Normalreglementet havde Statskassen overtaget alle de Pensioner, der udrededes til Personer eller Efterladte efter Personer, som havde været ansatte ved Theatret eller det kongelige Kapel, medens disse Anstalter tidligere selv havde baaret en Del af Pensionerne. Derimod blev i 1842 et Theatret tilhørende Obligationsbeløb paa 9,200 Rd. overført til Statskassen, og naar man ikke medregner de Summer, der henstod i Theatrets Laane- og Hjælpekasse, eller som vare bestemte til Beneficeforskud for Kapellets Medlemmer, eiede Theatret den 1ste April 1850 ingen andre Aktiver end Gaarden i Lille Strandstræde, der som tidligere omtalt solgtes i samme Maaned for 25,000 Rd., og Beløbet af dets egne udestaaende Gage- og Beneficeforskud. Derimod havde Theatret paa hint Tidspunkt ingen Gjæld. Statskassens samlede Tilskud til Theatret og Kapellet udgjorde saaledes fra 1843 til 1848 aarlig foruden Pensionerne over 78,000 Rd. og med disse mindst 100,000 Rd.

Statskassen havde i Tidsrummet fra 1ste April 1850 til 31te Marts 1856 — altsaa paa det Nærmeste i den Aarrække, i hvilken Heiberg styrede Theatret — bevilget samtlige Theatrets Indtægter og Udgifter ved de aarlige Finantslove, saaledes at der aarlig tilstodes Theatret et saa stort Tilskud, som var nødvendigt for at tilveiebringe Ba-

lance, naar man drog de bevilgede Udgifter fra de for Theatret beregnede Indtægter. Ved Udgangen af de to første Aar var der en ikke ubetydelig Beholdning tilbage af de bevilgede Tilskud, og denne tilbagebetaltes derfor til Statskassen. I de fire sidste Aar medgik derimod fuldstændig de bevilgede Tilskud, som paa Grund af den for de paagjældende Aar beregnede større Forestillingsindtægt vare satte ikke lidet lavere end hidtil, ja der fremkom endogsaa en lille Underbalance, som deels dækkedes ved overordenlige Tilskud, deels overførtes til det følgende Aar. Fra 1850—51 var der saaledes til Exempel bevilget 65,710 Rd., medens Regnskabet kun udviste et forbrugt Beløb af 52,034 Rd. 64 Sk., hvorimod der for 1853—54 kun bevilgedes 45,930 Rd. 48 Sk., hvilken Sum fuldstændig medgik. De i Tidsrummet fra 1850—56 ved Finantslovene til reglementerede Gager for Bestyrelsesembedsmænd, for det sceniske Personale og for Kapellets Medlemmer bevilgede Beløb opfattedes ikke som samlede Beløb, over hvis enkelte Summer Kultusministeriet i Tilfælde af Vakance frit kunde disponere ved nye kongelige Ansættelser, men de enkelte Gager, navnlig ogsaa Gagerne til det sceniske Personale, betragtedes, ligesom alle egenlige Embedsgager, som særskilt bevilgede hver for sig, saa at de ikke ved Vakancer kunde anvendes til Gageforhøielser eller nye egenlige Gager i Form af kongelige Ansættelser, uden at Rigsdagen gav sit særlige Samtykke dertil, og da dette Samtykke i de omtalte Aar nægtedes i saa godt som alle mellem det sceniske Personale indtrufne Vakancetilfælde, blev herved Beløbet af reglementerede Gager til dette Personale nedsat ikke ubetydelig.

Fra den 1ste April 1856 indtraadte der imidlertid et andet Forhold. Fra dette Tidspunkt og indtil den 30te Juni 1859 blev der paa hvert Aars Finantslov bevilget

Theatret et fast aarligt Tilskud af 50,000 Rd., saa at den ved hvert Aars Udgang tilstedeværende Beholdning eller Underbalance kom Theatret selv til Gode eller faldt det til Last. Samtidig hermed besluttedes det ved Finantsloven for 1856—57 at stifte et Reservefond ved Theatret, hvortil der skulde lægges dels det Beløb, hvormed Aarets Indtægter antoges at ville overstige Udgifterne, dels hvad der maatte spares paa de enkelte Udgiftskonti, og dels hvad Aarets Indtægter maatte komme til at overstige det beregnede Beløb efter Fradrag af, hvad der af dette eventuelle Overskud yderligere vilde medgaa til Feu, Saisonsdouceurer og Udgifter af ubestemt Omfang. Meningen med dette Reservefond var, at man dels derved skulde dække mulige Underbalancer i enkelte uheldige Aar og dels afholde Udgifterne til større Byggeforetagender o. s. v. Ved Finantsloven af 1856—57 var der, idet der ikke toges Hensyn til Underbalancen for det foregaaende Aar, paaregnet et Overskud af 7,270 Rd. 32 Sk., hvilket Overskud altsaa skulde lægges til Reservefondet, dog at det Beløb af 4,644 Rd. 34 Sk., der var medgaaet til Tilskuerpladsens Ombygning i 1855 udover den dertil bevilgede Sum, forlods skulde fradrages deri. Theatrets Regnskab for Saisonen 1856—57 sluttede imidlertid med en virkelig Beholdning af ikke mindre end 30,626 Rd. 75 Sk., og denne Sum overførtes derfor til Reservefondet. Saaledes begyndte altsaa dette Fond sin Virksomhed under glimrende Auspicier, men uheldigvis blev den Rolle, det kom til at spille, ikke videre stor, som det vil sees af det Efterfølgende.

Finantsloven for 1856—57 — og de følgende Finantslove indtil 30te Juni 1859 — bevilgede tillige i Modsætning til de tidligere Finantslove Beløbene til reglemen-

terede Gager som samlede Beløb og ikke de enkelte Gager særskilt for sig. Ved denne for Theatret saa heldige Bestemmelse kunde Kultusministeriet altsaa nu, naar der indtraadte en Vakance, frit raade over de ledigblevne Gager til Gageforhøielser eller nye kongelige Ansættelser, uden at det behøvede noget særligt Samtykke af Rigsdagen, hvorved man ogsaa undgik de ofte ubehagelige Debatter i Thinget om, hvorvidt den eller den sceniske Kunstner eller Kunstnerinde var kvalificeret til at faa kongelig Ansættelse, Noget, hvorom Størsteparten af Rigsdagens Medlemmer egenlig slet ingen begrundet Mening kunde have. For det sceniske Personale blev der dog indført den Indskrænkning, at kun de to Trediedele af de Gager, der bleve ledige, kunde anvendes af Ministeriet, hvorimod den sidste Trediedel fradroges de reglementerede Gagers Beløb.

Den i 1851 til Ordning af Theatrets Forhold nedsatte Kommission havde blandt Andet indstillet, at man skulde konvertere de Theaterpersonalet og Kapelmedlemmerne tillagte Beneficegodtgjørelser til et Gagetillæg af 200 aarlig for de af Theaterpersonalet til Godtgjørelse Berettigede og af 50 Rd. aarlig for Kapelmedlemmerne, og et Forslag til en saadan Konvertering optoges ogsaa i det Rigsdagen i 1851 forelagte Lovudkast, der ikke blev gjennemført. I Finantsaaret 1856—57 begyndte man imidlertid overensstemmende med dette Forslag at konvertere de Theaterpersonalet hidtil tillagte Beneficegodtgjørelser for Tjenesteaar til aarlige Gagetillæg af 200 Rd., og denne Konvertering tilendebragtes for de til Godtgjørelser Berettigedes Vedkommende i Finantsaaret 1859—60, fra hvilken Tid der ikke mere har været Tale om Beneficegodtgjørelser til hint Personale, hvorimod der siden den Tid indtraadte et aarligt Gagetillæg af

200 Rd. for ethvert kongelig udnævnt Medlem af Theaterpersonalet, saasnart det havde været fast ansat i 20 Aar, og disse Gagetillæg vedbleve stedse at gaa under Navn af Beneficekonvertering. Samtidig med den ovenomtalte Konvertering stræd man til at konvertere Kapelmedlemmernes aarlige Beneficegodtgjørelsessum af 2400 Rd. til et Gagetillæg for dem af 50 Rd. aarlig, hvilken Konvertering tilendebragtes for alle Medlemmer ved Udgangen af Theateraaret 1861.

Efterat Saisonen var aabnet med „Jacob von Thybo", som opførtes i ny Indstudering, og hvori Titelrollen udførtes af A. Rosenkilde som Debut, afholdtes der den 4de September en Mindefest for Fru Nielsen, hvis Fødselsdag det netop var. Texten til det smukke Forspil var af H. P. Holst og Musiken af N. W. Gade. Efter en Introduktion rullede Tæppet op for Offerlunden fra „Hakon Jarl", hvor den afdøde Kunstnerindes Buste stod i Forgrunden paa en Piedestal, medens samtlige Theatrets Skuespillere og Skuespillerinder i Sørgeklæder vare placerede i en Halvkreds omkring den. Der blev først affunget et Kor, hvorpaa Holst traadte frem ved Busten og bragte Oldtidens Tak til hende, der som Præstinde i Templet saa mægtig havde hjulpet Oehlenschlæger til at vække den af Glemselens Dvale; i dens Navn hængte han Granbarkrandsen paa hendes Buste. Han afløstes atter af et Kor, hvorpaa Mad. Holst i Nutidens Navn hængte Egekrandsen ved Siden af den anden Krands, i smukke Vers skildrede den store Kunstnerindes høie Værd og med den Simpelhed og Inderlighed, som var den Bortgangne værdig, mindede saavel Ældre som Yngre om, hvad de i hende havde eiet og tabt. Atter lød et Kor, og derpaa traadte Wiehe frem. Han hængte Laurbærkrandsen paa Busten som et Vidne om, at ligesom hun var skrinlagt „nær ved det Sted, hvor Valborgs og

hvor Thoras udødelige Sanger Hvilen fandt", saaledes skulde hendes Hæder som en Fylgie knytte sig til hans og hun følge ham paa hans Gimlegang. Fremtiden skulde erkjende, at Ingen som hun havde bragt Renhed og Sandhed i Kunsten, og i Fremtidens Navn rakte han hende Laurbærkrandsen, hvis friske Bladpragt erindrede om, at hvad hun havde virket, vilde blomstre fort i Tid og Evighed. Under dæmpet Musik faldt derpaa Tæppet for den alvorsfulde Sørgefest, der afsluttedes med Opførelsen af „Norma".

Tre Dage senere opførtes „Slottet i Poitou" med Nielsen som Gjæst i Marquien af Seiglières Rolle. Det var den første Aften, Hoedt optraadte efter sin Tilbagevenden til det kongelige Theater, og Forestillingen gik da heller ikke for sig, uden at han modtoges af Mishagsyttringer. Det store Publikums omskiftelige Sind og Evne til let at lade sig paavirke viste sig atter her og gav sig Luft i de ovenomtalte Udbrud af Mishag. Da Hoedt havde forladt det kongelige Theater, gav man Heiberg Skylden derfor, og da han nu efter Heibergs Fjernelse atter viste sig paa Theatret, hyssede man ad ham som den, der skulde være Skyld i, at Fru Heiberg foreløbig ikke spillede.

Af ældre Sager, der i Saisonens Løb gjenoptoges paa Repertoiret, gjorde „Cendrillon" megen Lykke med Mad. Rosenkilde i Titelrollen, hvor hendes nydelige Udseende, smukke, om end ikke store Sangstemme og klædelige Spil, der bar Præget af Natur og Inderlighed, ret kunde gjøre sig gjældende. Som Baronen af Montefiascone viste hendes Mand, at det ikke alene var i Skuespillet, men tillige i den komiske Opera, at han kunde gjøre udmærket Fyldest. Men mærkelig nok fik han senere kun ringe Leilighed til at udvikle sine Evner i denne sidste Retning.

Endnu var der kun gaaet en Maaned af Saisonen, og allerede begyndte Utilfredsheden at vise sig. Efter en Oversigt over de i September Maaned givne Forestillinger bemærker „Fædrelandet" for den 1ste Oktober, at blandt de Anker, man fremsatte mod Heiberg, vare: „der gik for faa af Oehlenschlægers Tragedier og for mange Balletter; der opførtes færre nye Arbeider, end man ønskede; der var ikke Afvexling nok i Repertoiret." Derpaa hedder det: „Vil man nu, efter at Saisonens første Maaned er forløben, se, hvorvidt den nye Direkteur maatte i den over to Maaneder lange Theaterferie have gjort Forberedelser til og i September have begyndt paa at hæve de paaankede Mangler, saa viser det sig: at ingen af Oehlenschlægers Tragedier har været spillet; at der er gaaet Ballet hver tredie Aften; at intet nyt Arbeide har været opført, og at endelig Repertoiret omtrent har været det samme som i Slutningen af Saisonen 1853—54, med Tillæg af et Par ældre, paany fremdragne Stykker, hvis Udførelse i større og mindre Grad har nærmet sig det Dilettantmæssige." Bladet havde vistnok Ret i at anke over Repertoiret, men det glemte, at det samtidig hermed slog sig selv paa Munden, idet den nye Æra, som efter Heibergs Afgang skulde frembryde, jo aldeles ikke kom tilsyne. Den nuværende Direktion havde ikke alene det gamle Personale, men endogsaa flere nye Kræfter at virke med, hvorimod Heiberg, som havde maattet savne adskillige af disse, dog ofte havde vidst at skaffe større Afvexling i Repertoiret. Maanedsdagen derefter løb der atter Klage i det samme Blad, idet der paavistes, at der i Oktober var spillet 20 Stykker, hvoraf „kun" 6 af danske Forfattere, gaaede 17 Gange, og 14 Oversættelser, opførte „ikke mindre" end 46 Gange, medens der „under Heiberg i Oktober 1853 med omtrent

de samme Kræfter" gaves 26 Stykker, hvoraf 18 af danske Forfattere, gaaede 48 Gange, og 8 Oversættelser, hvoriblandt 1 af Molière og 2 af Shakspeare, hvilke gik ialt 20 Gange. I Oktober denne Saison gaves kun 1 Nyhed, „Fabrikpigen", „som forhaabenlig snart er gaaet sin sidste Gang"; i Oktober 1853 gaves derimod 3 Nyheder. — Ogsaa i „Berlingske Tidende" begyndte Klagerne at lyde. Saaledes hed det den 13de November: „Iaftes har man atter ei alene tilbagekaldt Opførelsen af „Cendrillon", men ikke givet noget andet Stykke istedenfor dette, og saaledes paany berøvet Theaterkassen en Indtægt af omtrent 8 til 900 Rd." Denne Bebreidelse var saa meget mere retfærdig, som Sygeanmeldelsen allerede havde fundet Sted om Formiddagen, og som den ledende Aand nu var Christensen, der i sin Tid i Theaterkommissionen havde anket saa stærkt over Heibergs Uformuenhed! „I det Hele", fortsætter Bladet, „maa vi beklage, at de i denne Saison opførte gamle og nye Stykker ikke afgive noget Bevis paa de forventede gjennemgribende Forbedringer."

Repertoirets første Nyhed, der fremkom ved en Festforestilling i Anledning af Kongens Fødselsdag, var Thomas' og Mortons Skuespil „Fabrikpigen". Valget af dette Stykke var ikke heldigt, da det var et Arbeide af engelsk Fabrikat, uden Poesi, men med et stort Fond af Sentimentalitet, hvortil kom en ubetydelig og meget maadelig Intrige, saa at det trods den gode Udførelse kun formaaede at slæbe sig syv Gange over Scenen. Den Person, der skulde være det morsomme Element i dette forskruede Rørestykke, stod omtrent helt udenfor Handlingen, og skjøndt de Spillende gjorde Deres dertil, var det dem dog ikke muligt at gjøre de slet tegnede Figurer interessante.

Det første oehlenschlægerske Sørgespil, der kom til Opførelse under det nye Regimente, var „Tordenskjold", uden at Direktionen dog havde nogen Glæde af at have gjenoptaget dette Drama paa Repertoiret. Stykket fandt kun en meget lunken Modtagelse hos Publikum, der ikke ret kunde finde sig tilpas med Wiehes Udførelse af Titelrollen. Han havde anlagt sit Spil altfor meget paa at fremstille den danske Søhelt saa naturlig som mulig, og det bebreidedes ham derfor af Kritiken, at Matrosen stak for stærkt frem, og at hans Udtale af og til var for plat. Den øvrige Rollebesætning i Stykket var for en stor Del temmelig svag, og kun Mantzius var fortræffelig i Kolds lille Rolle.

Havde man været misfornøiet med Saisonens første Nyhed, blev man det i endnu høiere Grad med den anden. Chiewitz og Recke havde i deres enakts Vaudeville „Trop som Ægtemand" skildret Helten fra „Recensenten og Dyret" som gift med Madam Voltisubito, med hvem han har et Barn, og man seer da i Vaudevillen Trop fremtræde som Directeur for et Beriderselskab med trekantet Hat, Epauletter og en vældig Knaldepidsk. Ideen var ikke fri for at være plat, hvortil kom, at Behandlingen ikke var synderlig smagfuldere, men temmelig blottet for Vid og Lune. Ved Stykkets anden Opførelse var der en saa stærk Meningskamp mellem Klappere og Pibere, at Gongonen maatte frem, og ved den tredie Opførelse blev Spektaklet endnu værre, saa at Direktionen fandt det klogeligst for bestandig at henlægge dette Arbeide. — Skjøndt Bladene ved den nye Bestyrelses Tiltrædelse udtrykkelig havde gjort opmærksom paa, at Censor ved Theatret kun var raadgivende, men at Beslutningen om Antagelse eller Forkastelse af dramatiske Arbeider udelukkende hvilede hos Direktionen, fremkom der dog offenlig det Spørgs-

maal, hvorledes Heiberg som Censor kunde have antaget et saa næsthetisk, smagløst og modbydeligt Arbeide. Dette Spørgsmaal blev ikke dengang besvaret, men som et Bidrag til at oplyse Heibergs Stilling til denne Vaudeville, der allerede var skreven og under en anden Titel indsendt til Theatret flere Aar i Forveien, vil det ikke være uden Interesse at læse følgende Brev, som Heiberg under 5te November 1855 tilskrev Recke:

„Deres behagelige Skrivelse af 16de Oktober skulde jeg besvaret for længe siden, dersom ikke Sygdom havde forhindret mig.

„Strax efter Modtagelsen af Deres Brev fornyede jeg det allerede temmelig gamle Bekjendtskab med Deres Vaudeville „Kunstberider Trop". Men de samme Vanskeligheder, som jeg ved den første Læsning havde fundet, stillede sig igjen for mit Øie. Jeg mener ikke dermed de Indvendinger, som jeg tidligere har tilladt mig at fremsætte med Hensyn paa Enkeltheder i Stykket, og som let kunne forandres, hvortil De ogsaa dengang syntes at være villig. Men den store Vanskelighed er Besætningen af Mad. Voltisubitos Rolle. Thi her kommer man mellem Scylla og Charybdis og maa nødvendig strande paa en af dem. Paa det kongelige Theater nemlig, hvor Rosenkilde maa være Trop, er det nødvendigt, at Mad. Voltisubito spilles af Mad. Fossum, men det er altfor kjendeligt, at Stykkets Forfatter eller Forfattere have havt en ganske anden Person for Øie, en Person, der ikke skulde virke som Sangerinde, men — om forresten muligt — som Skuespillerinde. For at Mad. Fossum skulde anbringes, maatte Rollen ligesom i „Recensenten og Dyret", reduceres til et Minimum og derimod Sangpartiet udvides til et Bravourparti. De vil maaske sige, at Bravournumere

endnu kunne indlægges: men uden at tale om, at isaafald mange af de andre Sange maatte falde bort, fordi det Hele ellers blev for langt, og Musiken for overveiende, — en Forholdsregel, hvorved Stykket dog vilde svækkes — vilde Sagen endnu ikke være gjort dermed, thi Beriderskens Dialog maatte betydelig indskrænkes, og hendes Deltagelse i Handlingen maatte følgelig blive af langt mere underordnet Art, end den nu er. De har formodenlig tænkt Dem, at det kaudervelske Sprog vilde lette Mad. Fossum Fremstillingen, og det kan vel være, men Tilhørerne vilde trættes ved saa vedholdende at høre en saadan Dialekt, som idethøieste kan benyttes undtagelsesvis i enkelt forbigaaende Scener. Hertil kommer, at da Mad. Fossum, som desuden ikke kan bestride Meget, og ikke er af de hurtige i sine Indstuderinger, nu har adskillige Sangpartier at indøve i Operaer, som skulle bringes paa Scenen, vilde det vare meget længe, inden hun kunde beskjæftige sig med Deres Stykke, og det vilde idetmindste være tvivlsomt, hvorvidt det kunde komme frem i denne Saison.

„Under disse Omstændigheder tager jeg ikke i Betænkning at raade Dem til at lade dette Stykke opføre paa et af Byens andre Theatre. Her findes ingen af de omtalte Vanskeligheder, og dets Succes vil være endnu bedre garanteret end paa det Kgl. Theater, hvor et velbekjendt Cliquevæsen under Maske af foregiven Kritik gaaer paa Rov efter Ødelæggelse af Alt, som bringes paa Scenen.

„Da jeg for et Par Aar siden læste Stykket og tænkte paa at anbringe det, gjorde jeg et Par Blyantsrettelser i Mad. Voltisubitos Jargon, thi vel skal hun tale galt, men der er visse Feil, som maaske en Dansk, men netop hun ikke

kunde begaa. Jeg har ikke villet viske disse Smaarettelser ud, men har ladet dem staa til Deres egen Decision.

„Læg nu, Høistærede, ikke mig til Last, at jeg saa længe har været raadvild i denne Sag. Der er Meget i Stykket, som behager mig, og derfor ønskede jeg at anvende det; men der er ogsaa uovervindelige Vanskeligheder, og just under de nuværende Forhold dobbelt uovervindelige.

Deres ærbødigste
J. L. Heiberg."

Medens saaledes Repertoiret ikke i de to hidtil fremkomne Nyheder havde faaet en Tilvæxt, hvorved Publikum kunde finde sig tilfredsstillet, var det derimod en overmaade interessant Berigelse, som det fik ved Gjenoptagelsen af „De Usynlige." Denne holbergske Komedie havde hvilet siden 1818 og havde i de forløbne Aar fra den første Opførelse i 1750 kun oplevet 9 Forestillinger. Nu optoges den atter paa Repertoiret, og den Udførelse, der blev Stykket til Del, bevirkede, at det i denne og Begyndelsen af den paafølgende Saison under stærkt Bifald gik ikke mindre end 17 Gange over Scenen. Det var som sagt Udførelsen, der hovedsagelig bevirkede dette Resultat. Al den Varme og overstrømmende Lyrik, som Wiehe eiede, lod han vælde ud over sin Gjengivelse af Leander, der under hans Behandling formelig blev en romantisk Elsker, Noget, man hidtil aldrig havde seet paa Scenen, naar Holbergs saa sparsomt udstyrede Elskere viste sig, og Hoedt, der spillede Harlekin i et korrekt, fra commedia del arte laant Kostume, virkede med en saa elskværdig Komik og et saa smittende, intensivt Lune, at hans Præstation modtoges med det varmeste Bifald, hvilket forøvrigt bredte sig over hele Stykket.

I December Maaned begyndte atter Klagerne i Pressen over den ringe Virksomhed, Bestyrelsen udviste. „Fædrelandet" for den 15de December ankede saaledes over, at i de halvfjerde Maaned, „som paa Grund af den lange Theaterferie pleier at være den Del af Saisonen, der er frugtbarest paa Nyheder", har man kun givet tre saadanne, nemlig „Fabrikpigen", der halvt taalt, halvt udhysset har slæbt sig nogle faa Gange over Brædderne, „Trop som Ægtemand", der enstemmig blev forkastet saavel af Publikum som af Pressen, og nu „En lille Hemmelighed." Om denne Saisonens tredie Nyhed, et af F. J. Hansen efterladt Lystspil i en Akt, hed det derefter i Bladet: „Det Bedste, man kan sige om dette Stykke, er, at det ikke indeholder noget Ondt. Det er et ubetydeligt lille Produkt, der dreier sig om en gammel forbrugt Ide, og hvis Dialog tildels er udsmykket med forældede Vittigheder og lieux communs. Af og til finder man Spor af Friskhed og Lune, men man vil forgjæves søge efter en original Tanke. Da Stykket imidlertid er ret behændig sammensat og desuden i det Hele bliver godt spillet, lader det sig forsaavidt gjerne se engang, og vi skulde slet ikke have havt Noget at indvende imod, at denne Ubetydelighed var sluppen ind paa Repertoiret, naar dette iøvrigt var blevet forsynet med nogle gode nye Stykker." — Handlingen i Stykket dreiede sig om en Kone, der endelig vil gjøre sin Mand skinsyg, men denne Handling var ikke heldig anlagt, ligesom Karaktererne vare daarlig motiverede. Af de Rollehavende var Holst som Kancelliraad Warming den bedste, og at Stykket i tre Aar oplevede 16 Forestillinger, var nærmest begrundet deri, at det saare hyppig benyttedes i Nødstilfælde.

Paa Syngespillets Omraade fremdroges i Saisonen „Fra Diavolo", „Fruentimmerhaderen" og „Murmesteren",

og i alle tre Stykker tildeltes der Mad. Rosenkilde gode Roller, som hun udførte til Publikums Tilfredshed. Naar der imidlertid tidligere havde lydt Klager over, at Heiberg tilsidesatte Operaen, fordi denne var en Kunstart, i hvilken han aldeles ikke skulde kunne finde Behag, saa er det ret interessant at lægge Mærke til, at der under hans Efterfølgere i denne Saison ikke opførtes et eneste nyt Syngestykke, ligesaa lidt som der opførtes noget Syngestykke af en dansk Komponist.

Medens de tre første Nyheder, der vare fremkomne i Løbet af denne Saison, kun havde spillet en ringe Rolle, gjorde derimod den fjerde Nyhed en betydelig større Virkning. Den norske Digter, Professor Andreas Munch havde i sin fireakts dramatiske Digtning „Salomon de Caus" stillet sig den Opgave at vise, hvorledes Selvtilliden, naar den ikke er begrundet paa, at vi have Alt fra Gud, maa føre den, som af Herren er kaaret til en stor Idees Undfangelse og Udførelse, i Fordærvelse. Dette Drama, som var skrevet i et tankerigt Sprog og overstrømmende af ædle Følelser, skjøndt det paa mange Steder savnede poetisk Flugt, havde imidlertid den Feil, at Hovedpersonen, Salomon de Caus, ikke noksom havde gjort sig fortjent til den haarde Skjæbne, der rammer ham. Thi foruden at han i alle sine Forhold viser sig som en ædel Mand, bliver hans Tillid til sig selv, om ikke berettiget, saa dog i høi Grad undskyldelig derved, at han ikke blot er Opdager af Dampkraftens Anvendelse, men at han tillige har vundet fuld Overbevisning om dens uhyre Virkning paa Industriens og overhovedet hele Samfundslivet, ligesom han med sine genialt opfundne Modeller kan bevise, at han er i Stand til at benytte sin store Opdagelse til uberegneligt Gavn for Menneskeheden. Denne Feil i Stykkets

Anlæg bevirker tillige, at der ved Siden af mange smukke Scener nødvendigvis maa forekomme Optrin, der gjøre et uhyggeligt Indtryk, idet den høitbegavede Natur uden nogen egenlig Brøde maa bukke under for den kolde Verdenskløgt og lide en i altfor høi Grad ufortjent Vanskjæbne. Det var heller ikke hverken i historisk Henseende eller efter Digterens egen Skildring ganske stemmende med Kardinal Richelieus Karakter, at denne dybtskuende Statsmand, der dog maatte synes at kunne indse, at den ham forklarede Opdagelse i hans Hænder vilde kunne blive et mægtigt Redskab til Fremme af hans Statsformaal, undertrykkede den udelukkende af Frygt for ikke at kunne beherske den. Som overhovedet Ideen i denne Digtning ikke var fast og poetisk gjennemført, saaledes var der ogsaa over hele Karakterskildringen af Hovedpersonerne udbredt en Ubestemthed og Uklarhed, som ikke kunde Andet end virke skadelig paa Totalindtrykket. Trods disse Svagheder var der dog i Dramaet saa megen digterisk Aand og Begavelse, at det ikke undlod at gjøre en stærk Virkning paa Tilskuerne, af hvem det ogsaa modtoges med stærkt Bifald, og det gik derfor i denne Saison ikke mindre end 12 Gange over Scenen. Hvad Udførelsen angik, høstede Hoedt stor Berømmelse for sin Udførelse af Titelrollen, der fra hans Side blev spillet med stor Tænksomhed og et ikke almindeligt Talent, hvorimod det i enkelte af de mest gribende Scener, f. Ex. i den uhyggelige fjerde Akt i Galehuset, mulig skortede ham lidt paa Natur og Sandhed. Nielsen havde derimod som Richelieu faaet en Rolle, der svarede fortræffelig til hans Kunstnerindividualitet, og foruden ham glimrede Wiehe som Pater Coelestinus, en Figur, der under hans fine og gjennemtænkte Behandling blev til et Mesterstykke af dramatisk Fremstillingskunst. — Da det nye Regulativ savnede

en Bestemmelse om, hvorledes dramatiske Arbeider af norske Forfattere skulde honoreres, affandt Theaterbestyrelsen sig med Forfatteren ved at udbetale ham et Honorar en Gang for alle af 400 Rd.

I Brosbølls Drama i to Akter „Kongen paa Furland“, der fremkom anonymt, fik Repertoiret ikke nogen videre heldig Tilvæxt. Stykket morede ikke, og da det tilmed var temmelig tarvelig besat, formaaede det kun at slæbe sig 4 Gange over Scenen.

Til Gjengjæld gjorde derimod „Thyre Boløxe og Herremanden“, romantisk Lystspil i fem Akter, stor Lykke i denne Saison. Thiele havde ikke skrevet noget Arbeide for Scenen, siden hans dramatiske Skitse „Den neapolitanske Betler“ i 1831 gik en eneste Gang over Scenen, og det vakte derfor en vis Opsigt, at vore Folkesagns udmærkede Samler nu efter saa mange Aars Forløb havde skrevet et Skuespil, hvortil Ideen efter Titelen at dømme maatte være laant fra Folkesagnenes Periode. Der savnedes alligevel i dette Stykke en vel overveiet Plan, thi medens man efter første Akt at dømme var berettiget til at antage, at Thyre Boløxe skulde blive Hovedpersonen, viste dette sig dog senere ikke at blive Tilfældet, idet Røverkvinden traadte næsten helt i Baggrunden. Man bebreidede ligeledes med Rette Stykket, at det savnede den „romantiske“ Poesi, der ikke engang var udbredt over de Elskendes Personer, hvorimod Forfatteren med stort Held og med sit dybe Kjendskab til den Periode, i hvilken Stykket spillede, havde vidst at sprede et ægte middelalderligt Skjær over Digtningen, saavel hvad Sproget som endel af Situationerne angik. Ved Besætningen af dette Stykke skete der en Mærkelighed, som forøvrigt ikke var enestestaaende. Ved sin høie imponerende Figur og sit dybe kraftfulde Organ var

Jfr. Müller som selvskreven til at spille Røverkvinden, men desuagtet forbigik man hende fuldstændig og gav Rollen til Mad. Phister, der ikke formaaede at forlene Karakteren hverken med den Grumhed eller den Høihed, som den udkrævede. Denne i høi Grad uretfærdige Forbigaaelse af den Skuespillerinde, som ene var skikket til at spille Rollen, hævnede sig da ogsaa til stor Skade for Ensemblet. Forøvrigt gav Stykket Phister Leilighed til at skabe en glimrende Figur ud af Herremanden Jørgen Uldsax, idet han vidste ikke alene med stor komisk Kraft, men tillige med dyb psykologisk Sandhed at skildre Kjæltringens stærkt skiftende og heftige Sindsbevægelser, saa at man snart lo ad ham, snart følte sig dybt greben. I Hoedts Fremstilling af Hendrik Skytte var der baade Lune og Ironi; Dobbeltheden i Karakteren kom godt frem, og under Skyttens Maske anede man paa fine Steder udmærket Thyres heftige og lidenskabelige Søn, der kun har lagt an paa at hævne og senere at frelse sin Moder. Rollen var tillige fra hans Side udstyret med saamange pudserlige og morsomme Træk, at han gjorde stor Lykke i den. Nielsen havde en fortræffelig lille Rolle som Mølleren Jens Graasteen, og saavel A. Rosenkilde som Mantzius havde skabt to karakteristiske Figurer henholdsvis af Byfogden og af Junker Knud.

Goldonis treakts Lystspil „En Tjener og to Herrer", der i denne Saison kom frem i en ny Oversættelse, gjorde ingen Lykke, og allerede ved Stykkets tredie og næstsidste Opførelse var der tomt i Theatret. For en stor Del havde dette sin Aarsag i, at Tjeneren Trifolio, paa hvem hele Interessen i Stykket hviler, ikke havde nogen heldig Fremstiller i A. Rosenkilde, der ikke var tilstrækkelig gratieus i sin

Komik, og som savnede elskværdigt Lune, Livfuldhed og Smidighed.

Man havde med Rette kunnet vente, at Balletten i denne Saison vilde have udfoldet en stor Virksomhed. Ikke alene havde Direktionen sluttet Engagement med Bournonville paa fem Aar fra 1ste Juli 1856, men der var tillige i Oversigten før Saisonens Begyndelse lovet de Abonnerende Guld og grønne Skove, hvad Balletten angik. Disse gyldne Løfter gik dog langtfra i Opfyldelse. Saaledes blev der end ikke tænkt paa at indfri en Del af det annoncerede Løfte om at opføre tre af Galeottis større Balletter, og handlede Direktionen ogsaa rigtig ved ikke at bringe de gamle Balletdigtninger frem, saa burde den dog have havt saa meget Kjendskab til Forholdene, at den ikke løst hen gav et Løfte, som den senere aldeles ikke kunde eller var tilsinds at holde. Der var sidst i 1833 gjort et Forsøg paa at bringe en af Galeottis Balletter, der i sin Tid havde gjort stormende Lykke, frem paa Scenen i ny Indstudering, men da Bournonville saa i det nævnte Aar satte Balletten „Romeo og Giulietta" i Scene, vilde denne aldeles ikke falde i Publikums Smag, og med dette mislykkede Forsøg burde man for bestandig have opgivet enhver Tanke om atter at bringe de heltforglemte Balletter frem. — De tre nye Balletter, der vare lovede fra Bournonville i denne Saison, indskrænkede sig imidlertid til en Ballet og to Divertissementer. „I Karpatherne" var en Ballet, der ikke udmærkede sig ved nogen betydelig Handling, men som var saa meget rigere paa livlig vexlende og i deres store Forskjellighed henrivende Skildringer af Folkelivet i Ungarn med Zigeunere, Bjergmænd og Vinhøstfolk. Til Balletten havde Paulli komponeret en meget karakteristisk og melodieus Musik, og Scharff, der tidligere i Saisonen havde

debuteret som James i „Sylfiden", viste sig her som Gregor i Besiddelse af alle Betingelser for at kunne blive en ypperlig jeune premier ved Balletten. — »La ventana« var en med et Par Smaascener og nogle Dandse forøget lille Scene med Dands, der tidligere var gaaet under samme Navn. Ved Jfr. Juliette Prices gratieuse Udførelse vandt Divertissementet stærkt Bifald og vedblev uafbrudt at holde sig paa Repertoiret. Dette var derimod ikke Tilfældet med Divertissementet „Den alvorlige Pige", hvortil Musiken var komponeret af A. F. Lincke, thi skjøndt det blev udført af de bedste Kræfter ved Balletten, formaaede det dog ikke at slæbe sig flere end 7 Gange over Scenen.

Skjøndt Fru Heiberg havde faaet Permission for hele Saisonen, var der dog flere Gange af Christensen gjort Forsøg paa at faa hende til at optræde i dens sidste Dage. Hun havde imidlertid vedholdende nægtet dette, da hun ikke fandt sig foranlediget til at ville støtte den daværende Bestyrelse, i hvilken Christensen havde tiltaget sig hele Myndigheden. Hvad Andre ikke havde kunnet opnaa, formaaede dog Dorph ved personlig Henvendelse til hende, skjøndt det allerede da stod klart baade for ham og de fleste Andre, at der kun vilde være kort Tid tilbage, inden han fratraadte sit Embede som Directeur. Fru Heiberg havde med megen Uvillie seet, hvorledes den gamle Mand var bleven fortrædiget i sin Embedsførelse baade som Menneske og som Directeur, og da hun tillige fik at vide, at Rygtet paastod, at Dorph ene skulde være Skyld i, at hun ikke spillede, idet hun skulde have yttret ikke at ville optræde under hans Direktion, besluttede hun sig til at slaa dette usande Rygte til Jorden ved netop at føie ham i hans Bøn, og for end ydermere at imødegaa al Kaffehus- og Koulisse-Snak om, at hun ikke vilde spille

sammen med Den eller Den, valgte hun til sin Gjenoptræden „Ninon“, hvori hun netop spillede med de Fleste af dem, der havde været medvirkende Aarsager til, at hendes Mand havde søgt sin Afsked. Ved sin Gjenoptræden hilsedes hun med Begeistring af Publikum og blev efter Tæppets Fald fremkaldt under ustandselig Jubel; ja hun havde endogsaa den Glæde, at Dandse- og Korpersonalet gav deres Hengivenhed og Agtelse for hende et festligt Udtryk, skjøndt der naturligvis fra flere Sider blev seet skjævt hertil. Da hun anden Gang optraadte den 26de April, vare alle Billetter i Forveien udsolgte, og Theatrets Indtægt beløb sig den Aften til 1355 Rd. Hun spillede ialt 11 Gange i Slutningen af Saisonen og bidrog herved Sit til det gode pekuniaire Udbytte. Da Kultusministeren senere i sin Skrivelse af 27de Mai 1857 bemærkede imod Dorph, at Ministeriet ikke vilde opholde sig ved „Betragtninger over, hvor Meget der i Henseende til Udbyttet af Theatrets Præstationer skyldtes Foranstaltninger og Forberedelser, som bleve trufne tildels inden hans Tiltrædelse og uden al Medvirkning eller aktiv Bistand fra hans Side, alene ved Ministeriets Omsorg“, saa burde Retfærdighed vel ogsaa have bragt Ministeren til for Dorph at anføre denne paa „Udbyttet“ saa heldig influerende Omstændighed, hvorved en Bestemmelse, der ikke blot var taget „af Ministeriet inden hans Tiltrædelse og uden al Medvirkning eller aktiv Bistand fra hans Side“, men som han ikke engang var bleven underrettet om, før han udkastede Planen for Saisonens Repertoire, tabte en stor Del af sin ugunstige Indflydelse paa Udbyttet netop paa Grund af hans personlige Virksomhed.

Foruden A. Rosenkilde og Hustru debuterede ligeledes Fru Recke og August Nielsen i Løbet af Saisonen. Fru Caroline Recke, der i 1851 var optraadt som Celestine i

„Statsmand og Borger", valgte nu atter denne Rolle til sin Debut. Tillige optraadte hun som Miss Harriet i „Tordenskjold" og Dyveke i „Kongen drømmer", men skjøndt hun gjorde en vis Lykke, indsaa hun dog, at hendes Talent snarere vilde kunne finde Anvendelse paa et af de private Theatre end paa det kongelige Theater, som hun derfor forlod ved Saisonens Slutning. Nogle Aar senere blev hun engageret ved Folketheatret, til hvis fornemste Støtter hun i længere Tid hørte. August Nielsen, der i 1852 havde debuteret paa det kongelige Theater som Einar Tambeskjælver i „Hakon Jarl", havde i den foregaaende Saison medvirket under Langes Direktion paa Hoftheatret og debuterede nu som Christen i „Christen og Christine". Det Talent, som han ubestridelig var i Besiddelse af, havde imidlertid vanskeligt ved ret at komme til at gjøre sig gjældende, og først i de senere Aar lykkedes det ham i enkelte mindre komiske og Gammelmands-Roller at komme paa sin Plads.

At Mad. Larcher afgik ved Saisonens Slutning, var ikke noget Tab for Repertoiret, idet der var tilstrækkelige yngre Kræfter til at afløse hende. Heller ikke Mad. Rungs eller Jfr. Amalie Prices Afskedigelse var til Afbræk for Virksomheden, idet den Førstnævntes Stemmemidler efterhaanden havde tabt sig i høi Grad, medens den Sidstnævnte, der strax fik Ansættelse ved Kasino, paa hvis Scene hun vandt sig et stort Publikum og i flere Aar var Primadonna, kun havde været meget lidt inde i Repertoiret. Derimod var det et Tab, at Schwartzen afgik som Skuespiller for at overtage Regisseurforretningerne, da det ved hans Afskedigelse jævnlig havde sine Vanskeligheder at faa de ældre Roller ordenlig besatte.

Af Fremmede optraadte i Løbet af Saisonen kun Sangerinden, Mlle. Enequist fra Stockholm, der ved sin omfangsrige og vel uddannede Sopran vakte stærkt Bifald.

Hvad Repertoiret i det Hele angik, da kunde man ikke tilkjende Direktionen nogen Roes derfor, thi hvad den havde bragt frem udover det, som var taget i Arv efter Heiberg, var hverken Meget eller af nogen Betydning. Der gik i Saisonen 1856—57 ialt 51 Stykker, nemlig 26 Komedier og Lystspil, 12 Operaer, 7 Skuespil og Dramaer, 4 Vaudeviller og 2 Tragedier. 22 Stykker vare af danske, 29 af fremmede Forfattere. Desuden opførtes der 13 forskjellige Balletter (hvoraf 1 ny) og Divertissementer (hvoraf 2 nye), ialt 50 Gange. Antallet af de nye Stykker var 7, af hvilke kun Bagatellen „En lille Hemmelighed" holdt sig Saisonen over. Trods dette tarvelige Repertoire kunde Theaterkassen imidlertid glæde sig ved et godt Udbytte, idet Indtægten løb op til 214,654 Rd., hvoraf for Abonnement 62,400 Rd. Salget af Billetter til forhøiet Pris indbragte henved 6000 Rd. Medens den aftenlige Gjennemsnitsindtægt før Tilskuerpladsens Ombygning var beregnet til høist 590 Rd., var den i Saisonen 1856—57 anslaaet til 650 Rd., medens den i Virkeligheden naaede 802 Rd. 83 Sk.

I Saisonens sidste Dage løb der atter Klager over Bestyrelsen, og „Fædrelandet", der i Heibergs Afskedigelse havde seet det kongelige Theaters Frelse, klagede nu stærkt saavel over hans Efterfølgeres Mangel paa Energi med Hensyn til Forøgelse af Repertoiret som over den kunstneriske Udførelse af Stykkerne, „af hvilke ikke saa faa gik over Scenen paa en tildels dilettantmæssig Maade."

Dorph havde nu i et helt Theateraar maatte udholde alle mulige Tilsidesættelser, Krænkelser og Drillerier. Han

havde i sin Virksomhed seet sig reduceret fra Chef til den Kommitteredes Underordnede, og hvergang han havde villet tage Initiativet i en eller anden Sag, var han stedse bleven hindret af Christensen, der som eneraadende i Alt, hvad der angik Økonomien, havde det i sin Magt at bringe enhver Foranstaltning til at strande. Hvorvidt den Kommitterede drev det i Henseende til at hævde sin Myndighed paa Økonomiens Omraade, selv om han derved greb helt ind i det Kunstneriske, sees bedst deraf, at da Dorph engang uden i Forveien at tale med Christensen derom havde ladet et af ham antaget nyt Stykke afskrive, nægtede Christensen at lade denne Udgift afholde af Theaterkassen, saa at Dorph blev nødt til at betale Summen, en halv Snes Daler, af sin egen Lomme. Længere end et Aar kunde Dorph ikke finde sig i disse Forhold, og det stod klart for Alle, at han ved Saisonens Slutning vilde faa sin Afsked, saafremt han da ikke selv søgte den. „Berlingske Tidende" meddelte derpaa under 3die Juni: „Som vi erfare, har Kultusministeren ifølge Professor Dorphs Ønske hævet hans Konstitution som Theaterdirekteur og paalagt Sekretair Christensen i Overensstemmelse med hans Stilling som Kommitteret foreløbig at overtage Theaterbestyrelsen". Nogle Dage senere hed det i „Fædrelandet" i Anledning af Bestyrelsens foreløbige Overdragelse til den Kommitterede: „Med al Agtelse for Hr. Christensens Duelighed som Sekretair maa vi tilstaa, at vi aldrig have kunnet begribe, hvorfor han fik Noget med Theatret at gjøre, eller overtyde os om, at hans Ansættelse der har været til nogen anden Nytte end at forøge Vanskelighederne. Det synes dog umulig at kunne være Meningen at overdrage ham Bestyrelsen, medmindre Ministeren selv agter at lede denne bag Koulisserne."

Ledelsen af Nationalstuepladsen var nu virkelig udelukkende lagt i Hænderne paa Sekretair Christensen!

Ved Begyndelsen af Saisonen 1856—57 havde Overskou udgivet 2den Udgave af sin i 1839 fremkomne „Lommebog for Yndere og Dyrkere af dramatisk Kunst og Literatur“, og Bogen, der var af uvurderlig Nytte for enhver Direktion, som ikke var fortrolig med Theatrets Repertoire, blev meget rosende anmeldt af Pressen. Saaledes hed det f. Ex. i „Fædrelandet“: „Fortegnelsen (over alle de paa det kongelige Theater opførte dramatiske Arbeider) maa betragtes som et særdeles fortjenstligt Arbeide, der kun kan være blevet til ved en betydelig Tidsanvendelse, stor Flid og sjelden Interesse for den behandlede Gjenstand. At have en samlet Oversigt over Alt, hvad der er opført paa det kongelige Theater, det vil sige vor hele dramatiske Literatur, er et ypperligt Hjælpemiddel til Studiet af vor Skuespildigtnings Udvikling og Historie, og man kan ikke noksom være Forfatteren taknemlig for at have skaffet det tilveie.“

I Aarets Løb skete det for første Gang, at en Komedie af Holberg opførtes offenlig udenfor det kongelige Theater. Kasino indgav nemlig et Andragende til Direktionen om at maatte opføre „Jeppe paa Bjerget“ med Skuespiller Carl Hagen i Titelrollen, og under 30te Januar 1857 skrev da Direktionen til Bestyrelsen for Kasino, at det sidstnævnte Theater maatte opføre den paagjældende Komedie 10 Gange i Løbet af Saisonen, imod at Kasino indvilgede i, at den i dets nye Bevilling af 28de Marts 1855 indeholdte Klausul om Forbud mod at opføre Stykker, der tidligere vare givne i Oversættelse paa det kongelige Theater, skulde være gjældende ogsaa for det Anstalten oprindelig meddelte Privilegium af 1848, som først udløb den 24de Oktober 1858.

Hundrede og tiende Saison.

Paa Hoftheatret formedelst det kongelige Theaters Ombygning.

(Dorph afgaaet, Christensen konstitueret som Directeur).

1857.

Ti.	1.	Sept.	1. Husholdningspolitik. (Jfr. Brenøe d. s. Fru d'Etanges; Jfr. Fl. Thomsen d. s. Fru Renaud). 87. Scapins Skalkestykker. 6. Alvorlige Pige.
To.	3.	-	34. Slottet i Poitou.
F.	4.	-	2. Husholdningspolitik. 23. De Usynlige.
S.	6.	-	42. Sparekassen. 14. La ventana.
M.	7.	-	43. Sparekassen.
Ti.	8.	-	3. Husholdningspolitik. 44. Sparekassen.
To.	10.	-	72. Barberen i Sevilla. (Opera).
F.	11.	-	108. Henrik og Pernille. 63. Soldaterløier.
L.	12.	-	Koncert af Jfr. Bournonville.
S.	13.	-	56. Ude og hjemme. 64. Soldaterløier.
M.	14.	-	24. De Usynlige. 7. Alvorlige Pige. 4. Husholdningspolitik.
Ti.	15.	-	35. Slottet i Poitou.
To.	17.	-	73. Barberen i Sevilla. (Op.)
F.	18.	-	45. Sparekassen. (Folketheatret paa Nørregade aabnes).
S.	20.	-	74. Barberen i Sevilla. (Op.)
M.	21.	-	46. Sparekassen. 15. La ventana.
Ti.	22.	-	57. Ude og hjemme.
To.	24.	-	49. Regimentets Datter.
F.	25.	-	5. Husholdningspolitik. 37. Doktoren mod sin Villie.
S.	27.	-	36. De Deporterede.
M.	28.	-	50. Regimentets Datter.
Ti.	29.	-	38. Doktoren mod sin Villie. 92. Søvngængersken.

To.	1.	Okt.	6. Husholdningspolitik. 39. Doktoren mod sin Villie.
F.	2.	-	65. Soldaterløier. 93. Søvngængersken.
S.	4.	-	51. Regimentets Datter.
M.	5.	-	58. Ude og hjemme.
Ti.	6.	-	35. En Kone, der springer ud af Vinduet. 94. Søvngængersken.
To.	8.	-	9. Elskovsdrikken.
F.	9.	-	36. Slottet i Poitou.
S.	11.	-	36. En Kone, der springer ud af Vinduet. 47. Sparekassen.
M.	12.	-	52. Regimentets Datter.
Ti.	13.	-	20. Min Lykkestjerne. 95. Søvngængersken.
To.	15.	-	16. Den Ældste. 25. De Usynlige.
F.	16.	-	17. Den Ældste. 96. Søvngængersken.
S.	18.	-	37. En Kone, der springer ud af Vinduet. 88. Scapins Skalkestykker. Koncert af Sangerinden, Dlle. Hebbe fra Stockholm.
M.	19.	-	21. Min Lykkestjerne. 48. Sparekassen.
Ti.	20.	-	10. Elskovsdrikken.
To.	22.	-	7. Husholdningspolitik. 53. Michel Perrin.
F.	23.	-	40. Doktoren mod sin Villie. 66. Soldaterløier.
S.	25.	-	73. Bogstavelige Udtydning. 53. Murmesteren.
M.	26.	-	74. Bogstavelige Udtydning. 54. Michel Perrin.
Ti.	27.	-	22. Min Lykkestjerne. 54. Murmesteren.
To.	29.	-	75. Bogstavelige Udtydning. 55. Michel Perrin.
F.	30.	-	59. Qvækeren og Dandserinden. 67. Soldaterløier.
S.	1.	Nov.	60. Qvækeren og Dandserinden. 97. Søvngængersken.
M.	2.	-	37. Slottet i Poitou.
Ti.	3.	-	76. Bogstavelige Udtydning. 56. Michel Perrin.
To.	5.	-	51. Farinelli.
F.	6.	-	61. Qvækeren og Dandserinden. 41. Doktoren mod sin Villie.
L.	7.	-	11. Elskovsdrikken.

S.	8.	Nov.	23. Min Lykkestjerne. 52. Farinelli.
M.	9.	-	77. Bogstavelige Udtydning. 57. Michel Perrin.
Ti.	10.	-	62. Qvækeren og Dandserinden. 98. Søvngængersken.
To.	12.	-	53. Farinelli.
F.	13.	-	26. De Usynlige. 99. Søvngængersken.
S.	15.	-	54. Farinelli.
M.	16.	-	12. Elskovsdrikken.
Ti.	17.	-	31. Gjenboerne.
To.	19.	-	55. Farinelli.
F.	20.	-	53. Regimentets Datter.
S.	22.	-	56. Farinelli.

Paa det kongelige Theater.

L.	5.	Dec.	Prolog. 166. Den Stundesløse (uden Abon.).
S.	6.	-	1. Kongens Yndling.
M.	7.	-	2. Kongens Yndling.
Ti.	8.	-	1. Lucia af Lammermoor.
O.	9.	-	48. Kean. f. Fr.
To.	10.	-	3. Kongens Yndling.
F.	11.	-	2. Lucia af Lammermoor.
L.	12.	-	4. Kongens Yndling.
S.	13.	-	24. Min Lykkestjerne. (Paimpol: Høedts sidste Rolle). 97. De Uadskillelige. 59. Brudefærden.
M.	14.	-	3. Lucia af Lammermoor.
Ti.	15.	-	51. Pak!
O.	16.	-	49. Sparekassen. 98. De Uadskillelige. f. Fr.
To.	17.	-	4. Lucia af Lammermoor.
F.	18.	-	5. Kongens Yndling.
L.	19.	-	26. Frierens Besøg. 75. Valdemar.
S.	20.	-	68. Fra Diavolo.
M.	21.	-	31. Amors Genistreger. 99. De Uadskillelige.
Ti.	22.	-	27. Frierens Besøg. 76. Valdemar.
O.	23.	-	69. Fra Diavolo. f. L.

L.	26.	Dec.	28. Frierens Besøg. 57. Farinelli. (uden Abon.).
S.	27.	-	32. Amors Genistreger. 100. De Uadskillelige.
M.	28.	-	49. Kean.
Ti.	29.	-	6. Kongens Yndling.
O.	30.	-	33. Amors Genistreger. 33. Intrigerne. f. L.
To.	31.	-	78. Bogstavelige Udtydning. 77. Valdemar. (Hauch 1ste og Christensen 2det Medlem af Directionen).
1858.			
F.	1.	Jan.	34. Amors Genistreger. 101. De Uadskillelige. (uden Abon.).
L.	2.	-	102. De Uadskillelige. 60. Brudefærden.
S.	3.	-	5. Lucia af Lammermoor.
M.	4.	-	52. Pak!
Ti.	5.	-	35. Amors Genistreger. 61. Brudefærden.
O.	6.	-	50. Sparekassen. 34. Intrigerne. f. M.
To.	7.	-	18. Czar og Tømmermand.
F.	8.	-	37. Statsmand og Borger.
L.	9.	-	6. Lucia af Lammermoor.
S.	10.	-	32. Gjenboerne.
M.	11.	-	42. Doktoren mod sin Villie. 62. Brudefærden.
Ti.	12.	-	33. Gjenboerne.
O.	13.	-	38. Statsmand og Borger. f. Ti.
To.	14.	-	36. Amors Genistreger. 83. Festen i Albano.
F.	15.	-	80. Sovedrikken.
L.	16.	-	7. Kongens Yndling.
S.	17.	-	81. Sovedrikken.
M.	18.	-	63. Eventyr paa Fodreisen.
Ti.	19.	-	51. Sparekassen. 35. Intrigerne.
O.	20.	-	29. Frierens Besøg. 103. De Uadskillelige. f. To.
To.	21.	-	8. Kongens Yndling.
F.	22.	-	38. En Kone, der springer ud af Vinduet. 78. Valdemar.
L.	23.	-	75. Barberen i Sevilla. (Op.)
S.	24.	-	64. Eventyr paa Fodreisen.

M.	25.	Jan.	167. Den Stundesløse. 68. Soldaterløier.
Ti.	26.	-	82. Sovedrikken.
O.	27.	-	37. Amors Genistreger. 43. Doktoren imod sin Villie. f. Fr.
To.	28.	-	39. En Kone, der springer ud af Vinduet. 40. Et Folkesagn.
F.	29.	-	9. Kongens Yndling.
L.	30.	-	34. Gjenboerne.
S.	31.	-	109. Henrik og Pernille. 139. Recensenten og Dyret.
M.	1.	Febr.	76. Barberen i Sevilla (Op.).
Ti.	2.	-	79. Bogstavelige Udtydning. 41. Et Folkesagn.
O.	3.	-	38. Amors Genistreger. 54. Pernilles korte Frøkenstand. f. M.
To.	4.	-	52. Sparekassen. 36. Intrigerne.
F.	5.	-	39. Norma.
L.	6.	-	53. Pak!
S.	7.	-	55. Pernilles korte Frøkenstand. 79. Valdemar.
M.	8.	-	10. Kongens Yndling.
Ti.	9.	-	104. De Uadskillelige. 69. Soldaterløier.
O.	10.	-	12. William Shakespeare. f. To.
To.	11.	-	110. Henrik og Pernille. 140. Recensenten og Dyret.
F.	12.	-	30. Frierens Besøg. 42. Et Folkesagn.
L.	13.	-	13. William Shakespeare.
S.	14.	-	141. Recensenten og Dyret. 63. Brudefærden.
M.	15.	-	14. William Shakespeare.
Ti.	16.	-	56. Pernilles korte Frøkenstand. 84. Festen i Albano. Koncert af Violinisten Ten Have.
O.	17.	-	15. William Shakespeare. f. Fr.
To.	18.	-	50. Kean.
F.	19.	-	80. Bogstavelige Udtydning. 168. Den Stundesløse.
L.	20.	-	25. Hans Heiling.
S.	21.	-	16. William Shakespeare.
M.	22.	-	26. Hans Heiling.

Ti. 23. Febr. 17. William Shakespeare.

O. 24. - 81. Bogstavelige Udtydning. 53. Sparekassen. f. L.

To. 25. - 35. Gjenboerne.

F. 26. - 59. Ude og hjemme. 70. Soldaterløier.

L. 27. - 63. Qvækeren og Dandserinden. 57. Pernilles korte Frøkenstand.

S. 28. - 83. Sovedrikken. 16. La ventana.

M. 1. Marts. 31. Frierens Besøg. 60. Ude og hjemme.

Ti. 2. - 40. Norma.

O. 3. - 18. Den Ældste. 43. Et Folkesagn. f. M.

To. 4. - 65. Eventyr paa Fodreisen.

F. 5. - 27. Hans Heiling.

L. 6. - 32. Badet i Dieppe.

S. 7. - 18. William Shakespeare.

M. 8. - 33. Badet i Dieppe.

Ti. 9. - 19. William Shakespeare.

O. 10. - 39. Amors Genistreger. 44. Doktoren med sin Billie. f. Ti.

To. 11. - 28. Hans Heiling.

F. 12. - 111. Henrik og Pernille. 16. Abdallah.

L. 13. - 20. William Shakespeare.

S. 14. - 124. Don Juan.

M. 15. - 64. Qvækeren og Dandserinden 100. Søvngængersken.

Ti. 16. - 11. Kongens Yndling.

O. 17. - 61. Ude og hjemme. 101. Skatten. f. To.

To. 18. - 84. Sovedrikken.

F. 19. - 50. Hakon Jarl.

L. 20. - 40. En Kone, der springer ud af Vinduet. 17. Abdallah.

S. 21. - 112. Henrik og Pernille. 71. Soldaterløier.

M. 22. - 85. Sovedrikken. (Cettis Dødsdag).

Ti. 23. - 34. Badet i Dieppe.

O. 24. - 29. Hans Heiling. f. L. (Festforestilling i Anledning af Kongens Helbredelse).

To.	25.	Marts.	40. Amors Genistreger. 72. Soldaterløier.
F.	26.	-	89. Scapins Skalkestykker. 8. I Karpatherne.
M.	5.	Apr.	58. Farinelli. 85. Festen i Albano. (uden Abon.).
Ti.	6.	-	66. Eventyr paa Fodreisen.
O.	7.	-	57. Medbeilerne. f. M.
To.	8.	-	65. Qvækeren og Dandserinden. 18. Abdallah.
F.	9.	-	59. Farinelli. 86. Festen i Albano.
L.	10.	-	58. Medbeilerne.
S.	11.	-	12. Kongens Yndling. 17. La ventana.
M.	12.	-	21. William Shakespeare.
Ti.	13.	-	60. Farinelli.
O.	14.	-	90. Scapins Skalkestykker. 73. Aprilsnarrene. f. To.
To.	15.	-	35. Badet i Dieppe.
F.	16.	-	30. Hans Heiling.
L.	17.	-	51. Hakon Jarl.
S.	18.	-	73. Capriciosa.
M.	19.	-	41. En Kone, der springer ud af Vinduet. 9. I Karpatherne.
Ti.	20.	-	31. Hans Heiling.
O.	21.	-	22. William Shakespeare. f. Fr.
To.	22.	-	82. Bogstavelige Udtydning. 73. Soldaterløier. 87. Festen i Albano.
F.	23.	-	125. Don Juan.
L.	24.	-	67. Eventyr paa Fodreisen.
S.	25.	-	41. Amors Genistreger. 91. Scapins Skalkestykker.
M.	26.	-	126. Don Juan.
Ti.	27.	-	81. Erasmus Montanus. 88. Festen i Albano.
O.	28.	-	23. William Shakespeare. f. L.
L.	1.	Mai.	127. Don Juan.
S.	2.	-	21. Bonden som Dommer.
M.	3.	-	82. Erasmus Montanus. 89. Festen i Albano.
Ti.	4.	-	78. Jægerbruden.

O. 5. Mai. 62. Ude og hjemme. 18. La ventana. f. M.
To. 6. - 52. Hakon Jarl. (Et Bud: Hvids sidste Rolle).
F. 7. - 79. Jægerbruden.
L. 8. - 19. Den Ældste. 101. Søvngængersken.
S. 9. - 19. Czar og Tømmermand.
M. 10. - 20. Den Ældste. 32. Tycho Brahes Ungdom.
Ti. 11. - 74. Capriciosa.
O. 12. - 128. Don Juan. f. Ti.
F. 14. - 33. Tycho Brahes Ungdom. 64. Brudefærden.
L. 15. - 80. Jægerbruden.
S. 16. - 109. Elverhøi.
M. 17. - 110. Elverhøi.
Ti. 18. - 66. Qvækeren og Dandserinden. 10. I Karpatherne.
O. 19. - 81. Jægerbruden. f. To.
To. 20. - 75. Capriciosa.
F. 21. - 103. Figaros Bryllup. (J. Wiehe d. f. Figaro).
Ti. 25. - 104. Figaros Bryllup.
O. 26. - 20. Czar og Tømmermand. f. L.
To. 27. - 105. Figaros Bryllup.
F. 28. - 111. Elverhøi.
L. 29. - 61. Farinelli. 19. La ventana.
S. 30. - 112. Elverhøi.
M. 31. - 106. Figaros Bryllup.
Ti. 1. Juni. 113. Elverhøi.
O. 2. - 129. Don Juan. f. To.
To. 3. - 9. En lille Hemmelighed. 11. I Karpatherne.
F. 4. - 34. Debatten i Politivennen. 90. Festen i Albano.
L. 5. - 76. Capriciosa.
M. 7. - 82. Jægerbruden.
Ti. 8. - 10. En lille Hemmelighed. 35. Debatten i Politivennen.
O. 9. - 21. Czar og Tømmermand. f. Fr.

To. 10. Juni. 67. Qvækeren og Dandserinden. (Murray: Rehms sidste Rolle). 36. Debatten i Politivennen. (Halling: Mantzius' sidste Rolle før hans Afgang).
F. 11. - 77. Capriciosa.
L. 12. - 107. Figaros Bryllup.

Dorph var altsaa nu efter eget Ønske fratraadt sin Stilling som konstitueret Direkteur, og hele Ledelsen af det kongelige Theater var lagt i Christensens Hænder. Den Ro og Fasthed, som man saa sikkert havde haabet og ventet efter Heibergs Afgang, havde saa lidt vist sig, at Forholdene ved Theatret kun vare blevne endnu mere forkludrede og indviklede.

Med den redeligste Villie og med fuld Fortrøstning om at kunne udrette noget Godt havde Dorph paataget sig sit Hverv, som han allerede Aaret efter maatte frasige sig, idet det altfor sent var gaaet op for ham, at en Direkteur ikke kunde virke selvstændig ved Theatret, naar han ved sin Side havde en Kommitteret, der ikke alene kunde hindre enhver af hans Foranstaltninger, men tillige i Kraft af sit Eneherredømme over Theatrets Finantser var den egenlige Styrer. En saadan underordnet Stilling, i hvilken man kun af Navn besad nogen Magt, kunde Dorph ikke finde sig i, og derfor bad han sig ogsaa fritaget for længere at være konstitueret Direkteur. Kultusministeriet føiede ham med Glæde heri, og under 27de August 1857 bifaldt Kongen, at Christensen konstitueredes som Direkteur for Theatret og Kapellet. Dette Valg var der efter Ministeriets Anskuelse saa meget mindre Anledning til at betænke sig paa, som „Tilstedeværelsen af en æsthetisk Censor for Øieblikket gjorde det mindre nødvendigt, at der ansattes Nogen til specielt at varetage den æsthetiske Side af Theatrets Bestyrelse." Hvad dette høist

kurieuse Raisonnement angaaer, turde det ikke være overflødigt at gjøre opmærksom paa, at medens Heiberg under sin Virksomhed som Directeur idelig og idelig maatte høre ilde for sin Optræden, ikke alene som Administrator, men tillige som Æsthetiker, saa var han altsaa nu ganske pludselig, efter at have maattet trække sig tilbage, bleven en saadan æsthetisk Kapacitet, at hans i høi Grad underordnede Indflydelse som Censor gjorde det mindre nødvendigt, at Theatrets Directeur var i Besiddelse af æsthetisk Sands!

Den Medfart, Dorph i sin korte Virketid havde været Gjenstand for, var imidlertid af den Natur, at han troede at skylde sig selv, at det store Publikum blev bekjendt med den, og den 12te April 1858 gav han derfor i „Fædrelandet" en udførlig Skildring af, hvorledes han var bleven behandlet. Dette Aktstykke er i mere end en Retning saa oplysende og kaster et saa klart Skjær over Directeurens og den Kommitteredes gjensidige Stilling til hinanden i den forløbne Saison, at det ikke er uden Interesse at blive bekjendt med det i dets Helhed. Artiklen lød saaledes:

„Om mine Theaterforhold.

Af Prof. N. V. Dorph.

Af flere Grunde har jeg fundet mig baade foranlediget og beføiet til at give følgende historiske Fremstilling af mine officielle Forhold i den Tid, jeg var Directeur for det kongelige Theater.

Da jeg første Gang konfererede med Kultusministeren — saavidt jeg erindrer i Mai 1856 — angaaende Directeurposten ved det kongelige Theater, sagde Ministeren til mig (og jeg indprentede mig naturligvis med den strengeste Agtpaagivenhed disse for mig høist vigtige Ord, som skulde af-

gjøre min endelige Bestemmelse i denne Sag): „De bliver Direkteur for det kongelige Theater og Kapel. Saa ansættes ogsaa en Kommitteret som Direkteurens Medhjælper og ham underordnet." Paa disse udtrykkelige Vilkaar modtog jeg Direkteur-Embedet.

Da det kom paa Tale om skriftlige Bestemmelser angaaende Direkteurens og den Kommitteredes indbyrdes Forhold, hvis Grundtræk allerede vare givne i Ministerens ovenciterede Ord, bemærkede Ministeren, at det var bedst at opsætte disse Bestemmelser, indtil vi havde sat os mere ind i Theatervæsenet, og at lade Tiden og Erfaringen være vore Lærere, førend der blev slaaet Noget fast som Regel; og jeg blev senere overbevist om, at i det Mindste en Saisons Erfaring var nødvendig for mig for at kunne med nogen Sikkerhed affatte saadanne Bestemmelser*). Imidlertid begyndte Sagen snart at forandre Udseende, da det i en ministeriel Skrivelse af 16de Mai 1856, faa Dage efter ovenomtalte mundtlige Samtale med Ministeren, hedder, at Sekretair Christensen skal „deltage i og være Direkteuren behjælpelig med Hensyn til Theatrets Bestyrelse." Naar der i denne Skrivelse tales om den Kommitteredes Delagtighed i Bestyrelsen, medens der i den mundtlige Samtale ikke havde været Spørgsmaal herom, kunde man spørge, hvorfor Direkteuren da ikke strax gjorde Indsigelse mod denne Klausul.

*) Hvormeget der i Begyndelsen naturligvis maatte mangle mig paa Kjendskab til Detail-Forholdene ved Theatret, sees ogsaa deraf, at jeg ønskede mig fritagen for det egenlige Regnskabs- eller Bogholder-Væsen, idet jeg troede, at Direkteuren skulde bære ogsaa denne Byrde; men jeg blev snart overbevist om, at et Kontor, der er saa vel bestyret som det kongelige Theaterkontor, og en dygtig Økonomiinspekteur ere i saa Henseende tilstrækkelig faste Støtter for Theaterdirekteuren.

Men det maa for ethvert billigt Hensyn indrømmes, at Udtrykket om Delagtighed i Bestyrelsen er saa løst henkastet og bærer saa ganske Præget af at være et næsten synonymt Udtryk for det derpaa følgende „at være Direkteuren behjælpelig“, at det vel kunde oversees i sin Betydning af en særegen Klausul. Desuden vidste man jo allerede dengang, at et nyt Theaterreglement var under Arbeide og vilde snart udkomme og blive enegjældende; og der var saaledes ikke for Theaterdirekteuren nogen Anledning til at gaa videre ind i en Sag, som snart vilde ved kgl. Resolution blive definitivt afgjort.

Derefter blev der gaaet endnu et Skridt videre, idet en ministeriel Skrivelse til mig af 15de Juli 1856 udtaler sig derhen, „at samtidig med at Ledelsen af den kunstneriske Del af Theaterbestyrelsen overdrages en Mand som Direkteur, vil den administrativ-økonomiske Del af Bestyrelsen nærmest blive at overtage af den Kommitterede.“

Da der imidlertid allerede otte Dage efter denne Skrivelse, under 23de Juli 1856 udkom et af Kongen approberet Reglement, der nøiagtig bestemmer Direkteurens Stilling og Autoritet som saadan, og da enhver til Theateretaten hørende Person maatte efter Ministeriets egen Befaling underskrive dette Reglement og under Navn og Ære forpligte sig til at holde sig det i alle Dele efterrettelig, saa er det jo klart, baade at dette kongelige Reglement har ophævet alle tidligere Resolutioner, der ere i Strid med det, altsaa ogsaa Minister-Resolutionerne af 16de Mai og 15de Juli 1856, og at denne kongelige Anordning ikke kan forandres uden ved kongelig Resolution.

Heraf følger altsaa nødvendig, at der angaaende Direkteurens og den Kommitteredes Forhold ikke kunde eller turde

bestemmes Noget, som stred imod Reglementet, der begynder saaledes:

„Direkteuren for det kongelige Theater staaer i Alt, hvad der vedrører hans Embedsstilling, alene Ministeren for Kirke- og Undervisningsvæsenet til Ansvar og udøver under dette Ansvar den øverste administrative Myndighed i alle Tjeneste-Anliggender ved det kongelige Theater."

Under 22de og 26de Septbr. 1856 modtog jeg to Ministerskrivelser, hvori det i den første hedder: „Jeg skal tjenstligst have Hr. Professoren anmodet om . . ." og i den anden: „Jeg maa herved have Dem paalagt at foranstalte bekjendtgjort for Theatrets Personale, at de i Henseende til Bestyrelsesanliggender, som angaa Theatrets Økonomi, have at henvende sig til den Kommitterede, samt tilkjendegivet Theatrets Hovedkasserer, at Indtægts- og Udgifts-Ordrer paa Kassen ville være at undertegne af den Kommitterede (hvorved jeg iøvrigt henstiller, hvorvidt Hr. Professoren iøvrigt maatte ville undertegne samme). Om de Anliggender, som efter det Foranførte forebringes den Kommitterede, vil det være dennes Pligt at forhandle med Direkteuren."

Herved var da Tæppet løftet; hin Grundbetingelse, hvorunder jeg havde modtaget Direkteur-Posten, var tilsidesat; det kgl. Reglement, hvilket ogsaa Direkteuren er forpligtet til at overholde, var uoverholdt, og saaledes var min Virksomhed brudt i sin Rod, da Virkemidlerne reves mig af Haanden. Man seer saaledes, at Ministeriets Hensigter og Handlemaade maa være blevne helt forandrede *). Og denne Forandring er foregaaet endnu før Emanationen af den definitive Lov

*) Hvilket endvidere sees deraf, at i de første Maaneders Tid af min Bestyrelse vare Ministeriets Skrivelser til mig adresserede til „Theaterdirekteuren", men siden til „Theaterbestyrelsen" [?].

og i de samme Dage, da denne forelaa Kongen til Underskrift. At gjøre Brud paa en Lov, dersom man kan bruge dette Udtryk, inden den er udkommen, synes et endnu stærkere Stykke end at gjøre det bagefter. Thi uagtet der, formelt taget, ikke kan siges at være ved en tidligere Bestemmelse gjort Brud paa en tilkommende Lov, saa viser dog Sagen sig her i et andet Lys, eftersom Loven af 23de Juli, som var færdig fra Ministeriets Haand og kun ventede paa Kongens Underskrift, dog for Ministeriets Vedkommende maatte betragtes som allerede existerende, og burde selvfølgelig ikke være i Modsigelse med de kort i Forveien tagne Resolutioner.

Jeg har ved Leilighed modtaget følgende Bemærkninger, skrevne af en fremmed Theaterdirekteur, der havde det Uheld at have en sideordnet Meddirekteur, dog kun som en provisorisk Prøve, der naturligvis snart blev befunden ikke at kunne holde Stik. Forfatteren yttrer sig saaledes:

„Selve Forsøget paa i en Theaterbestyrelse at indføre en Dualisme synes mig en Fiktion. Ingen kan tjene to Herrer, og et Forsøg i denne Retning vil i det Praktiske falde slet ud. Alle de Elementer til en hemmelig Opposition, hvilke altid ere tilstede ved et Theater, ville saaledes finde et naturligt Støttepunkt, og medens man søgte en Bihensigt, nemlig Kontrollen, har man i Virkeligheden opoffret, hvad der er Hovedsagen, nemlig Enheden. Enhed maa nemlig være den første ueftergivelige Egenskab ved enhver Theaterbestyrelse. Jeg finder denne Sandhed stadfæstet af alle sagkyndige, med Theatervæsenet nøie fortrolige Mænd. Hinanden sidestillede Direkteurer frembringe kun Standsninger, Partier og Tvedragt. Disse Spaltninger ville gaa fra Direkteurerne over i Personalet og i Publikum, den raske Gang vil standses, der vil opstaa, i Stedet for en Med-Virken, en Mod-Virken,

saa at, hvad den Ene gjør, ophæver maaske strax efter den Anden. Alt bekræfter, at Thespisvognen maa, som enhver Vogn, kun styres af En. Flere Styrere bringe Vognen istaa, ja ofte maaske ned i Afgrunden."

Dette synes ligeledes bekræftet ved Heibergs Bestyrelse; thi saalænge han virkelig var Eneherre, gik jo Alting godt, men paa Slutningen, da Ministeriet vilde selv have Andel i Bestyrelsen og greb ind i samme, brød Forvirringen ind.

I den første Tid af min Bestyrelse tilsendte den Kommitterede mig under 12te Juni 1856 „Bemærkninger angaaende den nærmere Bestemmelse af vort indbyrdes Embedsforhold", og begyndte disse Bemærkninger saaledes:

„Efter min Opfattelse maa en Kommitteret nærmest betragtes som en Medhjælper, som er givet Direkteuren — i hvis Person jo det hele Indbegreb af Myndighed i forskjellige Retninger, som er forbunden med Bestyrelsen, er forenet, dels for at denne kan kommittere ham til at udføre visse Dele af sine Embedsfunktioner, dels for at han i Direkteurens Forfald i hans Sted kan varetage den hele Bestyrelse."

Under 2den August s. A. skriver den Kommitterede i samme Anledning saaledes:

„Jeg har opfattet min Stilling, ikke som underordnet Embedsmand eller som en Medhjælper, men saaledes, at jeg havde Krav paa en stadig vedvarende og virksom Andel i Bestyrelsen. — — — —"

„Det vil sees af min Skrivelse (af 12te Juni 1856), at min Mening netop har været den, at den sædvanlige Betydning af Ordene: Direkteur og Kommitteret ikke kunde faa Anvendelse in casu, fordi der, uanseet Benævnelserne, er tilsigtet noget Andet end det, der umiddelbart ligger i Benævnelserne."

Er det tilladeligt nogetsteds, navnlig i officielle Meddelelser, at bruge almindelig bekjendte Udtryk og Ord saaledes, at der ved dem tilfigtes noget Andet end det, der ligger i Benævnelserne? Mig forekommer det, at Tro og Tillid (bona fides) vilde derved lettelig forsvinde af de menneskelige Forhold.

Jeg vil endvidere anføre som faktiske Data nogle saadanne skriftlige Ytringer til mig af den Kommitterede, som naturligvis kun angaa vore officielle Forhold, og som uden Tvivl bedst ville opklare Situationen:

„31te Januar 1857.

„Der er oftere forekommet Tilfælde, i hvilke De har modtaget Personalets Henvendelse til Dem i økonomiske Anliggender, uden at henvise Vedkommende til mig, og — hvis jeg tør tro, hvad der er mig meddelt — tillige taget Beslutning i deslige Sager. At De jævnlig foretager Dispositioner med Hensyn til Stykker o. s. v., hvilke eo ipso medføre overordenlige Udgifter for Theatret, uden at jeg har havt nogen Anelse om slige Foretagender, forinden Udbetalinger forlanges i saadan Anledning, er lige saa vist, som at jeg hidtil i intet Tilfælde har reist Indsigelse hverken om det Første eller om det Sidste, uagtet der i nogle Tilfælde havde kunnet være Føie dertil, og jeg i alle Fald, ifølge min Stilling, havde det i min Magt at nægte en slig Udgift, naar jeg ikke fandt samme velbegrundet.

Ganske nylig har De skriftlig resolveret i et Andragende af udelukkende økonomisk Beskaffenhed, uden at jeg forinden har havt Leilighed til at blive bekjendt med Sagen*); og idag har Ministeriet modtaget et Andragende fra Korpersonalet, forsynet alene med Deres Erklæring, uagtet Sagen var et

*) Dette var en høist ubetydelig Privatsag imellem Korpersonalet indbyrdes, der ikke i ringeste Maade vedrørte Theatret eller dets Kasse, og hvori man havde udbedet sig min personlige Mægling.

almindeligt Bestyrelses-Anliggende*) og maatte være Gjenstand for vor fælles Behandling.

Jeg troer, at jeg med specielt Hensyn til den Ængstelighed, hvormed De vogter over den Myndighed, som De efter Deres Opfattelse troer, at der tilkommer Dem i en Retning, kunde have forudsat, at De med lige Omhyggelighed vilde undgaa at gjøre Overgreb paa det Bestyrelses-Territorium, som De, ifølge det i Foyeren slete Opslag selv har erkjendt at tilkomme mig**), om ikke af Overbevisning, saa dog af Klogskab, fordi De uden Tvivl maa have bemærket, at det, da ingen Udgiftsordre kan udfærdiges uden min Underskrift, absolut staaer i min Magt at kuldkaste enhver Beslutning af Dem alene, som medfører en Udgift, og som jeg ikke havde givet mit Samtykke til.

Smaa Uregelmæssigheder lægger jeg ikke stor Vægt paa, og jeg har jo, som sagt, ingensinde benyttet min Myndighed til at fortrædige Dem med Hensyn til Udgifter, som De uden mit Vidende har paadraget Kassen, men naar Tilsidesættelsen

*) En Ansøgning, saavidt jeg erindrer, om at holde en Kirke-Koncert, der ikke vedkom Theaterkassen. Man sammenholde hermed en mig fra den Kommitterede iforveien tilstillet Promemoria, hvori det hedder, at Theaterdirekteuren har at forelægge Ministeren:

„Indstillinger om Anvendelse af Beløb paa Theatrets Lønnings-Konti";

„Indstillinger om Approbation paa de for Theatret vigtigere Kontrakter";

„Sager om betydeligere extraordinaire Udgifter o. s. v."

Saadanne vigtigere Sager paalaa det altsaa engang Theaterdirekteuren at indstille til Ministeriet. Nu derimod tiltales Direkteuren, saaledes som ovenfor meldt, for de betydningsløseste Bagateller.

**) En Embedsmand bør vel udføre, hvad en overordnet Embedsmand paalægger ham som Embedspligt (naar det ikke strider mod Moralens og Ærens Love), og især ved et Theater, hvor Alt maa være beregnet paa, at Maskinen ikke standses eller forrykkes i sin daglige Gang. Men jeg har aldeles ikke derved enten billiget den tagne Bestemmelse eller erkjendt, at en saadan Myndighed tilkom den Kommitterede.

af min embedsmæssige Deltagelse i Bestyrelses-Anliggender fremtræder saa officielt som i det ovennævnte Tilfælde*), kan jeg ikke undlade at paatale samme, ikke for at fremkalde Kvalm for den enkelte Sags Skyld, men for at hævde min Stillings Betydning i det Hele.

Jeg seer mig derfor foranlediget til at opfordre Dem til fremtidig at iagttage, at Enhver, der henvender sig til Dem i økonomiske Anliggender, henvises til mig, idet jeg iøvrigt troer tilstrækkelig at have antydet, at jeg i manglende Fald ikke vil anse mig pligtig til ubetinget at udvise den samme Moderation i Fremtiden, som jeg troer, De selv vil indrømme, at jeg hidtil har udvist, i Tilfælde, hvor en Indsigelse fra min Side kunde være beføiet."

Prof. Hartmann havde tilbudt mig som Theaterdirekteur, til hvem han ifølge det kgl. Theaterreglement havde at henvende sig, Partituret til de af ham komponerede Musikstykker, Ouverturen og Mellemakterne af „Hakon Jarl." Da jeg, ligesom min sagkyndige musikalske Konsulent, fandt, at denne fortræffelige Musik vilde skaffe Digterværket „Hakon Jarl" en forhøiet Glands, Theatret Ære og Glæde og Publikum en ædel Kunstnydelse, blev Partituret strax sendt til Afskriveren. Herom hørte jeg intet Videre, førend jeg modtog følgende Skrivelse fra den Kommitterede:

„24de April 1857.

Kapelmusikus Rauch, som skriver Noder for Orkestret, har anmeldt for mig, at det var overdraget ham at udskrive nogle af Prof. Hartmann komponerede Mellemakter til „Hakon Jarl", men at han ikke saa sig i Stand til at udføre Arbeidet til den berammede Tid.

Da jeg — som jeg tidligere har tilladt mig at erklære Dem — ikke kan indvillige i, at der uden mit Vidende og Samtykke paadrages Theatret Udgifter af saadan*) Beskaffen-

*) Se Anmærkningerne Side 402 og 403.
**) Nemlig artistisk.

hed, naar jeg ikke forinden har havt Leilighed til at bedømme Nytten og Hensigtsmæssigheden af slige Udgifter, idet Udredelsen af deslige Udgifter, som henhørende under min Myndighed og mit Ansvar, behøve mit Samtykke, har jeg — som var aldeles ubekjendt med den her omhandlede Foranstaltning — tilkjendegivet Hr. Rauch, at han hverken i dette eller andre Tilfælde kan modtage musikalske Arbeider til Udskrivning, naar han vil vente at se dem honorerede af Theatret, uden mit Samtykke.

Med Hensyn til det her specielt omhandlede Arbeide skal jeg tillade mig at henstille, om Hr. Professoren, forsaavidt De for Deres Vedkommende attraaer samme fremmet — hvorom jeg jo er aldeles uvidende — maatte ville meddele mig de Oplysninger i Henseende til Arbeidets Tilblivelse, Nytte, o. s. v. som vilde være nødvendige for mig til at dømme om, hvorvidt Theatret bør paatage sig Udgifter dertil."

Naar man nu saaledes seer, hvorledes den Kommitterede tiltaler Theaterdirekteuren, fordi denne, uden Samtykke af den Kommitterede, tager endogsaa rent artistiske Dispositioner, og at den Kommitterede paastaaer, at han i alle Tilfælde har det i sin Magt at nægte Udgift til slige Dispositioner, og at han absolut kan kuldkaste enhver Beslutning af Direkteuren, som medfører Udgift, og at han ikke vil indvilge i Udgifter af artistisk Beskaffenhed, førend han selv har bedømt deres Nytte og Hensigtsmæssighed, da slige Udgifter høre under hans Myndighed og Ansvar: saa maa man vel med Grund spørge, hvad der da hører under Direkteuren og hans Ansvar. Til Oplysning herom siger den Kommitterede (thi et Princip maa der jo ligge i de specielle Yttringer), at naar et artistisk Arbeide indsendes til Theatrets Brug til Direkteuren, saa skal denne skaffe sig alle de Oplysninger om Arbeidets Tilblivelse (?), Nytte o. s. v., som den Kommitterede behøver for at kunne dømme om, hvorvidt

Theatret bør paatage sig Udgifter dertil; det vil sige: Directeuren skal fuldstændig referere artistiske Sager for den Committerede og derefter afvente hans Resolution. Forholdet synes forkert. Men Ordene, hvis Mening jeg har udtrykt, kunne efter deres almindelige Betydning ikke forstaaes anderledes.

Naar nu hertil endvidere bemærkes, at Ministeriet havde fritaget Fru Heiberg for Theatertjeneste i den hele Saison, og at jeg som Directeur ikke var bleven underrettet derom, hvorved der naturligvis foraarsagedes mig, under min stadige Forventning af Fru Heibergs Assistance, ikke alene Tidsspilde ved frugtesløst Arrangement af Stykker, som ikke kunde gives uden hende, men i det Hele megen Forstyrrelse for Repertoiret, som jo skulde have været ganske anderledes ordnet efter Omstændighederne: saa vil det heraf og af alt Ovenstaaende sees, at min Virkefrihed har været saaledes hæmmet og fortrædiget, at det ikke bør forundre Nogen, at den i „Berlingske Tidende" offenliggjorte Fortegnelse over de Stykker, jeg agtede at lade opføre i Saisonen 1856—57, lovede langt Mere, end der blev præsteret i bemeldte Saison.

Saaledes vil det af hele denne Fremstilling være forklarligt, om jeg, under disse Vilkaar, ikke har udrettet, hvad jeg ellers maaske havde kunnet. Og Aarsagen hertil skyldte jeg mig selv at offenliggjøre, som jeg her har gjort.

Imod Slutningen af Saisonen, fra 18de April af, havde jeg den Ære og Glæde, at Fru Heiberg, trods sin Dispensation, i min Bestyrelsestid flere Gange udførte to Roller i to forskjellige Skuespil.

Til 12 dels nye, dels nyoptagne Skue- og Syngespil vare Rollerne alt i min Tid fordelte, saa at de kunde sættes

i Scene strax i den følgende Saison. Desuden havde jeg paatænkt og forberedet til Opførelse følgende Stykker:

„Gustav Adolph i Franken", metrisk Drama i 4 Akter, oversat fra Svensk af Professor H. Hertz.

„En Sommernatsdrøm", af Shakspeare, med Musik af Mendelssohn Bartholdy.

„Gert Westphaler", i 5 Akter af Holberg, arrangeret til 3 Akter.

„Tryllefløiten", hvis slette Text Professor Andersen havde begyndt at omarbeide til Mozarts Musik.

Imod Slutningen af Theatersaisonen affordrede Ministeriet mig et skriftligt Forslag til Ordningen af Theatrets fremtidige Bestyrelse. Jeg indgav da nedenstaaende Forslag, som jeg mente var ret godt og fornuftigt, og at ville blive baade Kunsten og Bestyrelsen tjenligt. Men Ministeriet forkastede Forslaget, og jeg blev afskediget. Forslaget lyder saaledes:

„Efter Ministeriets Opfordring har jeg affattet følgende Forslag angaaende Bestyrelsesforholdene ved det kgl. Theater og angaaende min personlige Stilling til dette Forhold.

Ligesom det ligger i Sagens Natur, at Direkteuren alene maa have besluttende Myndighed i Henseende til den artistiske Bestyrelse, hvortil ikke blot hører Stykkernes Valg, deres Besættelse, Udstyr og Opførelse, men ogsaa fuld Raadighed over de Pengemidler, som hertil ere nødvendige, og som Erfaringen har vist at have endog overveiende Indflydelse paa Kunstens Udøvelse, saasom Gratialer, Laan, Forskud, Saisonsdouceurer til Skuespil-Personalet, Indstilling til Gager og Gageforhøielser for Skuespil- og Kapel-Personalet, Honorarer til Forfattere og Komponister for de Arbeider, for hvilke ingen bestemt Betaling er fastsat i Regulativet: saaledes maa den hele Myndighed i denne Retning gaa over paa den Kommitterede, naar han i Direkteurens Sygdom eller

Fraværelse træder i dennes Sted og følgelig bør være beklædt med dennes fulde Autoritet. Men udenfor det Tilfælde, at han ligefrem optræder som Direkteur, og altsaa ogsaa underskriver alle Expeditioner paa Direkteurens Vegne, kan der formentlig ikke være Tale om i Sager, som enten ganske eller for endel vedrøre den artistiske Bestyrelse, at tillægge ham mere end en raadgivende Stemme. Jeg anseer det nemlig som givet, at Direkteuren underretter sin Kommitterede om Alt, hvad han beslutter og foretager af Vigtighed, og at han i alle Anliggender, som vedrøre baade den artistiske og økonomiske Side af Bestyrelsen, afæsker ham hans Mening og tillægger den en betydelig Vægt; thi uden dette vilde den Kommitterede i paakommende Tilfælde ikke være i Stand til at handle paa hans Vegne og i samme Aand som han. Men nogen selvstændig eller rettere eneraadende Virksomhed udenfor den Del af Bestyrelsen, som er af udelukkende økonomisk Betydning, kan det ligesaa lidt efter Forholdets Natur som efter det under 23de Juli 1856 allernaadigst approberede Reglement for Tjenesten ved det kgl. Theater være Direkteuren tilladt at overdrage ham.

Jeg troer imidlertid, at Forholdet mellem Direkteuren og hans Kommitterede, naar det skal bestemmes ved faste Regler, bedst lader sig ordne ved at bestemme, hvilke Brancher af Bestyrelsen den Kommitterede skal forestaa alene, idet det deraf følger, at Direkteuren forestaaer alt det Øvrige enten alene eller i Forening med den Kommitterede som raadgivende. Altsaa: den Kommitterede alene anskaffer, hvad der maa henregnes til Theatrets Materiel, ansætter og afskediger Funktionairer og Betjente, som ikke have nogen Virksomhed af kunstnerisk Betydning, har Kontrol med Kassen, med Billetudsalget, med Kontrolleurerne, med de mindre Reparationer ved Huset, med Forandring ved Tilskuerpladserne og med Ordningen af Regnskabsvæsenet. Heraf følger, at Direkteuren forestaaer alt det Øvrige enten alene eller i Forening med den Kommitterede som raadgivende.

Skulde Ministeriet ikke finde sig beføiet til at gaa ind

paa ovenstaaende Forslag, tillader jeg mig tjenstligst at anmode Ministeriet om behagelig at ville indstille mig til Afsked i Naade fra min Tjeneste ved det kgl. Theater.

Den 30te Mai 1857.

Til Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet."

Denne Artikel fra Dorphs Haand havde den Feil, at den havde ladet altfor længe vente paa sig. Først ti Maaneder efter, at han var bleven afskediget, fandt han sig foranlediget til fra sit Synspunkt at give en Forklaring af forskjellige Forhold, der umiddelbart efter hans Bortgang fra Theatret burde have været opklarede. Artiklen var imidlertid af den Beskaffenhed, at Christensen, der i Mellemtiden var avanceret til Justitsraad, ikke godt kunde tie stille dertil; og han imødegik den derfor ogsaa i et Indlæg, som var saa vidtløftigt, at der behøvedes ikke mindre end tre Numere af „Fædrelandet" til at rumme det. Først og fremmest gik dette Indlæg ud paa at godtgjøre, at Dorph ikke i sin Tid havde efterkommet Ministeriets Forlangende om, at han havde at fremsætte Forslag angaaende sin egen og den Kommitteredes gjensidige Stilling til hinanden, og i saa Henseende kan det ikke nægtes, at Dorph havde begaaet en Feil. Denne var dog saavel let forklarlig som undskyldelig. Han var nemlig gaaet ud fra den Forudsætning, som enhver med Theatervæsenet blot nogenlunde kyndig Mand vilde anse for givet, at Ledelsen af Theatrets Anliggender i kunstnerisk Henseende nødvendigvis maatte have en langt overveiende Indflydelse fremfor den økonomiske Ledelse, og han kunde med Rette bygge paa denne Forudsætning, da den Kommitterede i Begyndelsen af sin Virksomhed selv syntes at tillægge sig selv og sin Stilling en langt ringere Vigtighed, end han senere gjorde Krav paa. Naar det derfor lægges Dorph til Last,

at han ikke indgik til Ministeriet med det forlangte Forslag „saavel til nærmere Bestemmelse af sit Forhold til Ministeriet som til Fordelingen af de med Bestyrelsen forbundne Forretninger mellem ham og den Kommitterede", saa vil det af Christensens ovenfor citerede Yttringer fremgaa, at Dorph aldrig kunde have tænkt sig, at den Kommitterede skulde være hans Sideordnede. Det var i et Brev fra Ministeriet af 16de Mai 1856, at der var Tale om „Fordelingen af Forretningerne mellem Direkteuren og den Kommitterede". Derimod skriver det samme Ministerium under 15de Juli s. A., at Indstillingen til Kongen angaaende den foreløbige Ordning af Theatrets Bestyrelse netop er den, „at samtidig med at Ledelsen af den kunstneriske Del af Theaterbestyrelsen overdrages en Mand som Direkteur, vil den administrativ-økonomiske Del af Bestyrelsen nærmest blive at varetage af en Anden, der bliver stillet som Kommitteret."

Man lægge vel Mærke til disse Ord: „den administrativ-økonomiske Del af Bestyrelsen bliver nærmest at varetage af den Kommitterede", og man betragte saa, hvorledes dette Forhold senere udviklede sig. Det var atter denne usalige Lyst til at sige Et og mene et Andet, der her viste sine slette Følger. Thi hvorledes skulde det vel være tænkeligt at besørge den kunstneriske Ledelse, naar den administrativ-økonomiske Ledelse udelukkende var lagt i en Andens Haand? Skjøndt Dorph før sin Ansættelse havde ønsket sig fritaget for at have med Økonomien at gjøre, havde han selvfølgelig derved ikke tillige ønsket sig befriet for den administrative Virksomhed ved Theatret, thi en kunstnerisk Ledelse uden tilsvarende Administration kan ikke herske ved nogen Skueplads. Sagen var den, at Dorph var altfor godtroende; han havde

ingen rigtig Anelse om, hvad han egenlig havde indladt sig paa, og derfor blev han, den stuelærde, begavede og kundskabsrige Mand, kun en Bold i Hænderne paa den mere Verdenskloge. Det kunde af den Grund heller ikke være Andet, end at det store, med Theaterforhold og Kunst lidet kjendte Publikum maatte af Christensens Artikler føle sig paavirket af den Anskuelse, at det egenlig var Dorph, der egenmægtig havde villet tilegne sig en Magt, der aldeles ikke tilkom ham, medens derimod den Kommitterede med en Selvbeherskelse uden Lige i samfulde ni Maaneder havde seet sig tilsidesat, før han endelig gjorde sin vægtige Autoritet gjældende. Der var dog et Par Omstændigheder, som for enhver uhildet og selvtænkende Læser maatte gjøre Indtrykket af, at dette Forsvar fra den Kommitteredes Side ikke var ført med de blankeste Vaaben. Det var først den Skygge, han søgte at kaste over Dorphs Karakter ved indirekte at bebreide den gamle Mand Mangel paa Sanddruhed, og dernæst var det Slutningsordene i hans tredie og sidste Artikel. Her bebreidede han nemlig Dorph, at denne Sidste „forlod sin Stilling uden at medtage nogen anden Ubehagelighed end den Gage, hvis Refus oprindelig var hans conditio sine qua non for at indtræde i Tjenesten." Denne sidste Yttring burde have været nok til at stemple Artiklen. Ganske vist havde Dorph i sin Tid gjentagne Gange henvendt sig til Kultusministeren og ansøgt om at blive Directeur for det kongelige Theater, og ganske sikkert havde han tilbudt at ville udføre Arbeidet uden Vederlag, idet han troede at kunne leve af de Ventepenge, han oppebar af Statskassen; men han havde som Directeur oplevet saa mange Skuffelser og været Gjenstand for saa talrige Krænkelser, for hvilke en Mand i hans Alder med Rette burde tro sig forskaanet, at der sandelig ikke

var nogen Grund til, at han skulde undlade for det ene Aars Virksomhed at fordre et Gratiale af 1,200 Rdl., der kun var et daarligt Vederlag for de bittre Erfaringer, han i dette korte Tidsrum havde indhøstet. Hvad forøvrigt dette Gratiale angik, da blev det udredet af Theatrets Reservefond.

Det vil let kunne forstaaes, at Dorph ikke fandt sig foranlediget til udførligere at imødegaa disse Artikler. I en enkelt Henseende maa det dog nu beklages, at dette ikke skete, idet Christensen nemlig til Slutning erklærede, at han, saafremt der indtraf et Svar fra Dorph, i Sommerens Løb vilde meddele udførligere Forklaringer „til mulige andre Theaterhistoriografers Begjær i denne Henseende.“ Han kunde dog maaske derved have meddelt enkelte Oplysninger af historisk Interesse, om det end langtfra vilde være lykkedes ham at klare sit Forhold bedre, end det var skeet i de tre vidtløftige Artikler.

Efter den i Sommeren 1855 foranstaltede Ombygning af Tilskuerpladsen stod der nu tilbage at ombygge Scenen og Foyerbygningen, og ved 2den Behandling af Forslaget til Finantsloven for Finantsaaret 1857—58 stillede Kultusministeren følgende Ændringsforslag: „Ministeriet bemyndiges til at optage et Laan af indtil 150,000 Rdl., som forrentes og afdrages i 28 Aar med 6 pCt. aarlig, for derved i Forening med det fornødne Tilskud af Reservefonden at iværksætte en fuldstændig Ombygning af Scenen og Foyerbygningen ved det kongelige Theater, overensstemmende med de Rigsdagen forelagte Tegninger med Overslag.“ Hertil føiede Finantsudvalget den Underændring, at Arbeidets enkelte Dele skulde udføres ved Licitation. Dette Ændringsforslag gav, som man kunde vente, Anledning til lange Debatter i Folkethinget, der allerede ved flere tidligere Leiligheder havde be-

skjæftiget sig langt mere med Theatrets Affairer, end Kunstanstalten havde havt Gavn af. Dog havde de radikale Anskuelser, der senere paa saa mange Punkter traadte frem i Thinget, naar Talen var om Videnskab og Kunst, paa hin Tid kun en eneste mere virksom Repræsentant, nemlig Oberst Tscherning, som da heller ikke lod sig denne Leilighed slippe ud af Hænderne til at fremsætte sin Theori om, at Statskassen burde se at blive af med det kongelige Theater og overdrage det til en privat Entrepreneur. Som Ordfører for Finantsudvalget aabnede Professor A. Steen Debatten i Thinget med den Bemærkning, at det ovenomtalte Ændringsforslag var fremkommet saa sent, fordi Arkitekten Bindesbøll, hvem det først havde været paatænkt at lade forfærdige de fornødne Tegninger og Overslag, var afgaaet ved Døden, saa at man havde maattet overdrage Arbeidet til Arkitekt Niels Siegfred Nebelong, der ved en Forretningsreise var bleven forhindret i at skaffe Tegningerne og Overslagene færdige til rette Tid. Steen paaviste, hvorledes alle de Lokaler, der vare henlagte til Paaklædningsværelser og lignende Brug, Garderobe o. s. v., vare overordenlig smaa, ligesom Foyeren, der ofte maatte rumme et betydeligt Antal Mennesker, var altfor indskrænket for Theatret. Ved Ombygningen var det tillige tilsigtet at indrette et nyt og mere hensigtsmæssigt Maskineri, ligesom man ved at opføre et høiere Loftsrum tilsigtede at kunne skyde Bagtæpperne op uden som tidligere at rulle dem sammen. Alle nye Bagtæpper led nemlig meget ved saaledes at rulles sammen, idet de hurtig bleve opslidte. Tillige var det Hensigten at lægge Gasrør ind i alle Lokalerne, hvilket hensigtsmæssigst kunde ske paa hint Tidspunkt, da Byen i det Hele skulde forsynes med Gas, ligesom man ved at indlægge Vandrør og ved at anbringe et

Jerntæppe, der kunde skille Scenen fra Tilskuerpladsen, vandt større Sikkerhed i Tilfælde af Ildsvaade og kunde forhindre, at den hele Bygning gik op i Luer. Hvad angik Omfanget af de til Forandringen nødvendige Udgifter, da løb Overslaget paa, at der vilde medgaa til selve Bygningsarbeiderne 160,000 Rdl. og til Indlægning af Gas- og Vandrør omtrent 15,000 Rdl. Theatrets Reservefond skulde da tilskyde de 25,000 Rd., medens som sagt Resten skulde optages som et Laan hos Sorø Akademi. Forrentningen og Afdragelsen med 6 pCt. i 28 Aar vilde blive mulige derved, at der ved Ombygningen rimeligvis vilde blive besparet 6—7000 Rdl. i de aarlige Udgifter, dels ved formindskede Leieudgifter og dels ved en temmelig betydelig Reduktion af Maskinfolkene, naar det nye Maskineri blev indrettet. Der var derimod ved Overslaget den Feil, at det ikke var fuldstændigt, idet en senere Ombygning atter vilde blive fornøden med Hensyn til Tilskuerpladsens øverste Etage, saaledes at de to Dele af Bygningen kom til at udgjøre et Hele, thi efter Tegningen vilde Scene- og Foyerbygningen blive ikke lidet høiere end Tilskuerpladsen. Efter at først Tscherning og senere Dr. Geert Winther havde talt mod at vedtage Ministeriets Ændringsforslag, tog Kultusministeren Ordet for at forsvare det og fremhævede, hvorledes Theatret i den sidste Tid var gaaet frem i økonomisk Henseende, skjøndt „det ikke var nogen særdeles misundelsesværdig Tilstand, hverken i den ene eller i den anden Henseende, hvori han ved sin Tiltrædelse af Ministeriet overtog Theatret.“ Sluttelig motiverede han udførlig, hvilke Fordele det vilde bringe, at Scenen og Foyeren nu bleve ombyggede. Redakteur Ploug gjorde Indvendinger mod hele Ombygningen og henstillede, om det ikke vilde være langt hensigtsmæssigere at standse al videre Forbedring paa

den gamle Bygning og opføre et helt nyt Theater. Der syntes at aabne sig Udsigt til, at Marineministeriet vilde fraflytte Gammelholm, og skete dette, vilde man, naar samtidig Gjethuset blev nedrevet, kunne raade over en udmærket beliggende Grund, der tilhørte Statskassen. Antog man nu, at Kjøbenhavns Kommune i tre Aar vilde bidrage 50,000 Rdl. om Aaret til et helt nyt Theater, saa vilde dette komme til at staa Staten billigere end det gamle med alle Ombygningerne, og saa havde man dog Sikkerhed for, at man fik en hensigtsmæssig Bygning, der vilde være en Pryd for Byen. Han blev imidlertid imødegaaet af Kultusministeren, som vilde vædde paa, at „vi om tyve Aar endnu ikke vilde have Udsigt til at faa et nyt Theater, dersom det skulde være betinget af, at det skulde bygges paa Gammelholm ved Kommunens Hjælp." Kultusministerens Forslag blev slutteligt efter en længere Debat vedtaget, og der toges saaledes intet Hensyn til, hvad Ploug med rigtigt Blik paa Fremtiden havde antydet. Man besluttede sig til at omkalfatre den gamle Bygning, og en halv Snes Aar senere maatte man virkelig bestemme sig til det Skridt, som Ploug dengang med Rette havde tilraadet. Og, mærkelig nok, alle de Anker, som under Finantslovens Behandling i 1856 fremkom mod den daværende Scene- og Foyerbygning: at Paaklædningsværelserne vare for smaa, at der var for ringe Plads paa Scenen, og at man savnede de nødvendige Lokaler til Dekorationer og Materiel, kortsagt alle disse Klager som det var Hensigten at raade Bod paa ved Ombygningn i 1857, de fremkom igjen i 1868, da den nedsatte Theaterkommission mødte med sit Forslag om, at der skulde bygges et helt nyt Theater, idet enhversomhelst Tilbygning til eller Forandring af det gamle ikke vilde føre til noget tilfredsstillende Resultat. Ministerens

Forslag blev som sagt imidlertid vedtaget, Sorø Akademi laante Theatret den foreslaaede Sum, og saa paabegyndtes Ombygningen, saasnart Saisonen 1856—57 var tilende.

Det var et betydeligt Byggearbeide, der stod for Haanden. Ikke blot skulde en Del af det gamle Theater nedrives, men der skulde tillige i Løbet af nogle faa Sommermaaneder opreises en hel ny Bygning paa en Grund, der ved sin Fugtighed gjorde et omfattende og kostbart Piloteringsarbeide nødvendigt. Arbeidet blev fremmet af al Kraft, og Nebelong udviklede som Bygmester megen Energi, ligesom Christensen i denne Henseende virkede med paaskjønnelsesværdig Iver og Interesse, men dog var det ikke muligt at faa det tilendebragt til Saisonens Begyndelse. Den nye Scene- og Foyerbygning frembød naturligvis i mange Henseender store Fortrin fremfor den gamle. Selve Scenen blev gjort høiere og dybere end tidligere, man benyttede til Maskineriet alle de Erfaringer, der kunde indhentes fra Udlandets Theatre, og Gangene paa begge Sider af Scenen gjordes betydelig bredere. Der indrettedes et Varmeapparat, og fra en stor Dampkjedel gik der Rør ud til alle Sider, som førte til de forskjellige, særlig indrettede Ovne, gjennem hvilke ogsaa Ventilationen med frisk Luft skete. For Skuespil- og Operapersonalet var der paa første Sal en høi, lys og rummelig Foyer, og ligeledes blev der indrettet Foyer for Balletpersonalet og for Statisterne, ligesom der øverst oppe i Bygningen konstrueredes en stor Sal med skraat Gulv til Indøvelse af Balletterne. De gamle, uhyggelige Paaklædningskamre afløstes af nette, større Værelser, Gangene gjordes bredere, og i hver af de fem Etager, som denne Del af Bygningen kom til at indeholde, anbragtes der paa to Steder Nicher, der forsynedes med Vandbeholdere og tilhørende Slanger, som vare saa lange, at de kunde føres

ind i alle Værelser, saafremt der skulde opstaa Ild i Bygningen. I Prosceniets Aabning ophængtes et stort Jerntæppe, som ved en let og simpel Mekanisme kunde sænkes ned og derved danne en brandfri Adskillelse mellem Tilskuerplads og Scene. Ved dette Jerntæppe, der fortsattes i Gavlens høie Brandmur, og ved en Brandmur mellem Foyeren og Scenebygningen deltes Theatret i tre forskjellige Bygninger, der hver for sig kunde assureres, medens Bygningen tidligere dannede en Helhed og derfor langtfra kunde brandforsikkres til sin sande Værdi. Skjøndt denne Ombygning kun gjaldt Scenen og Foyeren, skete der dog ogsaa nogle Forandringer med Tilskuerpladsen. De stødende, frit svævende Søiler, der dannede Grændsen mellem de to kongelige Sideloger og de tilstødende Partier af første og anden Etage, bleve borttagne og erstattede ved tynde, forgyldte Støtter, ligesom de runde Søiler, der indfattede Prosceniet, ombyttedes med firkantede Piller i samme Stil. De ved Tilskuerpladsens Ombygning over Prosceniet anbragte Masker og Krandse forsvandt, og Indskriften „Ei blot til Lyst" flyttedes længere ned, saa at den ikke længere skjultes helt oppe under Loftet, Prosceniet rykkedes lidt tilbage, saa at der indvandtes en Række i første Parket, og endelig maledes der et nyt Fortæppe med det samme Motiv som det tidligere, men udført med større kunstnerisk Dygtighed og Smag.

I Scene- og Foyerbygningen blev der overalt indlagt Vand og Gas. Hvad angik Gassen, da forvoldte den dog endel Ubehageligheder for Direktionen. Tidligere havde nemlig alle Paaklædningsværelserne været forsynede med Lys, og hvad der i denne Retning kunde spares, toges til Indtægt af Skuespillerne, som altsaa ved at miste de Lys, de ellers kunde tage med sig hjem, gik Glip af en særegen Art Sportler,

der havde faaet en vis Hjemmel. Der lød derfor ogsaa i Begyndelsen fra enkelte misfornøiede Kunstnerinder Klager over, at det ikke var muligt at maskere sig ved Gasbelysning, men da Bestyrelsen var saa fornuftig ikke at laane videre Øre dertil, døde Klagerne selvfølgelig hen, og Maskeringen viste sig at være lige saa god som tidligere, da Stearinlysene maatte holde for. Under Ombygningen gjorde Overskou Arkitekten opmærksom paa, at der i den gamle Theaterbygning fandtes en Dør, som rimeligvis var den eneste tiloversværende Rest af det oprindelige Theater fra 1748, og han bad ham derfor om at bevare denne Dør og skaffe den en Plads ogsaa i den nye Bygning. Nebelong lovede at opfylde dette Ønske og holdt ogsaa sit Løfte. Naar man i den nuværende Bygning, som snart vil forsvinde, gaaer ind ad Theaterporten, der fører op til Scenen, seer man i Porten strax paa sin venstre Haand en Indgang med en aflaaset Dør. Det er denne, der er Resten af det gamle Skuespilhus, en Rest, der forhaabenlig vil blive skaanet og anbragt et eller andet Sted i den nye Bygning.

I det Hele taget kunde man være vel tilfreds med de Forandringer, der vare foretagne, og Scene- og Foyerbygningen svarede forsaavidt til alle Datidens Fordringer, som der omtrent var gjort Alt, hvad der kunde gjøres ved en Ombygning. Men dog viste Aarene atter det Forkerte i at ombanne det Gamle, og efterhaanden lød der mange Klager, af hvilke flere ikke vare uberettigede. Nu var altsaa det Indre gjort i Stand, men med Bygningens Ydre saa det høist bedrøveligt ud. Den lave Tilskuerplads, der laa klinet op af den høie Scene- og Foyerbygning, dannede et sørgeligt Pendant til det lille Hus paa Hjørnet af Bredgade og Store Strandstræde, men man trøstede sig med, at den næste

Ombygning vilde raade Bod herpaa. Det var nemlig Hensigten at give den gamle Bygning den samme Høide som den nye og at opføre en ny Façade ud mod Torvet. Naar nu hertil kom mindre Sidebygninger med Foyerer og Garderober for Tilskuerne, haabede man at faa et nogenlunde anstændigt arkitektonisk Hele ud af Bygningskomplexet, men det blev ved Haabet, og i en Række af Aar blev Theatret staaende i sin sørgelige Skikkelse uden nogensinde at blive fuldført.

Skjøndt der havde foreligget meget detaillerede Overslag for hele Byggeforetagendet, viste det sig dog her som næsten altid, at Overslagene ikke vare rundelige nok. Efter det første Overslag skulde hele Arbeidet koste 175,000 Rdl., men efterat Ombygningen allerede tildels var fuldført, aflagde Kultusministeriet ved en Skrivelse af 15de Oktober 1858 en fuldstændig Beretning til Folkethinget om Arbeidets Fremgang og fremkom samtidig med et Andragende om Bemyndigelse til at optage et yderligere Laan hos Sorø Akademi af 53,000 Rdl., hvoraf de 40,000 Rdl. skulde anvendes til Byggeforetagendet og de 13,000 Rdl. til Dækning af Theatrets Underbalance i Finantsaaret 1857—58. Den samlede Udgift til Byggeforetagendet beregnedes her til 210,000 Rdl., hvoraf de 190,000 Rdl. skulde dækkes af de to Laan hos Sorø Akademi og Resten af Reservefondet. Ved Tillægsbevillingsloven for 1857—58 bevilgede Rigsdagen derpaa det nye Laan. Hele Udgiften ved Ombygningen havde, naar man fradrager 3,041 Rdl., der indkom ved Salg og Ombytning af kasserede Bygningsmaterialier, kostet ialt 210,491 Rdl. 64 Sk. Heraf medgik: til det egenlige Bygningsarbeide 131,790 Rdl. 18 Sk., til den nye Scenes Indretning 31,385 Rdl. 73 Sk.; til Jerntæppet 2,668 Rdl. 32 Sk., til Garderobebygningens indre

Udstyr 13,037 Rdl. 68 Sk., til Varmeapparatet samt Indlægning af Vand og Gas 29,091 Rdl. 33 Sk.

Der var fra Nebelongs Side gjort Alt for at faa Ombygningen bragt til Ende i de tre Sommermaaneder, i hvilke det kongelige Theater holder Ferie, men dette viste sig snart at være fuldstændig umuligt, og Theatrets Direkteur maatte derfor være betænkt paa at skaffe et andet Lokale, i hvilket Forestillingerne midlertidig kunde tage deres Begyndelse. I Kjøbenhavn var der dog kun et eneste Theater, hvorom der kunde være Tale, nemlig Hoftheatret, men det havde Lange faaet Tilladelse af Kongen til at benytte indtil den 15de December s. A.

Efter Dorphs Afgang var Christensen bleven konstitueret som Enedirekteur. Han var i rent administrativ Henseende ikke uden en vis Dygtighed. Der var Fart i ham, og han fremmede med al Magt de forskjellige Ting, han tog fat paa, men i sin Iver for at administrere og reformere gik han ofte for vidt, og hans Virksomhed maatte nødvendigvis lammes af den Omstændighed, at han ikke var i Besiddelse af tilstrækkelige Evner til at virke udover Økonomiens Omraade. Naar man altsaa konstituerede ham som Enedirekteur og trøstede sig med, at den æsthetiske Side af Bestyrelsesvirksomheden nok vilde blive passet, fordi Heiberg nu var Censor, da oversaa man rent, at Heiberg i denne sin Egenskab vel havde at afgive sit Votum over de Nyheder, der indsendtes til Theatret, men at han ikke vilde eller kunde ønske at have nogen Indflydelse herudover, navnlig ikke sammen med en Direkteur, der i sin Tid i Theaterkommissionen var optraadt saa skarpt imod ham og hans Regimente. Christensen, der savnede de nødvendige Kvalifikationer som æsthetisk dannet Direkteur til at vælge et Repertoire og udøve den hele arti-

stiske Virksomhed, saa sig saaledes med eller mod sin Villie nødsaget til at laane Øre til Andres Raad, og det kunde derfor ikke undgaaes, at altfor Mange under hans korte Eneherredømme kom til bagved hans Ryg at styre Traadene i det indviklede Maskineri. At dette ikke var til Held for Theatret, er indlysende.

Det havde i flere Henseender vistnok været det Fornuftigste, om Direkteuren havde afholdt sig fra at leie Hoftheatret, hvor man paa Grund af Pladsen og de faa Dekorationer o. s. v. saa sig indskrænket til et meget lille Repertoire, medens denne Tid meget bedre kunde have været anvendt til at indstudere nye og ældre Arbeider, som man paatænkte at opføre paa det kongelige Theater. Hvad der imidlertid i dette Tilfælde taler til Direkteurens Undskyldning, var, at Omstændighederne paa en Maade nødte ham dertil, idet det i Tilfælde af, at han havde undladt at leie Hoftheatret, vilde være blevet lagt ham til Last, at han ikke ved at anvende Personalet søgte at skaffe nogen Dækning til de daglig løbende Udgifter. Resultatet af disse Forestillinger vilde ogsaa være blevet betydelig heldigere for Theaterkassen, saafremt Fru Heiberg, hvad Christensen havde ventet, var optraadt. Hun havde lovet at gjøre det, og at hun ikke holdt dette sit Løfte, laa i, at der bag hendes Ryg smededes Planer, som, da hun kom under Veir med dem, ikke alene fik hende til at nægte at optræde, men tillige til at søge sin Afsked.

Det havde ikke en, men flere Gange været paa Tale, at Høedt skulde være Scene-Instrukteur, og Christensen havde gjentagende gjort Overskou Forslag om at fratræde Posten, for at „det Nye“ kunde komme til Virksomhed. Mod denne Afskedigelse havde Overskou heller ikke havt Noget at indvende, skjøndt det ikke havde været muligt at give en tilfredsstillende

Forklaring paa, hvorledes det Embede skulde være, som man til Gjengjæld vilde oprette for ham, thi man vilde „naturligvis ikke savne hans Indsigt i Theatervæsenet". Hver Gang lod dog Christensen Sagen falde uden nogen Foranledning fra Overskous Side, fordi det Parti, der havde i Sinde at gjøre Hoedt til Scene-Instrukteur, havde sat sig i Hovedet, at Fru Heiberg ikke vilde taale ham i denne Post, og i saa Tilfælde var det da raadeligst at stille Overskous Afskedigelse i Bero, indtil det viste sig, enten om hun vilde forlade Theatret, som Rygtet fortalte, eller om det ikke kunde laves saaledes, at hun ikke uden at vække en altfor ubehagelig Opsigt kunde nægte at modsætte sig Hoedts Ansættelse. Dette kunde skee ved en Deling af Embedet, og strax efter Saisonens Begyndelse blev der derfor spurgt Overskou, om han ikke vilde fratræde som Scene-Instrukteur for Skuespillet og kun beholde Operaen. Overskou svarede, at han vel tidligere havde yttret, at det vilde være heldigt, om Skuespil og Opera bleve skilte ad, men i saa Tilfælde havde der været Tale om et Princip, hvis Gjennemførelse under vore Theaterforhold var en Utænkelighed. Dette Princip var det, at de to Kunstarter under en fælles Overbestyrelse og i et og samme Skuespilhus skulde have Materiale, Spilledage, Udgift og Indtægt hver for sig, medens kun Orkester og Kor, hvortil hver skulde yde et nærmere bestemt Bidrag, skulde være fælles. Kunde dette tænkes, vilde hver Kunstart i sin selvstændige Stilling faa baade større Forpligtelse og bedre Erkjendelse af sin Virksomheds Størrelse og Værd. Derimod vilde det være uden Nytte at have en Scene-Instrukteur for hver af disse to Brancher, og mindst af Alt vilde Overskou gaa ind paa en saadan Deling, da den under de nærværende Omstændigheder kun vilde gjøre hans i Forveien ubehagelige Stilling endnu mindre holdbar.

Ved enhver given Leilighed vilde der nemlig blive anstillet Sammenligninger mellem hans og Hoedts Virksomhed, og her vilde da den Animositet, som Overskou var Gjenstand for, ret kunne komme til Orde, ikke at tale om, at man ved Udstyrelsen af et Skuespil og en Opera kunde bevilge Hoedt Alt, hvad han ønskede, og nægte Overskou det Nødvendigste. Hermed faldt denne Plan bort for atter snart efter at blive afløst af en anden.

Da Rygtet stadig meddelte, at Fru Heiberg hverken vilde optræde sammen med Hoedt eller virke ved Theatret, naar Overskou skulde vige for ham som Scene-Instrukteur, besluttede hun at gjøre Ende paa al denne Snak ved at optræde paa Hoftheatret første Gang som Grevinden i „Kvindens Vaaben", i hvilket Stykke hun netop spillede sammen med Hoedt. Men medens hun belavede sig paa at udføre Rollen, blev det bekjendt ved Theatret, hvad der skulde være den dybeste Hemmelighed, at Christensen vilde udnævne Hoedt til Scene-Instrukteur, saaledes at Fru Heiberg først skulde have det at vide, naar Prøverne vare begyndte. Der blev som sagt sladdret af Skole om denne Plan ved Theatret, og da den kom Holst for Øre, ansaa han det for sin Pligt mod Fru Heiberg at underrette hende om det plumpe Fif, man havde i Sinde at gjøre hende til Gjenstand for. Som naturligt var, følte hun sig dybt krænket over saaledes at skulle føres bag Lyset. Det var ikke Hoedts Ansættelse som Scene-Instrukteur, der var hende imod, thi heri kunde hun meget godt have fundet sig, men det var den Omstændighed, at Christensen havde villet narre hende. Hun tilmeldte ham derfor strax, at hun ikke agtede at optræde, og samtidig fattede hun den Beslutning at forlade et Theater, hvis Direktion saa lidt forstod at tage det nødvendige Hensyn til hende.

Sagen kom naturligvis ogsaa for Overskous Øren, og han udtalte da for Christensen sin Forundring over, at Direkteuren ikke havde vist ham den Opmærksomhed at underrette ham om en faa nærforestaaende Forandring i hans Embedsstilling, da det dog var en Sag, der var bekjendt for næsten Alle ved Theatret. Christensens Svar lød paa, at der endnu ikke var Noget afgjort, og at en Administration desuden ikke forud kunde underrette sine Embedsmænd om de Forandringer, den havde paatænkt for deres Vedkommende. Hertil bemærkede Overskou, at Sagen vel nok kunde betragtes som afgjort, da baade Direkteuren og Kultusministeriet vare blevne enige med Hoedt om de forskjellige Punkter ved Overtagelsen af Posten som Scene-Instrukteur, og hvad det angik, at en Administration ikke forud kunde meddele sine Underordnede Noget om paatænkte Forandringer, saa var vel Overskou nærmere til at faa en fortrolig Meddelelse derom af Direkteuren end denne Sidstes Venner ved Theatret, for hvem hele Sagen længe havde været bekjendt. Da imidlertid Fru Heiberg nægtede at optræde, bevirkede dette, at Planen foreløbig blev stillet i Bero.

Længe varede det ikke, før Christensen med sine reformatoriske Ideer havde fattet en ny Plan til Omordning og Forbedring af Theatrets Tilstande. Før havde det stadig været Skuespillet, som absolut maatte have en en ny Scene-Instrukteur, medens Overskou gjerne kunde vedblive at fungere ved Operaen. Nu var det Operaen, der var stedet i Nød, og om Skuespillet var der foreløbig ikke Tale. Bournonville ønskede at blive Scene-Instrukteur for Operaen, og man ventede sig store Resultater af hans Evner i denne Retning. Ingen huskede paa, hvorledes det tidligere var gaaet ham, da han i et Par Aar, før Heiberg blev Theatrets Direkteur, havde sat

Operaerne i Scene imod et Honorar for hvert Arbeide, der indstuderedes under ham. Dengang havde hans Virksomhed som Instrukteur fornemlig gjort sig bemærket ved, at der idelig var Kjævleri og Utilfredshed; nu skulde den bringe et nyt, foryngel Liv i Operaen.

Under 10de November 1857 approberede Kultusministeriet Direktionens Indstilling om, at Scene-Instruktionen for Operaens og Syngestykkets Vedkommende foreløbig for den daværende Saison overdroges til Bournonville, saaledes at han strax traadte i Funktion med Hensyn til de Arbeider, der indstuderedes til Opførelse paa Theatret, og samme Dag sendte Christensen Brev derom til Overskou, som kjed af den evindelige Snakken frem og tilbage om Ordningen af Scene-Instruktionen havde anmodet om kun at modtage nogen Underretning i saa Henseende, naar Noget var definitivt afgjort. Dette Brev endte med følgende Ord: „Jeg agter at anmode Schwartzen om fremtidig at være tilstede ved Opera-Forestillinger efter Aftale med Bournonville. Iøvrigt ønsker jeg, at denne Forandring (med Hensyn til Scene-Instrukteur-Embedets Deling) væsenlig kun opfattes som en Foranstaltning, hvorved Scene-Instrukteuren for Skuespillet sættes i Stand til med mere udelt Opmærksomhed at arbeide for Skuespillet, og haaber jeg, at denne Opfattelse maa blive den, som De i Gjerningen akcepterer."

Bournonville var saaledes efter eget Ønske bleven Scene-Instrukteur for Operaen. Det var en bekjendt Sag, at han var en Mester i at lede Indstuderingen af sine egne Balletter, at anvende enhver af sine Underordnede paa den rette Plads og at afrette dem saaledes, at de, selv om de vare i høi Grad blottede for Fremstillingstalent, alligevel bidrog hver for sig til et ypperligt Ensemble. Havde disse Egenskaber været

Digitized by Google

tilstrækkelige for Operaens Vedkommende, vilde Bournonville saaledes have været en uovertræffelig Scene-Instrukteur, men denne Kunstart fordrede noget Andet og Mere. Det gjaldt her ikke om at sætte selvopfundne Arbeider i Scene, men om at sætte sig ind i Komponists og Forfatters Tankegang og underordne sig denne for paa bedste Maade at kunne føre Digtningen frem paa Scenen i den Aand, i hvilken den var bleven undfangen. Der forelaa nu fra tidligere Tid intet Bevis paa, at Bournonville havde særlig fremragende Evner i saa Henseende, ligesaa lidt som det under hans Virksomhed lykkedes ham at vise nogen Dygtighed, der kunde retfærdiggjøre, at Overskou var bleven afløst af ham. Opnaaede man imidlertid ikke Andet, saa havde man dog det Resultat, at Forandringen kom til at koste Theaterkassen ikke saa Lidet. Det var først bestemt, at Bournonville skulde have en vis Sum for hver Opera eller hvert Syngestykke, han indstuderede, men han fik det snart efter sin Tiltrædelse forandret til, at der aarlig skulde betales ham 500 Rdl. i Honorar. Da han desuden ikke vilde forfatte Regierne eller være forpligtet til at inspicere ved mere end den første Aftens Opførelse, maatte der udredes et Gagetillæg til Regisseuren ved Dandsen, for at han som Opera-Regisseur kunde besørge Bournonvilles Forretninger, ligesom det ved Dandsen ansatte Bud maatte have et Gratiale for at fungere som Bud ved Operaen. Og trods alle disse Extraudgifter opnaaede Direkteuren alligevel ikke at skaffe en Opera-Sceneinstrukteur for hele Saisonen. Det Engagement, Bournonville som Balletmester havde afsluttet med Theatret, gav ham nemlig Ret til at være fraværende i Maanederne April og Mai, og denne Ret overførtes tillige paa ham i Egenskab af Scene-Instrukteur, saa at der i Foraarets to Maaneder, hvor Theatret netop trænger

haardeſt til Nyheder, nu ikke mere kunde opføres nogen ny Ballet eller Opera. Direkteuren kom herved allerbedſt til ſelv at viſe, hvor ringe Vigtighed han i Virkeligheden tillagde et Embede, af hvis Beſættelſe med en dertil ſærlig ſkikket Mand han havde gjort ſaa meget Væſen. Da Foraaret nemlig nærmede ſig, vilde Bournonville ikke opgive den Ret til Ferie, ſom hans Kontrakt hjemlede ham, tilmed da han nu ikke fik ſærſkilt Betaling for hvert nyt indſtuderet Arbeide paa Operaens Omraade, men en beſtemt Sum for hele Saiſonen. Der var dog ſkreget ſaa ſtærkt paa, at juſt det nye Regimente ſkulde vide at ſætte alle kunſtneriſke Kræfter i Bevægelſe, at det ikke gik an at nøies med i de to Foraarsmaaneder at ſpille udelukkende gamle Operaer og Syngeſtykker, og derfor maatte der gjøres Noget for at raade Bod derpaa. Her vidſte Bournonville at finde paa en Udvei. Den Poſt, ſom han ved ſin Kunſtforſtand, ſin fine Smag og ſin lange Routine ene var i Stand til at udfylde, foreſlog han, at man ſkulde overdrage til Dandſeren Gade, og Direktionen gik ind paa dette Forſlag. Gade havde i Balletten viſt ſig ſom en fortræffelig Mimiker, men udover dette havde han aldrig givet det ringeſte Bevis paa nogen Dygtighed, endſige at han ſkulde have viſt Kvalifikationer til at varetage Scene-Inſtrukteurens Embede, der efter Direkteurens eget Udſagn netop var af den ſtørſte Vigtighed for Skuepladſen ſaavel i æſthetiſk ſom i adminiſtrativ Henſeende. Man undſkyldte ſig rigtignok med, at Gade kun ſkulde aſſiſtere ved Iſceneſættelſe af ældre Operaer, og at Bournonville inden ſin Afreiſe havde givet ham den fornødne Anviisning til, hvorledes „Jægerbruden" ſkulde ſættes i Scene. Nu var altſaa ved Bournonvilles Afreiſe dette fordum ſaa vigtige Embede ſunket ned til at blive en Poſt, der fuldſtændig tilfreds-

stillende kunde udføres ved en Substitut, hvem man i Forveien havde givet de fornødne „Anvisninger". Det kan derfor billigvis heller ikke bebreides Gade, at han ikke indlagde sig nogen Ære under sin korte Funktionstid.

Ved Bournonvilles Ansættelse som Scene-Instrukteur for Operaen tilsigtede Direktionen fremfor Alt at faa indført et nyt Princip, af hvilket man lovede sig de stolteste Resultater til Gavn og Glæde for Theatret. Dette Princip var Rolle-Doubleringen. Direkteuren nærede det forfængelige Haab, at man ved at doublere alle Rollerne i Operaen og Syngestykket kunde drive det dertil, at en Sygeánmeldelse aldrig skulde kunne omstøde Repertoiret, men det gik her som ved saa mange andre Leiligheder, at man ikke tog de foreliggende Forhold i Betragtning og glatvæk gav sig til at indføre et System, som aldeles ikke kunde faa nogen Betydning ved det kongelige Theater. Man havde allerede i 1817 uden Held forsøgt at indføre dette System ved det kongelige Theater, og i Saisonen 1828—29 prøvede man atter derpaa ved Indstuderingen af „Isidor og Olga", men denne Prøve fik et saa slet Udfald, at Systemet hensov med det Samme. At en enkelt Rolle i Sygdomstilfælde blev doubleret, var Noget, der ofte fandt Sted og viste sig at være hensigtsmæssigt, men at indstudere et Stykke med dobbelt Besætning var noget Nyt, som man havde faaet Ideen til fra Udlandets største Scener, der arbeidede under saa forskjellige Vilkaar fra det kongelige Theaters, at hvad der f. Ex. med Held kunde anvendes ved den store Opera i Paris, var en komplet Umulighed herhjemme. Dette viste sig da ogsaa strax, da det nye Princip skulde føres ud i Virkeligheden. Efter Bournonvilles Tilskyndelse gjorde man det første Forsøg med „Lucia af Lammermoor." Man udskrev og uddelte Rollerne til to forskjellige Hold af Operister,

og under Indstuderingen, ved Arrangementsprøver o. s. v. maatte ikke alene den oprindelige Besætning, men tillige alle Doublanterne være tilstede. For at selve Indstuderingen dog ikke skulde optage altfor lang Tid, naaede man ikke videre end til at lade den første Besætning holde Prøver, hvorimod Doublanterne, hvis Kræfter ellers kunde have været anvendte til andre Arbeider, nu kun stod og hørte til. Følgen heraf blev, at der egenlig aldeles ingen rigtig Doublering fandt Sted, thi naar de ældre, øvede Kræfter behøvede talrige Prøver for at optræde i Operaen, kunde man ikke forlange af de yngre, at de som Doublanter skulde optræde uden Prøve. Hele Sagen svandt derfor ogsaa i den Grad hen til et Intet, at da Fremstillerinden af en saa ubetydelig Rolle som Lucias Terne engang meldte sig syg Dagen før en Opførelse, maatte man overtale hende til alligevel at spille, fordi Stykket ellers ikke kunde gives. Efter dette første Forsøg med Doublerings-Principet var Direktionen endelig bleven overbevist om, at de Funktionairer, der havde fraraadet at spilde Theatrets Tid og Kræfter derpaa, havde havt fuldstændig Ret, og fra den Tid faldt al videre Talen derom bort.

Blandt de mange forskjellige Skridt, Christensen under sin Direktionsvirksomhed foretog sig til Theatrets og Kunstens Tarv, fortjener et enkelt en nærmere Omtale. Theatret havde, saalænge det havde bestaaet dels som kongeligt og dels som et Statsinstitut, aldrig staaet i nogen direkte Berøring med Dagbladene, der kun af og til havde modtaget officielle Meddelelser om, hvad der paatænktes opført i den nærmeste Tid o. s. v. Dette Forhold fandt Christensen det klogt og passende at forandre. Han vidste bedre end de Fleste, hvilken Indflydelse Bladene havde paa det kjøbenhavnske Publikum, og derfor troede han at handle baade i sin egen og i Theatrets

Interesse ved at vise Bladene den Opmærksomhed at tilstille dem en Fribillet til det kongelige Theater. Da han i den Anledning henvendte sig til „Dagbladets" Redakteur og spurgte ham, hvad han syntes om dette Projekt, fraraadede Bille ham paa det mest Bestemte at gjøre et saadant Skridt, der ikke vilde være Theatret til nogensomhelst Nytte, idet Bladene selvfølgelig ikke vilde lade deres Optræden ligeoverfor Theatret regulere af den Omstændighed, at man tilbød dem fri Adgang til Skuespilhuset. Tillige bemærkede Bille, at det vilde være vanskeligt at drage Grændsen imellem de Blade, der burde have Fribillet, og de, der ingen burde have. Naar Christensen saaledes havde ment, at der skulde udfærdiges Fribilletter til „Berlingske Tidende", „Dagbladet", „Fædrelandet" og „Flyveposten", da maatte Bille gjøre opmærksom paa, at det neppe gik an, at Theatret som et Statsinstitut undlod at sende Fribilletter til to Blade som „Morgenposten" og „Tiden", der begge redigeredes af Folkethingsmænd, hvis divergerende politiske Anskuelser ikke kunde komme i Betragtning, naar Talen var om Theatret. Christensen tog imidlertid ikke Hensyn til de Raad, Bille havde givet ham, og der udfærdigedes derefter en Fribillet, lydende paa Navn, til hvert af de førstnævnte fire Blade. Som det var at forudse, havde denne Opmærksomhed aldeles ingen Indflydelse paa Bladenes Holdning ligeoverfor Theatret eller Direkteuren, og da Saisonen derfor var tilende, bleve Fribilletterne trukne ind, uden at man endogsaa gjorde sig den Uleilighed at underrette Redakteurerne derom. Denne Foranstaltning kostede Theaterkassen henved 1400 Rdl.!

Saisonen begyndte som sædvanlig den 1ste September, men da Ombygningen af det kongelige Theaters Foyer og Scene trods al anvendt Flid ikke kunde føres til Ende inden

Feriens Udløb, leiedes som tidligere omtalt Hoftheatret af Kammerraad Lange for en Sum af 4,463 Rdl. Paa Aabningsaftenen opførtes for første Gang enakts Lystspillet „Husholdningspolitik“, oversat efter Mad. Bertons franske Original af en Anonym. Stykket var en ganske net Bagatel med en ret kvik Dialog, og dets Virkning beroede derfor i en væsenlig Grad paa Udførelsen. Om denne vare dog Meningerne meget delte. Medens saaledes „Berlingske Tidende“ sluttede sin Anmeldelse af Stykket med de Ord: „I Sandhed, det er under gode Auspicier, at Saisonen begynder, og vi sige med Glæde: »omen accipimus«,“ udtaltes det fra andre Sider, at Stykket burde spilles med stor Finhed i det deklamatoriske og mimiske Udtryk, men at dette saa langt fra var Tilfældet, at Udførelsen blev fuldstændig dilettantmæssig. Om ogsaa den sidste Dom var lidt vel streng, havde „Berlingske Tidende“ paa den anden Side været temmelig letsindig med at tage Varsel af denne første Forestilling, der hovedsagelig fik sin Interesse ved de to Debut'er, den gav Anledning til. Jfr. Vilhelmine Brenøe, der var en Søster til den afdøde Fru Nielsen, mindede i sit Ydre ikke saa Lidet om den store Kunstnerinde, men hermed var ogsaa Ligheden forbi. Hun havde først i en modnere Alder bestemt sig til at gaa til Theatret, og Direktionen havde med en Liberalitet, der i dette Tilfælde ikke var paa sin Plads, strax tilstaaet hende en aarlig Gage af 400 Rdl., men skjøndt man mere af Hensyn til hendes Søster end af Hensyn til Kunsten søgte at pousfere hende frem, var hendes Talent dog for ubetydeligt til i Længden at kunne sikkre hende en Stilling ved Theatret. „Berlingske Tidende“ mente, at naar hun først blev tilstrækkelig fortrolig med Scenen, vilde hun vistnok komme til at indtage en hæderlig Plads ved denne. Hvad det angik, at hun havde

et svagt Organ, da trøstede Bladet sig med den for Sandhed temmelig stærkt blottede Omstændighed, at hendes Søster ogsaa i Begyndelsen af sin Karriere havde havt det. Den anden Debutantinde var Jfr. Flora Thomsen, en Datter af afdøde Postmester Ove Thomsen og Hustru Elisa, født Beyer. Hun var i Besiddelse af et heldigt Udvortes for Scenen, og da hun i Februar Maaned aflagde Prøve for Direktionen, Balletmesteren og Eleviustrukteuren, kunde „Fædrelandet" meddele, at „Udfaldet af den skulde have været særdeles lovende", hvilket „Berlingske Tidende" Dagen efter troede at kunne bekræfte. Det sidstnævnte Blad fandt ogsaa hendes Debut „usædvanlig glimrende og meget lovende", men troede dog især at burde fremhæve hendes Herredømme over sine Bevægelser og at burde udtale en Anerkjendelse af, hvad der i saa Henseende skyldtes Hoedt som hendes Instrukteur. Ogsaa hun blev strax ansat med en aarlig Gage af 400 Rdl., men heller ikke hende lykkedes det at hævde sin Plads ved Theatret.

Virksomheden paa Hoftheatret maatte vel paa Grund af Forholdene blive betydelig ringere, end den kunde have været paa det kongelige Theater, men at den blev saa tarvelig, som Tilfældet var, forelaa der i Virkeligheden ingen Grund til. Den ovenfor nævnte Bagatel var den eneste Nyhed, der kom frem under de 60 Forestillinger, som uden Abonnement gaves paa Hoftheatret i Dagene fra den 1ste September til den 22de November, og kun et eneste ældre Stykke gjenopførtes i ny Indstudering i samme Periode. Denne ringe Virksomhed kunde da heller ikke ganske blive uden Indflydelse paa Besøget, hvilket viste sig ved, at de 60 Forestillinger kun gav en samlet Indtægt af 21,720 Rdl. eller gjennemsnitlig 362 Rdl. pr. Forestilling. I Anledning af det tomme Hus, der var saa almindeligt paa Hoftheatret, hed det i „Fædrelandet" for den

8de Oktober: „Det i sig selv godmodige, men ogsaa med sund Sands og Æresfølelse begavede danske Folk synes at have en, om endog maaske tildels ubevidst Fornemmelse af, at Ministeren har vist ikke alene Theatret, men det skuespilelskende Publikum en følelig Ringeagt ved at ansætte sin udenfor den literaire Verden staaende Sekretair (Skriver) til Direkteur for det kongelige Theater og det kongelige Kapel. Da Hr. Direkteuren nu ikke eier de for dette Hverv nødvendige Betingelser, maa han altsaa lade sig selv dirigere — af hvem? Af den Første den Bedste, der forstaaer at vinde og beherske ham, i det Mindste saalænge indtil en Anden faaer ham draget til sig, og saaledes videre. Hvilken Forvirring maa ikke deraf følge? Hvorledes kan man under saadanne Forhold føle nogen Interesse for Theatret? Det er en almindelig udbredt Mening, at Minister Hall har det Maal for Øie at blive Theaterdirekteur eller Chef eller Intendant, hvad han nu vil kalde sig, naar han engang gaaer af som Minister. Saaledes kan han altsaa til denne Plans Iværksættelse ikke være tjent med nogen fast Direkteur, men kun med en saadan, som han eventualiter, efter venlig Overenskomst naturligvis, kan lade træde til Side, naar han selv vil frem."

Om der var noget Sandt i denne almindelig udbredte Mening eller ikke, er vanskeligt at afgjøre. Det kunde vel ved en løselig Betragtning se ud, som om Kultusministeren virkelig gik svanger med en saadan Plan, men naar man nøiere drøftede Sagen, vilde man dog komme til et modsat Resultat. Det var nemlig neppe rimeligt, at Hall, der bedre end nogen Anden kjendte alle de Kjævlerier og Stridigheder, der herskede ved Skuepladsen, skulde som Retraite have forbeholdt sig en Theaterchefs Stilling, i hvilken han saa godt

vidste, at det næsten var en Umulighed at høste Ære og Berømmelse, medens han altid kunde være sikker paa, hvorledes han end bar sig ad som Direkteur, bestandig at have en stærk Opinion mod sig. At han havde gjort sin Sekretair til Direkteur for Skuepladsen, laa snarere deri, at det, efterat han villig havde laant Haand til at faa Heiberg fjernet, var ham en Umulighed at finde en passende Personlighed til at overtage Theatrets Ledelse og derfor af Nødvendigheden dreves til at konstituere sin Sekretair i Posten, skjøndt han bedst selv maatte vide, hvor Meget der manglede denne Sidste i at kunne røgte sit Hverv paa forsvarlig Maade.

Den første Tid af Saisonen slæbte sig hen med Opførelsen af det gamle Repertoire, der ikke formaaede at fylde det lille Theater, men snart indtraf en Omstændighed, som bragte stort Røre. Den utaalelige Tilstand, der længe havde hersket ved Theatret, havde gjort Fru Heiberg saa kjed af sin Virksomhed, at hun for Alvor tænkte paa at søge sin Afsked. Hun modtog da Besøg af Christensen, som forsøgte at faa hende til at opgive denne Plan, men den Skildring, han gav af Forholdene, var ikke skikket til at hæve hendes Betænkeligheder. Christensen bad hende da om, hvis det virkelig var hendes Agt definitivt at forlade Theatret, i saa Tilfælde at gjøre det snarest mulig, og denne Anmodning fra hans Side var afgjørende for hende. Hun svarede, at det ufortøvet skulde ske, og indsendte sin Ansøgning om Afsked. Den 19de Oktober meddelte „Fædrelandet“, at Fru Heiberg havde søgt sin Afsked, og Dagen efter bekræftede „Berlingske Tidende“ denne Efterretning, idet Bladet føiede til, at dersom hun havde „alvorlige Grunde“, maatte de respekteres, men at man kunde fordre, at de ogsaa bleve bekjendte. Redakteuren, som faa Dage i Forveien havde havt den Fripostighed at paastaa,

at han havde været Heibergs „ivrigste Forsvarer imod de i andre Blade gjorte skaanselløse Angreb paa hans Bestyrelse," glemte rent, at han i sin Tid aldeles ikke havde stillet nogen Fordring til Wiehe om at faa at vide, af hvilke Grunde denne Sidste søgte sin Afsked, og var Fordringen billig, burde den vel ogsaa den Gang være fremkommen. Den 22de f. M. indeholdt „Fædrelandet" en af Bladets faste Medarbeider Zu—Zx forfattet Artikel mod Christensen som Theaterdirekteur, hvori det blandt Andet hed: „Selv en ganske almindelig Fordring kan Hr. Sekretair Christensen ikke opfylde. Det turde nemlig være saa, at Grunden til, at Publikum ikke vil besøge det kongelige Theaterpersonales Forestillinger paa Hoftheatret, ene og alene ligger hos Hr. Sekretair Christensen. Det er ikke hans principløse Repertoire, hans udygtige Rollebesætning eller overhovedet hans Bestyrelse, der har svækket Interessen hos Publikum, skjøndt Sligt vel nok har bidraget Noget dertil, men det er — for at sige det rent ud — hans Person. Man har sluttet paa Forhaand, og Slutningen er rigtig, at Hr. Christensen som Theaterdirekteur ikke kan gjøre et eneste Skridt, som ikke i Grunden er galt, og ved at se ham i Spidsen for denne Institution føler man den nedsat fra en Kunstanstalt, hvorfra man hentede et Moment til Glæde og Forædling, og hvorpaa man saa hen som et Bevis paa sin Nations aandelige Livskraft, til et Forlystelsesapparat, som man neppe gider benytte, fordi det er kostbarere end Kasino og Folketheatret, og ovenikjøbet i dette Øieblik uinteressant, fordi det ingen tvetydige Pirremidler frembyder." Af den Omstændighed, at Ministeren i sin Tid ansatte Christensen som økonomisk Direkteur, antager Bladet, at „man skulde dog tro, at han var en udmærket Økonom; men der skeer tvertimod under ham saadanne Ting,

at vore Efterkommere maa anse Theaterkroniken for løgnagtig. Hr. Professor Nielsen tog i Slutningen af Heibergs Direktorat sin Afsked fra Theatret efter at have præsteret Lægeattester for, at han kun med Livsfare turde spille. Man gav ham en ganske smuk Pension. — Da Heiberg forlod sin Post som Theaterdirekteur, slap Hr. Professoren paa samme Tid fra sin Livsfare og begyndte kort efter at spille igjen, ikke som Rekonvalescent, nei tvertimod i store Roller, som f. Ex. Hakon Jarl, og det ligesaa ofte man ønskede. — Man lod nu ikke Hr. Professoren efter overstanden Sygdom rykke ind igjen i sit gamle Numer med sin forrige Gage, Feu o. s. v. og sine forrige Forpligtelser; man lod ham derimod beholde Pensionen og gav ham aarlig 2000 Rdl. for at spille, foruden Feu. Man betaler ham altsaa for at udføre det Samme, som man pensionerer ham for, fordi han ikke kan udføre det mere, man betaler ham baade for at gjøre det og for ikke at gjøre det; men den Økonomi synes at være Nonsens. — For at bøde paa Hr. Sekretair Christensen og bringe de faldende Sager igjen paa Fode tænker Hs. Exc. Kultusministeren paa at gjøre Hr. Elev-Instrukteur Hoedt til Scene-Instrukteur med „udvidet æsthetisk Myndighed". Det er ingen Statshemmelighed, jeg forraader: Alle og Enhver vide det. Hvad nu først den udvidede æsthetiske Myndighed angaaer, da gad jeg nok derom kjende Hs. Exc.'s Tankegang. Hr. Hoedt har oversat nogle franske Lystspil med Elegance, Lethed og Smag, men ogsaa paa fine Steder med forceret Reflexion og falsk Vittighed i Replikken. Han har skrevet nogle lyriske Digte, der ofte udvikle ganske pikante Smaaideer og ingenlunde ere uden Formfærdighed; men den indre Bygning er ofte inkorrekt, den digteriske Bevægelse inkonsekvent og vaklende. Her er nu ingen synderlig Fortjeneste at hente, og

selv om der var det, kom det ikke denne Sag videre ved. — Hvad nu Scene-Instrukteurposten angaaer, er jeg ikke mindre nysgjerrig efter at kjende de Garantier, Hs. Exc. maatte have for, at Hr. Hoedt duer til at indtage denne Plads." Forf. formoder, at de ere at finde i, „at man maaske kan tilskrive Hr. Hoedt Scene-Instruktionen paa Hoftheatret", men mener, at „her er Fortjenesten rigtignok tvivlsom." Deri kunde man dog heller ikke søge nogen Garanti, eftersom Direkteur Lange havde erklæret, at han paa Hoftheatret som under sin hele Theaterstyrelse var den, der ene og alene ledede Indstuderingen og ordnede det Sceniske.

Nielsen svarede herpaa: at han i 1845 havde faaet det første Anfald af sin Sygdom og derfor søgt Afsked i 1847, men ladet sig bevæge til at blive, hvorfor der gaves ham Midler til at gjøre en Badereise. I 1849—50 havde han havt flere voldsomme Anfald, og deriblandt et, som varede i fulde tre Dage og truede hans Liv. Forsynet med flere Lægers Attester gjentog han 1850 sin Begjæring om Afsked, men fik da atter Penge til en Badereise. I 1852 fik han en lignende Sum (400 Rdl.) til „sin Helbreds Pleie". I 1853 havde han andraget paa en saadan Understøttelse aarlig, men det havde Ørsted, som dengang var Minister, svaret, at han ikke kunde vente; derimod kunde han, hvis han søgte Afsked, erholde den ved Saisonens Slutning. Som en Følge deraf havde han søgt Afsked, hvorfor der dog reiste sig Vanskeligheder for ham. Da han endelig fik den, fandt han, at den ham tillagte Pension af 1536 Rdl. „var utilstrækkelig til at existere ved, og han foretog sig da en Reise for at fortjene, hvad han savnede." Da han kom tilbage, „havde den nye Theaterbestyrelse foreslaaet ham at udføre et Antal Roller i Vinterens Løb mod et Vederlag af 20 Rdlr. for hver Rolle

og forpligtet sig til at lade ham optræde i det Mindste 80 Gange", hvoraf Resultatet blev, at han havde spillet til et Vederlag af 2000 Rdl., hvilken Sum for næste Aar blev tilbudt ham fast, dog saaledes at Direktionen til enhver Tid kunde hæve denne Forbindelse efter tre Maaneders Forløb." Han havde saaledes ikke søgt Theatret, men Theatret ham, og hans Sygdom var ikke hævet, da han hyppig havde havt svære Anfald. — Hvad dette angik, da havde han dog ikke derved været forhindret fra at gjøre enhver af ham forlangt Theatertjeneste. Om hvorvidt det var hans Sygdom, som tidligere havde foranlediget ham til af og til at bebude eller virkelig fremkomme med Afskedsansøgning, ville de i hans før anførte Breve forekommende Yttringer om, at han vilde „ud af den Pariakaste, hvori han befandt sig", og var beredvillig til at blive i Theatrets Tjeneste, naar han fik „høi Betaling", bedst give Oplysning om.

Ogsaa Christensen gav Svar paa Zu—Zx's Artikel, men det indeholdt kun Bekræftelse paa, at der efter Bemyndigelse af Ministeriet var forhandlet med Høedt om hans Ansættelse som Scene-Instrukteur, hvorimod der ikke skulde have været Tale om, at han i dette Embede skulde have „udvidet æsthetisk Myndighed."

Samme Aften, som den ovenomtalte Artikel, der var vel skikket til at bringe Gemytterne i Bevægelse, stod at læse i „Fædrelandet", optraadte Høedt for første Gang i „Michel Perrin", og selvsamme Aften havde han i „Berlingske Tidende" indrykket følgende „Oplysning": „Som jeg vel kunde vente, skulde jeg naturligvis sættes i Forbindelse med Fru Heibergs Ansøgning om Afsked, og de ærede Blade „Morgenposten", „Fædrelandet" og „Flyveposten" have da ogsaa i fulminante

Artikler gjort Publikum den Meddelelse, at Fru Heiberg vil gaa, fordi jeg skal være Scene-Instrukteur.

„Det gjør mig ondt for de ærede Organer, at de ved denne Leilighed ere løbne med Limstangen, og det saa komisk, som det vel er muligt. Sagen er nemlig den, at den omtalte Post oftere er bleven mig tilbudt,*) første Gang i Mai 1856, men at jeg ligesaa ofte har afslaaet den, med den Erklæring, at jeg ikke ønskede den, og ialtfald kun vilde modtage den, naar Ministeren kunde indestaa mig for, at min Udnævnelse ikke var Fru Heiberg imod. Fru Heiberg har ikke ønsket det, og jeg ønsker ikke Posten; her er altsaa den skjønneste Enighed, og det kan umulig være af den Grund, hun vil forlade Theatret.

„Og — siden jeg nu engang har maattet bryde Tausheden — hvad har jeg egenlig gjort i den hele Affaire? Jeg har erklæret, at jeg ikke turde, eller, om man foretrækker det, at jeg ikke vilde udføre Hamlets Rolle, naar jeg skulde undvære Fru Nielsen, som nylig havde overstaaet en heftig Sygdom og, efter Theaterlægens udtrykkelige Forbud, endnu i den første Tid ikke turde paatage sig et saa angribende Parti. Jeg har forlangt, at Theaterdirekteuren skulde vente lidt paa en Skuespillerinde som Fru Nielsen. Det er min hele Brøde — jeg udlover en raisonnabel Douceur for den, som kan overbevise mig om nogen anden —, og naar den blev straffet, som den gjorde, med Afsked uden Pension, den største Straf, Theatret har for de største Forseelser, skulde man tro, at selv den mest disciplinbegeistrede Embedsmand maatte finde sin billige Harme fuldkommen mættet. Siden

*) Om nogen „udvidet æsthetisk Myndighed" har der naturligvis aldrig været Tale.

den Tid har jeg ikke foretaget mig nogetsomhelst Skridt henimod det kgl. Theater. Det var Kultusministeren, som ifjor foreslog mig at vende tilbage i min gamle Stilling; jeg for min Del gjorde kun et Spørgsmaal, om Fru Heiberg blev, og da han bekræftede dette, modtog jeg hans Tilbud. Under den følgende Saison holdt jeg mig saameget som mulig i Baggrunden — Professor Dorph vil f. Ex. kunne bevidne, at jeg gjentagne Gange bad ham ikke at tænke paa Richard den Tredie, som jeg i sin Tid havde foreslaaet Etatsraad Heiberg, og som denne havde forkastet. I halvandet Aar har jeg afslaaet Scene-Instrukteurratet, Altsammen af Hensyn til Fru Heiberg. Og sluttelig har jeg nu tilstillet Kultusministeren en Ansøgning, hvori jeg beder ham om min Afsked, ikke fordi jeg ønsker den, men for at sætte ham istand til med Lethed at kunne fjerne, hvad der generer Fru Heiberg, hvis det virkelig er mig, som har en saadan Betydning for hende, hvad jeg aldeles ikke troer. Men saa kan jeg heller ikke gjøre Mere, naar jeg da ikke skal forlade Byen, og saa tør jeg vel ogsaa haabe mig fritagen for alle yderligere Insinuationer, thi der maa dog — synes mig — være Maade med Alt."

Man skulde nu have troet, at denne Erklæring fra Hoedts Side vilde have gjort sin Virkning og stillet Harmen hos de med hans Virksomhed ved Theatret Misfornøiede saavidt, at denne ikke skulde give sig Luft i et raat Overfald. Dette var dog saa langtfra Tilfældet, at hans Optræden samme Aften i „Michel Perrin" gav Anledning til et uhyggeligt Optrin, der først standsedes ved Politiets Mellemkomst. Hoedts „Oplysning" indeholdt imidlertid et enkelt Punkt, som særlig fortjener at bemærkes. Christensen havde tidligere offenlig erklæret, at der ikke i 1856 var gjort Hoedt noget

Tilbud om at overtage Posten som Scene-Instrukteur, og nu meddelte Høedt, at der allerede i Mai 1856 var gjort ham et saadant Tilbud. Af hvem Andre skulde dette Tilbud da have været gjort ham end af Christensen?

Da Høedt som sagt den 22de Oktober traadte ind i „Michel Perrin" som Snedkersvenden Bernard, modtoges han af en stærk Piben fra nogle yngre Mennesker i en af Logerne, og denne Piben besvaredes strax af en energisk Klappen og levende Bravoraab fra de andre Tilskuere, som herved protesterede mod et saadant Overfald paa en værgeløs Mand. Pibningen fortsattes imidlertid med Voldsomhed, og Tumulten paa Tilskuerpladsen var saa stor, at Tæppet maatte gaa ned. Der indtraadte nu en uhyggelig Stilhed, og efter en temmelig lang Pause gik Tæppet atter op. Høedt begyndte sin Monolog med Ordene: „Det er vel, at jeg har faaet Tid til at fatte mig", og denne Stykkets første Replik passede saa udmærket til Situationen, at hele Huset brast ud i en lydelig Latter, hvorpaa Stykket uden Afbrydelse blev spillet til Ende. Tidligere havde den brutale Skik været tilladt i det kongelige Theater, at en Tilskuer havde Ret til i fulde fem Minuter at pibe af en Skuespiller eller en Forfatter, men i Anledning af nogle Skandaleoptrin, der havde fundet Sted i Kasino, var det ved en Politibestemmelse blevet anordnet, at der kun maatte pibes efter et Stykkes Slutning. De Personer, der ved Høedts Indtræden udpeb ham, havde altsaa gjort sig skyldige i Overtrædelse af en Politianordning, og de bleve derfor ikke alene anholdte af det i stort Antal tilstedeværende Politi, der noterede deres Navne og Bopæl, men de maatte ogsaa lide en temmelig nærgaaende Medfart af deres nærmeste Naboer, som forsøgte at gjøre en Ende paa deres brutale Optræden.

I Anledning af Hoedts Optræden i „Michel Perrin“ og de Skandaler, der havde fundet Sted samme Aften i Hoftheatret, hed det blandt Andet i „Dagbladets“ Ugerevue for den 27de Oktober: „Et Spørgsmaal er det, om Hr. Hoedt er den, der helst bør vælges til Bernard, men derom vilde det være ubilligt at fælde nogen Dom efter Forestillingen i Torsdags, der indledede*s* med et saa uhyggeligt Optrin. Hr. Hoedt bar denne uberettigede og uretfærdige Demonstration med en beundringsværdig Fatning; han gav ikke engang efter for den store Fristelse, som der maatte være for ham, til at akcentuere sine første saa mærkværdig passende Repliker. Han spillede denne Monolog som Bernard og fremsagde den ikke som Hr. Hoedt. Men det er dog en egen Sag at staa forsvarsløs som Vidne til en Kamp, hvis Gjenstand man selv er, og der er ingen Kunstner, som forstaaer at bevare sin fulde Sindsro ligeover for en Koncert af skingrende Piber eller en idelig gjentagen Hyssen. — Vi ere her komne til Dagens brændende Spørgsmaal, og det er vel umuligt i denne Tid at skrive eller tale om Theatret uden at berøre det. Vi tør vel heller ikke sidde som rolige Tilskuere og afspise de i spændt Forventning siddende Læsere med en saadan Talemaade, som at man nu maa oppebie Keiser Nikolaus' — eller hvad vi vilde sige: Fru Heibergs Svar. Ikke desto mindre nære vi den mest levende Utilbøielighed til at deltage i den store Strid, som har reist sig, som endnu kun er i sin Begyndelse, og vi tilstaa dette rent ud. Vi skulle ogsaa sige Grunden hvorfor. Selv om man med den allerredeligste Villie søger at sætte sig ind i Forholdene, selv om man med upartisk Nøiagtighed bestræber sig for fra alle Sider at samle de „allernøiagtigste Oplysninger“, og selv om man beæres med adskillige Indviedes Fortrolighed, saa kommer man dog

snart til Overbevisning om, at det for et dødeligt Væsen er aldeles umuligt at finde Bunden i alt dette Væsen. A forsikkrer Et, B erklærer offenlig et Andet, C kan underhaanden meddele et Tredie, D seer sig i Stand til at oplyse et Fjerde, E maa dog gjøre opmærksom paa et Femte, og saaledes bliver der fra alle Sider sammenslæbt et Forklaringernes Høløs, hvori man skal finde Sandhedens Synaal. Det er en fuldstændig babylonisk Forvirring, et uopløseligt Virvar af Intriger, Kabaler, Chikaner, Tilsidesættelser, Forurettelser, Krænkelser, Begunstigelser, Fordreielser, Forvanskninger, Skumlerier og Fortielser i det Uendelige. Vi overlade til dygtigere Intvirenter at finde Rede i Alt dette. Vi for vort Vedkommende tilstaa, at vi ere hjertelig kjede af dette — undskyld! — Brøvl, hvor Kunsten er Lidet og Personerne Alt. Vi bede til Guderne, at der snart maa komme en Afgjørelse, til den ene eller den anden Side, retfærdig eller uretfærdig, lige meget, naar det blot bliver en Afgjørelse. — Skulde Afgjørelsen blive den, at Fru Heiberg forlader Theatret, ville vi oprigtig beklage Tabet af den største Kunstnerinde, som Scenen eier. Det er et Tab, som maa anslaaes meget høit, og vi ville i et saadant Tilfælde langtfra at dvæle ved det, som efter vort Skjøn var mindre godt, gjenkalde i taknemlig Erindring den rige og sjeldne Virksomhed, som Fru Heiberg nu i Løbet af tredive Aar har udfoldet. Vi ville minde om den uendelige Fylde, den kunstneriske Rigdom, den sjeldne og friske Ungdommelighed, der indtil det Sidste prægede sig i enhver af de Skikkelser, som hun har skabt, og vi ville gjentage, hvad vi alt have sagt, at den nuværende Generation ikke tør haabe at se nogen Skuespillerinde, der vil kunne udfylde hendes Plads. Men falder Afgjørelsen saaledes ud, saa maa man slutte, at Fru Heiberg har andre

og vægtigere Motiver til at forlade Skuepladsen for saa mange Triumfer end dem, som man har villet søge i det personlige Forhold til nogle enkelte af Theatrets Kræfter, og at enhver Forsoning kun vilde blive en Vaabenstilstand, Indledningen til en ny og betænkeligere Krisis. Det er ogsaa under alle Omstændigheder langt bedre, at Fru Heiberg definitivt forlader Scenen, end at hun bevarer sin Stilling og dog ikke optræder, som Tilfældet har været i Størstedelen af forrige og hele denne Saison. — Den nuværende Tilstand, eller rettere den, der bestod indtil den 17de Oktober, har været utaalelig for alle Parter. For den Ene vare Indrømmelserne ikke store nok, den Anden fandt dem krænkende for sig; den Ene spillede slet ikke, og den Anden spillede nødig. Der maa være et Enten-Eller. Vender Fru Heiberg tilbage, saa maa de modstridende Elementer udsondres, eftersom Foreningen jo har vist sig umulig, og eftersom Ingen har kunnet paavise et overlegent Talent til at forlige Modsætningen, nogen Kyndighed til at styre den Solgudens Vogn, hvorfra saa mange Phaeton'er ere ynkelig nedstyrtede. Træder Fru Heiberg definitivt tilbage, saa har det nye System seiret og maa da vise, hvad det duer til. Tabet vil være stort, og det bliver ikke mindre, fordi man nu giver sig til at tælle Solens Pletter istedenfor at mindes dens Lys og dens Varme. Men at den danske Skueplads ikke feirer sin Ligbegængelse, fordi den mister en af sine Ypperste, derpaa have ialtfald de syv første Maaneder af forrige Saison afgivet Beviset, og Fremtiden vil forhaabenlig ikke modsige denne Erfaring."

Det her meddelte udførlige Brudstykke af „Dagbladet" er ikke uden en vis Interesse. Bladet, som dog var det, der nærmest støttede Christensen og hans Parti, kunde ikke fragaa, at Striden mere dreiede sig om Personer end om Kunsten, eller

at han langtfra var den Mand, der kunde styre Theatret under saa indviklede Forhold og bringe Forsonlighed tilveie mellem de modstridende Elementer. Men medens Bladet med smukke Ord søgte at beklage det Tab, Theatret vilde lide ved Fru Heibergs Bortgang, havde det ikke et Ord tilovers for den Tanke, der dog laa ulige nærmere: at fjerne den Mand, hvis fortsatte Virksomhed gjorde det til en Umulighed for Fru Heiberg oftere at betræde Scenen. Skjøndt Bladet ikke havde et rosende Ord at offre paa Direkteuren, kunde det dog ikke bringe det over sine Læber at foreslaa, hvad der dog var saa ligefremt, at lade Christensen træde tilbage fra en Post, som han tydelig nok havde vist ikke at være voxen, hverken ved Kunstforstand eller ved en resolut Handledygtighed. Her var det, Ondet laa, og vilde man beholde Fru Heiberg, maatte man bekvemme sig til at give Christensen Afsked. Men saalænge Hall sad ved Roret som Kultusminister, var dette ikke til at tænke paa, og end mindre kunde „Dagbladet" bekvemme sig til at udtale denne Tanke. Derimod udtalte Bladet ganske ligefrem, at det nye System, hvis Fru Heiberg traadte tilbage, havde seiret og da maatte vise, hvad det duede til. Her ligger det da nær at spørge, hvori dette „System" da egenlig bestod. Var det en ny Kunstretning, der skulde til Høisædet, og med hvilken den store Kunstnerinde ikke kunde forliges? Nei, aldeles ikke. Systemet var kort og godt: Theaterdirekteurens Person. Og for at beholde ham betænkte man sig ikke paa at bevilge Fru Heibergs Ansøgning om Afsked.

Efter vedholdende Arbeiden lykkedes det endelig at faa Ombygningen af Scene- og Foyerbygningen færdig, saa at man den 22de November kunde standse med Virksomheden paa Hoftheatret og forlægge den til det kongelige Theater. Da

Forestillingerne paa det førstnævnte Sted havde været uden Abonnement, fandt den aarlige Logeauktion først Sted i November Maaned, og i den Prospektus, som i den Anledning offenliggjordes i Bladene, lovedes der Abonnenterne 6 nye Skuespil og 1 ny Opera, ligesom der opregnedes 19 Skuespil og 8 Operaer, hvilke det var Hensigten atter at optage paa Repertoiret. Endelig gav man Løfte om, at en ny Ballet af Bournonville ved Navn „Adriana" vilde blive opført i Løbet af Saisonen. Dette Program var altsaa lovende nok, men det blev her som sædvanlig ved de gyldne Løfter, og Abonnenterne fik saaledes Intet at se til „Aladdin", „Abracadabra", „Erik og Abel", „Correggio", „Kong Lear", „Hamlet" o. s. v. o. s. v., der stod opførte paa Listen over de ældre Arbeider. Paa samme Maade gik det med Nyhederne, af hvilke kun et Skuespil og den anførte Opera kom til Opførelse, og Bournonvilles Ballet saa heller ikke Lyset. Ved Auktionen opraabtes Logerne til følgende Gjennemsnitspris: en Plads i første Etage 4 Mk. à 4 Mark 10 Sk., i anden Etage 2 Mk. 8 Sk. à 3 Mk. og i tredie Etage 1 Mk. 8 Sk. à 1 Mk. 12 Sk. Alle de til Abonnement udbudte Loger bleve bortsolgte ved Auktionen, og da der fremdeles var stærk Efterspørgsel efter Abonnementspladser, traf Bestyrelsen den Bestemmelse at aabne Adgang til Abonnement af et begrændset Antal Pladser i begge Parketterne og Parterret, uden at denne nye Beslutning dog blev benyttet videre stærkt af Publikum. Abonnementet indbragte for de halvsyvende Maaneder en Sum af 56,617 Rdl. 56 Sk. mod 62,413 Rdl. 32 Sk. i den hele foregaaende Saison. Samtidig med Saisonens Begyndelse paa det kongelige Theater blev der truffet den hensigtsmæssige Foranstaltning, at der med hver Billet fulgte et mindre Kort, som gav Adgang til den numererede

Plads, hvorpaa det lød, og herved undgik man de uhyggelige Sammenstød, der tidligere ikke havde været saa sjeldne i Theatret, naar man fandt sin Plads optaget af en tidligere Ankommen og ikke kunde godtgjøre sin Adkomst til den.

Endelig kunde man altsaa forlægge Virksomheden fra Hoftheatret til det kongelige Theater, og Løverdagen den 5te December indviedes den nye Scene- og Foyerbygning ved en Festforestilling, der indlededes med Ouverturen til „Elverhøi". Derefter fremsagde Nielsen en smuk Prolog af H. C. Andersen, men denne Prolog, som findes aftrykt i „Dagbladet" for den 7de December s. A., gjorde ikke den tilsigtede Virkning. Scenen forestillede en aaben Plads med nogle Trægrupper paa Siderne og det aabne Hav i Baggrunden, medens Holbergs og Oehlenschlægers Buster vare opstillede i Forgrunden. Nielsen, som var mindre vel disponeret, blev forstyrret ved, at en Maskinkarl stod og hamrede i en af Koulisserne, og dette distraherede ham i den Grad, at han oversprang et stort Stykke af Prologen. Dette Uheld blev imidlertid opveiet ved den glimrende Udførelse, der blev „Den Stundesløse" til Del. Tilskuerpladsen var denne Aften, da Abonnementet ikke var gjældende, ikke videre stærkt besat, men dette havde sin naturlige Grund.

Faa Dage i Forveien havde nemlig den store Pengekrise, der var udbrudt i Nordamerika, hvorfra den havde udbredt sine ødelæggende Virkninger over hele Europa, vist sine første Spor i Kjøbenhavn. Her blev der strax af Handelsstanden og Regeringen taget kraftige Forholdsregler til at kunne møde den slemme Gjæst med Ro og Besindighed, men trods Alt dette varede det ikke længe, før Paniken greb Børsen, og herfra vandrede den om i alle Hovedstadens Kredse, idet Armod og Kummer fulgte den i Hælene. En saadan Krise

kunde ikke undlade at vise sin Indflydelse paa Besøget i Theatret, idet hele Børsverdenen og Alle, der paa nogen Maade stod i Berøring med den, nu havde Andet at tænke paa end paa at gaa paa Komedie.

Den første Nyhed paa den ombyggede Scene var „Kongens Yndling", Skuespil i fire Akter af Hauch. Digteren havde i dette Arbeide givet en Skildring af Christian den Fjerdes Privatliv og med stor historisk Sandhed og en udmærket Kolorit skildret Kongens Forhold til Kirstine Munk, hvem han af Uvillie over hendes Forbindelse med Rhingreven forviser fra sit Hof. Tillige var der i denne Skildring lagt særlig Vægt paa Kongens Retfærdighedsfølelse, der spiller en væsenlig Rolle i Stykket. Adelsmanden Niels Brock har dræbt en Borgerlig og maa derfor bøde med Livet, men nu hænder det, at van Linden[1], en ung Skibsbygger, der staaer i høi Gunst hos Kongen og har vundet hans Datters Hjerte, i et Øieblikks retfærdig Harme glemmer sig selv og fælder Adelsmanden Henrik Rosensparre, af hvem han er bleven haardt fornærmet. Kongen tør ikke følge sit Hjertes Indskydelser, men maa holde Loven i Hævd, og van Linden skal derfor lade Livet til Straf for sin Brøde, da det opklares, at Rosenkrands ikke er død af sine Saar, hvorved det bliver Kongen muligt at kunne benaade sin Yndling. Denne lidt ubehændige Opløsning havde dog ingen skadelig Indflydelse paa Stykkets Skjæbne, og det modtoges med stærkt Bifald, skjøndt flere af de Medvirkende kun havde havt ringe Lid til det. Hvad der desuden i en væsenlig Grad bidrog til dets Lykke, var Udførelsen. Nielsen udmærkede sig som Kongen ikke alene ved en fortræffelig Portraitlighed, men tillige ved en Høihed, Varme og Følelse, der henrev Tilskuerne til stærkt Bifald. Ligeledes gav Wiehe en ædel, smuk og følelsesfuld

Fremstilling af den aabne og beskedne Skibsbygger, der dog er sig sin Dygtighed fuldt bevidst, og Holst, der spillede den adelsstolte, men raa Henrik Rosensparre, var navnlig fortræffelig i sin Hovedscene, hvor han under en Rus haaner van Linden. Derimod var Madam Phister ikke paa sin Plads som Kirstine Munk, og hendes Præstation vandt hverken Bifald hos Publikum eller Pressen.

To Dage senere opførtes den anden Nyhed, Donizettis Opera „Lucia af Lammermoor", og efter denne Begyndelse at dømme var der virkelig Grund til at antage, at et nyere og mere virksomt Liv vilde begynde at røre sig ved Theatret. Denne Antagelse gik dog saa langtfra i Opfyldelse, at der ikke i Resten af hele Saisonen fremkom et eneste nyt Stykke. Opera-Repertoiret havde forøvrigt faaet en god Tilvæxt i Donizettis Opera, og om der end i Pressen agiteredes en Del mod den italienske Musik, vandt denne dog stærkt Bifald og holdt sig længe paa Repertoiret. Af de Spillende udmærkede navnlig Madam Fossum sig i Titelrollen, og hun sang Lucias Parti med stor Bravour og et ægte dramatisk Foredrag. Steenbergs Stemme slog ikke til som Sir Edgard af Ravenswood, og skjøndt han sang baade med Følelse og Foredrag, skadedes Ensemblet dog ved hans Spil, der savnede Varme og Holdning. Derimod var Hansen særdeles god som Lord Henry Asthon.

Med Begyndelsen af Aaret 1858 indtraf der atter en Forandring i Bestyrelsen af det kongelige Theater. Under 28de December 1857 bifaldt Kongen den definitive Ordning af Bestyrelsen for det kongelige Theater og Kapel, idet Theatret fra den 1ste Januar 1858 underlagdes en Direktion, bestaaende af to Medlemmer, af hvilke det første Medlem

specielt havde at varetage de artistiske, og det andet Medlem specielt de administrativ-økonomiske Anliggenders Bestyrelse. Disse to Medlemmer bleve Etatsraad J. C. Hauch og Christensen. Tillige bestemtes det, at Bestyrelsens første Medlem skulde indtræde i Feukomiteen, det andet Medlem i Bestyrelsen for Theatrets Enkekasse. Det er her vel værd at lægge Mærke til, at medens Kultusministeren ved Saisonens Begyndelse i sin Indstilling til Kongen troede at burde fremhæve, at Christensen meget vel alene kunde bestyre Theatrets Anliggender, da der som Censor var adjungeret ham en æsthetisk Kapacitet som Heiberg, saa fandt man sig alligevel ikke fire Maaneder senere beføiet til at udnævne Hauch til Bestyrelsens æsthetiske Medlem. Hvad kunde da vel Grunden være dertil? Den kunde neppe være den, at Heiberg i Løbet af nogle faa Maaneder skulde have vist sig at mangle den æsthetiske Dygtighed, hvorpaa han i Aarrækker havde afgivet saa mange og glimrende Beviser, og det ligger derfor mere end nær at søge den i den Omstændighed, at Christensen som Enedirekteur bar et Ansvar, der kunde være ubehageligt nok for ham, og som han derfor gjerne gad læsse over paa en Andens Skuldre. Efter den Karakteristik af Hauch, der tidligere er givet her i Bogen, vil det indsees, at han ikke var Manden, hvortil Theatret trængte, ligesom det vil kunne forstaaes, at han overtog Posten, skjøndt Erfaringen fra Dorphs kortvarige Funktionstid maatte have belært ham om, at en æsthetisk Direkteur aldrig vilde kunne hævde sig nogen uafhængig Stilling, naar han ved sin Side havde en administrativ og økonomisk Direkteur, hvis Stemme til Syvende og sidst maatte blive den afgjørende. Med en fast og inderlig Tro paa at kunne udrette Noget for Theatrets Tarv til-

traadte Hauch sin Post, men hans Virksomhed blev hverken ham til Ære eller Theatret til Glæde.

Der var altsaa paany blevet to Direkteurer, og da saaledes det administrative Talent var blevet forstærket ved en Æsthetiker ex professo, laa det nær at antage, at der nu vilde blive udfoldet en ny og heldbringende Virksomhed. Dette var dog saa langtfra Tilfældet, at det som sagt i hele Resten af Saisonen ikke lykkedes at berige Repertoiret med en eneste Nyhed, men kun at gjenoptage endel ældre Arbeider af høist forskjellig Værd. Brømels lille Lystspil „Den bogstavelige Udtydning“ var allerede gaaet paa Hoftheatret, og nu gjenoptoges paa det kongelige Theater Scribes „Frierens Besøg“, Bearbeidelsen efter Calderon af „Bonden som Dommer“, der kun oplevede en Forestilling i Saisonen, Hertz's „Amors Genistreger“ og „Debatten i Politivennen, Boyes „William Shakespeare“, Marschners „Hans Heiling“, Webers „Jægerbruden“, og Lortzings „Czar og Tømmermand“. At der ikke opførtes flere Nyheder, kunde Bestyrelsen ikke undskylde med, at der ikke var indleveret noget Arbeide til den, thi forinden Logeauktionen var der jo blandt Andet lovet Abonnenterne foruden et nyt Arbeide af Hauch, et fem Akts Skuespil efter Scribe og en ny Ballet af Bournonville. Den Usikkerhed, Planløshed og Mangel paa Energi, der viste sig ved Sammensætningen af denne Saisons Repertoire, stod i stærk Modstrid til, hvad der var præsteret af Heiberg, selv i hans sidste Virkeaar, hvor han dog havde saa mange Vanskeligheder at overvinde. Af Oehlenschlægers Sørgespil kom kun „Hakon Jarl“ til Opførelse, ialt tre Gange, og dette Arbeide havde allerede tidligere været indstuderet; af Holberg gaves de forskjellige Stykker kun som Nødhjælp, hverken Heiberg eller Hertz kunde glæde sig ved den Udførelse, deres Stykker fik, og af danske

Komponister opførtes kun et eneste Arbeide. Medens der i denne Saison gaves 3 Nyheder og 9 gjenoptagne Arbeider, blev der i Saisonen 1855—56, den Saison, hvori Heiberg under sin syvaarige Bestyrelse fik det mindste Antal Nyheder bragt paa Scenen, givet 8 nye og 12 gjenoptagne Stykker. Det nye og friske Liv, der efter Heibergs Afgang skulde vise sig paa Scenen, havde man altsaa endnu ikke seet Noget til, og hvad det angik, at der samtidig skulde herske en bedre Smag, og at al Chikane, alt Krakileri skulde være bortfjernet, da gav netop denne Saison et sørgeligt Resultat i modsat Retning.

Det var ikke Nok, at Fru Heiberg med denne Saison forlod Skuepladsen, hvorved Theatret mistede en Skuespillerinde, der, for at bruge Schillers Ord, saaledes har levet for de Bedste i sin Tid, at hun har levet for alle Tider; ogsaa en anden betydelig Kunstner fandt sig foranlediget til under denne Direktion at forlade Theatret, som i ham mistede en af sine fortræffeligste Karakterskuespillere, nemlig Mantzius. Bournonville havde til Boyes „William Shakespeare" arrangeret Alfedandsen, Drømmene og en Apotheose, i hvilken Shakspeare, der i bengalsk Belysning stod omringet af sine Digterværker, bekrandsedes af Britannia. Under den første Opførelse af dette Stykke stod Mantzius en Aften paa Scenen ved en af Koulisserne og talte med Jomfru Larcher, da Balletmesteren kom til og i en bydende Tone beordrede ham til at forlade et Sted, hvor han stod i Veien for Tableauerne. Da Mantzius nægtede at efterkomme denne Ordre, tilkaldte Bournonville Scene-Instrukteuren, og da denne anmodede Mantzius om at fjerne sig, adlød han strax. Han indgav derefter en Klage over Bournonvilles Adfærd til Direktionen, som noget senere modtog en Klage fra Bournonville over, at Mantzius havde været til Hinder for Forestillingens uforstyrrede Gang. Der blev fra begge

Sider opgivet for Direktionen Navne paa en Mængde Personer, der havde været Vidne til det Passerede, men Direktionen nægtede at lade Klagerne være tilstede ved Vidneforhøret, ligesaa lidt som to af Mantzius's Vidner, Overskou og Theaterbudet Walsøe, bleve afhørte. Følgen af det afholdte Forhør blev, at Direktionen gav Bournonville, der havde citeret en stor Del af Balletpersonalet til at afgive Forklaring, fuldstændig Medhold og tildelte Mantzius en Irettesættelse for hans udviste Forhold. Med denne Afgjørelsesmaade, der med Føie forekom Mantzius at være i høi Grad ubillig, tilmed da Jomfru Larchers Vidnesbyrd talte i Et og Alt til hans Fordel, vilde han ikke være tilfreds, og han ansøgte derfor om Afsked fra det kongelige Theater. Sagen blev naturligvis bragt frem for Offenligheden, og i Anledning af en Erklæring af Mantzius i „Fædrelandet" for den 17de Juni 1858 gav de to Direkteurer i samme Blads Nr. 144 en Fremstilling af Sagen, hvorefter det saa ud, som om han havde havt Uret i hele sin Adfærd, idet Direktionen tillige gjorde opmærksom paa det Besynderlige i, at han, naar han var misfornøiet med dens Afgjørelsesmaade, ikke indankede Sagen for Theater-Juryen. Hertil svarede Mantzius, at det for det Første vel var muligt, at han havde sine Grunde til ikke at ville indanke Sagen for den daværende Jury, og dernæst: „en Direktion, der i en saa simpel Sag, hvis Lige kunde forekomme hver ottende Dag, ikke kunde fælde en upartisk Dom, en saadan Direktion vilde han ikke have underkjendt af en Jury eller en Minister, men en saadan Direktion vilde han ikke tjene under". Mantzius søgte derfor sin Afsked, som blev ham bevilget den 22de Juni.

Det er forøvrigt vel værd at lægge Mærke til, at Direktionen kunde forundre sig over, at Mantzius ikke henvendte

sig til Theater-Juryen, da baade Hauch og Christensen dog selv havde undladt at ty til denne Institution i et Tilfælde, hvor der virkelig kunde have været Brug for den. Hertz havde i 1856 anonymt indsendt sit Lystspil „Besøget i Kjøbenhavn" til Direktionen, hvorpaa det i Begyndelsen af December Maaned s. A. blev antaget og ansat til Opførelse. Da Tiden imidlertid trak ud, og Foraaret nærmede sig, gjorde Dorph, som dengang var Direkteur, Forfatteren det Forslag at udsætte Opførelsen til den paafølgende Saison, og heri samtykkede Hertz. Saavel Dorph som Heiberg og Hauch udtalte sig meget fordelagtig om Stykket, og den Sidstnævnte tilskrev saaledes blandt Andet Forfatteren: „at han for sit Vedkommende ønskede, Stykket skulde fremmes, da han erkjendte dets Værdi; og hvad in specie Hovedpersonen (Skalholt) angik, da mente han, at denne var skildret baade med Sandhed og med komisk Kraft og Lune." Men skjøndt Hauch havde udtalt en saa gunstig Dom om Stykket, lod det dog ikke til, at han havde i Sinde at lade det opføre, efterat han var traadt i Spidsen for Direktionen. Der hengik rum Tid, inden der meddeltes Forfatteren Noget om, hvad Grunden til denne Forhaling kunde være, men endelig fik han fra Direktionen en Skrivelse med Underretning om, hvori Vanskeligheden laa. Man frygtede nemlig hverken Mere eller Mindre, end at Hertz's Skildring af Stykkets Hovedperson, Islænderen Skalholt, skulde opbringe hans i Kjøbenhavn boende Landsmænd i den Grad, at de kunde falde paa at gjøre Spektakler i Theatret og endogsaa mulig tilføie Rollens Fremstiller personlig Overlast. Af den Grund havde Phister, hvem Rollen var bleven tildelt, vægret sig ved at udføre den, da han ikke vilde udsætte sig for at blive afbanket af et Par Islændere, og da det laa i hans Interesse,

at ingen Anden udførte Rollen, fik han de to Skuespillere, til hvem man senere tog sin Tilflugt, til ligeledes at afslaa at spille Skalholt. Under disse Omstændigheder mente Direktionen, at Hertz burde navngive sig som Stykkets Forfatter, hvorved han jo vilde komme til at bære Ansvaret, men skjøndt han øieblikkelig gav sit Samtykke dertil, kom Stykket alligevel ikke til Opførelse. Her havde der altsaa været den bedste Leilighed for Direktionen til at lade Theater-Juryen afgjøre, hvorvidt Phisters og hans to Kollegers Indsigelse mod at spille Rollen var begrundet eller ikke. Og der var saa meget større Anledning til at rekurrere til Juryens Dom, som hverken Christensen tidligere selv havde yttret Betænkelighed ved Stykkets Opførelse, eller Phister ved Oplæsningen havde havt Andet at indvende mod Rollen, end at en Scene i anden og et Par Repliker i tredie Akt kunde vække Anstød, hvorfor ogsaa Forfatteren øieblikkelig havde forandret de paagjældende Steder. Ved ikke indenfor den bestemte Tidsfrist at nedlægge Indsigelse mod at spille Skalholts Rolle havde Phister ovenikjøbet mistet den Ret, som det nye Theaterreglement hjemlede ham, men trods dette hverken vilde eller kunde Direktionen indanke Sagen til Juryens Kjendelse, thi Phister stod i høi Gunst hos Christensen og havde en saa stor Indflydelse paa ham, at et saadant Skridt ikke kunde falde Direkteuren ind. Var Sagen bleven indstillet til Juryens Kjendelse, og denne var gaaet ud paa, at Phister burde spille Skalholts Rolle, da havde han selvfølgelig været fritaget for ethvert Ansvar, idet det var en let Sag at underrette Publikum om, at han af Direktionen var bleven tvungen til at spille, i hvilket Tilfælde der da aldrig kunde være Tale om, at Nogen vilde lægge ham til Last, at han havde opfyldt, hvad Pligten paabød ham. Direktionen fandt imidlertid for

godt Intet at foretage i Sagen, og med denne Afgjørelsesmaade maatte Hertz lade sig nøie, skjøndt han nok med Rette kunde have gjort Fordring paa, at Direktionens første Medlem bedre havde varetaget hans Interesser som dramatisk Digter. Hertz lod derefter Stykket udkomme i Trykken, og da det senere blev opført paa det kongelige Theater, viste det sig ogsaa, i hvor høi Grad Phisters Indsigelser havde været ugrundede, idet der ikke reistes den ringeste Opposition mod Udførelsen af Hovedrollen, der nu var tildelt en Anden.

Denne vilkaarlige Adfærd fra Bestyrelsens Side var forøvrigt ikke enestaaende, men den vár saa meget mærkeligere, som Theatret havde faaet nye Love, der strengt skulde overholdes. Medens saaledes Mantzius, der ikke var nogen persona grata hos Direktionen, blev mulkteret, fordi han var udebleven fra Prøve paa et Stykke, hvori han kun havde fire eller fem Repliker, og som slet ikke blev opført, slap Schram for al mulig Tiltale fra Direktionens Side, da han ved at melde sig syg en Formiddag bevirkede Forandring i Repertoiret og desuagtet om Aftenen tog i Selskab, hvor han sang flere Numere. Nogle maatte betale Mulkterne, Andre fik dem eftergivne, skjøndt det hed i Reglementet: „Mulkterne tilfalde Theatrets Enkekasse og kunne ikke eftergives.“

Medens Vilkaarligheden saaledes i flere Punkter syntes at sidde paa Høisædet, var dette derimod desværre ikke Tilfældet med Kunstforstanden, og dog havde man sat Hauch ind i Direktionen, for at han kunde supplere, hvad der manglede Christensen i æsthetisk Dannelse. Da man saaledes paatænkte at opføre „Aprilsnarrene“, tildelte man Jomfru Flora Thomsen Trine Rars Rolle. Efter den første Opførelse udtalte Kritiken sig ikke til Gunst for Fremstillerinden, men fremhævede dog, at Theaterdirektionen havde den største

Skyld ved at besætte Barnets Rolle med en Voxen. Jomfru Thomsen nægtede derfor, som naturligt var, at udføre Rollen oftere, og skjøndt Direktionen endogsaa i den Anledning truede med at ville afskedige hende, fastholdt hun dog sin Vægring. Theater-Juryen, der heller ikke blev benyttet i dette Tilfælde, kom ikke til at afgive nogen Kjendelse, men dette var da ogsaa forsaavidt overflødigt, som den rette Dommer i denne Sag, nemlig Heiberg, uopfordret afgav sit Votum, idet han Ugedagen efter, at Jomfru Thomsen første Gang var optraadt i Rollen, lod indrykke en interessant Artikel i „Flyveposten" om Trine i „Aprilsnarrene", hvori det hed:

„At denne Rolle kun bør spilles af en ung Pige, der endnu staaer i Barndomsalderen eller paa dens Grændse, bemærkes med fuld Føie i „Flyvepostens" Nr. 87. Saaledes har det ogsaa oprindelig været, skjøndt en Yttring i denne Anledning stadfæster, hvad alt for to Aar siden lignende Yttringer paa andre Steder havde givet mig Formodning om, nemlig at man allerede har glemt de faktiske Omstændigheder ved Rollens oprindelige Besætning, en Glemsel, der er saa meget besynderligere, som denne Rolle var det første Udgangspunkt for den begyndende Fremstillerindes hele fremtidige Virksomhed. Det maa da bringes i Erindring, at hun var kun lidt over 13 Aar, da hun første Gang spillede den tolvaarige Pige, hvis hele Rolle var bleven til med Hensyn paa hendes virkelige Alder og Evner. Vel vedblev hun endnu i nogle faa Aar at spille den, hvilket forsaavidt kunde gaa an, som hun selv havde givet den første Tradition og endnu en Tid lang kunde fastholde denne, inden det mærkedes, at hun var voxet fra Rollen. Men omsider, da hun lidt efter lidt havde faaet et samtidigt Repertoire af Dameroller, fandt

baade hun selv og Forfatteren og mange Andre, at hun ikke mere kunde egne sig for Trines Rolle og heller ikke selv kunde vinde ved at spille den, og hun afgav den derfor. At den umiddelbart derefter gaves til en Dame, som alt var i samme Alder, og som vedblev at spille den gjennem en lang Aarrække, var et stort Misgreb og blev ogsaa betragtet saaledes af alle virkelige Kjendere. Saa meget mere skulde man vente, at det ikke havde gjentaget sig, og det var vel heller ikke skeet, naar ikke ved de hyppige Personalforandringer i Theater-Autoriteterne mangen Tradition var bleven ubekjendt og mangen indvunden Erfaring gaaet tilspilde.

„For dem, der ikke selv kunne se det, maa det siges, at hele Stykkets Anlæg indeholder som Betingelse, at Hovedpersonens Rolle udføres af en Fremstillerinde i den virkelige, ikke efterlignede barnlige Alder. Ellers taber Stykket sit Centrum, taber den Idealitet, den Romantik, der skulde sammenknytte og gjennemtrænge de burleske Elementer, og uden hvilken Forfatteren neppe kan kjende eller erkjende „Aprilsnarrene" som sit Arbeide. Trines Rolle hører til dem, som ikke fordre Kunst, men kun en lykkelig Natur, og af saadanne Roller gives der, selv for de Voxne, ikke saa ganske faa. Det er de Roller, om hvilke man siger, at „de spille sig selv", notabene naar de træffe paa den rette Individualitet. I min Bestyrelsestid have mange voxne, ja selv ældre Fruentimmer meldt sig til at spille Trine, men jeg har bestandig afslaaet det og foretrukket at lade Stykket hvile, saa længe den første Betingelse for dets Opførelse manglede.

„Tre af mine Stykker, „Aprilsnarrene", „De Uadskillelige" og „Et Eventyr i Rosenborg Have", ere, som bekjendt, skrevne for den samme Fremstillerinde i hendes første Udviklingsperiode. De fulgte hende gradvis til tre forskjellige

Stadier i hendes unge Alder. Om dem alle tre gjælder, at man ikke vilkaarlig kan sætte ældre Skuespillerinder ind i disse ungdommelige Roller, hvilke isaafald, selv om de udføres, hvad man kalder godt, tabe deres egenlige Fortryllelse. Idealiteten gaaer tabt, og den kan allermindst undværes i burleske Stykker, der tillige ere musikalske og allerede derved give et Løfte om Idealitet. Men den Idealitet, hvorom her er Spørgsmaal, er netop Ungdommens, og den kan ikke, saaledes som i de store Karakterskildringer, erstattes ved den, som udspringer af den fuldendte Kunst. Her er det Punkt, hvor Illusionen, som ellers er af saa stor Betydning i den dramatiske Kunst, netop ikke maa finde Sted. Illusionen kan her ikke undgaa et temmelig stærkt Præg af det Komiske, hvilket i andre Tilfælde kunde være en Fordel, men her virker skadeligt, fordi det svækker Modsætningen mellem det romantiske og det burleske Element. Ogsaa i „De Uadskillelige" har man længe tilsidesat det omtalte væsenlige Hensyn, og jeg selv har i min Bestyrelsestid fundet mig deri, fordi det var vanskeligt at udelukke dette Stykke, der saa godt som uafbrudt havde været paa Repertoiret. Men med „Aprilsnarrene", hvor Modsigelsen bliver langt mere skjærende, bør vistnok ingen Eftergivenhed finde Sted. Ifald det forholder sig, som man har sagt mig, at man ved den fornyede Opførelse af dette Stykke har, for at bøde paa Misforholdet, skjøndt ganske utilstrækkelig, ladet Trine omtales som 14-aarig, uagtet Stykket udtrykkelig og med Hensigt nævner 12 Aar, saa har man foretaget en Forandring, der ganske forrykker Standpunktet og kaster et slet Lys over det Hele.

„Hvor desorienteret man kan være i Opfattelsen af de lettest fattelige Skuespil, hvor blind i at se deres Pointer, og hvor galt det vilde gaa til ved et Theater, hvor ingen

kunstnerisk Forstand udenfor Personalet styrede Koursen, derpaa afgav allerede den første Indstudering af „Aprilsnarrene" et slaaende Exempel, idet den Dandser, som skulde komponere Trines Dands i Examinationsscenen, paalagde Fremstillerinden at gjøre sig al mulig Umage for at dandse slet og klodset, en Taabelighed, som itide blev opdaget og forhindret. Manden raisonnerede just som tænkende Mand saaledes: Trine har Intet lært i Institutet, altsaa heller ikke at dandse. Men uagtet tænkende, tænkte han ikke paa, at Trine, der vel er uvidende i al boglig Lærdom, skal i hele sin personlige Fremtræden udøve en tiltrækkende Magt over Tilskuerne og give Alt, hvad hun foretager sig, et Præg af ungdommelig Gratie, der vilde være uforenelig med at dandse klodset. Det var den filistreuse Opfattelse af Naturlighed i Kunsten, som allerede her gjorde sig gjældende, skjøndt ikke endnu som „ny Skole". Det er iøvrigt en ganske almindelig Bornerthed at gjøre sig stor Uleilighed med at søge i de fine Folder efter isolerede Træk til Forklaring af en Karakter, som i sin Totalitet og paa ethvert Punkt lægger sin Betydning ganske umiddelbart for Dagen, absorberende alle Enkeltheder i sig, selv de tilsyneladende modsigende. Hvad der allerede er komplet betegnende og saa at sige lovgivende for Trines hele Individualitet, er hendes lille Sang i Begyndelsen af Stykket: „Der er i Himlen en Dreng saa smuk". Heri siger hun, at hun Intet har lært i Skolen, men Alt, hvad hun veed, skylder hun en Genius i Himlen. Hermed er Alt givet; det er givet, at hun skal gjøre et poetisk Indtryk, og at hun skal være i den Alder, hvor man begynder at nærme sig Barndommens Grændse. I en Ældres Mund maa Sangen blive betydningsløs, eller hvis den gjør nogen Virkning, kan det kun være som komisk Parodi paa en Dames Forskruethed.

Kom det blot an paa at fremstille Trine fra den Side, der giver hende Adkomst til at kaldes et uartigt Barn, da vilde en Ældre i Rollen være at foretrække, thi Børn, kun i deres Egenskab som saadanne, høre ikke hjemme paa Scenen. I saa Fald vilde Kunst og Illusion just være nødvendig betingede, ligesom i Alt, hvor Forestillingens Gjenstand er den reflexionsløse, raa Natur. De Mange, som allerede for to Aar siden, da „Aprilsnarrene" fremdroges med en ganske ung Elev i Trines Rolle, — en langtfra ubegavet Elev, der snarere maatte kaldes alt Andet end „dresseret", som det hedder i det bekjendte Brøvleblad — de Mange, som da forlangte en Voxen i hendes Sted, og de, som nu gjentage det Samme, have saaledes ikke alene forglemt den første, med Stykket forbundne Tradition, men de have glemt Stykket selv, eller de have aldrig forstaaet det, og have da ingen Ret til at tale med.

„Naar der i „Flyvepostens" Anmeldelse udtales velgrundet Dadel over en Tilsætning i en af Hans Mortensens Repliker, da skal jeg dog bemærke, at denne Tilsætning ikke er opfunden af Hr. Scharff, men er gaaet i Arv til ham efter hans Forgængere i Rollen. Overalt er det et Faktum, at ingen Stykker paa hele Repertoiret have i den Grad været underkastede vilkaarlige Forandringer og Tilsætninger fra Skuespillernes Side som mine Vaudeviller. Det er her gaaet mange Skuespillere som Mange i Publikum, at de kun have seet den burleske Side af disse Stykker, men ikke havt Øie for den romantiske. Deres Bestræbelse er derfor gaaet ud paa at forøge det Burleske endnu mere, uagtet det allerede fra Forfatterens Haand er saa stærkt udpræget, at der snarere vilde være Grund til at moderere det, og deres Valgsprog synes vel ofte at have været: Jo galere, jo bedre; — hvilket

kan gjælde i „Ulysses von Ithacia", men ikke i et virkeligt Skuespil, og allermindst naar det hviler paa en romantisk Grund. Man maa imidlertid dog ikke være for streng i dette Punkt. Naar Skuespillere, som ere besjælede af et rigt Lune, føle sig saa grebne af Lystigheden i et Stykke, at de i Overgivenhedens Rus improvisere visse øieblikkelige Indfald, da skal man ikke ønske disse Vinger stækkede, som rive Tilskuerne med sig paa en barok Fantasiflugt. Men de Indfald, der selv i deres Raadhed henrive, fordi de ere improviserede, blive til Besvær, naar de stereotyperes og gjentages med Overlæg. Det er i det Hele et mærkeligt Fænomen ved Theatret, at paa samme Tid som de væsenlige, kunstneriske Traditioner kun altfor hurtig tabe sig, opnaa Skuespillernes ofte uheldige Tilsætninger et uforgængeligt Liv, der fører dem fra den ene Generation til den anden. Man har seet, at Skuespillere, som havde glemt næsten hver Replik i deres Rolle, paa det Nøiagtigste memorerede enhver af deres selvgjorte, om end nok saa betydningsløse Tilsætninger, omtrent som hin Professor, om hvem der fortaltes, at han i sine Kollegiehefter mellem endel usikkre, famlende Udviklinger hist og her havde noteret: „Her pleier jeg at sige en Vittighed.""

Efter en saa kategorisk Erklæring fra Forfatterens Side fandt Direktionen det klogest ikke oftere at gjøre Forsøg paa at faa „Aprilsnarrene" til at gaa, og Stykket kom da heller ikke mere paa Repertoiret i Saisonens Løb. Som et andet Exempel paa den Kunstforstand, der raadede ved Theatret, fortjener det at anføres, at Christensen stærkt paatænkte at give Jomfru Nielsen Afsked. Hun var bleven ansat under Heibergs Bestyrelse med 300 Rdl. i Gage og havde tilmed havt Overskou til Veileder ved sin første Fremtræden; det

var altsaa Grunde nok til ikke at benytte hende, og hun vilde sikkert ogsaa være bleven afskediget, saafremt Direktionen ikke senere af Nødvendigheden var bleven tvungen til at benytte hende i enkelte større Roller, i hvilke hun gjorde saa god Fyldest, at Direktionen ikke uden at begaa den største Uretfærdighed kunde indstille hende til Afsked.

Da Fru Heiberg nu definitivt havde besluttet sig til at forlade Theatret, indgav hun sin Ansøgning om Afsked. Kultusministeren gjorde flere forgjæves Forsøg paa at faa hende til at forandre sin Bestemmelse, men da hans Anmodninger Intet formaaede, maatte han endelig give efter og indstille hende til Afsked i Naade og med Pension fra det kongelige Theater. Ansøgningen bevilgedes den 3die Marts 1858, og i Pension tillagdes der hende 1450 Rdl. Man havde i saa lang Tid talt frem og tilbage om, at Fru Heiberg vilde tage sin Afsked, at man, da denne for Theatret saa epokegjørende Begivenhed endelig indtraf, næsten ikke havde flere Ord tilovers for den. Dog dannede „Dagbladet" i saa Henseende en hæderlig Undtagelse, og dobbelt hæderlig, dels fordi Bladet særlig var det, der tog hele den Christensenske Theaterstyrelse varmest i Forsvar, og dels fordi det jævnlig i sine Anmeldelser havde fundet Anledning til at gjøre Bemærkninger over den store Kunstnerindes Spil. Men da nu Afskeden var bevilget, følte Bladet ogsaa hele Betydningen af det Skete og udtalte sig i en ledende Artikel af 6te Marts saaledes om Fru Heibergs Bortgang:

„Vi bragte igaar en Efterretning, hvorpaa Publikum i meget lang Tid har kunnet forberede sig. Fru Heiberg tilhører ikke mere det kongelige Theater, hendes Ansøgning om Afsked er allernaadigst bleven bevilget. Naar vi omtale denne Tildragelse paa dette Sted, hvor man ellers søger Betragt-

ninger og Bemærkninger om Gjenstande, der kun have meget faa og tilfældige Berøringspunkter med Kunst og Theater, da er det, fordi Fru Heibergs Bortgang fra den kongelige Skueplads med Føie betragtes som en Begivenhed, der ikke blot vil gjøre Epoke i Theaterhistorien, men som maa faa Indflydelse paa den danske dramatiske Literatur og paa Folkets kunstneriske Opdragelse i det Hele taget.

„Kaster man Blikket tilbage paa det kongelige Theaters Historie i de sidste fem og tyve Aar, møder Øiet stadig den Kunstnerinde, som vi nu sandsynligvis aldrig mere ville faa at se paa det Sted, hvor hun i en saa lang Række Aar fængslede et opmærksomt, begeistret, snart til Graad bevæget, snart i Henrykkelse jublende Publikum. Hvilken Mængde af de skjønneste og mest plastiske Fremstillinger ligger der ikke imellem Trine Rar, hvormed den lille Johanne Pætges begyndte sin glimrende Bane, og den skjælmske hollandske Kjøbmandsdatter i „Tilfældet har Ret“, der var den sidste af Fru Heibergs nye Roller! Hukommelsen vilde svigte, og Pladsen vilde ikke slaa til, om man skulde opregne alle de mangeartede og forskjellige Billeder, som hun i en uafbrudt Række førte frem for det danske Publikum, alle genialt undfangne og gjennemførte med en Flid, en Omhu for Enkelthederne, et fuldendt Herredømme over Midlerne, som først give Geniet dets rette Værd. Der er ingen af vore store Digtere, uden at han staaer i Gjæld til hendes Geni. Vi skulle ikke tale om den Digter, der i Livet staaer hende nærmest, og som har skabt en ny Digtart for den danske Scene; hvor høit end Heibergs Vaudeviller staa i kunstnerisk Henseende, vilde de dog maaske neppe have fundet den Anklang og vundet det Indpas, hvis de ikke vare blevne baarne frem for Folket af hende. Men Oehlenschlæger, Hauch, Hertz,

ja selv Holberg, alle de, der have skabt og vedligeholdt det danske Lystspils og Dramas Berømmelse, alle disse have mistet en af deres ypperste Fortolkerinder. De have alle lidt et Tab, som ikke let vil forvindes, men ingen af dem dog et saa stort som Hertz; det er aabenbart, at han, vi ville ikke sige skrev sine Dramaer for hende, men at han var inspireret af hendes Aand, og neppe vilde han have skabt en Ragnhild, en Jolanthe, en Ninon, hvis han ikke havde vidst, at der fandtes en Kunstnerinde, der formaaede at personificere det Ideal, der under Undfangelsen havde foresvævet ham. Og her ligger den Betydning, som Fru Heibergs Bortgang fra Scenen vil have for vor dramatiske Literatur. Dramadigteren bliver ligesaa meget, om ikke mere paavirket af dem, der skulle give hans Personer Liv, som Skuespillerne paavirkes af Digteren. Digteren vil ikke kunne arbeide freidig og upaavirket af andre Hensyn end Kunstens, naar han arbeider med Bevidstheden om, at der Ingen er, som mægter at følge hans Tanke, at opfatte den og legemliggjøre den. Men det var ikke blot vore store Digtere, hvis tro, intelligente og geniale Medarbeiderinde Fru Heiberg stedse har været; hun forsmaaede end ikke at række Begynderen, den famlende, usikkre Forfatter sin hjælpende Haand; mange frygtsomme Forsøg, som uden hende vilde have været hjemfaldne til den visse og øieblikkelige Død, bleve ved hendes Hjælp frelste fra Undergang og fandt en mild Modtagelse. Naar Fru Heiberg havde overtaget en Rolle i et Stykke, vare Chancerne for et heldigt Udfald altid uendelig større. Og naar hun først havde taget imod Rollen, da kunde man ogsaa være sikker paa, at hun tog sig af den med hele sin Sjæl, hele sin Kraft og Villie. Hun var kun et Menneske og kunde feile — vi have selv ikke taget i Betænkning at fremhæve og gjøre

opmærksom paa de enkelte Momenter, hvor Geniet et Øieblik syntes at vige Pladsen for Routinen eller Maneren —, men naar hun feilede, da var det imod hendes Villie, aldrig af fornem Ligegyldighed for eller endog ond Villie imod det Stykke eller den Rolle, hvis Ve og Vel Forfatteren havde betroet hende, de være nok saa ubetydelige og intetsigende.

„Var Fru Heiberg saaledes de danske Forfatteres bedste Hjælp og Trøst, saa har hun paa den anden Side i det Mindste i ligesaa høi Grad forstaaet at gjøre det danske Publikum modtageligt for Udlandets Digtere og Forfattere. Heltinderne i Shakspeares Lystspil have neppe nogetsteds i Verden fundet en mere henrivende Fremstillerinde, og neppe kan man tænke sig Scribes fornemme Damer, selv i Forfatterens eget Fædreland, gjengivne med større Anstand, Gratie og Aand. Det engelske Lystspil og den nyere franske Komedie i deres ypperste Præstationer have foreløbig paa samme Tid som Fru Heiberg taget Afsked fra den danske Scene. Heri ligger for en Del den Betydning, som hendes Afskedigelse vil have for Folkets kunstneriske Opdragelse, men ogsaa kun for en Del; thi vi frygte for, at hendes Bortgang vil have endnu en Betydning, mere indgribende og mere mangesidig. Fru Heiberg stræbte ikke blot efter at gjengive Idealet, men det lykkedes hende ofte at naa det; uden selv at være, hvad der i daglig Tale kaldes en Skjønhed, forstod hun at give enhver Karakter netop den Skjønhed, der passede for den. Der var udbredt den største Sikkerhed og Ro over hele hendes Fremtræden, enhver af hendes Stillinger og Bevægelser var plastisk skjøn, de største Kontraster forstod hun at forene i den mest fuldendte Harmoni. Hun var aldrig vulgair, end ikke i de laveste komiske Roller, hun spillede; hun forstod den store Kunst at holde Maade. Hendes Organ var et af dem,

som man kun sjelden finder hos os; det var fyldigt, kraftigt, velklingende, tydeligt, og det danske Sprog fik fra hendes Mund en melodisk Klang, som det ofte savner, og som endog henrev Udlændinge, der knap forstod de Ord, hun sagde. Det lader sig ikke udregne og angive i Alen og Tommer, hvor stor en Indflydelse en saadan Kunstnerinde ved sin mange-aarige Virken udøver paa det Folk, i hvis Midte hun optræder: man kan ikke med mathematisk Nøiagtighed paapege disse eller hine Resultater, som hun har bragt tilveie; men ligesaa vist som man veed, at et Thorvaldsens Museum udøver en velgjørende og forædlende Indflydelse paa Smagen og Kunstsandsen, ligesaa ubestrideligt er det, at en Fru Heiberg er en mægtig Modvægt imod de Attentater, der i en stor Stad og i et gjærende, uroligt, altid fremadstræbende, aldrig tilfredsstillet, evig efter nye Afvexlinger og nye Pirringsmidler higende Samfund gjøres og nødvendigvis maa gjøres paa den gode Smag og paa Folkets kunstneriske Moralitet.

„Scenen og Nationen have nu mistet denne Kunstnerinde, og det er sørgeligt at maatte tilføie: ikke fordi hendes Liv var endt, ikke fordi Kræfterne manglede, ikke fordi Stemmen svigtede, eller fordi Ryggen bøiedes af Aar eller Sygdom, men medens Legemet endnu er friskt, medens Hjertet endnu banker fyldig, medens Aanden endnu er rede. Vi beklage dette Tab, og vi tro, at Danmarks Digtere og det hele Folk beklage det med os. Naar en Konge kaldes bort, kan Folket vel sørge, men det trøster sig med, at „Kongen er død, leve Kongen!“ Men naar et stort Geni forlader den Nation, i og for hvem det har levet og arbeidet, da opstaaer der en Tomhed, som maaske først efter Aartier eller Aarhundreder, maaske aldrig, atter udfyldes.“

Nogle Dage senere bragte de større kjøbenhavnske Dagblade følgende Afskedshilsen fra Fru Heiberg til det danske Publikum:

„Efterat min allerunderdanigste Ansøgning om Afsked fra det kongelige Theater, hvor Forholdene efterhaanden vare blevne saaledes, at jeg følte Umuligheden af med Lyst og Ro at udøve min Virksomhed, nu er allernaadigst bevilget, er der endnu kun Et, som ligger mig paa Hjertet, inden jeg slutter dette betydelige Afsnit af mit Liv, nemlig at følge en uimodstaaelig Trang til ad Offenlighedens Vei at bringe mit Farvel til de Velyndere, som i mere end tredive Aar have fulgt, opmuntret og styrket mig under Udøvelsen af en Kunst, som jeg havde gjort til mit Livs Opgave. Af mit inderste Hjerte takker jeg Enhver, Høi og Lav, Nær og Fjern, der med Interesse har modtaget, hvad jeg efter mine Evner har kunnet yde i mine Fremstillinger. At disse have været begrændsede, er der Ingen, der mere og oftere har følt end jeg selv, da jeg, til Trods for min alvorlige Stræben, dog ikke naaede det Maal, jeg havde sat mig. Den eneste Maade, en Kunstner har til at vise sin Taknemlighed, er ved fortsat Alvor og samvittighedsfuld Udøvelse i sit Kald at gjøre sig værdig til den Opmuntring, der skjænkes, og dette Krav troer jeg, at jeg har opfyldt af al min Evne. Ligesom jeg derfor i et taknemligt Hjerte gjemmer mangen dyrebar Erindring, nærer jeg det Haab, at en Del af mine Tilskuere ogsaa vil beholde en og anden Erindring af, hvad jeg har kunnet give i min lange Virksomhed i Theatrets Tjeneste, en Virksomhed, der uafbrudt har varet fra mit ottende Aar. Gid da et og andet Billede af de mange, jeg har fremstillet, maa leve i Erindringen, indtil der lidt efter lidt kun bliver et Navn tilbage, men et Navn, som især vil holdes ilive, fordi det er knyttet

til og væsenlig det samme som Dens, der fra min tidligste Ungdom har udviklet mine Evner, og ved hvem det gjennem Literaturen vil bevares.

„Hvad der ved Enden af min Theaterbane er mig en sand Glæde at tænke paa, er, at jeg i det lange Tidsrum, som den indbefatter, bestandig har været i det venligste Forhold til de mange Direkteurer, som afvexlende have staaet i Spidsen for det kongelige Theater, lige fra min Indvielse i Kunstens Tjeneste, indtil denne pludselig blev afbrudt ved Begyndelsen af indeværende Saison, og at disse Alle have givet mig det Vidnesbyrd, baade mundtlig og skriftlig, at jeg med Iver, Alvor og Beredvillighed samt Beskedenhed i mine Fordringer har udført min Pligt. Særlig maa jeg her nævne min faderlige Ven, Geheimeraad Collin, som fra min første Betrædelse af Theaterbanen skjænkede mig en Deltagelse, der viste sig i Raad og Daad, og som han den Dag idag ikke har unddraget mig.

„Med et rørt Hjerte mindes jeg de mange af Scenens Kunstnere og Kunstnerinder, døde og levende, der have skjænket mig deres Venskab, og mangt et uforglemmeligt Minde fremstiller sig i dette Øieblik og lader mig med Taknemlighed dvæle ved et kjært Samliv, ved opmuntrende Deltagelse og trofast Venskab. Og de samme Minder komme mig imøde fra Ballet-Personalet, i hvilket jeg har tilbragt mine første Barndoms-Aar. Dets Medlemmer have i alle de paafølgende Tider paa mange Maader vist, at de have vedligeholdt en Godhed for mig, som om jeg var forbleven i deres Midte, ligesom jeg bestandig har bevaret min Interesse for dem og deres Kunst, hvortil saa mange Barndoms-Erindringer knytte sig. Ikke mindre skylder jeg Kor-Personalet min varmeste Erkjendtlighed. Det har ved mere end en Leilighed givet mig

Beviser paa oprigtig Hengivenhed, og saa meget større er min Trang til at bringe dets Medlemmer min inderligste Tak, som jeg altid har følt, at her var Gjælden alene paa min Side, og at jeg her Intet har formaaet til Gjengjæld, undtagen det Hjertelag, hvormed jeg har taget Del i deres smaa Glæder og Sorger og fulgt dem i deres Virksomhed som et Led i det Hele.

„Hvad jeg skylder de danske Digtere, lige fra Holberg og Oehlenschlæger indtil de nulevende, blandt hvilke der neppe er En, i hvis Arbeider jeg ikke har været beskjæftiget, føler jeg dybt og takker de Døde i Tanken, de Levende med disse simple Ord. Alle have de i deres Virksomhed for Scenen i næsten enhver Genre skjænket mig Leilighed til at gjengive Billeder af deres Frembringelser og være et Organ for Digtekunstens Værker — Værker, hvortil mit Hjerte havde sluttet sig med en saadan Styrke, at det især er ved at træde ud af deres Tjeneste, at en Vemod griber mig, men en Vemod, som dog tillige gjemmer en Skat af glædelige Erindringer, som Ingen kan berøve eller fratage mig. Digterne vide, at jeg har været villig til at lytte til deres Raad og Veiledning; de vide, at jeg samvittighedsfuldt har modtaget og fremstillet efter Evne, hvad deres Digtergenius betroede mig; de vide, at jeg kun har stræbt at gjengive Deres, ikke at give Mit.

„Jeg veed med Vished, at mangt et kjærligt Ønske, mangen hengiven Tanke følger mig ved Udgangen af det Hus, hvor jeg som et lille, fattigt og overseet Barn traadte ind, frygtsom, men forventningsfuld og rig paa gyldne Fantasier, hvoraf dog nogle ere gaaede i Opfyldelse.

„Og hermed tager jeg nu Afsked med mit offenlige Livs Virksomhed. Kun Faa har Lykken føiet som mig; gid den da her maa have truffet paa den, som ikke var uværdig til

dens Gaver. Hovmodig har den, Gud være lovet, aldrig gjort mig, thi mit Valgsprog har været: Ydmyghed i Medgang, Frimodighed i Modgang.

Kjøbenhavn, den 12te Marts 1858.

Johanne Luise Heiberg,
født Pätges."

Efterat Fru Heibergs Ansøgning om Afsked var bleven bevilget, var der ikke mere Noget, der stod i Veien for, at Overskou kunde blive fjernet fra Posten som Scene-Instrukteur for Skuespillet. Siden den sidste Udpibning den 13de December 1857 havde Hoedt ikke været at formaa til at optræde. Den Kriminal- og Politirets-Dom af 9de Januar 1858, der efter Theaterdirektionens Forlangende var overgaaet Tumultuanterne fra Hoftheatret, og som senere in terminis stadfæstedes af Høiesteret den 28de Mai s. A., var ham ikke tilstrækkelig, idet Spektakelmagerne, de theologiske Studerende G. L. R. Heden og Fr. Waldemar J. Wille, Handelsbetjent Th. G. E. Schandorph samt Handelskontoristerne B. B. Chr. Fogh og Chr. A. Mühlenforth, kun vare blevne dømte til hver at betale 5 Rdl. i Mulkt og at tilsvare Sagens Omkostninger, hvorimod Student P. Gustav Müller dømtes til at betale 10 Rd., da han foruden selv at pibe havde forsøgt at formaa en tilstedeværende Person til at gjøre det Samme. Da Hoedt ikke var fornøiet med denne Dom, fordrede han Garantier for, at han ved sin Optræden ikke oftere kunde være udsat for at lide en saa raa Overlast, som da han den sidste Gang betraadte Scenen. Saadanne Garantier var det dog en Umulighed at give ham, og han fastholdt derfor sin Vægring ved oftere at optræde. Da Christensen naturligvis ikke kunde falde paa at paabyde ham at gjøre sin Pligt, skulde Hoedt endelig

formaaes til at overtage Overskous Embede. Dette var ogsaa forsaavidt en Nødvendighed, som Phister, naar Høedt afløste Overskou, skulde være Elev-Instrukteur med den dertil hørende Gage af 500 Rdl., og som Direktionen var aldeles overtydet om, at Kunstens Gjenoplivelse, Repertoirets Tilvæxt, Personalets Bevarelse, kort sagt Theatrets hele Velfærd afhang af, at Høedt overtog Ledelsen af Instruktionen for Skuespillet. Direktionen bad ham gjentagne Gange derom, ja Hauch var endog i den Grad med Held bleven paavirket, at han til Overskou og flere Andre yttrede, at den eneste Maade, hvorpaa Kræfter som Nielsen, Phister og Wiehe kunde bevares for Skuepladsen, var, at der skete en Forandring i Henseende til Scene-Instruktionen. Den 31te Marts 1858 havde Overskou en Samtale med Hauch, som udtalte, at han troede i den senere Tid at have sporet Lunkenhed og Mangel paa den bekjendte gamle Varme hos Overskou, men han endte dog Samtalen med, at han gjerne blev sammen med ham, naar der kun udvikledes mere Liv og Kraft i Virksomheden, idet han bad Overskou om den 3die April at gaa til Kultusministeren, der ønskede at tale med ham. Efter den Samtale, som Overskou derefter havde med Ministeren, maatte han, som det senere vil sees, yderligere antage, at der ikke var Tale om at afskedige ham, men at Ministeren kun havde villet opfordre ham til med Iver og Flid at understøtte Direktionen. Det maatte derfor i høieste Grad forundre og krænke Overskou, da han nogle Dage senere erfarede paa Theatret, at Ministeren, efter hvad der fortaltes, ikke alene i den haardeste Tone havde irettesat ham for Pligtforsømmelse, men tillige underrettet ham om, at han fra Saisonens Udgang havde sin Afsked og indtil den Tid havde med største Nøiagtighed at udføre sine Pligter, idet der i modsat Tilfælde

ikke vilde blive sørget for hans Fremtid. Tillige skulde Phister og Wiehe, som havde det mellem Ministeren og Overskou Forefaldne fra Christensen, have opsat en Anmodning til Hoedt om at overtage Scene-Instrukteurens Post og opfordret Personalet til at underskrive den, idet de yttrede til dem, der af Hensyn til Overskou havde Betænkeligheder ved at gjøre det, „at det alligevel var afgjort, at Overskou skulde bort." Hertil kom endvidere, at begge Direkteurerne vare medvirkende i dette Skridt og forsøgte ved Overtalelser og Forestillinger at faa Personalet til at tiltræde Anmodningen, der tillige skulde være en Demonstration mod Overskou. For at give Anmodningen til Hoedt mere Vægt og Anseelse bad man gamle Rosenkilde om at være den Første til at underskrive den. Dette nægtede han i Begyndelsen, men da man indtrængende forestillede ham, at det jo ikke skadede Overskou, der havde faaet at vide af Ministeren, at han skulde have sin Afsked, svarede Rosenkilde: „Ja, naar Overskou skal bort, kan Hoedt gjerne for mig blive Scene-Instrukteur", og han bekvemmede sig derfor til at tilskrive Hoedt et Brev, hvori han udtrykte væsenlig det Samme, som Anmodningen indeholdt. Efterat dette var skeet, hørte Rosenkilde imidlertid, hvorledes Overskou berettede sin Samtale med Ministeren, og han skrev derfor til Christensen, at Alt neppe kunde hænge rigtig sammen, siden Overskous og Christensens Beretninger stod i saa skarp Modstrid med hinanden. Hertil svarede Christensen skriftlig, at Overskous Beretning var Løgn. Rosenkilde overraskedes ved dette skarpe Udtryk. Paa den ene Side kunde han ikke indse, hvad der i dette Tilfælde skulde bevæge Overskou til at lyve, da en Løgn jo ikke i mindste Maade kunde afværge Afskedigelsen eller have nogen fornuftig Hensigt, men derimod blive Overskou til stor Skade; paa den anden Side var det

Rosenkilde umuligt at fatte, hvorledes Christensen saa bestemt turde gjøre Overskous Ord til Løgn, naar de ikke vare det. Han vidste ikke, hvad han skulde tro, og tilskrev derfor den 9de April Overskou følgende Brev:

„Etatsraad Hauch har Tirsdag Aftenen den 6te April sagt til mig, at din Function som Scene-Instr. ophørte med iværende Saison. Dette har Just. Christensen ligeledes forsikkret; for dette Sidste har jeg Sort paa Hvidt. Flere Dage iforveien har Et. Hauch desuden sagt til mig omtrent det Samme, med Tillæg: „Overskou skal ikke tabe een Skilling i Indtægter derved". Maae jeg nu bede Dig om een liden Godhed: Den nemlig: At Du vil sige til Hauch og Just. Christensen, snarest mueligt, at Hs. Excellence Kultusministeren ved din Samtale med ham i Søndags, ikke har talt eet Ord til Dig om at Du ved Saisonens Ende skulde fratræde din Function som Scenens Instrukteur. Eller vil Du skrive mig en Billet til af dette Indhold. Gjør Du ingen af Delene, da veed jeg jo hvordan Sagen i Sandhed hænger sammen, og da raader jeg Dig som gammel god Ven siig ikke eet Ord om den Audients andet end hvad der er bogstavelig sandt. Du kan jo dog selv indsee, hvor farligt det vil kunne være med Hensyn til Hauchs og Ministerens gode Intentioner for Dig ved din Afgang.

Overlæg selv!

Hvad jeg har yttret mig for Hr. Hoedt om i dette Anliggende, det er sagt i den Forudsætning, at Et. Hauchs Ord: „Ov. skal aftræde som Sc. Instr. ved Saisonens Slutning", var Halls Ord og Ministerens Beslutning.

Din
C. N. Rosenkilde."

Rosenkilde havde vist Christensens Brev til en af sine og Overskous fælles Venner, og denne havde atter meddelt Overskou Indholdet deraf. Samme Dag, som Overskou havde modtaget Rosenkildes Brev, fik Christensen Underretning om, at Overskou vilde forlange hans Brev udleveret for at sagsøge ham, og da Overskou den følgende Dags Morgen selv bragte Rosenkilde sit skriftlige Svar paa hans Brev, traf han Christensen i Rosenkildes Stue. Da Rosenkilde havde læst Overskous Brev, der lød saaledes: „Til Svar paa dit Brev, som jeg modtog igaar, har jeg kort, tydelig og bestemt at erklære: Hans Excellence Kultusministeren har ved den Samtale, som jeg havde med ham i Lørdags, ikke talt et Ord til mig om, at jeg ved Saisonens Ende skulde fratræde min Funktion som Scene-Instrukteur", udbrød han: „Sagde jeg ikke nok, at jeg blev bedraget?" Derpaa rakte han Brevet til Christensen, som læste det, lagde det sammen og gav ham det tilbage uden at sige et Ord. Overskou sagde derefter: „Du har ogsaa faaet et Brev fra Hr. Justitsraaden. Dine Breve vedkomme ikke mig, men dette har Du ladet Andre læse, og det indeholder en Injurie mod mig, som jeg vil sagsøge ham for. Derfor forlanger jeg det udleveret." Rosenkilde forsikkrede, at han havde tilintetgjort det; forøvrigt stod der ikke i det de Ord, som Overskou troede, og desuden antog han ikke, at Overskou vilde indvikle ham som en gammel Ven i Ubehageligheder. Men Overskou paastod at ville have Fyldestgjørelse, og Christensen, som hidtil havde staaet taus uden hverken at opfordre Rosenkilde til at komme frem med Brevet eller til ligefrem selv at sige, hvad han havde skrevet, sagde nu, at han vilde gaa for ikke at volde en Scene hos Rosenkilde. Efter at Overskou hertil havde svaret: „De har ikke at frygte, at jeg hos en Ven vil med Dem gjøre en Scene", gik Christensen.

Det var nu blevet en Æressag for Overskou at faa opklaret, hvorledes hans Samtale med Kultusministeren i Virkeligheden var løben af, og han tilskrev i den Anledning Hauch følgende Brev:

„Til Oplysning og Underretning tillader jeg mig herved at meddele det kongelige Theaters første Directeur Vedlagte, og forventer, at Hans Høivelbaarenhed, dersom det, jeg deri betegner som en opdigtet og falsk Beretning om Hs. Exc. Kultusministerens Udtalelse til mig, skulde være fremkommet i eller til Direktionen, vil sætte mig i Kundskab om, hvem der har fremført det, for at jeg kan søge Opreisning. — Jeg skal imorgen have den Ære at indsende den for Hs. Exc. Ministeren bestemte Afskrift, for at Direktionen, endskjøndt Sagen ikke angaaer mit Forhold til Theatret, men min hos Hs. Exc. havte Audients, kan, hvis den maa være af en anden Mening, vidimere den.

I dybeste Ærbødighed
Th. Overskou."

Det Vedlagte var:

„Indholdet af min Samtale med Hs. Excellence Kultusministeren,
Lørdagen den 3die April 1858.

Hs. Excellence omtalte, hvorledes det maatte ligge for Dagen, at Ministeriet havde virket kraftig for at sætte Theatret i en værdig Stand, og at der endnu vilde være Meget at gjøre, som det ogsaa var Ministeriets faste Hensigt at gjøre og vel allerede havde forberedt, dersom det ikke havde været en meget uheldig Tid, idet den indre Splid havde berøvet Theatret den Anseelse, som skulde give Foretagendet Fremme, og gjort det mere omtalt for de indre Uenigheder end for dets kunstneriske Virksomhed. Det var imidlertid hans Hensigt

af al Evne at føre det til en Kunsten gavnlig Livlighed i Fremmet af dets Formaal. — Endelig sagde han: Jeg vil tale aabent, ærlig og ligefrem med Dem. Jeg har allerede tidligere sagt Dem, at jeg, hvis De traadte ud af Deres nærværende Funktion, vilde sørge for, at De kom ind i saadanne Forhold, som kunde give Dem Erstatning derfor, og jeg er endnu beredt til at holde mit Ord. Skulde De derfor paa Grund af Alder eller Omstændighederne selv føle, at De har mindre Varme for Sagen, end De tidligere har havt, at der hos Dem kunde være indtraadt nogen Lunkenhed for den, da seer jeg helst, at De siger mig det.

Jeg svarede: Det glædede mig at høre Hs. Exc. sige mig, at han vilde tale aabent, ærlig og ligefrem med mig, da det forsikkrede mig om, at han ogsaa vilde modtage et aabent, ærligt og ligefremt Svar.

Dette bejaede han, og jeg vedblev:

At jeg følte mig saa varm for Sagen som tidligere; jeg havde saa længe og saa ganske helliget mig dens Fremme, at jeg ikke kunde tabe min Interesse for den. Men jeg maatte gjøre opmærksom paa, at af Folk, som ikke i Sandhed kjende Theatrets Forhold, bliver Meget opfattet som Lunkenhed, hvad der langtfra er det. Mit Embede medfører, at jeg ofte maa for Direktionen anføre Hindringer for Udførelsen af noget Tilsigtet; disse Hindringer fremkomme ikke fra mig, hvis Pligt det er at foredrage dem, men ikke destomindre blive de altfor ofte ansete som sammenhængende med mig, og paa samme Tid, som jeg ved at gjøre opmærksom paa dem i Sandhed fremmer Tjenesten, betragtes det ubetænksomt, som om de udgik fra mig.

Til Bedømmelsen af mit Forhold maatte jeg fremføre: Der er i denne Saison kun givet et nyt Stykke, det er

sandt, og som den, der kjender Theatrets Historie, maatte jeg sige, at det er noplevet og for dem, der staa udenfor Forholdene, Noget, der kaster Skam paa Theatret. Men er det min Skyld? Hvad der har været givet mig at forberede, har jeg fremmet med største Iver. Men der er kun givet mig dette ene Stykke. Der var et andet, et Lystspil, som jeg, der selv er Lystspilforfatter, holder for et i mange Partier meget godt Arbeide, men som der strax havde vist sig Uvillie imod. Jeg havde med Iver i foregaaende Saison antaget mig det hos Prof. Dorph og omsider bragt det til, at der holdtes en Oplæsning paa det, men Hindringerne fra andre Sider tilbageholdt dengang dets Opførelse. Saa snart Etatsraad Hauch i Januar var bleven Directeur, havde jeg med samme Iver søgt at overvinde de Betænkeligheder, der stod i Veien ved, at en af Hovedpersonerne var en Islænder, hvis Skildring man havde villet gjøre til en Fornærmelse for hans Landsmænd, og stræbt at faa Befaling om dets Fremme. Da denne endelig var mig givet, havde jeg ufortøvet sat en Oplæsning, men denne endte med, at vedkommende Skuespiller frasagde sig Islænderens Rolle, hvilken ingen af de andre Skuespillere var at formaa til at modtage, hvori man ikke kunde fortænke dem, da Directionen ikke kunde forlange, at — som der var givet Udførerne Udsigt til — en Skuespiller skulde lade sig banke for sin Pligts Opfyldelse. Om en Vaudeville, der var antaget i forrige Saison, havde der paa Grund af Forholdene ikke været Tale. — Hvad de ældre Stykker angik, da vare de, som Directionen havde befalet opførte, øieblikkelig blevne fremmede, men nogle af dem havde jeg ikke kunnet bringe paa Scenen, da Skuespillerne havde nægtet Directionen at udføre de dem tildelte Roller, hvorfor de efter Directionens egen Befaling vare blevne trukne tilbage.

Jeg viste Hs. Exc. af min Lommebog, at jeg til enhver Tid meget vel vidste, hvilke ældre Stykker der med de færreste Omstændigheder kunde gives, og anførte, at jeg havde foreslaaet nogle af dem, hvoriblandt navnlig „Aabenbar Krig“, som Etatsraad Hauch ogsaa havde besluttet sig til at give næste Saison. — Der maatte ogsaa ved Bedømmelsen af Repertoiret hensees til, at to Rækker vigtige Stykker ikke vare gangbare formedelst Fru Heibergs Afgang og Hr. Høedts Vægring for at spille; thi man kunde ikke fortænke Personalet, om det ikke for Øieblikket var tilbøieligt til at overtage Roller, som havde en saa særlig Interesse. — Endelig var det mere og mere blevet Skik, at Direktionen ordenlig maatte tilbede eller tilakkordere sig enkelte Skuespilleres Udførelse af visse Roller, hvilket var til stor Skade for Tjenesten, men mindst kunde det lægges mig til Last, da netop jeg havde anbefalet virksomme Midler derimod. — Saaledes kunde der ikke paahvile mig nogen Forsømmelse med Hensyn til Repertoiret.

Jeg vedblev: En meget vigtig Hindring for Repertoirets Righoldighed og Fasthed var den Omstændighed, at Rollerne fortrinsvis bleve givne til enkelte Skuespillende, som, enten fordi de derved gjordes uundværlige, eller fordi de virkelig overanstrengedes, reiste Hindringer. Jeg havde meget ofte advaret derimod, saaledes ifjor da den ubetydelige Rolle i Hakon Jarl var bleven givet Jfr. Larcher, men hidtil havde mine Advarsler været uden Følger, hvorfor Forlegenheder ofte indtraadte uden at kunne tillægges mig. Tvertimod havde min Forsorg sat Theatret istand til nu i en Henseende at være sikkret. Dette var med Hensyn til Elskerinderollen. Ifjor havde Jfr. Nielsen ikke af Direktionen faaet det Mindste at bestille, forend jeg i Saisonens Slutning gav hende Grethe i „Pak“, hvilket vakte Uvillie, som jeg dog, stærk ved at

Stykket var af mig, ikke tog Hensyn til, hvorfor hun kom til at spille Rollen og deri gjorde saa megen Lykke, at hun ikke fik den paatænkte Afsked, men tvertimod i denne Saison er, ogsaa ved min Forsorg, bleven til stor Nytte. Heller ikke i Henseende til Besætningerne kunde der saaledes tillægges mig Lunkenhed for Sagen eller Mangel paa Omsigt. — Jeg berørte, hvorledes den onde Villie ofte søgte af Ubetydeligheder at gjøre mig en Brøde, som skulde bevise min Uduelighed og Forsømmelighed, og anførte som Exempel: For at spare Theatret Udgifter lader jeg kun to Exemplarer udskrive af et Stykke: et til Souffleurbog og et til min Brug. Mit Exemplar forsyner jeg med Antegnelser af, hvad der vedkommer Opførelsen, saaledes alle Ind- og Udgange. Paa den første Forestillingsdag giver jeg det til Maskinmesteren, for at han kan rette sig efter det ved Opførelserne, og han beholder det da, indtil jeg faaer Anledning til at forlange det tilbage. Da „Medbeilerne" skulde gjenoptages, forlangte jeg Exemplaret Dagen før første Prøve. Maskinmesteren svarede, at da det ved Flytningen var gaaet ham som mig, at hans Bøger vare bragte i Uorden, maatte han bede mig om at bie, indtil han kunde finde det. Dertil var jeg villig, da jeg meget nøie kjender Stykket og dets Ordning. I anden Akt skulde en Skuespillerinde komme ind i en offenlig Have og egenlig ligegyldig fra hvilken Side. Da jeg ikke i Øieblikket huskede, fra hvilken hendes Forgængerinde var kommen, spurgte jeg Souffleuren, om han erindrede det, hvorpaa han strax gav denne lille Oplysning. Dette Lapperi blev strax gjort til et Bevis paa, at jeg var saa uvidende om Scenens Indretning, at jeg maatte spørge de Spillende derom. Næste Dag kunde jeg naturligvis af Bogen ved min egen Antegning give denne ubetydelige Underretning.

Jeg yttrede endvidere: For rigtig og retfærdig at bedømme, hvad der var virket i den Gren, jeg forestaaer, maatte der, foruden at bringe i Beregning, hvilken den Formaaenhed er, der ved mit Embede er givet mig, og hvorledes det tillades mig at bruge den, tages Hensyn til, hvad der er blevet virket i de to andre Grene. Nu viste det sig, at hvorvel man havde en Balletmester med et stort Balletpersonale, og der fra denne Saison var, som Hs. Exc. havde bemærket, tilveiebragt et hensigtsmæssigt Theater, havde man dog med alle Evner til at gjøre de Underværker, man hidtil havde beklaget ikke at kunne gjøre, ikke givet en eneste ny Ballet. — Hvad Operaen angik, da havde man ment, at Bournonville var den eneste Mand, som værdig kunde lede dens Udførelse paa Scenen, og var han det virkelig, var det jo ogsaa rigtigt, at han havde fundet Ansættelse. Man havde tilføiet, at han skulde animere Kapelmesteren; hvad det angik, da var det, naar det sagdes til mig, som kjender Forholdene, et blot latterligt Foregivende. Men hvad havde Operaen virket? Af hele det lange Program, som Bournonville havde givet, var der, med den eneste nye Opera, „Lucia", kun kommet tre Syngestykker paa Scenen; de andre ere alle tidligere indstuderede under mig.

Hs. Exc. Ministeren hørte denne Retfærdiggjørelse uden nogen Indvending imod dens faktiske Rigtighed eller de Grundsætninger, jeg i den vedkjendte mig, og sagde: at det kun var ham om at se Theatret i en livligere, mere tilfredsstillende Gang, men det vilde han ogsaa ret alvorlig, hvorfor han paalagde mig, i almindelig venlige Udtryk, af al Evne at bidrage Mit dertil, hvilket jeg naturligvis som en Pligt lovede. Jeg tilføiede, at ligesom Hs. Exc. nu havde aabent og ligefrem talt med mig og modtaget et aabent, ligefremt

Svar, saaledes vilde jeg bede ham, at dersom der fremtidig opstod nogen Klage, — her afbrød han mig med: „Ja her er ikke Tale om nogen Klage“; — eller Besværing, han da vilde lade mig kalde og ligesaa aabent fordre min Erklæring, hvilken jeg vilde være overbevist om, at jeg da til alle Tider ligesaa ligefrem og redelig skulde være istand til at give ham. Han lovede det og paalagde mig endnu engang at arbeide ivrig hen til, at hans Ønske for Theatret kunde blive opfyldt. — Derpaa bød han mig Haanden, og Audientsen var endt.

— Dette Indhold af Samtalen havde jeg Dagen efter, at den fandt Sted, med samvittighedsfuldeste Nøiagtighed nedskrevet til Underretning for Hr. Etatsraad Hauch. Allerede inden jeg havde faaet Tid til at renskrive det, erfarede jeg, hvorledes det ikke alene var fortalt, men til en Demonstration, — som endog, hvad der i Theatrets paa Intriger rige Historie hidtil er uhørt, blev understøttet af begge Direktionens Medlemmer, endskjøndt de i Kraft af deres Embedsstilling baade bør og kunne handle selvstændig ved Forslag til Embedsbesættelser, — var benyttet den grove Usandhed, at: Ministeren skulde ved min Audients hos ham med Alvor og Strenghed have sagt: At jeg ved Saisonens Slutning skulde afgaa fra min Funktion som Scene-Instrukteur og havde i den korte Tid, der for den var tilbage, med yderste Iver at forrette mit Embede, da der ellers neppe vilde blive taget Hensyn til mit fremtidige Udkomme. Denne mig dybt krænkende Omstændighed har pludselig paalagt mig at give dette Indhold af Samtalen en Betydning, som jeg langtfra havde været betænkt paa, og det er som en Følge deraf, at jeg herved høitidelig erklærer:

At jeg er beredt til med Ed, ligeoverfor hvemsomhelst, der maatte ville reise Indsigelse derimod, at bekræfte

Indholdets Rigtighed og derhos navnlig: at **Ministeren aldeles ikke, hverken i Hentydning eller rene Ord, har udtrykt Noget, som kunde indeholde Udsigelsen eller blot Antydningen af, hvad der ovenfor er anført som hans foregivne bestemte Udtalelse.**

Jeg vil have Fyldestgjørelse for en Trædsthed, hvorved ikke alene Frugterne af en mangeaarig rolig og redelig Opfyldelse af mine Pligter søges mig berøvede, men man frækt har villet beskylde mig, en 60aarig Mand, hvem man aldrig har grebet i Rænker og Intriger, der skulde tvinge mig til at skulke af med nedslagne Øine, for at have tillagt Hs. Exc. Ministeren en anden Udtalelse, end han har brugt. Jeg vil have Fyldestgjørelse og skal derfor, næstefter at tilstille Hs. Exc. en Afskrift af **hele** Nærværende, saaledes som jeg er beredt at fremlægge det for det Offenlige og fastholde det imod enhver Udflugt og Udtydning som Misforstaaelse, anvende **alle** en retskaffen Mands stærke Midler til at drage Uredeligheden for Dagens Lys, saa at den i det Mindste i alle Rettænkendes Foragt kan finde sin fortjente Løn.

Den 10de April 1858.

Th. Overskou."

Den 13de s. M. afgav Overskou til Hauch en Afskrift for Ministeren med følgende Brev, som skulde medfølge den:

„Deres Excellence!

At jeg herved tillader mig at tilstille Dem et optegnet Indhold af den Samtale, hvormed Deres Excellence behagede at beære mig den 3die April, er grundet i 1) at det, som i Anhanget er bemærket, er blevet falskelig berettet og ombragt for derved at foranledige en Demonstration, som har fundet Understøttelse hos det kongelige Theaters Direktion, hvorved min Beretning om Samtalens Resultat er gjort til en dum-

dristig Usandhed og en grov Fornærmelse mod Deres Excellence; og 2) at endydermere Hr. Justitsraad Christensen skriftlig har betegnet mit Udsagn om bemeldte Resultat med et ærerørigt Udtryk, for hvilket jeg, efter Vidners Edsfæstelse, vil for Retten kalde ham til Regnskab. For at Deres Excellence da kan erfare, at jeg har faret med Sandhed, er det, at jeg her skriftlig har opgivet Samtalens Indhold, saaledes som jeg trøstig skal vente, at De vil finde det nøiagtigt, og som jeg for Gud og Mennesker med Ed vil bevidne, at det har været. Om det skal komme til Offenlighed, beroer paa Omstændighederne, ikke paa mig; thi jeg maa have Fyldestgjørelse: det maa blive vitterligt for Enhver, der kjender den Beskyldning, som er gjort imod mig, at den er falsk, og der er ingen Mand, som staaer under Landets Love, og intet Hensyn, der skulde afholde mig fra at søge Fyldestgjørelse, ved, under Eds Tilbud, offenlig at fremsætte Sandheden, naar den er af en saadan Beskaffenhed, at Den, hvem den vedrører, ikke alene bør vedkjende sig den, men endog kan gjøre det med al Ære, da just Det, som man falskelig har stillet derimod, vilde, efter min den 3die April afgivne Retfærdiggjørelses beviislig faststaaende Indhold, være det Grundløse og Inhumane.

Kjøbenhavn d. 13de April 1858.

I dybeste Ærbødighed,
Th. Overskou".

Samme Dag, som Overskou sendte disse Aktstykker til Hauch, der atter ifølge Tjenestereglementet indsendte dem til Ministeren, tilskrev Hauch Overskou Følgende:

„S. T. Hr. Prof. Sceneinstrukteur Overskou.

Jeg mener vel at kunne staa til Troende, naar jeg erklærer, at jeg i Alt, hvad der vedkommer Dem og Deres

Forhold, aldeles ikke er ledet af nogen personlig Uvillie, at jeg tvertimod ønsker, at Deres Stilling skal blive saa god og heldig for Dem, som Theatrets Tarv tillader. Men det er tillige min alvorlige Overbevisning, som jeg heller ikke tidligere har fordulgt for Dem, at De ikke i den Tid, jeg har været ansat som Direkteur, har vist den Iver og Nidkjærhed i Deres Tjeneste, som jeg af en Mand med Deres Indsigt og Erfaring og sikkert ogsaa tidligere Dygtighed burde vente. Jeg har som oftest, naar jeg var tilstede paa Prøverne, seet Dem isoleret fra de Spillende, gaaende i Baggrunden i Deres egne Tanker, medens Prøverne i Forgrunden gik deres Gang, uden at De agtede synderlig derpaa. Selv det Haab, jeg engang havde, at dette maaske dog, idetmindste for en Tid, kunde blive bedre, maa jeg nu opgive. Deres hele Sjæl er nu, hvis jeg ikke feiler, fyldt med Bitterhed og med Mistro mod Bestyrelsen, og da denne Bitterhed daglig stiger, saa vil enhver Samvirken imellem os nu næsten være en Umulighed; idetmindste vil De under slige Forhold vanskelig være skikket til at lede Prøverne med den Ro, den Klarhed og det Overblik, og tillige med den Tillid, med den Interesse for Fremstillingen, der ere nødvendige, for at Alt skal gaa, som det bør. Ledet af denne Tanke, og af den Overbevisning, at ethvert personligt Hensyn maa vige for Theatrets Tarv, siger jeg Dem det hermed ærlig og ligefrem, at jeg har andraget hos Ministeren paa, at Sceneinstruktionen ordnes paa en anden Maade, og at den, om mulig, vorder overgivet i andre Hænder. Paa samme Tid skylder jeg dog baade Dem og mig selv at tilføie, at jeg af Agtelse for Deres Talent, Deres tidligere Virksomhed og Fortjeneste af Theatret især som dramatisk Skribent skal bidrage Alt, hvad jeg formaaer, til at Ministeren (hvad jeg vel efter hans høist humane Karakter tør haabe) giver Dem en saadan Erstatning

for det Tab, De lider, at De engang, naar De med større Rolighed overskuer Forholdene, kan være tilfreds dermed.

Til Slutning maa jeg endnu engang gjentage, at jeg, naar jeg saaledes udsætter mig for Bitterhed, Had og Miskjendelse, ja maaske for heftige offenlige Angreb ved at virke i den Retning, jeg har antydet, vanskelig kan ledes af nogen anden Hensigt end den at befordre Theatrets Tarv. Enhver, som kjender mit foregaaende Liv, vil, som jeg haaber, frikjende mig fra at opoffre min Overbevisning for ydre Forhold og fra at ledes af Antipathi eller Sympathi. Men det er min Overbevisning, at saaledes, som det nu er, kan Forholdet ikke vedblive, under en slig Miskjendelse og daglig voxende Irritation kan Kunsten ikke trives, og skulde dette vedblive længe, da maatte ikke blot Sceneinstruktionen blive en Umulighed, men Theatret selv maatte gaa til Grunde derved.

Den 13de April 1858.

C. Hauch."

Det hedder her, at han „siger Overskou ærlig og ligefrem, at han har andraget hos Ministeren paa, at Scene-Instruktionen ordnes paa en anden Maade, og at den, om muligt, vorder overgivet i andre Hænder." Heraf kunde Overskou endnu kun fornuftigvis antage, at dersom det blev muligt at overgive Scene-Instruktionen i andre Hænder, hvorom han naturligvis ikke tvivlede, vilde hans Afskedigelse ske paa anstændig Maade, saa at han med sømmeligt Varsel afgik ved Saisonens Slutning, to Maaneder efter; men han kunde paa ingen Maade antage, at der allerede var andraget paa den saaledes, at den, som det høieste Udtryk af Haan og Unaade, skulde indtræde i samme Øieblik, som den forkyndtes ham. Samme Dag havde imidlertid Hauch gjort Indstilling

om Overskous øieblikkelige Afskedigelse. Hvor „ærlig og ligefrem“ det da end kunde forekomme Hauch, at han sagde Overskou Sandheden, maatte det dog derfor forekomme enhver Anden, at det havde været mere „ærlig og ligefrem“, om Hauch virkelig havde sagt Overskou den. — Hauchs Brev besvaredes saaledes af Overskou:

„Deres Høivelbaarenhed!

Jeg tillader mig herved at tilstille Dem følgende Svar paa Deres meget ærede Skrivelse af 13de Dennes.

Det være langtfra, at det bliver fra min Side, De udsætter Dem for „Bitterhed, Had og Miskjendelse, ja maaske for heftige offenlige Angreb,“ fordi De følger Deres Overbevisning, den være enten grundet paa nøie Kundskab og Erfaring om Theatrets Væsen, Personer og indre Forhold: altsaa rigtig; eller paa de Forestillinger, der maa opstaa hos en varmhjertet Mand, som, ubekjendt med det Virkelige og Sande i Personer og Tilstande ved Theatret, fra flere Kanter bestormes af rent personlige Interesser, der aldrig ville undlade at proklamere sig som hellige Følelser for Kunsten: altsaa feilagtig. At Det, De vil, er i Sandhed — som jeg veed — Deres Overbevisning, er mig nok til at agte det for saa vidt, at jeg ikke for det vil bære mindste Avind. Tiden vil bringe Dem enten Tilfredshed eller bitter Skuffelse, jeg skal altid af mit Hjerte unde Dem den første og kan aldrig glæde mig over den sidste, da den dog ikke vil kunne gjengive mig, hvad jeg har maattet tabe, for at De kunde komme til at føle den. Hvad „heftige offenlige Angreb“ angaaer, da vil jeg blot bemærke, at ogsaa jeg mener at kunne staa til Troende, naar jeg erklærer: at jeg aldrig, saalænge jeg har beklædt mit Embede, har om Theatret, Theaterpersoner eller Theaterforhold skrevet Nogetsomhelst, uden med mit Navns Under-

skrift at vedkjende mig det, og heller ikke foranlediget Noget skrevet. Jeg veed vel, at man bag min Ryg er fremkommen med Paastande om det Modsatte, men jeg er trygt overtydet om, at De nu om disse vil have samme Tanker, som jeg har om dem, hvormed man bag Deres Ryg har stræbt at overbevise mig om, at just De mindst har den Følelse for mig, hvilken De forsikkrer mig om. Jeg vil aabent tilføie, at jeg, naar jeg er fri fra Forpligtelser til Theatret, — som oprigtig talt ikke De, langt mindre Deres Meddirekteur, kjender min Virksomhed ved og Fortjeneste af, saaledes at De kan have nogen Dom om deres Omfang og Betydning, — vistnok ikke vil afholde mig fra offenlig at omtale det meget Feilagtige, Manglende og Falske, der nu er at paaanke ved en Anstalt, hvilken jeg i 40 Aar har saaledes levet mig ind i, at den altid vil fastholde min inderligste Interesse; men i mine Angreb paa Grundsætninger, Forhold og Kjendsgjerninger vil De aldrig finde en Linie, som skal kunne kaldes et Angreb paa Manden Hauch.

Nu med Hensyn til selve Sagen: Alt, hvad Deres Høivelbaarenhed egenlig anfører som Bevis for min Mangel paa Iver og Nidkjærhed i Tjenesten, er, at De „som oftest, naar De var tilstede paa Prøverne, har seet mig, isoleret fra de Spillende, gaaende i Baggrunden i mine egne Tanker, medens Prøverne i Forgrunden gik deres Gang, uden at jeg agtede synderlig derpaa.“ Jeg maa vel spørge, om De har seet det, da det eneste nye Stykke, Deres „Kongens Yndling“ blev indstuderet, eller om De i Maaden, hvorpaa det er ordnet, eller det Ensemble, som ved Scene-Instrukteuren var tilveiebragt, har seet Spor af nogen Forsømmelse? Ved ældre Stykker, hvor jeg kjender Personernes Stilling, hvert Ord og hver Bevægelse, hvor jeg kort sagt ikke er tilstede som

Deres Høivelbaarenhed, for hvem Alt er nyt, men som den med det Hele nøie bekjendte Mand, der kan det vistnok ofte hænde, især under Scener, som spilles af ældre, ansete Kunstnere, paa hvis allerede indøvede Spil jeg ikke kan have nogen Indflydelse, at De seer mig gaaende frem og tilbage i Baggrunden, fordi det overhovedet ikke — hidtil kun til Gavn for Sagen, — er min Natur at sidde stille og dosig forstene mig i uophørlig Betragtning af det velbekjendte Gamle; men om mine Tanker under denne Gang i Baggrunden, hvorfra den øvede Leder ogsaa maa kunne iagttage Scenen, end ganske vist ere mine egne, saa ere de dog stadig ved Scenen og Personerne, hvilket bedst bevises af mange de Enkelte givne Udtalerettelser og Vink om Gestikulation og Stilling, hvilke naturligvis ikke komme Deres Høivelbaarenhed til Kundskab, da de gives i Enrum; ogsaa maa De vel være bleven vaer, hvorledes jeg ved Standsninger eller Spørgsmaal uventet træder frem, snart fra en, snart fra en anden Koulisse, hvorfra jeg stille har betragtet Scenens Gang. Det gjør mig kun meget ondt, at det, som alle de otte Scene-Instruerende, jeg har kjendt, ikke have tænkt at være nogen Forsømmelse, er af Deres Høivelbaarenhed, uden at De hidtil med et eneste Ord har ført Anke derover, blevet anseet derfor hos mig og i langt høiere Grad har tildraget sig Deres Opmærksomhed end det langt Vigtigere: min Iver for ethvert nyt Stykkes kunstmæssige Gang fra Indstuderingens Grund, min Forsorg for den størst mulige Virkning af de Unges Fremstilling, min Vogten over det Ædles og Skjønnes Herredømme paa Scenen og min altid usvækkede og, som De vel bedre vil komme til at erkjende, kyndige Bestræbelse for Repertoirets Udvidelse og for at paavise Dem Midler og Veie til Fjernelsen af Hindringer og Ulemper.

Forøvrigt skulde det have været mig meget kjært, om Deres Høivelbaarenhed allerede den 31te Marts, da De sagde mig, at De ikke fandt mig ivrig nok, og uden at ymte om, at De vilde andrage paa min Afskedigelse, paalagde mig, at gaa til Ministeren, med Tilføiende, at De gjerne blev sammen med mig, naar vi blot kunde med større Raskhed fremme Tjenesten, havde kunnet sige mig, hvad De først den 13de April saa Dem istand til at underrette mig om: at De har andraget paa min Afsked; det vilde have sparet mig for en Samtale, der har havt den ubehagelige Følge, at jeg imod mig selv har følt mig forpligtet til at paabegynde en Injuriesag mod et Direktionsmedlem. Jeg skal imidlertid aldrig i mit Hjerte nære nogen Uvillie imod Dem derfor, thi jeg kjender Theaterforholdene, som jeg med Glæde forlader, for at bevare min Begeistring for selve Theatret, altfor vel til ikke at vide, hvorledes en brav Mand, der i sin Renhed er ubekjendt med deres slette Indhold, af dem kan ledes til at handle imod sine Grundsætninger, og henvender med Hensyn dertil, ikke som nogen Bebreidelse, men i Sandhed kun som en ærbødig, ærlig ment Advarsel, Deres Opmærksomhed paa, hvorledes det er gaaet Dem med Deres fornuftige Opposition imod Indførelsen af den store Opera, som Theatret aldeles mangler Kræfter til at give.

De bebreider mig Bitterhed og Mistro imod Bestyrelsen. Ligeoverfor Dem personlig har jeg ligefrem yttret mine Meninger, men vist aldrig vist nogen Bitterhed eller endog under de Forhold, De selv har fremkaldt, nogen Mistro; at jeg har begge Følelser imod Bestyrelsen, ja derfor vil „Fædrelandet" for 12te April d. A.*) fuldstændig have retfærdiggjort mig.

*) Dorphs: „Om mine Theaterforhold."

Sluttelig vil jeg, for en hæderværdig Mands fremtidige Freds og Roligheds Skyld, af mit Hjerte ønske, at De i Dag om et Aar maa kunne fremtage og læse dette Brev og da sige: Jeg handlede fornuftig og rigtig; min Færd er bleven Kunsten til Fremme, Anstalten til Fred, mig selv til Ære og Glæde. Jeg skal med megen Fornøielse høre Dem da erindre mig om mit Ønske og at sige mig: det er opfyldt.

Kjøbenhavn den 16de April 1858.

I dybeste Ærbødighed
Th. Overskou."

Den 15de April mødte Overskou paa Theatret i det ugenlige Direktionsmøde i Anledning af Repertoirets Bestemmelse og blev som sædvanlig spurgt til Raads af begge Direkteurer om Ansættelsen af Prøver og Forestillinger for den kommende Uge. Den paafølgende Dag var Overskou atter paa Theatret indtil Klokken To og lod sig give Oplysninger om Dekorationerne til „Bonden som Dommer", hvorpaa han havde ansat den første Prøve til den 19de s. M. Ved sin Hjemkomst forefandt han til sin store Overraskelse følgende Afskedigelse:

„Direktionen for det kongelige Theater og Kapel.
Kjøbenhavn, den 16de April 1858.

Efterat Direktionen har fundet sig i den ubehagelige Nødvendighed under 13de Dennes at andrage hos Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet paa Deres Entledigelse fra den Dem hidtil betroede Funktion som Scene-Instrukteur, har Ministeriet under 15de Dennes tilskrevet Direktionen saaledes:

„Da Ministeriet maa være enigt med Direktionen i, at det, efter de af Samme i behagelig Skrivelse af 13de

Dennes fremhævede Omstændigheder, maa ansees nødvendigt, at der foregaaer en Forandring med den nuværende Besørgelse af Scene-Instrukteurforretningerne ved det Kongelige Theater, og at denne Forandring nu, efter Omstændighederne, ikke kan udsættes, saa skal Ministeriet — næst at bemærke, at Det, efter den Form, under hvilken Professor Overskou har været antaget til at besørge Scene-Instrukteurforretningerne, maa finde det mest korrekt, at hans Afsked med Ministeriets Bemyndigelse meddeles ham direkte af Direktionen — herved bemyndige Direktionen til at afskedige Professor Overskou af Theatrets Tjeneste.

Idet Ministeriet iøvrigt ganske billiger det af Direktionen udtalte Ønske om, at det udvirkes, at Professor Overskous pekuniaire Tab som Følge af denne hans Afgang, der ikke medfører Pensionsberettigelse, bliver saa ringe, som det under disse Omstændigheder er muligt, maa Ministeriet dog, forinden Det kan foretage noget nærmere Skridt i saa Henseende, udbede Sig Oplysning behagelig meddelt om Professor Overskous hidtilværende pekuniaire Forhold som Embedsmand ved Theatret.

Sluttelig tilføies, at Ministeriet vil bemyndige Direktionen til at drage Omsorg for Scene-Instruktionens interimistiske Besørgelse paa den af Direktionen angivne Maade."

Idet Direktionen derfor, i Henhold til den saaledes givne Bemyndigelse, herved meddeler Dem Afsked fra Deres hidtil havte Stilling som Scene-Instrukteur ved det Kongelige Theater, saaledes at Deres Funktioner som saadan ved Theatret fra nu af ophøre, undlader Direktionen ikke at tilføie, at Den Dags Dato har tilstillet Ministeriet den i Dets ovenanførte Skrivelse forlangte Oplysning om Deres hidtilværende pekuniaire Forhold som Embedsmand ved Theatret.

Bøger, Manuskripter og Andet, Scene-Instrukteur-Funktionerne vedkommende, som for Tiden maatte være i Deres Værge, udbeder man sig, at De behagelig vilde afgive til Regisseur Schwartzen, der af Direktionen er tillagt Ordre til at modtage samme.

C. Hauch. H. Christensen.

Løffler.

Til

Hr. Professor Th. Overskou."

Overskou var altsaa afskediget. Hvad der end fra Deres Side, som bevirkede, at han fjernedes fra den Skueplads, for hvilken han i 40 Aar havde virket som Embedsmand og dramatisk Forfatter, kan anføres til Berettigelse for hans Afskedigelse, saa er der dog Intet, der kan forsvare den Maade, hvorpaa Afskedigelsen fandt Sted. Christensen havde sigtet ham for Løgn, og i den Anledning vilde han ved Domstolene søge den Opreisning, som Direkteuren ikke vilde give ham. Idet han vilde værne om sin Ære, fandt Christensen sig sat i „den ubehagelige Nødvendighed" at maatte indstille ham til øieblikkelig Afskedigelse, fordi Theatrets Ve og Vel beroede derpaa, og at Christensen fandt Medhold i denne, for at bruge et yderst mildt Udtryk, inhumane Opførsel hos Hauch, kunde ikke forundre Nogen, der har læst den tidligere her i Bogen givne Karakteristik af Digteren. Et for praktisk Sands saa blottet og for enhver Paavirkning saa modtageligt Gemyt som Hauchs maatte med Nødvendighed føle sig overbevist om Sandheden af Alt det, der daglig indblæstes ham af hans Meddirekteur og dennes Tilhængere. Men bortseet fra dette Parti var der blandt Personalet kun Enstemmighed i at udtale, at det var en lumpen Behandling, der var bleven Overskou

til Del. I Pressen var der saa godt som ikke en eneste Røst, der hævede sig til Fordel for den Forurettede, og Direktionen kunde altsaa glæde sig over, at den var sluppen for godt Kjøb fra dette i mere end en Retning saa ubehagelige Skridt. Et var der dog, som gjorde et Skaar i dens Glæde, og det var den Omstændighed, at Overskou havde bebudet i Løbet af Sommeren at fremkomme med et Skrift, hvori han vilde meddele det store Publikum en Skildring af Theatrets Forhold under Heibergs, Dorphs, Christensens og Hauchs Bestyrelse. Fremkomsten af et saadant Skrift kunde selvfølgelig hverken være den daværende Direktion eller enkelte af Personalets Koryfæer behagelig, og Christensen søgte derfor at formaa Overskou til at lade være med at publicere Skriftet, idet han antydede, at Ministeren, saafremt Bogen saa Lyset, maaske ikke vilde indstille Forfatteren til en aarlig Understøttelse af Statskassen. Denne i forblommede Udtryk frembragte Trudsel gjorde dog ikke den tilsigtede Virkning, og i Juni Maaned udgav Overskou sit Skrift „Oplysninger om Theaterforhold i 1849—58.“ Hauch forsøgte i Anledning af de Beskyldninger, som deri vare rettede mod ham, at retfærdiggjøre sig, og i en længere Artikel i „Berlingske Tidende“ for den 28de Juni gav han en Skildring af de Grunde, hvorfor han havde anseet det for en Nødvendighed øieblikkelig at fjerne Overskou. Han beraabte sig blandt Andet i denne Artikel paa, at de fleste af Bladene havde været enige i, at Overskous Virksomhed som Scene-Instrukteur var til Skam og Skade for Theatret; han paastod, at Overskou rent maatte have misforstaaet Ministerens Samtale med ham; han fremhævede, at Overskous Adfærd paa Theatret i de sidste Dage før Afskedigelsen var saadan, at enhver yderligere Samvirken mellem Scene-Instrukteuren og Direktionen blev en Umulighed,

og han paastod endelig, at der efter Overskous Fjernelse kom en pludselig Ro og Fred under Theatrets Arbeider, som man længe havde savnet, ligesom den „Kjendsgjerning“, at alle Prøver og Alt indenfor Theatrets Omraade gik fuldt saa godt og heldig efter Overskous Afskedigelse som tidligere under hans Opsyn, vidnede om, hvor utilfredsstillende Overskous Scene-Instruktion havde været, og om at han snarere i denne Retning maatte betragtes som en negativ Størrelse. Til Slutning meddelte han følgende Brev, som han bemærkede, „at Overskou ikke selv havde fundet for godt at omtale“. Brevet lød saaledes:

„Fra Direktionen for det kongelige Theater og Kapel.

Kjøbenhavn den 23de April 1858.

Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet har under 22de ds. tilskrevet Direktionen saaledes:

„Efter at have modtaget de i Direktionens behagelige Skrivelse af 16de dennes indeholdte Oplysninger betræffende Professor Overskous hidtilværende pekuniaire Forhold som Embedsmand ved det kongelige Theater, undlader Ministeriet ikke herved at meddele Direktionen til behagelig Efterretning og videre Foranstaltning, at Ministeriet maa finde det stemmende med Forholdene: at det til Scene-Instruktionen normerede Beløb fremdeles for de tilbageværende Maaneder af Theatersaisonen tilflyder Professor Overskou, hvornæst Ministeriet, overensstemmende med dets i Skrivelse af 15de dennes antydede Hensigt, vil foretage de fornødne Skridt for at udvirke, at der efter denne Tid tillægges Professor Overskou et passende Beløb af den til Understøttelse for Videnskabsmænd bestemte Fond.“

Ved tjenstlig at meddele Hr. Professoren Foranstaaende, undlader man ikke at tilføie, at der vil blive truffet Foran-

staltning til Udbetaling af det i Ministeriets Skrivelse førstnævnte Beløb af Statskassen.

Til Hr. Professor Th. Overskou."

Hauchs foranførte Artikel frembød ikke faa svage Punkter. For det Første var det ved den langtfra afgjort, at Overskou havde misforstaaet eller paa en forkert Maade refereret Indholdet af sin Samtale med Ministeren, dernæst indrømmede Hauch indirekte, at Overskous Beslutning om at drage Christensen til Ansvar for Udtrykket „Løgn" havde været en medvirkende Aarsag til øieblikkelig at fjerne ham, og endelig var der ingen Grund for Overskou til at undlade Offenliggjørelsen af Direktionens sidst aftrykte Skrivelse til ham. Det kunde nemlig aldeles ikke betragtes som en Gunstbevisning eller Naadesag, at man tilstod Overskou Gagen for de to tilbageværende Maaneder af Saisonen, thi det var et Beløb, som med Rette tilkom ham, og som han, hvis det havde været fornødent, ved Domstolene kunde have faaet sig tilkjendt, og hvad det angik, at Ministeriet vilde søge at skaffe ham en Understøttelse af det for Videnskabsmænd bestemte Fond, da var det Noget, som allerede tidligere var offenliggjort. Naar dernæst Hauch forklarede, at der efter Overskous Fjernelse havde hersket en hidtil ukjendt Ro og Fred ved Theatret, og at alle Prøver nu vare gaaede lige saa godt som tidligere, saa var dette kun et Foster af hans stærke Indbildningskraft. Thi da „Bonden som Dommer" kort efter skulde sættes i Scene, paatog Hauch sig selv dette Arbeide, men kom saa slet derfra, at Skuespillerne hverken kunde faa at vide, hvorfra de skulde komme ind, eller hvor de skulde gaa ud, saa at man tilsidst maatte søge Oplysninger hos Maskinmesteren; og da Stykket saa endelig kom til Opførelse, havde Publikum bl. A. den Fornøielse at se en natlig Bortførelse

foregaa i fuld Dagsbelysning. Idet Hauch endelig i Begyndelsen af sin Artikel havde anført, at de fleste af Bladene havde udtalt sig med Enstemmighed om, at Overskou burde fjernes fra sin Post som Scene-Instrukteur, glemte han rent at fremføre, at der dog var en Stemme, der havde hævet sig til Forsvar for Overskou, en Stemme, der i og for sig havde større Myndighed og Autoritet til at tale med i Theatersager end alle de andre Anonymer tilsammentagne, der havde frit Spillerum i Bladenes Spalter. Denne Stemme var Heibergs. I „Berlingske Tidende" havde nemlig en Indsender under Mærkerne B. og B. A. i Januar og Februar med en sjelden Suffisance udbredt sig i tre lange Artikler — hvilke man med Urette beskyldte Bournonville for at være Forfatter til — om Scene-Instruktionen, og i den Anledning fandt Heiberg sig foranlediget til at tage til Gjenmæle. Svaret, der i mange Retninger er oplysende, og som giver en ganske anden Karakteristik af Overskou som Scene-Instrukteur end den, Dagspressen fandt for godt at møde med, stod at læse i „Flyveposten" for den 16de Februar og lød saaledes:

„Den Berlingske Tidende har leveret et Par Artikler om Scene-Instruktion, hvilke med Hensyn paa Indsigten og Aandrigheden ere fuldkommen værdige til at staa mellem dette Blads berømte Theater-Artikler, medens de tillige ved deres raa, plebejiske Tone vise, at en Bjørneklo maa have ført Pennen. Bjørnen har, ifølge et bekjendt Ordsprog, Styrke for sex Mand og Forstand for tolv Mand, men her seer man, at der gives Bjørne, som ikke engang have enkelt Mands Styrke, end sige Forstand.

„Hver Tid har sine Kjæphefte. For et Par Aar siden var det Elev-Instruktionen, som Theatrets Ve og Vel skulde bero paa; nu er Elev-Instruktionen glemt og Touren kommen

til Scene-Instruktionen som den eneste Universal-Medicin. Alle raabe paa den, Alle skrive om den, og Alle vise, at de ikke have mindste Begreb om den.

„I den sidste af sine Artikler yttrer Forfatteren, der kalder sig B. A., at det er vitterligt, at jeg, som Theaterdirekteur, ikke befattede mig med Scene-Instruktionen, men lod den skjøtte sig selv. Mod denne letsindige Paastand skal jeg anføre, at man kan befatte sig med Scene-Instruktion uden at gaa omkring paa Scenen med en Bog i Haanden, og at det tvertimod er „vitterligt", at jeg stadig bivaanede Prøverne og paa disse foretog Forandringer og Rettelser, hvilke jeg, efter at have diskuteret dem med den for dette Fag beskikkede Embedsmand, Scene-Instrukteuren, lod igjennem ham bringe til Vedkommendes Kundskab, naar ikke Anledningen førte det med sig, at jeg henvendte mig umiddelbart til de Paagjældende, eller disse selv henvendte sig til mig, f. Ex. angaaende Opfattelsen af deres Roller, hvilket de Fleste jævnlig gjorde. Heller ikke bestod min Andel i Scene-Instruktionen udelukkende i de paa Prøverne foretagne Forandringer, men strakte sig ved enkelte større og betydeligere Fremstillinger til hele den foreløbige Plan for Arrangementet, hvilken jeg bestemte i Forening med Scene-Instrukteuren og efter Diskussion med ham. Ja, i „Hamlet" er hele Planen til det aldeles fornyede og forandrede Scene-Arrangement i alt Væsenligt udkastet af mig selv og meddelt Scene-Instrukteuren til Udførelse.

„Hr. B. A., for hvem det Uvitterlige er vitterligt og det Vitterlige uvitterligt, forsikrer endog paa mine Vegne, at jeg neppe kan føle mig selv dygtig til at lede Scene-Instruktionen. Egenlig burde jeg vel takke ham, fordi han tiltroer mig saa stor Beskedenhed, men ikke desmindre har han gjort Regning

uden Værk, thi dersom jeg virkelig i denne Henseende havde saa beskedne Tanker om mig selv, som han har den Godhed at tillægge mig, da havde jeg sandelig ikke modtaget en Theaterdirekteurs Post. Jeg tør ogsaa mene, at hvis Den, der selv er dramatisk Digter og har gjort et kritisk Studium af den dramatiske Literatur, ikke skulde besidde det første og vigtigste Middel til at dømme om Harmonien, Grundtonen, Total-Indtrykket i Udførelsen af et dramatisk Værk, saa er der Ingen, som har Evnen dertil. Thi at det skulde høre med til en Scene-Instrukteurs Hverv at lære Skuespillerne at spille Komedie, er Nonsens. At jeg ikke betragter mig selv som udygtig til Scene-Instruktion, er desuden „vitterligt" for Enhver, der ikke kjender Theatret fra igaar, thi efter Dr. Ryges Død overtog jeg paa Direktionens Anmodning en Scene-Instrukteurs Funktioner, dog kun saa længe til en ny Instrukteur kunde blive ansat, da det ingenlunde var min Tilbøielighed at offre mig til denne Beskjæftigelse. Hvor længe det varede, erindrer jeg ikke saa nøie, men at Tiden ikke har været saa ganske kort, kan jeg slutte deraf, at det faldt i min Lod at sætte tre nye Stykker i Scene, nemlig Skuespillet „Ørkenens Søn", Syngespillet „Dagen før Slaget ved Marengo" og Lystspillet „Romeo e Giulietta." Det sidstnævnte frembød vistnok ikke synderlig Vanskelighed for en Scene-Instrukteur, men de to andre desto mere.

„Hvad der i mine egne Øine gjør mig uskikket til i længere Tid umiddelbart at forestaa Scene-Instruktionen, er visselig ikke de æsthetiske eller dramaturgiske Fordringer, men min Mangel paa den Taalmodighed, som her behøves; thi ved Siden af de interessante Opgaver er der en utrolig Masse af aandløse Details, som daglig gjøre sig gjældende, ja gjentage sig næsten hver Time paa Dagen, og paa ingen

Maade taale at forsømmes. Det er dette Skjær, hvorpaa alle, selv gode Scene-Instrukteurer tilsidst strande, thi det daglige Brøvl sløver dem lidt efter lidt. Hvad der kan indvendes mod Professor Overskou, er at søge paa det samme Punkt, hvor det maa søges for alle de af hans Forgængere, der i lang Tid have beklædt Embedet, men visselig ikke i de pøbelagtige Invektiver, for hvilke han nu i nogle Aar har været udsat, og som, udsprungne af lav Intrige, kolporteres af en Mængde Eftersnakkere, der ikke vide, hvad de snakke om. Tvertimod har Overskou, som agtet og øvet Skuespilforfatter og som kundskabsrig og erfaren Dramaturg, større Adkomst til at være Scene-Instrukteur end nogen anden bekjendt Mand. Hans Feil kan i de sidste Aar have været Lunkenhed, hvortil iøvrigt ikke blot det uundgaaelige Scene-Instrukteur-Fatum, men Meget i hans Theaterstilling kan have bidraget. Dog er det altid bedre, at en Scene-Instrukteur er for lunken end for hidsig, bedre, at han gjør for Lidet end for Meget. Overskou kan have efterladt Et og Andet, som helst maatte være gjort, og dette er en negativ Forseelse, men han har aldrig gjort sig skyldig i den positive Feil at fordærve et Stykke ved Mangel paa Smag, uagtet det er denne Anke, som hyppigst føres imod ham, men de Fleste have ogsaa en Forestilling om Smagen, der meget ligner Kulsviertroen. Thi jeg kalder det ikke smagløst, at et Bord eller en Stol ikke ere, som de skulde være, at der kan være Noget at udsætte paa Enkeltheder i en Dekoration eller et Kostume, at visse Grupperinger af Personerne paa Scenen kunde være heldigere; men smagløst kalder jeg Alt, som er i Strid med Kunstværkets Ide, Alt, som bidrager til at forrykke dets Standpunkt, og hvorved Scene-Instrukteuren røber, at han ikke har formaaet at opfatte det.

„For at skaffe sit enfoldige Had til Professor Overskou yderligere Luft har Hr. B. A. blandt Andet i sin sidste Artikel maattet gribe til aabenbare Usandheder. Han omtaler Opførelsen af „Enten elskes eller dø" og siger, at Debutanten betraadte Scenen med — hvad han i sit elegante Bjørnesprog kalder — „slidne" Støvler, indbragte lige fra Gaden. Dette er naturligvis — hvad Enhver kan sige sig selv — usandt og fortjener intet Svar. Men dernæst dadler han, at Debutanten i hele Stykket bar en Nankins Støvkappe, og gjør Scene-Instrukteuren ansvarlig derfor. Hvad Vægt denne Dadel har, vil man fatte, naar man kjender Sammenhængen, som jeg nøie erindrer. Den Støvkappe, hvormed Debutanten traadte ind, skulde han længere hen have lagt fra sig, men glemte det, betagen af den Ængstelse, som er forbunden med en første Debut*). Ved de følgende Forestillinger var Feilen naturligvis rettet. Skulde en Scene-Instrukteur staa til Ansvar for slige uberegnelige Tilfældigheder, saa maatte man besætte Posten med Den, som bedst forstod at dandse mellem Æg. Men at Hr. B. A. i den Grad har lagt sig en saadan Ubetydelighed paa Hjerte, at han efter Aar og Dag kan fremkomme med den som Anke, røber baade Beskaffenheden af hans dramaturgiske Standpunkt og hans personlige Animositet mod den saa længe, saa ubeføiet og saa skamløst Angrebne.

J. L. Heiberg."

Den Ro og Fasthed i Repertoiret, som Hauch havde beraabt sig paa ved Overskous Fjernelse, traadte ikke frem paa nogen

*) I sit Udkast til denne Artikel havde Heiberg skrevet: „Jeg bemærkede det og passede ham op i Koulissen paa den Tid, da jeg vidste, han vilde komme ud, og gjorde ham opmærksom paa hans Forglemmelse, hvorefter Kappen blev aftagen."

for det store Publikum synlig Maade. Tvertimod maatte det falde Enhver i Øinene, at Repertoiret led af Planløshed i allerhøieste Grad, og at Tilfældet fik Lov at raade, hvor en vel overveiet Ide skulde være gaaet gjennem hele Ledelsen. Rigtignok indtraf der flere Uheld, som vanskeliggjorde det for Direktionen at stille et vel afpasset Repertoire paa Benene, idet for Exempel Jfr. J. Price var syg i henved fem Maaneder, og Phister ved at spilde brændende Lak paa en af sine Fingre blev saa alvorlig angreben, at der endog var Tale om at amputere hans Arm, men Hauch og Christensen vare dog langtfra selv uden Skyld i det tarvelige Resultat, de formaaede at frembringe. De havde ikke alene givet Bournonville Tilladelse til at reise bort i Saisonens to sidste Maaneder, men de vare endogsaa til den Grad liberale, at de, da Nielsen opsagde sin Kontrakt med Theatret til 1ste Juni, Intet havde at indvende imod, at han fritoges for at spille i Mai og Juni, hvor Direktionen netop paa Grund af Sygemeldelser o. s. v. kunde have havt stor Nytte af ham. Nielsen havde allerede i Februar Maaned opsagt sin Kontrakt med Theatret, og „Berlingske Tidende" omtalte hans Beslutning paa følgende Maade: „Theatret vil altsaa atter lide et uerstatteligt Tab. Heri ere vel alle vore Læsere enige med Undtagelse af dem, der med letsindig Kritik søge at nedsætte hans Kunst og paa hans gamle Dage paa en Maade søge at hudflette ham, thi saavidt vi med nogenlunde Sikkerhed kunne paastaa, er hans Bestemmelse ikke en Følge af Misfornøielse med Bestyrelsen eller hans Virksomhed, men fornemlig af de senere skaanselløse Udtalelser imod ham. Er dette Tilfældet, da maa vi beklage, at denne store Kunstner ikke finder sig hævet over disse Klafferier." Mod denne Opfattelse af „Berlingske Tidende" nedlagde „Dagbladet" en Indsigelse og fremhævede,

at der ikke i „Fædrelandets“ Theaterkritiker, til hvilke der vel nærmest maatte sigtes, var fremkommet Noget, der i mindste Maade kunde berettige Nielsen til fornærmet at trække sig tilbage, og selv om der skulde være brugt et utilbørligt Udtryk, var det dog høist besynderligt af Nielsen at hævne sig paa Theateranmelderen ved at forlade et Publikum, der gjennem en lang Aarrække havde givet ham de mest utvetydige Beviser paa sin Sympathi og Beundring. Bladet troede snarere, at Nielsen var tilsinds at ombytte den danske Scene med den svenske, hvor han havde fundet en endnu varmere Hyldest end her, og hvor han vel ogsaa kunde vente langt større pekuniaire Fordele. Men var denne Formodning rigtig, var det bedst, at det blev sagt rentud, thi i saa Tilfælde burde Nielsen ikke fremstilles som en forfulgt Martyr, der af den Grund ombyttede Kjøbenhavn med Stockholm. Denne Artikel foranledigede Nielsen til i „Berlingske Tidende“ for den 15de Februar at indrykke følgende Erklæring: „Velbaarne Hr. Grosserer M. Nathanson, Ridder! I Anledning af en Annonce i Lørdags-Tidenden angaaende min Fratrædelse fra det kongelige Theater være det mig forundt at tilføie, at: Da jeg agter at foretage en Reise, hvis Udstrækning vilde begrændses af min Stilling til Theatret, maatte jeg nødvendig frigjøres for denne, og dette er den eneste Grund til det omtalte Skridt.“ — Nielsen forlod nu som sagt Theatret i Begyndelsen af Mai Maaned og gjæstede i Sommerens Løb Sverig, i hvis fornemste Stæder han optraadte med stærkt Bifald, men da den følgende Theatersaison begyndte, fornyede han dog atter sin Kontrakt med det kongelige Theaters Direktion.

Medens man saaledes i Resten af Saisonen paa Grund af Sygdom og Permission maatte tage sin Tilflugt til paa

Skuespillets Omraade udelukkende at byde Publikum ældre Sager, havde man derimod i Operaen og Syngespillet en væsenlig Støtte, takket være den Udholdenhed, hvormed Glæser virkede. „Czar og Tømmermand", som paany blev gjenoptaget, gjorde vedvarende stor Lykke med Hansen i Titelrollen og med A. Rosenkilde som van Bett, hvorimod Madam Rosenkilde, der havde overtaget Maries Rolle, og som de første Aftener sang i Stykket trods en høi Grad af Indisponerethed, maatte lide en meget ubillig Medfart af Publikum. Ogsaa „Hans Heiling" vakte stor Interesse i den nye Indstudering med Madam Fossum som Dronningen, Hansen som Heiling, Madam Liebe som Anna og Steenberg som Konrad. „Figaros Bryllup" gjenoptoges for at give Michael Wiehes Broder Leilighed til at debutere. Johan Henrik Wiehe, der som Frivillig havde deltaget i det slesvigske Felttog 1849 og 1850 og var gaaet over i den faste Hær som Lieutenant, var i Besiddelse af en kraftfuld og godt uddannet Baryton, der understøttedes af en mandig Personlighed. Valget af Figaro som Debutrolle var imidlertid mindre heldigt, og det var ikke uden Sandhed, hvad „Fædrelandet" skrev om ham: „Han har en kraftig, klar og klangfuld Stemme, der upaatvivlelig nok med Tiden vil trænge igjennem som en af vor Operas bedste Sangstemmer, om det end maaske vil blive temmelig vanskeligt at udfinde, hvad der egenlig ligger for den, dens Fag. Den synes at egne sig bedst for den lidenskabelige og begeistrede Pathos, men i ethvert Tilfælde er der i dens Klang ikke Spor af den Blødhed og erotiske Varme, der er uadskillelig forenet med en Figaro. Den er desuden for lav for dette Parti; den skiller sig ikke afgjort nok fra Bartholo og Greven, og selv om Hr. J. Wiehe maaske kan gaa flere Toner høiere

end nogen Node i Figaros Parti, saa har hans Stemme dog ikke sin naturlige Kraft i de Toner, hvori Partiet fordrer den. Hans Pronunciation og hele Fremtræden har paa sin Maade meget af Broderens ædle Naturlighed, men for en Figaro er hans Spil for tungt og undertiden noget forceret. Der er langtfra Livlighed og Gratie nok i hans Bevægelser eller Ironi og Lune nok i hans Behandling af Repliken; man lægge f. Ex. Mærke til den Maade, hvorpaa han foredrager Arien: „Ikke mere med Kjærlighedssukke o. s. v." Den synges helt igjennem alvorlig, medens Figaro dog paa sin godmodige overgivne Maade saa smaat staaer og gjør Nar ad Pagen." Forøvrigt blev J. Wiehe ikke til saa stor Nytte for Operaen, som man havde ventet efter hans Debut, men senere vidste han at faa Indpas i Skuespillet og arbeidede sig her efterhaanden op til en vis Betydenhed, saa at der i Aarenes Løb tildeltes ham større Opgaver, af hvilke han løste flere med stor Dygtighed.

Af ældre Arbeider, der i Saisonens Løb bleve gjenoptagne, maa fremhæves „Bonden som Dommer", hvori Nielsen glimrede som Crespo og vidste at forene Figurens Koldblodighed og Retskaffenhed med en uforlignelig overlegen Humor og dyb Følelse. Derimod var Rebolledo en komisk Rolle, som laa saa langt udenfor M. Wiehes Fag, at han ikke gjorde nogen Virkning i den. I „Badet i Dieppe" havde Jomfru Nielsen Leilighed til at give en smagfuld og poetisk Fremstilling af Cecilie de Mornas, medens Jomfru Brenøe aldeles ikke formaaede at udføre Herminies Rolle paa en nogenlunde tilfredsstillende Maade.

Balletten led i Saisonens Løb et større Afbræk, idet Jomfru Juliette Price paa Grund af Sygdom i flere Maaneder var ude af Stand til at virke, og hendes Søster, Jomfru

Sophie Price, der doublerede flere af hendes Roller, f. Ex. i „Et Folkesagn", formaaede trods sin nette Fremtræden ikke at erstatte hende.

Kongen, som i Begyndelsen af 1858 var meget alvorlig syg, gjæstede første Gang efter sin Sygdom Theatret den 24de Marts, i hvilken Anledning der gaves en Festforestilling, hvor „Hans Heiling" opførtes efter hans Ønske. Ved sin Indtræden i den kongelige Loge modtoges han med en Fanfare fra Orkestret, hvorefter der blev afsunget en smuk Sang til ham af H. C. Andersen. Den følgende Dag blev Madam Fossum, der havde sunget Dronningens Parti, udnævnt til kongelig Kammersangerinde.

Afgangene ved Theatret vare ikke faa i denne Saison. Det er tidligere omtalt, at Fru Heiberg og Mantzius havde søgt og erholdt deres Afsked, men foruden dem mistede Theatret tillige Hoedt og Hvid. Den Førstnævnte, som allerede i Oktober 1857 havde søgt om sin Afsked, havde ikke faaet denne bevilget, og da han efter de gjentagne brutale Udpibninger, han havde været Gjenstand for, havde nægtet at optræde oftere og atter søgt om Afsked, indvilgede Kultusministeriet i at fritage ham for Tjeneste som Skuespiller paa ubestemt Tid, imod at hans Gage som saadan inddroges, hvorimod han vedblev at fungere som Elev-Instrukteur. Hvid havde i de senere Aar kun været af ringe Betydning for Skuepladsen, og hans Bortgang føltes derfor ikke, ligesaa lidt som Theatret led noget Tab ved, at Rehm afskedigedes fra den 1ste Oktober 1858 at regne. Af Balletpersonalet afskedigedes Solodandser Sigurd Lund, som med Permission i de to sidste Aar havde opholdt sig i Stockholm, hvor han ved det kongelige Theater havde fundet en større Virkekreds

som Balletdirigent, samt Sekond-Dandserinden Jomfru Bianca Bills.

Af fremmede Kunstnere optraadte kun en, nemlig Sangerinden, Dlle. Signe Hebbe fra Stockholm, som forenede en smuk, godt uddannet og omfangsrig, frisk Stemme med et ægte musikalsk Foredrag, der indbragte hende stærkt Bifald. Bournonvilles Datter, Charlotte Bournonville, gav i Begyndelsen af Saisonen en Koncert paa Hoftheatret. Hun havde i 1856 uddannet sine Stemmemidler i Milano under den berømte Syngelærer, Professor Lampertis Veiledning og viste sig at være i Besiddelse af en Alt-Stemme, der, om den end ikke var videre omfangsrig, dog var godt skolet og navnlig tiltalende og karakteristisk i Dybden. Kort Tid efter sin Optræden her gik hun til Stockholm, hvor hun debuterede som Fides i „Profeten" og gjorde saa stor Lykke, at hun blev engageret som kongelig Operasangerinde af første Klasse med en Gage af 3000 Rdl. Banko eller 2250 Rdl. dansk.

Saisonen 1857—58 gav en Indtægt for Theaterkassen af ialt 149,293 Rdl. 24 Sk., hvoraf som tidligere omtalt de 21,720 Rdl. 4 Sk. faldt paa Hoftheatret og de resterende 127,573 Rdl. 20 Sk. paa Saisonens 6 sidste Maaneder. Finantsloven for 1857—58 havde paaregnet et Overskud af 2,999 Rdl. 16 Sk., der skulde tilfalde Reservefondet, men denne Beregning blev saa lidet til Virkelighed, at Aaret sluttede med en Underbalance paa 13,805 Rd. 62 Sk., der førtes til Udgift for Reservefondet i 1858—59. Denne Underbalance skyldtes tildels Ombygningen og tillige forskjellige i Aarets Løb afholdte overordenlige Udgifter. De 60 Forestillinger paa Hoftheatret skulde efter Beregningen have indbragt 39,000 Rdl., og Tabet paa disse var altsaa 17,279 Rdl. 92 Sk., hvortil endnu kom 4,463 Rdl. i Leie af Lokalet.

Reservefondet, der i den foregaaende Saison var begyndt saa glimrende, kom herved allerede i denne betydelig i Dekadence. Aaret sluttede rigtignok med en Indtægt af ialt 183,973 Rdl. 53 Sk., men foruden en Beholdning af 30,626 Rd. 25 Sk. fra det foregaaende Aar fremkom denne Indtægt ved Byggelaanet hos Sorø Akademi paa 150,000 Rdl. samt ved 2,500 Rdl., der ved Tillægsbevillingslov af 29de December 1857 vare givne af Statskassen til Reservefondet, mod at dette skulde anskaffe Gasmaalere og besørge den udvendige Gasbelysning ved Theatret. Disse to Indtægtsposter vare altsaa ganske illusoriske, idet det sidste Beløb anvendtes til Udgifterne ved Gasanlæget, og det første ikke alene medgik til Ombygningen, men tillige i de første 28 Aar skulde forrentes og afdrages med 6 pCt. aarlig. Til Gjengjæld havde Reservefondet i 1857—58 at udbetale 1785 Rdl. 32 Sk. i Renter til December 1857 af Byggelaanet og at udrede i overordenlige Honorarer og Gratifikationer 5350 Rdl., hvoraf 1200 Rdl. til Dorph og 4150 Rdl. til forskjellige af Personalet som Gratifikationer og Reiseunderstøttelser i Anledning af det gunstige Resultat af Saisonen 1856—57. Gratifikationerne til et Beløb af 1750 Rdl. uddeltes til 11 forskjellige Medlemmer af det egenlige Theaterpersonale i Portioner paa 50 til 300 Rdl., medens dog en Portion paa 600 Rdl. tildeltes Phister „som Anerkjendelse af hans mangeaarige Virksomhed i Operaen".

Blandt Theaterpersonalet blev der ved Saisonens Slutning fordelt et Beløb af 1855 Rdl. som Erstatning af Tabet i Feu ved Forestillingerne paa Hoftheatret. Denne Sum opførtes først paa Statsregnskabet for 1858—59 og gav da Anledning til Paatale fra Statsrevisionens Side. Paa Forespørgsel, hvilken Bemyndigelse man havde til denne Udgift,

svarede Kultusministeriet Statsrevisionen, at Beløbet som sagt „var anvendt til Erstatning til Personalet for det Tab i Feu ved Forestillingerne paa Hoftheatret, som var en Følge af disse Forestillingers langt ringere Andel end det sædvanlige og af den lavere Indtægt, de indbragte. Noget egenligt Krav paa Erstatning i denne Anledning var ikke tilstede, ligesaa lidt som der ved denne Extragodtgjørelse tilsigtedes at bevirke nogen fuldstændig Skadesløsholdelse. Derimod talte Billighedshensyn i høi Grad for paa denne Maade at bøde paa det Indtægtstab, Personalet i hin Anledning havde lidt. Erstatningen blev beregnet til et ligesaa stort Beløb, som den beregnede Feu for September, Oktober og November havde udgjort. For at indvinde en Del af det ved Forestillingerne paa Hoftheatret Theaterkassen paaførte Tab, som ogsaa for at tilveiebringe Midlerne til at udrede den omhandlede Extragodtgjørelse, bleve Forestillingerne i Saisonen 1857—58 udstrakte til den 12te Juni inklusive." Med denne Besvarelse lod Statsrevisionen sig dog ikke nøie, men gjorde følgende „Vedtegning" til den: „Med Hensyn til de 1855 Rdl., der ere blevne fordelte mellem Theaterpersonalet for Tab af Feu ved Forestillingerne paa Hoftheatret i 1857, maa man tillade sig at bemærke, at da Feu beregnes i Forhold til Vedkommendes Virksomhed ved Theatret og dettes Indtægter, maa den betragtes som en uvis Indtægt, i hvilken der ikke kan eller bør være Tale om at foretage Afkortning til Fordel for Theaterkassen, dersom den ifølge de gjældende Bestemmelser bliver større end kalkuleret, og til hvis Forøgelse det derfor heller ikke skjønnes, at Billigheds-Hensyn lade sig gjøre gjældende, dersom den bliver ringere end beregnet, især da Theaterkassen under saadanne Omstændigheder maa have en ni Gange saa stor Mindreindtægt. At Forestillingerne i

1857—58 have været udstrakte noget over den sædvanlige Tid, synes ikke med Grund at kunne anføres til Støtte for denne Udgift, da der naturligvis har været beregnet Skuespillerne Feu af disse Extraforestillinger, som derfor maa have tjent som Middel til at bøde paa tidligere Mindreindtægter. Hertil maa man endnu føie, at der i Finantsaaret 1857—58, hvortil Udgiften i alt Fald maatte henhøre, er udbetalt Theaterpersonalet som Reiseunderstøttelse og Gratifikationer 4150 Rdl. udenfor Finantslovens Bevilling, ved hvilket Beløb der rigelig maa kunne være bødet paa en midlertidig Formindskelse af de uvisse Indtægter som den her omhandlede, saa meget mere som Theatrets rigere Indtægter i 1856—57, paa Grund af hvilke det nysnævnte Beløb er udbetalt, forholdsvis maa have forøget Theaterpersonalets Indtægter af Feu. Man maa derfor ved denne Post henvise til Rigsdagens Bevillingsmyndighed og indstille, at Udgiften ikke kan passere." Majoriteten i Folkethinget delte imidlertid ikke Statsrevisionens Opfattelse, men forkastede Indstillingen.

Dette var forøvrigt ikke det eneste Punkt, i hvilket Statsrevisionen nedlagde Indsigelse mod den Maade, hvorpaa Kultusministeriet tillod Theaterdirektionen at raade over de af Rigsdagen til Skuepladsen bevilgede Beløb. Ved ministeriel Resolution af 26de Januar 1858 blev der fra den 1ste September 1857 tilsagt Rosenkilde en fast Feu for hver Saison af 700 Rdl., hvorefter der i 1857—58 blev beregnet ham 699 Rdl. og i den følgende Saison 700 Rdl. i Feu, ialt 1399 Rdl. Men da den regulativmæssig beregnede Feu for ham i samme Tidsrum kun var 811 Rdl. 13 Sk., havde altsaa den faste Feu oversteget den regulativmæssig beregnede med 587 Rdl. 83 Sk. Ligeledes var der ved Direktionens

Skrivelse af 7de Oktober 1857 sikkret Mad. Fossum en Godtgjørelse af 500 Rdl. for de første 40 Gange, hun optraadte i Saisonen 1857—58, hvorimod hun for det Antal Gange, hun optraadte ud over 40, skulde oppebære den for hende regulativmæssig beregnede Feu. Herved kom hun til at oppebære 68 Rd. 64 Sk. mere, end der tilkom hende efter Regulativet. For Saisonen 1858—59 tilsikkrede en ministeriel Skrivelse af 3die Mai 1858 hende en fast Feu af 600 Rdl., medens den regulativmæssig beregnede kun udgjorde 289 Rdl. 72 Sk., og i disse to Aar havde saaledes hendes faste Feu oversteget den regulativmæssig beregnede med 378 Rdl. 88 Sk. Nu indstillede Statsrevisionen af Statsregnskabet for 1858—59, at Rigsdagen skulde nægte at lade denne samlede Udgiftspost af 966 Rdl. 75 Sk. passere, idet den motiverede sin Indstilling saaledes: „Feu beregnes efter Finantsloven med 10 pCt. af Forestillingsindtægterne, og dette Beløb fordeles efter et Regulativs Bestemmelser imellem de Skuespillere, der optræde i Forestillingerne. Den er derfor efter sit Væsen en uvis Indtægt for disse, den afhænger af, hvor hyppig de optræde, og hvilken Indtægt Forestillingerne give. Naar man derfor siden 1857 har indført en fast Feu eller, som det i Regnskabsoversigten hedder, garanteret Feu, saa har man derved forenet to Begreber, der gjensidig udelukke hinanden, saa at fast eller garanteret Feu ikke længere med Rette kan kaldes Feu, og man har derhos opoffret den vigtige Fordel, som ved Skuespillernes Lønning med Feu er tilsigtet, nemlig at gjøre dem selv interesserede i Theatrets Indtægt og deres egen hyppige Optræden.“ Da Statsrevisionens Beretning kom for i Folkethinget, bemærkede Kultusministeren i Anledning af den gjorte Indstilling, at der var givet Rosenkilde fast eller garanteret Feu, fordi

den gamle Kunstner, som netop i de Dage fyldte sit 75de Aar, følte sin Stilling trykket ved paa Grund af sin fremrykkede Alder ikke at kunne optræde saa hyppig som hidtil, hvorved hans Indtægter formindskedes, medens paa den anden Side hans Betydning for Skuepladsen uforandret var den samme. At der var tillagt Mad. Fossum fast Feu, havde sin Grund i, at der fra et fremmed Theater (Stockholms Opera) var gjort hende et saa glimrende Tilbud, at man for at beholde denne Kunstnerinde ikke havde betænkt sig paa at sikkre hende en bestemt aarlig Indtægt. Theatret kunde ganske vist have opnaaet det samme Resultat ved at give de to nævnte Personer et ligesaa stort aarligt Gagetillæg, men man havde ikke taget i Betænkning at overføre dette Tillæg paa Feu-Kontoen, fordi man ikke havde nogen Anelse om, at Statsrevisoratet vilde holde saa strengt paa Begrebet „Feu". Denne Ministerens Anskuelse deltes da ogsaa af Folkethinget, som forkastede Statsrevisionens Indstilling. Forøvrigt bortfaldt den faste Feu for Mad. Fossum ved en i 1860 afsluttet Overenskomst og for Rosenkilde ved hans Død i 1861.

Ved Finantsloven 1852—53 inddroges Theaterkassens tidligere aarlige Tilskud af 600 Rdl. til Korpensionsfondet, og da dette Fond som Følge deraf snart viste sig ude af Stand til at overtage de Pensioner, som vare stillede Korpersonalet i Udsigt, blev man nødt til at udfærdige et nyt Reglement for Fondet. Dette Reglement stadfæstedes ved kongelig Resolution af 26de Juni 1857. Herved bestemtes, at Fondets Indtægter skulde bestaa dels af Renterne af Udlaanene af Korkassen og dels af et Bidrag indtil videre af 4 pCt. af den faste aarlige Lønning for enhver i Koret Ansat. Bestyrelsen kom til at bestaa af et Medlem af Theaterbestyrelsen som Formand, Korsyngemesteren og to tjenestegjørende

Korister, og de Medlemmer af Korpersonalet, der havde gjort Tjeneste i 15 Aar, skulde, naar de afgik paa Grund af Alder, Svagelighed eller anden dem utilregnelig Aarsag, have en Pension, som varierede fra $^{4}/_{25}$ til $^{1}/_{2}$ af deres Lønning, beregnet efter de sidste fem Aars Gjennemsnit. Ved en ministeriel Resolution af 8de September 1858 blev det dog bestemt, at kun Lønningen ved Afgangen skulde tages i Betragtning.

Ligesom Korpensionsfondets Reglement blev forandret i denne Saison, saaledes skete der ogsaa enkelte Modifikationer i Tjeneste-Regulativet af 1856. Det havde nemlig snart vist sig, at de fastsatte Mulkter for Udeblivelse fra Prøver vare saa overdrevne strenge, at Direktionen i flere Tilfælde havde undladt at inddrive dem, hvilket i mere end en Retning var uheldigt, dels nemlig fordi det let kunde se ud som Partiskhed, naar den Ene mulkteredes og den Anden fik Mulkten eftergivet, og dels fordi det udtrykkelig var bestemt i Reglementet, at Mulkterne ikke kunde eftergives. Ved Bekjendtgjørelse af 15de Marts 1858 blev det derfor efter Direktionens Indstilling til Kultusministeriet fastsat, at der for Udeblivelse fra en Generalprøve og enhver sidste eller eneste Prøve eller Repetition skulde bødes

for 5—15 Min. Udebl. . . . . $^{1}/_{50}$ af d. mndl. Indtægt,
- 15—45 — — . . . . $^{1}/_{25}$ — — og
- 45 — (som en fuld) Udebl. $^{1}/_{10}$ — — ,

medens det efter det tidligere Reglements Bestemmelser var:

for 5 Min. Udebl. . . . . $^{1}/_{50}$ af d. mndl. Indtægt,
- 15 — — . . . . $^{1}/_{12}$ — — ,
- 30 — — . . . . $^{1}/_{6}$ — — ,
- 45 — (som en fuld) Udebl. . . $^{1}/_{3}$ — — .

Derhos blev det yderligere fastslaaet ved Bekjendtgjørelsen,

at Directionen iøvrigt ikke kunde paatjende andre Mulkter end de i Reglementet paabudte, men at den i ethvert indtræffende Tilfælde havde at gjøre Indstilling derom til Ministeriet. Og endelig fik Directionen Bemyndigelse til at foretage Noget, der allerede var skeet, længe før Bemyndigelsen gaves, nemlig til at fordele Embedsforretningerne anderledes, end Reglementet bestemte, mellem visse Embedsmænd, saasom Theatersekretairen, Økonomiinspicienten, Theaterinspicienten o. s. v. o. s. v.

I Løbet af Saisonen publiceredes der en Lov, der viste, hvor ringe Hensyn den lovgivende Magt tog til det kongelige Theater. Loven om Eftertryk af 29de December 1857 bevirkede nemlig endel Forandringer i Forskrifterne i § 6 i Regulativet af 1856 om Forfatternes og det kongelige Theaters gjensidige Stilling til hinanden. Ifølge den citerede Lovs § 17 er Ingen berettiget til uden Forfatterens Samtykke offenlig at opføre dramatiske Værker eller for Scenen bestemte musikalske Kompositioner. Som en Opførelse bliver det dog ikke at betragte, naar et saadant Digt eller Dele af samme uden scenisk Udstyr offenlig foredrages, eller naar Ouverturer eller enkelte Numere af en dramatisk Komposition paa samme Maade opføres ved Koncerter. Dernæst skal ifølge Lovens § 18 den Omstændighed, at en Forfatter overdrager sin Ret til Opførelse af et af de i § 17 omtalte Arbeider til Nogen, ikke for Fremtiden, hvis ei anderledes udtrykkeligen er vedtaget, være til Hinder for, at han kan overdrage en lignende Ret til en Anden, og dette skal i hvert Fald staa ham frit for, saafremt Digtet eller Kompositionen i fem paa hinanden følgende Aar ikke har været bragt til offenlig Opførelse af den, hvem

udelukkende Ret til Opførelsen har været overdraget; dog skal denne Frist med Hensyn til alle ældre Kontrakter først regnes fra Lovens Kundgjørelse. Endelig bestemtes der i § 19, at den Forfatteren ifølge §§ 17 og 18 tilkommende Ret efter hans Død skal tilfalde den, til hvem han ved Kontrakt har overdraget samme, og, forsaavidt dette ikke har været Tilfældet, den, til hvem han har testamenteret samme, eller, i Mangel deraf, hans Ægtefælle og efter hende hans Livsarvinger eller, hvis ikke heller saadanne findes, hans Forældre og Sødskende i Overensstemmelse med Arvelovene. Tredive Aar efter Forfatterens Død skulle hans efterladte dramatiske Værker eller dramatiske Kompositioner kunne opføres af Enhver, som forøvrigt er berettiget til at give offenlige Forestillinger af den paagjældende Art, hvilket ogsaa skal gjælde i Forhold til det kongelige Theater, uanseet at det i Bevillingen til Skuespils Opførelse er forment at opføre noget til det kongelige Theaters Repertoire henhørende Værk. — Allerede i den paafølgende Saison viste Følgerne sig af denne Lov, der — som Heiberg med Rette skrev i 1860 — „ikke gjør vore Lovgiveres dramaturgiske Indsigt nogen Ære", og de i mange Retninger uklare Bestemmelser gav, som det senere vil sees, Anledning saavel til Kontroverser mellem Privattheatrene og det kongelige Theater som til lange Debatter i Rigsdagen. Til det kongelige Theaters Tarv havde den lovgivende Magt ved denne Leilighed ikke taget det allerringeste Hensyn, og det var muligvis kun Lovens noget uklare Udtryk, der bevirkede, at der ikke gjordes større Indgreb i det kongelige Theaters Rettigheder, end Tilfældet hidtil har været.

Hundrede og ellevte Saison.

1858.

O.	1. Sept.		46. Danske i Paris. 99. Toreadoren. f. M.
To.	2.	-	113. Henrik og Pernille. 47. Danske i Paris.
F.	3.	-	83. Jægerbruden.
L.	4.	-	34. Tycho Brahes Ungdom. 5. Advokat Patelin. (ɔ: Lommeprokuratoren).
S.	5.	-	6. Advokat Patelin. 48. Danske i Paris.
M.	6.	-	32. Hans Heiling.
Ti.	7.	-	7. Advokat Patelin. 49. Danske i Paris.
To.	9.	-	84. Jægerbruden.
F.	10.	-	8. Advokat Patelin. 50. Danske i Paris.
L.	11.	-	22. To Aar efter Brylluppet. 44. Et Folkesagn.
S.	12.	-	35. Tycho Brahes Ungdom. 9. Advokat Patelin.
M.	13.	-	23. To Aar efter Brylluppet. 10. Advokat Patelin. 65. Brudefærden.
Ti.	14.	-	130. Don Juan (Opera).
To.	16.	-	24. To Aar efter Brylluppet. 11. Advokat Patelin. 59. Conservatoriet.
F.	17.	-	13. Kongens Yndling.
L.	18.	-	92. Scapins Skalkestykker. 51. Danske i Paris.
S.	19.	-	85. Jægerbruden.
M.	20.	-	14. Kongens Yndling.
Ti.	21.	-	25. To Aar efter Brylluppet. 47. Et Eventyr i Rosenborg Have. (Jfr. Smith d. f. Christine).
To.	23.	-	24. William Shakespeare.
F.	24.	-	93. Scapins Skalkestykker. 48. Et Eventyr i Rosenborg Have.
L.	25.	-	33. Hans Heiling.
S.	26.	-	26. To Aar efter Brylluppet 12. I Karpatherne.
M.	27.	-	169. Den Stundesløse. 49. Et Eventyr i Rosenborg Have.
Ti.	28.	-	55. Murmesteren.
To.	30.	-	96. Don Juan (Komedie).

F. 1. Okt. 27. To Aar efter Bryllupet. 13. I Karpatherne.
L. 2. - 86. Jægerbruden.
S. 3. - 97. Don Juan (Kom.). 50. Et Eventyr i Rosenborg Have.
M. 4. - 25. William Shakespeare.
Ti. 5. - 8. Enkens Mand. 45. Et Folkesagn.
To. 7. - 56. Bruden.
F. 8. - 98. Don Juan. (Kom.). 20. La ventana.
L. 9. - 9. Enkens Mand. 51. Et Eventyr i Rosenborg Have.
S. 10. - 10. Enkens Mand. 62. Farinelli.
M. 11. - 99. Don Juan (Kom.). 11. Enkens Mand.
Ti. 12. - 170. Den Stundesløse. 21. La ventana.
O. 13. - 72. Joseph og hans Brødre. (Jfr. Lund d. f. Benjamin). f. M.
To. 14. - 12. Enkens Mand. 52. Et Eventyr i Rosenborg Have.
F. 15. - 73. Joseph og hans Brødre.
L. 16. - 63. Farinelli. 22. La ventana.
S. 17. - 13. Enkens Mand. 53. Et Eventyr i Rosenborg Have.
M. 18. - 21. Den Ældste. 1. En Velgjørers Testament.
Ti. 19. - 2. En Velgjørers Testament.
O. 20. - 14. Enkens Mand. 54. Et Eventyr i Rosenborg Have. f. Ti.
To. 21. - 22. Den Ældste. 64. Farinelli.
F. 22. - 11. En lille Hemmelighed. 3. En Velgjørers Testament.
L. 23. - 74. Joseph og hans Brødre.
S. 24. - 23. Den Ældste. 14. I Karpatherne.
M. 25. - 28. To Aar efter Bryllupet. 52. Danske i Paris.
Ti. 26. - 87. Jægerbruden.
O. 27. - 4. En Velgjørers Testament. 55. Et Eventyr i Rosenborg Have. uden Abon.

To. 28. Okt. 58. Michel Perrin. 100. Toreadoren.
F. 29. - 83. Bogstavelige Udtydning. 17. Liden Kirsten. (Jfr. Holm d. s. Fru Malfred).
L. 30. - 5. En Velgjørers Testament. 102. Skatten.
S. 31. - 6. En Velgjørers Testament. 56. Et Eventyr i Rosenborg Have.
M. 1. Nov. 15. Enkens Mand. 18. Liden Kirsten.
Ti. 2. - 12. En lille Hemmelighed. 59. Michel Perrin.
O. 3. - 7. En Velgjørers Testament. 23. La ventana. f. To.
To. 4. - 29. To Aar efter Brylluppet. 19. Liden Kirsten.
F. 5. - 16. Enkens Mand. 46. Et Folkesagn.
L. 6. - 131. Don Juan (Op.).
S. 7. - 14. Kong Lear.
M. 8. - 114. Henrik og Pernille. (Magdelone: Mad. Winsløws sidste Rolle). 105. De Uadskillelige.
Ti. 9. - 94. Scapins Skalkestykker. 20. Liden Kirsten.
O. 10. - 15. Kong Lear. f. F. (N. V. Dorphs Dødsdag).
To. 11. - 7. Lucia af Lammermoor.
F. 12. - 8. En Velgjørers Testament. 57. Et Eventyr i Rosenborg Have.
L. 13. - 16. Kong Lear.
S. 14. - 132. Don Juan (Op.).
M. 15. - 17. Kong Lear.
Ti. 16. - 84. Bogstavelige Udtydning. 103. Skatten. 24. La ventana.
O. 17. - 79. Hvide Dame. (Til Benefice for Sahlertz). uden Abon.
To. 18. - 18. Kong Lear.
F. 19. - 30. To Aar efter Brylluppet. 1. En ministeriel Embedsmand.
L. 20. - 9. En Velgjørers Testament 58. Et Eventyr i Rosenborg Have.
S. 21. - 2. En ministeriel Embedsmand. 53. Danske i Paris.

M.	22.	Nov.	3. En ministeriel Embedsmand. 47. Et Folkesagn.
Ti.	23.	-	19. Kong Lear.
O.	24.	-	42. Amors Genistreger. 54. Danske i Paris. f. L.
To.	25.	-	4. En ministeriel Embedsmand. 59. Et Eventyr i Rosenborg Have.
F.	26.	-	8. Lucia af Lammermoor.
L.	27.	-	5. En ministeriel Embedsmand. 100. Don Juan (Kom.).
S.	28.	-	10. En Velgjørers Testament. 6. En ministeriel Embedsmand.
M.	29.	-	65. Farinelli. 104. Skatten.
Ti.	30.	-	7. En ministeriel Embedsmand. 55. Danske i Paris.
O.	1.	Dec.	43. Amors Genistreger. 106. De Uadskillelige. f. F.
To.	2.	-	34. Hans Heiling.
F.	3.	-	24. Correggio.
L.	4.	-	171. Den Stundesløse. 101. Toreadoren.
S.	5.	-	25. Correggio.
M.	6.	-	88. Jægerbruden.
Ti.	7.	-	26. Correggio.
O.	8.	-	107. De Uadskillelige. 102. Søvngængersken. f. L.
To.	9.	-	11. En Velgjørers Testament. 105. Skatten.
F.	10.	-	89. Jægerbruden.
L.	11.	-	27. Correggio.
S.	12.	-	95. Scapins Skalkestykker. 142. Recensenten og Dyret.
M.	13.	-	28. Correggio.
Ti.	14.	-	42. En Kone, der springer ud af Vinduet. 75. Joseph og hans Brødre.
To.	16.	-	44. Amors Genistreger. 43. En Kone, der springer ud af Vinduet.
F.	17.	-	26. Coliche. 66. Farinelli.

L.	18.	Dec.	7. Fidelio.
S.	19.	-	12. En Velgjørers Testament. 1. Blomsterfesten i Genzano.
M.	20.	-	62. Formynder og Myndling. 27. Coliche. 44. En Kone, der springer ud af Vinduet.
Ti.	21.	-	8. Fidelio.
O.	22.	-	28. Coliche. 8. En ministeriel Embedsmand. 2. Blomsterfesten. uden Abon.
To.	23.	-	29. Correggio.
S.	26.	-	63. Formynder og Myndling. 12. Advokat Patelin. 3. Blomsterfesten.
M.	27.	-	96. Scapins Skalkestykker. 60. Et Eventyr i Rosenborg Have.
Ti.	28.	-	101. Don Juan. (Kom). 4. Blomsterfesten.
To.	30.	-	9. Fidelio.
F.	31.	-	54. Pak!
	1859.		
L.	1.	Jan.	9. En ministeriel Embedsmand. 143. Recensenten og Dyret. 25. La ventana. uden Abon.
S.	2.	-	114. Elverhøi.
M.	3.	-	13. En Velgjørers Testament. 5. Blomsterfesten.
Ti.	4.	-	55. Pak!
To.	6.	-	172. Den Stundesløse. 6. Blomsterfesten.
F.	7.	-	10. Fidelio.
L.	8.	-	64. Formynder og Myndling. 21. Liden Kirsten.
S.	9.	-	20. Kong Lear.
M.	10.	-	10. En ministeriel Embedsmand. 22. Liden Kirsten.
Ti.	11.	-	29. Coliche. 67. Farinelli.
O.	12.	-	32. Frierens Besøg. 11. En ministeriel Embedsmand. 45. En Kone, der springer ud af Vinduet. f. L.
To.	13.	-	65. Formynder og Myndling. 76. Joseph og hans Brødre.

F.	14.	Jan.	60. Michel Perrin. 7. Blomsterfesten.
L.	15.	-	80. Hvide Dame.
S.	16.	-	115. Elverhøi.
M.	17.	-	33. Frierens Besøg. 45. Amors Genistreger. 26. La ventana.
Ti.	18.	-	12. En ministeriel Embedsmand. 103. Søvngængersken.
To.	20.	-	34. Frierens Besøg. 1. Kamp og Seir.
F.	21.	-	35. Hans Heiling.
L.	22.	-	30. Coliche. 17. Enkens Mand. 8. Blomsterfesten.
S.	23.	-	35. Frierens Besøg. 2. Kamp og Seir.
M.	24.	-	31. Coliche. 104. Søvngængersken.
Ti.	25.	-	116. Elverhøi.
O.	26.	-	3. Kamp og Seir. 9. Blomsterfesten. uden Abon.
To.	27.	-	32. Coliche. 144. Recensenten og Dyret.
F.	28.	-	117. Elverhøi.
L.	29.	-	24. Den Ældste. 4. Kamp og Seir.
S.	30.	-	68. Farinelli. 66. Brudefærden.
M.	31.	-	13. En lille Hemmelighed. 5. Kamp og Seir.
Ti.	1.	Feb.	46. Amors Genistreger. 108. De Uadskillelige.
O.	2.	-	36. Frierens Besøg. 6. Kamp og Seir. f. F.
To.	3.	-	36. Hans Heiling.
F.	4.	-	33. Coliche. 65. Sylfiden.
L.	5.	-	93. Første Kjærlighed. 63. Ude og hjemme. (Jfr. Monrath d. f. Ursula).
S.	6.	-	7. Kamp og Seir. 10. Blomsterfesten.
M.	7.	-	11. Fidelio.
Ti.	8.	-	37. Frierens Besøg. 8. Kamp og Seir.
O.	9.	-	56. Pak! f. L.
To.	10.	-	9. Kamp og Seir. 11. Blomsterfesten. } gratis Forestillinger i Anledning af 200-Aarsdagen for Stormen paa Kjøbenhavn.
F.	11.	-	131. Maskeraden. 61. Et Eventyr i Rosenborg Have. }

L.	12.	Feb.	14. En lille Hemmelighed. 34. Coliche. 67. Brudefærden.
S.	13.	-	94. Første Kjærlighed. 64. Ude og hjemme.
M.	14.	-	95. Første Kjærlighed. 10. Kamp og Seir.
Ti.	15.	-	9. Lucia af Lammermoor.
O.	16.	-	65. Ude og hjemme. 66. Sylfiden. f. To.
To.	17.	-	132. Maskeraden. 49. Slægtningene.
F.	18.	-	66. Formynder og Myndling. 56. Danske i Paris.
L.	19.	-	11. Kamp og Seir. 27. La ventana.
S.	20.	-	90. Jægerbruden.
M.	21.	-	133. Maskeraden. 50. Slægtningene.
Ti.	22.	-	30. Correggio.
O.	23.	-	81. Hvide Dame. f. F.
To.	24.	-	13. En ministeriel Embedsmand. 57. Danske i Paris.
F.	25.	-	66. Ude og hjemme. 12. Blomsterfesten.
L.	26.	-	39. Statsmand og Borger.
S.	27.	-	12. Kamp og Seir. 51. Slægtningene.
M.	28.	-	86. Sovedrikken.
Ti.	1.	Marts.	67. Formynder og Myndling. 15. I Karpatherne.
O.	2.	-	87. Sovedrikken. f. L.
To.	3.	-	40. Statsmand og Borger.
F.	4.	-	13. Kamp og Seir. 106. Skatten.
L.	5.	-	54. Sparekassen. 13. Blomsterfesten.
S.	6.	-	134. Maskeraden. 52. Slægtningene.
M.	7.	-	67. Ude og hjemme. 67. Sylfiden.
Ti.	8.	-	15. En lille Hemmelighed. 14. Kamp og Seir.
O.	9.	-	108. Figaros Bryllup. uden Abon.
To.	10.	-	38. Frierens Besøg. 15. Kamp og Seir.
F.	11.	-	14. En ministeriel Embedsmand. 46. En Kone, der springer ud af Vinduet. 53. Slægtningene.
L.	12.	-	31. Correggio.
S.	13.	-	109. Figaros Bryllup.
M.	14.	-	118. Elverhøi.

Ti. 15. Marts. 135. Maskeraden. 54. Slægtningene.
To. 17. - 133. Don Juan (Op.).
F. 18. - 41. Statsmand og Borger.
L. 19. - 37. Debatten i Politivennen. 68. Sylfiden.
S. 20. - 68. Formynder og Myndling. 22. Ludovic.
M. 21. - 32. Correggio.
Ti. 22. - 38. Debatten i Politivennen. 14. Blomsterfesten.
To. 24. - 97. Scapins Skalkestykker. 23. Ludovic.
F. 25. - 25. Min Lykkestjerne. 28. Kermessen.
L. 26. - 110. Figaros Bryllup.
S. 27. - 16. Kamp og Seir. 55. Slægtningene.
M. 28. - 24. Ludovic. 28. La ventana.
Ti. 29. - 35. Coliche. 68. Ude og hjemme.
To. 31. - 69. Farinelli. 15. Blomsterfesten.
F. 1. Apr. 1. Claus Rigmands Skat. 29. La ventana.
L. 2. - 119. Elverhøi.
S. 3. - 2. Claus Rigmands Skat. 26. Min Lykkestjerne.
M. 4. - 42. Statsmand og Borger.
Ti. 5. - 45. Doktoren mod sin Villie. 25. Ludovic.
O. 6. - 3. Claus Rigmands Skat. 16. Blomsterfesten. f. M.
To. 7. - 21. Kong Lear.
F. 8. - 39. Debatten i Politivennen. 102. Toreadoren.
L. 9. - 4. Claus Rigmands Skat. 56. Slægtningene.
S. 10. - 102. Don Juan (Kom.). 74. Aprilsnarrene. (C. Price d. f. Hans Mortensen).
M. 11. - 27. Min Lykkestjerne. 40. Debatten i Politivennen.
Ti. 12. - 5. Claus Rigmands Skat. 75. Aprilsnarrene.
O. 13. - 23. Liden Kirsten. 69. Sylfiden. f. Ti.
To. 14. - 6. Claus Rigmands Skat. 76. Aprilsnarrene.
F. 15. - 1. Lucrezia Borgia.
M. 25. - 7. Claus Rigmands Skat. 77. Aprilsnarrene. uden Abon.

Ti.	26.	Apr.	43. Statsmand og Borger.
O.	27.	-	120. Elverhøi. f. To.
To.	28.	-	103. Don Juan (Kom.). 57. Slægtningene.
F.	29.	-	46. Doktoren mod sin Villie. 78. Aprilsnarrene.
L.	30.	-	2. Lucrezia Borgia.
S.	1.	Mai.	17. Kamp og Seir. 79. Aprilsnarrene.
M.	2.	-	47. Doktoren mod sin Villie. 80. Aprilsnarrene.
Ti.	3.	-	91. Jægerbruden.
O.	4.	-	31. For evig. 107. Skatten. f. To.
To.	5.	-	28. Min Lykkestjerne. 77. Joseph og hans Brødre.
F.	6.	-	33. Correggio.
L.	7.	-	136. Maskeraden. 81. Aprilsnarrene.
S.	8.	-	32. For evig. 17. Blomsterfesten.
M.	9.	-	57. Pak!
Ti.	10.	-	69. Ude og hjemme. 108. Skatten.
To.	12.	-	55. Den sorte Domino (ↄ: Eventyret paa Maskeraden). (Jfr. Bournonville d. s. Angela).
F.	13.	-	33. For evig. 1. Fjeldstuen.
L.	14.	-	56. Sorte Domino.
S.	15.	-	Musikalsk Divertissement. 2. Fjeldstuen. (Prinds Mehemet-Ali nærværende).
M.	16.	-	34. For evig. 3. Fjeldstuen.
Ti.	17.	-	57. Sorte Domino.
O.	18.	-	70. Ude og hjemme. 82. Aprilsnarrene. f. F.
L.	21.	-	35. Bortførelsen fra Serailet (A. Zinck d. s. Belmonte).
S.	22.	-	32. Kildereisen. 62. Et Eventyr i Rosenborg Have.
M.	23.	-	36. Bortførelsen fra Serailet.
Ti.	24.	-	35. For evig. 33. Kildereisen.
To.	26.	-	83. Aprilsnarrene. 4. Fjeldstuen.

F.	27.	Mai.	58. Sorte Domino.
L.	28.	-	29. Min Lykkestjerne. 5. Fjeldstuen.
S.	29.	-	36. Coliche. 58. Slægtningene. 30. La ventana.
M.	30.	-	34. Kildereisen. 84. Aprilsnarrene.
Ti.	31.	-	173. Den Stundesløse. 6. Fjeldstuen.

Efter Alt, hvad der var blevet fortalt og skrevet, skulde denne Saison komme til at levere Beviset for; hvad der kunde præsteres af det kongelige Theater, naar Bestyrelsen og Driften vare lagte i de rette Hænder. Christensen havde jo fra tidligere Tid faaet Prædikat som Administrator par excellence, og om Hauchs Kapaciteter som æsthetisk Autoritet kunde der ikke reises nogen Tvivl. Hertil kom, at alle de modstridende Elementer, der hidtil kunde tænkes at være traadte hindrende i Veien for, at Direktionen kunde faa Alt til at gaa, som det skulde, nu vare udsondrede, idet Fru Heiberg og Mantzius havde søgt deres Afsked, og Overskou var bleven fjernet som Scene-Instrukteur. Det nye „System" i Kunsten skulde altsaa nu til at raade; nu skulde det ret for Alvor vise, hvori det bestod, og hvad det duede til. Hvori det bestod? Dette Spørgsmaal var ofte blevet opkastet, men hidtil var der ikke fremkommet nogen Besvarelse, der kunde tages for fyldestgjørende. Og dog hørte man stadig dette Stikord paa den store Mængdes Læber, ligesom Dagspressen havde gjort Sit til at slaa det fast i den almindelige Bevidsthed som Noget, hvoraf man burde og skulde vente sig de skjønneste Resultater. Spurgte man da de Indviede, hvorledes det egenlig hang sammen med dette nye „System", fik man kun uklare Svar. Systemet skulde nærmest bestaa deri, at fra nu af skulde Kunstforstanden være den ene raadende ved det kongelige Theater; Spillemaaden burde

undergaa en Forandring, saaledes at den Tradition, der hidtil havde været den herskende, og gjennem hvilken den danske Skueplads havde hævdet sig et Ry, der gik langt ud over Landets Grændser, maatte forsvinde for at afløses af en ny, moderne og mere sand Opfattelse. Naturen var det Maal, enhver Kunstner i sit Spil skulde stræbe efter; Naturen var det Løsen, som hørtes fra de Flestes Læber. Som om Naturen ikke forhen havde været det, hvorefter Theatrets største Aander havde tragtet; som om det ikke var det, mange af dem havde naaet! Vare da ikke Skuespillere som Ryge, Frydendal, Lindgreen, Winsløw jun. og C. Foersom gaaede ud paa i deres forskjellige Roller at komme Naturen og Virkeligheden saa nær, som Kunsten tillod det? Havde deres Spil været holdt i en parykblokagtig, antikveret Stil, som Nutiden ikke kunde forsone sig med? Blev Hakon Jarl under Ryges Hænder en for vore Dage uforstaaelig tragisk Skikkelse, var Winsløws Ludvig den Ellevte ikke et Mesterstykke af dramatisk Kunst, præget af den Sandhed og den Natur, der gjorde Gjengivelsen saa gribende, saa ophøiet og saa almenfattelig? Og vare de komiske Typer, som Frydendal, Lindgreen, Rosenkilde, Foersom og Phister skabte, vare de kun Øieblikkets Børn, vare de Overleveringer af en Spillemaade, der var saa forældet, at den trængte til at fornyes, foryngés og forbedres? Havde da Fru Nielsen, hvem det Nyes Bærere dog satte øverst i Rækken blandt alle Stjernerne paa Theatrets Himmel paa Grund af den mageløse Natur, hvoraf hendes Spil bar Præget, havde hun ikke faaet sin Uddannelse ved det kongelige Theater, og var hun i sin Spillemaade afvegen saa stærkt fra sine Omgivelser, at hun dannede en Kontrast til dem og til den Skole, de havde tilegnet sig? Og endelig Fru Heiberg! Var hendes Komediespil kun præget

af det Overleverede, det Traditionelle? Havde ikke hun til enhver Tid gjennem Reflexion og omhyggeligt Studium af det virkelige Liv søgt i sine Fremstillinger at bringe Kunsten og Naturen i den mest fuldendte Harmoni med hinanden, og var det ikke lykkedes hende i utallige Tilfælde? — Besvarelsen af alle disse Spørgsmaal falder let. Det var ikke noget Nyt, der tilsigtedes indført ved det nye „System", thi et saadant kunde ikke tænkes; der herskede ikke en antikveret Spillemaade ved det kongelige Theater, hvor tvertimod Kunsten havde holdt sig ren for alle de konventionelle, stive Former, der paa Udlandets Scener vare forsvundne ved enkelte mægtige Geniers Fremtræden, og det var ikke noget Nyt, at den sceniske Kunstner udformede sine Præstationer efter omhyggelige Studier af Naturen. Men Stikordet var nu engang givet, og „Systemet" skulde jo bestaa i Noget. Saa paastod da som sagt „de Kloge", at det nærmest havde sit Indhold i, at Skuespilleren ad Tænkningens Vei analyserede og anatomerede sin Rolle saaledes, at Virkeligheden, Sandheden eller Naturen — hvad man nu foretrækker at kalde det — kom tilsyne i hver Replik, i hver Gestus, i selv den allermindste Nuance af Rollen, at man ikke stræbte efter at idealisere, men kun efter at virkeliggjøre. To Omstændigheder tænkte Hoben ikke paa, naar den snakkede om dette nye System. Den glemte rent, at Kunsten stedse maa idealisere, idet den krasse Realisme intet Hjem har i Kunstens Regioner, og den huskede ikke paa, at Reflexionen stedse havde spillet en mægtig Rolle hos de fleste af vore dramatiske Kunstnere. Vel var der Enkelte, som for Exempel Lindgreen, Foersom og gamle Rosenkilde, der ofte havde virket mere ved deres Genialitets Umiddelbarhed end ved strengt Studium af Rollen, men omvendt havde Kunstnere som Winsløw jun., Fru

Heiberg og Phister skabt de største Resultater ad Tænkningens Vei fremfor at overlade disse til den Virkning, de kunde frembringe ved deres særlige Kunstner-Individualitet. Hoedt, der skulde være „Systemets" Bærer, havde ganske sikkert navnlig vist sig at være Reflexions-Skuespiller, forsaavidt han erstattede det, der manglede ham i Talent, ved et ualmindelig omhyggeligt Rolle-Studium og ved stedse at søge at komme Naturen saa nær som mulig. Derfor var hans Diktion ogsaa til enhver Tid fri for Alt, hvad der i mindste Maade kunde smage af Svulst eller Affektation, men dog havde dette ikke kunnet frelse ham fra alligevel ogsaa paa sin Vis at henfalde til en vis Maner. Han gik, om man saa maa sige, formeget igjen i sine Roller; man saa for Meget til Hr. Hoedt og for Lidet til den Person, han skulde fremstille; han gik saa stærkt op i Reflexionen, at hans andre aandelige Evner ikke virkede med samme Kraft, og herved skete det da ofte, at naar Lidenskaben i en Rolle skulde bruse voldsomt frem eller hans Vid og Lune spille let og livlig, da lykkedes det ikke for ham, idet Reflexionen var prædominerende. Herved kom hans Spil jævnlig til at savne den fornødne Enhed, saa at Præstationen blev en Række ypperlige Enkeltheder uden at danne noget harmonisk Hele. Han var jo imidlertid nu foreløbig fritaget for at optræde, og han kunde altsaa kun ved sin Elev-Instruktion virke hen til at bringe sine Theorier ud i Praxis. Men naar denne stærke Reflexions-Spillemaade allerede hos ham viste sin Farlighed, skjøndt han ved sit Talent, sin gode Forstand og sin uddannede Smag bedre end de Fleste kunde undgaa dens farlige Skjær, saa kan det let tænkes, at det Farlige maatte træde langt stærkere frem hos de Elever, han veiledede. Dette undlod da heller ikke at vise sig. Skjøndt han i mange Retninger havde en

befrugtende og forædlende Indflydelse paa de Yngre, med hvem han læste, bleve disse dog jævnlig i altfor høi Grad paavirkede af ham, og idet han ikke lod deres Kunstner-Individualitet udvikle sig tilstrækkelig selvstændig, fik de Udseendet af en vis Dressur, der i altfor høi Grad mindede saavel om Lærerens Fortrin som om hans Feil. Disse Egenskaber hos Høedt fremtraadte ogsaa i hans Virksomhed som Scene-Instrukteur.

I Mai Maaned 1858 havde Kultusministeren nemlig tilbudt ham Pladsen som Scene-Instrukteur ved Theatret, navnlig for Skuespillet, men han afslog Tilbudet om at modtage Ansættelse som saadan, hvorimod han erklærede sig villig til at assistere Theaterdirektionens artistiske Medlem med at lede Indstuderingen af Alt, hvad der henhørte til det reciterende Skuespil. Da nu Hauch aldeles ingen Dygtighed havde til at lede en saadan Indstudering, blev det faktisk Høedt, der besørgede hele Scene-Instruktionen, og efter sit Ønske oppebar han i hele den kommende Saison ingen Gage for denne sin Virksomhed, hvorfor han ogsaa i Slutningen af Theateraaret efter Kultusministeriets Indstilling udnævntes til Professor. Som Scene-Instrukteur udfoldede han en stor Virksomhed og viste sig i flere Retninger at være i Besiddelse af en ikke almindelig Dygtighed. Naar der saaledes var Tale om at sætte et fransk Lystspil i Scene, greb han denne Opgave med stor Fornøielse og gik saaledes i Detailler med Hensyn til Indstuderingen, at Stykket gik over Scenen med en sjelden Finesse og Sikkerhed. Men hvad der saaledes var paa sin Plads, hvor Talen var om det nyere franske Lystspil, med hvilket hans eget Skuespillertalent følte sig nærmest beslægtet, kunde ikke passe ligeover for et Sørgespil af Shakspeare eller Oehlenschlæger, og naar han derfor skulde sætte et saadant Arbeide i Scene, viste han sig

langtfra sin Opgave saa voxen som i det første Tilfælde. Om han end ikke forsyndede sig mod Stykkets Aand, forstod han dog ikke at maneuvrere med Masserne og frembringe en malerisk Virkning, Noget, hvori Bournonville havde sin Styrke, ligesom han ogsaa syntes at mangle Blik for Stykkets historiske Kolorit og Kostumeringen. Men han varetog sit Hverv med stor Nidkjærhed og Varme; intet Stykke blev opført, før det gik fuldstændig tilfredsstillende for ham over Scenen, og Skuespillerne maatte prøve og prøve om igjen, indtil de vare ganske sikkre paa sig selv.

Med Theatrets Overbestyrelse var der fra denne Saisons Begyndelse foregaaet en lille Forandring, idet det under 31te August blev paalagt Departementschef, Overskoledirekteur, Biskop, Dr. phil. D. G. Monrad tillige som midlertidig Direkteur for det samlede Ministerium for Kirke- og Undervisningsvæsenet at være Kultusministeren behjælpelig ved dette Ministeriums Ledelse.

Inden Saisonens Begyndelse havde enkelte af Bladene — navnlig „Berlingske Tidende" — udtalt sig i høie Toner om den fortræffelige Bestyrelse og om de gode Resultater, man kunde vente sig af dens Virksomhed, men det havde dog heller ikke manglet paa Røster, der med rene Ord havde paavist dens store Mangler og de Feilgreb, den havde gjort sig skyldig i. Saaledes indeholdt „Fædrelandet" nogle Dage efter, at Saisonen var begyndt, en længere Artikel om det kongelige Theater, i hvilken det blandt Andet hed:

„Det har naturligvis været Hans Excellence Kultusministerens Mening med de Forandringer, han har foretaget med det kongelige Theaters Bestyrelse, at give den en saadan Sammensætning, at den kunde være nogenlunde sikkret mod den Ensidighed og Vilkaarlighed, der i det Mindste saare let

kunde klæbe ved den Enkeltes Regimente, og dette desto mere, jo dygtigere og mere energisk det var. Der har vel neppe været taget Hensyn til saadanne Talemaader som følgende: „Kongen af Danmark har givet sine Negerslaver fri; de eneste af hans Undersaatter, der ere trælbundne, ere Skuespillerne", der virkelig skal være indkommet til Kultusministeriet fra en christelig allarmeret Skuespiller; men man har naturligvis tænkt at give Skuespillerne en større Indflydelse og overhovedet at faa enhver af Theatrets Interesser repræsenteret i behørigt Forhold i dets Bestyrelse. Derom vidner Ansættelsen af en økonomisk Directeur, Theaterraadet o. s. v. Om en saadan Bestyrelsesmaade for et Theater er rigtig, eller om den ikke snarere fører til et forstyrret Husvæsen, er meget omtvisteligt. Erfaringer fra andre Theatre vidne for det Sidste. Imidlertid vilde man, hvis Forsøget var blevet sat i Værk paa behørig Maade, selv om det mislykkedes, dog have indvundet en saadan Sum af Erfaringer, at man kunde have havt Grund til at glæde sig over, at det var gjort. Skjæbnen har imidlertid villet, at det den Dag i Dag er ugjort, thi det er gjort slet. Man ansatte Hr. Justitsraad Christensen som økonomisk Direkteur, men vi tro neppe, at Hans Excellence kunde have valgt uheldigere. En økonomisk Direkteur maa for det Første forstaa sig paa Økonomi og for det Andet forstaa sig saa meget paa Æsthetik, at han ikke blander sig deri, naar hans Indblanding ikke behøves; men Hr. Justitsraad Christensen har aabenbart ingen af Delene forstaaet. Hans Opførsel mod Professor Dorph ville vi ikke omtale, fordi der er Noget deri, som ikke seer vel ud, naar det stilles overfor den offenlige Anstændighedsfølelse, og den er desuden engang debatteret. Hvad han forresten har udført ved det kongelige Theater, synes for den

største Del at falde ind under en af to Rubriker. Enten det rent Forkerte, som f. Ex. hans Maade at gagere allerede aftraadte eller endnu ikke tiltraadte Skuespillere paa, hans Coup de théâtre for paa engang at faa Fru Heiberg til at spille og Hr. Hoedt ansat som Scene-Instrukteur; eller det Latterlige, som f. Ex. hans Indsigelse mod at udbetale nogle Dalere til Udskrivningen af Hartmanns Musik til „Hakon Jarl“, hans Fribilletter til Bladredakteurerne ifjor og deres Tilbagekrævelse iaar o. s. v. Men vi haabe ogsaa, at denne Direkteur en skjøn Morgenstund indsover til de Saliges Hvile i en velfortjent Sarkofag med Etatsraadsinskription og i det Mindste fire Tusinder om Aaret, og vi føle os fuldkommen overtydede om, at Hr. Justitsraaden, ligesom andre store Filosofer, altid lever og har levet med sin Tanke henvendt paa Døden. — For nu at skjule, hvad man maaske fandt det mindre passende at lade staa utildækket hen, malede man Hr. Etatsraad Hauch som et Skjærmbrædt hen derfor. Man kunde ikke have valgt nogen Bedre; thi Etatsraad Hauch har et stort Navn i Publikum, et Navn, paa hvilket der kan trækkes mange Vexler. Men der er dog noget Underligt i, at man har villet vælge netop ham, og endnu mere i, at han har modtaget Valget; det viser, at Etatsraad Hauch er en Mand med Illusioner. Hvorledes er det nu hidtil gaaet ham? Vi tør paa det Bestemteste paastaa, at han endnu ikke har havt Tid til selv at se det; ellers vilde han have fortvivlet. Ikke nok med, at han nemlig endnu ikke har faaet begyndt, end sige da uddannet sig et Repertoire, der stemmer med hans egen Smag; han har ikke engang kunnet forhindre, at der under hans Hænder dannede sig et slet Repertoire af Sager i den dramatiske Literatur, der ikke ere Theatrets Opmærksomhed værd, og som ere lige stik imod hans egen

Smag. Det eneste Nye, han har bragt til Opførelse, er „William Shakespeare“, „Bonden som Dommer“ og nu „Advokat Patelin“. Af Tragedier har han opført en eneste, „Hakon Jarl“, og det kun en eneste Gang, medens Hr. Professor Nielsen derimod i Foraaret i Stockholm udførte den oftere. Hr. Balletmester Bournonville blev ansat som Scene-Instrukteur for Operaen; man ansaa det for aldeles nødvendigt. Ikke desto mindre gjorde han kort Tid efter ligeledes en lille industriel Kunstreise til Stockholm, og hans Forretninger overdroges til en af hans Dandsere. Mere nødvendig var Sagen altsaa ikke. Ordningen af det gamle, forhaandenværende Repertoire gik Hulter til Bulter; nogle Abonnenter overraskedes pludselig med „Soldaterløier“ og fik det to Gange, Lørdagsabonnenterne have engang havt Opera tre eller fire Gange i Træk o. s. v. Naar „Dagbladet“ antager, at det nogenlunde tilfredsstillende Abonnement iaar er et Tillidsvotum til det kongelige Theaters Bestyrelse, saa tager det sikkert storlig feil. Dersom alle Recensenterne havde tiet stille ifjor og vilde tie iaar, vilde det kongelige Theater snart tabe al Interesse i Publikum; det er denne Omtale, der holder det oppe. Og hvad nu Hr. Professor Overskous Afskedigelse angaaer, da anse vi det vel for rigtigt, at denne Mand blev fjernet eller flyttet fra det kongelige Theater, hvor han vistnok ikke mere var i Stand til at opfylde sin Pligt; men deraf følger ikke, at ikke vi og Enhver, der gjør Fordring paa at besidde nogen Retfærdighedsfølelse, maa finde den Maade, hvorpaa det skete, oprørende. Han blev sendt bort fra Theatret uden en Times Varsel paa Grund af en privat Injuriehistorie mellem ham og Justitsraad Christensen, der for den Sidstes Vedkommende er af en temmelig slibrig Natur. „Dagbladet“ har Uret, naar det i sin Omtale af

Hr. Professor Overskous Bog om de sidste Aars Theaterforhold kun berører Bogens æsthetiske Side og slaaer en Streg over de Fakta, den beretter, og som staa aldeles uigjendrevne hen. Den Haandsrækning, Etatsraad Hauch ved denne Leilighed har ydet, har slet ikke noget Tiltalende ved sig; den vidner ikke om det høie og ædle Sind, som man har været saa glad ved at tiltro ham, og endnu mindre gjør hans Erklæring i den „Berlingske Tidende" det. Her er Hr. Etatsraaden endog kommen til at fortale sig paa en noget uhyggelig Maade; thi han skriver om Polemikens og den offenlige Diskussions „stilistiske Kunstgreb og Fægterkneb" som Noget, han aldeles ikke er bange for at — stille sig aabent og ærlig i Kamp imod. Saa? Men hvorfra har Hr. Etatsraad Hauch da indhøstet alle disse sorte Erfaringer? Og naar han endelig sammesteds taler om sit Navn i Publikum som Noget, der absolut bør og maa skaffe ham Tiltro, saa er dette ganske vist meget rigtigt; men netop fordi vi uden videre akceptere en Vexel paa Hr. Etatsraadens Moralitet, vilde det være os en dobbelt Smerte, hvis den ikke blev indløst. Vi ville ikke tillade, at Hr. Etatsraad Hauch skal sætte noget af sit Navn til ved sin Theatervirksomhed, og derfor forlange vi paa det Bestemteste, at han indtil det mindste Punkt fyldestgjør vor Tiltro. Desværre har vistnok Enhver allerede følt sig noget skuffet i det Mindste med Hensyn til Hr. Hauchs Konduite, thi der behøvedes ikke nogen Behændighed for at arrangere Hr. Professor Overskous Afskedigelse paa en mere passende Maade, og om vi end ikke kunne gaa saa vidt, at vi antage, at uædle Tendentser andetsteds fra have overlistet Hr. Etatsraaden i et svagt Øieblik, saa kunne vi dog ikke nægte, at hans Optræden ikke viser synderlig stor Fasthed. Endelig kommer den sidste Begivenhed:

at Hr. Mantzius forlod det kongelige Theater. Det er ikke Noget at tage sin Død over, det er ganske sandt; men vi kunne dog ikke som „Dagbladet“ slaa det Hele hen i Spøg og affærdige ethvert Raisonnement derover med et Bonmot. Hr. Mantzius er en meget dygtig Kunstner. Hans Talent var netop nu i stærk og øiensynlig Stigen paa samme Tid, som flere Andres synes at være i Dalen. Han var dernæst i dette Øieblik en af Theatrets vigtigste Støtter. Om han havde Ret eller Uret overfor Hr. Balletmester Bournonville, vide vi ikke og bryde os ikke om at vide; men det er aabenbart, at Theaterbestyrelsen ikke har baaret sig rigtig ad med at udfinde, hvor Retten eller Uretten var, og det viser i ethvert Tilfælde en utilgivelig Lunkenhed og Ligegyldighed at lade en dygtig Skuespiller forlade Scenen for en saadan Bagatels Skyld.“

Ogsaa „Dagbladet“, der som Halls Organ i det Hele var Theaterbestyrelsen overordenlig velsindet, havde sine Bemærkninger at gjøre over Virksomheden ved Theatret, og i dets Numer for den 17de August 1858 hed det saaledes:

„Den 19de og 20de August afholdes den sædvanlige Abonnementsauktion over Logerne i det kongelige Theater, og i Hovedstadens Kredse er det atter Gjenstand for vidtløftige Familiedebatter, om man skal abonnere for i Vinter eller ikke. Theaterdirektionen ønsker af sit ganske Hjerte Spørgsmaalet besvaret med Ja og søger at virke hen dertil ved at annoncere de overordenlig billige Priser, til hvilke Pladserne opraabes, maaske ogsaa ved ligesom ifjor at offenliggjøre en lokkende Fortegnelse over de Stykker, som ventes at ville komme til Opførelse, men af hvilke de færreste virkelig gjennem Theaterkabalernes farlige Skjær naa Havnen. Vi for vort Vedkommende hælde til den Tro, at det vilde være heldigst baade

for Theatret og for Publikum, om Spørgsmaalet besvaredes med Nei. Det er ganske sikkert, at Theatret i økonomisk Henseende staaer sig vel ved forud at have garanteret en vis, betydelig Indtægt, der er uafhængig af alle de mangfoldige Tilfældigheder, som kunne faa Indflydelse paa Repertoiret og paa Besøget. Naar Repertoiret var godt, og naar Direktionen med Energi søgte at udrette Alt, hvad der efter de forhaandenværende Kræfter lod sig udrette, maatte derfor enhver Ven af den nationale Skueplads ønske at se dens økonomiske Status forud sikkret ved et omfattende Abonnement. Men hine tvende Betingelser ere ikke opfyldte; Repertoiret var i afvigte Saison det Modsatte af godt, og Direktionen udfoldede ingenlunde den Energi, der var nødvendig for at beseire de mange naturlige og kunstige Vanskeligheder, som kun ere altfor kjendte. Den Slutning ligger nær, at dersom Saisonen begynder med et stort Abonnement, vil Systemet fra ifjor fortsættes, og det er netop som Venner af Theatret, at vi ønske at se Misfornøielsen med Bestyrelsen udtrykke sig ved et indskrænket Abonnement, thi saavel Direktionen som Skuespillerne, der jo ere direkte interesserede i Indtægten, ville derved faa en, som Erfaringen viser, nødvendig Spore til Anstrengelse. For Publikum er det aabenbart fordelagtigere at besøge Theatret, endog til en lidt høiere Pris, naar der gives Ting, som fortjene at sees, end forud at binde sig til at møde i Theatret bestemte Aftener om Ugen, selv om de ikke gide seet Forestillingen og egenlig kun bivaane den efter Peter Ravns Princip, „siden der nu engang skal betales for den". Hvert Aar klage Abonnenterne; saa henlægges alle nye Stykkers første Opførelse til Onsdag eller Søndag, saa favoriseres Lørdagsabonnenterne paa Restens Bekostning, saa plages Torsdagsabonnenterne tre Gange i Træk med „Sol-

daterløier", saa have Mandagsabonnenterne faaet syv Gange Ballet, og saaledes videre i det Uendelige; men ikke i lang Tid have Klagerne været saa stærke og saa enstemmige som i sidste Saison. Publikum har nu selv Midlet i sin Haand til at forebygge disse Klager. Det behøver blot at holde sig borte fra Abonnementsauktionen, og vi tro, at alle Parter vilde være vel tjente med, at Theatret mistede det faste Publikum af Abonnenter, der misbruges til Malkekøer."

Denne Artikel havde dog ikke den tilsigtede Virkning. Logerne udbødes til de samme lave Priser som Aaret i Forveien, og paa Operaens Omraade lovedes der Abonnenterne blandt Andet „Fidelio", „Titus", „Wilhelm Tell," „Lucrezia Borgia" og „Lulu". Auktionen gik ogsaa ret godt, idet den indbragte 47084 Rdl. 81 Sk.

I Maanederne Juni, Juli og August optraadte der paa Vesterbroes Theater og senere paa Folketheatret et tydsk Operaselskab under Direktion af Hr. Roberti. De bedste Kræfter ved dette Selskab vare Sopranerne Babette Müller og Pollack samt Tenoren A. Prehlinger, og de fik en værdifuld Assistance af Jfr. Caroline Lehmann, der optraadte som Gjæst ved flere af deres Forestillinger, som gjorde megen Lykke og havde et ikke ringe Tilløb. Dette var dog for Intet at regne mod det, som Kasino og senere Folketheatret havde i Begyndelsen af denne Saison, et Tilløb, der ikke kunde Andet end indvirke skadelig paa Besøget i det kongelige Theater. Den 13de September optraadte nemlig den spanske Dandserinde Pepita de Oliva paa Kasino og gjorde en saa uhørt Lykke, at Folk som Besatte stormede til Kasino og senere til Folketheatret for at se hende dandse »El Ole«. Hvad der ligeledes var til Skade for det kongelige Theater, var, at Mad. Sødring i Sommerens Løb havde været saa syg, at

man ved Saisonens Begyndelse maatte besætte flere af hendes Roller, f. Ex. i „Advokat Patelin", „De Danske i Paris" og „Et Eventyr i Rosenborg Have", med Andre, og at Jfr. J. Price, der vendte hjem fra en Badereise, ikke kunde optræde i Løbet af den første Maaned.

Saisonen tog sin Begyndelse med Gjenoptagelsen af „De Danske i Paris", der ikke havde været opført i Løbet af de sidste 14 Aar. Af den gamle Rollebesætning var kun Phister tilbage, og hans Fremstilling af Mikkel var lige saa elskværdig, lige saa friskt og lige saa pudsig som ved den første Opførelse, hvorimod Stykkets øvrige Rollehavende gjennemsnitlig ikke kunde maale sig med de tidligere. Allerede tre Dage senere mødte Direktionen med den anden Reprise: Lystspillet „Advokat Patelin", som nu fremkom i en ny Oversættelse af H. P. Holst. Hvorfor man fremdrog dette Stykke, som sidst var gaaet over Scenen i 1811, var ikke let at forstaa, ligesom det heller ikke tydede paa nogen god Smag. „Advokat Patelin" var en Platitude, der selv i Stykkets Hjemstavn kun har Interesse som en Antikvitet fra den dramatiske Digtnings Barndom, og Udførelsen, der langtfra var sikker, hævede sig for de Flestes Vedkommende ikke over det Jævne og Almindelige. Kun gamle Rosenkilde var ganske mesterlig som Klædehandleren Guillaume, ligesom A. Rosenkildes Faarehyrde og Phisters Advokat vare gode Præstationer. Ligeledes bleve af ældre Arbeider, som i mange Aar havde hvilet i Theatrets Arkiv, Lystspillene „Formynder og Myndling", „To Aar efter Brylluppet" og „Enkens Mand" gjenoptagne. I Molières „Don Juan", som efter 8 Aars Hvile atter kom til Opførelse, var egenlig kun Phister fremragende som Sganarel, thi hvor meget Smukt og Dygtigt der end var i Holsts Udførelse af Titelrollen, saa savnede man dog i altfor høi Grad det

Dæmoniske, der skal være udbredt over Hovedfiguren. „Coliche" blev nærmest gjenoptaget for at skaffe Kolling frem i en større Rolle, men hans Udførelse af Coliche var temmelig mat, hvorimod Nielsen som Hr. de Maurepas og A. Rosenkilde som Hertugen af Bringen fik Leilighed til at præstere noget Fortrinligt. „Kildereisen", der havde hvilet siden 1840, fremkom med et nyt „Intermedium", der var komponeret af Bournonville til Musik af Hartmann og med nogle Kor af H. C. Andersen. I selve Stykket var Phisters Henrik som sædvanlig udmærket, ligesom Zincks Arv vandt meget Bifald, men forøvrigt var Intermediet langtfra svarende til den „Opgave", Holberg selv havde givet dertil, ligesom det heller ikke stemmede overens med hele Stykkets Karakter. Dette forhindrede dog ikke, at flere af Bladene roste Bournonvilles Arrangement som meget vellykket.

Den første Nyhed, der kom frem i denne Saison, var det anonyme originale Skuespil „En Velgjørers Testament." Stykket var et Forsøg paa at efterligne det nyere franske Lystspil, og denne Efterligning var gjort med et saadant Talent, at man fortæller, at Heiberg efter at have læst det forlangte at se den franske Original. Denne Lighed var slaaende, saavel hvad Behandlingen af Intrigen som af de enkelte Situationer og Dialogen angik; derimod havde Stykket en Mangel i den Omstændighed, at der mellem dets Akter laa Perioder paa et Par Aar, hvorved Tidens Enhed skadedes, og der ligesom fremkom noget Episodisk ved Arbeidet. Hovedpersonen, Aline de Longueville, opoffrer sin Formue for at blive gift med Maurice. Hun er først et hovmodigt og forkjælet Barn, som dernæst ydmyges ved Prøvelser, og luttret gjennem disse er hun sin Løn nær, da den store Arv atter tilfalder hende og derved skiller hende fra Maurice. Denne

betydelige Rolle blev spillet med stor Dygtighed og Talent af Fru Jacobson, som Jfr. Larcher nu var bleven, og hun støttedes paa en aldeles mesterlig Maade af M. Wiehe, hvis Maurice var noget af det mest Fuldendte, han havde skabt. Blandt de øvrige Rollehavende vare Phister og Mad. Holst mest fremtrædende, henholdsvis som Chalonchat og Fru Dormont. Stykket blev modtaget af Publikum med stærkt Bifald og oplevede i et Par Saisoner 15 Opførelser.

Paa Sørgespillets Omraade fremdroges „Kong Lear“. Stykket var i Saisonen 1850—51 efter 34 Aars Hvile gjenoptaget af Heiberg, men skjøndt der siden den sidste Opførelse kun var forløbet henved halvsyvende Aar, kunde „Dagbladet“, der aldeles vilkaarlig opstillede 7 Aar som den Tid, i hvilken et Stykke skulde have hvilet, for at det kunde kaldes „paany indstuderet“, dog ikke undlade i sin Oversigt over den Hauch-Christensenske Virksomhed at medregne den shakspearske Tragedie til de Arbeider, denne Direktion havde fremdraget af Forglemmelsen. Kun en eneste af Hovedrollerne og et Par mindre Roller vare nu besatte med friske Kræfter, hvorimod der var skeet endel Forandringer i Henseende til Kostumerne og Arrangementet, ligesom enkelte Scener vare bortskaarne. Hvad Kostumeringen angik, da fremtraadte Personerne nu i glimrende Dragter fra Riddertiden, hvilket fuldstændig var stridende mod Stykkets Aand. Herpaa kunde man da ogsaa, naar man ikke havde vidst det, have faaet Bekræftelse ved at se efter hos A. W. Schlegel, der gjør følgende rigtige Bemærkning: „Gewissermaßen um die Ehre der Menschheit zu retten, erhält es Shakspeare seinen Zuschauern immer gegenwärtig, daß die Geschichte in einer wüsten barbarischen Zeit vorgeht; er legt einen besonderen Nachdruck darauf, daß die damaligen Britten noch Heiden sind.“

Heller ikke Scene-Arrangementet var uden væsenlige Mangler. Saaledes saa man Kong Lear bortgive sine Lande, ikke i en høitidelig Forsamling af Rigets Dignitarier, men i en snæver Kreds af Fortrolige, ligesom man ogsaa til Exempel havde det fornøielige Skue at se en Mand komme tilfods over en Bro ind i Borgen for, uden fornuftigvis at spørge Nogen i Borgen eller i Borggaarden, at ile ned i Haven og der spørge en tilfældig vandrende Fremmed, hvor han skal sætte sin Hest. Og endelig var der med megen Ugenerthed bortskaaret hele Scener, der indeholdt Forklaringer af det Efterfølgende, saa at der deels fremkom meget Uforstaaeligt, deels var et stort Misforhold i Længden af Akterne. Hele Indstuderingen i den „nye" Skikkelse mindede paafaldende om den Kunstforstand, som tidligere vilde raade Heiberg til i „Hamlet" at bortskjære alle de Scener, der ligge foran Hovedpersonens Indtræden. — Det andet Sørgespil, der fremdroges, var Oehlenschlägers „Correggio". Ogsaa her skulde Koteriet i Pressen naturligvis hæve den nuværende Bestyrelse paa Heibergs Bekostning, skjøndt det for de Indviede var en bekjendt Sag, at Heiberg havde gjort sig stor Umage for at faa Tragedien frem, uden at dette dog var lykkedes ham. M. Wiehe, som nu spillede Correggio med fuldendt Mesterskab, havde dengang haardnakket vægret sig ved at udføre denne Rolle, og Heiberg havde derfor maattet opgive sin Plan. Nu gik som sagt Stykket efter 16 Aars Hvile, men hvad der skadede Virkningen, var, at man, mere af Hensyn til Kammeratskabet end af Hensyn til Kunsten, havde tildelt Gundersen Silvestros Rolle, der i enhver Retning laa udenfor hans Evners Omraade.

Det andet Stykke, som af Nyheder opførtes i denne Saison, var det originale Lystspil i tre Akter „En ministeriel

Embedsmand". Stykket, som fremkom anonymt, havde Thornam til Forfatter og slog særdeles godt an hos Publikum. Vel havde det ikke synderlig stor komisk Kraft, men det gav et ganske morsomt Billede af Datidens politiske Forhold og indeholdt ikke faa pudsige Allusioner til Øieblikket, og hertil kom, at det bares over Scenen i en meget god Udførelse, i hvilken A. Rosenkilde traadte stærkest frem som Fuldmægtig Johansen. Stykkets væsenligste Feil var, at Handlingen var spunden altfor langt ud, og at Satiren ikke overalt traadte stærkt nok frem, ligesom Karaktertegningen ogsaa var temmelig flygtig. Forfatteren havde øiensynlig havt et godt Blik for Øieblikkets Daarligheder, men det havde ligesom manglet ham paa Kraft eller paa Mod til ret at uddele Slag til Høire og Venstre, og Dialogen kunde med al sin Livlighed ikke bøde paa denne Mangel.

Saisonens betydeligste Nyhed var: „Kamp og Seir", Lystspil i tre Akter af E. Légouvé. Allerede i 1855 var dette Arbeide blevet antaget af Heiberg, og i det følgende Aar vare Rollerne blevne uddelte. Forpagterkonen var da bleven tildelt Fru Phister, men hun nægtede at spille denne betydelige Rolle, saalænge Fru Nielsen, der var selvskreven til den, var ved Theatret, og denne Omstændighed bidrog i Forening med Andet til, at Stykket blev henlagt. Det ypperlige Lystspil varierede paa en ny og fortræffelig Maade det gamle Thema: den borgerlige Dygtigheds Kamp mod Adelen med alle dennes Fordomme. Ingenieuren Bernard, der er en Søn af den simple, men fra Hjertets Side saa ophøiede Forpagterkone, er ved et Spil af Skjæbnen bleven udgivet for Baron og har forelsket sig i den adelige Frøken Alice. Paa Bryllupsdagen meddeler han, at han er af borgerlig Fødsel, og skjøndt han staaer høit i Verden baade

ved sin Karakter og sin Dygtighed, vender dog hele Adelsfamilien ham Ryggen, ja selv i Alices Hjerte kan Kjærligheden ikke beseire Standsfordommen. Bernard sætter sig da for at erobre sin Brud mod Familiens Villie; med List vinder han efterhaanden hendes Slægtninge, og nu har han kun en eneste Hindring tilbage i sin egen Moder, Forpagterkonen, hos hvem Ligefremhed i Væsen er parret med en fin, kvindelig Takt og en af Naturen skarp Forstand. Moderens Resignation og Sønnens barnlige Kjærlighed kæmpe med hinanden om Prisen, men Moderen vinder Seir, Alice bliver Madame Bernard, og Adelsfamilien akcepterer Forpagterkonen som Svigermoder. Det fuldendte Spil bidrog til at fremhæve alle Stykkets udmærkede Egenskaber, og fremfor Alle bar M. Wiehe Prisen for sin Udførelse af Bernards Rolle. Han var ikke blot den personificerede Elegance, hvor han i første Akt med udsøgt Lethed konverserer Damerne og ved sin aandelige Overlegenhed saa at sige dominerer alle sine Omgivelser, men hans Spil var af endnu langt større Virkning i Stykkets sidste Akt, hvor Varmen og Følelsen skulle lægges for Dagen i den mesterlige Scene med Moderen. Denne Rolle havde det siden Fru Nielsens Død sine store Vanskeligheder at besætte, og Madam Sødring, hvem Rollen blev tildelt, havde tilmed en væsenlig Hindring at overvinde deri, at hun var en udpræget komisk Skuespillerinde. Nu var der imidlertid ikke det mindste Komiske ved Forpagterkonen, som tvertimod var en saavel fra Forstandens som Hjertets Side lige udmærket Kvinde, og til desto større Ære for Madam Sødring var det, at hun løste sin Opgave med saa fremragende Dygtighed. Der var baade Varme og Sjæl i hendes Spil, og Hovedscenen med Sønnen lokkede Taarerne frem i Manges Øine. Den gamle Adelsmand var en Rolle,

der var som skreven for Nielsen, og saavel Fru Jacobson i Alices Rolle som Hultmann, der spillede den frivole Vikomte Gontran, bidrog Deres til det udmærkede Ensemble. Derimod formaaede Jfr. Brenøe ikke som Fru d'Orbeval, der var hendes tredie større Debutrolle, at udfylde sin Plads som den adelsstolte Dame, der skal bære Stykkets Tanke, og det var derfor et Misgreb', at man havde tildelt hende denne Opgave, som kunde have været løst langt bedre af Andre.

Det romantiske Skuespil i fem Akter „Claus Rigmands Skat“, der fremkom anonymt, var af J. M. Thiele. Det var ligesom Forfatterens nærmest foregaaende Arbeide, „Thyre Boløxe og Herremanden“, et dramatiseret Folkesagn, men stod dog langt tilbage for dette. Selve Sujettet egnede sig aldeles ikke til dramatisk Behandling, og medens man af dette Stof maatte have kunnet udforme en fin, yndig, poetisk Fortælling, tog det sig slet ikke ud som Skuespil. Alle de Scener, der i episk Form kunde have været saa tiltalende, bleve kjedelige, tørre, ja ofte næsten uforstaaelige i Skuespilformen; saaledes gjorde til Exempel den Scene, hvor den blide, godmodige Johannes Klausen kommer ind for at lytte til Fuglenes Sang, som Tilskuerne naturligvis ikke kunne høre, aldeles ingen Virkning, og at den ikke blev parodisk, skyldtes udelukkende Phister, der med sjelden Dygtighed vidste at vedligeholde det poetiske Skjær, der hviler over den i al sin Armod saa sorgløse Gamle. Skjøndt Stykket havde en væsenlig Støtte i hans geniale Udførelse af denne Rolle, og skjøndt de øvrige Roller vare i de bedste Hænder hos Nielsen, M. Wiehe, A. Rosenkilde og Fru Jacobson, lød der dog efter Tæppets Fald en svag Hyssen, og det hjalp ikke, at Stykket ved den anden Opførelse fremkom i en noget forkortet Skikkelse, navnlig hvad Slutningen angik, thi da

Tæppet gik ned, hørtes der saa kraftige Mishagsyttringer, at Gongonen maatte frem for at standse Striden mellem de Klappende og de Pibende. Ved de senere Opførelser vandt Stykket vel endel mere Bifald, men det oplevede dog ialt kun 7 Forestillinger.

Paa Syngespillets Omraade fremkom der af Nyheder en, nemlig Donizettis Opera i tre Akter „Lucrezia Borgia“. Det var et af Komponistens Ungdomsarbeider, hvori Alt var lutter Fyr og Flamme. Der var ikke alene en velgjørende Friskhed udbredt over denne italienske Musik, men der var tillige en saadan Inderlighed i de lyriske Partier og en saa heftig pulserende Lidenskab i Kraftscenerne, at Operaen gjorde megen Lykke, skjøndt der naturligvis lød stærke Røster mod atter at høre den italienske Musik fra vor Scene. Hvad der ogsaa bidrog til at skabe Operaens Lykke, var, at Titelrollen i Mad. Fossum havde en Fremstillerinde, der ikke alene sang med ægte sydlandsk Varme og Lidenskab, men tillige ved sit Spil hævede sig høit over sine Medvirkende og frembragte en som Helhed ualmindelig glimrende Præstation. Alligevel oplevede Operaen kun faa Opførelser og kom ikke til at gaa mere end to Gange i Saisonen. Kritiken, som ved Siden af at fremhæve enkelte af de Spillende havde Meget at udsætte paa hele denne musikalske Retning, ankede tillige over Iscenesættelsen, der i flere Retninger lod Adskilligt tilbage at ønske. Af ældre Syngestykker gjenoptoges „Fidelio“, i hvis Titelrolle Mad. Fossum høstede uhyre Bifald, og „Ludovic“ med Liebe, Mad. Liebe (tidligere Jfr. Egense), Steenberg og Phister i Hovedrollerne.

Bournonville bragte i denne Saison ikke mindre end to nye Balletter af egen Komposition til Opførelse, og for begge høstede han fortjent Anerkjendelse. „Blomsterfesten i Gen-

zano", hvortil Musiken var komponeret af Edvard Helsted og Paulli, var et nydeligt italiensk Folkelivsbillede, fuldt af Liv og Lystighed, med skjønne, karakteristiske Dandse, navnlig den glimrende Saltarello, og maleriske Grupperinger. Handlingen selv, der — som Komponisten skrev — var grundet paa en virkelig Begivenhed, var ikke betydelig, men afgav dog Stof nok til denne Balletdigtning, der gjorde stor Lykke, og i hvilken navnlig Jfr. J. Price, Scharff, Gade, Füssel sen. og Hoppensach udmærkede sig. I sin anden Ballet, „Fjeldstuen" eller „Tyve Aar", havde Bournonville ladet den dramatiske Handling spille Hovedrollen. Det var et spændende Sujet, han her havde opfundet og benyttet, ligesom han havde udstyret det med markerede og dristige Karaktertegninger, og Dandsen traadte her kun til som en underordnet Staffage. Slutningen af første Akt var navnlig af stor Virkning, hvorimod han havde begaaet et Misgreb ved i sidste Akt at lade en levende Bjørn vise sig paa Scenen. Musiken, der udmærkede sig ved ædel Simpelhed uden dog at være blottet for smukke og tiltalende Melodier, var komponeret af to yngre Mænd, August Winding og Emil Hartmann, og den behagede i ikke ringe Grad. I selve Balletten, hvori der intet Parti fandtes for Jfr. J. Price, glimrede navnlig Gade som Svend, Jfr. P. Fredstrup som Elna, Mad. Stillmann som Asta og Scharff som Thorkild.

Ligesom denne Saison var frugtbar paa Nyheder, saaledes var den ogsaa rig paa Debutanter, blandt hvilke Enkelte bleve af ikke ringe Betydning for den danske Skueplads. Den første Debut i Rækken var Jfr. Julie Smiths. Hun havde som en ganske ung Pige, der neppe var kommen ud over Barnealderen, henvendt sig til Direktionen med Anmodning om at maatte aflægge Prøve, og denne faldt saa

tilfredsstillende ud, at Hoedt med Iver tog fat paa hendes Uddannelse og forberedte hende, saaledes at hun kunde debutere som Christine i „Et Eventyr i Rosenborg Have“. Hendes Debut vakte en ikke ringe Opsigt. Med sit smukke, opvakte Ansigt, i hvilket der spillede et Par fiffige, skjælmske Øine, indtog hun strax Publikum for sig, og hun høstede stærkt Bifald for sin ypperlige Diktion og sit morsomme Minespil i Scenerne med Peter, der udførtes med Dygtighed og Lune af Zinck. Hendes anden Debut var som Camilla i „Frierens Besøg“, og i „Dagbladet“ hed det om denne Præstation: „Hendes Udførelse af denne Rolle har bestyrket vor fordelagtige Mening om hendes Talent; hun besidder Forstand, hurtig Opfattelse, en overraskende Sikkerhed paa Scenen og forener mange Betingelser, der kunne frembringe noget Ualmindeligt. Hun er endnu for meget Barn til ret at være en Opgave som den, der her var stillet hende, voxen, og man hører ikke blot dette paa hendes Stemme, som endnu ikke er helt udviklet; man sporer det ogsaa i hendes Væsen og Manerer; hvad vi væsenlig savnede i hendes Camilla, var den jomfruelige Kvindelighed, der i denne Figur skal fremtræde ved Siden af den barnlige Overgivenhed og den keitede Forlegenhed. Man fik det Indtryk, at Frk. Smith for at blive en dygtig Skuespillerinde fremfor Alt trænger til en forædlende Dannelse, til at blive fortrolig med det Skjønne i Poesi og Kunst og saaledes komme bort fra noget Vulgairt, der endnu skinner frem hist og her. Vi haabe, at de, som have det lønnende Hverv at veilede hende, have deres Opmærksomhed rettet herpaa, og vi forudsætte ogsaa, at den speciellere Veiledning her, hvor der er et umiskjendeligt Opfattelsestalent, mindre vil gaa ud paa at fremkalde Efterligning af noget Foretegnet end paa at

udvikle Selvstændigheden og holde den borte fra Afveie. Skeer dette, vil et godt Resultat sikkert ikke udeblive." Bladets Haab blev heller ikke gjort til Skamme, thi ved sin Flid og sit Talent udviklede hun sig efterhaanden snart og blev en af Publikum i høi Grad velseet Skuespillerinde, hvis Kunstnerbane dog desværre afbrødes altfor hurtig.

Ved Musikforeningens Koncerter var i de nærmest foregaaende Aar optraadt en ung Dame, som havde gjort sig bemærket ved sine ualmindelige Stemmemidler, og det havde flere Gange været omtalt i Bladene, at Theatret havde gjort Forsøg paa at engagere hende, men at hun havde afslaaet disse Tilbud for at søge Ansættelse i Udlandet. Fra Saisonens Begyndelse havde Direktionen dog endelig sluttet Engagement med Jfr. Josephine Lund, og hun debuterede derefter som Benjamin i „Joseph og hans Brødre". Operaen fik i hende en overordenlig værdifuld Tilvæxt, thi hun var i Besiddelse af en ualmindelig velklingende, godt uddannet Mezzo-Sopran, der dog ogsaa var i Stand til at overtage Alt-Partierne, og hendes klangfulde og omfangsrige Stemme, der understøttedes af et ægte musikalsk Foredrag, indbragte hende strax Publikums Bifald. Derimod lod hendes dramatiske Præstationer i Begyndelsen Adskilligt tilbage at ønske, og om hun end ved Øvelse bødede endel derpaa i Aarenes Løb, vedblev Spillet dog stedse at være hendes svageste Side, men hermed forsonedes dog Tilskuerne let ved den mægtige Virkning, hun forstod at frembringe ved sin Sang. Hendes tredie Debut som Maffio Orsini i „Lucrezia Borgia" var overordenlig heldig, og navnlig sang hun Drikkevisen med stor Bravour.

Jfr. Augusta Holm, der tidligere havde gjort Tjeneste i Balletten, var den næste Debutantinde. Hun optraadte

første Gang som Fru Malfred i „Liden Kirsten", der gjenoptoges efter otte Aars Hvile, og viste sig at være i Besiddelse af en ganske smuk, om end ikke videre omfangsrig Altstemme. Hun var dog ikke i Besiddelse af Evner, der kunde bringe det til noget Betydeligt paa Scenen, og skjøndt hun senere som Margrethe i „Den hvide Dame" og som Karen i „Elverhøi" gjorde endel Lykke, var det hende dog ikke muligt at komme frem i større Roller. Hendes Forsøg i Skuespillet som Fru Dumesnil i „Frierens Besøg" bragte ikke noget heldigt Resultat. „Liden Kirsten" gjorde forøvrigt ved sin Gjenoptagelse megen Lykke, og særlig fremhævedes i Bladenes Anmeldelser Hansen som Sverkel, Md. Liebe som Kirsten, Md. Rosenkilde som Ellen og Jfr. Lund som Moer Ingeborg.

„Ude og hjemme" blev i denne Saison gjenoptaget for at give Jfr. Agnes Monrath Leilighed til at debutere som Ursula. „Dagbladet" udtalte sig i Anledning af hendes Optræden paa følgende Maade: „Frøken Monrath er en meget lovende Debutantinde og fandt hos Publikum en velvillig, sympathetisk Modtagelse. Debutanter pleie i Almindelighed at gjøre for meget af det, de frygte i Reglen for ikke at spille nok og komme derved til at spille altfor meget, de gaa over Grændsen, forstaa ikke at beherske sig, og det bliver da forbeholdt senere Veiledning og Øvelse at bortskjære det Overflødige. Det er ikke gaaet saaledes med de Debutantinder, der i den senere Tid ere optraadte paa det kongelige Theater; man har tvertimod hos dem fundet det Modsatte, de have lagt stærkt Baand paa sig selv, omhyggelig undgaaet at lade deres Evner gjøre sig altfor stærkt gjældende, og Fremtiden har for deres Vedkommende ikke den Opgave at bortskjære noget Overflødigt, men snarere at lægge noget

Manglende til. Vi skulle ikke her undersøge, om denne Virkning af en umiskjendelig Instruktion er heldig eller ikke, vi konstatere kun et Faktum, og det forekommer os, at dette Faktum ogsaa viste sig ved Frk. Monraths Debut. Men under alle Omstændigheder er det sikkert, at denne Debut var særdeles lovende. Frk. Monrath besidder et meget tiltalende og tækkeligt Ydre, en rank og velvoxen Figur, en smuk, klangfuld Stemme og et vakkert Væsen. Det er en Selvfølge, at disse Egenskaber endnu ikke ere uden deres Skyggesider. Organet har nogle Feil, Holdningen er ikke sikker, og Bevægelserne mangle Frihed, men disse Ting vil Øvelsen efterhaanden kunne rette, og Meget maa vel ogsaa tilskrives den naturlige Ængstelighed. Hvad der er Hovedsagen, er, at Frøken Monrath spillede med Naturlighed og Forstand, og nogle Repliker sagde hun saa fortræffelig, at det næsten ikke kunde gjøres bedre, og at Publikum henreves til levende Bifald." Men skjøndt denne Debut saaledes var lovende nok, kunde Jfr. Monrath i de Aar, i hvilke hun virkede ved Theatret, ikke hævde sig nogen større Plads. Hendes Spil var stedse tækkeligt og net, men noget større Talent formaaede hun ikke at gjøre gjældende, og hun blev derfor ikke til den Nytte, som man havde Grund til at antage efter hendes første Optræden.

Den næste Debutant i Rækken var Carl Price. Han havde fra sin Barndom været ansat ved Balletten og havde gjort sig bemærket i enkelte Smaaroller. Saaledes havde han i den foregaaende Saison spillet Benjamin i „Thyre Boløye og Herremanden" og gjort overordenlig Lykke i denne lille Drengerolle, og da han nu fik sin første betydeligere Rolle som Hans Mortensen i „Aprilsnarrene", viste han strax at være i Besiddelse af dramatisk Talent. Scenerne mellem

Hans og Trine, der som tredie Debut udførtes udmærket af Jfr. Smith, gjorde megen Lykke, og han rostes almindelig for den Moderation, der var udbredt over hans forøvrigt lunefulde og kvikke Spil. Han var tillige i Besiddelse af et godt Udvortes for Scenen, men hans Organ havde flere Mangler, som det trods al anvendt Flid ikke kunde lykkes ham at afhjælpe, og han drev det derfor heller ikke videre end til at blive en god Brugbarhed.

Efter sit etaarige Engagement ved den stockholmske Opera havde Jfr. Charlotte Bournonville i Vinteren 1858 gjort en Kunstreise til Sydtydskland og var paa Gjennemreisen optraadt med stort Held i Hamborg som Fides i „Profeten". Ved sin Hjemkomst til Danmark ønskede hun at optræde paa det kongelige Theater, og „Fædrelandet", der jævnlig udtalte sig med stor Skarphed mod det Hauch-Christensenske Regimente, troede i den Anledning at kunne meddele med Sikkerhed, at hun var bleven engageret af Direktionen til at optræde ti Gange i „Profeten" mod et Honorar af 100 Rdl. for hver Gang. Det viste sig imidlertid snart, at den Meyerbeerske Opera ikke egnede sig til Opførelse paa den danske Scene, og Bladet spurgte derfor, om det var sandt, hvad Rygtet meddelte, at Direktionen, der altsaa ikke kunde overholde Kontrakten, havde maattet udbetale hende tusinde Rdl. „Fædrelandet" havde dog i dette Tilfælde ladet sig Noget binde paa Ærmet, thi om der end muligvis kan have existeret en saadan Kontrakt mellem Direktionen og Jfr. Bournonville, sees det af Theatrets Regnskabsbøger, at en saadan Sum aldrig er bleven hende udbetalt. Derimod lod Christensen Operaen oversætte, inden han endnu vidste, hvorvidt Theatret besad de fornødne Kræfter til Opførelsen eller ikke, og herved skaffede han Theaterkassen

en aldeles unødvendig Udgift af 200 Rdl. Jfr. Bournonville optraadte første Gang paa Theatret som Angela i „Eventyret paa Maskeraden", der fra nu af opførtes under Titelen „Den sorte Domino", og gjorde ikke ringe Lykke ved sin smagfulde Sang og sit dramatiske Foredrag.

Saisonens sidste Debutant var August G. L. Zinck, en Broder til Skuespiller O. Zinck. Til Debutrolle havde han valgt „Bortførelsen fra Seraillet", og dette Tenorparti laa overordenlig godt for ham. Han var i Besiddelse af en ualmindelig høi Stemme, der kun i Mellemtonerne var lidt svag, men ihvorvel der netop nu ved Theatret, hvor Sahlertz var opslidt og Steenberg ikke kunde magte de stærkt udprægede Tenorpartier, var god Brug for en Primo-Tenor, var A. Zinck dog ikke den, der kunde afhjælpe Savnet. Dels skortede det hans Stemme paa den Sympathi, der kunde skaffe ham et Publikum, og dels var han i dramatisk Henseende saa ringe begavet, at dette ikke kunde Andet end gjøre et uheldigt Indtryk, naar han optraadte. Han var vel forsaavidt til endel Nytte, som han i nogle Aar hjalp til med at udbøde Tabet af en virkelig Tenor, men af nogen større og varigere Betydning for Operaen blev han ikke.

Medens der saaledes i Theateraaret 1858—59 var en stærk Tilgang af friske Kræfter, var der kun en eneste Afgang, idet nemlig Md. Winsløw ved kgl. Resolution af 17de Januar 1859 afskedigedes i en Alder af 59 Aar med Pension efter at have været kgl. Skuespillerinde i 37 Aar. Hun havde i de senere Aar ikke været synderlig stærkt benyttet i Repertoiret, men dog mærkedes hendes Afgang ofte ved Besættelsen af det ældre Rollefag.

I Aarets Løb gaves der adskillige Festforestillinger. Saaledes blev den 17de November Operaen „Den hvide

Dame" opført til Benefice for Sahlertz i Anledning af hans 25aarige Jubilæum som Sanger ved Theatret, og Theatret var selvfølgelig udsolgt paa denne Aften. Fra Bestyrelsens Side forelaa der imidlertid ingen rimelig Grund til at vise en saadan Liberalitet ligeover for Sahlertz fremfor de øvrige Kunstnere, af hvilke mange tidligere havde virket i en lige saa lang Aarrække ved Theatret, uden at der var tilstaaet dem nogen Benefice. — I Begyndelsen af 1859 var det tohundrede Aar siden, at de Svenskes Storm paa Kjøbenhavn fandt Sted, og til de Festligheder, hvormed Byen feirede disse mindeværdige Dage, sluttede Theatret sig ved den 10de og 11te Februar at give to gratis Forestillinger. Der var truffet den rigtige Foranstaltning, at der kun uddeltes to Billetter til Enhver, som indfandt sig ved Kassen, og paa disse Dage kunde man fra den tidlige Morgen se Folk opstillede i store Masser udenfor Theatret for at hente Billetter. Menneskemængden var saa talrig, at den i ordnede Rækker paa fire til fem Mennesker naaede fra Theatret langs Fortouget ved Charlottenborg Slot til Enden af den botaniske Have i Nyhavn. Disse to gratis Forestillinger skaffede imidlertid Kultusministeren Bryderier, idet Statsrevisionen indstillede til Folkethinget, at det ikke skulde lade Udgifterne ved de to Forestillinger, ialt 298 Rdl. 7 Sk., passere i Statsregnskabet, ligesom det skulde udtale sin Misbilligelse af, at der var givet saadanne gratis Forestillinger, for hvilke der intet Præcedens havdes, og til hvilke Ministeren i Tide kunde have erhvervet Rigsdagens Samtykke. Ved Statsregnskabets Behandling i Folkethinget forsvarede Kultusministeren sin Adfærd ligeoverfor Statsrevisionens temmelig smaalige Indstilling, som da ogsaa blev forkastet af Thinget. — Endnu en tredie Festforestilling blev givet i Saisonens

Løb, nemlig den 15de Mai 1859 til Ære for den ægyptiske Vicekonge Saïd Paschas Søn, Prinds Mehemet Ali, som paa sin Reise rundt i Europa ogsaa gjæstede Kjøbenhavn.

Reservefondens Status i dette Regnskabsaar var ikke heldig. Det foregaaende Aar sluttede med en Beholdning af 176,838 Rdl. 21 Sk., hvortil der kom et yderligere Byggelaan paa 53,000 Rdl., og Indtægten var saaledes ialt 229,838 Rdl. 21 Sk. Men samtidig vare Udgifterne meget betydelige. Til Ombygningen i 1857 udrededes 208,200 Rdl. 25 Sk., Underbalancen fra 1857—58 udgjorde 13,805 Rdl. 62 Sk., og i Renter af Byggelaanet var der udbetalt 7,424 Rdl. 44 Sk., saaledes at Fondens hele Beholdning ved Aarets Udgang kun udgjorde 407 Rdl. 82 Sk.

Efter Saisonens Slutning fremkom der i „Dagbladet", som var særlig godt stemt mod den nuværende, af Hall skabte Bestyrelse, en Artikel om Theatret, og i denne gaves der en Oversigt over Virksomheden, hvorefter Bladet kom til det Resultat, at Repertoiret i denne Saison havde været langt bedre og fyldigere end i nogen Saison under Heiberg, skjøndt Bladet „naturligvis ikke vilde indlade sig paa at bedømme, om Repertoiret i og for sig blev bedre spillet nu end under Heiberg". Det Resultat, som „Dagbladet" kom til, saa ganske vist ved første Øiekast glimrende nok ud, og for Enhver, der ikke var nærmere bekjendt med de faktiske Omstændigheder ved Theatret, maatte det virkelig se ud, som om Bladet havde Ret i at beundre det Hauch-Christensenske Regimente, thi i den sidste Saison var der opført ikke mindre end 23 nye og paany indstuderede Arbeider, medens der under Heibergs Direktion i Gjennemsnit kun var opført henved 16 saadanne Arbeider om Aaret. Men gik man „Dagbladets" Artikel nøiere efter — saaledes som det skete i et Par udførligere og velmotiverede

Artikler i „Flyvepoften" —, saa faldt rigtignok det meste af den Glands, hvormed Koteriet havde smykket Direktionens Virksomhed i den forløbne Saison, af, og den nøgne Sandhed var ikke nær saa lystelig at høre som de opsminkede Talemaader. Ved at sammenstille Repertoirerne i de senere Aar godtgjorde „Flyvepoften", at hvis den Hauch-Christensenske Periode ogsaa i numerisk Henseende havde nogen Overvægt, kunde den dog aldeles ikke maale sig med den Heibergske, hvad en velordnet Plan for et Nationaltheaters Repertoire angik. Naar „Dagbladet" mente, at man ikke nu kunde fordre en ligesaa god Udførelse som tidligere, eftersom Theatret jo havde mistet Fru Heiberg, Fru Nielsen, Mantzius og Foersom, glemte det reut at bemærke, at det netop skyldtes de to nuværende Direkteurer, at Fru Heiberg og Mantzius havde forladt Scenen, ligesom det i sine Anker over Heibergs ringe Virksomhed i 1854—55 for Sørgespillet undlod at fremhæve, at Fru Nielsen i denne Saison paa Grund af Sygdom havde maattet frasige sig enhver større tragisk Rolle, medens hendes Mands Helbred havde været saa slet, at han dengang maatte lade sig pensionere, hvorimod hans Sygdom nu var taget saa betydelig af, at han ikke alene kunde spille lige saa ofte og i lige saa betydelige Roller som i sin Krafts bedste Dage, men tillige kunde medvirke i Roller, som han tidligere neppe havde indladt sig paa at spille, f. Ex. Paschaen i „Bortførelsen fra Serailet." Men skulde Panegyriken i „Dagbladet" endelig have Noget at betyde, maatte den vel tillige have kunnet godtgjøre, at den Hauch-Christensenske Periode havde været Theaterkassen til Gavn, saa at den nye Virksomhed, hvor Enhver endelig kunde komme til uden Indskrænkninger at arbeide med Iver og Lyst til Opnaaelsen af det fælles Maal, havde skaffet en forøget Indtægt for Theatret.

Det var jo det, der var tilsigtet med de kostbare Ombygninger; det var jo det Resultat, Kultusministeren stræbte hen til for at kunne møde alle de Angreb, som Theatret med hvert Aar var mere og mere udsat for fra Folkethingets Side. Kultusministeren kunde imidlertid saa langt fra glæde sig over det pekuniaire Udbytte af den sidste Saison, at han tvertimod havde større Grund til at være misfornøiet med den administrativ-økonomiske Virksomhed, hans forhenværende Sekretair havde udfoldet. Indtægten beløb sig nemlig ikke til mere end 162,648 Rdl. 64 Sk., hvoraf 47,084 Rdl. 81 Sk. for Abonnementet, og som Følge heraf maatte man for at dække Underbalancen optage i Forskud 30,000 Rdl. af den Sum, som Staten vilde tilskyde for Theateraaret 1859—60. Dette uheldige økonomiske Resultat var dog ikke fremkommet ved, at Besøget havde været saa slet, men laa nærmest i, dels at Theaterkassen umiddelbart havde maattet udrede 6,899 Rdl. 5 Sk. til Ombygningen af Scene og Foyer, dels i at Kontoen „Udgifter af ubestemt Omfang" havde overskredet det dertil budgetterede Beløb med ikke mindre end 30,842 Rdl. 95 Sk. I den Anledning foranstaltede Statsrevisionen en omfattende Undersøgelse, af hvilken det fremgik, at Overskridelsen væsenlig var begrundet i tre forskjellige Omstændigheder. Dels havde nemlig Theatret fra den paafølgende Saison faaet sit Regnskabsaar omlagt saaledes, at det ikke faldt sammen med Finantsaaret, men med Theateraaret, hvorved April Kvartal 1859 var kommet til at staa isoleret og saaledes, da der kun spilledes i dets to Maaneder, ikke kunde Andet end give Underbalance, hvad der ogsaa var forudsat ved Udarbeidelsen af Budgettet for dette Kvartal; dels havde man samtidig med Omlægningen af Regnskabsaaret søgt at tilveiebringe en Afslutning af Regnskabet og i

den Anledning paa Kontoen „Udgifter af ubestemt Omfang" udbetalt 9,024 Rdl. 27 Sk., hvilke vel hidrørte fra de foregaaende Aar, medens man dog indtil da pleiede at have endel Udgifter paa denne Konto løbende fra tidligere Aar, og dels havde man paa denne Kontos Underafdeling „tilfældige og uforudsete Udgifter" opført adskillige Udgifter, som aldeles ikke hørte under den. Medens til Exempel denne Underkonto paa Finantsloven for 1850—51 var bevilget med 1631 Rdl., beløb den sig nu til 16,401 Rdl. 60 Sk. Der var saaledes paa denne Underkonto udbetalt til Professor Nielsen 3,444 Rdl. 27 Sk. for hans Engagement fra 1ste September 1856 til 31te Mai 1859, medens Resten af hans Lønning var afholdt af den for ham beregnede Feu; dernæst var der blevet skjænket Bournonville 600 Rdl., „fordi to Balletter havde været opførte over hundrede Gange hver", ligesom der var blevet uddelt 2,375 Rdl. i Gratifikationer til femten Skuespillere og Skuespillerinder. Ved disse Udgiftsposter fortjener det at fremhæves, at Nielsen i det ovenomhandlede Tidsrum foruden sin Pension ialt havde oppebaaret 6,286 Rdl. 64 Sk. af Theaterkassen, og at det vel var meget genereust af Theatret at honorere en Balletmester, fordi hans Arbeider vare gaaede over hundrede Gange, men at det saa lidt underligt ud at etablere et saadant Princip uden tillige at bringe det til Anvendelse for de dramatiske Digtere.

Ved Lovene af 4de Januar 1854 og 5te April 1855 var der tilstaaet de ringere aflagte offenlige Embeds- og Bestillingsmænd Dyrtidstillæg, og dette kom da ogsaa det ved det kongelige Theater ansatte Personale tilgode. Der syntes endogsaa i Loven af 1855 særlig at være sigtet til dette Personale ved Slutningsbestemmelserne i § 1: „For

Fruentimmer, som ere ansatte i Statens Tjeneste, beregnes Tillæget paa lige Maade. Hvor Ægtefæller begge oppebære Lønning af Staten, beregnes Tillæget af den samlede Lønning og ene for Manden." Det første Dyrtidstillæg udbetaltes til Theatrets Personale i Finantsaaret 1853—54 med 7,322 Rdl. 76 Sk., og det næste i Finantsaaret 1855—56 med 6,964 Rdl. 25 Sk. For Finantsaarene 1856—59 tilstodes der ligeledes Lønningstillæg, idet en vis Del af Embeds- og Bestillingsmændenes Lønninger omskreves til Byg, og i disse tre Aar modtog Theatrets Personale henholdsvis 24,318 Rdl. 16 Sk., 22,666 Rdl. 80 Sk. og 11,837 Rdl. 30 Sk. i Sædtillæg. Vel indeholdt allerede Loven af 29de December 1857 for 1858—59 i § 2 følgende Bestemmelse: „Paa lige Maade bliver at forholde med Hensyn til de ved det kongelige Theater og Kapel ansatte Embedsmænd, ligesom der til det ved disse Institutter ansatte ikke pensionsberettigede Personale kan gives et tilsvarende Tillæg. De hertil medgaaende Beløb afholdes af Theatrets Reservefond; dog kan, forsaavidt fornødent gjøres, af Kongerigets Finantser hertil tilskydes et Beløb af indtil 15000 Rdl." Denne Begrændsning af Statskassens Tilskud fik dog ingen praktisk Betydning i 1858—59, da det fulde Lønningstillæg som anført udgjorde mindre end 15000 Rdl. Ved Siden af de saaledes af Statskassen før 1859—60 til Embeds- og Bestillingsmænd bevilgede Tillæg havde det kongelige Theater tillige i de indtil da forløbne Aar afholdt af sin egen Kasse Dyrtidstillæg til det ved Theatret benyttede underordnede Personale, saasom Arbeidere ved Garderobe-, Maskin-, Dekorations-, Belysnings- og Bygningsvæsenet o. s. v. o. s. v. Denne Dyrtidshjælp, der opførtes under Kontoen „uforudsete og tilfældige Udgifter",

udgjorde om Aaret fra 400 indtil 1000 Rdl., men ophørte fra 1859, idet Statsrevisionen for 1858—59 gjorde Indsigelse mod denne særskilt beregnede og afholdte Udgift, hvorimod der fra den Tid efterhaanden indtraadte en gjennemgaaende Forhøielse af det underordnede Personales Lønninger.

Den ringe Omsigt, hvormed Loven af 29de December 1857 om Eftertryk og dramatiske Forestillinger var redigeret, begyndte allerede i denne Saison at vise sine Følger. Mantzius, som efter at have forladt det kongelige Theater var bleven engageret ved Folketheatret, var blandt Andet optraadt i anden Akt af „Jacob von Thyboe", og da dette Forsøg paa at indføre den holbergske Komedie paa Privattheatrene havde vist sig at være ganske lukrativt, bestemte Lange sig til at opføre „Don Ranudo". Dette bevægede det kongelige Theaters Direktion til i en Indstilling til Kultusministeriet af 21de Oktober 1858 at nedlægge Protest mod denne formentlige Overtrædelse af Privilegierne for Folketheatret, idet der urgeredes, at det omtalte Theater vel havde Tilladelse til at give Lystspil, men ikke Komedier, og at „de holbergske Stykker ere saa langt fra at kunne kaldes Lystspil, at de derimod passe aldeles ind under Begrebet Karakterkomedie". „Thi — hed det fremdeles — Lystspil og egenlige Komedier ere jo ingenlunde synonyme Benævnelser; de betegne forskjellige æsthetiske Begreber, idet nemlig det dybere Sjælelige, den grundigere Skildring af Menneskets Indre, det Karakteristiske med andre Ord er det fornemste Moment i Komedien, hvorimod i Lystspillet Vægten falder paa Situationens Side. Da nu Betegnelsen Lystspil i den omtalte kongelige Bevilling ingenlunde kan antages at være brugt vilkaarlig, og det kongelige Theater ved at give sit Samtykke til, at Folketheatret erholdt den omtalte Bevilling, er gaaet ud fra, at det vel

kunde tilstedes Folketheatret at opføre dette Slags Skuespil, men ikke at opføre Komedier, maa Direktionen anse hint Theater for aldeles uberettiget til at opføre de Holbergske Stykker, der ere saa langt fra at kunne kaldes Lystspil, at de tvertimod passe aldeles ind under Begrebet Karakterkomedie". „Direktionen — hed det sluttelig — skal endnu kun tilføie, at Holbergs Komedier ere at betragte som en National-eiendom, men deraf følger ogsaa, at de øverste Autoriteter bør vaage over, at de fremstilles paa en for Nationen værdig Maade, men dette vil ikke længe kunne ske, hvis man tillader, at det Theater, der endnu udelukkende har de fornødne Kræfter til at fremstille dem, lidt efter lidt taber sit Repertoire i denne Retning, og at dette falder i Hænderne paa Folk, der til stor Skade for Publikum og kun til pekuniair Nytte for sig selv ønske at bemægtige sig det." Følgen af denne Indstilling var, at Justitsministeriet efter Kultusministeriets Anmodning under 22de November s. A. tilskrev Politidirekteuren Følgende, hvis Indhold atter kommuniceredes Lange: „I Anledning af en fra Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet modtagen Skrivelse fra Direktionen for det kongelige Theater og Kapel, hvori ankes over, at der paa Folketheatret her i Staden dels opføres, dels agtes opført Komedier af Holberg, skulde man i Henhold til den Theaterdirekteur, Kammerraad H. W. Lange under 2den April 1853 meddelte Bevilling Post 3 tjenstligst anmode Hr. Konferentsraaden om at tilkjendegive Hr. Lange, at hans Bevilling ikke hjemler ham Ret til at opføre Holbergs Komedier".

Lange svarede under 26de November Justitsministeriet saaledes: „Ifølge en mig kommuniceret Skrivelse af 22de ds. fra det høie Ministerium til Kjøbenhavns Politidirekteur er det, efter dertil fra Direktionen for det kongelige Theater

given Anledning, tilkjendegivet mig, at jeg er uberettiget til paa „Folketheatret" at opføre Holbergs Komedier. Da jeg, navnlig naar hensees til de i Intimationen af den til mig under 2den April 1853 udstedte allerhøieste Bevilling brugte Udtryk „Folkekomedier" og „Lystspil", mellem hvilke dramatiske Digtarter og „Komedier" der ikke existerer nogen anerkjendt æsthetisk berettiget Distinktion, og naar med Bevillingen sammenholdes Slutningsbestemmelsen af § 19 i Lov om Eftertryk af 29de December 1857, maa anse det for utvivlsomt, at der ikke lovmedholdelig kan nægtes mig Ret til paa „Folketheatret" at opføre Holbergs Komedier, en Ret, jeg ogsaa gjentagne Gange upaatalt har benyttet ved at lade opføre 2den Akt af „Jacob von Thyboe", indtil dette nu pludselig og aldeles uventet for Publikum og mig forbydes mig, samt da der i det foreliggende Tilfælde ikke udelukkende er Spørgsmaal om Fortolkning af min Bevilling, men tillige af et almindeligt Lovbud, der vedrører mit Erhverv, tillader jeg mig herved underdanigst, under enhver fornøden Reservation, at ansøge det høie Ministerium om enten at bevirke det ommeldte mig kommunicerede Forbud hævet eller samtykke i, at det reiste Spørgsmaal, uden at paastaaes afvist som henhørende under Administrationen, gjøres til Gjenstand for Domstolenes Prøvelse, en Afgjørelsesmaade, mod hvilken jeg antager, at der fra den kongelige Theaterdirektions Side Intet vil være at erindre".

Dette Andragende blev af Justitsministeriet gjennem Kultusministeriet tilstillet det kongelige Theater, som i den Anledning den 4de December afgav følgende Betænkning over det:

„Direktionen maa anse den af samme fremsatte og af Justitsministeriet tiltraadte Opfattelse af Forholdet for saa utvivlsom rigtig, at den for sit Vedkommende ligesaa lidet

kunde frygte for at underkaste denne dens Anskuelse Domstolenes som Ministeriernes eller nogen anden Autoritets Prøvelse, og skal forsaavidt ikke udtale sig imod Opfyldelsen af det sidste Alternativ i Kammerraad Langes Ansøgning, saafremt Kultusministeriet iøvrigt maatte kunne finde Saadant foreneligt med dets Stilling til denne Sag eller de herværende private Theatre overhovedet, idet Direktionen skal henlede Opmærksomheden paa, at der i nærværende Tilfælde udelukkende er Spørgsmaal om Forstaaelsen af Udtrykket „Lystspil" i Langes Bevilling, altsaa om Fortolkningen af Bevillingens Udtryk, som ene tilkommer Justitsministeriet, og som der ikke skjønnes i dette Tilfælde mere end i ethvert andet tænkeligt Tilfælde at være Anledning for Justitsministeriet til at overlade Andre. Forsaavidt Kultusministeriet imidlertid maatte ville tilstede Lange at bringe dette Spørgsmaal for Domstolene, anseer Direktionen det for en Selvfølge, at det nedlagte Forbud maa blive i Kraft, indtil Sagen er afgjort ved Rettergang. Det i Ansøgningen først anførte Alternativ kan der formentlig under ingen Omstændigheder gaaes ind paa; Direktionen formaaer i det Mindste ikke at indse, hvad der skulde give Anledning til nu at statuere et andet Resultat end for fjorten Dage siden i Bedømmelsen af Forholdet, og der er heller ikke fra Langes Side i Ansøgningen anført det Mindste til Begrundelse derfor. Den Anskuelse, som Direktionen har gjort gjældende i Sagen, synes os bestandig at vinde mere og mere i Styrke, og skal man saaledes henpege paa, at selve Bevillingens Indhold viser, at der ved Udtrykket „Lystspil" netop maa være tænkt paa at udelukke „Komedier", idet Bevillingen ved Siden af „Lystspillet" indrømmer en Art af „Komedier", nemlig „Folkekomedien". Det Eneste, der formentlig med noget Skin af Rimelighed kunde være

Tale om, vilde vel være at tilstede Lange et vist Antal Gange at opføre den af Holbergs Komedier, hvorpaa han efter Forlydende skal have paabegyndt Indstudering. Dette vilde der fra Direktionens Side ikke findes noget Væsenligt at erindre imod, saafremt Ministerierne maatte finde nogen Grund til ved denne Leilighed at begunstige Langes Næring og Erhverv, som synes at være det Eneste, Lange har for Øie ved sin Begjæring, men Direktionen tilstaaer iøvrigt, at den ikke kan skjønne, at Lange ved det hele Forhold har erhvervet sig Adkomst til at favoriseres i saa Henseende. — At der er Grændser mellem de forskjellige Theatres Omraade, er en Nødvendighed her som i alle andre store Stæder, en Nødvendighed, der er erkjendt af Regeringen gjennem Bevillingerne for de private Theatre, og af den lovgivende Magt derved, at Lov af 29de December f. A. lader Bevillingernes Begrændsninger i Henseende til Skuespilarterne staa urørte. Lange har imidlertid ad alle mulige Veie, lovlige og ulovlige, søgt at overskride de Grændser, der vare stillede ham ved Bevillingen; en overordenlig stor Indrømmelse er skeet ham ved Lov af 29de December f. A., og Direktionen veed ikke, hvorfor der skulde gjøres ham yderligere Indrømmelser, thi det kan ikke være Hensigten, at Lange skal sættes i Stand til saa let som mulig og uden Udgift at erhverve Indtægter ved Hjælp af det kongelige Theaters Eiendom uden andet Udbytte for Nationen og Kunsten, end at begges ædleste Frembringelser forkuskes ved en slet Udførelse. Direktionen vil ialtfald for sit Vedkommende anse sig forpligtet til paa enhver Maade at værne om det kongelige Theaters Rettigheder indenfor de Grændser, som nu ere dragne ved Lov af 29de December f. A. — Sluttelig skal Direktionen ikkun tillade sig at henlede Opmærksomheden paa, at den hele Sags Opstaaen uden

Tvivl kun kan tilskrives en Pligtforsømmelse eller mangelfuld Opfattelse af sin Stilling fra den ved Folketheatret ansatte Censors Side, idet denne, der netop af Regeringen er ansat for at garantere imod Overgreb og ulovlige Foretagender, burde have været opmærksom paa Ulovligheden af Langes Forehavende med at opføre Holbergs Komedier og ialtfald foranlediget Sagen forebragt Kultusministeriet, inden han gav Tilladelse til Opførelse af nogen af disse. Det vil derfor formentlig nu være nødvendigt, at Censor*) instrueres paa en saadan Maade, at det kongelige Theater ikke mindre end Justitsministeriet fremtidig kan være betrygget imod de Ubehageligheder og Bryderier, som man efter det Passerede vel ellers ogsaa i Fremtiden kunde vente sig af Langes Tilbøielighed til at overskride Grændserne for hans Bevilling."

I Henhold hertil nægtede Justitsministeriet Lange at faa Sagen bragt for Domstolene, og hermed var altsaa Spørgsmaalet afgjort saaledes, at det var forbudt de private Theaterdirekteurer at opføre Holbergs Komedier, men dermed var selve Sagen dog ikke døet hen. Den bragtes nemlig senere frem for et andet Forum, idet den gjentagne Gange kom under Debat i Folkethingets følgende Samlinger i 1858—60. I Folkethingets Møde den 3die December 1858 bragte den daværende Ordfører for Finantsudvalget, Cand. phil. C. V. Rimestad, Sagen paa Bane og udtalte Haabet om, at Justitsministeriet vilde tillade, at Landets høieste Domstol maatte afgjøre Kontroversen mellem det kongelige Theater og Kammerraad Lange, idet han støttede dette Haab til den futile Paastand, at det kongelige Theater ikke havde tilkjøbt sig nogen Ret til Holbergs Stykker. Hertil svarede

*) Folketheatrets Censor var Overretsprokurator H. H. Nygaard.

Justitsministeren kun, at han troede Sagen „grundet og berettiget“ afgjort. I 1860 kom Sagen atter under Diskussion i Folkethinget, og i Mødet den 28de Januar yttrede Rimestad atter Haabet om, at der kunde indtræde en liberalere Fortolkning — han kunde være tilbøielig til at sige en fornuftigere og forstandigere Fortolkning — af de til Privattheatrene givne Privilegier. Hvad angik den af det kongelige Theaters Direktion og Kultusministeriet etablerede Fortolkning af Begreberne „Lystspil“ og „Komedie“, da maatte han fastholde, at en saadan Fortolkning var bleven underkjendt af Pressen og af de Kredse, som man pleiede at kalde „de dannede“. Tscherning, der naturligvis maatte tage Ordet, naar Talen var om det kongelige Theater, var i dette Tilfælde uenig med Ordføreren for Finantsudvalget, idet man efter hans Anskuelse ved at paabyde Theatret at overlade Konkurrenterne sine Stykker kom til, at Theatret vilde sige: „Naar jeg berøves min Eiendom, og den overgives til Brug for mine Konkurrenter, saa maa jeg have et større Tilskud for at fuldbyrde de Forpligtelser, som I have paalagt mig.“ Han motiverede dette yderligere ved følgende Ord, der tilfulde karakterisere hans Opfattelse af Nationaltheatret: „Vi skylde Theatret at lade det løbe sin Bevægelseskreds igjennem, frit og ubeskaaren med de 50,000 Rdl. Tilskud om Aaret, og maaske ligesom Hvalfisken, der har faaet Harpunen i Livet, dø, idet den løber Linen ud — jo før jo hellere, ogsaa for Theatrets egen Skyld.“ I Debatten deltog ligeledes Dr. G. Winther, som blandt Andet mente, at der burde være et skarpere Tilsyn med Privattheatrene, hvormed han sigtede til de „Pøbeloptøier“, der havde fundet Sted i Kasino i Anledning af et paa dette Theater opført Tendentsarbeide. Da der under disse Forhandlinger flere Gange af Ordføreren var blevet talt om

„en Mand", der var saa foranderlig i sine Anskuelser, at hans Domme som Følge deraf maatte blive upaalidelige, og da „Fædrelandet" yderligere havde tilføiet, at der ved denne „Mand" var sigtet til Heiberg, greb denne Sidste Leiligheden til i et saavel fra Formens som Indholdets Side lige ypperligt lille Skrift „Nogle Bemærkninger om de private Theatres Bevillinger" at give sit Indlæg i Sagen. Han paaviste her, hvorledes der ved „en Mand" neppe kunde være sigtet til ham, idet Meget af det, der var fremført af Ordføreren, aldeles ikke passede paa ham, og han gjorde dernæst gjældende, at Holbergs Stykker — om han end ikke i Et og Alt kunde godkjende den af Hauch og Christensen givne Definition — vare Komedier og ikke Lystspil, og at de først og fremmest vare det kongelige Theaters Eiendom, der ikke kunde berøves Theatret af enhver privat Theaterdirekteur, selv om det i Eftertrykslovoen af 1857 hed i § 19, at det ene Theater under visse Betingelser havde Ret til at benytte det andets Repertoire, „hvilket endog skal gjælde i Forhold til det kongelige Theater, uanseet at det i Bevillingen til Skuespils Opførelse er forment at opføre noget til det kongelige Theaters Repertoire hørende Værk." Dette var nu vistnok, hvad Heiberg kaldte „rene Ord for Pengene", men han gjorde med Rette opmærksom paa, at i de umiddelbart foregaaende Ord henføres denne Ret udtrykkelig til „Enhver, som forøvrigt er berettiget til at give offenlige Forestillinger af den paagjældende Art." Den specielle Ret til at benytte andre Theatres Repertoire gjaldt altsaa kun under Forudsætning af den almindelige Ret til i det Hele at give offenlige Forestillinger. Men denne almindelige Ret havde kun den, hvem Regeringen gav en Bevilling derpaa, og en saadan Bevilling var naturligvis knyttet til visse

Betingelser og gjaldt kun, forsaavidt disse opfyldtes. Naar altsaa de dagjældende Bevillinger skulde forøges, vilde Regeringen ganske have det i sin Magt at nægte Fornyelsen, medmindre den vedkommende Direkteur frivillig vilde renoncere paa den i Loven hjemlede specielle Ret. Heri var der intet Ulovligt, thi Enhver har Tilladelse til at renoncere paa sin Ret. Ved Udfærdigelsen af fremtidige nye Bevillinger, saafremt saadanne skulde blive givne, kunde det samme Forbehold tages, og naar Regeringens Hensigt blev bekjendt, vilde det af flere Aarsager virke tilbage paa Benyttelsen af de endnu bestaaende Bevillinger. Men dette forudsatte rigtignok, at Regeringen, som selv havde havt den Svaghed at sanktionere Loven, maatte komme til en forandret Anskuelse, eller at ialtfald en ny Regering vilde se Tingen paa en anden Maade end dens Forgænger.

Under 6te Mai 1859 overtog Hall definitivt Udenrigsministeriets Portefeuille og afskedigedes samtidig som Kultusminister. Hans Eftermand blev Monrad, som snart i et Aars Tid havde været ham behjælpelig med dette Ministeriums Ledelse, og faa Dage efter Monrads Udnævnelse bleve det kongelige Theater og Kapel, der hidtil havde sorteret direkte under Kultusministeriet, henlagte under dets 2det Departement. Hermed var Begyndelsen skeet til vigtige Reformer i Theatrets indre Organisation. Monrad havde under sin Virksomhed som Halls Medhjælper ved Kultusministeriets Ledelse ikke kunnet dele sin Kollegas Tiltro til Hauch og Christensen som Direkteurer, og det stod snart klart for de Fleste, at Direktionens sidste Time vilde være slaaet. „Dagbladet" for den 15de Juni meddelte saaledes, at „der var foregaaet Forandringer i den Plan til en Reorganisation af Theatret, som Hall havde paatænkt, idet Monrad havde taget Sagerne paa

en anden Maade", og heri havde Bladet forsaavidt Ret. Hall havde nemlig, som det senere skal blive omtalt, paatænkt flere Forandringer i Henseende til Theatrets hele Organisation, men han havde derimod ikke paatænkt noget Personskifte. I denne Retning var det navnlig, at Monrad tog Sagen paa en anden Maade, thi to Dage senere, altsaa den 17de Juni, bleve ifølge kongelig Resolution Hauch og Christensen afskedigede som Direkteurer for det kongelige Theater og Kapel. Dette Skridt fra Monrads Side varslede godt for hans Virksomhed som Kultusminister, og det blev, naar man undtager Kliken, hilst med Glæde saavel af Pressen som af Publikum. Christensen, der havde været saa ivrig medvirkende til at faa Heiberg fjernet, havde nu i tre Aar paa det Klareste godtgjort, at han ikke alene ikke var den Mand, der tilnærmelsesvis kunde naa Heiberg som Direkteur for et Nationaltheater, men at han end ikke var i Besiddelse af en saadan administrativ Dygtighed, at han kunde bringe Theatrets Finantser bedre paa Fode, og Hauch havde kun bekræftet Rigtigheden af, hvad de Fleste allerede sagde ved hans Tiltræden, at han som praktisk Embedsmand ikke var langt fra at være en Umulighed. „Systemet" havde godtgjort sin Ubrugbarhed; der skulde nu slaaes ind i et andet Spor. Regeringen glemte dog ikke at yde de Fratrædende sin Anerkjendelse. Efter syv Aars Virken fratraadte Heiberg uden saa meget som at modtage Tak for sin Virken; Hauch blev derimod Konferentsraad og Christensen Ridder af Danebroge.

Forinden dette Bind sluttes, staaer der endnu tilbage at meddele et Aktstykke, som ikke savner Interesse, skjøndt der ved det hverken kastes noget nyt Lys over Theatrets Tilstande i de i dette Bind behandlede Aar eller fremføres Noget, der svækker Paalideligheden af det her Anførte. Det

er et Brudstykke af den Tale, som Hall i Folkethingets Møde den 12te Januar 1861 holdt i Anledning af den første Behandling af Statsrevisorernes Beretning for Finantsaaret 1858—59. Statsrevisionen havde som tidligere omtalt gjort adskillige væsenlige Indsigelser mod Theatrets Regnskab, og da Hall havde været Kultusminister i den omhandlede Periode, var han nærmest til at føre Forsvaret for Theatret. Det laa derfor — yttrede han — meget nær for ham at betragte Theatrets finantsielle Stilling i det omhandlede Tidsrum og anstille en Sammenligning dermed og med Tilstanden, som den var, da han første Gang ifølge sin Embedsstilling blev sat i Forhold til Theatret. Derefter fortsatte han saaledes:

„Hvorledes var Theatrets Stilling i det Hele, da jeg i 1854 havde den Ære som Minister for Kirke- og Undervisningsvæsenet at kaldes til Overbestyrelsen deraf? Naar man i faa Træk, men dog korrekt, vil betegne den, troer jeg, man kan sige, at det med Hensyn til Tilstanden indadtil havde vist sig, at der i den hele kunstneriske Virksomhed, i Theatrets aandelige Tilstand, om jeg maa bruge det Udtryk, fandtes en høist sørgelig Spaltning og en Misstemning, som havde tilveiebragt det mest beklagelsesværdige Forhold mellem Bestyrelsen og de ypperste Kunstnere. Jeg skal naturligvis ikke indlade mig paa at bedømme, hvor Feilen har ligget, jeg anfører det kun som et sikkert, upomtvisteligt Faktum, at Tilstanden var saaledes, og at denne Tilstand havde havt til Følge, at flere af de mest fremragende Kunstnere vare traadte i en fuldstændig Uvirksomhed; den Spaltning var altsaa tilstede, som ledede til, at Nogle af dem kort efter forlod Theatret. Det var en Tilstand, der var saa mislig, som den maaske ingensinde før har været ved Theatret, og den blev saa meget mere mislig derved, at netop den Gang et andet

Theater reiste sig under Forhold, der i flere Henseender vare meget gunstige og begunstigede, og som netop søgte, hvad der fra dets Standpunkt var rimeligt, at drage Fordel af disse Misligheder ved det kongelige Theater. Men var Tilstanden indadtil saaledes i kunstnerisk og aandelig Henseende uheldig, saa var den maaske endnu mere uheldig i materiel Henseende. Ogsaa dette vil være Rigsdagen velbekjendt, og jeg behøver kun at slaa an paa enkelte Punkter, som jo her have været Gjenstand for udførlige og vidtløftige Debatter i de forløbne Aar. Det vil erindres, at der den Gang var en Tilskuerplads, som foruden sin hele Uhensigtsmæssighed og yderst uskjønne Indretning havde den overordenlig store Mangel, at man — som det blev yttret her i Salen af en æret Rigsdagsmand — hver Aften kunde risikere den Extraforestilling, at tredie Etage faldt ned paa anden Etage, anden Etage ned paa første og alle tre paa Gulvet; om det nu just ikke var saa galt, viste det sig dog ved Ombygningen, at der virkelig paa enkelte Steder havde været Fare for en Nedstyrtning; i den Grad var der altsaa en trængende Nødvendighed tilstede for en Ombygning. Med Hensyn til Scenen var Tilstanden saaledes, at flere Stykker, navnlig Balletter, ikke kunde gives, fordi de sceniske Apparater vare af den Beskaffenhed, at det var livsfarligt at sætte dem i en saadan Bevægelse, og hvad navnlig angik Maskingulvet, og hvad dertil hører, da blev der, da Ombygningen forestod, af Ordføreren for Finantsudvalget her i Thinget — om jeg husker ret, Professor Steen —, der havde taget dette tilligemed flere andre Punkter under Overveielse, udtalt, at han kun kunde sige, at det var ham ubegribeligt, hvorledes det havde været muligt i de sidste Aar at kunne benytte det. Endelig kom dertil den hele Ombygning af Garderober, Paaklædningsværelser og øvrige Lokali-

teter; ogsaa med deres Tilstand blev der givet Thinget fuldstændig Leilighed til at gjøre sig bekjendt, og der vil være Mange tilstede, som endnu have den i Erindring. Jeg kan i denne Henseende henvise til, hvad der blev yttret af den nuværende ærede Rigsdagsmand for Randers Amts 1ste Valgkreds, der dengang var Rigsdagsmand for Kjøbenhavns Amts 2den Valgkreds (Konsul Alfred Hage), og som havde gjort en Tour omkring i disse Lokaler; dersom man vil gjennemlæse hans Foredrag, vil man finde, at det ikke saa lidet minder om Schillers Dykker, da han kom op af Dybet, idet den ærede Rigsdagsmand udtalte, at han vilde ikke for Alt i Verden igjen gjøre en saadan Tour igjennem slige Huller og underjordiske Huler, og han tilføiede med den ham eiendommelige Terminologi, at det var ham ubegribeligt, hvorledes den Handel kunde drives i saadanne Lokaler. Dette var Theatrets Tilstand indadtil. Men hvorledes var dets Tilstand udadtil, nemlig ligeover for Publikum og Rigsdagen? Hvad angaaer Tilstanden ligeover for Publikum, da skal jeg ikke videre gaa ind derpaa, men blot henvise til de Udtalelser, der paa den Tid fandt Sted i alle Blade uden Undtagelse, og man vil da finde, at om man ogsaa senere har hørt stærke Udraab, har man dog aldrig hørt stærkere end dengang om Forfald, Tilintetgjørelse, Opgivelse og Alt, hvad dertil kunde benyttes af Ukvemsord. Hvad angaaer Stillingen ligeover for Rigsdagen, skal jeg henvise Thinget til de sidste Forhandlinger, der fandt Sted i Foraaret 1854 mellem den daværende Kultusminister, Geheimeraad Ørsted, og Rigsdagsmanden for Holbæk Amts 2den Valgkreds (Tscherning), og man vil da faa et saa levende Indtryk af denne Stilling, som det kan behøves. Man vil se, at den daværende Kultusminister befandt sig i en fuldstændig Fortvivlelsestilstand

over Theatret, han yttrede ligefrem, at det ikke var hans Skyld, at det var kommet under Kultusministeriet, og at han ønskede hellere end gjerne at blive af med det, da det kun skaffede ham Vanskeligheder og Ubehageligheder. Da meldte den ærede Rigsdagsmand for Holbæk Amts 2den Valgkreds sig og erklærede, at naar Ministeren vilde lade ham blive indkvarteret i Kultusministeriet tre à fire Uger med fuld Myndighed, saa skulde han skaffe ham af med Theatret, idet han tidligere havde antydet den Vei, han vilde gaa, nemlig at behandle det som Muddervæsenet og andet Saadant; men om ogsaa den daværende Kultusminister kunde have havt nogen Lyst til at gjøre dette Forsøg, blev han dog afskrækket derfra, idet den ærede Rigsdagsmand var uforsigtig nok til at tilføie, at han tillige skulde skaffe ham af med adskillige andre Instituter; muligvis har Ministeren da fundet, at Kuren var værre end Sygdommen, thi han erklærede, at han havde overveiende Betænkeligheder ved at gaa ind paa Forslaget. Saaledes var altsaa Theatrets Tilstand i Foraaret 1854. I December Maaned 1854, kort efter at jeg var bleven kaldet til Overbestyrelsen af Theatret, fremkom der fra et daværende, senere afdød, meget anseet Medlem af dette Thing, som interesserede sig meget for Theatret, et Forslag om at lade den Theaterlov, som i 1851 var forelagt, atter komme for til Behandling her i Thinget; dette gav mig Anledning til en Udtalelse om min Stilling til Theatret, som jeg i Et og Alt kan henholde mig til, idet jeg kun vil udtale, at det er lykkedes mig at gjennemføre det, jeg da udtalte at ville stræbe efter, maaske fuldstændigere end noget Andet, jeg ogsaa kunde have ønsket at gjennemføre. Jeg yttrede dengang, at det ikke vilde være rigtigt og hensigtsmæssigt at gjøre dette Spørgsmaal til Gjenstand for en Lov, men at man derimod

ad administrativ Vei kunde gjennemføre de Forandringer, hvorom der var Spørgsmaal, og som i sin Tid baade Thinget og den da nedsatte Kommission havde ønsket. Jeg opstillede navnlig alle de Punkter, hvorom man dengang var kommen til Enighed, og i Spidsen for dem alle den Anskuelse, at det kongelige Theater skulde betragtes som et Nationalinstitut, som en Institution, der havde Vigtighed for Nationen i det Hele og derfor burde understøttes af Staten. Jeg gjennemgik de andre Punkter og viste, hvorledes man sukcessivt kunde gjøre Forandringerne — de ere ogsaa blevne udførte, den sidste er netop den Forandring af Scenen, som i næstforrige Saison blev gjennemført. Folkethinget sluttede sig i den Grad til mine Udtalelser, at Forslaget, uagtet det, som tidligere omtalt, var indbragt af et Medlem, der nød megen Anseelse, med 62 Stemmer mod 4, eller saa omtrent, blev nægtet Overgang til anden Behandling. — Jeg søgte da sukcessivt at gjennemføre Forandringen med Hensyn til Theaterbygningen — der blev forelagt Rigsdagen Forslag derom og givet den Leilighed til at udtale sig om dette Spørgsmaal. Der blev fra flere Sider yttret Ønske om at faa et helt nyt Theater, idet man ansaa det Andet for lidet fyldestgjørende; jeg skal ikke gjentage alle de Betragtninger, der i den Henseende bleve gjorte gjældende pro et contra; det Væsenlige og Afgjørende var naturligvis, at der ikke var den allerfjerneste Udsigt til at faa de fornødne Penge til et nyt Theater, medens det var at befrygte, at hele Theatret vilde gaa tilgrunde, naar der ikke blev foretaget en Ombygning. Jeg kan ogsaa i denne Henseende slutte mig til, hvad den ærede Rigsdagsmand for Holbæk Amts anden Valgkreds udtalte, at det efter hans fuldkomne Overbevisning var det eneste Rigtige at foretage Ombygningen sukcessivt for saa meget som muligt at kunne

benytte Skuespilhuset selv, og det var ogsaa den Fremgangsmaade, der blev fulgt. Men naar man nu vil spørge: har dette Foretagende da ogsaa vist sin Virkning med Hensyn til Theatrets Tilstand? saa vil man jo ikke kunne ønske her at gaa ind paa nogen Forhandling om Theatrets kunstneriske Beskaffenhed, men hvad der derimod væsenlig maa interessere Rigsdagen, naar der er Tale om denne Institution, med Hensyn til hvilken det gjentagende er udtalt, at det, hvorpaa det især kommer an, er at skaffe forhøiede Indtægter, idet man meget ofte ikke kan undgaa endogsaa meget betydelige Udgifter, det er, hvorledes Situationen i denne Henseende var i 1854 i Sammenligning med den senere heromhandlede Periode.

„I 1854 var Stillingen saaledes, at den høieste Indtægt, som Theatret kunde opnaa, var 800 Rdl. pr. Aften; den Gjennemsnitssum, som var beregnet, var 590 Rdl., og der var i det sidste Aar i Gjennemsnit kun naaet 550 Rdl. De Forandringer, som bleve foretagne, gjorde, at Gjennemsnitssummen kunde kalkuleres til 650 og 700 Rdl., hvad jo paa 250 Spilleaftener gjør et ganske anseeligt Beløb; vil man nu sige: Ja, men er det ikke en saa urimelig høi Sum, at den ikke kan naaes, saa viser Erfaringen det Modsatte; der har i de sidste Aar og navnlig i det Aar, her er Tale om, været naaet dette Beløb, og i det næstpaafølgende Aar er det oversteget; det viste sig ogsaa i det foregaaende Aar, at det kunde i en meget betydelig Grad overstiges. Det eneste Aar, jeg har havt den Ære at være i Spidsen for Theatret, hvor der kunde være Spørgsmaal om en fuldstændig Gjennemførelse af Saisonen uden Afbrydelse ved paabegyndte eller efterladte Bygningsarbeider, nemlig Aaret 1856—57, indbragte Theatret 804 Rdl. i Gjennemsnitssum pr. Aften. Det indbragte,

istedenfor den da beregnede Sum 141,000 Rdl., 204,000 Rdl. eller 63,000 Rdl. over det kalkulerede Beløb.

„Spørger man nu endelig: men er dog ikke trods Alt dette Theatrets Stilling meget betænkelig eller lidet tilfredsstillende, saa skal jeg ikke sige, at der ikke kan komme meget vanskelige Forhold, og at man altid maa være forberedt paa at kunne imødegaa dem saa meget som muligt ved at sikkre sig at have Noget at staa imod med; men paa den anden Side kan det Faktum i og for sig, at i de sidste Aar og navnlig i det, hvor en hel Omvæltning saa at sige af hele Theatrets økonomiske Forhold har fundet Sted, Regnskabet maatte afsluttes med en Underbalance, der, efter hvad der er oplyst i Statsregnskabet for det sidste Aar, kan anslaaes til 10,000 Rdl., ikke volde Betænkeligheder; thi for det Første er det ganske vist, at et nogenlunde heldigt Aar vil, som Erfaring har vist, kunne bringe et saa betydelig større Overskud, at det ikke vil være vanskeligt at dække Underbalancen, og dernæst maa bemærkes, at her tillige er Spørgsmaal om de Summer, der anvendes til Forrentning og Afdrag paa hele Byggekapitalen. Nu er det vistnok Noget, der maa erkjendes, at det var et temmelig stærkt Stykke og maatte betragtes som et overordenligt Held, om det virkelig skulde kunne lykkes, at Theatret, foruden at bære disse ordinaire Udgifter, tillige skulde kunne bære den hele Ombygning med hele Laanets Forrentning og Afbetaling. Det vil være meget vanskeligt selv under Forudsætning af den betydelige Tiltagen af Indtægterne, thi det er en Selvfølge, at Udgifterne maa tiltage særdeles under Forhold som dem, der nu ere tilstede, da den personlige Virksomhed stiger i Pris, og der er to Theatre ved Siden af det kongelige her i Hovedstaden, der ikke alene tage Publikum, men tillige søge at drage Kræfter til sig.

Skulde det alligevel lykkes Theatret at bære Forrentningen og Afdragene af Kapitalen uden at gjøre Fordring paa yderligere Tilskud, maatte det som sagt betragtes som overordenlig heldigt; men jeg kan ikke slutte, som jeg nu skal gjøre — maaske har jeg allerede gjort mit Foredrag for langt — uden med Hensyn til dette Punkt at gjentage, hvad jeg fra en anden Plads her i Salen omtrent for et Aar siden udtalte, at dersom det skulde blive Tilfældet, at der for nogle Aar blev Spørgsmaal om at give Theatret en Lempelse med Hensyn til Forrentning og Afdrag af dette Beløb, kan jeg ikke finde, at det skulde være Noget, som vilde være saa urigtigt, at det ikke kunde vente at faa Rigsdagens Samtykke. Jeg vilde ikke kunne finde, at der vilde være noget Ubilligt eller Unaturligt deri, at den Stiftelse, der er beriget ved Holbergs Formue, gav, i Forhold til, hvad den giver til andre Anstalter, et ringe Bidrag til den Anstalt, som er skabt ved hans Geni."

Det var ikke uden en vis Berettigelse, at en Rigsdagsmand i samme Folkethingsmøde kaldte denne Tale et „talentfuldt Foredrag", thi der var virkelig i dette Foredrag med meget Talent vendt op og ned paa adskillige Kjendsgjerninger. Ikke en eneste Røst i Thinget hævede sig for at gjøre Indsigelse mod Sandheden af den Skildring, Ministeren her havde givet af det kongelige Theater under hans Funktion som dets øverste Leder, og kun Adjunkt Fischer fandt sig som Statsrevisor foranlediget til at imødegaa endel Sidehug, som Hall havde gjort til Statsrevisionen i Anledning af dens mange Udsættelser paa det af Ministeriet aflagte Regnskab for det kongelige Theater. I sit Foredrag fremkom han med følgende Bemærkninger, der forbleve fuldstændig uimodsagte:

„Den ærede Rigsdagsmand (Hall) bemærkede, at Statsrevisionen ikke var bleven staaende ved Bemærkninger med

Hensyn til Enkelthederne, men havde derimod indladt sig paa et almindeligt Tilbagesyn eller Fremsyn, paa en Vurdering og Bedømmelse, der ikke havde været af den mest smigrende Natur for Theatret. Jeg indrømmer gjerne, at Antegningerne desværre ikke have været meget smigrende med Hensyn til den Administration, der har fundet Sted af Theatret, hvad Regnskabsvæsenet angaaer; det er fuldkommen Sandhed, men naar det er saa, at Statsrevisionen har seet længere tilbage og længere frem, maa man indrømme, at der var en særegen Anledning dertil ved det her foreliggende Regnskab for 1858—59, da det paa ingen Maade er et Regnskab for dette Aar alene, men derimod en Opgjørelse med Fortiden, flere Aar tilbage, saa at mange gamle Poster, der ikke ere berigtigede i rette Tid, nu først ere fremdragne, nu først ere komne frem i Regnskabet og som Følge deraf ogsaa først nu ere blevne gjorte til Gjenstand for en Revision. Dersom man saaledes vil gjennemgaa Statsrevisionens Antegninger, vil man finde, at der er et Beløb af omtrent 10,000 Rd. — jeg siger omtrent, thi det har ikke af Theaterbestyrelsen været muligt at faa oplyst, hvor stort det Beløb er, som hidrører fra Fortiden — som, dette Aar uvedkommende, ere komne ind i Regnskabsaaret for 1858 og 1859; fra hvilke Aar de hidrøre, er som sagt ikke oplyst, og jeg troer ikke, det kan oplyses. Det blev af den ærede Rigsdagsmand bemærket, at den Forandring, der var indtraadt ved Theatret ved Begyndelsen af Finantsaaret 1858—59, ikke var skeet efter Ministeriets, men efter Rigsdagens Ønske; men derved forbigik den ærede Rigsdagsmand et væsenligt Punkt, det nemlig, at Theatret skulde overgives til Ministeriets frie Raadighed med de 50,000 Rd. aarlig, saaledes at Ministeriet skulde holde Hus med disse for egen Regning. Det, der

har givet Anledning til, at Paatalen fra Statsrevisionens Side denne Gang har været skarpere end sædvanlig, er, at der fremtræder paa en Gang en saa betydelig Overskridelse, over 30,000 Rd.; man har overladt Ministeriet Theatret med 50,000 Rd. om Aaret eller noget Mere; men Ministeriet har ikke holdt sig indenfor Grændserne af Bevillingen af denne runde Sum, men har derimod brugt betydelig Mere. Med Hensyn til det forandrede Regnskabsaar bemærkede den ærede Rigsdagsmand, at jeg var den, der bestemt eller ene modsatte mig det; det forholder sig ganske rigtigt, og at de Grunde, jeg dengang anførte, ere holdbare, troer jeg, at Udvalget har havt Leilighed til at overbevise sig om; thi Theaterregnskabet har hidtil ikke været ført paa anden Maade end kvartalsvis. Udvalget har havt Theatrets Hovedbog, som Revisionen aldrig tidligere har havt, og derved overbevist sig om, at Opgjørelsen har fundet Sted kvartalsvis og ikke anderledes. Sammenstillingen af Finantsaaret er fremkommen ved, at man har adderet Udgifter og Indtægter sammen for fire Kvartaler, og derfor har man ligesaa gjerne kunnet vælge fire andre Kvartaler som netop disse; det vilde ingen Forskjel gjøre. Der findes ingen Udgifter længere paa Kassen, oplyses der i en Besvarelse, og den ærede Rigsdagsmand har lagt særlig Vægt paa, at man nu er naaet til det Resultat, at der ved Finantsaarets Udløb 1858—59 eller ved Slutningen af Juni 1859 ikke længere stod nogen Udgift tilbage paa Kassen. Om det nu just er en Følge af, at man har omlagt Regnskabsaaret eller ikke, skal jeg lade staa hen; men jeg har mine, som jeg troer, meget vægtige Grunde til at tvivle derom. I ethvert Tilfælde er det ikke Noget, der maa opstilles som et stort Resultat, man har naaet, at man ved Regnskabsaarets Slutning har opgjort med Fortiden, saaledes

at der ingen Restancer var tilbage; det er Noget, der burde være skeet ved hvert Regnskabsaars Slutning, og at det ikke er skeet ved Theatrets Regnskaber, er en meget stor Feil ved dem. Theatrets Regnskaber ere i Virkeligheden førte saaledes, at man ikke har optaget Udgifterne i Hovedbogen, efterhaanden som de bleve gjorte, og at der er foregaaet Anvisninger og derpaa følgende Udbetalinger, som ikke ere indførte i Hovedbogen. Ved Regnskabsaarets Udløb har man leveret et Regnskab, der ikke optog alle Udgifter, og som derfor har været urigtigt, det er det rette Navn for de Regnskaber, der tidligere have været aflagte; at man stundom har udeladt Udgifter, ikke fordi man har glemt dem, det ville de Herrer se af den Korrespondance, som foreligger i en af Antegningerne."

Det stærke Angreb, som Statsrevisionen her havde rettet paa den Maade, paa hvilken Theatrets Regnskaber i de senere Aar vare blevne aflagte, kunde ikke gjendrives, men derimod havde der med Lethed kunnet ske Indsigelser mod den Skildring, Hall havde givet af Theatrets Tilstande, og at dette ikke skete, laa vel nærmest i, at en Debat af denne Natur ikke vilde have passet ind under Folkethingets Forretningsorden. Efter den tidligere her i Bogen givne Fremstilling af Heibergs Direktionsvirksomhed vil det staa klart for Enhver, at Halls Skildring af Situationen fra 1854 altfor tydelig bar Præget af at hæve Ministeren paa Direkteurens Bekostning, medens Sandheden tvertimod var den, at Ministerens uheldige Indgriben i Theatrets Detailspørgsmaal havde bevirket, at Heibergs Stilling som Chef for Theatret blev uholdbar. Naar Hall endvidere bemærkede, at Mislighederne for det kongelige Theater yderligere forøgedes ved, at der paa hin Tid reiste sig et andet Theater, som netop søgte at drage Fordel af disse Misligheder, saa glemte han rent at tilføie, at lige-

saa lidt som han havde anvendt sin Indflydelse som Kultusminister til at forhindre dette andet Theaters Opstaaen og Virken paa Hoftheatret, ligesaa lidt havde han, da Heiberg henvendte sig til Ministeriet om dets Beskyttelse mod Langes Indgreb i det kongelige Theaters Repertoire, ydet ham nogensomhelst Støtte, og han var saaledes selv langtfra uden Skyld i, at der paa hin Tid etableredes en farlig Konkurrence med Nationaltheatret. Men det Mærkeligste ved Halls Tale var dog dens Slutning. Han erklærede nemlig her, at det maatte betragtes som et overordenligt Held, om det virkelig skulde kunne lykkes Theatret at forrente og afbetale den Sum, der var medgaaet til de store Ombygninger, og dog havde han selv, da han faa Aar i Forveien forelagde Rigsdagen Forslagene, paavist i sine Overslag, at Theatrets forøgede Indtægter rigelig vilde strække til for at afgjøre Gjælden til Sorø Akademi. Nu var han imidlertid kommen til den modsatte Anskuelse, som forøvrigt ogsaa viste sig at være den rigtige, men ikke en eneste Røst i Thinget hævede sig for at anke over, at hans i sin Tid forelagte Overslag havde været saa kimæriske og uholdbare.

Registre til sjette Del.

---

1. Person-Register.

2. Skuespil-Register.

3. Sag-Register.

Rettelser.

Pag. 110 er feilagtig anført, at Mad. Kellermann tog sin Afsked i Saisonen 1850—51.

„ 132 er Saint-Aubin anført som Forfatter til „For ti Aar siden", i Stedet for Professor, Dr. med. Andreas Buntzen.

„ 156, 15de Linie f. o. udgaaer Sætningen: „der var ikke indgivet nogen Begjæring om Afsked og blev det heller ikke".

„ 280, 4de Linie f. o. offenlig, læs: aftenlig.

Den danske Skueplads

i dens Historie,

fra de første Spor af danske Skuespil

indtil vor Tid.

Af

Th. Overskou.

Sjette Deel.

Forlagsbureauet i Kjøbenhavn.

(O. H. Delbanco. G. E. C. Gad. Gyldendalske Boghandel. C. C. Lose.)

Thieles Bogtrykkeri.

1876.

DANS